

YÜCE DİVAN KARARI

Esas sayısı : 1981/2

Karar sayısı : 1982/1

Karar günü : 16.3.1982

Başkan : Şevket MÜFTÜGİL
Başkanvekili : Ahmet H. BOYACIOĞLU
Üye : Adil ESMER
Üye : Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU
Üye : Nahit SAÇLIOĞLU
Üye : Hüseyin KARAMÜSTANTİKOĞLU
Üye : H. Semih ÖZMERT
Üye : Orhan ONAR
Üye : Selâhattin METİN
Üye : Muammer TURAN
Üye : Mehmet ÇINARLI
Üye : Mahmut C. CUHRUK
Üye : Necdet DARICIOĞLU
Üye : Servet TÜZÜN
Üye : Yekta Güngör ÖZDEN
Cumhuriyet Başsavcısı : Firuz ÇİLİNGİROĞLU
Cumhuriyet Başsavcı Yardımcıları : Selçuk TÜZÜN
Namık BENLİ
Mater KABAN
Anayasa Mahkemesi Raportörleri : Erdoğan AKTEKİN
Utkan ARASLI
Muammer OYTAN
Zabıtkâtibi : Murat ŞENYUVA

Davacı : Kamu Hakları

Samklar : 1 — TUNCAY MATARACI, Mehmet Tevfik oğlu, Meziyet'ten doğma, 2.2.1935 Rize doğumlu, Rize Tophane Mahallesi nufusuna kayıtlı, Ankara Abdullah Cevdet Sokak 24/11'de oturur, evli, 3 çocuklu, sabıkasız, Gümrük ve Tekel eski Bakanı.

Gözaltına alınma tarihi : 01 KASIM 1980

Tutuklama tarihi : 19 HAZİRAN 1981

VEKİLİ : Av. Cengiz RAHİMOĞLU
İstanbul Barosu Avukatlarından.

2 — ŞEREFETTİN ELÇİ, Muhsin oğlu, Gülsün'den doğma, 14.3.1938 Cizre doğumlu, Cizre Alibey Mahallesi nufusuna kayıtlı, Ankara Gaziosmanpaşa Boğaz Sokak 5/1'de oturur, evli, 7 çocuklu, sabıkalı, Avukat ve Bayındırlık eski Bakanı.

VEKİLİ : Av. Ferit SAATÇİOĞLU
Ankara Barosu Avukatlarından.

3 — (...)

4 — SALİH ZEKİ RAKICIOĞLU, Hüseyin Avni oğlu, Şaziye'den doğma 1.3.1946 Rize doğumlu, Rize Fener Mahallesi nufusuna kayıtlı, İstanbul Unkapanı İMC 6. Blok 6601'de bulunur, dul, 2 çocuklu, sabıkasız, okur yazar ve nakliye müteahhidi.

Gözaltına alınma tarihi : 04 ŞUBAT 1981

Tutuklama tarihi : 19 HAZİRAN 1981

VEKİLİ : Av. Yunus ŞAHİN
Ankara Barosu Avukatlarından.

- 5 — KÖKSAL MATARACI, Mehmet Tevfik oğlu, Meziyet'ten doğma, 1937 Rize doğumlu, Rize Tophane Mahallesi nüfusuna kayıtlı Tophane Mahallesi Çeşme Sokak No: 25'de oturur, evli, 3 çocuklu, sabıkasız, okur yazar ve tüccar.
Gözaltına alınma tarihi : 04 ŞUBAT 1981
Tutuklama tarihi : 19 HAZİRAN 1981

VEKİLLERİ : a) Av. Osman ÖZ
b) Av. M. Zeki BOZAY
Ankara Barosu Avukatlarından.

- 6 — ŞAHİN BALTA, Hüseyin oğlu, Hava'dan doğma, 5.12.1936 Pazar doğumlu, o yer Kirazlık Mahallesi nüfusuna kayıtlı, Ankara Ballıbaba Sokak 60/10'da oturur, evli, 5 çocuklu, sabıkasız, Çay Kurumu eski Genel Müdür Yardımcısı ve halen Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müşaviri.

VEKİLİ : Av. Nuri AYDOĞAN
Ankara Barosu Avukatlarından.

- 7 — SALİH ZEKİ GÖKTÜRK, Zekeriya oğlu, Zennure'den doğma, 15.8.1944 Maçka doğumlu, O yer Mataracı Köyünde nüfusa kayıtlı, İstanbul Kartal Ankara Caddesi No: 129'da oturur, evli, 2 çocuklu, sabıkasız, Çay Kurumu Genel Müdür eski Vekili ve halen Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müşaviri.

VEKİLİ : Av. Nuri AYDOĞAN
Ankara Barosu Avukatlarından.

- 8 — PAŞALI ALAMAN, Bayram Ali oğlu, Halime'den doğma, 1937 Rize doğumlu, O yer Gülbahar Mahallesi nüfusuna kayıtlı, aynı yerde oturur, evli, 3 çocuklu, sabıkasız, okur yazar ve tüccar.
Gözaltına alınma tarihi : 11 ŞUBAT 1981
Salıverme tarihi : 19 HAZİRAN 1981

VEKİLİ : Av. Hilmi BARLAS
Ankara Barosu Avukatlarından.

- 9 — NURİ AKBULUT, Reşit oğlu, Emine'den doğma, 3.2.1939 Rize doğumlu, O yer Pılavdağı nüfusuna kayıtlı, evli, 6 çocuklu, sabıkasız ,okur yazar ve şoför.

Gözüaltına alınma tarihi : 14 ŞUBAT 1981
Salıverme tarihi : 19 HAZİRAN 1981

VEKİLİ : Av. Hilmi BARLAS
Ankara Barosu Avukatlarından.

- 10 — NİHAT KARADERELİ, Ali oğlu, Hatice'den doğma, 1.5.1934 Rize doğumlu, O yer İslâmpaşa Mahallesi nüfusuna kayıtlı, Rize Cumhuriyet Caddesi 7/B'de oturur, evli, 5 çocuklu, sabıkasız, okur yazar, matbaacı ve gazeteci.

Gözüaltına alınma tarihi : 10 ŞUBAT 1981
Salıverme tarihi : 19 Haziran 1981

VEKİLİ : Av. Ziya KURT
Ankara Barosu Avukatlarından.

- 11 — HAMZA VURAL KAZMAZ, Dursunali oğlu, Memduha'dan doğma, 15.12.1931 Rize doğumlu, Cayeli Eskipazar Mahallesi nüfusuna kayıtlı, İstanbul Kadıköy Yoğurtçu Park Caddesi 104/5'de oturur, evli, 3 çocuklu, sabıkasız, okur yazar, gazeteci.

Gözüaltına alınma tarihi : 11 ŞUBAT 1981
Salıverme tarihi : 19 HAZİRAN 1981

VEKİLİ : Av. Ziya KURT
Ankara Barosu Avukatlarından.

- 12 — RAHİM MEYDAN, Yusuf oğlu, Sinnar'dan doğma, 15.8.1940 Şavşat doğumlu, O yer Kocabey nüfusuna kayıtlı, İstanbul Ataköy Birinci Kısım B-40 D-2'de oturur, evli, 2 çocuklu, sabıkasız, okur yazar ve sanayici.

Gözüaltına alınma tarihi : 18 ŞUBAT 1981
Salıverme tarihi : 19 HAZİRAN 1981

VEKİLLERİ : a) Av. Nurettin İlhan TOĞRUL
b) Av. Kemal COŞKUNER
İstanbul Barosu Avukatlarından.

- 13 — HARUN GÜREL, Ömer oğlu, Fatma'dan doğma, 6.9.1935 Rize doğumlu, Kalkandere Medrese Mahallesi nüfusuna kayıtlı, İstanbul Levent Zincirlikuyu Caddesi Deniz Sitesi B Blok No : 3'de oturur, evli, 7 çocuklu, sabıkasız, Jandarma Astsubay

lığından emekli ve İpsala eski Gmrk Müdürü.

Gözaltına alınma tarihi : 16-19 ŞUBAT 1981

11 MART 1981

Tutuklama tarihi : 19 HAZİRAN 1981

VEKİLLERİ : a) Av. Ahmet Faik GRELME
İstanbul Barosu Avukatlarından.
b) Av. İlhan YALÇIN
Ankara Barosu Avukatlarından.

14 — ALİ GALİPKAYIRAN, Yusuf Kenan oğlu, Fatik'den doğma, 1932 Andırın doğumlu, O yer Pınarbaşı Mahallesinde nüfusa kayıtlı, İstanbul Yıldız Bulvarı Çevre Apt. D. 8'de oturur, evli, çocuksuz, sabıkasız, Haydarpaşa Gmrk Müdür eski Vekili.

Gözaltına alınma tarihi : 09 MART 1981

Tutuklama tarihi : 19 HAZİRAN 1981

Salıverme tarihi : 23 ŞUBAT 1982

VEKİLLERİ : a) Av. Mahmut K.KUMKUMOğLU
İstanbul Barosu Avukatlarından,
b) Av. Mustafa Remzi KAYIRAN
Ankara Barosu Avukatlarından.

15 — YUSUF YAMAN Abdüllatif oğlu, Fatma'dan doğma, 1.2.1936 Hendek doğumlu, O yer Kemalije Mahallesi nüfusuna kayıtlı, İstanbul Kadıköy Rıhtım Caddesi Polat İŐhamı No : 28'de oturur, evli, 3 çocuklu, sabıkasız, okur yazar ve demir ithalatçısı.

Gözaltına alınma tarihi : 18 ŞUBAT 1981

Tutuklama tarihi : 19 HAZİRAN 1981

Salıverme tarihi : 09 ARALIK 1981

VEKİLLERİ : a) Av. Saim BEYAZIT
b) Av. Şeref ÜNSAL
c) Av. Hilmi BARLAS
Ankara Barosu Avukatlarından.

16 — UğURCAN ELMAS, Mahmut oğlu, Emine'den doğma, 8.3.1937 Sarıyer doğumlu, O yer nüfusuna kayıtlı, Sarıyer Dereboyu Caddesi No: 40'da oturur, evli, sabıkasız, okur yazar ve gazinecu.

Gözaltına alınma tarihi : 18 ŞUBAT 1981

Tutuklama tarihi : 19 HAZİRAN 1981

Salıverme tarihi : 09 ARALIK 1981

VEKİLLERİ : a) Av. Özdemir ÖZOK
b) Av. Zeki GÖZÜBÜYÜK
Ankara Barosu Avukatlarından.

- 17 — ŞABAN EYÜBOĞLU, Hüseyin Mustafa oğlu, Sakine'den doğma, 1.5.1934 Rize doğumlu, Kalkandere Medrese Mahallesi nüfusuna kayıtlı, Ankara Çankaya Abdullah Cevdet Sokak 24/4'de oturur, evli, 5 çocuklu, sabıkasız, okur yazar ve inşaat müteahhidi.

Gözaltına alınma tarihi : 26 OCAK 1981

Tutuklama tarihi : 19 HAZİRAN 1981

VEKİLLERİ : a) Av. Ayhan ÖZTÜRK
Ankara Barosu Avukatlarından.
b) Av. İbrahim EYÜBOĞLU
İstanbul Barosu Avukatlarından.

- 18 — ALİ YILDIZ, Nuri oğlu, Ayşe'den doğma, 18.10.1946 Arhavi doğumlu, Yalova Fevzi Çakmak Mahallesi nüfusuna kayıtlı, Ankara Cinnah Caddesi No: 54'de oturur, evli, 2 çocuklu, sabıkasız, sanayici ve inşaat müteahhidi.

Gözaltına alınma tarihi : 24 OCAK 1981

Tutuklama tarihi : 19 HAZİRAN 1981

VEKİLLERİ : a) Av. Burhan GÜRDOĞAN
b) Av. Hilmi BARLAS
Ankara Barosu Avukatlarından
c) Av. Fehmi ALPARSLAN
İstanbul Barosu Avukatlarından.

- 19 — HALİL İBRAHİM DEMİR, Muharrem oğlu, Hadiye'den doğma, 10.12.1935 Rize Doğumlu, O yer Paşakuyu Mahallesi nüfusuna kayıtlı, Kadıköy Bağdat Caddesi No : 177'de oturur, evli, 4 çocuklu, sabıkasız, okur yazar, inşaat müteahhidi

Gözaltına alınma tarihi : 04 ŞUBAT 1981

Tutuklama tarihi : 19 HAZİRAN 1981

Salıverme tarihi : 14 AĞUSTOS 1981

VEKİLİ : Av. Gültekin MÜFTÜOĞLU
Ankara Barosu Avukatlarından.

20 — HAKKI KALKAVAN, Turan Sezai oğlu, Şaziye'den doğma, 15.3.1955 Arnavutköy doğumlu, Rize Sarayköy Mahallesi nüfusuna kayıtlı, Arnavutköy Üveyiz Sokak No: 16'da oturur, bekar, sabıkasız, akaryakıt satıcısı.

Gözaltına alınma tarihi : 26 OCAK 1981
Tutuklama tarihi : 19 HAZİRAN 1981
Salıverme tarihi : 27 AĞUSTOS 1981

VEKİLİ : Av. Erdoğan SEZGİN
Ankara Barosu Avukatlarından.

21 — SALİH AYDIN, Ali Rıza oğlu, Emine'den doğma, 1.1.1945 Samsun doğumlu, O yer Hançerli Mahallesi nüfusuna kayıtlı, Samsun Necipbey Caddesi No: 56'da oturur, evli, 2 çocuklu, sabıkasız, inşaat müteahhidi.

Gözaltına alınma tarihi : 19 MART 1981
Tutuklama tarihi : 19 HAZİRAN 1981
Salıverme tarihi : 10 ARALIK 1981

VEKİLİ : Av. Cahit ULUĞ
Ankara Barosu Avukatlarından.

22 — ABUZER UĞURLU, Hüseyin oğlu, Emine'den doğma, 3.6.1943 Pütürge İlçesi Sinan Köyü nüfusuna kayıtlı, İstanbul Erenköy Cami Sokak, Deniz Apt. D : 8'de oturur, evli, 3 çocuklu, sabıkasız, okur yazar, Dil Okulu İşleticisi.

Gözaltına alınma tarihi : 23 NİSAN 1981
Tutuklama tarihi : 19 HAZİRAN 1981
Salıverme tarihi : 28 OCAK 1982

VEKİLLERİ : a) Av. Mustafa KAPTAN
Ankara Barosu Avukatlarından,
b) Av. Ekrem MARAKOĞLU
İstanbul Barosu Avukatlarından.

S U Ç : Rüşvet almak, rüşvet vermek, bu suçlara ortak olmak, rüşvet konusu paralardan failin yararlanmasını sağlamak, görevi kötüye kullanmak ve bu suça azmettirmek, 6136 sayılı Yasaya aykırı eylemde bulunmak.

G İ R İ Ő

9 Temmuz 1961 günlü ve 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sı; Cumhurbaşkanını, Bakanlar Kurulu yelerini, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Yüksek Hâkimler Kurulu ve Sayıştay Başkan ve üyelerini, Cumhuriyet Başsavcısını, Başkamin szcsn, Askeri Yargıtay Başsavcısını ve Anayasa Mahkemesi üyelerini görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılamak görevini Anayasa Mahkemesine vermiştir.

Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreterliğince Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilen 27 Nisan 1981 günlü, 9/2-373 sayılı yazıyla;

Milli Güvenlik Konseyi'nin 23 Nisan 1981 günlü, 50 nci Birleşiminde; Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI hakkındaki çeşitli iddiaları soruşturmak üzere Millî Güvenlik Konseyi'nin 21 Kasım 1980 tarihli ve 4 sayılı kararı ile kurulan 9/2 Esas Numaralı Soruşturma Komisyonu'nun çalışmaları sonunda hazırlamış bulunduğu 20 Mart 1981 gün ve 1 sayılı Raporunun ve eski Bakanın yazılı savunmasının görüşülerek adı geçen eski Bakan ile birlikte suç ortaklarının Yüce Divan'a sevklerine karar verilmiş bulunduğu bildirilmiş ve soruşturma dosyaları da Anayasa Mahkemesine tevdi edilmiştir.

Milli Güvenlik Konseyi'nin, Resmî Gazete'nin 25.4.1981 günlü 17321 sayısında yayımlanan Kararı şöyledir :

«Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'nın
Yüce Divana Sevki Hakkında

Karar No: 12

Kabul Tarihi :23.4.1981

Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI ile Bakanın suç teşkil eden fiillerine çeşitli sıfatlarla iştirak etmiş bulunan ve 9/2 Esas Numaralı Komisyon Raporunun değişik metninde isimleri yazılı şerafettin ELI, (...), Salih Zeki RAKICIOğLU, Köksal MATARACI, şahin BALTA, Zeki GÖKTÜRK, Paşa Ali ALAMAN, Nuri AKBULUT, Nihat KARADEREL, Vural KAZMAZ, Rahim MEYDAN, Harun GÜREL, Ali Galip KAYIRAN,

Yusuf YAMAN, Uğurcan ELMAS, şaban EYüBOğLU, Ali YILDIZ, Halil İbrahim DEMİR, Hakkı KALKAVAN, Salih AYDIN ve Abuzer

UĞURLU'nun rüşvet almak, rüşvet vermek, rüşvete aracılık etmek ve memuriyet görevini kötüye kullanmak suçlarından yargılanarak, haklarında uygulanması istenilen TCK'nun 36, 64, 65, 80, 213, 220, 225, 226, 240 ve 6136 Numaralı Kanun'un 12 ve 13 ncü maddeleri uyarınca cezalandırılmak üzere YÜCE DİVAN'a sevkleri Anayasa'nın 90 ncı, 2324 Numaralı Anayasa Düzeni Hakkında Kanun'un 2 nci maddeleri gereğince Millî Güvenlik Konseyinin 23 Nisan 1981 tarihli 50 nci Birleşiminde kararlaştırılmıştır.»

Millî Güvenlik Konseyinin kararıyla, eski iki Bakan ile birlikte yargılanmak üzere Yüce Divana sevk edilmiş bulunan, yukarıda adları yazılı sanıklar, Anayasanın, Yüce Divan'da yargılanacaklarını tek tek sayarak belli ettiği kamu görevlilerinden değildir. Ancak, Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI hakkındaki çeşitli iddiaları soruşturmak üzere kurulmuş bulunan Soruşturma Komisyonunun hazırlayıp, Millî Güvenlik Konseyince de kabul edilmiş olan Raporunda, adı geçen eski Bakana yükletilen rüşvet suçu, ceza yasalarımızın düzenlemesine göre en az iki kişi tarafından birlikte işlenebilecek bir suçtur. Başka bir anlatımla, rüşvet suçunun oluşumu ve bu suçun yasal öğeleri, Anayasa'da belirlenen kamu görevlileri dışındaki kişileri de eylemin bütünlüğü nedeniyle Yüce Divan önüne getirmektedir.

Bundan başka, Ceza Yargılamaları Usulü Yasasının, 2. ve 3. maddelerinin birbirini tamamlayan düzenlemesi, bir suçta her ne sıfatla olursa olsun birden çok sanığın yargılanması değişik mahkemelerin görevlerine girse bile, haklarındaki ceza davalarının birleştirilerek görevli yüksek mahkemeye verilmesine olanak tanımaktadır.

22.4.1962 günlü, 44 sayılı «Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun »un 34. maddesi uyarınca, «Anayasa Mahkemesi, Yüce Divan halinde çalışırken yürürlükteki kanunlara göre» duruşma yaparak hüküm vereceğinden, sözü edilen bu sanıkları da yargılamak görevinin, Ceza Yargılamaları Usulü Kanununun yukarıda belirtilen kuralları gereğince Yüce Divan'ın görevi içerisine girdiği kabul edilmiş, yine aynı Yasanın 7. maddesi gereğince de, söz konusu bağlantının var olup olmadığı sürekli olarak gözönünde tutulmakla birlikte, sanık eski Bakan Tuncay MATARACI'ya yükletilen suçların Onun göreviyle ilgisi de yargılamanın devamı boyunca gözlenmiştir.

Yüce Divan'ın yargılamasına konu olan suçların, gerek Yasada öngörülen öğeleri, gerek işleniş biçimindeki özellikler, Anayasa'da belirli kamu görevlilerinden olmayan sanıkları da Yüce Divan önüne getirmiş ve bu durum yargılamada izlenecek yöntemi de belirlemiş bulunmaktadır. Şöyle ki :

Yukarıda sözü edilen Millî Güvenlik Konseyi Kararının dayanağını oluşturan Soruşturma Komisyonu Raporunda, sanıklara yükletilen suçlar, sonuçta, her bir sanığın adı altında sıra ile gösterilmiştir. Yüce Divanca yapılan yargılamada, suçların birbirinden bağımsız olan bütünlüğü esas alınıp, belirli bir suçta kimler sanık ise Onlar bir araya getirilmiş ve sorgulama bu çerçevede içinde yapılmış, deliller de buna göre ikame edilmeye çalışılmış ve sonuçta verilen hüküm suç sırasına göre bölümlendirilmiştir. Hükümün gerekçelerinin açıklanacağı bu kararda da aynı sıralamaya uyulmuştur. Bu sıralamada önce o bölümün konusu suçun sanıklarının kimler olduğu, haklarındaki iddia belirtildikten sonra o suça ilişkin olgu ve deliller gösterilecek, daha sonra Cumhuriyet Başsavcısının düşüncesine ve sanıkların savunmalarına yer verilecek, en sonunda da deliller tartışılarak değerlendirilip, hüküm fıkrasında yazılı uygulamanın gerekçeleri gösterilecektir.

I — (...)’DEN ALINAN 30 MİLYON TL. sına İLİŞKİN

RÜŞVET SUÇU

İDDİA:

— Soruşturma Komisyonu Raporunda;

A) SANIK TUNCAY MATARACI'nın :

«1975 yılından beri Haydarpaşa Gümrüğünde bekleyen ve ithali kanuna uygun olmadığı için o tarihten beri çekilemeyen demirlerin (...) firması tarafından (Hurda) adı altında çekilmesine yardımcı olmak karşılığında, yakın arkadaşı Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun da aracılığıyla demir ithalatçısı (...)’den 30 Milyon TL. rüşvet aldığı, bu demirlerle ilgili olarak daha önce Bakanlıkça yapılan olumsuz nitelikteki işlemlere imza koyduğu halde, aldığı bu rüşvetten sonra demirlerin verilmesi için her türlü çareye başvurduğu, akla gelen her formülü denediği ve demirlerin verilmesine karşı çıkan personele baskı yaptığı, bu suretle Türk Ceza Kanununun 213 ve 225. maddelerini ihlâl ettiği.»

B) SANIK (...)'in :

«1975 yılından beri Haydarpaşa Gümrüğünde bekleyen demirlerin çekilebilmesi için kanun dışı yollardan kendisine yardımcı olması karşılığında Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'ya 30 Milyon lira rüşvet vermek suretiyle Türk Ceza Kanununun 220. maddesini ihlâl ettiği,»

C) SANIK SALİH ZEKİ RAKICIOĞLU'nun :

«(...) Firmasına ait olup 1975 yılından beri Haydarpaşa Gümrüğünde bekleyen demirlerin çekilmesi için Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI ile demir ithalatçısı (...) arasında yapılan rüşvet anlaşmasına hem rüşvet verenin hem de rüşvet alanın aracısı sıfatıyla iştirak ettiği, (...)’in rüşvet olarak verdiği 30 Milyon lirayı alarak paravan banka hesaplarında gizlenmesine yardımcı olduğu, Tuncay MATARACI’nın verdiği talimat gereğince bu rüşvet paralarının paravan banka hesaplarından Tuncay MATARACI’ya ve yakınlarına intikalini sağlamak suretiyle rüşvet suçuna iştirak ettiği ve böylece Türk Ceza Kanunu’nun 65 ve 226. maddeleri delaletiyle, aynı kanunun 79. maddesi de nazara alınarak 213. maddesini ihlâl ettiği,»

iddia olunmuştur.

RÜŞVET ANLAŞMASINDAN ÖNCEKİ MADDİ OLGULAR

Bu suça ilişkin olguların belirtilmesine geçmeden, rüşvete konu demirlerin Türkiye’ye gelişinden itibaren geçirdikleri evre ve gelişmelerin açıklanmasında yarar vardır. Söz konusu demirlerin, Gümrük Yasası yönünden statülerinin sağlıklı biçimde ortaya konulmalarından önce, olayların akışı, oluşumu ve vardıkları sonuçları değerlendirmek yanıltıcı sonuçlara götürebilir. Bu nedenle, suça konu edilen demirlerin rüşvet anlaşmasına kadar geçirdikleri evrelerin açıklanması yerinde bulunmuştur.

Suç konusu bu demirler sanık (...)’in babası (...)’e aittir. Gümrük ve Tekel Bakanlığının 13.10.1981 günlü, 3690 sayılı yazısına ekli belgelerden anlaşıldığı üzere; (...), Ticaret Bakanlığından almış olduğu 3.4.1975 günlü, 13.249/1171 sayılı ithalat müsaadesine göre Batı Almanya’dan, pozisyonunda, 6.000.000 Kg. demir ve çelikten hurdalar ithal edecektir. Bu ithal müsaadesine göre, B. Almanya, Ober Hausen 14’te bulunan Stahl-Metall Firması 420.000 D.M. tutarında demir -çelik hurdalarını

(...)’e satmış ve demirler Hamburg Limanından «Arma» isimli gemiyle İstanbul Haydarpaşa Limanına getirilmiştir. Ne var ki, demirler, Derince Limanına gideceği yerde Haydarpaşa Limanına getirilmiş ve bu yer gümrüğünce işleme alınmıştır. Demirlerin, Derince Limanına sevki için (...), Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğüne aktarma beyannamesi vermiş; bu beyannamede 1.999.385 Kg. tutarında; HURDA (Serap) olarak demirler gösterilmiştir. 22.4.1975 günlü verilen bu beyanname üzerine aynı gün yapılan muayenede ise, beyanname konusu eşyanın beyan olduğu gibi hurda olmayıp, hiç kullanılmamış, kangal halinde ve muhtelif kalınlıklarda inşaat demiri, yuvarlak çubuk demir ve profillerden ibaret yeni demirler olduğu saptanmış; bunun üzerine aktarma işlemi yapılmamış, demirler de böylece Haydarpaşa Gümrük İdaresi denetimine geçmiştir.

Haydarpaşa Liman Sahasına boşaltılan demirlerin. Sundurma rejimine alınması ve yediemin olarak sahibine teslimi için yapılan başvuru Gümrük ve Tekel Bakanlığınca uygun görülerek sonuçta bu demirler kendi deposuna konmak üzere, Gümrük idaresi nezaretinde (...)» 13.8.1975 gününde teslim edilmiştir. Aynı zamanda (...)’den sözkonusu demirlere el sürmeyeceğine, hiçbir suretle de kullanmayacağına dair bu taahhütname alınmıştır.

Bu işlemlerden sonra, (...), 18.8.1975 gününde Gümrük ve Tekel Bakanlığınca yaptığı başvuru ile, demirlerin hurda olduğunu ilk gayelerini kaybetmiş halde bulduklarını, bu nedenle hurda olarak kendisine teslim edilmesini, bunun mümkün olmaması halinde, tereddütleri izale için, demirlerin istenilen şekilde kestirilerek gümrüğün anladığı biçimde hurda durumuna getirilmesini ve malların bu şekilde ithalinin yapılmasını talep etmişse de, fiili ithalden önce bir eşyanın vasfının değiştirilemeyeceği yani kesilip hurda haline getirilmesi mümkün olmadığından 1615 sayılı Gümrük Kanunu’nun 3, 4, 5. maddeleri gereğince bu talep Bakanlıkça reddolunmuştur.

Bu arada, 21.10.1975 günlü Giriş Beyannamesi düzenleyen (...), aynı gün Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğüne yaptığı başvuru ile beyannamesinin tescilini ve Ticaret Bakanlığınca, tarife değişikliği talebinin iletilmesini istemiş, konu, aynı gün, ilgili beyanname ve ekleri dilekçe ile birlikte Ticaret Bakanlığınca intikal ettirilmiş Giriş Beyannamesi de tescil edilmiştir. Dosyada sözkonusu edilen bu beyannamenin tarihi 21.10.1975 numarası da 014497 dir.

Mükellef tarafından verilen beyannamede suç konusu demirlerin pozisyonları aynen:

<u>«Eşyanın Cinsi»</u>	<u>Tarife No.</u>
Demir veya çeliktensıcak haddelenmiş sac	73.13
Demir veya çeliktenteller	73.14
Demir veya çelikten profiller	73.11
Demir veya çelikten çubuklar	73.10»

biçiminde gösterilmiş, gümrük muayene memurları tarafından yapılan tesbitle bu bildirim doğrulanmıştır. Kısa bir süre sonra da, (...)’in tarife değişikliği talebi, Ticaret Bakanlığının 24.11.1975 günlü, 45500 sayılı yazısı ile red olunmuş, durum ayrıca Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğüne de bildirilmiştir.

Tarife değişikliğinin yapılamaması üzerine Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğü 24.2.1976-20.4.1976 günlü yazılarıyla, demirlerin, gümrük denetimi altındaki liman işletme sahasına teslimini istemiş, bu sıralarda ise demirlerin sahibi (...) ölmüş, demirler mirasçılara intikal etmiştir. Mirasçılar umumi vekili de, 26.4.1977 günlü dilekçe ile Bakanlıktan, tekrar demirlerin kestirilerek izabeye sevkini ve böylece kendilerine teslimini istemiş, ayrıca malların çürüdüğünü ileri sürmüştür.

20.5.1977 günlü tutanaklarda demirlerin oksitlenmeye maruz bulunduğu saptanmış, bundan sonra Gümrük Bakanlığına gönderilen bir yazı ile eşyanın niteliğinde değişme meydana gelip gelmediğinin ve 1615 sayılı Yasa’nın 5. maddesine göre, ilk madde olarak kullanılıp kullanılmayacaklarının tespiti istenmiştir.

Bu sırada, yediemin olarak varislere intikal etmiş olan demirlerin bir bölümünün, demir sac, profil ve çubukların ön yüzlerinin kesildiği ve kesilme işleminin kaynak makinası ile yapıldığı, kaynak artıklarının eşyalar üzerinde mevcut bulunduğu tutanakla saptanmıştır.

Demirlerin durumlarının tesbiti konusunda kendilerine görev verilen İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi Metalürji Kürsüsü mensuplarından oluşan beş kişilik bir kurul aynen :

«Denizel korozyon nedeniyle malların tümünün satırları oksitlenmiş ve özellikle ince tellerde ve saclarda lokal korozyon malzemeyi, başka hiç

bir şekilde kullanılamaz hale getirmiştir. Yığınlar halinde bulunan ve çok değişik ölçülerde olan malların incelenen kısımlarında, kaynakla farklı boylarda kesilmiş olmaları nedeniyle orjinal vasıflarını kaybedip hurda olarak nitelenecek durumda oldukları görülmüştür.

Sonuç : Yukarıda adı geçen depo da incelenen demir - çelik mamullerinin gerek korozyon, gerekse boyut ve şekil özellikleri açısından,

1— Buldukları halde veya tamir edilmek yahut yenilenmek suretiyle ilk maksatlarında kullanılamıyacakları,

2 — Diğer maksatlarda kullanılabilecek şekle sokmaya elverişli olmadıkları,

3 — İlk maddeden gayrı, haddeden geçirilmeye elverişli bulunmadıkları,

anlaşılmıştır» sonucuna varmıştır (K. 15, S. 5-6).

Ancak, yukarıda bahsi geçen raporun gözle muayene edilmek suretiyle hazırlandığı anlaşılmaktadır. Çünkü, eşyanın hurda olarak kabul edilip yalnızca ilk madde olarak kullanılabileceği sonucuna varabilmek için fiziksel ve kimyasal deneylere tabi tutulması, özellikle çekme ve mukavemet gücünün tesbiti de gereklidir. Buna göre, Gümrük Bakanlığınca ilgili Başmüdürlükten yeniden görüş istenmiştir (K.15, S. No: 59).

Sonuçta; Marmara Bilimsel ve Endüstriyel Araştırma Enstitüsüne gönderilen tüm numunelerin yapılan inceleme ve ölçümlerinde, demirlerin çekme gücü saptanarak düzenlenen listeler İstanbul Gümrükleri Başmüdürlüğüne gönderilmiştir (K.15, S.2,3).

Söz konusu demirlerin, Haydarpaşa Gümrüğüne intikalinden sonra gümrük işlemleri yönünden geçirdiği evreler bu konuda alınan raporlar ve özellikle yediemin nezaretinde iken, mükellefçe, vasıflarının değiştirilmesine teşebbüs edilmesi, muhtelif zamanlarda, kaynakla kesilerek orjinal şekillerinin değiştirilmesi gözönüne alınarak, konunun, müfettiş tarafından incelenmesi Bakanlıkça uygun görülmüş ve bu konudaki istem 4.4.1978 tarihinde Teftiş Kurulu Başkanlığına intikal ettirilmiştir. Konunun kendisine intikalinden yirmi gün sonra Müfettiş Akın USEL, hazırlamış olduğu 24.5.1978 günlü, 7 no'lu raporunu bağlı olduğu kuruluşa vermiştir. Sözü edilen raporda, demirlerle ilgili tüm

durumlar incelenmiş ve mahallinde bizzat gerekli bilgiler toplandıktan sonra aynen:

« İTÜ tarafından düzenlenen raporda, özellikle saclar ile tellerin denizel korozyondan müteessir olduğu ve bunların hiçbir maksatla kullanılmasının kabil olmadığı, buna karşın çelik çubuklar ile profillerin kaynakla kesilmiş olmaları nedeniyle ilk maksatlarında kullanılamayacağı belirtildiğinden, TÜBİTAK tarafından düzenlenen raporda mezkûr eşyanın tamamının mukavemet gücüne sa hip olduğu belirtildiğinden, Gümrük Giriş Tarifesi îzahnamesinin 73.3 pozisyonuna ilişkin hükümleri de gözönünde bulundurulmak suretiyle Müfettişliğimizce mahallinde bizzat yapılan inceleme sonunda (...)’e ait mezkûr eşyanın büyük bir kısmının kangallar halindeki çelik çubuklar olduğu, yığınların üst kısmında bulunan ve kaynak makinesinin ulaşabileceği yerlerdeki kangalların ortalarından kaynakla kesilmiş olduğu, yığınların iç kısmında kalanların ise kesilmemiş olduğu, çelik çubukların muhtelif kalınlıkta olduğu ve kaim çelik kütüklerin ise kaynakla kesilemediği, düz çelik çubukların ise kesilmemiş olduğu, eşyanın cüz’i bir kısmını teşkil eden saclarla tellerin dışında kalan ve eşyanın asıl kısmını oluşturan demir çubuk ve profillerin genellikle iyi durumda oldukları, her ne kadar bunların üzerleri paslanmış olmakla beraber bu pas tabakasının gayet ince olup iç kısma nüfuz etmemiş olduğu, demirlerin üzerinin hafifçe silinmesi sonunda altından gayet temiz olan sathın ortaya çıktığı, İTÜ’nün raporunda da belirtildiği üzere eşyanın asıl kısmını oluşturan demir çelik ve profillerin denizel korozyondan önemli ölçüde etkilenmemiş olduğu rnüşahade edilmiştir.

SONUÇ :

1 — Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğüne verilen dilekçelerde, mezkûr eşyanın ithal müsaadesinde kayıtlı 73.03 demir hurdaları haline dönüştürülerek ithal imkanı yaratılması istenmiş ancak bu istem gerek Haydarpaşa Gümrüğüne ve gerek Bakanlıkça uygun bulunmamıştır.

....idarece yapılan işlem yasaya tamamen uygun bulunmaktadır. Ayrıca, Gümrük Yasasının sundurma rejimine ilişkin 51. maddesi de, sundurmada bulunan eşyanın bu cins bir değişikliğe uğratılmasına olanak tanımamaktadır.

2 —İTÜ tarafından düzenlenen raporda, 53,935 Kg. ağırlığındaki sac ve tellerin denizel korozyondan müteessir olduğu ve bunların hiçbir maksatla kullanılmasının kabil olmadığı, buna karşın 1.945.450.— Kg. ağırlığındaki çelik çubuk ve profillerin kaynakla

kesilmiş olmaları, yani doğal olmayan nedenlerle ilk maksatlardan kullanılmayacağı belirtildiğinden; TÜBİTAK tarafından düzenlenen raporda mezkûr eşyanın TAMAMININ mukavemet gücüne sahip olduğu belirtildiğinden, Gümrük Giriş Tarifesi İzahnamesinin 73.03 pozisyonuna ilişkin hükümleri de gözönünde bulundurularak, mezkûr eşyanın Gümrük Kanunu'nun 5. maddesine dayanılarak, ilk madde tarifesine verilmek suretiyle ithal edilmesine olanak bulunmamaktadır.

3 — Gümrükler Genel Müdürlüğünün yazısıyla, aradan uzun bir zaman geçmiş o lmasına rağmen idarece, Gümrük Kanunu'nun 61. maddesine göre işlem yapılmayıp eşyanın tasfiye edilmediği belirtilmektedir. Gümrük Kanunundaki tasfiye hükümlerinin, çeşitli engeller nedeniyle yıllardan beri ve hiç bir gümrükte uygulanamamakta olması karşısında, İdareye bir kusur yüklenmeyeceği mütalaa edilmektedir.

Mükellefe ait sundurmada bulunan eşyanın, gümrüğe haber verilmeden kesilmiş olduğu, idarece bu konuda bir işlem yapılmamış olduğu belirtilmektedir. Bu konu ile ilgili olarak Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğünce Gümrük Kanunu'nun 156. madde hükümlerinin uygulanması gerekli bulunmaktadır.....» denilmiştir (K. 15, S.15).

Bu raporun, 26.5.1978 gününde Teftiş Kurulu Başkanlığına aktarılmasından sonra uzun süre işleme konulmaması ilginçtir ve düşündürücüdür.

Bundan evvel, resmî yazışmalarda, gidilmesi zorunlu görülen tasfiye işlemi, bir kez daha tekrarlanmış, İdarece, demirler konusunda yapılacak tek yasal işlemin türü açıkça belirlenmiştir.

Nitekim, Müfettiş raporunun düzenlenmesinden takriben yedi ay sonra, 15.12.1978 günlü Gümrük ve Tekel Bakanı adına, Müsteşar Muavini Cemal ERBAY imzası ile düzenlenen bir yazıda, bu raporda ileri sürülen görüş aynen Bakanlıkça da benimsenmiş, demirlerin yasal durumu kesin olarak ortaya konmuştur. Bakanlığın bu emri ile İstanbul Gümrükleri Başmüdürlüğüne açık talimat verilmekte ve demirler konusunda, mükellefçe Dış Ticaret Rejimi esasları içerisinde, Ticaret Bakanlığından iki aylık önel içerisinde, mal değişikliği alınmadıkça, bu süre sonunda eşya için tasfiye hükümlerinin uygulanması istenmektedir (K. 15, S. 55-56).

Aynı yazıda ayrıca; söz konusu eşyaların, kaynak makinası ile niteliklerinin değiştirilmesi istendiğinden, mükellef hakkında Gümrük Yasası'nın 156. maddesine göre azami hadden ceza uygulanması da istenmektedir. Önemine binaen Müsteşar Yardımcısı Cemal ERBAY imzasıyla yazılan bu yazının sonuç bölümünde aynen :

«...Müfettişin bu görüşü Bakanlığımızca da uygun görülmüştür.

a — Mükellef Ticaret Bakanlığından Dış Ticaret Rejimi Esasları dahilinde mal değişikliği almadıkça mezkûr eşyaların ithaline müsaade edilmemesi ve mal değişikliği alınabilmesi için mükellefe iki aylık bir süre tanınması,

b — Yukarıda sözü edilen iki aylık süre içerisinde mal değişikliği alınmadığı veya eşyalar Türk Parasının Kıymetini Koruma Mevzuatı esasları dairesinde Yurt dışı edilmediği takdirde sürenin hitamında, eşyaya, tasfiyeye müteallik hükümlerinin, uygulanacağını tebliğ edilmesi,

c — Mezkûr eşyaların niteliğini değiştirmeye matuf olarak

kaynakla kesilmesi sebebi ile Gümrük Kanunu'nun 156. maddesi hükmünün azami haddi uygulanarak ceza tatbik edilmesi gerekmektedir.

Bilgi alınmasını ve bu yazımız esasları dahilinde gereğinin yapılarak neticeden bilgi verilmesini rica ederim.» denilmektedir.

Demirler konusunda meydana gelecek yeni değişiklikler ve mükellefler hakkında uygulanacak cezai hükümler ile sonuçları, anlatımda kronolojik sırayı bozmamak için ilerde yeniden ele alınacaktır.

RÜŞVET ANLAŞMASI VE BU ANLAŞMADAN SONRA MEYDANA GELEN OLGULAR

1976 yılında (...)’in ölümünden sonra şirketlerinin ve mallarının idaresi, ailenin en büyük ferdi olan (...)’e geçmiş ve onun tarafından yönetilmeye başlanmıştır. Haydarpaşa’da bekleyen demirlerin de, bundan böyle takipçisi (...)’dir. Adı geçen bu nedenle demirlerin gümrükten kurtarılması, ithal işlemlerinin bitirilmesi için gayretler sarfetmiştir. Yaklaşık olarak 1978 yılı ortalarına doğru, Buğray TUNCA isimli bir aile dostu, demirlerin durumunu, o sıralarda Ankara’da bulunan sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU’na açmıştır. Salih Zeki, (...) ve oğlu (...)’i yakından tanımaktadır. Aynı zamanda, Gümrük ve Tekel Bakanı sanık Tuncay

MATARACI'nın da hemşehrisi ve yakın arkadaşıdır. Konuyla ilgilenen Salih Zeki, Buğray TUNCA ile birlikte (...)’in Ankara’da, Tandoğan Meydanındaki yazıhanesine (bürosuna) giderler ama (...), Ankara’da değildir. Fakat, orada bulunan bir yetkili demirler konusunu Salih Zeki RAKICIOĞLU’na anlatır. Bu kişinin açıklamasına göre; 1975 yılından beri hurda demirler Haydarpaşa Gümrüğünde beklemektedir. Politik nedenlerle kendileriyle uğraşılmakta ve bu işten sonuç alınmamaktadır. (...) Bey, bu işten dolayı kanser olmuş ve ölmüştür. Mahkeme kazanılmış, kendi lehlerinde raporlar alınmıştır. Demirlerin hurda olduğu da bildirilmiştir. Ancak bu konuyu daha iyi (...) bilmektedir. Bu nedenle Salih Zeki RAKICIOĞLU’nun İstanbul’da (...)’le görüşmesi istenmiştir. Salih Zeki RAKICIOĞLU İstanbul’a dönüşünde, (...)’i arayarak kendisinden bilgi istemiş, kısa bir süre sonra da her ikisi (...)’in İstanbul’daki bürosunda bir araya gelmişlerdir. (...), Ankara’da personelinin anlattıklarını Salih Zeki RAKICIOĞLU’na tekrarlayarak, demirlerin kurtarılması konusunda Tuncay MATARACI’nın yardımını istemiş; Salih Zeki RAKICIOĞLU bu teklif karşısında : «Kendisiyle bu denli samimiyeti olmadığını, bunu da cesaret edip söyleyecek durumu bulunmadığını, ancak, yasal bir hakkı varsa bunu alacağını, kendisi için ricada bulunacağını ve tanıştırap görüştüreceğini» bildirmiştir (K. 6, S. 157, 166, 167, 317, 318). Bu vesile ile Tuncay MATARACI’ya durum intikal ettirilmiş, O da «tamam, bakalım» demiştir (K. 6, S. 167, 158).

İlk karşılaşmalarında, sanıklar Tuncay MATARACI, (...), Salih Zeki RAKICIOĞLU bir araya gelmişler; (...) durumu Tuncay MATARACI’ya bizzat açıklamıştır (K. 1, S. 185). İşin başlangıcında, sanık Tuncay MATARACI, Salih Zeki ve (...)’e inanmadığı için, kardeşi Köksal MATARACI’nın (...) la tanışmasını uygun görmüştür. Aynen : «Sen git gör. Bu bir şeyler der, ama ne der ben bunu anlamıyorum. Sen tanış» demiştir. Bu durumda, (...), Salih Zeki RAKICIOĞLU ve Köksal MATARACI bir araya gelmişlerdir (K. 6, S. 175). Bu üç kişi Taksim de bir lokantada buluşmuşlardır. Rüşvet anlaşmasının çerçevesini çizmesi, tarafların karşılıklı yükümlülüklerini belirlemesi yönünden, bu görüşmede üzerinde anlaşmaya varılan noktaların açıklanmasında yarar vardır. Salih Zeki RAKICIOĞLU bu buluşmayı ve üzerinde anlaşılan konular üzerinde aynen; «Köksal MATARACI ve (...)’le Taksim’de bir lokantada görüştük.

(...), «demirler beni kahretti. Babam bundan öldü, bunu kurtarın, ne yaparsanız yapın» dedi, karşılığında, aldığım paranın 10-15 milyon lirasını Köksal'a intikal ettirdim. Köksal, bu işi bitireceğim diye, ağabeyisine daha yakın olduğu için, bu iş girişiminde bulunmuş. Köksal'a intikal ettirdiği paranın adı, iş görmek. O demirleri oradan çözmek, komisyon gibi bir para. Mukabilinde verilen para; 32 milyon TL. Demirler, Bakanlık vasıtası ile çekilecekti.» demektedir (K. 5, S. 409, 410, 411, 412, 413).

Demirler konusundaki görüşmeler bundan sonra, Tuncay MATARACI ile devam etmiş; Tuncay MATARACI'nın talimatı ile, paraların bir kısmı da Köksal'a intikal ettirilmiştir (K. 7, S. 155). 1978 yılı Ekim ay'ına kadar, Tuncay MATARACI, Salih Zeki RAKICIOĞLU ve (...) üçlüsü bir kaç kere bir araya gelip görüşmüşlerse de, bu görüşmelerin yeri ve tarihlerini kesin olarak saptamak mümkün olamamaktadır (K. 6, S. 168). Salih Zeki RAKICIOĞLU ile (...)’in beyanları birlikte değerlendirilip, ilk çek’in ödenme tarihi de dikkate alındığında (...)’le Tuncay MATARACI arasındaki rüşvet anlaşmasının Haziran-Eylül 1978 dönemi içerisinde gerçekleştirildiği sonucuna varılmaktadır. Bu rüşvet anlaşmasında, mutabık kalınan noktalar anlaşma konusu miktar ve taraflarca gerçekleştirilen eylemler şöylece açıklanabilir :

1) RÜŞVET ANLAŞMASININ KONUSU :

Varılan anlaşmayla, Haydarpaşa Liman Sahasında, 1975 yılından beri bekleyen ve Gümrük İdaresinin yasal engellemeleri nedeniyle, ithalleri yapıp çekilemeyen demirlerin, kurtarılması amaçlanmaktadır.

Sanık Tuncay Mataracı, bu işi, Bakanlıktan vereceği yazılı talimat ile sonuçlandıracaktır. Doğrudan İstanbul Gümrüklerine emir verilecek ve demirlerin gümrükten kurtarılması başarılabacaktır. Bu konuda, Salih Zeki RAKICIOĞLU; aynen : «Biz Tuncay MATARACI' ya durumu intikal ettirdik. O da «tamam, bakalım» dedi ve yazılar yazıldı. Onun evraklarını takdim ettim. Durum bu merkezdedir dedik. Mal Haydarpaşa Gümrüğünde idi. Haydarpaşa Gümrüğüne yazı yazıldı. «Hurda işi tamamdır» dedi. Biz Haydarpaşa Gümrüğüne gittik....» demektedir (K. 6, S. 167).

(...) ise bu konuda;

«Bu malların kurtarılması için aşağı yukarı 25-30 milyon arası bir para vermişimdir. Hurdaların kurtarılması için. Sayın Tuncay MATARACI'nın da o tarihte bu malların hurda olan kısımlarının verilmesi diye Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğüne yazmasına rağmen, malları alamadığımızdan dolayı bu verilen para da gitmiştir, mallarda yerinde durmaktadır» şeklinde açıklamada bulunmuştur (K. 6, S. 318).

2) RÜŞVET ANLAŞMASININ MİKTARI :

Demirlerin kurtarılması karşılığında, sağlanacak menfaatin miktarı, yani, rüşvet konusu para, sanıklar Salih Zeki RAKICIOĞLU ve (...) tarafından yaklaşık 30 milyon TL. olarak açıklanmaktadır.

Salih Zeki RAKICIOĞLU Soruşturma Komisyonuna verdiği 4 Şubat 1981 günlü ifadesinde, bir soru üzerine rüşvet miktarını «32» milyon TL. olarak bildirmiş (K. 5, S. 411), 24.2.1981 gününde Tuncay MATARACI ve (...) ile yapılan üçlü yüzleştirilme sırasında bu miktarı 25-30 milyon TL. olarak doğrulamıştır (K. 1, S. 186).

(...) ise 13.2.1981 günlü ifadesinde Salih Zeki RAKICIOĞLU ile yüzleştirildiği sırada, rüşvet miktarını aynen «bu malların kurtarılması için de aşağı yukarı 25 - 30 milyon TL. arası para vermişimdir. Hurdaların kurtarılması için» şeklinde açıklamış (K. 6, S. 318), Soruşturma Komisyonundaki ifadesinin başka bir bölümünde bu konuda yöneltilen sorulara aşağıdaki yanıtlan vermiştir :

«KOMİSYON ÜYESİ — Bankalarda yapılan araştırma sonucunda 1978 yılı içirme, 9 Ekim 1978, daha doğrusu Ticaret Bankası Yeldeğirmeni Şubesinde bulunan 620/5 No'lu hesabınızdan 9 Ekim 1978'de 2,5 milyon, 27 Ekim 1978'de 5 milyon, 30 Kasım 1978'de 2 milyon, 12 Atalık 1978 de 3 milyon, 26 Aralık 1978'de 5 milyon, 3. 1.1979 tarihinde 5 milyon olmak üzere 22 milyon 500 bin liralık bir çek var.

(...) — Evet.

KOMİSYON ÜYESİ — Bunlar, Salih Zeki RAKICIOĞLU-2 milyon 500 bin'in dışında kalan diğer çekler Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun hesabına giren çek'ler. Yani bu paralar 1978 yılında bu iş için verilen paralar mıdır?-

(...) — Hurda için verilmiştir. O, 1975 senesinde gelen hurdalar için parti parti verilen paralardır bunlar.

KOMİSYON ÜYESİ — Hurdalar için verilmiştir, 22 milyon beşyüz bin lira,

(...) — Hayır, aşağı yukarı

KOMİSYON ÜYESİ — 30 milyon lira civarında mı?

(...) — 30 milyon lira civarında mı?

SALİH ZEKİ RAKICIOĞLU — 1978 senesinde, kesin de bilemiyorum.

(...) — 28-30. O civardadır efendim..

KOMİSYON ÜYESİ — 28-30 milyon civarında?

(...) — Evet.»

Sanıkların birbirini doğrulayan açık beyanları, seri numaraları itibariyle, (...)’den intikal eden ilk dört çek’in toplamının 30 milyon TL.sını bulması, bu işe ilişkin anlaşmanın 30 milyon TL. olduğunu ortaya koymuştur.

3) TARAFLARCA YERİNE GETİRİLEN EYLEMLER :

a) Sanık Tuncay MATARACI bu anlaşma uyarınca, 27.12.1978 tarihli doğrudan kendi imzasını taşıyan Bakanlık yazısını göndermek suretiyle kendine düşen yükümlülüğün en önemli bölümünü yerine getirmiştir.

Yukarıda olaylar bölümünde gösterildiği üzere, bu tarihe kadar demirler konusunda varılan nokta, 15.12.1978 tarihinde belirlenmiş, Gümrük ve Tekel Bakanlığı bu yazı ile Müfettiş raporunda belirtilen görüşü aynen benimsemiştir. Rapora uygun Bakanlık görüşünde, pozisyonlarının uymaması nedeniyle, demirlerin yurda ithalleri mümkün olmadığı, Gümrük Kanunu’nun 5. maddesinin de uygulanamaması nedeniyle söz konusu demirlerin tasfiyesinden başka yapılacak işlemin kalmadığı, sonucuna ulaşılmış ve bu görüşün tamamen yasaya uygun olduğunun anlaşılması bulunmasına ve mevzuatta da yapılmış bir değişiklik olmamasına karşın; aradan geçen 12 günlük çok kısa bir süreden sorma, aynı Bakanlıktan bu kere doğrudan sanık Bakan imzasını taşıyan ve önceki görüşe tamamen ters düşen bir yazı ile söz konusu demirlerden hurda olanlarının ithallerinin yapılması emredilmiştir.

Bu yazı da aynen :

«GÜMRÜK BAŞMÜDÜRLÜĞÜNE

İSTANBUL

İLGİ : 15.12.1978 günlü 13348 sayılı yazımız.

Bu yazımızda, Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğünde işleme konulan 14497 sayılı 21.10.1978 günlü giriş beyannamesi muhteviyatı eşyalarla ilgili olarak Bakanlığımız Müfettişi Akın USEL tarafından tanzim olunan 7/163 sayılı, 24.5.1978 günlü rapor üzerine gerekli talimat verilmiştir.

Söz konusu beyanname muhteviyatı eşyanın içinde (73.03) pozisyonuna girecek (Demir ve çelik döküntü ve kırptıları ile dökme demir veya çelikten mamul eşya hurdaları) olanların ithallerinin yapılmasını,

Diğer bölümü hakkında talep vukuunda ve yasal kovuşturma sonuçlandığı takdirde tasfiye hükümlerinin uygulanmasını,

Bundan böyle zuhur edecek benzer olaylarda da bu bildirişe göre işlem yapılmasını,

Önemle rica ederim» denilmektedir (K. 15, S. 54).

Bu arada yapılan bir atama da dikkati çekmektedir. Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğüne Ali Galip KAYIRAN, «Müdür Vekili» olarak getirilmiştir. Adı geçen, siciline ve gümrük teşkilatındaki durumuna göre; bu göreve atanmaması gereken bir kişidir. Nitekim, atama olayı, Bakanlıkta büyük tepkiler doğurmuş ve kısa bir süre sonra da ilgili bu görevden uzaklaştırılmıştır. Bu konuda, geniş açıklamalar ilerdeki bölümde yapılacaktır. Burada üzerinde durulacak husus, Ali Galip KAYIRAN'ın göreve başlatılmasının emirler konusunda Tuncay MATARACI tarafından yazılan 27.12.1978 gününden kısa bir süre önce gerçekleştirilmesi ve Haydarpaşa Gümrüğüne gönderilmesidir.

Hurda olan demirlerin iadesi konusunda; Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğüne gönderilmek üzere Bakanlıkça yazılan ikinci yazının İstanbul Gümrükleri Başmüdürlüğüne gelmesini müteakip, durumdan şüphelenen ve yapılması amaçlanan eylemi anlayan Başmüdür Oktay ERGÜL, bu tür işlemlerde mutad olmadığı halde yazı gereğinin yerine getirilmesinde, iki Başmüdürlük elemanım görevlendirmiş ve işi

Haydarpaşa Gümrük Müdür Vekili Ali Galip KAYIRAN'ın insiyatifine bırakmamıştır (K. 15, S. 53).

Ali Galip KAYIRAN'ın, bu aşamada uygulanan işlem nedeniyle yapacağı birşey bulunmadığından, demirler çekilememiş ve istenilen sonuç da böylece alınamamıştır.

Olayların cereyan biçimi Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun açıklamalarında yer alan hususları doğrulamış bulunmaktadır. Salih Zeki RAKICIOĞLU bu hususları aynen :

«Bu vesileyle biz MATARACI'ya durumu intikal ettirdik. O'da tamam, bakalım dedi. Ve yazılar yazıldı, onun evraklarını takdim ettik durum bu merkezdedir dedik.

Mal Haydarpaşa Gümrüğünde idi. Haydarpaşa Gümrüğüne yazı yazıldı; Hurda işi tamamdır dedi. Biz Haydarpaşa Gümrüğüne gittik. Orada müdür ile; Ali Galip KAYIRAN ile görüştüm. Biz bu hurda işini bizim insiyatifimizde değildir. İstanbul Başmüdürlüğüne yazıyı yazdık, oradan gelen bir heyet bu işe karar verecektir dedi. Onları bekliyoruz, bizim yapacağımız birşey yoktur dedi.

Sonra, birkaç gün daha bekledik. MATARACI, birkaç defa gidip gelişinde, ne oldu bizim iş, ne oldu hurda işi diye devamlı bizi baskı altına soktu. Ben de hurda işinin olmadığını kendisine söyledim. «Nasıl olur? olmaz öyle şey. Hurda işi tamamdır, bitmiştir, biz işimize bakalım diye şey yaptık» biçiminde açıklamıştır (K. 6, S. 167).

Demirlerin çekilmesi konusunda, sanık Bakan tarafından yapılan eylemler ve bu konudaki gelişmeler için İstanbul Gümrükleri Başmüdüğü Oktay ERGÜL aynen :

«1975 senesinde demir konusu gündeme geldi. Aslında basit konu idi. 1975 senesinde zamanın Başmüdüğü olaya elkoymuş, eşyanın hurda olma vasfı mevcut değil, 1978 senesine kadar gelmiş İdare, her ihtimale karşı ilgilinin, eşya ithalatçısının da hakkının haleldar olmaması için bir müfettiş tahkikatına gerek görmüş. Müfettiş incelemiş ve o incelemiden başlamak üzere de baskı başladı.

Baskı bidayette müfettiş raporunun islenen tarzda yönlendirilmesine yöneldi. Bu baskı verilen işin, eşyanın hurda olup olmaçlığına değil ithalinin mümkün olup olmadığına taallük ettiği konusuna saptırılmak

istendi. Müfettiş, mevcut şartlarla ithali mümkün değildir, dedi. Zamanın şartlarına göre tasfiyeye tabi tutulması gerekir, dedi. Normal prosedür içinde gayet olağan bir muamele olarak bize tebligat geldi. İdare amiri olarak yapacağımız eşyanın tasfiyeye tabi tutulmasını temine yönelik çalışmalardı.

Bu çalışmaların arkasından bir anormal durum zuhur etti. Bakanın imzası ile «hurda olanlar varsa verin; diğerlerini vermeyin» tarzında bir garip yazı geldi. Bu garip yazı belli idi ki, Ankaradaki bürokrat kadro üzerinde ağır bir baskı var. Ve bu baskı nedeniyle yazı yazılıyor. Şundan garip yazı diyorum. Gümrük tarihinde hiçbir zaman müfettiş tebligatı iki kez yapılmaz. Arkadan gelen yazı üzerine durum değişti. Artık tedbir almak, daha etkin tedbir almak lüzumu ortaya çıktı. Güvendiğim iki muayene memuru arkadaşımı ismen görevlendirdim. Bu görevlendirme aslında mevcut yasaya uygun değildi. Gümrük Yasasına göre muayene memurunun seçilmesi Haydarpaşa Gümrük Müdürünün yetkisindedir.

Demirleri, görevlendirdiğimiz muayene memurları, hurda olmadığı için bırakmadı »

İkinci yazı mevcut bir bürokrat kurnazlığıyla kaleme alınmıştır. Onu da açıkça söylüyorum. İkinci yazı aslında hiçbirşey söylememektedir. «Hurda olan varsa verin, olmayan yoksa vermeyin.» MATARACI'nın baskısı ordan belli. Yani, ille bu demirler alınacak diyor. Nasıl alınacak? Baskı, baskı, baskı. En nihayet bu formül bulunuyor. Bu formül aslında geçerli formül değil, ama o günkü bilgisi, seviyesi itibarıyla o yazının ne manâya geldiğini MATARACI'nın anlayacağını da zannetmiyorum.»

«..... Aslında birinci ay'la beşinci ay arasında demir mevcut baskıya göre veya benim göz yummam veya muayene memurunu görevlendirmemem o zamanki müdür de belli, kim olduğu belli; yani şöyle herhangi bir yazıdır bu. Gönderiyorum idareye desem demir geçer.» demiştir (Yüce Divan Tutanağı S. 1072-1080).

Tanık Oktay ERGÜL, kendisine yöneltilen soruları;

«Bakanlığın müsteşarı, bir demir parçasının hurda olup olmadığı için Ankara'dan geliyor. Ve Başmüdürle görüşüyor. Görüşme konusu şudur. «Demirlere ilişkin üzerine çok ağır baskı var. Bunun farkındayım. Bu baskıyı senden alacağım. Bu baskının yükünü ben sırtlanacağım.» dedi. Sayın Müsteşar Teoman Bey, beraber Haydarpaşa'ya gittik. Eşyayı

gördü. Kendisi gümrükçü olmadığı halde, bu eşyanın, kim söylüyor hurda olduğunu, dedi. Ve onu söylerken hitap ettiği merci ben değildim...»

«Bu muamele 1975 senesinde başlamış ve muhtemelen 1976 senesinde bitmiştir. Bu eşyanın hurda olmadığı saptanmıştır. Beyannamede eşya hurda değildir denmiştir. Ve o nedenle, o tesbit nedeniyle de Ticaret Bakanlığına ithal müsaadesi için mal değişikliği için gönderilmiştir. Halâ bu eşya hurdadır, değildir, bilemiyorum. Bunda herhalde kasıt aramak lâzım.» şeklinde cevaplamıştır (Yüce Divan Tutanağı, S. 1088).

Sanık Tuncay MATARACI tarafında, «Bakan» olarak yapılan eylemler böylece açıklandıktan sonra bu aşamada anlaşmanın diğer tarafını oluşturan sanık (...)’in eylemlerine geçilecektir.

2) SANIK (...) TARAFINDAN YAPILAN EYLEMLER :

Sanık (...) , sanık Tuncay MATARACI ile varılan anlaşma üzerine, kendisine düşen yükümlülüğü yerine getirmiş ve anlaşma miktarı 30.000.000.— TL .sim sanık Tuncay MATARACI’ ya önceden saptanan yöntemle ve O’nun direktiflerine uygun olarak intikal ettirmiştir.

Sanık Tuncay MATARACI’ya yapılan ödemeler, çeklerle gerçekleştirilmiş, bu paralar O’nun ortak olduğu veya direktifiyle açılan paravan hesaplara intikal ettirilmiştir.

Bu çeklerin dökümünü yapmadan önce, çeklerin alınıp verilmesinde izlenen yöntemin ve kimlerin aracılığıyla bu aktarma işlemlerinin yapıldığının saptanmasında yarar vardır.

(...) bu konuda;

«... aşağı yukarı 80-90 milyon civarında para verdim. Bunları çeklerle vermişimdir. Hepsi de Salih ağbi kanalıyla geçmiştir. Salih ağbeye verilmiştir. Salih ağbi kendisine tebliğ etmiştir. Durum bu.»

«Benim hesabımdan çıkıp, Salih ağbinin hesabına giren çekleri ben vermişimdir.»

«S. Zeki dışında başkasına çek vermedim.» demiştir (K. 6, S. 319, 320, 321).

Bu beyanları Salih Zeki RAKICIOĞLU’da aynen kabul ederek;

«Aynısını ben söyledim. Ben çekleri aldım, (...)’tan Tunca MATARACI’ya verdim. Bir kısmını kendi hesabına koydum kendi hesabımdan ben kendisine aktardım. Bir de (...) Bey’den aldığım çeki direkt kendisine verdim. Ben, (...)’tan aldım. Tuncay’ın kendi eline verdim. O nereye verdi bilemeyeceğim.»

«... Bu çekleri İstanbul’da veriyordum. O günler için İstanbul’a geliyordu. Biliyordu. Yani, gelip, bizden alıyordu çekleri.» demektedir (K. 6, S. 322, 329).

Salih Zeki RAKICIOĞLU yukarıdaki açıklamalarını ilave olarak:

«İlk etapta aldığımız paralardan rakamlarını bilemiyorum, 5, 10, 12 milyon civarında MATARACI’nın şeyi üzerine Köksala verdim. Ondan sonra Köksal «biz ev yapıyoruz Rize’de, arsa alacağız, borsa alacağız. Biz mağduruz. Çok uğraştık. Bu tip yerlere bu mevkilere gelmek için. Ev yapıyoruz. Arsa alacağız. Parayı Köksala ver ve verdim. Ondan sonra daha Köksala ben para vermedim.» (K. 6 S. 175). «Köksal MATARACI’ya para vermişim, doğru. İşte o (...)’la olan dostluğum münasebetiyle, o demirleri kurtarmak münasebetiyle verdim...» (K. 5, S. 407); «MATARACI’nın (...)’ın bana verdiği ve direkt ona verdiği çeklerin miktarını kesin bilemiyorum. 70-80 milyon liraya yakın paradır. Ondan aldığım çeki kendi hesabıma koydum. Bunu bilemeyerek de kardeşimin de hesabına yanlışlık yaptım... Onu da bu yola bu yol derken ister istemez gayri ihtiyari onun hesabına açtım. İstanbul Bankası’na para yatırdım. Ama çoğunun hiçbir şeyden haberi yoktur» demiştir.

Öte yandan çeklerin düzenlenmesinde ve özellikle vadeleri konusunda’ (...)’de;

«Çek’te; vadeli çek’te verilir. Gününde de çek verilir. Fakat, Türk Ticaret Kanununda çek ibraz vadelidir denir. Fakat, bizim ticaret teamülümüzde böyle birşey yoktur. Bir ay vade 20 gün vadeli, iki ay vadeli çekler verebiliyoruz.

Genellikle Çek, üzerindeki vade tarihinde tahsil edilir. Şöyle de oluyor Çekleri biz daha önceki tarihte, mesela bu güne vadeli veriyoruz Eğer hesapta para varsa bugün almıyor. Yoksa 3-5 gün sonra hesaptan çıkıyor. Bugün tanzim tarihli çeki yapıyoruz. Hesapta para olmadığı zaman 3-5 gün sonra hesaptan almıyor. Fakat, bugün düzenlediğimiz çeki

10 gün sonraki tanzim tarihine yapıyoruz. Yani vade tarihini de 10 gün sonra ve böylece hesaptan çekiliyor»; demektedir (K. 7, S. 138, 140).

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere çeklerin Tuncay MATARACI ve onun direktifiyle yakınları üzerine aktarılmasında izlenen yöntem, Salih Zeki RAKICIOĞLU aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. (...), aracısı durumunda bulunan Salih Zeki RAKICIOĞLU'na çekleri intikal ettirmiş ve bu çekler Tuncay MATARACI'ya Salih Zeki RAKICIOĞLU kanalıyla elden verilmiş ve bu kimse de çekleri dilediği kimselere aktarmıştır. Bazı defalar Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun kardeşi Adem RAKICIOĞLU'ndan istifade edilmiş ve onun adına düzenlenmiş banka hesapları devreye sokulmuş ve böylece işlemlerde gizlilik sağlanmak istenmiştir. Ancak sonuçta bütün çekler belli odaklarda toplanmış ve Tuncay MATARACI'nın tasarruf alanına intikal etmiştir.

Dosyada bulunan banka ekstreleri, çek suretleri, çekler üzerindeki işlemler ve çekleri intikal ettiği hesaplar, belgeler ve tüm açıklamalar incelendiğinde, çeklerin ödenmesindeki işlemler ve meydana gelen hesap akışları şöylece ortaya çıkmaktadır :

SANIK (...) TARAFINDAN ÖDENEN ÇEKLER VE BUNLARIN DÖKÜMÜ :

1 Nolu Çek : 21.9.1978 gün, 612349 nohı 3.000.000.— TL. tutarında:

BİRİNCİ EVRE :

(...) tarafından Türk Ticaret Bankası Yeldeğirmeni Şubesi 620/5 nolu hesabından, hamiline 3.000.000.— TL. tutarında 21.9.1978 günlü çek düzenlenmiştir (K. 20, S. 34).

İKİNCİ EVRE :

Salih Zeki RAKICIOĞLU'na verilen bu çek Adem RAKICIOĞLU'na geçirilmiş ve bu kimse de aynı gün Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığı Merkez Şubesine çek tutarını takas yolu ile aktarmıştır (K. 20, S. 36).

ÜÇÜNCÜ EVRE :

Aktarılan para 1963 nolu Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun aynı bankadaki hesabına yatırılmıştır (K. 20, S. 211, 206, 207).

DÖRDÜNCÜ EVRE :

Salih Zeki RAKICIOĞLU bu hesaptan 22.9.1978 günlü, 08481 nolu 2.500.000.— TL. tutarında, hamiline çeki düzenlemiştir (K. 20, S. 211).

BEŞİNCİ EVRE :

Tuncay MATARACI'ya verilen bu çek Köksal MATARACI ya iletilmiş, aynı gün Köksal'ın Akbank Arnavutköy Şubesindeki 11945 nolu hesabına aktarılmıştır (K. 20, S. 106, 126).

2 Nolu Çek :

6.10.1978 gün, 611505 nolu 2,5 milyon tutarında:

BİRİNCİ EVRE :

(...)'ce Türk Ticaret Bankası Yeldeğirmeni Şubesinde 620/5 numaralı hesabından hamiline, 6.10.1978 günlü, 611505 nolu 2,5 milyon TL. tutarında çek düzenlemiştir (K. 20, S. 13).

İKİNCİ EVRE :

Salih Zekiye verilen bu çek Tuncay MATARACI ya ve bundan da Köksal MATARACI'ya aktarılmış, Köksal MATARACI tarafından alından Vakıflar Rize Şubesine ibraz edilen çek, bu şube müdürü G. TAYLAN tarafından aynı il Ticaret Bankası Şubesine verilmiştir (K. 20, S. 127).

ÜÇÜNCÜ EVRE :

Ticaret Bankası Rize Şubesinde getirilen çek bedeli Vakıflar Bankasına aktarılarak 250.000.— TL. Köksal MATARACI'ya nakit olarak ödenmiş, 167,50.— TL. masraf düşükten sonra kalan 2.249.832,50.— TL. Tuncay ve Köksal MATARACI'nın müşterek Vakıflar Bankası Rize Şubesi 39-8 nolu hesabına geçmiştir (K. 20, S. 128, 87).

3 Nolu Çek :

BİRİNCİ EVRE :

(...)'ce Türk Ticaret Bankası Yeldeğirmeni Şubesindeki 620/5 nolu hesabından, hamiline 5.000.000.— TL. tutarında

28.10.1978 günlü, 610888 nolu çek düzenlemiştir (K. 20, S. 12).

Salih Zeki RAKICIOĞLU'na verilen bu çek, kardeşi Adem RAKICIOĞLU'na geçmiş, Adem RAKICIOĞLU, bu çeki takas odası yolu ile Akbank Manifaturacılar Çarşısı Şubesine aktarmıştır (K. 20, S. 8).

ÜÇÜNCÜ EVRE :

Aktarılan bu çek miktarı Salih Zeki RAKICIOĞLU'na aynı bankadaki 4379 no.lu hesabına 27.10.1978 günü kaydedilmiştir (K. 20, S. 17, 47).

DÖRDÜNCÜ EVRE :

Salih Zeki RAKICIOĞLU belirtilen banka ve hesap numarasından 1.11.1978 günlü, 493121 nolu, hamiline 5.000.000.— TL. tutarında çek düzenlemiştir (K. 20, S. 60).

BEŞİNCİ EVRE :

Tuncay MATARACI'ya verilen bu çek kardeşi Köksal'a iletilmiş, Köksal MATARACI'da Vakıflar Bankası Rize Şubesine çeki ibraz ederek Akbank Rize Şubesi kanalı ile çek bedelini getirtmiştir (K. 20, S. 61).

ALTINCI EVRE :

1.11.1978 tarihinde bu çek bedeli Köksal ve Tuncay MATARACI kardeşlerin Vakıflar Bankası Rize Şubesindeki 39-8 nolu hesabına intikal etmiştir (K. 20, S. 129, 87).

4 Nolu Çek :

12.12.1978 günlü, 602872 numaralı, 3.000.000.— TL. tutarındaki bu çekin geçirdiği evreler değişiklik göstermektedir. Tuncay MATARACI, aracı olan Salih Zeki RAKICIOĞLU'ndan önceki tarihlerde çekler almış ve bu çekler (...)’in Salih Zeki RAKICIOĞLU’na çek vermesinden sonra işleme konulmuştur.

BİRİNCİ EVRE :

Salih Zeki RAKICIOĞLU, 3 Kasım 1978 günlü, 493108 nolu 1.000.000.— TL. tutarında ve hamiline çek ile 5.12.1978 günlü, 495258 no.lu, 2.000.000.— TL. tutarında ve hamiline çeki düzenleyerek Tuncay MATARACI'ya vermiştir (K. 20, S. 65).

İKİNCİ EVRE :

Tuncay MATARACI da bu çekleri kardeşi Köksal MATARACI'ya iletmıştır. O da 4.12.1978 gününde Vakıflar Bankası Rize Şubesine bu çeklen ibraz etmiş; bu şube de Akbank Rize Şubesi aracılığı ile aynı bankanın Manifaturacılar Şubesine göndermiştir (K. 20, S. 63).

ÜÇÜNCÜ EVRE :

Rize Vakıflar Bankası Şubesinin 11.457 ve 11.456 numarasın, alan bu çekler Akbank Manifaturacılar Şubesi 4379 hesap numarada tahsil için işleme konulmuştur (K. 20, S. 62)

DÖRDÜNCÜ EVRE :

(...), Türk Ticaret Bankası Yeldeğirmeni Şubesindeki 620.5 nolu hesapta 12.12.1978 günlü 602872 numaralı, 3 milyon lira tutarındaki hamiline çeki düzenlemiştir (K. 20, S. 10).

BEŞİNCİ EVRE :

Salih Zeki RAKICIOĞLU'na verilen bu çekler Adem RAKICIOĞLUNA'na iletilmiş ve Onun eliyle aynı gün Akbank Manifaturacılar Şubesine aktarılmıştır (K. 20, S. 8)

ALTINCI EVRE :

Bu şubeye aktarılan çek bedeli Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun 4.379 nolu hesabına aynı gün kaydedilmiştir (K. 19, S 46 55)

YEDİNCİ EVRE :

Salih Zeki RAKICIOĞLU nun hesabına, (...)’den alınan çek bedeli aktarıldıktan sonra .18.12.1978 tarihinde Vakıflar Bankası Rize Şubesinde bulunan Köksal ve Tuncay MATARACI kardeşlerin 39/8 no.lu müşterek hesabına. 3. evrede m,marnlar, gösterilen çekler de intikal ettirilmiştir (K. 20, S. 135, 136, 86).

5 No.lu Çek :

27.12.1978 günlü, 602410 numaralı, 5.000.000.- TL. tutarındaki çek :

BİRİNCİ EVRE :

(...) tarafından Türk Ticaret Bankası Yeldeğirmeni Şubesinde 620-5 no.lu hesabı üzerinden 26.12.1978 günlü, 602410 numaralı, 5.000.000.— TL. tutarında ve hamiline bir çek düzenlenmiştir (K. 20, S. 15).

İKİNCİ EVRE :

Salih Zeki RAKICIOĞLU'na verilen bu çek takas odası marifetiyle Akbank Manifaturacılar Şubesinin 4379 no.lu hesabına aktarılmıştır (K. 20, S. 16, 46).

ÜÇÜNCÜ EVRE :

Salih Zeki RAKICIOĞLU bu hesabından 27.12.1978 günlü, 492646 no.lu, 775.000.— TL. tutarındaki çeki düzenlemiştir (K. 20, S. 66).

DÖRDÜNCÜ EVRE :

Tuncay MATARACI'ya verilen bu çek Köksal MATARACI'ya iletilmiş, O da 3.1.1979 tarihinde Akbank Rize Şubesine vermiş; sonuçta çek bedeli Tuncay ve Köksal MATARACI kardeşlerin Akbank Rize Şubesindeki 4261 no.lu ortak hesabına 3.1.1979 tarihinde kaydedilmiştir (K.20, S. 123, 109).

6 No.lu Çek :

3.1.1979 günlü, 602411 numaralı, 5 milyon lira tutarındaki çek :

BİRİNCİ EVRE :

(...) tarafından Türk Ticaret Bankası Yeldeğirmeni Şubesindeki 620-5 no.lu hesabı üzerinden 3.1.1979 tarihinde 602411 numaralı 5 milyon lira tutarında hamiline çek düzenlenmiştir (K. 20, S. 14).

İKİNCİ EVRE :

Salih Zeki RAKICIOĞLU'na verilen bu çek, Akbank Manifaturacılar Şubesi 4379 no.lu hesaba takas yolu ile aktarılmıştır (K. 20, S. 20, 45).

ÜÇÜNCÜ EVRE :

Salih Zeki RAKICIOĞLU, yukarıdaki hesabından 22.1.1979 günlü, 421814 numaralı, 200 bin lira tutarında hamiline bir çek düzenlemiştir (K. 20, S. 75).

Tuncay MATARACI'ya verilen bu çek, kardeşi Köksal MATARACI'ya iletilmiş, O da, 31.1.1979 tarihinde Akbank Ankara Şubesinde bu çek bedelini nakit olarak almıştır (K. 20, S. 45).

Bu çeke ilaveten aşağıdaki işlemler yapılmıştır :

Salih Zeki RAKICIOĞLU, yukarıdaki hesabından 23.3.1979 tarihli, 421822 no.lu, 500.000.— TL. tutarında hamiline çeki düzenlemiştir (K. 20, S. 77). Bu çek Tuncay MATARACI'ya, Ondan da Köksal MATARACI'ya geçmiştir. Köksal MATARACI'da çek bedelini 21.3.1979 gününde Akbank Rize Şubesi'ndeki 4261 no.lu müşterek hesaba aktarmıştır (K. 20, S. 77).

7 Nolu Çek:

7.1.1979 gün 602407 nolu 10 milyon TL. tutarındaki çek:

BİRİNCİ EVRE:

(...) tarafından Türk Ticaret Bankası Yeldeğirmeni Şubesindeki 620-5 numaralı hesabından 10 milyon tutarında 7.1.1979 günlü, 602407 no.lu ve hamiline çek düzenlenmiştir (K. 20, S.1).

İKİNCİ EVRE :

Salih Zeki RAKICIOĞLU'na verilen bu çek kardeşi Adem RAKICIOĞLU'na iletilmiş, O da bu çekin bedelini 5.1.1979 tarihinde İstanbul Bankası Unkapanı Şubesi 533 no.lu hesaba geçirmiştir (K. 20, S. 142).

ÜÇÜNCÜ EVRE:

Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun kardeşi Adem RAKICIOĞLU, bu hesaptan, 13.1.1979 günlü, 989104 numaralı, 5 milyon TL. tutarında, hamiline çeki düzenlemiştir (K.20, S. 144, 143).

DÖRDÜNCÜ EVRE :

Bu çek, Salih Zeki RAKICIOĞLU eliyle sanık Tuncay MATARACI'ya verilmiş ve Ondan da Halil İbrahim DEMİR'e iletilmiştir. Halil İbrahim DEMİR, Türk Ticaret Bankası Altınbakkal Şubesindeki, paravan 111/4798 no.lu hesaba 22.1.1979 tarihinde bu çek bedelini aktarmıştır (K. 20, S. 157).

Bu çeklerin toplamı 33.500.000.— tutmakta ise de, rüşvet anlaşmasının miktarı 30.000.000.— TL. olarak kabul edilmiş; ödemenin 30.000.000.— TL.lık kısmının bu rüşvet anlaşması nedeniyle ödendiği, artan miktarının ise ileride açıklaması yapılacak olan ikinci rüşvet anlaşmasının gereği olarak alındığı toplanan deliller ve sanıkların ikrarlarından anlaşılmış ve olayın bu yolda cereyan ettiği sonucuna varılmıştır.

3) DEMİRLER KONUSUNDAKİ SON GELİŞMELER :

27.12.1978 tarihli yazı ile ulaşılmak istenen amacın İstanbul Gümrükleri Başmüdürü Oktay ERGÜL tarafından anlaşılarak önlenmesi, demirler konusunun bir süre askıya alınmasına neden olmuştur.

Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğünün, Bakanlığın yazısı doğrultusunda işlem yapılmak üzere mükellefe yapmış olduğu tebligatlar yanıtız kalmış ve sonuçta ilgili müdürlük, İstanbul Gümrüklerine gönderdiği bir yazı ile tasfiye hükümlerinin uygulanmasını istemiştir (K. 15, S. 49).

Konunun İstanbul Gümrüklerine intikali üzerine, Başmüdür Oktay ERGÜL, olayla doğrudan ilgilenmiş ve işlemin sonuçlandırılmasını istemiştir. Demirler konusunda sanık (...)’e diğer varisleri temsilen tebligat yapılmıştır. Gerek, hurda adı altındaki demirlerin 27.12.1978 günlü Bakanlık yazısına dayanılarak çekilmek istenmesine karşı gösterdiği tepki ve davranışları, uygulama alanına sokulmak istenen plânı bozması; gerek, (...) tarafından ithal edilmek istenilen başka demirler nedeniyle (...)’e karşı yapılan eylemler İstanbul Gümrükleri Başmüdürü Oktay ERGÜL’ün hedef alınmasını doğuracak sonuçlar yaratmıştır. Bunun sonunda önceleri Oktay ERGÜL geçici olarak görevinden uzaklaştırılmış, fakat bir süre sonra bununla da yetinilmeyerek tamamen görevden alınmıştır. Bu konuda ilker bölümlerde daha ayrıntılı açıklamalar yapılacaktır. Burada şu noktanın belirtilmesiyle yetinilecektir : Sanık Tuncay MATARACI, almış olduğu rüşvetin karşılığını verebilmek ve demirlerin yasa dışı yollarla ithalini gerçekleştirebilmek için Bakan olarak çabalar sarfetmiş ve bu arada demirlerin ithaline mani olan Oktay ERGÜL’ü görevinden uzaklaştırmak için her türlü yolu da denemiştir. Ne var ki, Oktay ERGÜL, bu baskılara dayanmış ve sonuçta demirler konusunda daha önceleri tekrarlandığı üzere tasfiye hükümlerinin uygulanmasını 12.9.1979 günlü yazıyla Bakanlıktan bir kez daha istemiştir (K. 15, S. 45).

Bundan sonra demirler konusunda, sanık Tuncay MATARACI’nın Bakanlığı dönemine ilişkin kayda değer bir gelişme olmamış, zaten iki ay sonra da adı geçen Bakanlık görevinden ayrılmıştır.

Bu bölümde, sanık savunmalarında yer almış olması nedeniyle bir mahkeme kararına da değinilmesi yerinde bulunmuştur: Yukarıda da belirtildiği üzere, 15.12.1978 günlü, Gümrük ve Tekel Bakanlığının demirler konusunda resmî görüşünü yansıtan ve yapılması gereken işlemleri sıralayan, ayrıca müfettişin vardığı sonuca iştirak eden yazıda; demirlerin, yediemin olarak kendilerine teslim edildiği mükellef tarafından kaynak makinesiyle kesildiği saptanmış olduğundan, Gümrük Kanununun 156. maddesi uyarınca, ilgililer hakkında yasal işlem yapılması istenmiştir. Bu konu, Ali Galip KAYIRAN'ın Haydarpaşa Gümrükleri Müdürevkilliğini yaptığı dönemlerde askıya alınmış, gereği yerine getirilmemiştir. Ali Galip KAYIRAN'ın görevinden uzaklaştırılması üzerine konu gündeme gelmiştir. Bakanlık yazısına uygun olarak, mükellef hakkında Gümrük Kanununun 156. maddesi uyarınca 5.000.— TL. ceza uygulanmasına karar verilmiştir. 27.6.1979 günlü, 473 sayılı bu karar, (...)varisleri adına (...)’e tebliğ edilmiştir. Kanuni süresi içerisinde bu karara karşı yapılan itiraz da, yasal makam olan İstanbul Gümrükleri Başmüdürlüğün 1.8.1979 günlü, 46 sayılı kararı ile reddolunmuştur. İtiraz hakkını sonuna kadar sürdürmek isteyen mükellef bu karara karşı İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesine de itiraz etmiş ve bu merci tarafından gümrük cezasının kaldırılmasına karar verilmiştir. İşte, sanık (...) vekilleri tarafından söz konusu demirlerin hurda olmadığına dayanak yapılmak istenen karar, bu karardır. İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 30.12.1980 günlü, 1980/1193 sayılı kararında özetle şöyle denilmektedir :

«Dosya arasında bulunan rapor ve yazılarda, ithal edilen demirlerin vasıfları açıkça belirtilmiş olmasına göre, para cezasının verilmesine, Gümrük Yasasının uygun bulunmadığı anlaşılmıştır.

İTÜ Tatbiki Metalürji Kürsüsü raporunda ise, buldukları halde veya tamir edilmek yahut yenilenmek suretiyle ilk maksatlarında kullanılamayacakları, diğer maksatlara kullanılabilecek şekle sokmaya elverişli bulunmadıkları belirtilmiş ve tüm kanıtlarla itiraz yerinde olduğundan, gümrük para cezasına yapılan itirazın kabulüne karar verilmiştir.»

Fakat bu karar Yargıtay tarafından yerinde bulunmamış, 7. Ceza Dairesinin 28.5.1981 günlü, 3665 karar sayılı ilâmı ile yerel mahkeme kararı bozulmuştur. Bozma ilâmında :

«İthal edilen malın (muhtelif vasıf ve ebattaki demirin) ithal müsaadesinde gösterilen 73.03 tarife pozisyonuna uymadığı ve gerçek

bilgilerin giriş beyannamesinde gösterilmediği ve usul değişikliğine gidilmesi önerisine yanaşmadığı gerekçesiyle ceza verilmiş olmasına ve itirazı haklı gösterecek makul ve inandırıcı sebeplerin bulunmamasına göre red kararı verilmesi gerekirken, malın halihazır durumunu belirten bilirkişi raporuna itibar edilerek, yazılı şekilde hüküm tesisi yasaya aykırı olup hükmün bozulmasına karar verildi.» denilmek suretiyle mahkeme kararı kesinleştirilmemiştir.

İlerde sanık savunmalarının tahlilleri sırasında bahis konusu yapılacağı üzere, mükellefe yediemin olarak teslim edilen malların, vasıflarının değiştirilmesine yönelik eylemden dolayı verilmiş olan cezanın kaldırılması istenmiş ve bu istek yargılamaya konu edilmiştir. Verilen hükmün bağlayıcılığının ancak bu konuyla sınırlı olması gerekir. Çünkü demirlerin hurda olup olmadığı yönünde ne bir dava vardır ve ne de bu yönde alınmış bir karar mevcuttur. Yerel mahkeme kararında sözü edilen İTÜ Metalürji Kürsüsü tarafından düzenlenen rapor, demirlerin son durumuna ilişkin olup kaynak makinesi ile kesilmelerinden sonra düzenlenen bir rapordur. Esasen, dava konusu malların, ilk madde haline dönüştüğü yolundaki itiraz, Marmara Bilimsel ve Endüstriyel Araştırma Enstitüsünün raporu karşısında da geçerlilik kazanmamıştır.

Buraya kadar yapılan açıklamalarla, bu davaya ilişkin maddi olgular ve kanıtlar ortaya konulmuştur. Bundan sonraki bölümlerde bu suçla ilişkin olarak Cumhuriyet Başsavcılığınca verilen mütalâa, sanıkların savunmaları ve öteki konular ele alınarak incelenecektir.

ESAS HAKKINDA MÜTALÂA :

Cumhuriyet Başsavcısı bu suçla ilişkin, esas baklandaki mütalâasında:

«(...)’in miras bırakan (...)’e ait olup Haydarpaşa Gümrüğüne 16.4.1975 tarihinde getirilen (1.999.385 Kg) demir o tarihten beri bir soran olmuştur.

21.10.1975 tarihli giriş beyannamesinde;

73.13, 73.14, 73.11 ve 73.10 gümrük tarife pozisyonuna girecek şekilde beyan edilmiş ve muayene memurunca da aynı şekilde tesbit edilmiştir.

İthal müsaadesi ise hurda demiri kapsayan 73.03 pozisyonuna ait olduğundan bu ithal müsaadesi ile bu demirlerin ithaline olanak bulunmamıştır.

O tarihten itibaren her Gümrük ve Tekel Bakanının değişmesinde bu husus gündeme getirilen bir konu olmuştur.

Tuncay MATARACI Bakan olunca konu ona da getirilir.

Tuncay MATARACI ile işbirliği içinde bulunan, ona aracılık eden Salih Zeki RAKICIOĞLU, (...) ile Tuncay MATARACI'ya aracılık etmek suretiyle rüşvet anlaşmasının oluşmasını sağlamıştır.

Tuncay MATARACI 12.8.1981 tarihli oturumda Salih Zeki RAKICIOĞLU için (gölge gibi yanımdan ayrılmayan biri vardı RAKICIOĞLU) demiştir.

Tuncay MATARACI, RAKICIOĞLU ile o kadar ilişki içindedir ki hatta bir gün Marmara Gümrükleri Başmüdürü Hüseyin Erdiç ÖZMEN'i İzmit'ten Tarabya Oteline çağırır ve Salih Zeki RAKICIOĞLU ile karşılaştırır ve ona kolaylık göster, der (12.8.1981 T.D.).

Demirlerin ithali için (...)’in vereceği rüşvet 30 milyon liradır. Bu meblağ çeklerle tahsil olunmuştur.

Biraz önce değindiğimiz Ali Galip KAYIRAN vekâleten Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğüne getirilir. Bu demirlerin ithali için yeniden girişimde bulunulur. Hatta Tuncay MATARACI tarafından İstanbul Gümrükleri Başmüdürlüğüne 27.12.1978 tarihinde (73.03) pozisyonuna girecek demir ve çelik döküntü ve kırpıntılar ile dökme demir veya çelikten mamul eşya hurdaları olanların ithallerinin yapılması, diğer bölümleri hakkında talep vukuunda yasal soruşturma sonuçlandığı takdirde tasfiye hükümlerinin uygulanması emredilmiştir.

Müsteşar Yardımcısı Cemal ERBAY duruşmada, Bakan'a intikal eden bir talep sonunda yazının yazıldığı, ilgili şubenin bu şekilde yazı yazmasının mümkün olmadığını beyan etmiştir.

Ancak, İstanbul Gümrükleri Başmüdürü Oktay ERGÜL'ün ciddi tutumu, olayın bütün Gümrük Teşkilâtınca bilinmesi, işin basına ve kamuoyuna aksetmesi nedenleri ile alınan rüşvete rağmen ithal gerçekleştirilememiştir.

30.0000.000.— TL. nın banka hesaplarındaki akışına ileride (...)’le ilgili ikinci rüşvet olayında değinilecektir.

(...)’in avukatları, Soruşturma Kurulu Raporundaki

85.0000.000.— TL, lık rüşvet suçunun bu eylemle aynı olduğunu tek suç olarak işin mütalâa edilebileceğini ileri sürmektedirler.

(...)'in Soruşturma Kurulundaki (...meselenin 1975 yılında gelen hurda demir işi ile başladığına, bu konuyu İstanbul'da Zeki RAKICIOĞLU ile görüştiklerine ve hurda demirlerin gümrükten çekilebilmesi için Haydarpaşa Gümrüğüne yazı yazıldığına, ancak gerçekleşmeyince başka demir ithalleri için Tuncay MATARACI'yla anlaşmalarına, 1978 yılındaki 28-30 milyon lira rüşvetin Haydarpaşa Gümrüğündeki hurda demirlerin ithali karşılığında verildiğine...) değinen 13.2.1981 günlü beyanı, Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun Soruşturma Komisyonundaki (... bir arkadaşının kaçak demirlerin Haydarpaşa Gümrüğünden çekilmesi için Bakan nezdinde girişimde bulunmasını kendisinden istediğine, bu durumu Tuncay MATARACI'ya duyurduğuna, (...)'in sırf bu demirlerin kurtarılmasını sağlamak için rüşvet teklif ettiğine, Tuncay MATARACI'nın (...)'le tanıştırılmasını istediği, kardeşi Köksal MATARACI'nın ben bu işi bitiririm dediğine, bu iş için Bakanlıkça Haydarpaşa Gümrüğüne yazı yazıldığına ve alman paralardan 30.000.000.— TL. nin Haydarpaşa Gümrüğünde bekleyen demirlerin çekilmesine yönelik bulunduğu...) değinen 4.2.1981 (Haydarpaşa Gümrüğünde bekleyen demirlerin hurda adı altında çekilme işini Tuncay MATARACI'ya da intikal ettirdiklerine, onun da tamam bakalım dedikten sonra hurda işi tamamdır, bitmiştir diye haber gönderdiğine, ancak bu iş gerçekleşmeyince Tuncay MATARACI'nın bırakın ne hurda işi, buradaki hurdadan ne olur? Başka demir getirin de para kazanalım) diye söylediğine değinen 11.2.1981 günlü ifadeleri Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müsteşar Muavini Cemal ERBAY tarafından İstanbul Gümrükleri Başmüdürlüğüne yazılan 15 Aralık 1978 günlü yazıyla, konuyla ilgili olarak Haydarpaşa Gümrüğünde bekleyen demirler hakkında tasfiye işlemi uygulanması gerektiği belirtilmişken Tuncay MATARACI tarafından bundan bir hafta sonra 27 Aralık 1978 tarihinde imzalanarak aynı Başmüdürlüğe gönderilen yazıda hurda ile ilgili olan kısımların iadesinin istenmesi, bu olayın 85.000.000.— TL. rüşvet olayından ayrı olduğunu kanıtlamaktadır.

(...) duruşmada (T.S. 272) Soruşturma Komisyonundaki rüşvetin iki ayrı olay için verildiğine değinen açıklamalarının Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun telkinine dayandığını ifade eylemiş ise de buna karşın Salih Zeki RAKICIOĞLU, (...)’e böyle bir telkini bulunmadığını açıkça bildirmiştir (T. S. 272).

Bu itibarla;

Tuncay MATARACI'nın Haydarpaşa Gümrüklerinde bulunan ve sözü edilen demirlerin çekilebilmesini sağlamak için Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun aracılığı ile 30 milyon lira rüşvet aldığı sabit olduğundan;

1 — Tuncay MATARACI'nın eylemine uyan TCK'nun 213/1, 225/1, 227/2 ve 31 inci,

2 — Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun eylemine uyan TCK'nun 226 ncı maddesi delaletiyle aynı Kanunun 213/1, 225/1 ve 31 inci,

3 — (...)’in de eylemine uyan TCK’nun 220 nci maddesi gereğince cezalandırılmasına karar verilmesini» istemiştir.

SANIKLARIN SORGULARI VE SAVUNMALARI :

A) SANIK TUNCAY MATARACI'NIN SORGUSU VE SAVUNMASI :

1 — Sanığın Soruşturma Komisyonu önünde verdiği ifade .

Sanık, Soruşturma Komisyonunda;

«Hurda olan kısımları ayırıp versin şeklinde, Bakanlığımızın yazısı yasa gereğidir. Demir sahibi müracaat ediyor. Bu müracaatın kaydı var mı, yok mu bilmiyorum. Burada «bundan böyle zuhur edecek benzer olaylarda da bildirişe göre işlem yapılması» söyleniyor. Şahsi olarak yazılmamış ki, bu demirlerden tümü oradadır. Basında bile, «alındı» diye çıktı. Ben İstanbul’da Oktay’ı aradım. «Böyle basında yazılıyor, sayın Bakanım, böyle kesinkes birşey yoktur» demirler buradadır. Kim diyor alındı diye? Sonra gazetecilere de. resim çektirdik. Gönderdik oraya yani sansasyon yaratmak için basında çıkmış olan bir haberden başka birşey değildir. Demirlerin çekilmesi konusunda baskı yapmış değilim. Yazılı emrim yok. Ama şifai emirle kendilerine, bu yılan hikayesine döndü, 1975’ten beri oradadır bu demir. Eğer verilmesi mümkünse verin, diye ifade söyledim kendisine. Demiri illâ verin diye böyle bir şey söylenmesi mümkün müdür?» demiştir (K. 1, S. 74-169).

2 — Sanık, Yüce Divan’da ise;

«15.12.1978 tarihli Müsteşar tarafından, benim adıma yazılmış yazı

ve sonra benim yazdığım yazıya katılıyorum. Ancak, 1975 yılındanberi Haydarpaşa Gümrüğünde bekleyen demirlerden 1 Kg. demir alınmamıştır. Cereyan eden olay tarzları birtakım yolsuzluklara, rüşvete bağlanmak isteniyor. Herşeyden evvel bir olayın sonuç alması iktiza eder. Son olarak yazılan yazıyla da 73.03 pozisyonundaki, yasanın amir hükmüne göre, hurda olandır. Yalnız bu yazıyla değil bu gibi konularda Bakanlığa sorulmaması için eğer 73.03 pozisyonunda bir demir varsa o demirin verilmemesi için bir gerekçe yoktur.

Verilen çekler için; bana gelip te cesaretle bunu söyleyemezler. Kendi aralarında birtakım yolsuzluklar, rüşvet iddiası ile ortaya konulan bu konuları gelipte bana kadar intikal ettirmeleri mümkün değildir.

Önce tasfiyeye tabi tutulması emredilen bir hususun hemen arkasından, hurdaların ayrılması yolunda bir yazı gönderilmesinin nedeni; arkadaşlar, «bu yılan hikayesine döndü. Biz yazı yazmamıza rağmen bizi aşındırıyorlar, kapımızı.» diye söylediler. Birinci yazıyı tamamen ortadan kaldırıpta ikinci bir yazı yazılmamıştır. Benim tarafımdan da re'sen yazılmamıştır. Arkadaşlar meseleyi bitirelim diye kendileri şey yaptılar ve Bakanlığa sıkıştırdılar» biçiminde beyanda bulunmuştur.

3 — Sanık Vekilinin Savunması :

Sanık vekili Avukat Cengiz RAHİMOĞLU, bu suçla ilişkin savunmasında şu hususlara yer vermiştir.

«Müdafaa tarzımız ve olayın ifade tarzı itibariyle biz (...) işini birlikte ve tek konu halinde müdafaaya getirmekteyiz. Müvekkilimin ne (...)’le ve ne de Salih Zeki RAKICIOĞLU ile bu iş üzerinde ittifakı, işbirliği yoktur. Hiçbir rüşvet sözleşmesi de bulunmamıştır.

Esasen, sanıklardan Salih Zeki RAKICIOĞLU, eskiden beri yakın arkadaşdır. Bu kişi, muhtelif zamanlarda, müvekkile müracaatla, değişik kimselerin mağduriyetlerinden bahsetmiş ve müvekkilimin ilgisine konuyu sunmuştur. Haydarpaşa Gümrüğünde, 1975 senesinden itibaren depolarda tutulan demirlerin ithali imkansız durumda görülmektedir. (...) sağlığında bizzat, vefatından sonra da oğlu (...), her Gümrük ve Tekel Bakanı değiştiğinde bu konuda yeniden müracaat etmektedir. Aynı müracaat müvekkilime de yapılmıştır.

Şikayetin önlenmesinde yarar görülmüştür. Demirlerin verilmesi diye emir verilmemiştir. İstanbul Gümrükleri Müdürü Oktay ERGÜL’ün

duygusal ithamı dışında hiçbir kanıt aksini göstermemektedir. Müvekkilimin demirler sebebiyle menfaat sağladığı, rüşvet anlaşması yaptığı iddiasıyla tecziyesi istemi tamamen delilsiz kalmaktadır. Aksine olarak, Salih RAKICIOĞLU ve (...)’in itham edici beyanları geçersizdir.

Şöyle ki;

a. Güya bu anlaşmayı Salih RAKICIOĞLU yapmıştır. Parayı ve çekleri o almıştır.

b. (...), bu tür bir anlaşmadan habersizdir. Salih RAKICIOĞLU’nun ısrarı ile bu yönde ifade verdiğini huzurda itiraf etmektedir.

c. Salih RAKICIOĞLU’nun, (...)’den bu maksatla veya başka maksatla çek alıp almadığı, almışsa ne yaptığı ve ne için almış bulunduğu müvekkilimin meçhulüdür.

Bir defa, savunmanın girişini oluşturan 1. kısımda açıklandığı üzere, müvekkilimin yakın arkadaşlarının, onun güvenini temin etmeleri sebebiyle ve kendi ifadelerinden anlaşıldığı üzere, müvekkilime, yani Bakana intisap iddiasıyla menfaat temin edebildikleri bu dava ile anlaşılmaktadır.

RAKICIOĞLU ve diğerleri kişisel menfaat temin ederken müvekkilime de hulûs ile yanaşmakta, ondan yana ve yakın görünmekte ve ihtiyaç mevcutsa yardım etmek istemektedir. Bunun dışında, müvekkilimin (...) ve Salih ile menfaat bahsinde konuşmadığı ortadadır. Verildiği ileri sürülen çeklerin gerçek nedeni, miktarı eğer tüm sanıkların hesapları, banka kayıtları, defterleri incelenmiş olsaydı bu mesele çoktan halledilmiş olacaktı.

Öte yandan, ithal eyleminin tahakkuku fiilen mümkün değildir. Kaldı ki, Gümrük ve Tekel Bakanlığının görevine bu ithal işini yapmak, yaptırmak dahil değildir. Kanuni ifadesi, ile «Tervici merama muktedir» değildir.

Bu nedenle müvekkilimin beraatine karar verilmesi talep olunur.»

4) Sanık Tuncay MATARACI tarafından bu savunmaya ilave edilen hususlar :

Sanık, bu suçla ilişkin müstakil bir savunma yapmamıştır. Vekilinin

savunmasına aynen katılmış ve ilâve olarak, siyasi hayata girişini ve özellikle 12 Eylül öncesi Türk siyasi hayatındaki olguları belirterek kendisini Bakanlar Kurulu'nda görev almaya iten nedenleri açıklamış ve ayrıca Soruşturma Kurulu'nun çalışma biçimine karşı eleştirilerde bulunmuştur.

Bu arada sanık Tuncay MATARACI, Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun arkadaşı olduğunu, onun eşinin ölümü nedeniyle sırf kendisini teselli etmek için zaman zaman bir araya geldiklerini, adı geçen kişi dahil, arkadaşlarının kendisini gölge gibi takip ettiklerini belirterek, (...)’in çeklerinin hiç bir tanesini görmediğini, birbirleriyle parasal ilişkiler içerisinde olan kimselerin, Mamak'ta bir araya gelerek gördükleri baskı sonucunda, bu senaryonun hazırlandığını, kendisini suçlayanların tahliye ve beraat edileceklerine inandırıldıklarını söylemekle yetinmiştir.

B) SANIK (...)’İN SORGUSU VE SAVUNMASI

1—Sanığın Soruşturma Komisyonu Önündeki Beyanları:

Soruşturma Komisyonunda, birkaç kez bu sanığın ifadesine başvurulmuştur. 23.1.1981 günlü ve 6.2.1981 günlü ifadelerinde sanık, bu suça ilişkin üzerine atılan tüm suçlamaları reddetmiş ve suça .ait hiçbir açıklamada bulunmamıştır. Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun hurda demirler konusunda açıklamalarda bulunarak rüşvet suçuna ilişkin olayları birer birer sıralamasını takiben Salih Zeki ile birlikte yüzleşmeye alındıkları 13.2.1981 günlü ifadesinde, (...) de hurda demirler konusundaki olguları açıklamış ve yukarıda gösterildiği üzere demirlerin kurtarılması amacıyla 25-30 milyon TL. para verdiğini; Tuncay MATARACI'nın hurdaların kurtarılması için Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğüne yazı yazdığını, paranın çeklerle ödendiğini, Tuncay MATARACI'ya, arkadaşı Salih Zeki aracılığıyla konuyu intikal ettirdiğini belirtmiş ve kendisine yöneltilen sorulara verdiği yanıtlarda hurda demirler konusunun ayrı olduğunu ve bu iş için verilen paranın 30.000.000.— TL. civarında bulunduğunu vurgulamıştır.

Sanık; aynı doğrultudaki ifadesini 4.2.1981 tarihinde Tuncay MATARACI ile yüzleştirilmelerinde de tekrarlamış ve hurda demir konusundaki olguları belirtmiştir.

Nihayet, (...), 26.2.1981 tarihinde, Köksal MATARACI ve Salih Zeki RAKICIOĞLU ile yüzleştirilmeleri sırasında da, yukarıda anlatılan konuları bir kere daha tekrarlamıştır.

2) Yüce Divan'da verilen ifade :

Sanık; Yüce Divan'da Soruşturma Komisyonunda verdiği ifadenin aksine, bu olayla ilgili bir paranın verilmediğini, Salih Zeki RAKICIOĞLU ile İstanbul'da bir sohbet esnasında görüştiklerini, demirler konusunda haklı raporlar ve belgeler olmasına rağmen, kendisine güçlük çıkarıldığını, malın verilmediğini, bu durumu adı geçene ilettiğinde yasal hakkı varsa demirleri alacağını ve konunun Tuncay MATARACI'ya iletileceğini bildirdiğini söylemiş ve başkaca gelişme olmadığını ilave etmiştir. Kendisine yöneltilen sorular üzerine de, Tuncay MATARACI'ya verilen paraların Soruşturma Komisyonu Raporununun 13. numarasında yer alan suça ilişkin olduğunu bildirmiştir. İlâve olarak demirlerin kesin olarak verilmeyeceğinin 12.9.1979 tarihinde belli olduğunu, bu nedenle, bu tarihten önce hurda işi için para verilmesinin olanaksız bulunduğunu, Soruşturma Komisyonunda yapmış olduğu açıklamaların, içerisinde bulunduğu psikolojik ortam ve özellikle Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun telkinleriyle yapıldığını, her ikisini aynı koğuşa koyduklarında Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun, kendisine, Soruşturma Komisyonunda verdiği biçimde ifade vermesini; aksi halde, çıkmaza saplanacaklarını belirttiğini söylemiş ve 30.000.000.— TL. rüşvetin verilmesinin abes olduğunu eklemiştir.

3) Sanık Vekillerinin Savunması :

Sanık Vekilleri savunmalarında :

«1. Maddi hukuka ilişkin sorunlar :

İthale ilişkin işlemlerin ve buna bağlı çeşitli hizmetlerin hiçbirisi Bakan'ın görevi içinde değildir. Bu konuda otorite olan kimselerin görüşlerine göre, rüşvet neticesi ile sanığın vazifesi arasında bir bağın mevcudiyeti şarttır. Bakan'ın yetkisi içerisindeki her iş onun görevi değildir. Hiyerarşik denetim, amirlik sıfatının zorunlu sonucudur. Amirler bu yetkiyi kanuni hükme gerek olmaksızın kullanırlar. Amir, iş düzenine ilişkin karar ve önlemler alır, önceden emir verir. Ancak hiyerarşi, memuru bağladığı kadar âmiri de bağlar. Amir, emirlerini doğrudan tatbik edemez. Hiyerarşi derecesi içinde bulunan memur vasıtasıyla tatbik eder. Mafevk,

madunun kararlarını iptal ve tadil ederse de kendisi onun yerine geçerek bir hukuki tasarrufu yapamaz.

Dava konusu olaylar açısından 2825 sayılı Bakanlık Teşkilât Kanunu ile 1940 tarihli 2/14153 sayılı Tüzüğün önemi vardır. Bunlara göre belli hizmetler belli servisler tarafından yapılacaktır. Bakan bu servislerin görevine giren vazifeyi yapmaya kalkar, yasa ve nizamla aykırı emirler verirse teşkilât ve asları buna direneceklerdir. Hal böyle olunca, sanık Tuncay MATARACI'nın 27.12.1978 günlü yazısının kanun ve nizama aykırı bir içerik taşımadığının kabulü gerekir. Çünkü bu yazıda Bakan, yetkisini aşarak görevi olmayan bir konuya girip «bu demirler hurdadır, ithali gerekir» dememekte, görevli memura söz konusu demirlerin 73.03 pozisyonuna girenlerin ayırt edilerek ithalini, diğerlerinin tasfiyesi ve benzer muamelelerde de bu yolda işlem yapılması talimatını vermektedir. Aksine bir emir verilse, suç teşkil eden konusu yüzünden bu emre hiçbir memur tarafından uyulmayacaktır. Başka bir deyişle hem Bakanın böyle bir görevi yoktur. Hem de bir başka memurun iştiraki ile dahi yapmasına anayasal sınırlar bakımından olanak mevcut değildir. Sonuç olarak fiil Türk Ceza Kanunu'nun 213. ve 220. maddelerinde tanımlanan suç meydana getirmemektedir.

b. Ceza Tayini İle İlgili Sorunlar :

Yasa koyucu, rüşvet verme suçunun cezasının aşağı haddten fazla olarak artırılabilme için, kanun ve nizama vaki muhalefet derecesini ve istenilen şeyin kısmen veya tamamen yapılmış olup olmamasına bağlamıştır. Bizzat iddia makamı dahi hurda işinin gerçekleşmediğini kabul etmiş olup, savunmamızın geri kalan kısmında ithalat yönünde müvekkil lehine kısmen veya tamamen bir iş yapılmadığı ispatlanacağından yüksek mahkemenin bu yasal durumu gözönünde bulunduracağından emin bulunmaktayız.

2 — Delillerin Tartışılması :

a. Hurda Demir Olayı :

(...) hakkındaki bu suçlama Soruşturma Kurulunda verdiği 13.2.1981 günlü ve Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun da aynı kuruldaki 4.2.1981 ve 11.2.1981 tarihli ifadelerine dayandırılmaktadır. Oysa her iki sanığın daha önce ifadeleri mevcuttur ve bu ifadelerde rüşvete ilişkin ikrarlar yoktur. İkrar konusundaki ilk beyan Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun 4.2.1981

tarihli ifadesiyle ortaya çıkmış ve bu ifadede Köksal MATARACI'ya para verildiği ileri sürülmüştür. Ne varki, bu ifade hiçbir biçimde doğrulanmamıştır ve Köksal MATARACI hakkında kamu davası açılmamıştır. Salih Zeki RAKICIOĞLU Soruşturma Komisyonuna verdiği tarihsiz dilekçede rüşvet anlaşması konusunda bir açıklama yapmamıştır. Aksine ilk rüşvet teklifinin hurda demirlerin ithal edilememesi üzerine Tuncay MATARACI'dan geldiğini hikaye etmiştir.

(...) 13.2.1981 günlü ifadesini Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun bir gün önce kendisine yaptığı telkinler sonucu vermiştir. Salih Zeki RAKICIOĞLU'da Soruşturma Komisyonunda vermiş olduğu beyanlarında, soruşturmanın yönünü etkileyecek bir takım temaslar olduğunu vurgulamıştır. Salih Zeki RAKICIOĞLU 11.2.1981 günlü ifadesini müteakip 12.2.1981 günü akşamı müvekkil (...) ile Mamak'ta aynı yere konmuşlar ve Salih Zeki RAKICIOĞLU burada müvekkile telkinlerde bulunarak kendisi gibi ifade vermesi gerektiğini böylece müsamaha göreceklərini ve bu konuda kendisine yapılan vaadleri tekrarlamış ve sonuçta (...) 13.2.1981 günlü ifadesini vermiştir.

b. 2. rüşvet anlaşmasının, hurda demirlerin ithallerinin imkansızlığının kesin olarak anlaşılmasından sonra Tuncay MATARACI'yla biraraya gelinerek yapıldığı iddia edilmektedir. Anılan demirlerin ithal edilemeyeceğinin kesinlik kazandığı tarih 12.9.1979 tarihidir. Oysa ödemelerin 21.9.1978 tarihinde başlayıp 7.6.1979 tarihinde sona erdiği gözönünde tutulursa hurda demirler konusunda yapılan çalışma ve tasarruflar yönünden herhangi bir ödemenin mevcut olmadığı anlaşılacaktır.

c. Öte yandan hurda demir konusu iddia edildiği gibi ikinci bir rüşvet anlaşmasından önce meydana gelmiş ise bu konudaki ödemelerin kronolojikman ilk ödemeler sırasında yapılmış olması gerekirdi. Sanığın «25, 28, 30» milyon lira olarak ifade ettiği meblağ ile çeklerin tutarı birbirini tutmamaktadır.

d. Yıllardanberi gümrükte bekletilmeleri yüzünden, firmayı büyük zararlara sokan bu demirler için kilo başına 15.— TL. sı rüşvet vermenin, malların toplam maliyetlerini aşan yeni bir zarar kapısı açacağı gözönünde tutulursa bu konuda rüşvet, abesle iştiğal anlamını taşır.

e. Savunma açısından önemli saydığımız bir başka husus da, hurda demirlerin yıllardanberi meşru bir hakkın elde edilmesi için ve buna inanılarak çeşitli girişimlerde bulunmuş olmasıdır. Müvekkil samimi bir inançla davasında haklı bulunduğuna inanmaktadır. Bu konuda bilirkişi incelemeleri mevcuttur. İlâveten İstanbul 2. As. Ceza Mahkemesinden alınan karar, müvekkilin samimi inancına güzel bir kanıttır. Her ne kadar Yargıtay 7. Ceza Dairesinin bozma kararı varsa da bu karar yeterli bir incelemeye dayanmamaktadır.

f. Oktay ERGÜL'ün son soruşturma sırasında vermiş olduğu ifade de, demirlerin alınamaması üzerine, Bakanın ferahladığı yolundaki tasvirleri demirlerin mutlaka gümrükten geçmesi gibi çaba içerisinde bulunan Bakanın davranışları olmadığını göstermektedir.

g. 21.9.1978'den başlayıp 7.6.1979'da sona ermiş ve çok kısa aralıklarla periyodik şekilde ödemelerin bulunması hali hurda için rüşvet verme durumunun söz konusu olmadığını açıklığa kavuşturur niteliktedir.

h. Ali Galip KAYIRAN'ın Haydarpaşa Gümrük Müdür Vekilliğine atanmasıyla hurda olayı arasında bir ilişkinin kurulması da boşa gösterilen bir çabadır. Çünkü bu şahsın bu konuda yasa ve nizamla aykırı herhangi bir davranışı saptanmış değildir. Aksine Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun beyanına göre bu işin kendi inisiyatifinde bulunmadığı anlaşılmış ve Ali Galip KAYIRAN'ın söz konusu göreve atanmasında müvekkilin bir ilgisi olmadığından bu konu hakkında bir kamu davası da açılmamıştır.

15.12.1978 gün ve 13.348 sayılı yazıyla 12 gün sonra gönderilen 27.12.1978 gün ve 14.771 sayılı yazıların tartışması :

Bu iki yazı müvekkilin sanık bakanla ikibinton hurda konusunda rüşvet anlaşması yapıp ona bu amaçla 30 milyon TL. ödediği iddiasının sübut sebebi olarak gösterilmek istenmiştir. Bu tarz bir iddianın temelinde yatan mantık, bu konuda rüşvet verildiği isnadına ters düşmekte, bu isnadın adeta iflasını ilân etmektedir. Çeklerin ödenme durumuna göre 15.12.1978 tarihli Bakanlık yazısının yazıldığı günde müvekkil toplam 13.500.000.— TL. sının Tuncay MATARACI'ya Salih Zeki RAKICIOĞLU aracılığıyla ödemiştir. Eğer bu çekler hurda demirler için ödenmiş ise 2 ay içinde mal değişikliği talebi alınması, bu değişiklik alınmadığı takdirde tasfiye hükümlerinin uygulanması ve Gümrük Yasasının 156. maddesinin azami haddinin tatbik edilmesine ilişkin bu yazıyı Tuncay MATARACI neden

göndertsin veya yazının gönderilmesine mani olmasın? Eğer bu yazının gönderilmesi engellenememiş ise böyle bir bakanın etrafına baskı yaptığı nasıl iddia edilebilir.

İkinci yazı birinci yazının imzalanmasından sonra ve bu yazıyı imza eden Cemal ERBAY'ın açıkladığı üzere ilgililerin şube müdürlüğüne yaptıkları başvuru üzerine kaleme alınmıştır. Bakan imzasının açılması da ilerde çıkacak hukuki ihtilafta, Danıştay yolunun açılmasını sağlamak içindir. Ayrıca Cemal ERBAY 15.12.1978 günlü yazının bakanlıkta kalan nüshası altına «73.03 pozisyonuna girecek olanların verilmesi, diğer bölümü için mal değişikliği istihali gerekir.» notunu koymuş ve bu meşruhatı da imzalamıştır. Bu durumda yazının üstten alt kademeye baskı yapma şeklinde değil, bilâkis yazının çıktığı tarife şube müdürlüğünden itibaren kademe kademe genel müdür, müsteşar muavini, müsteşar hiyerarşik düzenle intikal etmek suretiyle yazıldığı ve Bakan önüne getirildiği kesinlik kazanmaktadır. Oktay ERGÜL bir bürokrat olarak hınc içerisinde ifade vermiştir. İkinci yazının içeriğinde sonucu etkileyecek bir durum söz konusu değildir. Şayet bu yazı yasa ve mevzuata aykırı bir maksatla hazırlanmışsa bu takdirde son yazıyı parafe eden müsteşar ve alt kademedeki diğer sorumluların da Bakanla birlikte sorumlu tutulmaları gerekirdi. Ve Oktay ERGÜL'ün üst makamları Anayasanın 105. maddesine göre uyarması gerekirdi. Bakanlık yetkililerinin ittifak ettiği bir yazıyı imzalayan Bakan'ın bu eyleminde suç aranmaz. Esasen aynı yetkililer Oktay ERGÜL'ün geçici görevle başka yere gönderilmesi halinde dahi bu demirleri çektirmeye kimsenin gücünün yetmeyeceğini açıklamışlardır. Bu durumda, sonucu etkilemeyecek bir; yazı ceza tayinine dayanak teşkil etmeyecektir. Esasen bu yazı ve yasa dışı tedbirler uygulama alanı bulmamış, (...) verese bu yazıya itibar ederek gümrüğe başvurmamıştır. Öte yandan Oktay ERGÜL'ün geçici görevle başka yere gönderildiği 13.7.1979 ve 17.8.1979 tarihlerinde hurda demirler konusunda henüz bir kararın verilmediği dönemlere rastlamaktadır. Bu tarihlerde hurda demirlerin verilmemesi konusunda önerisi yoktur. Bu konudaki öneri 12.9.1979 tarihini taşır. Oktay ERGÜL'ün bizzat ifade ettiği üzere görevden ayrılmasına neden «13 Eylül 1979'da tolueen yüklü bir geminin Kartal'a yanaşacağına dair bir teleksin gelmesi ve hemen aynı gün görevden ayrılmasıdır. Gemi armatör KALKAVAN'a ait olup müvekkille bir ilgisi de bulunmamaktadır. Kaldı ki, Oktay ERGÜL'ün tabi olduğu işlemler bu olaylara bağlı olsaydı, Bakan'ın Danıştay tarafından verilen kararı yerine getirmesi de beklenemezdi.

SONUÇ :

a. Müvekkil sanık ile, Tuncay MATARACI arasında iki değil, olsa olsa yalnız bir anlaşma yapılmıştır.

b. Anlaşmanın konusu, sanık Bakan MATARACI'nın görev ve yetkisi dışında kalan eylem ve işlemleri ilgilendirdiğinden ve MATARACI bunları gerçekleştirmeye muktedir görünerek hareket etmiş bulunduğundan dava konusu olay Türk Ceza Kanunu'nun 227. maddesinin kapsamına girer. Bununla birlikte TCK.nun 252. maddesindeki suçun işlenmiş olduğu da düşünülebilir. Fakat herhalde TCK.nun 213. ve 220. maddelerinde sözü edilen suç oluşmamıştır.

c. Fiilde, iddialara uygun olarak ağır rüşvet vermek suçunun unsurları görüldüğü takdirde, birden fazla anlaşmanın değil, sadece tek bir anlaşmanın subuta erdiği gerekçesi ile müvekkil hakkında TCK. 220 bir kez uygulanmalıdır.

d. Müvekkil tahkikat komisyonunda ve mahkemenin huzurunda adaletin tecellisinde samimi itiraflarıyla büyük ölçüde yardımcı olmuş, mahkemedeki tavır ve hareketi ile bunu sürdürmüştür. Kendisi hakkında ceza tayin edildiğinde TCK. 59. maddenin uygulanması hakkaniyete uygun düşecektir.» demişlerdir.

C — SANIK SALİH ZEKİ RAKICIOĞLU'NUN SORGU VE SAVUNMASI :

1) Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun Soruşturma Komisyonunda alınan ifadeleri :

Sanık 9.1.1981 günlü birinci ifadesinde genel olarak Tuncay MATARACI ile olan dostluğundan, İstanbul'da birlikte oldukları arkadaşlardan ve yaşantılarından söz etmiş, suç konusu olaylara ilişkin açıklamalarda bulunmamıştır.

Sanığın 4.2.1981 tarihli ifadesinde, başlangıçta suç konusu olaylara ilişkin açıklama yapılmamış; (...)’le aralarında para alışverişi olduğu ve rüşvetin kesinlikle söz konusu bulunmadığı vurgulanmıştır. Ancak, ifade alınmasına devam edilirken bir komisyon üyesinin, çeklerin hikayesini ayrı ayrı anlatması ve bunlarla ilgili dökümleri ortaya koyması üzerine suç konusu olaya girmiş ve Köksal MATARACI ile Taksim’de bir lokantada

buluşmalarını anlatmış ve rüşvet konusu suçla ilişkin anlaşma çerçevesini çizerek konuları ayrıntılarıyla belirtmiştir.

Sanık 11.2.1981 günlü ifadesinde ise, demirler konusunun kendisine nasıl getirildiğini, (...) ile İstanbul'daki görüşmelerini ve konun Tuncay MATARACI'ya intikalini, Haydarpaşa Gümrüğüne yazılan yazıyı açıklamıştır. 13.2.1981 gününde (...)’le yüzleştirilmeleri sırasında eski ifadelerini doğrulamış ve (...)’in yaptığı açıklamalara aynen iştirak etmiştir.

24.2.1981 günlü, Tuncay MATARACI ve (...)’le birlikte yapılan üçlü yüzleştirmede eski beyanlarını Tuncay MATARACI’nın yüzüne karşı da anlatmış ve çeklerin ticari amaçla verilmesinin mümkün olmadığını söylemiş, Haydarpaşa Gümrüğüne gönderilen yazı konusunu da tekrarlamıştır.

Nihayet, sanık 26.2.1981 günlü, Köksal MATARACI ile yüzleştirilmelerinin yapıldığı sırada Köksal’a verilen paraların (...)’le yapılan anlaşma üzerine ve Tuncay MATARACI’nın talimatı ile verildiğini belirtmiştir.

2) Sanığın Yüce Divan’da vermiş olduğu ifade :

Sanık bu ifadesinde :

«MATARACI ile görüşmemizin nedeni bir hurda işi vesile olmuştur. (...) bana davayı anlattı. Ve benden Tuncay MATARACI ile görüşmemin mümkün olup olmadığını sordu. Ben de, «benim hemşerim ama bu derece samimiyetim yoktur» dedim. Bakan olduktan sonra bana çok yakınlık gösterdi fakat hurda için verilmiş bir; para yoktur. Hurda işi bir vesile olmuştur. Tuncay MATARACI'ya verilen çekler ikinci bölüm suçlama için olmuştur. Komisyonda psikolojik baskı içerisinde ve o güne kadar hakim, savcı önüne çıkmadığımdan, Haydarpaşa konusu açılınca böyle bir şey söyleyebildim. Esasla ilgisi yoktur. Komisyona verdiğim imza ve mektup bana aittir. Ama o anda şeysi içerisinde değildim. Bütün çekler bana verildi, ben de MATARACI'ya intikal ettirdim. (...)’e de herhangi bir telkinde bulunmuş değilim. Sadece « (...) , çekler ortaya çıktı, bu işi gizlemek mümkün değildi» şeklinde konuştum demiştir.

3) Sanık Vekilinin Savunması :

Sanık vekili savunmasında şu görüşlere yer vermiştir:

«a) Rüşvet anlaşması iddia edildiği gibi iki değil birdir :

1. Soruşturma Komisyonu ve EHM'da iki ayrı olay olarak gösterilen rüşvetler (...) ve Salih Zeki'nin ikrarlarından kaynaklanmaktadır. Oysa bu iki sanığın demirler konusunda ithalâtı gerçekleştirmek için rüşvet verildiğini kesinlikle ortaya koyarak beyanları yoktur. Salih Zeki'nin, ilk iki ifadesinde bu konuda bir beyan olmamasına karşın, 4.2.1981 tarihindeki beyanları kesinlik arzetmemektedir. Köksal MATARACI'ya ilişkin beyanlar doğrulanmamış ve bu kimse hakkında dava açılmamıştır .

Salih Zeki arkadaşlık ve dostluk uğruna hareket etmiş, asıl rüşvet diye adlandırılan ikinci rüşvet aletinin yapılmasına vesile olmuştur. 11.2.1981 günlü, sorgusundaki açıklamalar bunu doğrulamaktadır. Hurda demir konusunun Tuncay MATARACI'ya imza etmek için gittiklerinde MATARACI kendilerine, başka demirler getirmek için teklifte bulunmuştur. Müvekkillerin tüm beyanları samimi kabul edilmeli ve ikrarın tecezzi kabul etmeyeceği gözün ünde tutulmalıdır.

2. Sorgulamada uygulanan yöntemle, yapay olarak iki olay yaratılmıştır. Salih Zeki 11.2.1981 günlü sorgulamasından önce bazı sanıklarla birlikte askeri uçağa bindirilmiş, bazı iller gezdirildikten sonra aynı uçakla Ankara'ya getirilmiştir. Ankara'ya inişlerinde askeri törenle karşılanmış böyle davranış onun gururunu okşamıştır. Bunun sonunda vahim suçlamalarla karşı karşıya kaldığında vatanperverlik duygusuyla hareketle bildiklerini samimi olarak baştan ifade etmiştir. «Biz sizinle şey yapmıştık.» şeklinde Soruşturma Komisyonunda vermiş olduğu ifadesinden kendisine telkinlerde bulunulduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca sorgu sırasında sorulan sualler karşısında anlatımları insicamını kaybetmiş, zaman ve mekân faktörlerini birbirine karıştırmıştır. Ve bundan da komisyon amaçladığı sonucu almıştır.

3. 15.12.1978 günlü ve 27.12.1978 gün, 11771 sayılı yazılar (...) varislerinin o zamana kadar Bakanlığa yaptıkları resmi müracaatlar sonucu yaptırılan müfettiş tahkikatı İTÜ'den alınan raporlar uygundur. Yazı alt kademedden başlayarak Bakana intikal etmiştir.

4. Ali Galip KAYIRAN'ın Haydarpaşa Gümrük kapısına atanmasında ilgimiz yoktur ve hurda demir olayıyla ilişki kurulamaz. Ali Galip iddianın aksine demirlerin çekilmemesi için elinden geleni yapmıştır.

5. Tanık Oktay ERGÜL'ün beyanları hissidir. Öyle ki, olayları, 2000 ton demir içerisinde 50 Kg. hurda demir vardır diyecek kadar hafife almıştır. Geçici görevle gönderilmesi bu suçla ilgili değildir.

6. Rüşvet konusu 30 milyon TL. ile, 27.12.1978 tarihine kadar çeklerle ödenen paralar birbirini tutmamaktadır.

7. Erdinç ÖZERMAN'ın beyanına göre tek rüşvet anlaşması yapılmıştır. Bu tanığı Tuncay MATARACI'yı İstanbul'a çağırması ve çağırılma tarihi Merkez Bankası'na yazılan 14.9.1978 tarihli yazıdan 3 veya 4 gün sonra olmuştur. Kendisinden istenilen yardım, İzmit ve Derince Gümrüğüne getirilecek hurdalar nedeniyle.

21.9.1978 tarihinden itibaren çekler ödenmeye başladığından olayların akışına göre rüşvet anlaşması yukarıda sözü edilen gümrüklere gelecek demirler için olduğunu göstermektedir. Anlaşma tektir. Ve 21.9.1978'den önce yapılmıştır. 1975'den önceki demirler için ödenen para bulunmamıştır. Karar verilirken vicdani delil sistemine yön verilmelidir.

b) Müvekkilin rüşvete aracılık ettiği kabul edilse bile Tuncay MATARACI'nın aracısı olarak kabul edilemez. Salih Zeki, Tuncay MATARACI'nın, iddia edildiği gibi çocukluk arkadaşı değil, hemşehrisidir. Ve rüşvet ilişkisi başlayıncaya kadar samimiyeti de yoktur. Kendisi (...)’e yardımcı olmak için ortaya çıkmıştır ve hurda demir konusu rüşvet anlaşmasına vesile olmuştur. Nitekim, Tuncay MATARACI’da müvekkili (...)’in yanında görmüş, onun vasıtasıyla olduğunu kabul etmiştir.

c) Müvekkil aleyhine TCK'nun 225/1. maddesinin uygulama yeri de yoktur. Madde metni bu görüşü doğruladığı gibi Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 29.1.1980 gün, E. 1979/3549, K. 1980/117 sayılı ilâmı ile, bu maddenin; 213. maddeye uygun bir şekilde görevini ihlâl eden ve ihlâlê karışan kişiler hakkında uygulanacağı kabul edilmiştir.

d) Müvekkil hakkında davadaki tutumu nedeniyle 59. madde uygulanmalıdır.

SONUÇ :

Suç sayılan eylemler ve suçun tavsifi tüm delillere ters düştüğünden müvekkil sanığın beraatine karar verilmesi, savunma kabul edilmediği

ve hüküm kurma yoluna gidildiğinde rüşvet anlaşmasının tek olduğunun kabul edilmesi ve TCK. 226. maddesi delaletiyle 220., 65/3. maddesiyle tecziyesi, 59. maddenin hakkında tatbik edilmesi ve 225. maddenin uygulanmaması talep olunur.»

DELİLLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümdeki açıklamalara başlanmadan önce, dava konusu suça ilişkin bazı bilgilerin verilmesinde ve suçun kanunî unsurlarının gösterilmesinde fayda bulunmaktadır. Öğretide ve uygulamada kabul edildiği üzere rüşvet; ceza tatbikatında memur sayılan bir kimsenin, vazifesine giren bir iş için kendi tarafından icbar, ikna ve iğfal şeklinde bir hareket vâki olmaksızın, kanunen yapmağa mecbur olduğu şeyi yapmak veya yapmamak, yapmamağa mecbur olduğu şeyi yapmamak veya yapmak için kanune verilmesi icap etmiyen bir para veya mal alması veya herhangi bir menfaat temin etmesi; yahut, para, mal veya menfaat hakkında taahhüt veya teminat kabul eylesidir. Başkasının, memuru bu yolda ifsat veya mücerret ifsada teşebbüs etmesi de kendisi hakkında rüşvet cürümünü meydana getirir.

1) MEMURİYET VE GÖREV SORUNU :

Rüşvet almak suçunun sanığı olarak, Gümrük ve Tekel eski Bakanı sanık Tuncay MATARACI'nın, Bakanlık dönemine ilişkin bu suçu nedeniyle «memur» sayılacağıın kabulü tartışmasızdır. Gerçekten TCK'nun 211. maddesi rüşvet suçunu belirlerken, «memur» kavramını; «maaşlı ve maaşsız daimi veya muvakkat, mensup veya müntehap, yeminli veya yeminsiz olarak hükümete... ait bir işle tanzif ve tevkil edilen... kimseler» olarak tanımlamıştır. Sanık Tuncay MATARACI'nın ise Bakan olarak memur kavramı içerisine girdiğinde kuşku yoktur.

Burada üzerinde durulması gereken nokta, rüşvet konusu olayla sanık Bakan arasında, görev ilişkisinin bulunup bulunmadığıdır. Rüşvet konusu eylem, yasal olarak, gümrükten çekilmesi mümkün olmayan yaklaşık 2 bin ton. muhtelif ebat ve cinsteki demirin, Bakan tarafından bulunacak yöntemle gümrük işlemlerinin tamamlattırılmasına ve sonuçta mükellef tarafından çekilmesine ilişkindir ve konunun doğrudan gümrük mevzuatını ilgilendirdiği ortadadır.

Gümrük ve Tekel eski Bakanı olan sanığın, rüşvet suçu ile sorumlu tutulabilmesi ve rüşvet suçunun yasal unsurlarının oluşabilmesi için,

rüşvet konusu olan eylemle görevi arasındaki ilişkinin ortaya konulması zorunludur.

2825 sayılı Gümrük ve İnhisarlar Vekilliği Teşkilât ve Vazifeleri Hakkındaki Kanunda; Gümrük Bakanının görev ve yetkileri belirlenmemiştir. Bu nedenle sorunun anayasa ve idare hukukunun temel prensiplerinden hareketle çözülmesi gerekmektedir.

Sanık Tuncay MATARACI Bakan olduğuna göre, öncelikle Bakanın Devlet yapımızdaki yeri, yönetimdeki etkinliği ve gücü açıklanmalıdır.

Hukukumuzda genellikle kabul edildiğine göre, Bakanlar bakanlık örgütünün en yüksek amiri olduğundan Bakanlık teşkilâtı üzerinde hiyerarşik kudrete sahiptirler. Hiyerarşik düzenin en belirgin özelliği ise, mafefke yani üste, madunun muamelelerini tekemmülünden evvel tetkik etmek, emir ve direktif vermek, tekemmülünden sonra da tadil veya ıslah ve nihayet iptal eylemek selâhiyetini vermesidir.

Öte yandan; 2825 sayılı Kanuna göre, Gümrükler Umum Müdürlüğü, Gümrük ve Tekel Bakanlığının bir dairesidir. Taşra teşkilâtı da bu dairenin alt birimlerini oluşturmakta, sonuçta bütün kuruluş, sözü edilen Kanunun 10. maddesi hükmüne göre Bakanlığa bağlı kılınmış bulunmaktadır.

Belirtilen bu hükümlere ve kurallara göre, Gümrük ve Tekel Bakanının, Bakanlık teşkilâtı ve teşkilât kademeleri içerisinde en yüksek hiyerarşik âmir durumunda bulunduğu ve hiyerarşi kudretinin kendisine verdiği bütün yetkileri üzerinde topladığı ortadadır. Bu nedenle, gümrük mevzuatının uygulanmasını gerektiren tüm olaylarla Bakanlık görevi arasındaki ilişkinin varlığında duraksamaya gerek yoktur.

Sanık (...) vekillerince, hiyerarşi yetkisinin kullanılmasına ilişkin olarak ileri sürülen prensipler, bu ilişkiyi ortadan kaldırmamakta, tersine bunun var olduğunu ve kullanma biçimini açıkça göstermektedir.

Yıllardanberi Haydarpaşa Gümrüğünde beklemekte olup bir türlü çekilemeyen, yasal olarak durumlarının belli edilmesine karşın, sahiplerince yapılan sayısız istekler sonucu, ilgili gümrük birimlerinde ve Bakanlıkta bir sürü dosyanın oluşmasına neden olan ve miktarı itibariyle de küçümsenemeyecek ölçüde bulunan demirler konusunun teşkilâtın başı olan Gümrük Bakanının görevi ile ilişkisi açıktır. Rüşvet konusu eylem de bu ilişkiden kaynaklanmaktadır.

2) SUÇ KONUSU DEMİRLERİN HURDA OLUP OLMADIĞI SORUNU :

Bu bölümde, üzerinde çok durulan bir konu aydınlatılacak ve ortaya çıkan sorunların çözümlenmesine çalışılacaktır. Özellikle sanık (...) ve savunucuları tarafından ileri sürülen ididdiaya göre, Haydarpaşa Gümrüğünde bekletilip yıllardır çekilemeyen demirler gerçekten hurdadır veya en azından (...)’in bu yolda samimi bir inancı vardır. Mevcut bilirkişi raporları ve mahkeme kararları bu görüşe dayanak gösterilmekte ve sanık (...)’in meşru ve yasal hakkını elde etmek çabasında olduğu ileri sürülmektedir.

Konunun çözüme kavuşturulabilmesi için, yukarıda verilen bilgi ve açıklamaların özetlenmesinde yarar görülmektedir. Söz konusu demirler tarih ve sayısı belirtildiği üzere, sanık (...) in babası (...) tarafından Ticaret Bakanlığınca verilen ithalât müsaadesi ile yurda getirilmiştir. Anılan müsaade 73.03. pozisyonuna giren hurda demirlere ilişkindir. Bu pozisyona giren hurda demirden ne kastedildiği ise ilgili tarifnamede açıklıkla belirlenmiştir. (...)’de kendisine verilen bu müsaadeye aykırı hareket ederek, yurda, hurda adı altında tamamen, yeni evsafa ve kullanılmamış demirleri ithal etmek istemiş, ancak bunda başarılı olamamıştır. Yukarıda «maddi olguların» açıklandığı bölümde gösterildiği üzere bu mallar, ilk önce; Haydarpaşa Gümrüğüne gelmiştir. Bunları Derince Limanına «Aktarma» yaptırmak isteyen (...), Haydarpaşa Gümrüğüne, «aktarma beyannamesi» vermiş ve malların hepsini «hurda» olarak beyan etmiştir. Oysa malların muayenesini yapan gümrük muayene memuru, bu malların hepsini «yeni ve kullanılmamış» nitelikte olduklarını saptamış, bunun üzerine aktarma işlemi gerçekleştirilememiştir.

(...), malların «hurda» olduğunu ileri sürmesine karşın bu işleme karşı yasal hiçbir yola başvurmamış, malların gerçekten hurda olup olmadığı hakkında kesin çözüm getirecek idari ve bunun sonunda yargı merciilerine gitmemiştir. Yasal yollara başvurarak sorunu çözümlmek ve hakkını meşru yollardan aramak istemeyen bu kimse, buna karşın yasal olmayan taleplerle idare karşısına çıkmıştır. Sözü edilen kimse bir teklifi ile, demirlerin, buldukları yerde, kaynak makinesi ile kesilmesini ve izabeye şevki suretiyle hurda haline dönüştürüldükten sonra ithalinin yapılmasını idareden talep etmiş ancak yasaya aykırı bu öneri idarece geçerli bulunmamıştır.

Demirleri, böylece elde edemeyeceğini anlayan (...) bu kere başka bir yönteme başvurmuştur. «Aktarma Beyannamesinin» tamamen tersine olarak düzenlediği «Gümrük Giriş Beyannamesini» idareye vermiş, bu beyannamenin tescilini ve bundan sonra, Ticaret Bakanlığına yapılacak başvuru ile de mal değişikliği talebinde bulunulmasını teklif etmiştir. Verilen yeni beyannamede, bizzat malın sahibi (...), demirlerin gerçek niteliklerini ve Gümrük Tarife Cetvellerinde ilişkin oldukları pozisyonları açıkça göstermiş, malların tamamının 73.03 pozisyonu dışında kalan 73.13, 73.14, 73.11, 73.10 pozisyonlarına giren demirler olduğunu beyan etmiştir.

Bu beyan, gümrük, muayene memurlarınca da doğrulanmış ve malların gerçek durumları böylece saptanmış ve akabinde beyanname aynı gün tescil edilmiştir. Her ne kadar, ithal müsaadesine aykırı olarak getirilen mallara ilişkin bu beyannamenin tescil edilmesi, ileride usulsüz işler olarak soruşturma konusu yapılmışsa da, konumuz dışında kaldığından bunun üzerinde durulmamıştır.

Beyannamenin tescil işleminden sonra «mal değişikliği» için Ticaret Bakanlığına yapılan başvuru da olumlu sonuç vermemiş, böylece demirlerin ithali için bütün yollar kapanmıştır. Bu olaylar 1975 yılı sonlarında tamamlanmış ve böylece demirlerin hurda olmadığı açıklık kazanmıştır.

Esasen 1615 sayılı Gümrük Kanunu'nun 60. maddesi hükmüne göre beyannamelerin bağlayıcı gücü vardır. Beyanda bulunan kimse, bu beyanıyla bağlıdır. Demirlerin hurda olmadığı ve her cins demirin pozisyon ve Kg. miktarları da açıkça yazılıp belirtildikten sonra, artık, bu demirlerin hurda olduğu yolundaki savunma ve beyanlara itibar etmek mümkün değildir.

Bu arada, üzerinde çok durulan ve demirlerin ilk madde haline dönüştüğünü belirten İTÜ Metalürji Kürsüsü mensuplarınca düzenlenen rapordan da söz etmek gerekmektedir. (...)’ın 1976 yılı ortalarına doğru ölümünden sonra demirler varislerine intikal etmiştir. Özellikle, ailenin en büyüğü olarak sanık (...) diğer işlerde olduğu gibi, bu konuda da en büyük ilgiyi göstermektedir. Nitekim; (...)’ın bıraktığı yerden bu sanık, demirler konusundaki girişimlere devam etmiş ve demirlerin kurtarılması için yeni yollar aramaya başlamış ve (...)’ın vaktiyle yaptığı başvuruyu yineleyerek demirlerin buldukları yerde kestirilip, izabeye sevkini ve böylece kendine teslimini istemiştir.

Bu sıralarda yapılan bir kontrolde, demirlerin üzerlerinde iklim şartları nedeniyle kısmî oksitlenme görüldüğü saptanmış ve bunun üzerine sanık (...) idareye yeni bir başvuruda bulunarak; demirlerin ilk madde haline dönüştüğünü, Gümrük Kanunu'nun 5. maddesi hükümlerine göre ithalinin yapılmasını istemiştir. Yukarıda gösterildiği üzere, Gümrük Bakanlığı bu konuda inceleme yapılmasını uygun görmüş ve ilgili birimlere de gerekli emri vermiştir. Ne var ki, bu arada sanık (...) ve müşterek mirasçıların yediemin olarak ellerinde bulundurdukları demirlerden üstte olanlardan bir bölümünün kaynak makinesi ile kesildiği ve küçük parçalara bölündüğü saptanmıştır. İşte, bilirkişi olarak görüşlerine başvurulmuş İTÜ Metalürji Kürsüsüne mensup uzmanlar, bu kesilme işleminden sonra mahalline gitmişler ve demirleri inceleyerek yukarıya alman raporlarını düzenlemişlerdir. Bu rapor, gözle yapılan muayene sonucu verilmiş ve demirlerin tümünün kesik olduğu varsayımına dayanmıştır. Ayrıca demirler üzerinde mevcut kısmî oksitlenme de gözönünde tutularak rapor düzenlenmiştir. Anılan rapor, Gümrük Mevzuatının öngördüğü koşulları içermediğinden kabule şayan bulunmamış, fiziksel veya kimyasal deneylere dayalı yeni rapor alınması cihetine gidilmiştir. İşte, sanık tarafından; demirlerin kendilerine verilmesini haklı göstermek yönünden dayanak yapılmak istenen rapor bu niteliktedir. Nitekim, demirlerin, fiziksel deneye tabi tutulması sonucu, Marmara Bilimsel Araştırma Enstitüsünce düzenlenen raporlarda; demirlerin tümünde çekme gücü saptanmış ve anılan ilk rapora itibar edilemeyeceği anlaşılmıştır.

Müfettiş Akın USEL tarafından düzenlenen 24.5.1978 günlü raporda konu ile ilgili tüm ayrıntılara yer verilmiş ve böylece demirlerin durumu yasal olarak ortaya konulmuştur.

Bu konuda son olarak, demirlerin hurda -olduğu yolunda delil olarak gösterilen İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi kararından da söz edilecektir. Yukarıda gösterildiği üzere, demirlerin yeni olmadığı ve hurda olduğu yolunda, idarece yapılan tesbitlere karşı yasada gösterilen üst makamlara ve sonuçta yargı yoluna gidilmemiş, aksine, bağlayıcı olduğu gösterilen beyanname verilmek suretiyle bu demirlerin hurda olmadığı kabul edilmiştir. Buna rağmen demirlerin hurda olduğunu gösteren bir mahkeme kararından söz edilmesi samimi olmamanın açık örneğini teşkil eder. Gerçekten, savunmaya dayanak yapılmak istenen kararı veren mahkeme bu tür ihtilafları çözümlenmeye görevli olmadığı gibi kendisine bu yolda yapılmış bir başvuruda yoktur. Konu, yediemin olarak demirlerin kendilerinde bulunduğu (...) varislerinin, yukarıda gösterilen taahhütlerine

rağmen, yedimlilik görevlerini kötüye kullanmaları ve demirleri kaynak makinesiyle kesmiş olmalarından dolayı kendilerine, gümrük idaresince verilen ve bir üst makam tarafından onaylanarak kesinleşen para cezasına yapılan itirazın incelenmesine ilişkindir. Mahkeme kararının bağlayıcı gücü de bu eylemle sınırlıdır ve demirlerin kesilme olayında, (...) varislerinin sorumluluğunu saptama yönünden önem taşır. Tamamen mahkemenin görev ve yetki alanı dışında kalan konularda bu karara geçerlilik tanınmaz. Kaldı ki, İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesinin sözü edilen kararı, yukarıda gün ve numarası gösterilen Yargıtay 7. Ceza Dairesinin kararı ile bozulmuş bulunmaktadır.

Özetlemek gerekirse, konuya hangi açıdan bakılırsa bakılsın söz konusu demirler hurda değildir ve ilk madde haline dönüşmemiş, sanık da durumunu haklı gösterecek hiçbir kanıtı ortaya koyamamıştır.

3) 1975 YILINDANBERİ HAYDARPAŞA GÜMRÜĞÜNDE BEKLEYEN DEMİRLERİN AYRI VE BAĞIMSIZ BİR RÜŞVET SUÇUNA KONU TEŞKİL EDİP ETMEDİĞİ SORUNU :

Sanıklar, Salih Zeki RAKICIOĞLU ve (...) Yüce Divandaki sorguları sırasında ve savunmalarında, Haydarpaşa'da bekleyen demirler için ayrı bir rüşvet anlaşması yapılmadığını, bu konunun, asıl rüşvet anlaşması sayılan İzmit Limanından getirilecek demirler için yapılan rüşvet anlaşmasına vesile olduğunu ileri sürmüşlerdir. Oysa, Haydarpaşa da bekleyen demirlerin çekilmesi yolunda yapılan rüşvet anlaşmasının, konu, zaman, miktar ve yöntem itibariyle ikinci rüşvet anlaşmasından tamamen ayrı ve bağımsız nitelikte olduğu ortaya çıkmaktadır.

Birinci rüşvet suçunun konusu açıkça; 1975 yılındanberi gümrükten çekilip ithal işlemleri tamamlanamayan yeni ve kullanılmamış evsaftaki demirlerin, hurda adı altında yurda sokulmasını; ikinci rüşvet suçunun konusu ise dış ülkelerden, deniz yolu ile getirilecek demirlerin, İzmit ve Derince Gümrüklerinde her türlü kolaylık, geçiş üstünlüğü sağlanmak suretiyle ithallerini amaçlamaktadır.

Birinci suçta, olay tekdir ve somut biçimde bellidir. Anlaşmanın hemen akabinde de sanık Bakan yükümünü yerine getirmek için emirlerini vermiştir. İkinci suçta ise, yapılacak eylemler geleceğe yöneliktir ve bir zaman sınırlandırılması da yoktur.

Birinci rüşvet anlaşmasında sağlanacak menfaat 30 milyon olarak kabul edilmiş ve karşı tarafça da ödenmiştir.

İkinci anlaşmada ise, rüşvet karşılığı elde edilecek menfaat, muayyen miktarla gösterilmemiş, aylık maktu ödemelere dayandırılmıştır. Bu ödemelerin devam edeceği süre de belli edilmemiştir.

İlk rüşvet anlaşmasında, demirlerin kurtarılmasında izlenecek yöntem sanık Bakan tarafından, Bakanlık marifetiyle hazırlanıp gönderilecek emir veya direktife göre belirlenecek, ikinci anlaşmada ise, İzmit ve Derince Gümrüklerine istenilen kimseler yerleştirilecek ve bu ekibin işbaşında kalması temin edilecektir.

Öte yandan; her iki anlaşmayı hazırlayan ve oluşturan neden ve faktörler de birbirinden farklı ve bağımsızdırlar.

Birinci rüşvet olayına konu teşkil eden demirler, yıllardan beri (...) ailesini meşgul eden, çözümlenmesi için her türlü çareye başvurulmuş bir sorun halindedir. Öyle ki, ailenin reisi olan (...)’in babası (...) ’in, bu demirler yüzünden kanser olup öldüğü inancı gerek aile fertlerinde, gerek iş çevresinde ve yakınlarında mevcuttur. Böyle bir felakete neden olan demirlerin kurtarılması bir yandan da ailenin «prestij»i durumuna getirilmiştir. Tuncay MATARACI üzerinde etkili olacak kimselerin ortaya çıkması bir raslantı sonucu değil, konuyu bilen ve (...) ailesinin dostları olan kişiler aracılığı ile olmuştur. Bu kimselerin bulunmasından sonra rüşvet anlaşması gerçekleştirilmiş, gereken eylemler yapılmıştır.

İkinci rüşvet anlaşması ise daha değişik bir ortamda oluşmuştur. Birinci anlaşma veya iş için biraraya gelen ve o tarihe kadar birkaç kere görüşmüş olan üçlü sanıklar grubu arasında ilişkiler ve samimiyet ilerlemiştir. Birinci rüşvet anlaşmasının gerekleri yerine getirilmeye çalışılırken, bu defa, yeni rüşvet anlaşması için öneri, ilk defa ve doğrudan sanık Bakan tarafından ortaya atılmış, hemen arkasından anlaşma koşulları kararlaştırılmıştır.

Bundan başka her iki rüşvet anlaşmasının ayrı olduğu, sanıkların Soruşturma Kurulundaki ifadeleri sırasında açıklıkla vurgulanmış, birinci rüşvet anlaşmasına konu teşkil eden olgular belirtilirken «hurda demirler» için olduğu özellikle zikredilmiştir.

4) SÜBUTA İLİŞKİN SORUNLAR :

Sanıklar Salih Zeki RAKICIOĞLU ve (...), Yüce Divan'da verdikleri ifade ve savunmalarında, bu suçun sübutuna dayanak yapılan ve kanıt olarak gösterilen Soruşturma Kurulu önündeki beyanlarında; hurda demirler nedeniyle rüşvet verildiğine dair açıklamada bulunmadıklarını, Soruşturma Kurulunda uygulanan sorgu yöntemi ve telkinler nedeniyle, suni olarak iki olay yaratıldığını ileri sürmüşlerdir.

Şu hususun öncelikle belirtilmesinde yarar vardır :

Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU ve (...), Soruşturma Kurulunda kendilerine yapılmış hiçbir telkin, baskı veya zorlama olmaksızın olayları açıklamışlar, ilk beyanlarında olayları sürekli olarak saptırma ve inkar yoluna gitmelerine karşın, özellikle çeklerin ve dayandıkları banka kayıtlarının ortaya çıkmasından ve çok büyük meblağların tek yönlü, belli kişilerin banka hesaplarında toplandığının saptanmış olmasından sonra artık inkâr etmenin yararlı olmadığına inanarak gerçekleri, olayların akışına uygun olarak açıklama yolunu tercih etmişlerdir.

Sanıklardan Salih Zeki RAKICIOĞLU, 4.2.1981 tarihli ifadesi ile daha sonra alınan 11.2.1981, 13.2.1981 ve takip eden günlerdeki Soruşturma Kurulu önünde verdiği beyanlarında, sanık (...) ise 13.2.1981 günlü ve bunu takibeden günlerdeki ifadelerinde, «hurda demir» olayına ilişkin bilgileri açık ve belirgin olarak ortaya koymuşlar, olayın başlangıcını, nedenini ve gelişmelerini ayrıntılarıyla ifade etmişlerdir. Sanıkların bu beyanlarının olayların akışına uygun düştüğü, diğer maddi kanıtları oluşturan banka kayıtlarıyla çeklerin sirkülasyonu, resmî işlemler ve resmi yazışmalarla doğrulandığı görülmektedir.

Gerçekten, sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU ve (...); Salih Zeki RAKICIOĞLU ve Köksal MATARACI arasında; ticari, malî ve parasal hiçbir ilişkinin olmamasına rağmen, birden bire ortaya çıkan ve çok büyük rakamlara ulaşan bu meblağların izahını yapamamışlardır.

Özellikle, Köksal MATARACI ve Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun o güne kadarki banka hesaplarında, bu kadar büyük rakamlara varan işlemler olmamış, üstelik bu para akışı, hep tek yönlü olmuş belli kişilerin hesaplarında toplanmıştır.

Sanık Tuncay MATARACI, rüşvet yoluyla elde etmiş olduğu bu meblağları, kendi adına, banka kayıtlarında göstermekten kaçınarak, kardeşi ile ortak olduğu hesaplar veya doğrudan kardeşi Köksal

MATARACI'nın hesapları ile, rüşvet verenin aracısı durumunda olup aynı zamanda yakın arkadaşı Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun hesaplarında tutmayı tercih etmiştir. Fakat, tüm rüşvet paralarının yönlendirilmesi ve belli hesaplara gidişi kendi inisiyatifi ve direktifi ile olmuştur. Esasen Tuncay MATARACI arada olmaksızın bu işlemlerin akışı sağlanamaz. Zira, çeklerin dökümlerinde gösterildiği üzere, (...) tarafından Türk Ticaret Bankası İstanbul Yeldeğirmeni Şubesinden düzenlenen çeklerin, Salih Zeki RAKICIOĞLU veya kardeşi Adem RAKICIOĞLU'nun banka kayıtlarına intikal edip, yeni çekler haline dönüştürüldükten sonra Rize Vakıflar Bankası veya diğer bir banka şubesinde Köksal veya Köksal-Tuncay MATARACI İkilisinin hesaplarına intikalini izah etmek mümkün olamaz.

Böylece, sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU ve (...)’in bu suça ilişkin açıklamaları, banka kayıtları, çekler, banka hesaplarındaki işlemleri gösteren ekstrelerle doğrulanmış ve suçun maddi kanıtları olarak değerlendirilmiş bulunmaktadır.

Öte yandan, bu suçun, sübutunda esas alınan kanıtlardan birisi de, Bakan olarak Tuncay MATARACI tarafından imzalanıp gönderilen 27.12.1978 günlü yazıdır. Yukarıda açıkça gösterildiği üzere demirler konusu; müfettiş Akın USEL’in düzenlediği 24.5.1978 günlü raporla, bir kere daha, bütün detayları ile birlikte, Bakanlık yetkililerinin önüne getirilmiş, yapılacak olan işlem gösterilmiştir. İlgili ünitelerde, aylarca bekletilen bu rapor nihayet 15.12.1978 günlü Bakan adına, müsteşar muavinince imzalanan bir yazıyla gündeme gelmiş ve bu yazı gereğince, müfettiş raporu doğrultusunda işlem yapılması, demirlerin bulunduğu ilgili müdürlükten istenilmiştir. Gerçi, bu raporun aylarca işlem görmemesi ve sonuçta, yeniden, Ticaret Bakanlığında, mal değişikliği alınabilmesi için 2 aylık mehil verilmesi bir kolaylık olarak görülebilirse de rüşvet anlaşmasını açıkça vurgulayan diğer kanıtlar karşısında, bu olasılık üzerinde fazlaca durulmaya gerek duyulmamıştır. Üzerinde asıl durulması gereken nokta; 15.12.1978 günlü bu yazının gönderilmesi ve içeriğidir. Bu yazı ile, resmi Bakanlık görüşü, kesinlikle ortaya konmuş, demirlerin gümrük mevzuatınca ithallerinin yapılmasının mümkün olmadığı belirlenmiştir. Demirlerin hurda olduğu hakkındaki tüm öneriler de reddolunmakta, fiziksel ve kimyasal yönden hurda olmadığı belirlenmiş bulunduğundan «İlk madde halinde» mütalâa edilemeyeceği vurgulanmaktadır. Bu yazıya göre; iki aylık süre içerisinde Ticaret Bakanlığında mal değişikliği elde edilemediği takdirde tasfiyeden başka

yol olmadığı gösterilmektedir. İşte, aylarca bekletilip sonuçta, Bakanlık olarak yapılacak işlem konusunda, gerekçe ve dayanakları gösterilmek suretiyle kesin görüş belirtilerek emir verildikten çok kısa bir süre sonra, 27.12.1978 tarihinde, bu kere doğrudan Bakan imzalı ve bir Başmüdür tarafından garip olarak nitelendirilebilen bir yazı daha gönderilmiştir.

Hurda olmadıkları kesinlikle saptanmış olan ve ithallerinin mümkün bulunmadığı bildirilen demirlerin bu kere, hurda adı altında sahibine geri verilmesi yolu denenmiş; teknik ve yetkili kişilerin vardıkları sonuçlara ve bunları benimsemiş olan Bakanlık görüşüne rağmen hangi ölçüye göre işlem yapılacağını belli etmeyen, böylece subjektif ve indi değerlendirmelere açık olan 27.12.1978 günlü Bakanlık yazısı ile demirlerin çekilmesi planlanmış, o güne kadar ithalleri gerçekleştirilememiş olan bu malların gümrükten çekilmesi amaçlanmıştır.

Ne var ki, bu plan İstanbul Gümrükleri Başmüdürü Oktay ERGÜL'ün aldığı önlemler nedeniyle başarıya ulaşamamış ve demirler çekilememiştir. Bakan Tuncay MATARACI tarafından bizzat imzalanmak suretiyle gönderildiği anlaşılan bu yazı, rüşvet olgusunu ortaya koyan sanık (...) ve Salih Zeki'nin ikrarlarını doğrulayan bir kanıt olarak kabul edilmiştir.

Bu arada bir noktanın da ayrıca belirtilmesinde yarar görülmüştür. Söz konusu yazının gönderilmesinden kısa bir süre önce Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğünde ilginç bir atama gerçekleştirilmiştir. İleride açıklanacağı üzere, Haydarpaşa Gümrüğüne müdür olarak getirilmesi mümkün olmayan Ali Galip KAYIRAN, teşkilâtın direnmesine rağmen göreve başlatılmıştır. Tuncay MATARACI imzasıyla gönderilen yazının içeriği, Haydarpaşa Gümrük İdaresinin başında böyle bir kimsenin bulunmasıyla daha da açıklık kazanmakta ve Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun, bu kimseye doğrudan giderek demirler işini takip etmesini anlaşılabilir bir hale getirmektedir.

Ali Galip KAYIRAN'ın demirler konusunda istenileni yapamamasının nedeni, Başmüdür Oktay ERGÜL'ün tutum ve davranışlarında aranmalıdır. Zamanında etkin önlemler alan Oktay ERGÜL daha sonraları Bakanlıkça çeşitli baskılara maruz bırakılmış önceleri geçici ve sonra da daimi olarak görevinden uzaklaştırılmıştır.

Özetlemek gerekirse, Salih Zeki ve (...)’in rüşvet anlaşması ve sonraki olgulara ilişkin ileri sürdükleri hususlar, bir bütünün halkalarını oluşturmakta ve olaylar zincirini birbirine bağlamaktadır. Bu suçun sübutu

yalnız, Salih Zeki RAKICIOĞLU ve (...)’in ikrarlarına dayanmamakta, inkârı mümkün bulunmayan diğer kanıtlarla da desteklenmektedir.

Bu bölümde, sanıkların savunmalarında yer verdikleri öteki konuların da açıklığa kavuşturulması yararlı olacaktır.

(...) ve Salih Zeki’nin savunmalarında ileri sürüldüğü gibi, söz konusu demirlerin ithal edilemeyeceklerinin kesinlik kazandığı tarih 12.9.1979 tarihi değildir. Bu demirlerin, kesin ithallerinin yapılamıyacağı, yukarıda gösterildiği üzere, 1975 yılı sonlarında belli olmuş, bundan sonra verilen uğraşlar, sonuç alınması mümkün olmayan girişimler olarak kalmıştır. Daha önce; defalarca demirlerin ithallerinin mümkün olamıyacağı belirtilmiştir. Müfettiş Akın USEL’in raporu sonucu, Bakanlıkça, ilgili birime verilen 15.12.1978 günlü emirde durum bir kez daha açıklanmış iken, 27.12.1978 günlü yazı ile mükellef lehine yeni bir imkân yaratılmıştır. Bu imkânın kullanılması ise Oktay ERGÜL’ün demirler konusuna müdahalesi ile önlenmiş ve olay 1979 yılı Ocak ayı içerisinde cereyan etmiştir. Buna göre, sanıkların savunmalarında ileri sürülen 12.9.1979 tarihinden önce rüşvet verilmesinin mantık kurallarına aykırı olduğu yolundaki görüş hiçbir biçimde geçerlik kazanamaz.

Öte yandan, yeni bir zarar kapısı açar nitelikte görülen ve kg. başına 15 TL. üzerinden toplam olarak 30.000.000.— TL. rüşvet vermenin bu konudaki iddiaları bertaraf edeceği yolundaki savunma da yerinde bulunmamıştır. Öncelikle, kabul edilmelidir ki, demirler sorununun çözümlenmesi her ne pahasına olursa olsun (...) ailesince ısrarla istenilen ve takip edilen bir konudur. (...) ’in bu işin sürüncemede kalmasının sonucu öldüğü düşüncesi hâkimdir. Bu işin hallolmasında, paranın miktarı önemli değildir. Kaldı ki, Salih Zeki RAKICIOĞLU’nun açıklamasına göre, demirlerin o tarihlerde (K. 6, S. 189) karaborsada kg. başına fiyatının yaklaşık 50 — TL. olduğu düşünülürse, ileri sürüldüğü gibi bir zarar olmadığı, aksine menfaat dahi elde edilebileceği kendiliğinden ortaya çıkar.

Savunmada ileri sürülen bir husus da, hurda demirler için rüşvet anlaşması yapılmışsa, buna ilişkin ödemelerin kronolojik olarak ilk ödemeler arasında yer alması gerektiridir. Şurası açıkça belirtilmelidir ki rüşvet suçunun oluşması için yeterli anlaşma ile bu anlaşma gereklerinin yerine getirilmesi birbirinden ayrıdır. Vaad edilen meblağın, defaten veya taksitler halinde ödenmesi sonuca etkili değildir. Rüşvet olarak verilen 30.000.000.— TL. nın sanık Tuncay MATARACI’ya intikal ettirildiği saptandıktan sonra bu konudaki itiraz geçerli görülmemiştir.

Bu bölümde, son olarak tanık Oktay ERGÜL'ün ifadesine yöneltilen itirazlar üzerinde durulmalıdır. Oktay ERGÜL, demirler konusunda en büyük engeli oluşturmuştur. Zamanında konuya el atması, sanıkların amacını engellemiş ve böylece yasadışı eylemler başarıya ulaşmamıştır. Bu yüzden Bakanın açık baskılarına maruz kalmış ve sonuçta görevinden dahi alınmıştır. Üzerine bu derece gidilen ve kendisiyle açıkça uğraşılan bir kimsenin bütün bildiklerini söylemesini sanığın kabul etmemesi tabiidir. Tanığın açıklamaları olayların akışına uygun düşmekte ve kanıtları bütünüyle doğrulamaktadır.

Yukardan beri açıklanan tüm olgular, tanık beyanları, sanık Salih Zeki ve (...)’in olayların akışına ve maddi olgulara uygun düşen Soruşturma Kurulundaki ikrar ve kabulleri, ortaya çıkarılan çekler, banka kayıtları, çeklerin akışını gösteren hesap örnekleri, resmi yazılar, müfettiş raporları ile öteki belgelerin birlikte değerlendirilmesi ve takdiri sonucunda, sanık Tuncay MATARACI’nın bir Bakan olarak kanun ve nizam hükümlerine göre yapmamaya mecbur olduğu şeyi yapmak için (...) den 30.000.000.— TL. rüşvet aldığı;

Sanık (...)’in, sanık Tuncay MATARACI’ya Gümrük ve Tekel Bakanı olarak yapmamaya mecbur olduğu şeyi yapması için 30.000.000.— TL. rüşvet verdiği;

Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU’nun da, rüşvet veren sanık (...)’in yanında ve onun vasıtası olarak bu suçta iştirak ettiği, sübuta ermektedir.

II — (...)’DEN ALINAN 85.000.000— TL. SINA İLİŞKİN RÜŞVET SUÇU

İDDİA:

Soruşturma Komisyonu Raporunda;

A) SANIK TUNCAY MATARACI’nın :

«30.000.000.— TL. tutarında rüşvet aldığı halde bu demirlerin (...) Firması tarafından çekilmesini başaramayınca, yakın arkadaşı Salih Zeki RAKICIOĞLU’nun aracılığı ile Sheraton Otelinde demir ithalatçısı (...)’le buluşarak (bırakın bu hurda işini, buradaki hurdadan ne olur. Başka demir memir getirin de para kazanalım. Bu fırsat bir daha ele geçmez.) diyerek yeni bir rüşvet anlaşması yaptıkları, bu rüşvet anlaşması uyarınca (...) tarafından verilen listede adları geçen Mehmet Ali BERK, Nuri YİĞİLİTAŞ, Ali CAN, İlyas BAYDAR ve Özdemir TÜRKER’i

İzmit ve Derince Gümrüklerine atadığı, demir ithalatçısı (...)’in işlerine yardımcı olması için İzmit Gümrükleri Başmüdürü Erdinç ÖZERMAN’a telefon açarak talimat verdiği ve bilahare bu başmüdürü İstanbul Tarabya Otelindeki özel dairesine ve Ankara’ya Bakanlığa çağırarak baskı yaptığı, demir kaçakçılığına elkoyan Kocaeli Valisi İbrahim URAL’a karşı hasmane davranışlarda bulunduğu ve böylece (...)’in kanunsuz yollarla demir ithal etmesine ve çok büyük paralar kazanmasına yardımcı olmak karşılığında, (ilk rüşvet anlaşmasından aldığı 30.000.000.— TL. dan başka) değişik tarihlerdeki çeklerle toplam 85.000.000.— TL daha rüşvet aldığı; hakkındaki söylentiler, basındaki eleştiriler ve Parlamentodaki soru ve soruşturma önermeleri nedeniyle, aklığı bu rüşvetleri kendi adına bir bankaya ya da açıktan açığa bir ticari faaliyete ve gayrimenkule yatırmadaki güçlükler nedeniyle, hamiline çek olarak aldığı bu rüşvetleri yakın arkadaşları olan Salih Zeki RAKICIOĞLU, Halil İbrahim DEMİR ve Şaban EYÜBOĞLU adına açılan paravan banka hesaplarında topladığı 25.000.000.— TL. kısmını ise müteahhit Ali YILDIZ’ın ticari faaliyetlerine aktararak bu yollarla gizlemeye çalıştığı, bu paravan hesaplarda toplanan rüşvet paralarından bir kısmını bilahare verdiği talimatlar gereğince kardeşi Köksal MATARACI, damadı Salih AYDIN ve yeğeni Hakkı KALKAVAN adına açtığı paravan banka hesaplarına geçirterek normal bir görünüme, bir borç-alacak ilişkisi haline dönüştürmek istediği, Bakanlıktan ayrıldıktan sonra bu tehlikenin kısmen ortadan kalktığını ve daha fazla gizlemeye gerek kalmadığına kanaat getirerek kendi adına banka hesapları ve aylık kirası 25.000.— TL. olan işyerleri açmaya başladığı evvelce paravan banka hesaplarında toplanan paraları tedrici olarak kendi adına açtığı hesaplara aktardığı, 6 ilâ 7 milyon lira masraf yaparak dekore ettirdiği büroda ticari faaliyetlere hazırlanırken 12 Eylül Harekatından sonra gözaltına alındığı, Komisyonumuzca yapılan sorgulamada paravan banka hesaplarındaki sirkülasyonu önce bir borç-alacak şeklinde iddiaya yeltendiği, rüşvet suçlarına aracı olan Şaban EYÜBOĞLU, Halil İbrahim DEMİR ve Salih Zeki RAKICIOĞLU’nun bütün ayrıntıları ile ve kesinlikle tesbit olunan banka hesapları karşısında gerçek durumu itiraf etmeleri ve hatta yeğeni Hakkı KALKAVAN’ın evvelce kendisine yapılan telkin ve baskı üzerine vermiş olduğu ifadelerin doğru olmadığını, kendi adına açılan paravan banka hesabına giren ve çıkan paraların Tuncay MATARACI tarafından yönetildiğini ikrar etmesi karşısında bu defa bu paraların arkadaşları tarafından kendisine (yardımlaşma çerçevesinde) verildiğini, kendisine rüşvet vermiş olan

(...), Rahim MEYDAN, Paşali ALAMAN, Nuri AKBULUT, Nihat KARADERELİ ve Vural KAZMAZ'ın ortaya çıkan deliller ve banka kayıtları karşısında itirafta bulunmaları ve pişmanlıklarını izhar etmeleri üzerine bu defa bu paraların bir (komplo düzenlenmek üzere) verildiğini ileri sürdüğü;

Bu duruma göre Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'nın, demir ithalatçısı (...)’den değişik tarihlerde toplam 85.000.000.— TL. rüşvet almak suretiyle TCK'nun 213, 225 ve 80. maddelerini ihlal ettiği,»

B) SANIK DEMİR İTHALATÇISI (...)’nin :

«Bu demirlerin çekilmesi mümkün olmayınca ithal yoluyla yurda getireceği demirler konusunda kanun dışı yollarla kendisine yardımcı olması, bu konudaki engelleri ortadan kaldırması ve isimlerini verdiği bazı gümrük memurları ve kolcularını İzmit ve Derince Gümrüğüne ataması karşılığında muhtelif tarihlerde toplam olarak 85.000.000— TL. rüşveti Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'ya vermek suretiyle TCK'nun 220 ve 80. maddeleri ihlal ettiği,»

C) MÜTEAHHİT SALİH ZEKİ RAKICIOĞLU’nun :

«Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'nın kanun dışı çabalarına rağmen Haydarpaşa Gümrüğündeki demirlerin çekilmesi mümkün olmayınca bu defa (...)’in yurt dışından ithal edeceği demirlerle ilgili işlemlerde yardımcı olması ve (...)’in verdiği isim listesindeki gümrük memuru ve kolcularının İzmit ve Derince Gümrüklerine tayini için yeniden yapılan ikinci rüşvet anlaşmasında hem rüşvet verenin hem de rüşvet alanın aracı sıfatıyla iştirak ettiği, Tuncay MATARACI tarafından İzmit Gümrükleri Başmüdürü Erdiñ ÖZERMAN'ın Tarabya Oteline çağrılarak (Bunlara yardımcı ol) diye talimat verdiği sırada yanlarında bulunduğu, bu ikinci rüşvet anlaşması uyarınca (...)’in verdiği 85.000.000.— TL. yı Tuncay MATARACI adına (...)’den alarak paravan banka hesaplarında gizlediği ve bilahare Tuncay MATARACI'nın verdiği talimat doğrultusunda dağılımını sağladığı ve bu suretle TCK'nun 65, 226 ve 79. maddeleri delaletiyle aynı Kanunun 213 ve 80. maddelerini ihlal ettiği,»

iddia edilmiştir.

RÜŞVET ANLAŞMASININ OLUŞUMU VE SUÇA İLİŞKİN MADDİ OLGULAR :

1) ANLAŞMANIN OLUŞUMU :

1975 yılından beri Haydarpaşa Gümrüğünde bekleyen ve yasal yollardan alınması mümkün bulunmayan demirlerin ithalinin gerçekleştirilmesi amacıyla, sanıklar (...), Salih Zeki RAKICIOĞLU ve Tuncay MATARACI zaman zaman bir araya gelmekte ve bu konuyu görüşmektedirler. Toplantılar nedeniyle, taraflar arasında samimi bir ortam oluşmuş ve ilişkiler ilerletilmiştir. Son olarak üçlü gurup 1978 yılı Eylül ayı başlarında İstanbul'da Sheraton Otelinde tekrar buluşmuşlardır. Gündemde hurda demirler konusu vardır. İşte, bu görüşme sırasında; (...) ve Salih Zeki ikilisi beklemedikleri bir teklifle karşı karşıya gelirler. Birlikte oldukları, sanık Tuncay MATARACI yepyeni bir konu ortaya atmış ve her iki sanığa birden hitap ederek aynen; «bırakın, ne hurda işi, buradaki hurdadan ne olur, başka demir memir getirin de para kazanalım, bu fırsat bir daha elimize geçmez» diyerek öteki sanıklarca beklenmeyen önerisini yapmıştır (K. 6, S. 168).

Bu şekilde yapılan teklif, Salih Zeki RAKICIOĞLU ve (...) tarafından önce anlaşılabilir. Öneri üzerine önce her ikisi konuyu birlikte ve başbaşa görüşürler. Yapılacak işlemlerin neler olabileceği konusunda kendi aralarında anlaşmaya varırlar. Özellikle, (...) bu tür bir tekliften memnundur. Salih Zeki'ye yaptığı açıklamaya göre, kendisinde çok miktarda demir permisi vardır. Ayrıca, Salih Zeki RAKICIOĞLU da mevcut çevresinden yararlanarak bir miktar daha permi toplayabilecektir. Bunlarla dış ülkelerden demir ithal edilecek ve Tuncay MATARACI'nın yardımıyla İzmit ve Derince Gümrüklerinde işlemler rahatlıkla yürütülecektir. Salih Zeki ve (...) kendi aralarında görüşmelerini bitirdikten sonra; üzerinde anlaştıkları konuları Tuncay MATARACI'ya bildirirler. Tuncay MATARACI da bu planı benimser. Böylece; ikinci rüşvet anlaşmasına konu olan iş, genel hatlarıyla belirlenir ve taraflar bu yönde prensip anlaşmasına varırlar.

Bu sırada; Tuncay MATARACI kendisine sağlanacak menfaatin miktarını da gene kendisi ortaya koymuş ve kg. başına 4.— TL. alacağını bildirmiştir (K. 6, S. 368). İstenen bu miktar (...) tarafından fazla bulunduğundan taraflar yeniden bir araya gelirler. (...), bu konuda birtakım hesaplar vererek, kazanılacak para miktarını ortaya koyar ve

sonuçta, ancak kg. başına 2. TL.nı verebileceğini bildirir. Bu teklif üzerine yeniden pazarlık başlar ve dışarıdan ne kadar demir getirilebileceğini öğrenmek isteyen Tuncay MATARACI'ya; kesin bir rakam verilemez. Tuncay MATARACI bu durum karşısında kg. başına belli bir miktar istemekten vazgeçerek aynen «ben, kilo milo birşey anlamam, bana ayda bir şey söyleyin, ona göre hareket edeyim, yoksa yanıma uğramayın, böyle şey için beni rahatsız etmeyin» der ve «ayda 15-20 milyon lira para isterim» biçimindeki son teklifini ortaya atar (K. 6, S. 169) Salih Zeki RAKICIOĞLU, bu miktarı fazla bularak istenilen ölçüde paranın kazanılmayacağını itiraz olarak ileri sürerse de, (...) sonuçta bu miktarı kabul eder. Böylece (...)’in yükümlülüğü belirlenir (K. 6, S. 169).

Bu anlaşmanın yapıldığı tarihte birinci rüşvet anlaşmasına konu olan hurda demirlerin ithal çabaları da sürdürülmektedir.

2) RÜŞVET ANLAŞMASININ KONUSU:

Taraflar arasında varılan anlaşmaya göre; (...), elde edeceği permilerle dış ülkelere demir ithal edecek ve Tuncay MATARACI da, bu demirlerin, İzmit ve Derince Gümrüklerindeki işlemlerinde kendisine, geçiş üstünlüğü ve birtakım kolaylıklar sağlanması karşılığında ayda belli bir miktar para alacaktır.

Permilerin temin edilmesi, permilere göre dış pazarlardan demirlerin toplanması ve yurda getirilmesi (...)’in yükümlülüğü içerisindedir. Esasen kendisinin elinde yeterli miktarda permi mevcuttur ve gerekirse Salih Zeki’den de yararlanılarak yeni permiler elde edilebilecek ve böylece bol miktarda demir ithal edecektir. Bu konuyu (...);

«Hurda işi olmayınca, başka ithalat yapmamız sözkonusu oldu. Bu da hurda ithalatıdır. 73.03 pozisyonuyla yapacağımız ithalattır. Bu da hurda gemilerden sökülme saclar sınıfına girer. Aşağı yukarı 30 ilâ 50 bin ton civarında hurda gemi sacı ithal edecektik.»

«... Aşağı yukarı tahmin ediyorum 5 ilâ 10 bin ton civarı hurda ithal edilmiştir ve bu hurdalar piyasaya satılmıştır. Yapılan ithalatta, lisansları piyasadan satın alınmıştır. Sanayici firmalardan, şuradan buradan, hepsinden satın alarak yapılan bir ithalattır.» şeklinde açıklanmıştır (K. 6, S. 318).

(...), ayrıca; kendisini bu tür bir anlaşmaya iten nedenleri de Yüce Divan'da şöyle açıklamıştır :

«Tuncay MATARACI, «demir getirmemizi, böyle bir fırsat ele geçmeyeceğinden» bahsetmiştir. Benim de öteden beri Gümrük İdarelerinde çekmiş olduğum sıkıntılar, haksız yere uğraşlarım, birtakım gümrük yetkili ve memurlarının bana karşı hasımca ve kasıtlı davranışlarından milyonlara varan birçok kayıplarım olmaktadır.

...Bunların karşısında, sayın MATARACI'nın böyle bir teklifiyle karşılaşınca, çekmiş olduğum sıkıntıları da göz önüne alarak bana bu konuda yardımcı olmasını rica ettim. Ve kendisi de belli bir miktar istedi. Önce bana çok pahalı gelen bu miktar üzerinde tartışma yaptık. Bilahare bu miktarı bırakarak ayda belli bir miktara dönüştük.» (Yüce Divan Tutanak S. 309, 310).

Rüşvet anlaşmasının karşı tarafını oluşturan, Tuncay MATARACI'nın kendisine düşen yükümlülüğünün ne olduğu ve nasıl yerine getirileceği ise Salih Zeki tarafından genel hatlarıyla şöyle ifade edilmiştir:

«... (...)’e; bu işin Tuncay MATARACI’yla ilgisi nedir? dedim. işte bana çok eskiden beri taktıkları için güçlük çıkartılıyor. Gümrükte rahat muamelelerin ikmali için MATARACI bize yardımcı olsun... MATARACI'nın burada ne fonksiyonu olacak? ...MATARACI, bize üstünlük, geçiş, işte buradaki müdüre, İzmit'teki Derince'deki müdüre söyler biz rahat muamelelerimizi yapalım dedi. Biz de söyledik o da kabul etti» (K. 6, S. 168).

Rüşvet anlaşmasının konusu ile amacının, taraflarca böylece ortaya konmasına karşın, ileride dayanaklarıyla ortaya konularak gösterileceği üzere, sağlanan kolaylıklar ve bunun sonucu yapılan işlemler çok geniş boyutlara ulaşmış, tamamen yasa dışı olan eylemler bu rüşvet anlaşmasının çerçevesi içerisinde gerçekleştirilmiştir.

3) RÜŞVET ANLAŞMASININ MİKTARI :

Rüşvet anlaşmasının konusu, amacı ve taraflarca yapılması gereken eylemler ortaya konduktan sonra; bu rüşvet anlaşmasının gereği olarak sağlanacak menfaatin miktarı ve kapsamı da gösterilmelidir. Hemen belirtelim ki, bu rüşvet anlaşmasında, taraflar, yapılacak işler

karşılığı global bir miktar üzerinde anlaşmamışlar, ödenecek meblağı veya sağlanacak menfaati önceden belli etmemişlerdir. Bu yönden, üzerinde anlaşılan konu, sadece, aylık ödeme miktarıdır. Bu miktar ödemenin ne kadar süre devam edeceği de tayin edilmemiş, sadece geleceğe yönelik bir çerçeve çizilmiştir.

Kararlaştırılan aylık ödeme plânı ise 15 ilâ 20.000.000.— TL. arasındadır (K. 6, S. 169).

(...)'de bu konuda şunları söylemektedir :

«... Soruşturma Komisyonunun raporunda ifade ettiğim gibi belli bir miktar istedi. Önce bana çok pahalı gelen bu miktar üzerinde tartışma yaptık. Bilahare, bu miktarı bırakarak ayda belli bir miktara bunu dönüştürdük. Ayda 15-20 milyon lira civarında. Ben de gümrüklerde çekmiş bulunduğum bu sıkıntılar karşısında Bakanı da karşıma hasım almaktansa, anlaşmayı uygun gördüm» (Yüce Divan Tut. S. 310).

Aşağıda dökümleriyle gösterileceği üzere bu rüşvet anlaşması nedeniyle Tuncay MATARACI'ya ödenen 84.500.000 — TL. lık miktar, aylık ödemelerin kesildiği tarihe kadar olan toplam tutardır. Bir ihbar üzerine demir yüklü gemilere elkonulması sonucunda, taraflarca yürütülen bu düzenin bozulması, Tuncay MATARACI'nın sağladığı menfaatin bu düzeyde kalmasına neden olmuştur.

4) SANIKLARCA GERÇEKLEŞTİRİLEN EYLEMLER :

a) Tuncay MATARACI tarafından yapılan işlemler :

(...) ve Tuncay MATARACI Sheraton Otelinde rüşvet anlaşmasını yaptıktan ve yukarıda gösterilen konularda anlaşmaya vardıktan sonra iş eylem safhasına konulmuştur. Bu konuda ilk iş olarak, İzmit ve Derince Gümrüklerine yapılacak atamalar ele alınmıştır. Nitekim, Tuncay MATARACI'ya düşen yükümlülüğün yerine getirilmesinde başlıca işin, İzmit ve Derince Gümrük teşkilatlarına atanacak görevlilere düşeceği düşünülürse, konunun önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Tuncay MATARACI, bu Gümrüklere tayini istenilen kimselerin isimlerinin Salih Zeki RAKICIOĞLU'na verilmesini (...)’den istemiş ve sonuçta Salih Zeki RAKICIOĞLU kanalıyla bildirilen kimseler, sanık Bakan tarafından doğrudan İzmit ve Derince Gümrüklerine atanmışlardır.

(...) bu atamalar konusunda :

«... Sheraton Otelinde, yemekte bu zorlukların giderilmesi için birkaç kişinin tayini şeklinde konuştuk kendisiyle, olur hay hay Salih bana versin onları dedi, ben de Salih ağabeye verdim. Salih Ağabey de verdi onları.. Bu isimler: Mehmet Ali BERK, Nuri YİĞİLITAŞ, bir de İlyas BAYDAR... Özdemir TÜRKER diye bir muhafaza memura bizim tarafımızdan bölge amiri yapılmış» şeklinde açıklamada bulunmuş; bir soru üzerine de Özdemir TÜRKER'in Derinceye bölge amiri olarak yapılan tayininin kendisi tarafından gerçekleştirildiğini beyan etmiştir (K. 6, S. 323-332).

(...), Tuncay MATARACI'yla yapılan yüzleştirme sırasında aynı bilgileri tekrarlamıştır (K. 1, S. 189).

Salih Zeki RAKICIOĞLU'da aynı konuda şunları eklemektedir :

«... (...)’in talebi üzerine işte İzmit ve Derince’de işte müdür, müdür muavini mi nedir birkaç tane değişme oldu. Onu da MATARACI’ya söyledik. Onları yaptı.»

«... İsimleri hatırlamıyorum. Onlara bakmadım. Pusula halinde MATARACI’nın yanında (...) şey yaptı. Evinde verdi biz de ona verdik onu...» (K. 6, S. 187).

Atamalar konusunda Bakanlık mensubu olanların ve diğer ilgililerin görüşlerine geçmeden önce, atanan kimselerin özelliklerinin, atama kararlarıyla uygulanan yöntemlerin belgelerle açıklanmasında yarar görülmektedir.

Tuncay MATARACI tarafından gerçekleştirilen ilk atama, Mehmet Ali BERK'in, İzmit Gümrük Müdürlüğüne atanmasıdır. Bakanlık üst yöneticilerinin karşı çıkmalarına rağmen adı geçeninin atama işlemi üçlü kararname ile gerçekleştirilmiştir (K. 17, s. 277).

Bu atamadan sonra Tuncay MATARACI «beyaz formül» denilen bir yöntemle teşkilata atamaları sürdürmüştür. Bu atamalardan biri de Özdemir TÜRKER'e ilişkin olanıdır. Adıgeçen Zonguldak Gümrük Muhafaza Müdürlüğünde kısım amiri olarak görevli iken 17.8.1978 günlü dilekçesi ile emekliliğini istemiş, Bakanlık makamından alınan 24.8.1978 günlü, 82408 sayılı onayla emeklilik işlemi tamamlanmıştır. 13.10.1978 günlü tutanağa göre de adı geçeninin memuriyetle ilişkisi kesilmiştir.

İşlemler böylece tamamlanmış olmasına rağmen, Özdemir TÜRKER aynı gün yani 13.10.1978 gününde yeni bir dilekçe ile Bakanlığa doğrudan başvurarak emeklilik işleminin iptalini istemiş, talebi 16.10.1978 gününde sanık Tuncay MATARACI tarafından kabul edilmiş, 9.11.1978 gününde «beyaz formül» le adı geçenin Derince Gümrük Muhafaza Müdürlüğünde Bölge amiri olarak tayin işlemi Tuncay MATARACI tarafından gerçekleştirilmiştir (K. 17, S. 270, 271, 272, 273.274).

İzmit Gümrük Müdürlüğünde dikkati çeken bir tayin de Nuri YIĞILITAŞ'ın İzmit Gümrük Müdür Muavinliğine getirilmesi işlemidir. Adıgeçenin sicil özetinden anlaşıldığı üzere; Nuri YIĞILITAŞ, yurda sokulması mümkün olmayan ticari mahiyetteki eşyanın, sınırda, Karaağaç Gümrüğünden yurt dışı edilmesi sırasında görevini suistimal etmesi ve kaçakçılık suçlarına katılması iddiasıyla müfettişlikçe 12.3.1977 tarihinde işten men edilmiş ve Bakanlık emrine alınmıştır. Daha sonra başka bir müfettişçe düzenlenen 4 sayılı raporla, vergi ve resimleri ödenmeksizin ithal edilen maddelerle ilgili olarak 1920 sayılı Kanun hükümleri hakkında tatbiki istenmiştir. Buna karşın adıgeçen 2.10.1978 tarihinde Tuncay MATARACI tarafından yine «beyaz formül» ile doğrudan İzmit Gümrük Müdür Muavinliği görevine atanarak hemen göreve başlatılmıştır (K. 17, S. 262, 263, 264).

Bu konuda yapılan öteki atamalar ise yine «beyaz formülle» gerçekleştirilen 8.9.1978 günlü İlyas BAYDAR'a, 2.10.1978 günlü Ali CAN'a, 27.10.1978 günlü Hüseyin USLU'ya ilişkin olan atamalardır (K. 17 S. 265, 266, 267, 268,269).

Yapılan atamalar konusunda zamanın Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müsteşar Muavini Ali Metin YAVUZ şunları söylemektedir : «Derince'deki bazı kişiler doğrudan Bakan tarafından tayin edilmişlerdir. Bakanın üzerinde durduğu bazı yerler vardı. Bunlardan birisi de Derince idi» (K. 2, S. 132).

Bakanlık Müsteşar Muavinlerinden Oğuz ANTER de şunları eklemektedir: «İzmit Gümrüğüne müdür olarak atanan Mehmet Ali BERK, Müdür Muavini olarak atanan Nuri YIĞILITAŞ'ın atanmalarında kimin etkisi olduğunu bilemem. Ama bize göre ehil olmayan bir kişi atanmıştır. Bu atamalar doğrudan doğruya Bakan tarafından yapılmıştır. Daha önce orada görevli olan müdürün görevden alınmaması için girişimlerimiz olmuştur. İzmit Gümrük Müdürlüğünün muhafaza edilmesini söylemiştik. Fakat etkili olamadık. Bakan, daha önce benim de şube müdürüm olan ve

son derece yeteneksiz bulduğum o kişiyi müdür olarak atamıştır» (K. 2, S. 114, 116, 120).

Olayların içerisinde yaşayan ve bu konuda en yetkili kimselerden birisi olan Marmara Gümrükleri Başmüdürü Erdiñç ÖZERMAN da bu atamalarla ilgili şu bilgileri vermektedir : «Takriben ben göreve başladıktan 2-3 ay sonra İzmit Gümrük Müdürü bulunan Refik KARACA Bakanlık formülü ile ve ivedi olarak İstanbul'a nakledildi. Hatta tel emri bana geldi. Refik'in yerine Mehmet Ali BERK diye bir kimse atandı. Mehmet Ali göreve başlamak hususunda acelecilik gösterdi. Hatta İstanbul'da evime telefon etti. Mehmet Ali BERK ile birlikte bir veya iki gümrük kolcusu tayin oldu. Daha sonra Mehmet Ali BERK'in müdür muavinliğine gümrük servis şefi Nuri YİĞİLITAŞ getirildi. Müdür Mehmet Ali BERK İzmit Gümrük Müdürü olarak göreve başladıktan sonra, Gümrük idaresine bağlı olan ve fiktif antrepo tabir edilen sundurmalarındaki memurları yeni baştan düzenledi. Ve kendisi liste halinde görevlendirdi. Bu arada tecrübeli ve daha önce görevli iki müdür muavininin yerine tecrübesiz olduğu apaçık görülebilecek ve şeffikten henüz müdür muavinliği görevine başlamış olan Nuri YİĞİLITAŞ'a havale yetkisini bilakayduşart verdi. Böylece her nevi ithal evrakının muayenesi, havalesi bu şahsa geçti. Biz de başmüdürlük olarak yeni bir bina bulduğumuzdan İzmit Gümrük Müdürlüğü binasından ayrıldık. Bana kalsa, Refik KARACA'yı görevinde bırakır en azından başmüdür yardımcısı olarak görevlendirirdim. Kendisini yeni görevine başlamak konusunda biraz ve zorunlu olarak geciktirdim. O kadar ki Refik KARACA görevden ayrılmadan Bakan MATARACI bizi azarlar şeklinde telefon etti. Ve Refik KARACA'yı kastederek, « O halâ orada mı ayrılmadı mı? bacaklarımı keserim, hele ayrılmasın» tarzında konuştu. Belki kelimeler bu şekilde değildi. Fakat mealen böyle bir ihtarda bulundu. Biz de bundan takriben 10 gün sonra Refik KARACA'nın ilişkisini kestik. İzmit Gümrük Müdürlüğü fiiliyatta demir işleri konusunda büyük yetki içerisinde. Yarımca Limanından kesin ithal işlemleri yapılıyordu. Demir sirkülasyonundaki sürati temin için âmir değışikliğı yapılmış olması mümkündür. Bu yönden, sözlü olarak yapılan tayinlerin uygun olmadığını belirttik ve gerekçesiz Müdür Muavini tayinini de benimsemedik. Çünkü, müdürlük olarak bizim bir teklifimiz yoktu. Buna rağmen yukarıda söylediğim tayinler yapılmıştı» (K. 6, S. 340, 357).

Bu atamaların gerçekleştirilmesi yanında Tuncay MATARACI, arkadaşşı Salih Zeki RAKICIOĞLU'na İzmit Gümrükleri Başmüdürünü

tanıştırmayı ihmal etmemiş ayrıca kendisine işlemlerinde gerekli kolaylığın gösterilmesi talimatını da vermiştir. İlgili Başmüdür, önce, telefonla Bakan tarafından uyarılmış, bir süre sonra da Tarabya Oteline çağırılmıştır.

Bu konuda Salih Zeki RAKICIOĞLU şunları söylemektedir:

«... o zamanın İzmit'te Gümrük Müdürü olan (ismini hatırlamıyorum) Erdinç olacak oranın müdürü, o müdüre söyledi, telefon açtı. Hatta «Sen git görüş» dedi. Ben, kendisine gidip oralarda, gümrüklerde muhatap olamam, yanlış anlaşılır, bizi tanıyorlar, biliyorlar dedim. O, müdüre telefonla durumu söyledi. Hatta, «O müdür, Teoman'ın adamıdır» dedi. Kimin adamı olursa olsun dedim. Biz burada, demir getireceğiz Teoman'ın adamı olmasıyla bir şey ifade etmez, «istersen alalım onu» dedi. Yok dedim, niye alacaksın onu ve o müdür orada kaldı» (K. 6, S. 168).

Aynı konuda Salih Zeki RAKICIOĞLU devamla:

«Erdinç Beye yanımda telefon açtı. Tuncay MATARACI, «işte sana arkadaşlarım gelecektir. Bunlar iyi arkadaşlardır, Bunlar demir getireceklerdir. Bunlara yardımcı ol» ... ve bir kere de Tarabya Otelinde telefon açtım. Geldi «işleri yapacak bunlardır tanı ve yardımcı ol» dedi. Bu kadar söyledi... ne İzmit Gümrüğüne gittim konuştum, ne de başka bir yerde konuştum» demiştir (K. 6, S. 186-187).

Erdinç ÖZERMAN da, kendisinin Tarabya Oteline çağrılışını doğrulamış ve çağrılma tarihi olarak 14.9.1978 günlü, Merkez Bankasına gönderilen bir yazıdan üç dört gün sonra olduğunu bildirmiştir.

Sanık Tuncay MATARACI'nın; rüşvet anlaşması çerçevesinde giriştiği işlemlere, olayların anlatımındaki kronolojik sırayı bozmamak düşüncesiyle sonraki bölümlerde yer verilmesi uygun bulunmuştur.

b) Sanık (...)’in eylemleri :

Rüşvet anlaşmasından sonra, İzmit ve Derince Gümrüklerinde sanık (...)’in işlemlerini rahatça yürütebileceği bir kadro (...)’in isteğine uyularak Tuncay MATARACI marifetiyle oluşturulmuş ve gerekli ortam böylece hazırlanmıştır.

Elde ithalatta kullanılacak permiller mevcuttur. Piyasadan toplanan permiller de bunlara ilâve edildiğinde, ithal için gerekli tüm koşullar

tamamlanmıştır. Nitekim sanık (...), 1978-1979 döneminde ve Tuncay MATARACI'nın Bakanlık yaptığı yıllarda toplam olarak 60-70 bin ton demir getirmiştir (K. 6, S. 322).

Demirlerin ithali konusundaki gelişmeler daha sonra ele alınıp açıklanacaktır. Burada yalnızca rüşvet anlaşması karşılığı ödenen paralar üzerinde durulacaktır.

Rüşvet paralarının ödenmesinde izlenen yöntem birinci anlaşmada görülen sistemin aynısıdır. Esasen; rüşvet paraları, çekler halinde birbirini izlemiş, birinci anlaşma olarak nitelenen ve Haydarpaşa Gümrüğünde bulunan demirleri kurtarmak karşılığında ödenen 30.000.000.— TL. sı dışındaki ödemeler ikinci rüşvet anlaşması karşılığı olarak yapılmıştır.

(...); Ticaret Bankasının Yeldeğirmeni Şubesindeki 620/5 no.lu hesabı ile aynı Bankanın Aksaray Şubesindeki 6964 no.lu hesabı üzerinden düzenlediği çeklerin tamamını Salih Zeki RAKICIOĞLU'na vermiş, O da bu çekleri ya doğrudan veya kardeşi Adem RAKICIOĞLU adına açılan hesabı devreye sokarak yeni çekler haline dönüştürdükten sonra Tuncay MATARACI'ya intikal ettirmiştir. (...) bu konuda şunları söylemektedir :

«Aşağı yukarı 80-90 milyon civarında para verdim. Bunları çeklerle verdim. Hepsi Salih Abi'ye verilmiştir. Salih Abi kendisine tevdi etmiştir» (K. 6, S. 319).

Tuncay MATARACI tarafından bu çeklerin intikal ettirildiği kimselerle (...) arasında bir iş ilişkisi saptanamamıştır. (...), Tuncay MATARACI'ya doğrudan çek de vermemiştir. Aynı biçimde Ali YILDIZ'a verilen çek de yoktur, özellikle, (...), Ali YILDIZ'ı ilk defa Mamak Cezaevinde görmüştür. Ondan önce aralarında hiçbir ilişki olmamış ve 15 milyon tutarındaki çekler kendisine verilmemiştir (K. 6, S. 321, 326).

Salih Zeki RAKICIOĞLU da bu konuda şu bilgileri vermektedir :

«MATARACI İstanbul'a gelişinde ben çekleri kendisine verdim. Bu diyalog biraz daha devam etti. 5-6 ay sürdü ve (...) «bu adam bizi niye bu kadar sıkıştırıyor. Biz mal getiremiyoruz, mal tedarik edemiyoruz, nedir» diye devamlı ikaz ettim. Dedim «(...) buna böyle söz verildi, bu adam böyledir. Bu adam bizi rahat bırakmayacak» ... (...)ta verilen söz üzerine ticari hüviyete bürünerek ne yapalım dedi. 1979'un birinci ayından itibaren altıncı ayna kadar mal gelsin gelmesin (...) buna para vermeye

başladı. (...)’ın bana verdiği paralardan benim zimmetime geçen 20-25 milyon civarında bir para vardır. Bu parayı da kendisine daha fazla para veremediğimiz için bir miktarını kendisine iade ettim» (K. 6, S. 170-173).

Salih Zeki RAKICIOĞLU, devamla çeklere ilişkin olarak :

«Bana intikal eden çeklerden, bir tanesini, 10 milyonluğunu arkadaşım terzi Ahmet BOZKURT’a verdim. Ahmet kendi hesabına koydu. Hiçbir menfaati olmadan, MATARACI’nın dediği yerlere şuraya buraya bu şekilde ödendi» demiştir (K. 6, S. 174).

(...) tarafından verilen çeklerin, sonuçta, Halil İbrahim DEMİR, Ali YILDIZ ve Hakkı KALKAVAN’a intikali, Salih Zeki RAKICIOĞLU’nun insiyatifi dışında meydana gelmiştir. Bu konuda Salih Zeki RAKICIOĞLU’nun açıklamaları şöyledir:

«...12 milyon tutarındaki çek (...)’ın çekidir. Ben, kendisine verdim. O, kime verdi bilmiyorum. Halil’e verdi, Ali’ye verdi, Hasan’a verdi--» (K. 6, S. 178). «---Biz çekleri kendisine veriyorduk. O nereye verdiğini bize söylemiyordu» (K. 6, S. 179) «Ali YILDIZ’a giden çekler, Tuncay MATARACI’nın aracılığıyla gidebilir. Başka türlü gitmesi mümkün değildir» (K. 6, S. 327).

İleride ayrıntılı biçimde üzerinde durulacağı üzere; Halil İbrahim DEMİR, Ali YILDIZ ve Hakkı KALKAVAN, (...)’den gelen çeklerin gizlenmesinde Tuncay MATARACI’ya yardımcı olmuşlardır.

(...)’in birinci suçunda çeklerin sirkülasyonuna ilişkin açıklamalar ve ayrıca yukarıda bu suça ilişkin bilgiler de gözönünde tutulmak suretiyle, elde edilen çek örnekleri, ilgili banka hesap ekstreleri, banka işlemleri ve tüm kayıtlar birlikte değerlendirildiğinde, (...) tarafından bu rüşvet anlaşması nedeniyle verilen çeklerin dökümü aşağıdaki gibidir :

c) RÜŞVET BEDELLERİNİN ÖDENMESİ VE ÇEKLERİN DÖKÜMÜ :

8 No.lu Çek: 13.1.1979 günlü, 602412 no.lu 10 milyon TL. tutarında;

BİRİNCİ EVRE : (...) Türk Ticaret Bankası Yeldeğirmeni Şubesinden 620/5 no.lu hesabından, hamiline 10 milyon TL. tutarında 13.1.1979 günlü, 602412 no.lu bir çek düzenlemiştir (K. 20, S. 1).

İKİNCİ EVRE : Salih Zeki RAKICIOĞLU'na verilen bu çek Adem RAKICIOĞLU'na iletilir ve bunun kanalıyla İstanbul Bankası Unkapı Şubesindeki 533 no.lu hesabına 11.1.1979 tarihinde aktarılmıştır (K. 20, S. 142).

ÜÇÜNCÜ EVRE : Adem RAKICIOĞLU bu hesabından 13.1.1979 günlü, 989102 no.lu 12 milyon 500 bin lira tutarında hamiline bir çek düzenlemiştir (K. 20, S. 147, 143).

DÖRDÜNCÜ EVRE ; Salih Zeki RAKICIOĞLU kanalıyla Tuncay MATARACI'ya aktarılan bu çek sanık Tuncay MATARACI tarafından Halil İbrahim DEMİR'e verilmiş ve bu kimse de Türk Ticaret Bankası Altıbakkal Şubesindeki paravan 111/4798 no.lu hesaba bu çeki aktarmıştır.

9 No.lu Çek : 5.2.1979 günlü, 715909 no.lu 3 milyon TL. tutarında;

BİRİNCİ EVRE : (...) Türk Ticaret Bankası Aksaray Şubesinden 6964 no.lu hesabından 5.2.1979 günlü, 715909 numaralı hamiline 3 milyon TL. tutarında bir çek düzenlemiştir (K. 20, S. 40).

İKİNCİ EVRE : Salih Zeki RAKICIOĞLU kanalıyla bu çek Adem RAKICIOĞLU'na verilmiş, Bu kimse de İstanbul Bankası Unkapı Şubesinde bulunan 533. no.lu hesabına bu çek bedelini 5.2.1979 tarihinde aktarmıştır (K. 20, S. 142).

ÜÇÜNCÜ EVRE : Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun talimatıyla kardeşi Adem RAKICIOĞLU bu hesabından 28.2.1979 tarihinde 990846 numaralı hamiline 850 bin TL. tutarında bir çek düzenlemiştir (K. 20, S. 146).

DÖRDÜNCÜ EVRE : Salih Zeki RAKICIOĞLU kanalıyla bu çek Tuncay MATARACI'ya verilmiş, bu kimseden de Hakkı KALKAVAN'a intikal ettirilen çek bedeli nakit olarak alınmıştır (K. 20, S. 146).

10 No.lu Çek : 14.3.1979 günlü, 719085 no.lu 10 milyon TL. tutarında;

BİRİNCİ EVRE : (...) tarafından Türk Ticaret Bankası Aksaray Şubesinden 6964 no.lu hesapta 14.3.1979 gününde 719085 numaralı, hamiline 10 milyon TL. tutarında bir çek düzenlemiştir.

İKİNCİ EVRE : Salih Zeki RAKICIOĞLU'na aktarılan bu çek Tuncay MATARACI'nın talimatı üzerinde doğrudan Ahmet BOZKURT'a verilmiştir (K. 20, S. 197).

ÜÇÜNCÜ EVRE : Ahmet BOZKURT bu çeki Akbank Taksim Şubesine ibraz etmiş, çek bedeli, aynı gün 11499 no.lu hesabına aktarılmıştır (K. 20, S. 197, 200).

11 No.lu Çek: 20.3.1979 günlü, 719086 no.lu 11 milyon TL. tutarında;

BİRİNCİ EVRE : (...) tarafından Türk Ticaret Bankası Aksaray Şubesinde 6964 no.lu hesabından 20.3.1979 tarihinde 719086 no.lu hamiline, 11 milyon TL. tutarında bir çek düzenlenmiştir (K. 20, S. 37).

İKİNCİ EVRE : Salih Zeki RAKICIOĞLU'na verilen bu çek Tuncay MATARACI'ya, bundan da Halil İbrahim DEMİR'e aynı gün aktarılmış, Halil İbrahim DEMİR de, Denizcilik Bankası Fermenteciler Şubesinde bulunan paravan 1371 no.lu hesaba bu çek bedelini yatırmıştır (K. 20, S. 209, 208).

ÜÇÜNCÜ EVRE : Halil İbrahim DEMİR tarafından belirtilen hesaptan 4.5.1979 günlü, 236405 no.lu 10 milyon TL. tutarında bir çek düzenlenmiştir (K. 20, S. 167).

DÖRDÜNCÜ EVRE : Tuncay MATARACI'ya verilen bu çek Ali YILDIZ'a aktarılmış ve Ali YILDIZ'da Vakıflar Bankası Ankara Merkez Şubesindeki 107 no.lu hesaba bu çek. bedelini naklettirmiştir (K. 20, S. 218).

12 No.lu Çek : 18.4.1979 günlü, 716781 no.lu 10 milyon TL. tutarında;

BİRİNCİ EVRE : (...) tarafından Türk Ticaret Bankası Aksaray Şubesi 6964 no.lu hesaptan 18.4.1979 günlü, 716781 no.lu, hamiline, 10 milyon TL. tutarında bir çek düzenlenmiştir (K. 20, S. 30).

İKİNCİ EVRE : Salih Zeki'ye verilen bu çek Tuncay MATARACI'ya aktarılmış ve bu kimseden Ali YILDIZ'a iletilmiştir. Ali YILDIZ'da, Sudi GÖKSUN kanalı ile bu çek bedelini Türk Ticaret Bankası Ankara Şubesine 18.4.1979 tarihinde naklettirmiştir (K. 20, S. 30).

ÜÇÜNCÜ EVRE : Bu Bankadan da Ali YILDIZ'ın Vakıflar Bankası Merkez Şubesindeki 107 no.lu hesabına çek bedeli kaydedilmiştir (K. 20, S. 219).

13 No.lu Çek : 1.5.1979 günlü, 716782 no.lu 5 milyon tutarında;

BİRİNCİ EVRE : (...) Türk Ticaret Bankası Aksaray Şubesinde 6964 no.lu hesabından 1.5.1979 günlü, 716782 no.lu, hamiline, 5 milyon TL. tutarında bir çek düzenlemiştir (K. 20, S. 29).

İKİNCİ EVRE : Salih Zeki'ye verilen bu çek Tuncay MATARACI'ya aktarılmış, O da bu çeki Ali YILDIZ'a iletmiştir. Adı geçen de Sudi GÖKSÜN ve Ali Rıza ÖZER vasıtasıyla bu çek bedelini Türk Ticaret Bankası Ankara Şubesine getirmiştir (K. 20, S. 29)

ÜÇÜNCÜ EVRE : Belirtilen Banka da, Ali YILDIZ'ın Vakıflar Bankası Merkez Şubesindeki 107 no.lu hesabına bu çek bedelini aktarmıştır (K. 20, S. 219, 31).

(Banka ekstresinde, çek numarası olan 716782, daktilo hatası olarak 716783 olarak gösterilmiştir.)

14 No.lu Çek : 2.5.1979 günlü, 716783 no.lu 5 milyon TL. tutarında;

BİRİNCİ EVRE : (...) Türk Ticaret Bankası Aksaray Şubesinde 6964 no.lu hesapta 1 Mayıs 1979 günlü, 716783 no.lu, hamiline, 5 milyon TL. tutarında bir çek düzenlemiştir (K. 20, S. 38).

İKİNCİ EVRE : Salih Zeki RAKICIOĞLU'na iletilen bu çek kardeşi Adem RAKICIOĞLU na verilmiş, O da, bu çek bedelini İstanbul Bankası Unkapanı Şubesindeki 533 no.lu hesabına 2.5.1979 günü aktarmıştır (K. 20, S. 142, 38).

15 No.lu Çek : 2.6.1979 günlü, 136856 no.lu 12 milyon TL. tutarında;

BİRİNCİ EVRE : (...) Türk Ticaret Bankası Aksaray Şubesinde 6964 no.lu hesabından 2.6.1979 günlü, hamiline, 136856 no.lu, 12 milyon TL. tutarında bir çek düzenlemiştir (K. 20, S. 9).

İKİNCİ EVRE : Salih Zekiye verilen bu çek Tuncay MATARACI'ya verilmiş, O da aynı çeki Halil İbrahim DEMİR'e iletmiştir. Halil İbrahim'de, Türk Ticaret Bankası Altınbakkal Şubesi, 111/4798 numaralı

paravan hesaba çek bedelini 4.6.1979 tarihinde aktarmıştır (K. 20, S. 155-174).

16. No.lu Çek : 7.6.1979 günlü, 136857 no.lu 8 milyon TL, tutarında;

BİRİNCİ EVRE : (...) Türk Ticaret Bankası Aksaray Şubesinde 6964 no.lu hesabından, hamiline, 8 milyon TL. tutarında 7.6.1979 günlü, 136857 no.lu bir çek düzenlemiştir (K. 20. S. 225).

İKİNCİ EVRE : Salih Zekiye verilen bu çek kardeşi Adem'e iletilmiş, O da bu çeki aynı gün İstanbul Bankası Unkapanı Şubesindeki 533 no.lu hesabına aktarmıştır (K. 20, S. 142).

Soruşturma Komisyonu Raporunda; yukarıda belirtilen iki evreden sonra, 4.9.1979 gününde Adem RAKICIOĞLU'nun sözü geçen Banka hesabından keşide ettiği 3.750.000 liralık çek karşılığının, sanık Halil İbrahim DEMİR'in Türk Ticaret Bankası Altınbakkal Şubesindeki paravan banka hesabına kaydedilmiş bulunması olgusuna ayrı evreler halinde yer verilmiş ise de anılan çekin, kararın aşağıdaki bölümlerinde açıklanacağı üzere, sanıklar Salih Zeki RAKICIOĞLU ile Halil İbrahim DEMİR arasındaki şahsi borç-alacak ilişkisiyle ilgili olduğu anlaşılmıştır.

17 No.lu Çek : 6.2.1979 günlü, 715910 no.lu 3 milyon TL. tutarında;

BİRİNCİ EVRE : (...) Türk Ticaret Bankası Aksaray Şubesinde 6964 no.lu hesabından 6.2.1979 günlü, 715910 no. lu, hamiline 3 milyon TL. tutarında bir çek düzenlemiştir (K. 20, S. 227).

İKİNCİ EVRE : Salih Zeki RAKICIOĞLU'na verilen bu çek Tuncay MATARACI'ya aktarılır ve Tuncay MATARACI da bu çeki Halil İbrahim DEMİR'e iletmış, Halil İbrahim DEMİR de Türk Ticaret Bankası Altınbakkal Şubesinde 111/4798 no.lu paravan hesaba çek bedelini aktarmıştır (K. 20., S. 229).

18 No.lu Çek : 7.2.1979 günlü, 715912 no.lu 3 milyon TL. tutarında;

BİRİNCİ EVRE : (...) Türk Ticaret Bankası Aksaray Şubesinde 6964 no.lu hesabından, 7.2.1979 günlü, 715912 no. lu, hamiline 3 milyon TL. tutarında bir çek düzenlemiştir (K. 20, S. 227).

İKİNCİ EVRE : Salih Zeki RAKICIOĞLU'na verilen bu çek Tuncay MATARACI ya iletilmiş ve O da bu çeki Halil İbrahim DEMİR'e

aktarmıştır. Sonuçta, çek bedeli Halil İbrahim DEMİR'in Türk Ticaret Bankası Altınbakkal Şubesindeki 111/4798 no.lu paravan hesabına 15.2.1979 tarihinde geçirilmiştir (K. 20, S. 229).

19 No.lu Çek : 8.2.1979 günlü, 715911 no.lu 1 milyon TL. tutarında;

BİRİNCİ EVRE : (...) Türk Ticaret Bankası Aksaray Şubesinde bulunan 6964 no.lu hesabından 8.2.1979 günlü, 715911 numaralı hamiline 1 milyon TL. tutarında bir çek düzenlemiştir (K. 20, S. 227).

İKİNCİ EVRE: Salih Zeki RAKICIOĞLU'na verilen bu çek Tuncay MATARACI'ya iletilmiş ve bundan da Halil İbrahim DEMİR'e geçmiştir. Halil İbrahim DEMİR de Türk Ticaret Bankası Altınbakkal şubesindeki 111/4798 no.lu paravan hesaba 15.2.1979 gününde bu çek bedelini aktarmıştır (K. 20, S. 229).

Birinci suçla ilişkin rüşvet anlaşması karşılığı verilen 30.000.000. TL. rüşvet parasının delilleri, sebepleri yukarıda açıkça gösterilmiştir. Sanık (...) tarafından periyodik olarak ödenen çeklerin toplam tutarı 114.500.000.— TL. sini bulmaktadır. 30.000.000.— TL. nin çıkarılması sonucu kalan 84.500.000.— TL. ikinci rüşvet anlaşması sonunda ödenen çeklerin tutarı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu miktarın yukarıda da gösterildiği üzere aylık ödemeler suretiyle verilen çeklerin tutarı olduğu ve anlaşmaya uygun biçimde yasa dışı yollarla yurda getirilen demirlere ilişkin olarak ayrı ayrı partiler halinde verildiği ortaya çıkmaktadır.

Rüşvet anlaşmasının yapılışı, bu anlaşma gereği rüşvet alan ve veren tarafından ayrıca rüşvet verenin aracısı durumunda bulunan Salih Zeki RAKICIOĞLU tarafından yapılan eylemler böylece belirlendikten sonra diğer olguların incelenmesi gerekmektedir.

RÜŞVET ANLAŞMASINDAN SONRAKİ OLGULAR :

A) YASAL OLMAYAN EYLEMLER :

İzmit ve Derince Gümrüklerinde istenilen kadronun oluşturulmasından, demir ithalatı için gerekli permi ve lisansların elde edilmesinden sonra; 1978 yılı sonlarından itibaren bu limanlardan büyük ölçüde demir ithalatının başladığı görülmektedir.

Lisansların nasıl elde edildiği ve ithal malı olarak neden demirlerin tercih edildiği konusunda Salih Zeki RAKICIOĞLU :

«...Lisanslar para ile alınıyor ve (...)’ın kendi üzerine, söylediğine göre epeyce lisansları vardır.. O zamanlarda demir, sac karaborsa idi. Bu günkü gibi bol değildi. O zaman büyük kârlar bu işte vardı. O zaman dolar 25 lira idi veya 30 lira idi. Sac ve demir 50 liraya satılıyordu. Bunlar tabi faturalı olmuyordu zannederseniz faturasız alınıp satılıyordu. Şimdi dolar 100 lira oldu, demir 50 lira oldu. Şimdi eskisi gibi demirde bir kâr yok. Çünkü o zaman hakikaten karaborsa idi. Demir olsun sac olsun hiçbir yerde yoktu. Onun için o günlerde bu işlerde kârlı bir iş vardı.» demektedir (K. 6, S. 190).

Gerçekten; 1978 yılı sonlarında başlamak suretiyle İzmit ve Derince Limanları yoluyla; yurda 1979 yılı Temmuz başlarına kadar binlerce ton demir, yasal görünüm altında getirilmiş ve işlemleri tamamlanarak piyasaya sürülmüştür. Öyle ki; yasa dışı eylemlerin anlaşıldığı 1979 yılı Temmuz ayı ortalarına kadar yapılan ithal işlemleri büyük ölçüde şüpheli çekmeden süregilmiş, binlerce ton işlenmiş demir, çelik mamulleri «hurda» adı altında ve çeşitli yollardan rüşvet anlaşması sonucu oluşturulan kadro ve sistem sayesinde yurda sokulmuş, durumun anlaşılmasına kadar gümrüklerden tamamen çekilmiştir.

Bu işlemlerin gerçekleştirilmesinde, getirilen kaçak demirlerin resmi sundurmaya alınmadan, gümrük işlemlerinin tamam lattırılması büyük rol oynamıştır.

Kaçak demir sirkülasyonunun ortaya çıkarılmasına kadar (...) ve demir işlemlerinde birlikte hareket ettiği arkadaşı İhsan ÖNAL vasıtasıyla yurda getirilen demir miktarları şöylece belirlenmektedir :

<u>GEMİNİN ADI</u>	<u>TONAJI</u>	<u>GELİŞ TARİHİ</u>	<u>KİME AİT OLDUĞU</u>
CHINA 3	839.668	22.1.1979	(...)
KAPTAN SEFER	998.822	29.1.1979	ÖNAL TİCARET
MİSNANA	1099.430	5.2.1979	(...)
KOTEL	1932.658	1.2.1979	(...)
BLAKS SEA	931.840	26.12.1978	ÖNAL TİCARET
OHRUTEN OLDENDORF	3699.920	14.2.1979	(...)
KARABİO	4297.380	22.3.1979	(...)
BLAKS SEA	1182.240	5.3.1979	ÖNAL TİCARET
ARGO GLORY	2360.380	30.4.1979	(...)

AKÇA 1	971.870	26.4.1979	ÖNAL TİCARET
BLAKS SEA	1099.900	5.4.1979	ÖNAL TİCARET
HİMNO 1	1345.790	4.6.1979	ÖNAL TİCARET
BLAKS SEA	1157.120	30.4.1979	ÖNAL TİCARET
NİKOS	3005.220	4.6.1979	ÖNAL TİCARET
HANNELİSSA	999.254	20.3.1979	ÖNAL TİCARET
HANNELİSSA	3381.590	9.7.1979	(...)
MARMARİS 1	2854.348	28.4.1979	ÖNAL TİCARET

(K. 23, S. 131 ve devamı).

Bu arada; getirilen demirlerin yurt dışından kimler aracılığı ile ve hangi yollardan getirildiğinin belirlenmesinde de yarar vardır.

Demirlerin yurda getirilmesini İsviçre’de bulunan paravan şirketler «ÜNİDOR S.A.» Firması ile «METAL UNİON ETABLİS SEMENT» Firması organize etmiştir (K. 23, S. 132, 159, 166).

Bu şirketlerin, yapılan araştırmalar sonucu saptanan durumları şöyledir:

«ÜNİDOR S .A.» Firması 16.1.1961 tarihinde kurulmuş bir İsviçre A.Ş. dir. Adresi 80, RUE DU RHONE, CENEVRE dir. Şirket resmen Peter Sommer Holder ve arkadaşlarının yönetimindedir. 1976 yılına kadar bekleyiş içerisinde olan şirketin bu tarihten sonra, Türk tabiiyetli, Atilla ÖZÇELİK’in yönetimine geçtiği, bundan sonra şirketin önemli inkişaf sağladığı görülmektedir. Şirket faaliyetini demir ve çelik maddelerinin ticareti olarak İsviçre dışına, Türkiye’ye yönelik olarak belirlemiş 1978 ‘yılına kadar yalnız Türkiye ile ticari ilişkilerde bulunan şirketin bu yıl da Türkiye’ye yapmış olduğu satışların tüm satıştaki payı % 82.2 oranında olmuştur. Aynı yıl şirketin iş hacmi 32.570.318.90 İsviçre Frangına ulaşmış, net kârı da; 416.077.47 İsviçre Frangı olmuştur. Şirketin gerçek sahibi olarak Atilla ÖZÇELİK’in belirlenmesine rağmen, Şirket Yöneticisi veya sorumlusu olarak, resmen bu kimse görülmemektedir. Öte yandan, anılan kişinin; mobilya yolsuzluğuna karışmış firmalardan «İTERTRADIMPEX» Şirketinin de yöneticisi olduğu saptanmıştır (K. 23, S. 217 ve devamı).

«METAL UNİON ETABLİSSEMENT» Firmasının ise adresinin gösterildiği, «LUGANO» Kenti, Ticaret Odası ve sicilinde kayıtlı

bulunmadığı, buna mukabil VADÜS ticaret sicilinde kaydının bulunduğu, 7.8.1974 tarihinde kurulan bu firmanın; faaliyet konusunun ise her türlü menkul, gayrimenkullerin alım satımı ile, sanayi, ticari ve mali teşebbüslerin kurulması ve kurulmuş olanlara iştirak edilmesi şeklinde belirlenmiştir. 20.000.— İsviçre Frangı sermaye ile kurulan şirketin görünürde faaliyeti bulunmadığı iş hacmi ile ilgili bilançoları gösterir kayıtların neşredilmediği anlaşılmıştır (K 23 S. 216 ve devamı).

b) YASA DIŞI EYLEMLERİN ORTAYA ÇIKIŞINA İLİŞKİN OLGULAR :

Yaklaşık 7 aylık bir süre içerisinde gerçekleştirilen yasa dışı ithal işlemleri, Kocaeli Emniyetine yapılan bir ihbar sonucu ortaya çıkarılmıştır.

İstanbul Emniyet Müdürlüğünün, Kocaeli Emniyet Müdürlüğüne gönderdiği 12.7.1979 günlü, bir yıldırım telgrafla, Yarımca Belediye İşkesesine yanaşmış olan «ZEHRİ GÜVELİ» isimli bir gemiyle kaçak olarak manifesto fazlası demir mamullerinin tahliye edileceği bildirilmiştir (Kocaeli 2. Ağır Ceza Mahkemesi E. 979/266 sayılı dosya, S. 32/1). Kocaeli Emniyet Müdürlüğü, söz konusu gemiye derhal elkoyarak yasal işlemlerin tamamlanmasına girişir. Yapılan ön incelemede gemide manifesto fazlası mal olduğu, malların asıl sahibinin 14.7.1979 tarihine kadar gelmediği ve konişmentoyu ibraz etmediği ve bu arada; gemide yasal işlemleri yürüten emniyet görevlisine büyük miktarda «rüşvet» teklif ettiği saptanmıştır (Sözü edilen dosya, S. 33/1).

Gerçekten konuya ilişkin bilgilere inildiğinde; Kayhan GÜVELİ ye ait «ZEHRİ GÜVELİ» Gemisinin 79/2 sefer sayısı ile, 9.7.1979 tarihinde «Burgaz» Limanından yüklediği demirlerle hareket ederek, 10.7.1979 tarihinde İzmit Limanına geldiği ve demirleri «UNİDOR» Firmasının gönderdiği, muhtevasının ise toplam 1.055 ton tutarında demir, kütük, levha ve rulodan ibaret olarak, «EMRE» gönderildiği anlaşılmaktadır.

İncelemeler biraz daha derinleştirilince; yukarıda sözü edilen rüşvet anlaşması ve buna bağlı olarak gerçekleştirilen atamaların durumu açıklık kazanmaktadır. Demirlerin henüz İzmit Limanına gelmesinden bir gün önce, (...) ve Mustafa ŞEHİRLİ, İzmit Gümrük Müdürlüğüne verdikleri 9.7.1979 günlü dilekçelerle sözü edilen gemideki malların, ithal müsaadelerinin ikmaline kadar Yarımca Belediyesi Liman Sahasına boşaltılmasını talep ederler. Aynı gün, Gümrük Müdürü Mehmet Ali

BERK bu istemleri kabul eder ve gereğini yapmak üzere Müdür Muavini Nuri YIĞILITAŞ, muayene memuru Kemal YETKİN ve kolcular Hüseyin USLU, Şiho ERTEM'i görevlendirmiştir (Sözü edilen dosya, S. 4/1, 5/1).

Adıgeçen Müdür Muavini ve muayene memuru düzenledikleri 11.7.1979 günlü tutanakla, Belediyece tahsis edilen bu yerin sundurma niteliğinde olduğunu saptarlar. Sözü edilen bu tutanakta, sundurma rejiminin uygulanabilmesi için gerekli hiçbir özellik ve niteliklere yer verilmemiş ve hangi şartlarda Belediyenin bu yerinin sundurma olarak kabul edildiği gösterilmemiştir (Sözü edilen dosya S. 9/1). Oysa; yasal yönden bu tür bir uygulamanın geçerli sayılabilmesi mümkün değildir. 1615 sayılı Gümrük Kanununun 51. maddesi SUNDURMA ve ANTREPOCULUK hizmetlerinde uygulanacak yöntemi belirlemiş, öncelikle; bu hizmetlerin «Kanunen tekeline verilmiş bir işletme varsa» onlarca yapılacağını, işletme idaresi bulunmayan yerlerde gümrük sundurmalarına, bunun da olmaması halinde, gümrükçe müsaade olunan yerlere konulabileceğini kurala bağlamıştır. Gümrük Yönetmeliğinde ise, sundurmaların özellikleri, taşıyacakları nitelikler, kontrol ve muhafazası, buralara giriş-çıkışlar, malların durumları açıkça gösterilmiştir. Yasal hükümlere göre yurt dışından getirilen bu tür demirlerin konulacağı sundurma, TCDDY Derince Liman işletmesine bağlı resmi sundurmadır. Bu sundurmanın tüm yasal nitelikleri taşıdığı ve ayrıca, Ulaştırma Bakanlığınca Gümrük ve Tekel Bakanlığına gönderilen 7.1.1978 günlü, 718 sayılı yazıda konu bir kere daha belirtilerek bu sundurmanın zorunlu olarak kullanılması istenilmiştir.

Gümrükler Genel Müdürlüğünün, 30.4.1979 günlü, 37281 sayılı Marmara Gümrükleri Müdürlüğüne gönderdiği yazıda da «İzmit Körfezine gelecek gemilerin, Derince Limanı haricindeki iskelelere» boşaltma yapmaması bildirilmiştir. Bu emir İzmit Gümrük Müdürlüğüne 7.5.1979 günlü, 2871/66-3483 sayılı yazıyla tebliğ edilmiştir (K. 15, S. 260). Demirlerin boşaltıldığı Yarımca Belediye sahası ise, sadece boş bir arsadan ibaret bulunmaktadır. İzmit Gümrük Müdürlüğünün bu uygulaması yanında, demirlerin yapılan kontrol ve tartısı da manifesto içeriğine ters düşmektedir. Manifestoda yazılı 1.055 ton 940 kg. demir yerine iki misline yakın bir fazlalıkla 2.024 ton 880 kg. demir tesbit edilmiş ve demir kalitelerinin dahi manifestoya uygun düşmediği saptanmıştır (Sözü edilen dosya, S. 61/1, 62/1).

«ZEHRA GÜVELİ» gemisinin 79/2 sayılı seferine ilişkin tahkikatın böylece yürütüldüğü sırada; benzer olayların aynı geminin 79/1 sayılı seferinde dahi cereyan ettiği söylenebilir. Aynı gemi 23.6.1979 tarihinde «Burgaz» Limanından yüklediği demirlerle tarihinde İzmit Limanına gelmiş; «UNİDOR» Firmasının gönderdiği toplam 807 ton demiri getirmiştir. Malların büyük bir bölümü (...) adına gönderilmiştir. Bu kere malların gelmesini takiben, Turan AYVANOĞLU 25.6.1979 günlü dilekçeyle İzmit Gümrük Müdürlüğüne başvurmuş; «Göztepe» de İhsan ÖNAL'a ait bir deponun sundurma olarak kabulünü istemiştir. Gümrük Müdür Muavini Salim GÜNDÜZ bu rejimin uygulanmasını aynı dilekçe üzerinde derhal kabul etmiş ve gereğinin yapılması için Kemal YETKİN, İlyas BAYDAR, S. SAVTEKİN'i görevlendirmiştir. Adı geçenler, yukarıdaki olayda gösterilen tutanakta olduğu gibi hiçbir gerekçe göstermeksizin ilgili depoyu sundurma olarak tespit etmişler ve bunun sonucu gemi ile gelen demirlerin belirtilen depoya naklini sağlamışlardır (Sözü edilen dosya, S. 68/1, 67/2). Bu malların anılan yere getirilmesinde, tahliyesinde Gümrük idaresine ait hiçbir görevli de hazır bulunmamıştır (Sözü edilen dosya, S. 82/38).

Yapılan işlemlerin ne ölçüde yasa dışı olduğu; Marmara Gümrükleri Başmüdürlüğünün 16.7.1979 günlü, 1980 sayılı yazısında açıklanmış, gümrük denetim ve emniyeti konusunda hiçbir tedbirin alınmadığı yasal olarak tutanak düzenlenip müdürlüğe ibraz edilmediği, müdürlükçe hiçbir inceleme yapılmaksızın sundurma rejiminin kabul edildiği ve bunun gibi birçok noksanlıklar saptanarak tüm belgeler İzmit Gümrük Müdürlüğüne iade edilmiştir (Sözü edilen dosya, S. 66/3).

Sonradan yapılan işlemlerde dahi manifestoya göre 10 ton 520 kg. (19.7.1979 günlü tartıya göre de 15.500 kg.) sac'ın noksan olduğu ve yaptırılan bilirkişi incelemesinde; incelenen demirlerin manifestoda gösterilen demirlere uymadığı, manifestodaki soğuk kangalların hiç mevcut olmadığı, diğerlerinin ise birinci sınıf işlenmiş mamul mallar oldukları tespit edilmiştir (Sözü edilen dosya, S. 72/1, 71/1).

Bu arada dikkati çeken bir husus da demirlerin getirildiği «ZEHRA GÜVELİ» gemisinin «çift tonaj» kullanmak suretiyle yasa dışı eylemlere kolaylık sağlamasıdır. Bu gemi için; Liman Müdürlüğüne, «açık şalter güverteli» durumuna göre 499.46 gros ton olarak tonilato belgesi düzenlenmiştir. Oysa aynı gemi, klas müessesesinden «kapalı şalter güverteli» durumuna göre de tonilato belgesi almış ve liman

müdürlüğündeki görülen tonajdan daha fazla yük alabilme olanağına kavuşmuştur. Bu durumun sağladığı yarar şöylece belirlenmektedir. 500 gros tondan küçük gemiler, Liman Başkanlığından «yanaşma ordinosu» almadan ve kılavuz nezareti dışında dilediği rıhtımlara yanaşabilmekte, böylece görevlilerin kontrolundan bir kere daha kaçabilme olanağına kavuşmaktadırlar (K. 15, S. 128, 130). Sonuçta; «ZEHRRA GÜVELİ» gemisinin her iki seferine ilişkin olmak üzere Kocaeli Cumhuriyet Savcılığı; (...) ve arkadaşları İhsan ÖNAL, Mustafa ŞEHİRLİ ve Zehra Güveli gemisinin kaptan ve sahibi, İzmit Gümrük Müdürü Mehmet Ali BERK, Muavinleri Nuri YİĞİLİTAŞ, Salim GÜNDÜZ, Gümrük Muayene Memurları Kemal YETKİN, İlyas BAYDAR ve arkadaşları hakkında «toplu kaçakçılık suçundan» Kocaeli Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açmıştır (Sözü edilen dosya S. 81/5).

Kocaeli 2. Ağır Ceza Mahkemesi, her ne kadar sanıkların belirtilen suçlardan dolayı beraatlerine karar vermiş ve gümrükteki eşyalar hakkında 1615 sayılı Kanun uyarınca Gümrük İdaresinin işlem yapmasını kararlaştırmışsa da; sözü edilen bu karar Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 3.11.1980 günlü, 4234/5246 sayılı ilâmı ile esastan bozulmuştur. Bozma kararında, yasa dışı yapılan tüm işlemler açıklanmakta ve varılan sonuçta :

«...Kaçakçılık davasında, mahkemenin olayı 1615 sayılı Gümrük Kanununun 154. maddesine uygun kasta makrun olmayan manifesto fazlalığı olarak saptadığı anlaşılmaktadır.

1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanunun 1. maddesinin ikinci fıkrası ile özel bir teşebbüs hali kabul edilmiştir. Bu fıkra göre (Kaçakçılık yapmak maksadıyla icra vasıtalarının hazırlanması ve kendi feragati ile olmayarak ittihaz edilmiş mani tedbirler sebebiyle fiilin husule gelmemesi) kaçakçılığa teşebbüs olarak belirlenmiştir.

Sanık İhsan ÖNAL, Başkomiser Ahmet AYDOĞAN ile yaptığı konuşmada; yukarıda değinildiği gibi görünürde yükü hiçbir ilişkisi olmamasına rağmen geminin 350—450 ton kadar fazla hamulesi olduğunu kabulden sonra bunun nasıl çıkarılacağı yolunda vaki soruya (gümrük işini bize bırak bizim adamlarımız var) diye cevapladığı tanık Şeref DURMUŞ'un anlatımları ile de saptanmaktadır.

Sanıkların kastının böylece açıklığa kavuştuğu olayda başlangıçtan itibaren istediği limana yanaşabilme kapasitesinden dolayı «ZEHRRA

GÜVELİ» gemisinin 500'ün altında bulunan tonaj kaydından yararlanılarak taşıma işi için seçilmesi, yükün konişmento ve manifesto kayıtlarının bir misli fazlası ile alınması, sundurmanın kontrolden mümkün mertebe uzak bulundurulacak biçimde seçilmesi, elkonulma üzerine boşaltma için rüşvet vait ve teklif edilmesi icra vasıtalarının hazırlanması niteliğinde kabulünü zorunlu kılar.

...Yukardan beri açıklanan ve tartışılan delil ve bulgular karşısında değinilen eksiklikler de giderilmeksizin inandırıcı olmayan mütalâalarla eylem soyut manifesto fazlası kabul edilip sanıkların yazılı gerekçelerle beraatine karar verilmesi,

Yasaya aykırı, müdahil idare vekilinin temyiz itirazları ile tebliğnamede yazılı istem bu nedenlerle yerinde görüldüğünden hükmün BOZULMASINA, depo parasının iadesine, 3.11.1980 gününde oybirliğiyle karar verildi.» denilmektedir.

Toplu kaçakçılık suçları ve buna ilişkin eylemler, aslında bu davanın dışında kalmaktadır. Rüşvet suçu ve bunun sonucu kurulan sistemin nasıl işlediğinin açıklanabilmesi bakımından bu suça bağlı icrai eylemlerinin hangi yollardan gerçekleştiğinin izlenmesi, yasa dışı bu olaylara böylece değinilmesi yararlı bulunmuştur.

«ZEHRA GÜVELİ» gemisinin getirmiş olduğu kaçak demirlere ilişkin adli ve idari soruşturmaların yürütüldüğü sırada başka bir gemi olayı da dikkat çekici bulunmuştur. Bu olay, «NİCOS» olayı olarak bilinmektedir. «ZEHRA GÜVELİ» gemisiyle yasa dışı yollardan yurda sokulmak istenen demirlerle ilgili olmak üzere güvenlik organlarının yürüttükleri soruşturma devam ettiği ve makamların bu işlemlerle meşgul olduğu sıralarda İzmit Körfezinde; günlerdir bekleyen yabancı bandıralı bir geminin varlığı görevlilerin dikkatini çekmiş, 26.7.1979 tarihinde konuyu araştıran mahalli Jandarma komutanlığınca, Yunan bandıralı «NİCOS» isimli bu geminin 8.7.1979 gününden beri aynı yerde beklediği saptanmıştır (Kocaeli 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1979/282 esas sayılı dosyası, S. 2/1). Geminin journal defteri ve manifestosu incelendiğinde; gemide, toplam 2.452.970 kg. hurda levha, 499.630 kg. rulo, 486.800 kg. hurda demir olduğu görülür (Sözü edilen dosya, S. 3/1). Gemi; Bulgaristan'ın, Varna ve Burgaz Limanından mallarını yüklemiştir. İsviçre kökenli «Metal Union Etablissement» Şirketinin temsilcileri David ERSÖNMEZ ile Fuat ARPACI tarafından tutulan gemiye yükleri

Bulgaristan «İnflod» Acentası tarafından yüklenmiştir (Sözü edilen dosya, S. 14/1). Gümrük yönünden inceleme yapıldığında; söz konusu gemi için 9.7.1979 tarihli Deniz Giriş Manifestosu ile buna ek olarak mahreçinden verilen iki adet orijinal manifesto, 1 adet geliş sorgu kağıdının mevcut bulunduğu, bunların kaptan, Büyükdere ve Derince Muhafaza Mensuplarınca imzalanmış bulunduğu anlaşılmaktadır (Sözü edilen dosya, S.10/1 ve ekleri). Malların, 2.939 tonu ÖNAL TİCARET (İhsan ÖNAL), 499 tonu SASÇELİK Firmalarına ait oldukları gözükmemektedir (Sözü edilen dosya, S. 6/1).

Bu arada, (...) 12.7.1979 günlü iki adet «Konişmento Garantisi» düzenleyerek malın sahibi gözükken kimselerle birlikte gemide bulunan demirlerin tamamının kendilerine teslimini talep etmişlerdir (Sözü edilen dosya, S. 7/1, 7/2).

Ne var ki; bu tarihlerde, «ZEHRA GÜVELİ» olayları ortaya çıkmış ve beklenmedik gelişmeler olmuştur. Bu durumda 27.7.1979 tarihine kadar malların alıcıları ortaya çıkmamış ve malları çekmek için başkaca bir girişim yapılmamış, ayrıca konişmento garantileri ile malların sahipleri olarak gözükken firmaların ordinoları da geçersiz bulunmuştur (Sözü edilen dosya, S. 8/1).

«ZEHRA GÜVELİ» olayları nedeniyle bir türlü sahipleri tarafından boşaltılmayan ve körfezde beklemekte olan bu gemiye nihayet yetkililerce el konularak hamulesi olan demirler üzerinde yaptırılan bilirkişi incelemesi sonunda, yeni bir durumun ortaya çıktığı görülmüş ve üç kişiden oluşan teknik kurul bu demirlerin tamamının, manifestoda gösterilen cinslerinden farklı olduğunu ve özellikle «hurda» olarak gözükken demirlerin tamamının gerek ekonomik ve gerekse teknik açıdan kesinlikle «İzabe Hurdası» olmadıkları ve ayrıca manifesto ile gemi hamulesinin miktar itibarıyla de birbirlerini tutmadıkları saptanmıştır (Sözü edilen dosya, S. 35/1, 36/1, 30/6). Bu arada gemide bulunan 2.952 ton mal için ilgililerce yeni bir manifesto verilmek istenmiş ve fakat, Marmara Gümrükleri Başmüdürlüğü bu manifestoyu işleme koymamıştır (Sözü edilen dosya, S. 31/1).

Sonuçta, «sanıklar (...) ve arkadaşları aleyhine manifestoda gösterilenden cins ve nitelikçe farklı demirleri yurda sokmaya teşebbüs etmeleri ve ayrıca ithal müsaadesi bulunmaması nedenleriyle toplu kaçakçılık suçundan tecziyeleri için haklarında kamu davası açılmıştır» ancak, davanın açıldığı Ağır Ceza Mahkemesi, malların, gemi ile

doğrudan gümrük bölgesindeki limana geldiği, lüzumlu gümrük formalitelerinin henüz ikmal edilmediği, bunun sonucu teşebbüs halinin mevcut bulunmadığı nedenleriyle sanıkların beraetine karar vermiştir.

Bu olaylara paralel olarak geçmiş tarihlerde ve takriben bu olaylardan üç ay kadar önce İsviçre’de bulunan UNİDOR S.A. Firmasından satın alınan ve yaklaşık 1000 ton demirin kaçak olarak Panama Bandıralı «HANNELİSSA» Gemisi ile yurda sokulduğu saptanmıştır. Bu gemi ile getirilen demirler Bulgaristan’ın Burgaz Limanından yüklenmiş ve 21.3.1979 günlü, 69 sayılı gümrük giriş beyannamesi ile yurda ithal edilmiştir. İhsan ÖNAL tarafından gerçekleştirilen bu ithal işlemi hakkında gerekli soruşturma yapılmış ve sonuçta; yasal olmayan eylemlerin yukarıdaki tertip ve yöntemler çerçevesinde yapıldığı anlaşılmıştır (K. 23, S. 322, 360).

Demir olayları ile yasal görünüm altında, kaçak demirlerin yurda sokulduğu ve rüşvet anlaşmasının sonucu bu işlemlerin, gerçekleştirildiği bir vakıa olarak ortaya çıkmaktadır.

c) BU OLAYLARIN MEYDANA ÇIKMASINDAN SONRAKİ GELİŞİM :

Gemi olaylarının ortaya çıkması ve yurt dışından kaçak olarak büyük miktarda demirlerin yurda sokulmak istenmesi kamu oyunda büyük yankılar uyandırmış, tüm resmi kuruluşların dikkatlerini bu işlemler üzerine toplamıştır. Bunun sonucu; rüşvet anlaşması nedeniyle kurulan düzen de büyük ölçüde işlerliğini yitirmiştir. Bu durum, Tuncay MATARACI’da büyük tepkiler doğurmuş, zamanın Kocaeli Valisi ile Marmara Gümrükleri Başmüdürüne bu tepkisini değişik biçimlerde göstermiştir. Kocaeli Valisi İbrahim URAL, sözü edilen bu olaylara ilişkin olarak aynen :

«İzmit Valisi olduğum sırada telefonla «ZEHRA GÜVELİ» isimli bir gemide kaçak demirler bulunduğu İstanbul emniyetince ihbar edildi. Durumu tahkik için Emniyet Müdür Vekilini görevlendirdim. Araştırma sonucu geminin 4-5 günden beri açıkta beklediğini söylediler. Gemide arama yaptığımızda kimsenin bulunmadığını gördük. Sadece el yazısı ile yazılmış konşimento getirdiler. Kaptanı sorguya çektik. Yükün Varna ve Burgaz’dan yüklendiğini, Mois ile Fuat isimli iki kişinin yüklediğini söylediler. Sahiplerini ise (...) ve ÖNAL olarak tesbit ettik.

Daha evvelce de kaçak olarak 21 geminin geldiğini saptadık. Ben ilk geminin konşimentosundaki miktarının tartılmasını istedim. Nezarete yapılan tartıda 1300 ton olarak gözüken yükün 2800 ton olduğunu gördük. Bir kısmı ve üzeri hurda olmasına rağmen öteki bölüm Türkiye'ye ithali yasaklanan demirlerdendi. Bu safhada iken ismini hatırlamadığım bir geminin daha gelmekte olduğunu öğrendik. Jandarma kanalı ile araştırma yaptık ve jandarma işe el koyduğunda yukarıdaki şekilde 1000, 1200 ton civarında hurda demir gözükmesine rağmen 3200 ton demir çıktı. Hepsi pozisyonları itibarıyla Türkiye'ye gelmeleri yasak olan cinstendi, mahkemeye verdik. (...) dahil, ÖNAL ile birlikte toplam yedi kişi tutuklandılar.

Bu sırada biz gümrüğün üzerine gittik. Nasıl geldiğini ve bunlara nasıl müsaade edildiğini anlamak istedik. Hatırimda kaldığına göre Emin NİZAMOĞLU ismindeki bir kişi Türkiye'ye kaçak gemiler ile mal getirmenin hiç zor olmadığını söyledi.

Akla gelebildiği kadarıyla Mois ve Fuat'la anlaşan bir kimse gemiyi boğazdan geçiriyor ve bir gümrük memuru da hamulesine hiç dokunmadan kağıt üzerine, «Geçti» diye yazıyor. Sonuçta, Yarımca'da bir gümrük memuru, hamulesi, «Tamam ve uygundur» diye bir kâğıt veriyor ve sonuçta gemi olduğu gibi boşaltılıyor. Şu şekilde gelen gemilerin 21 tane olduğunu ve mali portresinin ise 4 milyar lira olduğunu tesbit ettik. Bundan sonra başımızda kıyamet koptu. Görevden alınış sebeplerinden biri de bu gemiler olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Konu sonradan çok büyüdü. Anladığıma göre bir — iki gümrük memurunun bu işte yardımcı olduğunu tesbit ettik. Bunlara işten el çektirdik.

...Bu sırada başka bir olay daha oldu. Çolakoğlu, Metalürji Sanayii civarında bazı kaçak malların depolandığına dair ihbarlar aldık. Baskın düzenledik. 8 tane tabanca yakalandı. Neticede İstanbul MAFİA'sındaki bir adamın bu işin sahibi olduğu anlaşıldı. İşte Tuncay MATARACI ile burada çatıştık. Evvelki kaçak demirler ile ilgili olmasına rağmen bu ikinciyi bahane ederek bana telefon etti. Özel Kalem Müdürüm tarafından telefonla aranmam konusu bana ulaştırıldı. Ertesi sabah kendisini ben aradım. Bana çok sert çıkış yaptı. O sırada Faruk SÜKAN'da İzmit'te bir beyanat vermişti. Bu beyanatta Tuncay MATARACI ve teşkilatı suçlanmıştı. İşte bu beyanatın etkisi altında, bana, «Burayı nasıl basarsınız. Faruk SÜKAN nasıl beyanat verir. Ben insanın ağzını yırtarım.» anlamına gelecek şekilde konuştu. Belli bir noktaya kadar geldi. Fakat ben telefonu

kapattım. Kendisiyle bundan sonra Vali-Bakan münasebeti içerisinde konuşamayacağımı ve beni bir daha aramamasını söyledim. Tahkikat yaptığımız sırada 1000, 1300, 1500 ton fazlalık tesbit etmiştik. Fakat bu sırada Bulgaristan'dan bir konşimento daha getirdiler. Maalesef Bulgar Hükümeti kaçakçılarla işbirliği halinde idi.

Tuncay MATARACI'nın Bakan olarak benimle konuşması ve müdahalesinin bir amacı da müfettişe evrak verilmemesi idi. Ancak müfettiş istese, Mahkemeden dosyayı görebilirdi. Bu arada Tuncay MATARACI, Faruk SÜKAN'ı benim tahrik ettiğime inanıyordu. Faruk SÜKAN bu konularda daha bilgilidir. Bir konuyu daha söyleyeceğim. Kaçakçılarla işbirliği yapan ve tutuklanan kimseler maalesef yakalanmadılar, bu imkanı bulamadık. Çünkü onlar bizden çok kuvvetli idiler.» demiştir (K. 2, S. 198-210).

Tanık tarafından verilen bu bilgiler son soruşturma sırasında da aynen doğrulanmıştır (Yüce Divan Tut. S. 1464-1475).

Başbakan Yardımcısı Faruk SÜKAN'da bu konuda :

«Tuncay MATARACI ile ilgili bana intikal eden ihbar ve mektupları Başbakan'a bütün çıplaklığı ile intikal ettirdim. Başbakan'a 7.9.1979 tarihli ve bundan önce de 22.8.1979 tarihli mektupları yazılı olarak gönderdim. Ve bu mektupları MATARACI hakkındaki isnat ve iddiaların aydınlığa kavuşturulması için yetkili komisyonun derhal kurulmasını önerdim. Bu kadar ağır şaibe ve ithamlar altında Hükümetin, dolayısıyla da olsa lekelenişini bildirdim ve ayrıca MATARACI'nın derhal Hükümetten ayrılmasının zorunlu olduğunu bildirdim. Bundan sonra da 1979 senesi 20 Eylül'ünde istifa ettim. Bu durumu Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Halûk BAYÜLKEN'e de 11.10.1979 tarihinde Ek 18 maddelik belge ile gönderdim. Rüşvet, demir kaçakçılığı ve nüfuz suiistimali konuları belirtilmiştir.

Demir yolsuzluğu bir dramdır. Milyarlarca liralık suiistimal yapılmıştır. Kaçak, mamul demir adı altında demir kütük, mamul demir ve sac levha 1978 yılının muayyen ayından sonra ve ben ayrılınca kadar yüzbin tonun üzerinde yalnız Yarımca Limanına ve Haydarpaşa Limanına çıkarıldı. Hurda demir adı altında kaçak demir olarak getirildi. Kocaeli Valisi İbrahim URAL konuyu bana iletti. Ben de mesele üzerine gittim. Bulgaristan'ın Varna ve Burgaz Limanından iki veya üç günde

bir binlerce ton demir, hurda adı altında sahte konşimentolarla uydurma ve hamiline mevdu olarak girdiler. Orada bir şebeke kurulmuş. Hiç sundurmaya girmeden doğrudan doğruya geçirilmiş. Kocaeli Savcılığı da olaya el koydu. Tedbir kararları alındı, demirlerin sahibi (...), İhsan ÖNAL, Mustafa ŞEHİRLİ isimli şahıslar hakkında gıyabi tevkif kesildi. Ayrıca Gümrük Müdür, Muavini ve dört - beş tane gümrük memuru tevkif edildi. Fakat MATARACI bana telefonla «Benim memurlarıma nasıl müdahale edersiniz, ne yapıyorsunuz» gibi lüzumsuz laflar etti. Fakat ben aynı ciddiyetle konu üzerine gittim. Demirlerin İsviçre’de UNİDOR isimli bir demir müessesesi tarafından gönderildiğini, oysa bu Firmanın Atila ÖZÇELİK isimli eski Sunta ve Mobilya Yolsuzluğuna Şellefyan’la birlikte ismi karışmış bir kimse olduğunu öğrendim. Ticaret Bakanı kanalıyla İsviçre’ye müfettiş gönderdik. (...)’in tevkif müzekkeresi kesildi. Fakat bu kimse hakkında tevkif müzekkeresi infaz olunamadı. Kocaeli Valisinin bildirdiğine göre demir sahipleri rüşvet teklifinde bulunmuşlar. İzmit Valisi son derece ciddi, vazifesine düşkün idari âmiridir. MATARACI’nın kendisine telefon açtığını ve tehdit etmek istediğini bana bildirdi.» demektedir (K. 2, S. 39, 50).

Demir yolsuzluklarını ve sanık Tuncay MATARACI’nın bu konuda gösterdiği tepkileri zamanın Marmara Gümrükleri Başmüdürü Erdinç ÖZERMAN şöyle anlatmaktadır :

«1979 yılı yaz aylarında, Temmuz ve Ağustos döneminde İzmit Bölgesinde demir olayları büyüdü. Başlangıcından alırsak İzmit’te bulunan iki gümrükten daha çok İzmit Gümrüğünden ithalat yapılmakta idi. Derince Gümrüğünden az işlem yapılıyordu. Çünkü, burada tahliye zorluğu vardı. Gümrük Müdürlüğünün ambarı, sundurması TCDD Liman İşletmesine ait idi. Ardiye ücreti fazla idi. Oysa, İzmit Gümrük Müdürlüğünde, Yarımca rıhtımında boşaltma, muayene, tartı ve fiktif antrepo olarak kolayca işlemler yapılıyordu. Esasen İzmit Gümrük Müdürlüğündeki idare amirliği değişikliğini de buna bağlamak gerekir kanaatindeyim...

Demir işlerindeki bu durum gümrük prosedürleri, denetleme, kontrol dışında başlamıştır. Şöyle ki, Gümrük Kanunu’nun ilgili maddesine göre bir gemi Türk Kara Sularına girdikten boşaltılıncaya kadar kontrol edilir. Manifestoya aykırılık halinde cezai hükümler uygulanır. Ve gereğinde 1918 sayılı Yasaya göre işlem yapılır. Kanuna göre gerekli sorumluluğu havi bir işlem yapılmadan mahalli teşkilatlarca bir gemiye el kondu. İzmit

Valiliği manifesto vermeyen bir gemiye el koymuştur. Kendisine bir ihbar yapılmış olabilir. Fakat bize bir ihbar yapılmamış ve vilayetten de emir gelmemiştir. Biz kendi prosedürümüzü bir kenara bıraktık. Gümrüğün bütün evrakını ve memurlarını denetlemeye açık tuttuk. Sonuçta ilgili görülenler gözaltına alındı. Ve tevkifler oldu. Davalar açıldı. Bu işlemler devam ederken biz kendimiz de tedbir almaya devam ediyorduk. Hatta Yarımca sahasına gemi göndermeyelim diyorduk ve Vali beye arz ettiğim gibi gemileri resmi sundurmada boşaltıp, malın elimizde olmasını istiyorduk. Ama durumdan biz çok tedirgindik.

İçimizdeki kötü niyetli olanları bilmek ve denetlemek yönünden merkeze ve valiliğe durumları arz ediyorduk. İşte bu safhada Tuncay MATARACI bir akşam üstü kafam işlerden adeta lime lime olmuş bir durumda iken bana telefon etti. Konuşma metnini tam hatırlamıyorum. Ama mealen, «ne biçim âmirsin! ne biçim başmüdürsün, bostan korkuluğu musun? biz! seni oraya' pasif davranman, bostan korkuluğu yapman için mi tayin ettik? niye bunlara vaziyet etmiyorsun?» tarzında konuştu. Ben de cevaben, bana karşı itimat sifıra düşmüş ise beni herhangi bir suretle nakil etmesini, yahut izinli görevden almak suretiyle uzaklaştırmasını istedim. Kendisi bu sözüme şaşkınlık gösterdi. Ve bağırdı. Daha sonra, «sen gel» dedi, «nereye geleyim» dedim, «hayır» dedi, «ben gideceğim, dönüşte tekrar emir veririm» dedi. Bu konuşma Perşembe günü oldu ve ertesi gün Bakanlıktan Personel Genel Müdür imzasıyla bir telgraf adım. Ağustosun on veya onbeşinde teftiş kurulunda bulunmam isteniyordu. Emre uydum, Ankara'ya gittik, Teftiş Kurulu Başkanı, Müsteşar ve yardımcılarını ile görüştük. Tahminen beş gün sonra Bakan beyle görüştüm ve kendisine bilgi verdim. Kendisi de bana, «ne biçim başmüdürsün, telefonda tirtir titriyorsun, bir Bakan'a böyle mi söylenir» dedi. Ve İzmit gazetelerindeki gümrük aleyhinde bulunan neşriyata karşılık bir teksip hazırlamamı istedi...» (K. 6, S. 340-357).

İzmit'de cereyan eden demir olayları hakkında zamanın Bakanlık Teftiş Kurulu Başkanı Necati KÜÇÜKMERİÇ ve müsteşar yardımcısı Oğuz ANTER verdikleri ifadelerde; gemilere elkoyma ve tahkikat yönünden usul hataları yapıldığını ve görevlendirilen müfettişe belgelerin verilmediğini ve bu nedenle bazı suçların açıklığa kavuşturulmadığını söylemişlerdir.

Öte yandan; kaçak demir olaylarının ortaya çıkışı, aylık ödemeler

halinde devam eden rüşvet paralarının aksamasına ve durmasına neden olmuştur. Öyleki (...) yükümlülüğünü yerine getiremez duruma düşmüştür.

Salih Zeki RAKICIOĞLU bu konuda şu bilgileri vermektedir :

«...sonra (...)’ın İzmit’deki mallarına elkondu ve (...), «yandık, perişan olduk, bu sefer birkaç kuruşu kazanacaktık.» Kim ihbar etmişse ne oldu anlayamadık. Sonra, onların üzerinde çok durdular. İş basına ve Meclislere intikal etti. Ve biz o ara korkmaya başladık. MATARACI’da bize devamlı «ben sizin için, Mecliste hesap veriyorum. Bu kadar rizikonun altına girdim, bana sizin tekliflerinizden daha fazla yakınlarım, tanıdıklarım, sende isimlerini duymuşsun, teklifte bulunmuşlardır. Hepsini reddettim.» birkaç tane isim verdi. (...)’a da banada aynısını söyledi. Ben sizi tercih ettim. Sizinle iş yapmayı uygun gördüm. Ama, bu parayla bu iş olmaz. Ben devamlı Meclislerde bunların ifadesini veriyorum. Bizi azarladı. O zaman tabi ki Bakandı...

Ondan sonra (...)’la bizim diyalog kesildi. MATARACI devamlı her gelişinde; «nerede bu adam, taahhüdünü yerine getirmiyor, bana ne malı yakalanmışsa, beni ne ilgilendirir. Ben taahhüdümü yerine getirdim, ben paramı isterim, ben seni tanırım» devamlı bana baskı baskı-- Ben de muhtelif tarihlerde dediği yere ve kendisine 6.000.000. lira civarında para verdim. Sonradan (...)’ı buldum...

Biz korku belası, bu mecranın içerisine girdik ve çıkmamız da mümkün olmadı. Bir sene kadar (...)’la devam ettirdik...

Bu paralardan benim zimmetime geçen 20-25 milyon lira civarında bir para vardır. Bu parayı da, kendisine daha fazla para veremediğimiz için bir miktarını da kendisine iade ettim. Ayrıca en son bütün ağlamalarımıza rağmen (...)’ı çok sıkıştırdı. (...) «biz mahvolduk, ne kadar bizden istiyorsun.» En son iki tane 6’şar milyonluk çek verdi. Bir tanesi tahsil edildi öbüründe karşılığı çıkmayınca yine benim üzerime hücum etmeye başladı. Ben «bu adam mahvoldu, bitti. Gemilerine elkondu. Parayı alamadı, ne istiyorsun bu adamdan.» Al şu çeki git. «Ben anlamam, ben seni tanırım git bu parayı tahsil et, bana getir.»

(...)’ın da durumunu gözönünde tutarak, perişan vaziyette olduğunu bildiğim için, bu parayı ödeyecek gücünü bildiğim için, (...)’a gittim ve «çeki al kardeşim (...), şu çekini, ne yapalım, bu adamla boğuşulacaksa ben boğuşacağım.» Ve o çeki geri iade ettim.» (K. 6, S. 170, 171, 173).

Salih Zeki RAKICIOĞLU, kendisinin bu ödemeler sırasında zaman zaman telefonla değişik kaynaklardan gelmek üzere tehdit edildiğini bildirmiş ve bu tehditlerin nereden geldiği konusunda sorulan bir soruyu da şöyle yanıtlamıştır :

«Tuncay MATARACI dışında bulunan kişilerde olur. Kendisi de bu işi yaptırabilir. Kendisi de bu işi bizzat hazırlayabilir, tezgahlayabilir. Buna da inanıyorum» (K. 6, S. 188).

Salih Zeki RAKICIOĞLU, Tuncay MATARACI'nın, Kocaeli Valisiyle yapmış olduğu telefon görüşmesine de tanık olmuş ve bu konuda şunları söylemiştir :

Kocaeli Valisiyle telefonla bu demirlere el konduğu için, «sen gümrük sahasına nasıl girersin, nasıl yaparsın, seni nasıl ilgilendirir» şeklinde konuşmuştur» (K. 6, S. 189).

Sanıklardan (...)’de, getirilen demirler konusunda :

«...1978 ve 1979 tarihlerinde, Tuncay MATARACI'nın Bakanlığı döneminde, bizzat kendi adıma veya toplanan permi, lisanslar ve diğer formalitelerini ikmal etmek suretiyle çektiğim demirler, 25 bin ton demir-çeliğim vardır. Aşağı yukarı tahmin ediyorum ki, 60-70 bin ton vardır, belki de fazladır-- » (K. 6, S. 220). Dedikten sonra ayrıca ödemeler konusunda da şunları ilave etmiştir :

«İlk, hurdalar için verdiğim 20-30 milyon tutarındaki ödemeden sonraki ödemelerde çok zorlandım, İlla para, illa para diye. İş yapılmış değil, birşey getirmiş değilim. Piyasadan silindik çıktık. Bu kadar zorlamayla, Salih ağabey bana baskı yapıyor; bu beni bırakmıyor, aman para getir, dur bakalım ne bizi bu kadar zorluyorsun diyorum. «O. beni zorluyor» diyor Salih ağabey. Kendisi de defalarca aramış beni telefonla. Ben para vermeyince, benim yazıhanemden aramış birkaç defa Tuncay bey...» (K. 6, S. 322).

d) RÜŞVET PARALARININ BELLİ KİŞİLERDE TOPLANMASI OLGUSU :

Rüşvet anlaşması sonucu; (...)’den, Salih Zeki RAKICIOĞLU ile intikal eden paralar, Tuncay MATARACI'nın direktifi ile; yakın arkadaşlarına veya akrabası durumunda bulunan kimselere aktarılmış ve bunların sarfi, Tuncay MATARACI'nın talimatına göre yapılmıştır.

Bunların Halil İbrahim DEMİR, Ali YILDIZ ve bir raslantı sonucu 10.000.000.— TL. tutarındaki bir çekin hesabına geçtiği görülen Ahmet BOZKURT, Yeğeni Hakkı KALKAVAN olduğu anlaşılmalı, ayrıca Salih Zeki RAKICIOĞLU da, Tuncay MATARACI'ya iletmek üzere kendi zimmetinde yukarıda belirtilen miktarlarda paranın bulunduğunu kabul etmektedir.

Sanıklardan Halil İbrahim DEMİR, Ali YILDIZ ve Hakkı KALKAVAN'a ilişkin eylemler, rüşvet suçu dışında ayrı birer suç konusunu oluşturduklarından bu bölümde bunların üzerinde durulmayacaktır.

ESAS HAKKINDA MÜTALÂA

Cumhuriyet Başsavcısı esas hakkındaki mütalâasında :

«Biraz önce değinilen Haydarpaşa Gümrüklerinde bulunan demirlerin ithali gerçekleştirilemeyince Tuncay MATARACI'nın (bırakın bu hurda işini başka demir getirin para kazanalım) yolundaki teklifi üzerine anlaşma zemini hazırlanır; kilo başına iki liralık- öneriye karşı ayda 15-20 milyon lira istenir ve bu yolda iş yürütülür.

Öncelikle Kocaeli Gümrüğünde bir kadro oluşturulur. (...)’in adlarını verdiği (Mehmet Ali BERK, Nuri YİĞİLITAŞ, Ali CAN, İlyas BAYDAR ve Özdemir TÜRKER) adındaki memur ve kolcular Kocaeli’ne atanırlar. Bu konuda Müsteşar Yardımcısı Metin YAVUZ’un (Derince Gümrüğüne tayin edilenler beyaz formülle oldu. Bu iş için seçilmiş kişilerdi) şeklindeki sözleri ilginçtir.

Nuri YİĞİLITAŞ sicil durumuna göre, 2.7.1977 tarihinde kaçakçılığa iştirakten Bakanlık emrine alınmış, 2.9.1978’de de vergileri ödenmeden eşya ithaline sebebiyet verdiği için memuriyetten çıkarılması teklif olunmuş bir kimsedir.

Bu kişi Tuncay MATARACI tarafından müdür muavinliğine getirilir. Özdemir TÜRKER hakkında 1918 sayılı Kanun’a göre işlem yapılmış, 24.8.1978 tarihinde emekliye sevk muameleleri onanmış ve 13.9.1978 de emekliliğe sevk edildiğine dair tutanak düzenlenmiş iken aynı tarihli dilekçesi üzerine Tuncay MATARACI tarafından verilen 16.10.1978 tarihli emirle bu kişinin emeklilik işlemleri iptal edilmiş, 9.11.1978 tarihinde de bizzat Tuncay MATARACI tarafından Derince Gümrük Muhafaza Bölge Amiri olarak atanmıştır.

Ali CAN ve İlyas BAYDAR da gene 8.9.1978 ve 20.10.1978 tarihlerinde aşıktan İzmit Gümrük Müdürlüğü kolculuklarına tayin edilmişlerdir.

(...) bu kişilerin adlarını kendisinin verdiğini beyan ettiği gibi bu hususu Salih Zeki RAKICIOĞLU'da doğrulamıştır. Bu şekildeki düzenlemeden sonra (...)’in demir ithal işleri İzmit Derince Gümrüğünden yoğun bir şekilde yapılmaya başlanmıştır.

(...), duruşmada, bu dönemde 400-500 milyon liralık demir ithalini gerçekleştirdiğini ifade etmiştir.

Ancak Kocaeli Valisi İbrahim VURAL ve İzmit C. Savcılığının iki gemiye el koyması üzerine durum karışmış olay basına aksetmiştir.

(...)’in Türk Ticaret Bankası Yeldeğirmeni Şubesindeki hesabından 21.9.1978 ile 13.1.1979 tarihleri arasında en az 2,5 milyon olmak üzere sekiz kalemde (43.500.000) lira, aynı Bankanın Aksaray Şubesinden de 5.2.1979 ilâ 8.2.1979 tarihleri arasında en azı bir milyon olmak üzere onbir kalemde 71 milyon liralık çeklerle ödemelerde bulunulmuştur.

Salih Zeki RAKICIOĞLU 18 milyon lira tutarındaki dört adet çek bedelini önce kendi banka hesabına geçirmiş, bilahare Tuncay MATARACI’ya hamiline düzenlediği çeklerle verdiğini ifade etmiştir. On milyon lira tutarındaki çek Tuncay MATARACI’nın arkadaşı ve terzisi Ahmet BOZKURT’a verilmiş, 51 milyon liralık 9 adet çeki de Salih Zeki RAKICIOĞLU doğrudan doğruya Tuncay MATARACI’ya verdiğini ifade etmiştir.

Çek bedellerinin tamamının (...)’in banka hesabından tahsil edildiği saptanmıştır.

(...)’den tahsil edilen bu paranın (10.500.000) lirası Tuncay MATARACI ve Köksal MATARACI’nın Vakıflar Bankası Rize Şubesindeki; (1.275.000) lirası Köksal MATARACI’nın Akbank Rize Şubesinde bulunan hesaplarına, (2.500.000) lirası Köksal MATARACI’nın Akbank Arnavutköy Şubesindeki hesabına (25.000.000) lirası Vakıflar Bankası Ankara Merkez Şubesindeki Ali YILDIZ’a ait YILDIZ Tuğla hesabına, (40.200.000) lirası Halil İbrahim DEMİR adına Türk Ticaret Bankası Altınbakkal şubesinde açılmış paravan hesaba aktarılmış, 200 bin lirası Köksal MATARACI, 850 bin lirası da Tuncay MATARACI’nın yeğeni Hakkı KALKAVAN tarafından bankadan naklen tahsil olunmuş, (210.000) lirası Sheraton Oteli harcamalarına, 200 bin lirası Mataracıların

Rize’de satın aldıkları arsa bedeli olarak satıcıya, ayrıca 150 ve 300 bin lirada Köksal MATARACI’ya nakden ödendiği ekstraların incelenmesi ve Salih Zeki RAKICIOĞLU, İbrahim Demir ve diğer ilgililerin beyanlarından anlaşılmıştır.

(...)’den alınan bu paranın (23.500.000) lirası Salih Zeki RAKICIOĞLU’nun ve (23.900.000) lirasıda Halil İbrahim DEMİR’in uhdesindedir.

İzmit Derince Gümrüklerine yapılan tayinler, «ZEHRA GÜVELİ» gemisine vali tarafından elkonulması üzerine Tuncay MATARACI’nın gösterdiği tepki, banka hesaplarındaki artış, (...) ve Salih Zeki RAKICIOĞLU’nun açık beyanları, tanıkların ifadeleri, olayların cereyan şekli bu menfaat sağlama ilişkisinin akla durgunluk veren düzeye ulaştığını kesin olarak kanıtlamaktadır.»

Normal yollarla, yani Kanun ve Kararnamelere uygun olarak yapılacak ithalatta bu düzeyde rüşvetin verilip alınmasına olanak bulunmayacağı gibi verilip alınan rüşvet bir sefer gelen mal için de değildir.

Bu itibarla;

1 — Tuncay MATARACI’nın eylemine uyan TCK. 213/2, 80, 225/1, 227/2 ve 31 inci,

2 — (...)’in TCK. 225 ve 80 inci, maddeleri gereğince cezalandırılmalarına karar verilmesine,

3 — Salih Zeki RAKICIOĞLU rüşvet anlaşmasına aracılık ettiği gibi alınan paraların bir kısmını hesabında saklamıştır. Tuncay MATARACI ile işbirliği içerisinde. Bu nedenlerle eylemine uyan TCK’nun 226 maddesi delaletiyle 231/2, 80, 225/1, 31 inci maddelere göre cezalandırılmasına, karar verilmesini» talep etmiştir.

SANIKLARIN SORGULARI VE SAVUNMALARI :

A) SANIK TUNCAY MATARACI’NIN SORGUSU VE SAVUNMASI :

1 — Sanık, Soruşturma Komisyonu önündeki ifadesinde :

«İzmit’teki demirler olayına elkoyan İzmit valisi haksızdı. 1918 sayılı Yasa hassas bir yasadır. Demir kaçakçılığı yapıldığı hakkındaki olay teftiş kuruluna intikal ettirilmiştir. Oradaki arkadaşların bildirdiğine göre

İzmit Valisi yanlış uygulama yapmıştır. Nitekim adamlarda beraat etti.» demiştir. (K. 1, S. 75)

Suç konusu olarak gösterilen çekler ve banka işlemleri ile ilgili olarakda;

«Salih Zeki RAKICIOĞLU, Şaban EYÜBOĞLU, Halil İbrahim DEMİR'in kendi aralarındaki işlemlerden dolayı benim hakkımda bir suç unsuru aramanın hukukta yeri yoktur. Kendi aralarında vergi kaçırmak için yaptıkları muamelelerde beni alet etmek istemişlerdir. Bu kimselerin çek işlemleri, yaptıkları işlemler için bir Bakanın bu şekilde hareket edebilmesi akıldan yoksun olmasına bağlıdır. Benim bunlardan hiçbirinden haberim yoktur» (K. 1, S. 164-165).

Erdinç ÖZERMAN'a telefonla talimat verdim. İzmit'e gitme imkanımız yok. Telefon konuşma olanaklarımız yok. Haberleşme olanağı bulunsa, bu duruma tevessül edilmezdi. Personeli evime çağırıp konuşabilirim. Bunu kötüye yorumlamaya gerek yok. Erdinç ÖZERMAN'ı Tarabya Oteline çağırdım. Oteldeki buluşma nedeni ile dönen kombinezonu ben nerden bileceğim. Köksal MATARACI'ya, Ali YILDIZ'a, Salih AYDIN'a, Hakkı KALKAVAN'a intikal etmiş çekler kendileri ile ilgili borç alıp verme sonucudur. Ben bu çeklerin nasıl intikal ettiğini, nasıl verildiğini şu anda nasıl kanıtlayayım. Bakan olarak görevimi yaparken bu olayların cereyanını nasıl anlayabilirim. Bir insan diğerinden borç alabilir, aralarında yardımlaşabilir. Ticarete normal şeylerdir.» şeklinde açıklamıştır (K. 1, S. 169-171).

2) Sanık Yüce Divan'da şu açıklamaları yapmıştır :

«Soruşturma Komisyonunda ifade etmiştim. Tamamen hiç ilgisi olmayan irtibatlar kurulmak istenmiştir. Ben (...)’i ilk defa Soruşturma Komisyonunda görmüşüm,, kendisiyle denildiği şekilde konuşma olmamıştır. Biraz önce Haydarpaşa’daki 30.000.000.— TL. rüşvet iddiası edilen konuda Salih Zeki ve (...)’in ifadelerini hep beraber dinledik. O zaman da arz ettim, buna bir kılıf hazırlamak için Ali YILDIZ eskiden tanıdığım arkadaşım idi. Müteahhit olarak sıkıştığı zaman da oluyordu. Halil’le kendisi borç olarak bir 10 milyon lira bir de 3 milyon lirayı, 13 milyon lira borç para almıştı. Bu parayı da kendisine ödediğini bana kendisi söylemiştir. İzmit’te bir olay oldu. Olay neticesinde Teftiş Kurulu Başkanı Necati KÜÇÜKMERİÇ zamanın Müsteşar Muavini Oğuz ANTER; bu

olayların sonucu hakkında, Valinin yanlış yol takip ettiğini ve Gümrük ve Tekel Bakanlığı olarak bizimle müştereken hareket etmeleri gerektiğini ifade etmişlerdi. Kocaeli Valiliğine bu konu ile ilgili yazdığımız bir yazı olacak. «Buradan yarın doğacak olan herhangi bir sorumluluktan Bakanlık olarak biz mesul değiliz. Burada yanlış yol takip edilmektedir.» diye Valiliğe uyarır mahiyette bir yazı yazılmıştır. Sonunda öğreniyoruz ki, bu demirler (...) denilen firmanın demirleri olduğunu ve sonunda zannımca beraat ediyor. Ve bizim yazdığımız resmi yazıya karşılık da bize herhangi bir yanıt da Kocaeli Valiliği vermemiştir. Faruk SÜKAN da «bana bu konu için 50 milyon lira teklif ettiler» diye bir ifadesi vardır ve basında çıkmıştı. Kocaeli Valisine : siz Faruk SÜKAN'ın Valiliğini mi yapıyorsunuz, yoksa Hükümetin Valiliğini mi yapıyorsunuz, bize de ilgili Bakanlık olarak haber veriniz ki size yardımcı olalım, diye aramızda bir tartışına olmuştu. İzmit ve Derince Gümrüklerine yapılan atamalar politikacıların arzusu ve istikametinde yapılmaktan öteye bir niyet taşımamaktadır. Arkadaşlarım, dost olarak görünen insanlar, benim ismimi istismar etmek suretiyle birtakım işlere girmişlerse benim bunlardan kesinlikle haberim olamaz. Tarabya Otelinde, Erdiç ÖZERMAN'a: Eğer yasal yünden bir sakıncası yoksa, herkese yaptığımız gibi, arkadaşlara yardımcı olun demenin ötesinde kesinlikle başka bir şey olmamıştır.»

3) Sanık vekili savunmasında şu konulara yer vermiştir :

«Salih Zeki RAKICIOĞLU ve diğerleri, kişisel olarak menfaat temin ederken, müvekkilime de hulus ile yanaşmakta, ondan yana ve yakın görünmekte ve ihtiyacı mevcutsa yardım etmek istemektedir. Öte yandan bir vesile ile evvelce açıklandığı üzere, Derince Limanından demirler gelecek, Limana yanaşacak, bunlar tahliye edilecekler, tartıdan, vergiden uzak tutulacak bunlar depolardan arabalarla başka yerlere nakledilecektir. Gümrük ve Tekel Bakanı Tuncay MATARACI'nın görevi, mevkii ve işi buna yetmez. Derince'den bu tür kaçak demir ithalinin gerçekleştirilmesi sanık (...) ve Salih Zeki'den başka o yerin gümrük müdürünün, muayene memurunun, ambar memurunun, tartı memurunun, nakliyecinin bu fiillere iştirakleri ile mümkün olabilecektir. Yani açıkçası, tüm bu şahıslar arasında işbu kaçakçılık toplu halde yapılacaktır. Parlementer arkadaşlarımla tavassutu ile yapılan tayinler kaçakçılığın vukuuna delil olamaz. Bu memurlar hakkında bu eylemlerinden ötürü dava açılmış mıdır? Bu kimseler tahkikat sırasında ve duruşmalarda dinlenilmiş midir? Oysa, ortada ne demir vardır, ne gemi vardır, ne da olayda hizmet ettikleri

iddia edilen sanıklar hakkında hükme bağlanmış bir dava. Salih Zeki, (...), Halil İbrahim DEMİR, Adem RAKICIOĞLU aralarında dönen çekler 1973 senesinden beri devam eden özel ilişkiler nedeniyle verilmiştir. Yüce Divan, tevsii tahkikat isteğimizi kabul buyurmuş olsa idi belirtilen yıldan itibaren bu sanıkların ticari ilişkileri, gizli para alış verişleri, resmi defterleri ve belgeleri incelenirse idi durum ortaya çıkacaktı. Kaldı ki, aslında Gümrük ve Tekel Bakanının görevi de ithalata ilişkin işlemlerde etkili ve yetkili bulunmamaktadır. Bakan, bu demirleri (yani kaçak gelecek demirleri) kaçak olarak yurda sokunuz diyemez, demiş olsa bunu kim dinler. Tervici merama muktedir olmayan bir konu ve yukarıda arz edilen nedenlerle müvekkilimin beraatine karar verilmesini talep ederim.»

4) Sanık Tuncay MATARACI'nın bu savunmaya eklediği hususlar :

Sanık Tuncay MATARACI, vekilinin savunmasına aynen iştirak etmiştir, ilave olarak, Soruşturma Komisyonunda ve Yüce Divan'da vermiş olduğu beyanlarını tekrarlamış ve devamla Halil İbrahim DEMİR'le aralarında borç-alacak, yardımlaşma mahiyetinde birtakım ilişkilerin bulunduğunu, ancak (...)’den gelen çeklerin hiçbirini görmediğini ve sanıklar Salih Zeki ve Halil İbrahim aralarında mevcut parasal ilişkilerin kendisi tarafından bilinmiyeceğini, bu kimselerin Mamak'ta bir araya gelerek ve gördükleri baskı sonucu bir senaryo hazırladıklarını söylemiştir.

B — SANIK (...)’İN SORGUSU VE SAVUNMASI :

1) Sanığın Soruşturma Komisyonu önündeki beyanları :

Soruşturma Komisyonunca sanığın, diğer sanıklarla yüzleş tirilmeleri de dahil olmak üzere 5 kez ve ayrı tarihlerde ifadesine başvurulmuştur.

Sanık, 23.1.1981 günlü ilk sorgulamasında, suç konusu olaylara ilişkin hiçbir açıklamada bulunmamış, sadece, İzmit Valisinin, gemide bulunan mallarını kaçak olarak ihbar ettiğini bildirmiştir.

6.2.1981 günlü ifadesinde ise sanık, yine rüşvet anlaşmasını kabul etmemiş, yalnızca, dışarıdan ithal ettiği demirlere ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Ayrıca kendisine, Salih Zeki RAKICIOĞLU dahil, piyasadan birçok tüccarın kaçakçılık teklif ettiğini ve kendisinde kapital olduğu için herkesin birşey söylediğini, çekememezlik olduğunu beyan etmiştir.

13.2.1981 tarihinde, Salih Zeki RAKICIOĞLU ile birlikte alınan ifadesinde ise sanık rüşvet anlaşmasına ilişkin tüm bilgileri vermiştir. Bunlara, yukarıda suçun maddi olgularının gösterildiği bölümlerde ayrıntılarıyla değinilmiştir.

24.2.1981 günlü, Tuncay MATARACI'nın da hazır olduğu ifadesinde sanık, bir önceki beyanlarını aynen tekrarlamıştır.

Sanığın 26.2.1981 günlü alınan ifadesinde ise bu suça ilişkin bir açıklama yer almamıştır.

2) Sanığın son soruşturma sırasında alınan ifadesi :

Sanık son soruşturma sırasında, Soruşturma Komisyonu önünde vermiş olduğu açıklamalara uygun düşer biçimde beyanda bulunmuş ve olayın başlangıcından itibaren nasıl cerayan ettiğini ve MATARACI'nın kendisine nasıl teklifte bulunduğunu ve kendisinin de gümrüklerde öteden beri çekmiş olduğu sıkıntıları gözönünde tutarak böyle bir anlaşmaya girdiğini izah etmiştir. Çeklerin tümünün kendisi tarafından ödendiğini, ödemelerin 2.6.1979 tarihine kadar devam ettiğini, toplam 19 çek bulunduğunu belirtmiştir. İzmit Limanına gelen demirlerin açığa geldiğini, bunların kendisiyle ilişkisinin bulunmadığını ileri sürmüştür.

3) Sanık vekilinin savunması :

Sanık vekilleri savunmalarında şu görüşlere yer vermişlerdir :

Maddi hukuka ilişkin sorunlar :

a) Manifestoya aykırı olarak, cins ya da miktar açısından farklı getirilen malların ithalini sağlamak, Bakanın görevi arasında değildir. Hiçbir memur bu yolda verilmiş emre itaat etmek durumunda değildir. Bu yolda alınmış para veya sağlanmış menfaatler fiilen, rüşvet alma ve verme suçlarının yasal sınırları içinde değerlendirilemez.

Bir Bakan, kanunsuz ithalat yaptırmak için rüşvet alır ve ithali gerçekleştirecek olan şahıslarla, görevlerini suiistimal suretiyle bu ithale göz yummaları konusunda anlaşmaya varırsa; T.C.K.nun 213. ve 220. maddedeki suçlar değil, 1918 sayılı Yasa da yazılı suçlardan biri veya T.C.K.nun 313. maddesindeki suç irtikap edilmiş olur. Oysa, olayda böyle bir anlaşmanın varlığı ispat edilmiş değildir.

b) Rüşvet suçu ve teselsül :

T.C.K.nun 80. maddesinde, bir suç işleme kararının icrası cümlesinden olarak kanunun aynı hükmünün ayrı ayrı zamanlarda bile olsa birden fazla ihlalini tek (Müteselsil) suç saymıştır. Bunun anlamı; her biri ayrı ayrı suç teşkil eden iki fiil olacaktır. Aynı suçun maddi unsuru içinde mütalâa edilmesi gereken hareketler söz konusu ise ortada tek suç vardır. Rüşvet, tarafları raşi ve mürteşi olan bir akittir. Vaad edilen, menfaatin taksitlendirilmesi, rüşvet akdinin sayısını artırmaz. Soruşturma Komisyonu raporu ile E.H.M. da iki adet olduğu iddia edilen rüşvet suçunun İkincisi için teselsül hükmünün tatbiki talebinde bulunup birincisinde böyle bir istemde bulunmamak bir çelişkidir. Öte yandan; ikinci suçlamaya esas alınan görüşmenin bir kez olduğu kabul edildikten sonra, birden fazla anlaşma yapmışcasına, 80. maddenin tatbikini istemek mümkün değildir. Kaldı ki, yoğun ithalat yapıldığı varsayımı da, bu maddenin tatbikine esas alınamaz. Bu ithalatların her birinin, tarih, fail, konularının belgelendikten sonra yasaya aykırı olarak yapıldıkları ve her biri için ayrı rüşvet anlaşmalarının ortaya çıkarılması zorunludur. Bu konudaki olaylara ilişkin kamu davalarından biri, Yargıtay tarafından onanan kesin beraat hükmü ile sonuçlanmış İkincisi henüz kesinleşmemiştir. Rüşvete mesnet gösterilen iki gemi olayı ile, rüşvet arasında akılcı bağ kurulamamıştır. İddiaya göre, ikinci rüşvet anlaşması hurda demirlerin ithallerinin yapılamayacağını anlaşılmasından sonra yapılmıştır. Bu tarih 12.9.1979 olduğuna göre, 85 milyon liranın bu tarihten sonra verilmesi gerekirdi. Gemi olayları da ve tayinler de bu tarihlerden önceye rastlamakta olduğundan irtibat kurulamamıştır.

Delillerin tartışılması :

a) Yapıldığı iddia olunan atamalar rüşvetin icabı olarak yapılmamıştır. Bir kere bu tayinlerin hepsi de; «beyaz» denilen usulün men edildiği 5.1.1979 günlü yönetmelikten önce yapılmıştır. E.H.M. da; usulsüz olarak gösterilen tayinler arasında yer almamıştır. Manifesto servisinde şef olarak çalışan, Nuri YİĞİLİTAŞ zamanı geldiği; Özdemir TÜRKER, İstanbul'da oturan ailesi ile birlikte olabilmesi; Mehmet Ali BERK, gerekli koşulları haiz olduğu için atanmışlar; Ali CAN ve İlyas BAYDAR belli bir amaç için değil, bu gümrüğe gidip gelişte ricaları yerine getirmek amacıyla tayin olunmuşlardır.

b) İddia edildiği gibi İzmit Gümrüğünden yapılan ithalat yoğun bir miktara ulaşmamıştır. İthal edilen demirlerin diğer Gümrük Müdürlüklerine dağılımı tetkik edilmeden bu tarzda bir suçlamaya gidilemez. (...), Demir tüccarı ve fabrikatör olan bir babanın oğludur. Küçük yaştan beri babası yanında çalışmaya başlamış, bu mesleğin bütün özelliğini öğrenmiştir. 1977 yılına kadar Ankara'da yönettiği Sürtaş A.Ş.'ni çeşitli ekonomik nedenlerle bırakarak daha fazla imkan aramak üzere İstanbul'a gelmiştir. Bu piyasada tutulması için asıl görevini yapmayı, alacağı menfaat miktarıyla değerlendirmeyi amaç haline getiren, görevli komisyoncu, aracılara karşı amansız mücadeleye girmiştir. Bu sırada, zamanın rüşvet isteyen Bakanına karşı direnememiştir. Ekli listelerde görüldüğü üzere, 1978 yılında İzmit Gümrüğünden ithal edilen demirin yekünü 21.943.752 kg.; 1979 yılında. 22.748.562 kg. dır. Derince'den bu iki yıl için toplam tutar; 342.290 kg. dır. 1979 yılında; ithal edilen demirin çelik çubuk olarak miktarı 13,818.216 kg. dır ve bunlar 4 parti halinde gelmiştir. Bu demirler geçici pik ihracaatı karşılığı getirilen filmaşin demirlere ait olduğu düşünülürse geriye kalan 8.930.346 kg. demir için yoğun ithalat olarak söz edilemez.

c) İthalatlar sırasında; (...)’e gerek İzmit Derince gerekse Haydarpaşa Gümrük Müdürlüklerinde büyük güçlükler çıkarılmış, yasa hükümlerine rağmen astronomik rakamlarla ek vergilendirmeler yapılmıştır.

d) Nicos, Zehra GÜVELİ gemileri olayında Bakan'ın yapmış olduğu müdahalelerin rüşvet anlaşmasıyla ilgisinin olmadığı, Bakanlık üst görevlilerinin birbirlerini müeyyit şahadetleri ile sabittir. Teoman YAYIN, Oğuz ANTER, Necati KÜÇÜKMERİÇ beyanlarında; Vali Beyin direkt bir müdahalesinin olduğunu, kaçakçılık suçlarına ilişkin teşebbüs unsurlarının bu işten anlayan uzman kişilerce dile getirilmesi gerektiğini ve gümrük Bakanlığı Müfettişlerinin adli zabıta gibi kullanılmak istendiğini belirtmişlerdir.

e) «ZEHRA GÜVELİ» gemisi ile yapılan ithalat, bu konudaki ithalat türlerinden mal mukabili ithalat olarak yapılmıştır. İthalatta, gelen mal, ithal müsaadesinde yazılı bulunan miktardan fazla çıkarsa, bu konu mevzuat hükümlerine göre; manifesto fazlalığını teşkil eder, sorumluluk gönderen firmaya ait olur.

f) Tanıklar Faruk SÜKAN ve Vali İbrahim URAL'ın beyanları, tahkikat evrakları ile doğrulanmamıştır. Faruk SÜKAN, peşin hükümlerle hareket etmiştir.

Kocaeli olayları, rüşvet anlaşması ile alakalı olmayıp Bakanlık yetkililerinin de belirttiği gibi, olaya elkoyma, tahkik konusunda Bakanlıkların tabi oldukları mevzuat yönünden bir sürtüşmenin akisleridir.

g) Tuncay MATARACI'nın talebi sonucu yapılan ödemelere (...)’i iten maddi ve manevi nedenler vardı. Yukarıda açıklanan nedenler yanında, Gümrüklerde karşılaştığı yersiz ve haksız engellemeler nedeniyle milyonlarca liralık zarara uğrama tehlikesiyle karşı karşıya bırakılmış, canından bezdirilmiş ve kendisine bu tür engellerin çıkarılmamasını kurtuluş sebebi kabul etmiştir. Süresterya ücretinin ödettirilmesi, supalan yapılan ithalatta malın, gümrük sahasına boşalttırılması ve buna bağlı masraflar zorlukların belli başlıcalarındandır.

Oktaç ERGÜL'ün bu konuda gösterdiği zorluklar da zikredilebilir. İhtilaflarla ilgili dosyalar ekte sunulmuştur.

Aslında (...), düşündüğü gemi sacı hurdalarının ithalatını gerçekleştirememiş ve Bakan'ın büyük zorlamaları, tehditleri ve baskıları altında anılan ödemeleri yapmıştır.

Sonuç ve İstem :

1 — Anlaşma konusu, Bakan Tuncay MATARACI'nın görev ve yetkisi dışındadır. Tuncay MATARACI bunları gerçekleştirmeye muktedir görünerek hareket etmiş olduğundan dava konusu olay TCK. 227. maddesi kapsamına girer, 252. madde dahi düşünülebilir. TCK. 213 ve 220. maddelerde sözü edilen suç oluşmamaktadır.

2 — (...), kendisine Gümrüklerde uygulanan hareketler, ceza uygulamaları ve bıkırtıcı menfaat istekleri karşısında rüşvet teklifini, çaresizlikten kurtulmanın tedavi yolu olarak görmüş ve daha sonra zorlandığı, baskı altında tutulduğu kabul edilerek TCK. 209. madde nazara alınmalıdır.

3 — Teselsülün varlığı kanıtlanamadığından TCK. 80. madde uygulanmamalıdır.

4 — Sanığın itirafları ile adaletin tecellisine büyük ölçüde yardımcı olan ve mahkemedeki tavır ve hareketiyle bunu sürdüren müvekkil hakkında 59. maddenin uygulanması hakkaniyete uygun düşecektir.

C) SANIK SALİH ZEKİ RAKICIOĞLU’NUN SORGU VE SAVUNMASI :

1 — Sanığın Soruşturma Komisyonunda alınan ifadeleri:

Sanık 9.1.1981 günlü ilk ifadesinde bu suça ilişkin beyanlarda bulunmamış, genel olarak, Tuncay MATARACI’nın İstanbul’a gelişlerindeki yaşantı ve arkadaşları konusunda bilgiler vermiştir.

Sanık 4.2.1981 günlü ikinci ifadesinde, başlangıçta suçlamalara ilişkin tüm durumları inkâr etmiş ve (...)’den gelen çekleri alacak borç ilişkisi içinde söylemiş; daha sonra ise Haydarpaşa Gümrüğündeki demirlerle ilgili rüşvet anlaşmasını anlatmıştır.

Üçüncü defa alınan 11.2.1981 günlü ifadesinde ise sanık, bu rüşvet anlaşmasının oluşum ve şartları üzerine tüm bilgileri vermiş üçlü olarak nasıl bir araya geldiklerini, Tuncay MATARACI’nın teklifini, pazarlık konusunu, getirilecek demirler konusunu, daha sonra yapılan ödemeleri, karşılaşmış olduğu baskı ve teklifleri, yani yukarıda açıklanan tüm bilgileri aktarmıştır

Sanık daha sonra yüzleştirmeler sırasında da verdiği bu bilgileri doğrulamıştır.

2 — Yüce Divan’da verilen ifade:

Sanık Yüce Divan’da da, Soruşturma Kurulunda vermiş olduğu bilgileri doğrulamış ve bunları aynen kabul eder nitelikte beyanlarda bulunmuştur.

3 — Sanık vekili tarafından yapılan savunma :

a) Rüşvet anlaşması iddia edildiği gibi iki değil birdir.

Sanık vekili bu bölümde, 1975 yılından beri Haydarpaşa’da bekleyip ithali yapılamayan demirler konusunda, yukarıda birinci suçta gösterilen dava konusuna ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Bu açıklamalar, birinci suça ait olduğundan bu bölümde yinelenmesinde yarar bulunmamıştır.

b) Bu anlaşmanın teselsül ettiği iddiası, dayanaktan yoksun ve varsayımdan ibarettir. T.C.K.nun 80. maddesi, bir suç işleme kararının icrası cümlesinden olarak, kanunun aynı hükmünün ayrı ayrı zamanlarda olsa dahi birden fazla ihlalini tek suç saymıştır. Unsurları itibariyle başlı başına suç teşkil etmeyip, bunun içinde maddi unsurları içerisinde mütalâa edilmesi gereken fiiller mevcut ise ortada tek suç vardır. Rüşvet suçu, tarafları raşi ve mürteşi olan bir akitdir. Teklif ve teklifin kabulü ile tamam olur. Rüşvet suçu ile rüşvet karşılığı yapılacak eylemlerin birbiri ile karıştırılmaması gerekir. Anlaşma konusu paranın muhtelif bölümler halinde verilmesi, rüşvet suçunun birden ziyade olduğuna delil teşkil etmez. Önemli olan rüşvet mukavelesinin adedidir. Rüşvet anlaşması Tuncay MATARACI'nın «...bırakın hurda işini, buradaki hurdadan ne olur, başka demir memir getirin de para kazanalım.» «...Ben kilo milo anlamam ayda 15-20 milyon TL. isterim.» dediği ve (...)’in bunu kabul etmesiyle anlaşma vücut bulmuş ve bir defada yapılmıştır. Fazlası saptanamamıştır. Yoğun ithalat yapıldığı iddiası da doğru değildir. Derince Gümrüğünden 1978 yılında sadece iki adet ve yekûn 342.290 kg. demir ithal edilmiş, 1979’da hiç ithalat yapılmamıştır. Memur tayinleri ile yoğun ithalatta gerçekleştirilmemiştir. Bu memurların hiç birisinin imzası ithalat belgelerinde yoktur.

c) Rüşvet olayında; müvekkilimin aracılık yaptığı hususu kuşkuludur. Anlaşmanın yapıldığı Sheraton Otelindeki buluşmada, Salih Zeki RAKICIOĞLU davetli olarak hazır bulunmuştur. Tuncay MATARACI, doğrudan raşi durumundaki (...)’i muhatap olarak teklifini yapmıştır. Salih Zeki RAKICIOĞLU’nun TCK. 65. maddeye göre iştiraki yoktur. Rüşvet alan ve veren arasında suç konusu paranın, rüşvet verenden alınıp rüşvet alana götürülmesi eyleminde suç unsurları tekevvün etmemiştir.

d) Müvekkil, (...)’e yardımcı olmak amacıyla ortaya çıkmıştır. Hurda demir hikayesi de, rüşvet anlaşmasına bir vesile olmuştur. Nitekim; Tuncay MATARACI’da, müvekkili, devamlı (...)’in yanında görmüş ve onun vasıtası olduğunu kabul etmiştir. Tuncay MATARACI her gelişinde : «Nerede bu adam taahhüdünü yerine getirmiyor. Bana ne malı yakalanmışsa, ben taahhüdümü yerine getirdim. Ben seni tanırım» gibi sözleri mevcuttur.

e) Müvekkil aleyhine TCK.225/1. maddenin uygulanma yeri yoktur.

Bu konuda açıklama yukarıda bir no.lu suçta yapıldığından yinelenmemiştir.

SONUÇ :

1 — Suç sayılan eylemleri ile bu eylemlere göre suçun tavsifi delillere ters düştüğünden müvekkilin beraatine,

2 — Savunma kabul edilmeyip sanık hakkında hüküm kurulacaksa

a) Müvekkilin TCK. 226 madde delâleti ile 220., 65/3. maddeleri ile tecziyesine,

b) Sanık hakkında TCK. 59. maddenin şartları bulunduğuundan uygulanmasına, TCK. 80. maddenin uygulanmasına yer olmadığına, TCK. 225. maddenin şartları olmadığından uygulanmamasına karar verilmesi talep olunur.

DELİLLERİN TARTIŞILMASI VE TAKDİRİ :

Bu suça ilişkin tüm maddi olguların ortaya konulması, savunmaların belirlenmesinden sonra; bu bölümde, sırasıyla, rüşvet anlaşmasının gerçek amacı ve konusu ortaya konacak, rüşvet suçunun unsurları belirlendikten sonra, rüşvet anlaşmasına bağlı olarak kaçak demir organizasyonunun ortaya çıkmasına neden olan «ZEHRA GÜVELİ» ve «NİCOS» gemisi olayları üzerinde durulacak, TCK.nun teselsül hükümlerinin uygulanmasının nedenleri gösterilecek ve son olarak suçun sübutuna ilişkin gerekçelere yer verilecektir.

1) RÜŞVET ANLAŞMASININ KONUSU VE KAPSAMI :

Rüşvet suçunun yasal unsurlarını göstermeden ve bu konudaki değerlendirmelere geçmeden önce; ilk olarak, tarafların rüşvet anlaşmasıyla neyi amaçladıklarının, sanık Bakan'la anlaşmaya varılırken, nelerden yararlanmak istendiğinin ve sonuçta rüşvet anlaşmasının gerçek konusunun ne olduğunun açıklıkla ortaya konulması gereklidir.

Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU; Soruşturma Komisyonunda, rüşvet anlaşmasının çerçevesini çizerken, anlaşma konusunu iç piyasadan toplanacak permilere göre dış ülkelerden getirilecek demirlerin oluşturduğunu, sanık Bakan'ın bu anlaşma gereği, ilgili müdürlere söylemek suretiyle demirlerin yurda sokulmasını ve gümrük işlemlerinin

yapılması sırasında kendilerine geçiş üstünlüğü ve kolaylık sağlayacağını buna karşılık (...)’in aylık. 15 ila 20 milyon Türk Lirası ödeyeceğini belirtmiştir.

Sanık (...) ise Soruşturma Komisyonunda ve Yüce Divan önünde verdiği ifadelerde ve ayrıca savunmasında; kendisini böyle bir anlaşmaya iten nedenin, Gümrüklerde karşılaştığı zorluklar olduğunu ileri sürmektedir. Özellikle görevlilerin gümrüklerdeki işlemlerinde, yasa dışı menfaat sağlanmak için kendisine sun’i birtakım zorluklar çıkardıklarını, rüşvet anlaşmasını bu engelleri kaldırmak ve işlemlerinde sürati temin etmek amacıyla yaptığını belirtmiştir.

Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU’da, (...)’in kendisine gümrüklerde karşılaştığı engellerden zaman zaman bahsettiğini bildirmektedir.

Sanık (...), kendisinin rüşvet anlaşmasına bu amaçlar doğrultusunda gittiğini açıklamasına karşın, rüşvet anlaşmasının hazırlanış ve ortaya çıkışındaki olgular, anlaşma konusu sağlanacak paranın miktarı ve ödenmesindeki yöntemi, anlaşmanın hemen sonrası ilgili gümrük kuruluşlarında gerçekleştirilen değişiklik ve bunun sonucu oluşturulan kadro, bunlara paralel olarak yurt dışında, demir ithalatını organize edecek paravan şirketlerin ortaya çıkışı, sanık (...)’in ilişkili olduğu kaçak demir getiren gemi olayları, Tuncay MATARACI tarafından ataması gerçekleştirilen personelin bu olaylarda uyguladıkları yasa dışı yöntemler, rüşvet paralarının ödenmesi konusundaki baskı ve zorlamalar, rüşvet anlaşmasının meşru bir amaç için değil, şeklen yasal görünüm altında olmakla beraber gerçekten, yasa dışı yollardan getirilecek demirlerin yasalara aykırı biçimde yurda sokulmaları suretiyle gayrimeşru menfaat elde edilmesi maksadına yönelik olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Gerçekten, taraflar, üçlü olarak 1978 yılı Eylül ayı başlarında Sheraton Otelinde «hurda demir» vesilesi ile bir araya geldiklerinde, rüşvet konusu, kapalı biçimde doğrudan, zamanın Gümrük Bakanı tarafından ortaya getirilmiş, hurda demirin sağlayacağı menfaatin azlığına dikkat çekilerek, yeniden demir getirilmesi, bunlarla para kazanılması önerilmiştir. Bakanın amacının ne olduğu, (...) ve Salih Zeki RAKICIOĞLU tarafından yapılan ikili görüşmede anlaşılmış, yapılacak iş ortaya konularak, sözü edilen öneriye derhal olumlu cevap verilmiştir. Daha işin başlangıcında, taraflar birbirlerinin niyetlerini anlamışlar ve hesaplarını yapmışlardır. Yasal görünüm altında ve piyasadan toplanacak permi ve lisanslar bu

işlerde vasıta olarak kullanılacak ve Tuncay MATARACI'nın sağlayacağı geçiş üstünlüğü ve kolaylıklarla bu demirlerin ithali temin edilecektir. Daha açık bir anlatımla, sağlanacak olan bu kolaylıktan maksat, (...)’in yapacağı gümrük işlemlerinin bir bölümünde gümrük mevzuatının uygulanmamasıdır. Nitekim, bu yardımın karşılığı olarak sağlanacak menfaat veya paranın saptanması sırasında, tarafların ortaya koydukları pazarlık biçimi ve sonuçta karar kıldıkları ödeme yöntemi, gerçek amacı belirtir niteliktedir. Önce kilogram üzerinden ödeme yapılması yolundaki pazarlık ve anlaşma, sanık Bakanın kendisi yönünden bu tür ödemelerin yaratacağı sakıncalar gözönünde tutularak, karşı tarafça getirilecek demir miktarı gözetilmeden aylık 15 ilâ 20 milyon TL. arasında maktu bir rakam ödenmesi biçiminde sonuçlandırılmıştır. Periyodik olarak ve süreyle sınırlandırılmadan yapılacak bu ödemenin (...) tarafından hemen kabul edilmesi gerçekten dikkat çekicidir. Elde veya piyasadan toplanmış yeterli miktarda permi ve lisans mevcut değilken, üstelik bunlara göre yapılacak ithalatta karşılaşılabilecek yasal engeller söz konusu olmadan, geleceğe yönelik bir zaman sınırlaması da yapılmadan ve getireceği mali yükümlülüğün ne olacağı hesaplanmadan böyle bir sorumluluk altına girilmesi her halde, meşru bir hakkın elde edilmesi amacına yönelik olamaz.

Gerçekten, anlaşmanın gereği olarak, yaklaşık altı aylık dönem içerisinde ve kaçak demir olaylarının ortaya çıkması nedeniyle zorunlu olarak ödemelerin kesildiği tarihe kadar yapılan rüşvet ödemelerinin 84 milyon 500 bin TL. ya ulaşması gözönünde tutulursa, yapılması amaçlanan ve planlanan işin büyüklüğü ve yasalara aykırı yöntemlerin uygulanma biçimleri daha kolay ve daha iyi anlaşılır.

Taraflar, anlaşmanın meşru bir amaca yönelik olmadığına bilinci içerisinde, rüşvet anlaşmasının hemen akabinde, ilk iş olarak kendi emellerine uygun ve istedikleri biçimde ithal işlemlerini yönlendirebilecek bir ekibi, İzmit ve Derince Gümrüklerinde oluşturmayı düşünmüşler ve bunu gerçekleştirmişlerdir. (...)’ce önerilerek Salih Zeki RAKICIOĞLU’na verilen isimler, Tuncay MATARACI tarafından istenilen yerlere atanmış ve böylece istenen kadro oluşturulmuştur. Bu atamalar hemen tesirini göstermiş, Nuri YİĞİLITAŞ tam yetki ile her nevi ithal evrakının muayenesi ve havalesi ile görevlendirilmiş, İzmit Gümrüğünde görevli olan tecrübeli iki müdür muavini devreden çıkarılmıştır. Ayrıca; bu gümrük idaresine bağlı antrepo ve sundurmalarındaki ekip yeni baştan

düzenlenmiştir. Bu kadar seri ve tarafların anlaşmasına uygun olarak atamaların gerçekleştirilmesi, İzmit Gümrük Müdürlüğüne çok süratli biçimde ve Tuncay MATARACI tarafından Mehmet Ali BERK'in getirilip göreve başlattırılması bir rastlantı olamaz.

Gümrük birimlerinde istenilen ekiplerin kurulması yanında, dış ülkelerde de, ilgili kuruluşlarla işbirliğine geçilmiş, İsviçre'de bulunan Türk asıllı kimselerin yönetimindeki şirketlerle anlaşmalar yapılmıştır. Yukarıda açıklandığı üzere, UNIDOR S.A. ve Metal Union Etablissement Şirketlerinin faaliyetlerinin, Türk asıllı kimselerin yönetiminde ve Türkiye'ye yönelik olmak üzere 1978 ve 1979 yılları içerisinde çok arttığı açıkça görülmektedir. Kayden yönetici olarak gözükmeyen bu kimselerin faaliyetleri sonucu; yıllardır durgunluk içerisinde olan UNIDOR S.A. Şirketinin 1978-1979 yıllarında ulaştığı yüksek kapasitesi bilançosundan anlaşılmaktadır. İsviçre'de bulunan bu şirketlerin Bulgaristan'dan toplayıp Burgaz Limanından yükledikleri demirleri Türkiye'ye sevketmeleri ise çok dikkat çekicidir. Bu şirketlerin gönderdiği malların (...), İhsan ÖNAL, Turan AYVANOĞLU tarafından kabul edilmesi ve sahip çıkılması da, (...)’in rüşvet anlaşmasından sonra, piyasadan permi ve lisanslar toplamak için demir tüccarları ile yaptığı işbirliğini göstermektedir. Nitekim, (...), Sürtaş Haddecilik Sanayi ve T.A. Şirketinin, İhsan ÖNAL, ÖNAL TİCARET; Turan AYVANOĞLU’da Sasçelik Firmasının yöneticisi ve sahipleridirler.

Rüşvet anlaşmasına bağlı olarak kurulan işbirliği ve organizasyon sayesinde getirilmesi planlanan demirlerin, şeklen yasal görünüm altında, yasa dışı eylemlerle yurda sokulmak istenmesi de ortaya çıkan somut gemi olaylarıyla anlaşılmaktadır. Yasa dışı olarak yapılan demir ithalatında izlenen yöntemi iki grupta toplamak mümkündür. Birincisinde, gemi manifestosu veya permilerde gösterilen miktardan fazla demirin, belgelerde gösterilen miktarlara uygunmuşçasına yurda sokulması; İkincisinde ise, ithali yasaklanmış cins ve nitelikteki demirlerin hurda veya başka bir ad altında ithalinin gerçekleştirilmesidir. Böylece, rüşvet anlaşması ile varılmak istenilen hedefin yasa dışı yollara yönelik olduğu, (...) ve Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun savunmalarında ileri sürüldüğü gibi bürokratik ve yasa dışı engellemelerin kaldırılmasını değil, aksine, ilgili makamların yasa gereği yapmamaları gereken işlemleri, adı geçenlerin menfaatlerine uygun olarak yapmalarını hedef aldığı kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

2 — RÜŞVET SUÇUNUN UNSURLARI :

Bu kısımda rüşvet suçunun kanuni unsurları bulunup bulunmadığı araştırılacak ve incelenecektir.

a) MEMURİYET VE GÖREV SORUNU :

Önceki bölümde yapılan açıklamalarda ortaya konulan rüşvet konusu eylemlerin cereyan ettiği, 1978 Eylül ile 1979 yılı Temmuz dönemi içerisinde, rüşvet almak suçunun sanığı olan Gümrük ve Tekel eski Bakan'ı Tuncay MATARACI'nın, Bakanlık dönemine ilişkin bu suçu nedeniyle «memur» sayılacağına kabulü tartışmasıdır.

TCK.nun 211. maddesi, rüşvet suçunu belirlerken memur kavramını, «Maaşlı veya maaşsız, daimi veya muvakkat, mensup veya müntehap, yeminli veya yeminsiz hükümete... ait bir işle tanzif ve tevkil edilen... kimseler» olarak tanımlamaktadır. Sanık Tuncay MATARACI'nın ceza hukuku ve tatbikatı açısından Bakan olarak memur kavramı içerisinde girdiği açıktır.

Konunun son derece belirgin olmasına rağmen, burada üzerinde kısaca durulması gereken husus; rüşvet konusu olaylarla sanık Bakanın görevi arasında bir ilişki bulunup bulunmadığıdır.

Sanık Bakanın rüşvet almak suçundan sorumlu tutulabilmesi ve bu suçun yasal unsurlarının oluşabilmesi için bu tür bir ilişkinin ortaya konulması gerekir.

Rüşvet konusu olaylarda, yasa dışı yollarla yurda kaçak demir getirilmesinin amaçlandığı ve bunun elde edilebilmesi için Gümrük Yasasının öngördüğü sistemlerin çalıştırılmamasının veya ihmal edilmesinin istenmekte olduğu açıkça ortadadır. Oluşturulan bu kadro eli ile her türlü yasa dışı eylemler geçerlik kazanmakta ve bu tür işlemler bizzat Bakan tarafından onaylanmaktadır. Rüşvet anlaşmasının tamamlanması sonucu, yasa dışı yollarla, ilk yükümlülüklerini yerine getirmeye başlayan Bakan, ilgililerin önerisi üzerine istenilen atamaları gerçekleştirmiş ve amaçlanan eylemlerin başarıya ulaşmasında tüm önlemlerini almıştır. Ayrıca, başmüdürlük makamına bizzat direktif verilmiş, gerekirse, bu kimsenin dahi derhal görevden alınabileceği açıklanmıştır. Akabinde, rüşvet konusu paraların gelip gelmediği devamlı olarak takip edilmiş, bazı gecikmeler durumunda, kendisinin üzerine düşeni yaptığını ve bu

yoldan mecliste, basında devamlı hesap verdiğini belirterek karşı tarafın yükümlülüğünü yerine getirmesi yolunda, tehditlere varan baskılar kurmuştur. Öyleki, yasa dışı eylemlerin ortaya çıkması üzerine, bu konuya elkoyan Vali ile doğrudan sürtüşmeye girmiştir.

Bu eylemlerin tamamının sanığın Bakanlık görevi ile doğrudan ilgili bulunduğu açıktır. Gerçekten; «2825 sayılı Gümrük ve inhisarlar Vekilliği Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun» un 6. maddesi hükmüne göre; «Gümrük Kanunlarının ve Gümrüklerle alâkalı diğer kanun, nizamname muahede ve mukavelelerin iyi tatbikini temin ve gümrüklerin bu yoldaki faaliyetlerini tanzim ve takip etmek ve gümrük şube ve servislerinin verimli ve ileri çalışmalarına yarıyacak tedbirleri almak»la yükümlü Gümrükler Umum Müdürlüğü ile aynı yasanın ek birincisi maddesinde yer alan «Gümrük kapılarında ve Gümrük teşkilatı bulunan deniz limanlarında ve serbest ve çeşitli antrepo ve iç gümrük sahalarında ve Marmara Denizi... ve bu yerlerdeki gümrük saha ve bölgelerinde Gümrük ve Muhafaza vazifeleriyle, kaçakçılığın meni takip ve tahkiki işleriyle» görevli «Gümrükler Muhafaza Müdürlüğü», sözü edilen Yasanın birinci maddesine göre; doğrudan Gümrük ve İnhisarlar Bakanlığına bağlı birer daire hükmündedir. Merkeziyet sisteminin kabul edildiği, sözü edilen Bakanlıkta Gümrük ve Tekel Bakanı teşkilatın başında yer almaktadır. Bir Bakanın Devlet yapısındaki yeri, yönetimdeki etkinliği ve gücünün nelerden oluştuğu, birinci suçta yeterince açıklanmıştır. Hizmet hiyerarşisi bakımından en yüksek amir durumunda bulunan ve merkez teşkilatı üzerinde hiyerarşi kudretine sahip olan Bakanın; Gümrükler Genel Müdürlüğü ve Gümrükler Muhafaza Müdürlüğü üzerinde de, bu kudrete sahip olduğu tartışmasızdır.

Bu durumun tabii sonucu olarak; yukarıda sözü edilen hizmetlerle Bakanın görevi arasındaki ilişki kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Sanık Bakan, görev ilişkisi nedeniyledir ki, Bakanlığın ilgili birimlerinde gerekli atamaları ve değişiklikleri yapmış, tüm yasa dışı eylemlerin yürütülmesine yardımcı olmuş ve bu eylemleri ortaya çıkarmaya çalışanlarla da doğrudan mücadeleye girebilmiştir.

b) SUÇUN MADDİ UNSURU :

TCK.nun 213. maddesinde rüşvet suçu; «Memurun» yapmaya mecbur olduğu şeyi yapmamak veya yapmamaya mecbur olduğu şeyi yapmak için menfaat temin etmesi olarak tanımlanmaktadır.

Dava konusu olaylarda ise bu durum söz konusudur. Sanık Gümrük ve Tekel Bakanı olarak, maddi olgular bölümünde gösterildiği üzere, «Kanunen ve nizamen» yapmamaya mecbur olduğu işlemleri yapması nedeniyle, menfaat temin etmiş, rüşvet paralarının sirkülasyonunu gösteren dökümlerde açıklandığı şekilde 84 milyon 500 bin TL. nın kendi tasarruf alanına girmesini sağlamıştır.

Öte yandan, rüşvet veren olarak sanık (...) de sözü edilen miktardaki meblağı, kendi mamelekenden çıkararak Salih Zeki RAKICIOĞLU aracılığıyla Tuncay MATARACI emrine vermiştir

Böylece suçun maddi unsurlarının her iki sanık için de oluştuğu görülmektedir.

c) SUÇUN MANEVİ UNSURU :

Rüşvet veren ile alan arasında yasal tabiriyle, «rüşvet mukavelesinin» varlığına delalet edecek biçimde iradelerin birleştiği yukarıda açıklıkla ortaya konulmuştur. Olayların cereyan ettiği dönemde zaman zaman bu mukavelelerin varlığı açıkça vurgulanmış ve tarafların kendilerine düşen yükümlülükleri gösterilmiştir.

Suçun manevi unsurunu oluşturan kastın varlığı da bu şekilde ortaya çıkmıştır.

3 — «ZEHRA GÜVELİ» VE «NİCOS» GEMİLERİNE İLİŞKİN OLAYLAR :

Rüşvet suçuna ilişkin yasal unsurlar belirlendikten sonra, bu bölümde rüşvet anlaşmasının uzantısı olarak ortaya çıkan olguların değerlendirilmesi yapılacak ve özellikle, rüşvet anlaşmasına ilişkin yönler açıklanacaktır.

Yukarıda; «rüşvet anlaşması sonrasında ortaya çıkan olguların» belirtildiği bölümde gösterilen olayların bir rastlantı olmadığı belirtilmişti. Yakından bakıldığında bütün olayların belli bir amaca yönelik olarak ve önceden hazırlanan bir sistem içerisinde oluştuğu görülmekte ve yasa dışı olan demirlerin, gümrüklerden yasaya uymayan biçimde çekilmesi işlemlerinin elde edilecek kazanç esası üzerine oturduğu ve rüşvet anlaşmasının sonucu olduğu belirlenmektedir.

«ZEHRA GÜVELİ» gemisinin «79/2» sefer sayılı olayında, bu sistemin uygulanışını bütün ayrıntılarıyla izlemek kabildir. 12.7.1979 tarihli, İstanbul Emniyetinden, «ZEHRA GÜVELİ» gemisi ile kaçak demir getirildiği konusundaki ihbar, Kocaeli Emniyet makamlarına ulaştığında, 14.7.1979 tarihine kadar beklenilip mal sahiplerinin ve kaptanın gemiye gelmemesi üzerine soruşturmanın derinleştirildiğinde ortaya şöyle bir tablo çıkmaktadır : İsviçre'nin Cenevre kentinde bulunan, UNIDOR S.A. Şirketi, Bulgaristan'ın Burgaz Limanından, 1.055 ton olarak, manifestoda gösterilen demir ürünlerini göndermiştir. Daha demirler limana gelmeden, sanık (...) iş arkadaşıyla birlikte ortaya çıkmış ve sözü edilen demirlerin «Yarımca» Belediye sahasına boşaltılmasını ve bu sahanın sundurma olarak kabulünü talep etmişler, sundurma için gerekli koşulları taşımayan bu yer, «rüşvet anlaşması» sonrası İzmit Gümrük Müdürlüğüne tayin edilen Mehmet Ali BERK tarafından, yeterli bir inceleme yapılmadan sundurma olarak kabul edilmiş ve gereğinin yerine getirilmesi de, özel olarak atanan Nuri YİĞİLITAŞ başkanlığında bir ekibe verilmiştir. Bu ekipte, muayene memuru Kemal YETKİN, kolcular; Hüseyin USLU ve Şiho ERDEM görev almışlardır. Bu kişilerin düzenledikleri tutanak ise daha ilginçtir. Yasal hiçbir unsuru belirtilmeden ilgili saha, sundurma rejiminin uygulanması için tüm şartları haiz bir yer olarak gösterilmiştir. Böylece, rüşvet anlaşmasının gereği bir ölçüde yerine getirilmiş, her türlü kontrol ve denetimden uzak, başıboş bir sahaya demirlerin indirilmesi için gereken ortam hazırlanmıştır. Ne var ki, mahalli emniyet teşkilâtının olaya el koyması sonucu demirler indirilememiştir.

Bu arada, ithali planlanan demirlerin tamamının manifestoda gösterilen demirlere uymayan miktar ve nitelikte olduğu da saptanmaktadır. Şöyle ki, 1055 ton olarak gözükten demir tutarı 2024 ton olarak saptanmış ve nitelik yönünden de manifestoya uygunluk göstermediği anlaşılmıştır. Bir an için yasa dışı eylemin ortaya çıkarılmadığı düşünülecek olursa, yaklaşık 1 milyon kg. demirin, kaçak ve vergisi ödenmeden, rejime aykırı olarak yurda sokulması ve bunun akabinde de karaborsadan piyasaya sürülme imkanının doğması, gözden uzak tutulamaz.

Demirleri gönderen firmanın «paravan» bir kuruluş olması yanında; demirleri taşıyan geminin «Çift tonaj» kullandığı, 499 gros, 1020 Dedweyt ton olarak tonajı gösterilen geminin 2024 tonla limana gelmesi bir tesadüf değildir. Kaldı ki, düşük tonajlı gemilerin İzmit Körfezinde yararlandıkları kolaylıklar Liman Müdürlüğü'nün yazısından anlaşılmaktadır. Yargıtay

bozma ilâmında gösterilen olgular değerlendirildiğinde; «rüşvet anlaşması» sonucu yaratılan sistemin nasıl çalıştığı daha yakından görülebilmektedir.

Bu olayın yanı sıra, anılan geminin bir önceki seferinde de aynı olguların sergilendiği, ancak, demirlerin indirilmesi sırasında gerekli önlemler alınmadığından, malların gerçek miktar ve niteliği saptanamamış, sadece yukarıda gösterilen sistemin bu olayda dahi aynen sergilendiği sonucuna varılmıştır.

Devlet Kuruluşlarına ait ve yasanın öngördüğü biçimde sundurmalar mevcutken; özel şahsa ait arsa, sundurma olarak kabul edilmiş, böylece gümrük yetkililerinin kontrol ve denetiminden uzaklaştırılarak demirlerin ithal işlemi gerçekleştirilmiştir. Yukarıda sözü edilen Yargıtay bozma kararında, bu olaya ilişkin konulara da yer verilmiştir.

Burada üzerinde durulması gereken diğer bir gemi olayı da, «NİCOS»a ilişkindir. Her ne kadar, bu gemi olayı nedeni ile, haklarında toplu kaçakçılık suçlarından dava açılan sanıklar, İhsan ÖNAL, Turan AYYANOĞLU, (...) haklarında beraat kararı verilmişse de; bu durum, sözü edilen gemi olayına ilişkin olguların, bu davada gözönünde tutulmasına engel teşkil etmemektedir. Kocaeli İkinci Ağır Ceza Mahkemesince görülüp karara bağlanan «toplu kaçakçılık» suçuna ilişkin kamu davasıyla, Yüce Divan'da görülmekte olan «Rüşvet» suçuna ilişkin davanın konusu ve tarafları birbirlerinden ayrı bulunmaktadır. Ağır Ceza Mahkemesinde; rüşvet suçuna ilişkin ne bir iddia, ne de bu suçun olgularına ilişkin vakıalar yer almış, sadece üç sanığın bu gemi olayına ilişkin soyut eylemleri değerlendirilmiştir. Oysa, rüşvet suçu; konusu ve buna bağlı eylemleri itibariyle, anıları Ağır Ceza Mahkemesi dosyasındaki bilgilerin dışında ve sonradan ortaya çıkarılan olgulara dayanmaktadır. Ağır Ceza Mahkemesi dosyasında yer almayan olaylar bir bütün halinde sonuçları ile birlikte ele alınıp incelendiğinde ortaya çok değişik bir tablo çıkmakta, «NİCOS» gemisiyle amaçlanan plan daha da belirginleşmektedir Şurası özellikle belirtilmelidir ki, «NİCOS» olayı tek başına ve bağımsız bir olay değil, kendisinden önceki eylemlerin bir devamını, olaylar zincirindeki halkalardan bir tanesini oluşturmakta, rüşvet suçuna bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.

Rüşvet suçuna bağlı olarak bu olayın incelenmesinde; anlaşmaya uygun tüm eylemlerin sergilendiğini görmek mümkündür. Yasa dışı

yollarla yurt dışından demir getirme konusunda, Gümrük ve Tekel Bakanlığıyla anlaşmaya varan (...), bu gemi olayına da doğrudan karışmıştır. Daha malların limana varmasından bir gün önce, İzmit Gümrükleri Müdürlüğüne arkadaşı İhsan ÖNAL ile başvuran (...), «NİCOS» gemisindeki malların tamamının kendilerine teslimini istemiştir. Bu geminin dahi İsviçre kökenli «Metal Union Etablissement» Şirketinin temsilcileri tarafından tutuldukları ve bu kimselerin Türk asıllı kimseler olduğu ve geminin Bulgaristan'dan temin edilen demirlerle yüklendiği, geminin İzmit Limanına gelmesinden sonra manifestosunun verildiği ve bu manifestoda gösterilen demirlerin niteliklerinin nelerden oluştuğu yukarıda açıklanmıştır. Ne var ki, «ZEHRA GÜVELİ» gemisindeki demirler nedeniyle ortaya çıkan durum üzerine bu geminin uzunca bir süre limanda bekleyiş içerisinde kaldığı ve sonuçta el konulduğunda, «ZEHRA GÜVELİ» gemisine benzer olayların cereyan ettiği anlaşılmaktadır. Zira, gemide bulunduğu bildirilen yaklaşık 3 bin ton demirin hurda olmadıkları saptanmıştır. Nitekim, sonradan demirlerin niteliklerine uygun olarak verilmek istenilen manifesto ilgili Başmüdürlük tarafından işleme konulmamıştır. Bu durum dahi göstermektedir ki, rüşvet anlaşmasına uygun olarak hurda adı altında getirilen demirler yurda bu vasıf altında sokulmak istenmiş ancak, beklenmedik durumlar nedeniyle sanıklar eylemlerinde başarıya ulaşamamışlardır.

Öte yandan, «HANNELİSSA» gemisi nedeniyle yaptırılan tahkikatta da aynı yöntemin uygulandığı gözlenmektedir.

Tüm bu olgular sanık (...)’in, rüşvet anlaşması çerçevesi içerisinde yasa dışı yollardan temin ettiği demirleri gene yasa dışı yöntemlerle yurt içerisine soktuğunu ve bunda da büyük ölçüde Tuncay MATARACI tarafından oluşturulan kadrodan yararlandığını ortaya koymakta ve böylece rüşvet paralarının hangi amaç doğrultusunda verildiği açıkça anlaşılmış bulunmaktadır.

4 — TESELSÜL KONUSUNA İLİŞKİN İNCELEME :

Bu bölümde, dava konusu olaylara, TCK.nun teselsül hükümlerinin uygulanıp, uygulanmayacağı konusu üzerinde durulacaktır.

TCK.nun 80. maddesinde «Bir suç işlemek kararının icrası cümlesinden olarak, kanunun aynı hükmünün birkaç defa ihlal edilmesi, muhtelif zamanlarda vaki olsa bile bir suç sayılır...» hükmüne yer

verilmiştir. Türk Ceza Kanununun, müteselsil suçu özel bir içtima biçimi olarak kabul ettiği söylenebilir.

Madde metninde yer alan unsurlar öğretide belirtildiği üzere: «Suç işlemek kararı» suç işlemek kastı demek değildir. Kanun vazı «Suç işlemek kararı» deyimini ile daha geniş bir kavramı belirtmek istemiştir. Genel bir «Saik» birliğine gitmemek şartıyla müteselsil suçu oluşturan hareketlerin aynı gayeye tevcih edilmeleri bu hususta kıstas olarak kabul edilebilir. Bu sebeple kararda birlik kavramı gayeye göre tayin olunmalıdır.

«Kanunun aynı hükmü» deyimini, biçimde değil hükümlerin özünde aynı olması anlamına gelir. Aynı maddenin aynı fıkrasının veya ihlal edilen fıkralar değişse bile aynı maddenin ihlalinin aynı hükmün ihlali olabileceği şüphenin dışındadır.

Türk Ceza Kanunu «Suç işleme kararının icrası» cümlesinden olarak kanunun aynı hükmünün birden ziyade ihlalini esas tuttuğuna göre, maddi unsuru oluşturan hareketler «icrai hareket» sayılmış, dolayısıyla suçun tekliği esası kabul edilmiştir.

Burada bir noktanın açıkça ortaya konulması gereklidir. Kanunun her ihlali, müstakil bir suç mahiyetindedir. Fiillerden bir kısmının tamamlanması, diğerlerinin teşebbüs safhasında kalmaları halinde de aynı hükmün birden fazla ihlali söz konusudur.

Bu fiil, müteselsil suçun tüm özelliklerini taşımaktadır.

Aslında rüşvet anlaşmasının temelinde, müteselsil suça ilişkin özellikler yer almaktadır. Rüşvet anlaşması, konusu ve sağlanacak menfaatler yönünden, geleceğe yönelik, maktu ödemeler biçimindedir. Suç işleme kararı, açıkça belirlendiği üzere, yurt dışından temin edilen demirlerin yasa dışı yollardan yurda sokulmalarını amaçlamaktadır ve temelde gayrimeşru kazanca dayanmaktadır. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için eylemlerin devamlı ve birden fazla yapılması zorunludur. Suçun maddi unsurunu oluşturan ve Tuncay MATARACI tarafından yasaya aykırı biçimde yapılan eylemler bir defaya inhisar etmemektedir. Şöyle ki, yurt dışından gemilerle getirilen demirlerin gümrüklerden yasa dışı yollarla çekilmesi planlı ve organize bir ekiple gerçekleştirilirken, her defasında, yasa hükümleri de çiğnenmiş olmaktadır.

Tuncay MATARACI'nın sağlamış olduğu kolaylıklardan ve yaratmış olduğu ortamdan yararlanan (...), rüşvet anlaşması gereği oluşturulan bu duruma muntazam ödemelerle karşılık vermiştir.

Her biri ayrı tarihlerde gerçekleştirilen bu eylemler ile bunların karşılığı olarak sağlanan menfaatler, suçun maddi unsurları olarak ortaya çıkmış ve böylece TCK.nun 80. maddesindeki unsurlar oluşmuş bulunmaktadır.

5 — SUÇUN SÜBUTU VE SANIKLARIN HUKUKİ DURUMLARI :

Bu bölümde, sanıkların eylemlerini sübute götüren nedenler üzerinde toplu olarak durulacak ve sanıkların yasa karşısındaki hukuksal durumları ortaya konacaktır.

Bu suça ilişkin olarak, sanıklardan Salih Zeki RAKICIOĞLU ve (...)’in, suçun oluşum ve kabulüne ilişkin ikrarları bulunmaktadır. Bu sanıklar, rüşvet olgusunu, yapılan eylemleri, sağlanan menfaati ve bu amaçla oluşturulan rüşvet düzenini belli ölçüde açıklamışlar, olaylar arasındaki bağlantıları göstermişlerdir. Gerçi, yukarıda birinci suçta belirtildiği gibi sanıklar, kendiliklerinden ve doğrudan bu tür bir açıklamaya girmemişlerdir. İnkârı mümkün olmayan, belgelere ve kayıtlara dayanan ve kendilerinde içinde oldukları birtakım işlemlerin ortaya çıkarılması üzerine sanıklar ilk ifadelerinden dönmek ve daha fazla gerçeklere ters düşmemek için açıklamalarda bulunmak zorunluluğunu duymuşlar ve böylece suçun açıklık kazanmasına yardımcı olmuşlardır. Ancak, sözü edilen iki sanık, olguları ortaya koyarken, gerçekleri tam olarak ifade etmekten de özenle kaçınmışlardır. Özellikle; rüşvet anlaşması konusunda başlangıçta yasal amaçlar doğrultusunda hareket edildiği izlenimini verir biçimde açıklamada bulunmuşlardır. (...)’in, gümrüklerde, maksatlı olarak birtakım güçlülere maruz bırakıldığı, iş çevreleri dahil kendisi karşısında bir grub oluşturulduğu ve gümrüklerdeki işlemlerin de bir çıkmaza girdiği, işte bu sırada Bakanı karşılığın almamak için, yapılan bir teklifi kabul ettikleri ileri sürülmüşse de asıl amacın gösterilmeye çalışıldan başka olduğu anlaşılmıştır.

Suçun sübutu ve sanıkların eylemlerinin değerlendirilmesinde sadece bu ikrarlara da dayanılmamıştır. Olaylar arasında bağlantı kurulurken,

elde edilebilen tüm kanıtlarda gözönünde tutulmuştur. Sanıklar Salih Zeki RAKICIOĞLU ve (...) tarafından belirtilen 1978 yılı Eylül ayı başlarında olduğu kabul edilen rüşvet anlaşması ortaya konduktan sonra, anlaşmaya uygun atamaların hemen bu anlaşmadan sonra ve doğrudan Bakan Tuncay MATARACI tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu atamaların birbiri arkasına, «beyaz formül» sistemiyle gerçekleştirilmesi tesadüf değildir. Atanan kimselerin hangi şartlarda, buraya getirildikleri, göreve başlatılmalarından geçmiş durumlarına kadar tüm olgular yeterince açıklanmıştır. Nitekim, sonraki dönemlerde kaçak demir getiren gemi olaylarında, atanmaların durumu, daha belirginleşmiş ve yaratılan sistem amacı ile birlikte ortaya çıkmıştır.

Bu suçun maddi unsurları olarak kabul edilen; «temin edilen menfaatin» cinsi, miktarı ve yöntemi suçun varlığı konusunda ortaya konan en önemli kanıtlardandır.

Yukarıda gösterildiği üzere rüşvet anlaşmasından sonra ve 1978 yılı sonlarından başlamak suretiyle yurt dışından demirlerin gelmesiyle birlikte; (...)’den, Tuncay MATARACI’nın tasarruf alanına milyonlarla ifade edilen paraların aktarılmaya başlandığı görülmektedir. Çek olarak verilen bu paraların, Salih Zeki RAKICIOĞLU aracılığıyla Tuncay MATARACI’ya ulaştığı, bazı çeklerin Salih Zeki RAKICIOĞLU veya paravan hesap olarak kardeşi Adem RAKICIOĞLU adına açılan hesapta tutuldukları ayrı kalemler halinde gösterilmiştir.

Tuncay MATARACI, bu çek işlemlerinde odak noktasını oluşturmakta kendi inisiyatif ve direktifi ile bu paraların akışına yön vermektedir. Gerçekten, paraların paravan olarak kendilerinde toplandığı kimseler «Halil İbrahim DEMİR, Ali YILDIZ, Hakkı KALKAVAN» ve (...)’den paraları çek halinde alan Salih Zeki RAKICIOĞLU, Tuncay MATARACI’nın talimatına göre hareket etmek durumundadır. Adı geçenlerden Halil İbrahim DEMİR, Tuncay MATARACI’nın Bakan olduktan sonra yakın ilişkiler içerisine girdiği samimi arkadaşındır. İleride bu sanığa ait bölümde daha geniş açıklamalarla belirtileceği üzere Halil İbrahim DEMİR, kendi adına fakat Tuncay MATARACI hesabına açtığı banka hesaplarında, bu rüşvet paralarının gizlenmesine yardımcı olmuştur. Sözü edilen sanığa, (...) kaynaklı çeklerin gelişinin, Tuncay MATARACI dışında hiçbir izahı yapılamamaktadır. Halil İbrahim DEMİR, kanıtlarıyla

ortaya konulduğu üzere; İstanbul'da özel inşaat müteahhidi olarak iş hayatını sürdürmektedir. (...)’ le ticari ve mali yönden hiçbir parasal ilişkisi bulunmamaktadır. Halil İbrahim DEMİR tarafından yapılan harcamalar, Tuncay MATARACI'nın yeğeni Hakkı KALKAVAN'a aktarılan paralar, Tuncay MATARACI'nın eşine verilen daireler ve Tuncay MATARACI hesabına satın alınan arsa ve yapılan diğer tasarruflar Tuncay MATARACI'nın rüşvet konusu paralara verdiği yönü açıklamaya yeterli bulunmuştur.

Diğer sanık Ali YILDAZ'da rüşvet paralarının gizlenmesinde rol oynayan kimselerdendir. Bu sanık rüşvet paralarından 25 milyon TL. tutarını kendi hesapları içerisinde eritmek ve saklamak sureti ile sanık MATARACI'nın yanında yer almıştır. MATARACI'nın çok yakın arkadaşı durumunda olan Ali YILDIZ'a bu paraların gelişi Tuncay MATARACI kanalıyla olmuştur. Bu konudaki açıklamalar ilerideki bölümde yer alacaktır. Yalnız şurası belirtilmelidir ki, (...)’le Ali YILDIZ arasında parasal hiçbir ilişki bulunmamaktadır. İşyerleri ayrı olduğu gibi gördükleri işlerin nitelikleri farklıdır ve o güne kadar da birbirlerini hiç görmemişlerdir. Ali YILDIZ'a çeklerin aktarılışını Tuncay MATARACI organize etmiş, bir bölümünde de Halil İbrahim DEMİR’i devreye sokmuştur. Nitekim, Ali YILDIZ yargılama sırasında Soruşturma Komisyonundaki beyanından dönerek bu meblağın kendisine Tuncay MATARACI tarafından intikal ettirildiğini belirtmiştir.

Tuncay MATARACI'nın rüşvet konusu paraların gizlenmesinde yararlandığı bir kişi de yeğeni Hakkı KALKAVAN'dır Ticari kapasitesi belli olan ve küçük işlerle uğraşan bu kişiye aralarında ticari hiçbir ilişki bulunmayan Halil İbrahim DEMİR’le Salih Zeki RAKICIOĞLU’ndan milyonlarca liralık paranın intikali de Tuncay MATARACI isteğiyle olmuştur.

Bütün bu işlemler, dayanakları banka kayıtları ve hesaplarıyla birlikte ileride açıklanacaktır. Öte yandan, rüşvet paralarının bir bölümünün kendi üzerinde kaldığı Salih Zeki RAKICIOĞLU tarafından kabul edilmektedir. Bu arada, Tuncay MATARACI'nın terzisi ve arkadaşı olan ve aynı zamanda Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun da yakını bulunan Ahmet BOZKURT'a bir tesadüf sonucu geçen 10 milyon TL. çok kısa bir süre içerisinde Tuncay MATARACI tarafından verilen direktife göre çekilmiştir.

Mali ve ticari yönden hiçbir, ilişkileri bulunmayan hatta, birbirlerini tanımayan bu kişiler arasında kurulan parasal ilişkilerin müsebbibinin Tuncay MATARACI olduğu ortaya çıkmaktadır. Tamamen kayıtlara dayalı banka hesap ve ekstreleriyle doğrulanan çeklerin sirkülasyonunun, rüşvet anlaşmasını ortaya koyan en önemli bulgulardan birini oluşturduğunda kuşku duyulamaz. (...) kaynaklı toplam 84 milyon 500 bin TL. tutarındaki çeklerin tek yönlü olarak akışı ve belli noktalarda birikmesi Tuncay MATARACI'nın rüşvet eylemine bağlıdır ve bu eylemin başka biçimde açıklanması olanağı yoktur.

Öte yandan sanık Tuncay MATARACI'nın rüşvet anlaşması doğrultusunda Marmara Gümrükleri Başmüdürüne verdiği talimat ve yaptığı baskı da dikkat çekicidir. Bir Başmüdürün, Bakan tarafından İstanbul'da kaldığı oteldeki özel odasına çağrılıp, arkadaşları olduğunu söylediği sanıklarla tanıştırılması ve işlerinde onlara yardımcı olunması talimatının verilmesi bürokratik ilişkiler içerisinde düşünülemez. Öyle ki, bu Başmüdürün bulunduğu işyerine gidemeyecek kadar zaman ve imkân bulamadığını belirten Tuncay MATARACI'nın daha sonra Ferhan AKKAN isimli bir hanıma yapmış olduğu para yardımını izah ederken bu parayı, İzmit İstanbul arasındaki bir yerde oynadığı kumardan kazandığını ve buraya rahatlıkla gitme imkanını bulabildiğini söylemesi açık bir çelişkidir.

Yukarıdan beri açıklanmaya çalışılan tüm deliller değerlendirildiğinde, Sanık Tuncay MATARACI'nın göreviyle ilgili olmak üzere kanun ve nizam hükümlerine göre yapmamaya mecbur olduğu şeyi yapmak için müteselsil suç teşkil edecek biçimde rüşvet aldığı,

Sanık (...)’in Gümrük ve Tekel Bakanı Tuncay MATARACI’ya; kanun hükümlerine göre yapmamaya mecbur olduğu şeyi yapması için rüşvet verdiği sabit olmaktadır.

Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU, olayın başından beri (...)’in yanında yer almış, rüşvet anlaşmasının yapıldığı Shereton Otelindeki buluşmayı da kendisi sağlamıştır. Tuncay MATARACI rüşvet anlaşmasından sonra, Salih Zeki RAKICIOĞLU’nu devamlı (...)’in yanında görmüş, hatta, demirlerin getirilmesi konusundaki teklifini her ikisine birden yapmıştır. Salih Zeki RAKICIOĞLU atama isteklerini (...)’den aldığı direktife göre Tuncay MATARACI’ya iletmış ve hep (...)’in yanında ve onunla devamlı

işbirliği içerisinde bulunmuş, ondan aldığı çekleri Tuncay MATARACI'ya iletmiş ve çeklerin gecikmesi durumunda ise Tuncay MATARACI'nın devamlı baskısına ve tehditlerine muhatap olmuştur. Olayın cereyan tarzı ve buna uyan ikrar ve kabuller ve bunları doğrulayan deliller sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun rüşvet suçuna sanık (...)’in yanında ve onun aracısı olarak katıldığı ortaya koymakta ve suçun sübuta erdiğini göstermektedir.

III — RİZESPOR'A 1000 TON ÇAY TAHSİS EDİLMESİNİ VE BU ÇAYLARIN TEKELİN PERAKENDE FİYATLARINDAN DAHA YÜKSEK FİYATLA SATILMASINI SAĞLAMAK KARŞILIĞINDA RÜŞVET ALMA SUÇU :

İDDİA :

Soruşturma Komisyonu Raporunda :

A) Tuncay MATARACI'nın «Çay Kurumu Genel Müdürlüğüne Anadolu Basın Birliğine, Rizespor Kulübüne ve Çocuk Esirgeme Kurumu Rize Şubesine daha önceki yıllardan itibaren çay tahsis edilmekte olduğu, Tuncay MATARACI'nın Bakan olduktan sonra Çay Kurumu Genel Müdürlüğüne bir teleks çekerek bu uygulamayı durdurduğu ve böylece çay tahsisi işinde büyük menfaatleri olan bazı ilgilileri rüşvet vermeye sevkeden bir baskı ortamı yarattığı, nitekim Rize'deki Turist Otelde Rizespor yöneticileri ile yaptığı konuşmada şayet 10 milyon lira verilerse 1.000 ton çay tahsis edeceğini ve alacağı bu parayı Gençlerbirliği Spor Kulübüne yardım olarak aktaracağını söyleyerek rüşvet anlaşmasına yönelik ilk adımı attığı, Rizespor Yönetim Kurulu Üyesi olan Paşali ALAMAN ile Rizespor Kulübü Başkanı Nuri AKBULUT'un bu teklifi kabul ederek bilahare Bakanın kardeşi Köksal MATARACI ile rüşvet anlaşması yaptıkları, Köksal MATARACI'nın (ağabeyim parayı istiyor) demesi üzerine ileri tarihli üç çek düzenleyerek verdikleri; 5 milyon, 1,5 milyon ve 3,5 milyon lira tutarında olan bu çeklerin verilmesinden sonra Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'nın Çay Kurumuna emir vererek ve devamlı surette baskı yaparak Rizespor'a çay tahsis edilmesini ve bu çayları 4223 sayılı Kanuna aykırı olarak piyasa fiyatından daha fazla fiyatla satmalarına yol açan bir protokol imzalanmasını sağladığı, çeklerin vadeleri geldiğinde 5 milyon ve 1,5 milyon lira tutarında olanların nakit olarak ödendiği, 3,5 milyon liranın ise çek olarak Köksal MATARACI'ya

verildiği, Hakkı KALKAVAN vasıtasıyla İstanbul'da bankadan tahsil olunan bu çek karşılığının Hakkı KALKAVAN tarafından bizzat Köksal MATARACI'ya ödendiği, 10 milyon lira rüşvet veren Paşali ALAMAN'ın bu işten 95.000.000.— TL. dolayında gelir sağladığı, bu paranın 46 milyon lirasını Rizespor'a verdiği, Rizespor yöneticilerinden 10 milyon lira rüşvet isterken bu parayı Gençlerbirliği Spor Kulübüne vereceğini söyleyerek suçun işlenmesini kolaylaştırıcı bir ortam hazırlayan Tuncay MATARACI'nın, rüşvet olarak aldığı bu 10 milyon liraya karşılık Gençlerbirliğine 510.000.—TL bağışta bulunmak suretiyle söylentileri önlemeye ve gerektiğinde tevile müsait bir yol izlemeye çalıştığı ve bu suretle Türk Ceza Kanununun 213 ve 225 inci maddelerini ihlal ettiği;»

B) Köksal MATARACI'nın; «Rizespor Kulübü yöneticileri Paşali ALAMAN ve Nuri AKBULUT'dan 10 milyon lira rüşvet alınması olayında rüşvet alanın aracısı sıfatıyla suça iştirak ettiği, rüşveti bizzat alarak uygulanmasını sağladı ve böylece Türk Ceza Kanunu'nun 65 ve 226 ncı maddeleri delaletiyle aynı Kanunun 213 üncü maddesini ihlal ettiği;»

C) Rizespor Kulübü Yöneticisi Paşali ALAMAN'ın; «Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI tarafından, bazı kurum ve kuruluşlara eskiden beri verilmekte olan çay tahsisini yasaklamasından sonra Rizespor Kulübü adına 1.000 ton çay tahsis edilmesi ve bu çayların perakende piyasa fiyatlarından daha fazla bir fiyatla satılmasını sağlamak amacıyla Tuncay MATARACI'ya kardeşi Köksal MATARACI aracılığıyla 10.000.000.— TL. tutarında rüşvet vermek suretiyle Türk Ceza Kanununun 220 nci maddesini ihlal ettiği;»

D) Rizespor Kulübü Başkanı Nuri AKBULUT'un «Rizespor'a 1.000 ton çay tahsis edilmesi ve bu çayların 4223 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olarak fazla fiyatla satılmasını temin için Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'ya Rizespor Kulübü Yöneticisi olan ve çayların satış ve pazarlamasını bizzat ayarlayan Paşali ALAMAN'la birlikte, Köksal MATARACI aracılığıyla

10.000.000.— TL. tutarında rüşvet vermek suretiyle Türk Ceza Kanunu'nun 220 nci maddesini ihlal ettiği;»

E) Çay Kurumu eski Genel Müdür Yardımcısı Şahin BALTA'nın; «Rizespor'a 1.000 ton çay tahsis edilmesi ve bunun 4223 sayılı Kanun

hükümlerine aykırı olarak fazla fiyatla satılmasına izin verilmesi için Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI tarafından yapılan kanunsuz müdahaleler ve etkiler sonucunda, Bakanın eylemine bağlı olarak memuriyet görevini kötüye kullandığı ve bu suretle Türk Ceza Kanunu'nun 64 ve 240 inci maddelerini ihlal ettiği;»

F) Çay Kurumu eski Genel Müdür Vekili Zeki GÖKTÜRK'ün; «Rizespor'a 1.000 ton çay tahsis edilmesi ve bu çayların 4223 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olarak fazla fiyatla satılmasına izin verilmesi için Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI tarafından yapılan kanunsuz müdahaleler ve etkiler sonucunda, Bakanın eylemine bağlı olarak memuriyet görevini kötüye kullandığı ve bu suretle Türk Ceza Kanunu'nun 64 ve 240 inci maddelerini ihlal ettiği;»

iddia olunmuştur.

ÇAYIN TAHSİS EDİLMESİ VE RÜŞVET VERME OLAYI :

Bu suça ilişkin rüşvet anlaşmasının varlığı, aşağıda gösterilen maddi olgularla ortaya çıktığından, öncelikle bu olguların izlenmesinde yarar görülmüştür.

Yürürlükteki yasa hükümleri uyarınca çayın satılması Devlet tekeli altında olmasına rağmen, 1973 yılından itibaren, Rizespor'a çay tahsis edildiği, bu kulübün ise Çay Kurumundan aldığı çay paketleyip perakende olarak sattığı anlaşılmaktadır.

Tuncay MATARACI, Gümrük ve Tekel Bakanlığı görevine başlayınca, Çay Kurumu Genel Müdürlüğüne bir telgraf çekerek, Tekel Genel Müdürlüğü dışındaki bütün çay tahsislerini yasaklamıştır. 12-14 Mayıs 1979 günleri arasında resmi ziyaret için Rize'de bulunan Tuncay MATARACI, Turist Otelde yaptığı bir toplantıda, Rizespor Kulübü yöneticileri ile taraftarlarının; kulübün birinci lige yükselmiş olması nedeniyle yeni futbolcu transfer etmek durumunda olduklarını, bu ihtiyacı karşılayacak geliri sağlamak amacıyla yeniden çay tahsis edilmesi gerektiğini söylemeleri üzerine, Bakan, önceki yasaklama kararına rağmen, kendisinin de Ankara Gençlerbirliği Spor Kulübünün fahri başkanı olduğunu, bu kulübe yardım etmek maksadıyla on milyon lira verilirse Rizespor'a 1.000 ton çay tahsis edilebileceğini söylemiştir (K.

6, S. 376). Rizespor Başkanı Nuri AKBULUT'un, «Beyefendi makbuz karşılığında veririz» demesi üzerine de Tuncay MATARACI, «tabii makbuz karşılığında olabilir» yanıtını vermiştir (K. 6, S. 376-378; Yüce Divan Tutanakları, S. 360-367).

Rizespor yöneticileri Tuncay MATARACI'nın Rize'den ayrılmasından bir gün sonra 15 Mayıs 1979 günlü dilekçe ile Çay Kurumu Genel Müdürlüğüne başvurmuşlar ve 1.000 ton çay tahsis edilmesini istemişlerdir. Genel Müdür Yardımcısı Şahin BALTA'nın anlatımına göre, şifahen de, «Biz Bakan ile görüştük, bize 1.000 ton çay vereceksiniz, hem size yardımcı olacağız, hem de Rizespor'un kalkınması için bu işte faydamız olacak» demişlerdir (K. 6, S. 405-410).

Bu arada, Bakanın yakın arkadaşı olan ve önceki rüşvet suçlarının oluşmasında büyük bir rol oynayan Salih Zeki RAKICIOGLU, Rize'ye gelerek, Köksal MATARACI ile görüştüğünden sonra, Rizespor yöneticileriyle de ilişki kurmuş ve Tuncay MATARACI'nın Ankara Gençlerbirliğine yardım etmesi için 10 milyon lira verilerse 1.000 ton çayın tahsis edileceğini hatırlatmıştır (K. 6, S. 296).

Rizespor yöneticileri, futbolcu transfer edebilecek geliri sağlamak amacıyla 1.000 ton çay almayı, bunun için de Rizespor Kulübü olarak açıktan 10 milyon liralık çek vermeyi kararlaştırmışlardır (K. 6, S. 296-297; K. 7, S. 100).

O günlerde, devreye giren ve Tuncay MATARACI'nın yasa dışı eylemlerinde onunla işbirliği yaptığı anlaşılan kardeşi Köksal MATARACI'nın, «ağabeyim acele parayı istiyor, Gençlerbirliğine söz verdi, parayı verin, çekleri verin, söz verdiniz, yoksa çay alamazsınız» diyerek kendilerini sıkıştırması ve Rizespor Kulübünün çeklerini kabul etmemesi üzerine, daha önceki yıllarda da Rizespor Kulübüne tahsis edilen çayları teslim alıp belli bir kârla satışını yapan Paşalı ALAMAN 5 milyon, 3,5 milyon ve 1,5 milyon liralık olmak üzere şahsen düzenlediği toplam 10 milyon liralık Üç çeki Köksal MATARACI'ya vermiştir (K. 6, S. 295-306; S. 387-390; Yüce Divan Tutanağı, S. 359).

Öte yandan, Rizespor yöneticilerininin 15.5.1979 günlü dilekçe ile 1.000 ton çay istemeleri üzerine Çay Kurumu Genel Müdürlüğüne

kendisinden hukuki mütalâa istenen Kurum Avukatı; Rizespor'a çay tahsis edilmesinin yasal sakıncalarını ve çayın piyasa fiyatından yüksek bir fiyatla satılmasına izin verilmesi hususunda Kurumun yetkili olmadığını bildirmiştir (K. 22, S. 235).

Ancak, Bakan olur olmaz çay tahsis edilmesini yasaklayan Tuncay MATARACI, bu kez, Rizespor'a 1.000 ton çay tahsis edilmesi için baskı kurmuş, Çay Kurumu Genel Müdürü Atilla KORUYAN'a telefon ederek, «Benden evvel veriliyordu, ben şu anda bölgenin Bakanım, gene verilmesi bizim buradaki Bakanlığımızı anlamlı hale getirecektir. Ben Bakanken bunun verilmesi gerekir.» demiştir (K. 4, S. 373-378, Yüce Divan Tutanağı, S. 1672).

Yönetim Kurulunun toplanıp bu konuyu görüştüğü 1.6.1979 günü, Genel Müdür Vekili Salih Zeki GÖKTÜRK'e ve Genel Müdür Yardımcısı Şahin BALTA'ya telefon ederek, «Bu çayı her sene alıyorduk, sizin zamanınızda mı bu çay kalacaktı? Daha önce vermiştik, şimdi niye vermiyoruz? Bakın çocuklar buralara geldiler, bu takım batacaktır, bunda suç yoktur, varsa benimdir. Rizespor'a benim Yönetim Kurulu Üyesi olduğum zaman çay veriyorduk, şimdi niye vermiyorsunuz, verin» biçiminde konuşmuştur (K. 4, S. 67-76).

Nihayet Çay Kurumu Yönetim Kurulunun 1.6.1979 günlü, 1979/224 sayılı kararı ile:

«1) Kilogramı 85,75 TL. ndan

2) Üç ay vadeli

3) 1.000 ton çayın teslimi

4) İç piyasada perakende kg. satış fiyatının 100.— olması...» kararlaştırılmıştır (K. 22, S. 232).

Daha sonra, 1.000 ton çayın kalitesini, imalat, paketlenme, teslim ve diğer koşulları belirleyen bir protokol düzenlenmiştir. Rizespor Kulübünü temsilen Nuri AKBULUT ile Paşali ALAMAN'ın, Çay Kurumunu temsilen Genel Müdür Yardımcısı Şahin BALTA ile Pazarlama ve Satılma Dairesi Başkanı İshak KARA'nın imzaladığı bu tarihsiz protokolün 7. maddesinde; 1 kg. çayın Rizespor Kulübüne satış fiyatının (istihsal vergisi hariç) 85,75 TL. olduğu, 8. maddesinde ise; Rizespor

tarafından piyasaya sürülecek çayların iç piyasadaki perakende satış fiyatının 100.— TL. olduğu hükme bağlanmıştır (K. 22, S. 231).

Rizespor Kulübü Yönetim Kurulu, 28.8.1979 günlü toplantısında; Çay Kurumundan alınan 1.000 ton çayın, masrafları kulübe ait olmak üzere, kilogramı 177,50 TL.ndan Paşalı ALAMAN ve ortakları Kollektif Şirketine devredilmesine karar vermiştir. Çayın, Çay Kurumundan teslim alınması, pazarlanması ve satılması için yetki alan Paşalı ALAMAN da Düzey Pazarlama Anonim Şirketi ile anlaşmış, pazarlama ve satışları kısmen bu şirket eli ile yapmıştır.

Satış sırasında, 100 gramlık çay kutusunun üzerine (fiyat 10 TL) yazılmış, ayrıca, (teberru 10 TL) kaşesi de vurulmak suretiyle 100 gramlık çay 20 liradan satılmaya başlanmıştır. O tarihlerde, Tekel Genel Müdürlüğüne, aynı kalite çayın 100 gramı 10 liradan satılmakta olduğundan ve aynı kalite çayın piyasada tek fiyat üzerinden satılması da zorunlu bulunduğundan, adli makamlarca, Rizespor yöneticilerinin bu uygulaması soruşturma konusu yapılmıştır. Bunun üzerine Rizespor yöneticileri, Çay Kurumu Genel Müdürlüğüne verdikleri 14.8.1979 günlü dilekçe ile, 100 gramlık çayın (hediyesi 20 lira) üzerinden satılması için izin istemişlerdir (K. 22, S. 224).

Çay Kurumu Yönetim Kurulu aynı gün toplanıp konuyu görüşmüş; fiyatın 20 lira olarak saptanmasının 4223 sayılı Yasanın 3. maddesine aykırı olacağı düşüncesi ile bir fiyat belirtmekten kaçınmış, ancak, 1.6.1979 günlü, 1979/224 sayılı kararın 4. maddesindeki, çayın perakende satış fiyatını 100.— TL/kg. olarak belirleyen hükmü iptal ederek bir boşluk yaratmış, böylece bir muvazaa ortamı hazırlamıştır (K. 22, S. 222).

Pazarlama ve Satılma Dairesi Başkanı İshak KARA, bu fiyat boşluğunu farkederek, 14.9.1979 günlü yazı ile Genel Müdürlük Makamından, Rizespora verilen çayların piyasa satış fiyatının ne olacağına belirlenmesini istemiştir (K. 22, S. 221). Bu yazının altına Genel Müdür Yardımcısı Şahin BALTA, kendi el yazısı ile, 14.9.1979 gününde (şimdilik bekletilmesi) şeklinde not koymuş olmasına rağmen, 5 gün sonra 19.9.1979 günü, Rizespor Kulübünü temsilen Paşalı ALAMAN ile Sedat BIÇAKÇI, Çay Kurumunu temsilen Şahin BALTA ile Salih Zeki GÖKTÜRK arasında ek protokol imzalanmıştır, Bu ek protoklün 1. maddesinde; Rizespor tarafından piyasaya sürülecek çayların 100 gramının 20 liradan satılması öngörülmüştür (K. 22, S. 220).

Bu konunun görüldüğü ve fiyat saptanmasının (şimdilik bekletilmesi) mülâhazasıyla ertelendiği günlerde, Tuncay MATA RACI'nın yine telefon ederek; Rizespor yöneticilerinin talebinin, onların istediği doğrultuda yerine getirilmesini ısrarla istediği Genel Müdür Vekili Salih Zeki GÖKTÜRK'ün ifadesinden anlaşılmaktadır (Yüce Divan Tutanağı, S. 389; K. 3, S. 343-355).

Yukarıda sergilenen maddi olgulardan önce gizli olarak yapıldığı anlaşılan rüşvet anlaşması gereğince, Rizespor Kulübüne 1.000 ton çay tahsis edilmesi ve bu çayların Tekelin perakende satış fiyatından daha yüksek fiyatla satılması karşılığında, Paşali ALAMAN tarafından keşide edilerek Köksal MATARACI'ya verilen üç adet vadeli çekin paraya dönüştürülmesi olgusuna gelince :

Paşali ALAMAN'ın anlatımına göre, Köksal MATARACI, paraların çek karşılığında Rize'deki bankalardan topluca çekilmesinin söylentilere yol açacağı endişesi içerisinde bulunduğu için bu paraların nakden verilmesine, vadeli olarak keşide edilen çeklerin geri alınıp yırtılmasına özen gösterilmiştir (K. 6, S. 303). Bu üç çekin nakit paraya dönüştürülmesi şu biçimde olmuştur :

5 milyon liralık çekin paraya dönüştürülmesi :

Paşali ALAMAN, kendisi Samsun'a gitmek üzere olduğu için beş milyon lirayı paketleyip kardeşi Ali ALAMAN'a bırakmış ve Nuri AKBULUT'a telefon ederek onu yazıhanesine çağırmasını ve bu paketi vermesini tenbih etmiştir. Ali ALAMAN bu yolda hareket etmiş, Nuri AKBULUT gelince paketi ona vermiştir. Ancak Nuri AKBULUT, Ali ALAMAN'ı da yanına almış, arabası ile Köksal MATARACI'nın yazıhanesine gelmişlerdir. Yazıhane kalabalık olduğu için, Köksal MATARACI onları görünce dışarı çıkmış, arabanın yanına gelip paketi almış ve yazıhanesine götürmüştür (K. 6, S. 301; K. 7, S. 185-186; K. 6, S. 377). Samsun dönüşünde Paşali ALAMAN, Nuri AKBULUT'a «neden kardeşimi de götürdün?» diye sorduğu zaman, «sonra parayı vermedi derler, hiç olmazsa yanımda şahit bulunsun diye götürdüm» yanıtını almıştır (K. 7, S. 99-102).

1.5 milyon liralık çekin paraya dönüştürülmesi :

Bu parayı, Köksal MATARACI'ya esasen çeki keşide eden Paşali ALAMAN bizzat vermiştir (K. 6, S. 302).

Bu iki çekin tutarlarını nakit olarak verdikten sonra çekleri geri alıp yırtmışlardır (K. 6, S. 303).

3.5 milyon liralık çekin paraya dönüştürülmesi :

19.11.1979 günlü, 430442 numaralı hamiline yazılı olan bu çek, Paşali ALAMAN'ın, Türk Ticaret Bankası Rize Şubesindeki 011/486 numaralı hesabı üzerinden düzenlenmiştir. Köksal MATARACI, dosyada mevcut bulunan bu çeki yeğeni Hakkı KALKAVAN'a vermiş ve 20.11.1979 tarihinde tahsil ettirmiştir.

ESAS HAKKINDA MÜTALÂA

Cumhuriyet Başsavcısının esas hakkındaki mütalâasında, özetle :

(1497, 440 ve 4223 sayılı Yasaların ilgili hükümleri uyarınca Çay Kurumu, Gümrük ve Tekel Bakanlığına bağlı ve bu Bakanlığın denetimi ve gözetimi altında bir iktisadi devlet teşekkülüdür. Ancak, vesayet sınırının aşılması kanunlarda suç sayılan eylemlerin oluşmasına neden olabilir.

Tuncay MATARACI, Bakanlık görevine başladıktan sonra, Tekel Genel Müdürlüğü dışında hiçbir kurum ve kuruluşa çay verilmeyeceğini bildirmiş olmasına rağmen, Rize'ye gittiğinde, Rizespor Kulübü yöneticilerine, on milyon lira verdikleri takdirde Kulübe 1.000 ton çay tahsisi yaptıracağını söylemiştir. Bu teklifin kabul edilmesi üzerine, Tuncay MATARACI'nın emir ve direktifi ile Rizespor Kulübüne 1.000 ton çay tahsis edilmiş ve 4223 sayılı Yasaya aykırı olarak çayın kilogramının 200 liradan satılması Şahin BALTA ve Salih Zeki GÖKTÜRK tarafından imzalanan bir protokolle kabul edilmiştir.

Bu yasa dışı tahsis ve fiyatlandırmanın karşılığı olan rüşvetin beş milyon lirası nakit olarak, Nuri AKBULUT ve Ali ALAMAN vasıtasıyla Köksal MATARACI'ya verilmiş, kendisine verilen 3,5 milyon liralık çeki ise Köksal MATARACI yeğeni Hakkı KALKAVAN'ın aracılığıyla İstanbul'da tahsil etmiş, birbuçuk milyon lirayı da yine nakit olarak almıştır) denilerek suçları böylece sübuta eren Tuncay MATARACI'nın

TCK'nun 213/1, 225/1, 227/2 ve 31 inci; Köksal MATARACI'nın TCK'nun 226 ncı maddesi delaletiyle aynı Kanununun 213/1, 225/1 ve 31 inci, Paşali ALAMAN ile Nuri AKBULUT'un da aynı Kanununun 220 nci maddelerine göre; görevlerini kötüye kullanan Salih Zeki GÖKTÜRK ve Şahin BALTA'nın ise TCK'nun 240. maddesi uyarınca cezalandırılmalarına karar verilmesi istenmiştir.

SANIKLARIN SORGU VE SAVUNMALARI :

Tuncay MATARACI, rüşvet veren kişilerin ifade ve ikrarlarını kendisine karşı komplo olarak nitelendirip tüm savunmasını bu esasa dayandırdığı için önce rüşvet verenlerin savunmalarını incelemek yerinde olacaktır.

A) PAŞALİ ALAMAN'IN SORGU VE SAVUNMASI :

Paşali ALAMAN, ön soruşturmada verdiği 28.1.1981 ve 11.2.1981 günlü ifadelerinde; Tuncay ve Köksal MATARACI kardeşlere 10 milyon lira para verdiğini kesinlikle inkâr etmiş, Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun bu yoldaki beyanlarının iftiradan ibaret olduğunu ileri sürmüş, 3,5 milyon liranın Hakkı KALKAVAN tarafından nasıl tahsil edildiğini bilmediğini söylemiştir.

Kendisinin yazılı olarak başvurması üzerine yeniden alınan 12.2.1981 günlü ifadesinde; Rizespor'un birinci lige yükselmesi üzerine, iyi oyuncular transfer edebilmek amacıyla çay tahsis ettirmek istediklerini, oysa Tuncay MATARACI'nın, daha önce tahsis edilmiş çaydan parası ödenmiş olan 42 ton çayın teslimini durdurduğunu; Tuncay MATARACI, Gençlerbirliği'ne yardım görüntüsü altında on milyon lira isteyince 1000 ton çayı alabilmek için bu parayı vermeye razı olduklarını, Köksal MATARACI'nın sıkıştırması üzerine de 5 milyon, 3,5 milyon ve 1,5 milyon lira değerindeki çekleri vermek zorunda kaldığını; Köksal MATARACI'nın, Rizespor'un çeklerini kabul etmeyip bizzat kendi çeklerini vermesini şart koştuğunu; 1,5 milyon lira nakit parayı verip çeki geri alarak yırttığını, kendisinin topladığı 5 milyon lira nakit parayı da kardeşi Ali ALAMAN ile Nuri AKBULUT'un paket halinde götürüp Köksal'a verdiklerini, çeki ise geri alıp yırttıklarını belirtmiştir.

Yüce Divan'daki sorgu ve savunmasında ise; diğer konularda aynı ifadeyi yinelemekle birlikte, paranın verilmesi gerekçesini değiştirmiş

ve çayın normal olarak tahsis edilmesinden ve bir miktar çekilmesinden sonra, on milyon lira verilmediği takdirde teslimatın kesileceği tehdidi ile karşılaştıklarını; parayı, çayın kesilmemesi için vermek zorunda kaldıklarını vekili ile birlikte ileri sürmüştür.

B) NURİ AKBULUT'UN SORGU VE SAVUNMASI :

Nuri AKBULUT'un ifadelerinde, tutum ve davranışlarında Paşalı ALAMAN'ınkilere genellikle paralellik görülmüştür. Ön soruşturmada yapılan 17.2.1981 günlü yüzleştirmede, Paşalı ALAMAN'ı dinledikten sonra; «Paşalı haklı konuşuyor efendim, ben de olayı anlatayım» demiş ve gerek o gün, gerek 16.3.1981 günü Tuncay MATARACI da dahil olmak üzere yapılan üçlü yüzleştirmede, özetle; Bakan'ın Rize'ye geldiğinde Turist Otelinde toplantı yaptığını, Gençlerbirliği Spor Kulübüne fahri başkan olduğundan bahisle Rizespor'un bu kulübe on milyon lira kadar para aktarmasını istediğini; makbuz istemeleri üzerine de makbuz verileceğini belirttiğini; daha sonra Paşalı ALAMAN'ın, on milyon liralık kişisel çek keşide edip Köksal MATARACI'ya verdiğini söylediğini; bir gün Ali ALAMAN'ın telefonla kendisini çağırarak ağabeyinin hazırlayıp bıraktığı paketi gösterdiğini; ikisi birlikte, bu paketi, Köksal MATARACI'nın yazıhanesine götürüp verdiklerini; Ali ALA MAN'ın bu pakette beş milyon lira para bulunduğunu söylediğini ifade etmiştir (K. 6, S. 376-378). Köksal MATARACI'nın bulunduğu üçlü yüzleştirmede de aynı ifadeyi vermiştir (K. 7, S. 102-104).

Sanıklar Paşalı ALAMAN ile Nuri AKBULUT, avukatları eli ile ortak olarak verdikleri yazılı savunmalarında ve Yüce Divan'daki sorgulamalarında olayın yukarıda anlatıldığı biçimde geliştiğini kabul etmişler, ancak bir noktada ön soruşturmadaki ifadelerinden ayrılmışlardır. Savunmalarında; on milyon lirayı Tuncay MATARACI'ya rüşvet anlaşması gereğince vermediklerini, MATARACI kardeşlerin uyguladıkları maddi ve manevi cebir ve saldırıları korku sonucunda verdiklerini söyleyerek suçü TCK'nun 209. maddesinde unsurları gösterilen irtikâp suçuna dönüştürmeye çalışmışlardır. Bu nedenle, Rizespor'a 1974 yılından bu yana çay tahsis edilemediğini, 15.5.1979 günlü dilekçe ile yaptıkları başvuru üzerine Çay Kurumu Yönetim Kurulunun 1.6.1979 günlü, 224 sayılı kararı ile, yine olağan bir işlem kabilinden 1000 ton çay tahsis edildiğini, ancak 150-200 ton çay teslim alındıktan sonra Tuncay MATARACI'nın emri ve baskısı ile çay teslimatının kesildiğini, on milyon liranın da çay tesliminin durdurulmaması, kesilmemesi, sürdürülmesi

için verildiğini, 1977 yılı tahsisinden arta kalan, parası ödenmiş, fakat henüz alınmamış 42 ton çayın teslimini, Tuncay MATARACI'nın Bakan olur olmaz durdurmuş olmasının, yeni tahsis edilen çayın teslimini de durdurabileceğine bir örnek teşkil ettiğini; bu nedenle ve ayrıca;

1000 ton çayın tamamını alabilecekleri düşüncesiyle Tifluruk Matbaacılık A.Ş. den 4,5 milyon lira ödeyerek aldıkları çay kutularının hurda kağıt fiyatına satılması;

Bankalardan alınan teminat mektupları için komisyon olarak ödenen paraların boşa gitmesi;

Çayların tamamının satışı için anlaşma yapılan Düzey Pazarlama Şirketinin yapmış olduğu ön masrafları istemesi;

Transfer edilen futbolculara verilen 15 milyon lira değerindeki çeklerin karşılığı olan para, günü geldiğinde bulunamayacağı için karşılıksız çek verilmesi durumuna düşülmesi; olasılıklarının baskısı ve zorlaması altında bu parayı vermek mecburiyetinde kaldıklarını ileri sürmüşlerdir.

C) TUNCAY MATARACI'NIN SORGU VE SAVUNMASI :

Tuncay MATARACI ise savunmasında; Bakan olunca geçici olarak çay tahsislerini durdurduğunu, ardı arkası kesilmeyen ricaların etkisi ile ve durumun aydınlanması üzerine tahsis işlemlerini eskisi gibi devam ettirdiğini; şayet Gençlerbirliğine yardım yapılması istenmiş ise bu 10 milyon liralık yardımın neden nama muharrer bir çekle verilmediğini Rizespor yöneticilerinin inandırıcı biçimde açıklayamadıklarını; nakit olarak verildiği ileri sürülen 5 milyon ve 1,5 milyon liranın verilmesinin iddiadan öteye gidememiş olduğunu; Köksal MATARACI'ya verilen 3,5 milyon liralık çekin ise, alış-veriş ilişkisi içerisinde ve ticari amaçla verilmiş bulunduğunu; esasen Çay Kurumu 440 sayılı Kanuna bağlı, özerk bir Kurum olup, çay tahsisinin ve fiyatının tesbitinin tamamen Kurumun yetkisinde olduğunu; müessese ve görevlileri üzerinde Bakanın sadece vesayet denetimi yetkisi bulunduğunu bu bakımdan, Bakanın görevine dahil bir işin yapılması ya da yapılmamasının bahse konu edilemeyeceğini, sonuç olarak, olayın bir tertipten ibaret bulunduğunu vekili ile birlikte ileri sürmüştür.

D) KÖKSAL MATARACI'NIN SORGU VE SAVUNMASI :

Köksal MATARACI'nın vekilleri ise, yaptıkları savunmada; Rizespor yöneticileri, Tuncay MATARACI'nın Rize'ye gelip 10 milyon lira istemesi ile ilgili olayın Ekim ayında vukua geldiğini söylediklerine göre, bu istemin, çay tahsisine takaddüm etmesinin mümkün olmadığını; çünkü çayın 1.6.1979'da tahsis edildiğini; o halde Rize ziyaretinde çay tahsisinin söz konusu edildiğinin düşünülmemeyeceğini; ayrıca Ekim ayı başlarında futbolcu transferlerinin de söz konusu olmadığını; transfer ayının Haziran olduğunu; Hürriyet Gazetesinde yayımlanan bir resimde de görüldüğü gibi, 2,5 milyon lira tutarındaki paranın 4 yaşındaki bir çocuğun boyunu geçtiğini, 5 milyon lirayı ihtiva eden bir paketin Renault marka otomobilin penceresinden verilemeyeceğini; ayrıca 1,5 milyon lira nakit paranın da bir zarfa koyularak verilemeyeceğini; 3,5 milyon liralık çekin ise, Paşali ALAMAN'dan borç-alacak ilişkisi içinde alınıp daha sonra nakden ödenmiş olduğunu ileri sürmüşlerdir.

E — SALİH ZEKİ GÖKTÜRK VE ŞAHİN BALTA'NIN SORGU VE SAVUNMALARI

Çay Kurumu Genel Müdür eski vekili Salih Zeki GÖKTÜRK ile Genel Müdür eski yardımcısı Şahin BALTA ise, savunmalarında; Rizespor yöneticilerinin 1000 ton çay tahsis edilmesini istedikleri 15.5.1979 günlü dilekçelerinde, % 5 istihsal vergisi, % 1 sigorta, nakliye ve kutu masrafları kendilerine ait olmak ve kilogramını 100 liradan alıp 200 liradan satmak üzere çay istediklerini; Yönetim Kurulunun, diğer koşulları kabul edip, çayın 85,75 liradan verilmesini, perakende olarak 100 liradan satılmasını uygun gördüğünü; ancak, daha sonra, Rizesporluların satış fiyatının 200 liraya yükseltilmesini istemeleri üzerine, yine Yönetim Kurulunca, ilk kararın 4. maddesinin yürürlükten kaldırılması suretiyle teklifteki 200 lira fiyatın zımnen kabul edilmiş olduğunu; böylece, protokol yapmakla Yönetim Kurulunun atlanmış olmadığını; ayrıca Rizespor'a tahsis edilen çaylar mahallinde ve sempatizanlara satıldığına göre fazladan ödenen 10 liranın teberru niteliğinde olduğunu ve sonuç olarak, 4223 sayılı Kanunun 3. maddesine bir aykırılığın söz konusu olmadığını vekilleri ile birlikte beyan etmişlerdir.

DELİLLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE TAKDİRİ

Bu suça ilişkin maddi olguların açıklanmasından ve savunmaların belirtilmesinden sonra, bu kısımda, önce Çay Kurumu'nun Gümrük ve

Tekel Bakanlığı ile yasal ilgi ve irtibatı ortaya konulacak, ayrıca, çayın üretim ve satışının hukuki esasları ile savunmaların yerinde olup olmadığı, sırasıyla açıklanacak ve sübuta ilişkin değerlendirmeler yapılarak suçun hukuki niteliği belirlenecektir.

A— ÇAY KURUMUNUN GÜMRÜK VE TEKEL BAKANLIĞI İLE İLGİ VE İRTİBATI :

1497 sayılı Çay Kurumu Kanununun 1. maddesi uyarınca, Çay Kurumu; tüzel kişiliğe sahip, faaliyetlerinde özerk ve sorumluluğu sermayesiyle sınırlı bir İktisadi Devlet Teşekkülüdür. Merkezi Rize'dedir. İlgili olduğu Bakanlık Gümrük ve Tekel Bakanlığıdır.

İktisadi Devlet Teşekkülleri; Anayasanın öngördüğü ulusal kalkınmayı ve bunun esasları ile kurallarını koyan kalkınma planını gerçekleştirmek için, hizmet alanının özellik ve nitelikleri gereği olarak iktisadi veya sınai müesseseler şeklinde kurulmuş bulunan hizmet itibariyle yerinden yönetim teşkilatlarıdır.

440 sayılı İktisadi Devlet Teşekkülleriyle Müesseseleri ve İştirakleri Hakkında Kanunun 8. maddesine göre; «Yönetim Kurulu, teşekküllerin karar organı olup teşekkülün en yüksek seviyede yönetme ve karar alma yetki ve sorumluluğunu taşır.»

1497 sayılı Kanunun 10. maddesi uyarınca, Çay Kurumu Yönetim Kurulunda, diğer üyelerin yanında, Gümrük ve Tekel Bakanlığının inhası üzerine Bakanlar Kurulunca atanan bir üye de bulunmaktadır. Bizzat Gümrük ve Tekel Bakanının inhası ile Bakanlar Kurulunca atanan Genel Müdür ve iki genel müdür yardımcısı da Yönetim Kurulunun üyesidirler. Genel Müdür başkanlık görevini yürütmektedir.

Kanun; Yönetim Kurulu Üyelerinin inhasının ve değiştirme teklifinin «Bakanlık» tarafından yapılacağını belirttiği halde, genel müdür ve yardımcıları hakkındaki inha işleminin ve değiştirme teklifinin bizzat «Bakan» tarafından yapılacağını öngörmüş, bunu, Bakanlık teşkilatından geçirmeksizin, özel kalem müdürü vasıtasıyla yapabileceği mutlak ve şahsi bir yetki saymıştır.

Yukarıda belirtildiği gibi Genel Müdür, bir taraftan Yönetim Kurulunun başkanı sıfatıyla karar organının bir üyesi, diğer taraftan icra organı ve bütün icra teşkilâtının başıdır; teşekkülün temsilcisidir.

440 sayılı Kanununun 3. ve 9. maddeleri; İktisadi Devlet teşekküllerini, faaliyet konularına göre ilgili bakanlıklara bağlamakta ve bu teşekküller üzerinde, Yüksek Denetleme Kurulunun denetiminden başka bir de Bakanlık denetimi kurmaktadırlar : «Teşekkülün ilgili olduğu Bakanlık; teşekkül çalışmalarının kanun ve tüzük hükümlerine uygun olarak yürütülmesini gözetmekle görevlidir.

Bu maksatla ilgili Bakanlıklar, gerekli hallerde teşekküllerin hesaplarını ve işlemlerini teftişe, icabında tahkike tâbi tutmaya ve bunlar nezdinde İktisadî ve malî durum tesbitleri yaptırmaya yetkilidirler.»

Hükümet gerekçesinde bu bağıllığın nedenleri ve sınırları şu biçimde açıklanmıştır :

«İktisadî Devlet Teşekküllerinin Devlet teşkilatı içinde bir bakanlığa bağlı bulunmaları bir zaruret olarak mütalâa edilmiştir. Teşekküller siyasi organlarla münasebetlerini bağlı buldukları bakanlıklar vasıtasıyla sağlarlar. Çeşitli teşebbüslerin milli ekonomi içinde ahenkli bir şekilde yürütülebilmesi, bu tasarı ile kurulan mekanizmada Bakanlıklar vasıtasıyla tahakkuk ettirilmektedir:» «Her teşebbüs ve işletme için murakabe, teftiş ve kontrol bir zarurettir. Bu müesseseler teşebbüsün idaresinin iyi yürütülmesine, hata ve suiistimalleri önleyici tesir icra ederek ve yapılan hataların meydana çıkarılması ve alınması gerekli tedbirlerin tespitine imkân hazırlamak suretiyle hizmet ederler. Teşebbüs içi kontrollerin yapılması ve Yüksek Murakabe Kurulunun yapacağı murakabe ilgili Bakanlığın teftiş ve murakabesini lüzumsuz hale getirmemektedir. Bu incelemeler idari teftiş, tahkikat, iktisadi ve malî durumu tespit şekillerinde olabilecektir.....»

Hükümet gerekçesi teşekküllerin bünyesinde Yüksek Denetleme Kurulunun denetimini dışarıdan yapılan bir kontrol saymakta; sınırlı bir idari vesayetten ileri gitmemesi gereken Bakanlık müdahale ve kontrolünü ise önleyici tedbirler alan, iyi yürütmeyi temin eden bir iç kontrol olarak nitelemekte ve adeta Bakanlıkla teşekkül arasında bir hiyerarşi bağı görmektedir. Gerçekten, bu kadar geniş ve sınırsız bir denetim ve müdahaleyi idari vesayetten çok, bir hiyerarşi denetimi ve müdahalesi niteliğinde görmek gerekir.

B — ÇAYIN ÜRETİM VE SATIŞININ HUKUKİ ESASLARI :

4223 sayılı Kahve ve Çay İnhisarı Kanununun 1. maddesi uyarınca;

her nevi kahve ve çayın istihlâk için Türkiye'ye sokulması, çekirdek kahvenin kavrulmuş veya çekilmiş olarak satışı hariç olmak üzere bu maddelerin gerek haliyle ve gerek şekli değiştirilmiş olarak yurt içinde satılması Devlet İhisarı altındadır. 1497 sayılı Kanunun 26. maddesi gereğince, çay hakkındaki inhisar, Çay-Kurumu tarafından işletilir ve yürütülür.

1497 sayılı Kanunun 11. maddesinin 18. bendinde; Çay Kurumunun mal ve hizmet fiyatlarının saptanması yetkisinin Yönetim Kuruluna ait olduğu hükme bağlanmıştır. Öte yandan, 4223 sayılı Kanunun 3. maddesi gereğince çayın perakende satışlarının yurdun her tarafında aynı fiyatla yapılması da zorunludur.

C — PAŞALI ALAMAN VE NURİ AKBULUT'UN EYLEMLERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME :

Tuncay MATARACI'nın Bakanlığı süresince yaptığı gezilerle ilgili yolluk bordrolarının incelenmesinden, 12—14 Mayıs 1979 günleri arasında Rize'de bulunduğu anlaşılmakta, Turist Otelde Rizespor taraftarlarıyla toplantı düzenlemesi ve yöneticileriyle rüşvet anlaşması yapması bu günlere rastlamaktadır. Nitekim, bundan sonra çay tahsis işlemleri de sür'atle ikmal edilmiştir. Gerçekten, Bakanın Rize'den ayrılışını izleyen 15.5.1979 günü Paşali ALAMAN ile Nuri AKBULUT, 1000 ton çay tahsisi için Çay Kurumuna başvurmuşlar, 1.6.1979 günü ise Bakanın baskıları ile çay tahsisi yapılmıştır.

Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı ile Rize Çay Paketleme Fabrikası Müdür ve Müdür Yardımcısının birlikte hazırlayıp imzaladıkları tutanağa göre (K. 22, S. 305);

A) 1977 yılı içinde üç ayrı Yönetim Kurulu kararı ile tahsis edilmiş olan (K. 22, S. 236) 800 ton çaydan, 1978 ve 1979 takvim yıllarında teslim edilenlerin miktarları ve teslim tarihleri şöyledir :

<u>Teslim Tarihi</u>	<u>Miktarı (Ton)</u>
4.5.1978	30
5.6.1978	60
11.9.1978	60
15.11.1978	100
24.1.1979	<u>200</u>
	450

Görüldüğü gibi Tuncay MATARACI'nın Bakan olduğu 1978 yılı başında, Rizespor'a daha önce tahsis edilmiş, fakat henüz teslim edilmemiş çayın miktarı 42 ton değil, 450 tondur ve bu miktar çay yukarıda yazılı tarihlerde teslim edilmiştir. Şu halde Tuncay MATARACI'nın, 1977 yılında tahsis edilmiş, parası ödenmiş, fakat henüz teslim edilmemiş son parti 42 ton çayın teslimini durdurmuş olduğu savı, gerçeklere uymamaktadır. Oysa, Tuncay MATARACI'nın, Bakan olur olmaz, yeniden yapılacak çay tahsislerini bir teleksle durdurduğu ve yasakladığı bir vakıadır.

B) Bakanın, bu yasaklama ile oluşturduğu elverişli ortamdan yararlanarak yaptığı rüşvet anlaşması gereğince tahsis ettirdiği 1000 ton çayın teslim tarih ve miktarları şu biçimdedir :

<u>Teslim Tarihi</u>	<u>Miktarı (Ton)</u>
8.6.1979	150
22.6.1979	165
31.7.1979	170
19.9.1979	160
4.10.1979	155
	<u>200</u>
	1000

Görüldüğü gibi 1000 ton çay, tahsisten sonra, yukarıda yazılı tarihlerde, peyderpey teslim, edilmiştir. 150-200 tonluk kısmının tesliminden sonra tahsisin durdurulmuş olması söz konusu değildir. Çünkü Rizespor Kulübü yöneticileri 8.6.1979 günlü dilekçe ile (K. 22, S. 229) 150 ton, 21.6.1979 günlü dilekçe ile (K. 22, S. 227) 165 ton, 24.7.1979 günlü dilekçe ile (K. 22, S. 225) 170 ton çay çekmek istediklerini bildirmişler; hemen arkasından süratli bir şekilde işlemler tamamlanıp, «Olur»lar alınarak istenilen miktar çayları, başvurdukları ya da izleyen günlerde çekmişlerdir. Bu dönemde, Kulüp yöneticileriyle Çay Kurumu yetkilileri arasında, çay teslimatının durdurulmuş olmasından dolayı hiç bir uyuşmazlık çıkmamıştır.

Rizespor'a 1000 ton çay tahsis edilmesi ve bunların piyasa fiyatından daha yüksek fiyatla satılması karşılığında Paşali ALAMAN, 5 milyon, 3,5 milyon ve 1,5 milyon lira değerinde üç adet hamiline çeki Köksal MATARACI'ya vermiş; bunlardan 5 milyon ve 1,5 milyon lira değerinde olanlar, karşılığı nakden ödedikten sonra geri alınıp yırtılmıştır. Çeklerin Rize'deki bankada paraya çevrilmesinin ve bu paraların topluca

çekilmesinin söylentilere ve kuşkulara yol açabileceği endişesi içerisinde, karşılığı olan paranın nakten verilip çeklerin geri alınmasının uygun görülüş olduğu anlaşılmaktadır. 3,5 milyon lira değerindeki çekin, Köksal MATARACI tarafından Rize’de tahsil edilmeyip, İstanbul’da yeğeni Hakkı KALKAVAN eli ile tahsile konulması bu endişe ve kuşku içinde hareket edildiğini doğrulamaktadır.

19.11.1979 günlü, 430442 numaralı, 3,5 milyon lira değerindeki hamiline yazılı çek, Paşali ALAMAN’ın, Türk Ticaret Bankası Rize Şubesindeki 011/486 numaralı hesabı üzerinden keşide edilmiş ve Köksal MATARACI’ya verilmiştir. Köksal MATARACI bu çeki İstanbul’da yeğeni Hakkı KALKAVAN’a vermiş; O da, aynı Bankanın İstanbul Bahçekapı Şubesinden, karşılığı olup olmadığı Rize Şubesine sorularak 20.11.1979 tarihinde tahsil ettikten sonra parayı, otelde Köksal MATARACI’ya teslim etmiştir. Hakkı KALKAVAN, Soruşturma Komisyonunda verdiği ifadelerde; önce bu çeki kendisine Paşali ALAMAN’ın vererek tahsil ettirdiğini savunmuş ise de, daha sonra dayısı Köksal MATARACI’dan aldığını, tahsil ettikten sonra parayı, kendisine otelde verdiğini söylemiş; ifadeleri arasındaki bu değişiklik ile ilgili olarak da, dayılarının ilk ifadesinde kendisine bu yolda ifade vermesi için telkinde bulduklarını beyan etmiştir (K. 1, S. 217-222-223).

Öte yandan, rüşvet anlaşmasının ilk aşamasında Rizespor Kulübüne 1000 ton çay tahsis ettirmesi karşılığında on milyon lira rüşvet isterken, bu isteğine, fahri başkanı olduğu Gençlerbirliği Spor Kulübüne yardım görüntüsü vermeye çalışan Tuncay MATARACI; bu spor kulübüne 510 bin lira bağışta bulunarak, hem Turist Oteldeki sözlerinde samimi olduğu izlenimini yaratmak istemiş, hem de tedbirli olmaya çalışmıştır.

Kaldı ki bu 510 bin liranın yalnız on bin lirası Tuncay MATARACI’nın maaşından verilmiştir. Gerçekten, Gençlerbirliği yöneticisi Teoman YAZGAN, kulüp için kendisinden para istemeye gittiğinde, Tuncay MATARACI, maaşını yeni aldığından bahisle, cüzdanından 10 bin lira çıkarıp vermiştir (K. 7, S. 75). Geriye kalan 500 bin liranın dökümü ise şu biçimdedir :

Tuncay MATARACI, Gençlerbirliği Yöneticilerinden Rafet GENÇ’e, Bakanlık makamında, koruma polisi Tahir BOZAY’ın çantasından çıkardığı iki yüz bin lirayı vermiştir. Kağıda sarılı olarak verilen bu paranın esas kaynağı belli değildir (K. 7, S. 69-71).

Tuncay MATARACI, Rafet GENÇ'e ayrıca, 200 bin liralık ve 100 bin liralık iki adet hamiline çek de vermiştir. Bu çeklerden 200 bin lira değerinde olanı Şaban EYÜBOĞLU tarafından, Yapı ve Kredi Bankası Yukarı Ayrancı Şubesindeki 43-44 numaralı hesap üzerinden düzenlenen 300863 numaralı; diğeri ise Ali YILDIZ tarafından, Türkiye İş Bankası Mithatpaşa Şubesindeki 759 numaralı hesap üzerinden keşide edilen 539475 numaralı çektir.

Tuncay MATARACI'nın, maaşından ya da paravan hesaplarından Gençlerbirliği Kulübüne daha fazla yardım yapmadığı bu kulübün, 1978-1979 sezonunda yapılan tüm bağışlar toplamının 577.339.— lira olduğunu belirten 2.3.1981 günlü, 39 sayılı yazısından anlaşılmıştır.

D — TUNCAY MATARACI'NIN EYLEMİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME :

Çay Kurumu ile Gümrük ve Tekel Bakanlığı arasındaki hukuki ilişki yukarıda ayrıntılı olarak açıklanmış ve Bakanın bu Kurum ile, gerek hukuken, gerek fiilen etkili bir denetim, gözetim, ve müdahale ilişkisi içinde bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca sanığın, kendi savunması içinde çelişkiye düşerek bir yandan, bu Kurumun özerk olduğunu belirtirken, öte yandan, Bakan olunca çay tahsisini bir teleksle durdurup sonra yeniden izin verdiğini ifade etmesi de Kurum üzerinde idari vesayetın sınırlarını aşan bir etkisinin bulunduğunu ve bu etkiden yararlanmaya çalıştığını göstermektedir.

Tuncay MATARACI, 16.3.1981 günü, Soruşturma Komisyonunda, çay tahsislerini neden durdurduğu yolundaki bir soruya verdiği yanıtta aynen şöyle demektedir : «Vallahi bilmiyorum. Zaman aradan çok geçmiştir. Neden olduğunu bilmiyorum. Yalnız size söyledim, geçende de ifade ettiğim gibi bir teleksle bunların şimdilik, çünkü göreve yeni başlamıştık, Bakanlığı yeni teslim almıştık; nedir, ne değildir diye... İkinci bir emre kadar durdurulmasını teleksle bildirmiştik.» (K. 1, S. 243).

İlk bakışta Bakanın bu tutumu ile 4223 sayılı Kanunun 1., 1497 sayılı Kanunun 26. maddelerine uygun olarak Devlet inhisarı altındaki çayın sadece Çay Kurumu ve Tekel Genel Müdürlüğüne satılmasını sağlamak amacını taşıdığı sanılabilir. Ancak aşağıda açıklanacağı üzere, bu yasaklamadan çok kısa bir süre sonra bizzat Tuncay MATARACI'nın, Rizespor Kulübü ile Anadolu Basın Birliğine çay tahsis edilmesini bir

teleksle serbest bırakmış olması, daha sonra da bu kuruluşlara çay tahsis edilmesi ve bu çayların piyasa fiyatından daha yüksek fiyatla satılmasına izin verilmesi için yoğun bir baskı kurmuş bulunması gözönünde tutulduğunda çay tahsislerinin durdurulmasındaki esas maksadın, Rizespor yöneticilerini rüşvet vermeye sevk edici, uygun bir ortam yaratmaya yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

Sanık Bakan Ocak 1978 de, Tekel Genel Müdürlüğü dışındaki kuruluşlara çay tahsisini bir teleksle yasaklamasına rağmen, 3.2.1978 günlü olup Çay Kurumu Genel Müdürlüğüne çekilen ikinci teleks emrinde aynen şöyle demektedir :

«Rizespor ve Anadolu Basın Birliğine verilen çaylar evvelce alınan bir karar uyarınca yapılmaktadır. Bu iki kuruluş dışında kalan bazı kuruluşlara da aynı mealde çay verildiği hususu Bakanlığımıza intikal etmiş bulunmaktadır. Bundan böyle Rizespor ve Anadolu Basın Birliği dışında hiçbir kuruluşa çay verilmeyecektir.

Bu emrimin harfiyen uygulanmasını ve bu konudaki müracaatlardan haberdar edilmemi rica ederim.»

Çay Kurumu eski Genel Müdürü Bedirhan BİRBEN, önsoruşturmada tanık olarak verdiği ifadeye; Rizespor'a çay tahsis edilmesi için mevzuatın müsait olmadığını, bu tür çay tahsislerinde aracılık yapanların büyük menfaatler sağladıkları kanaatinde olduğunu, Rizespor'un Çay Kurumundan aldığı çayı fahiş fiyatla sattığını; Tuncay MATARACI'nın, Bakan olmasından birkaç gün sonra bir teleksle çay tahsisini durdurduğunu, daha sonra aracı kesimlerin Bakana giderek konuyu görüşüp, herkesin aradığı avantajını bulduğunu, sadece Rizespor'dan Bakana 40 milyon lira verildiği söylentilerinin dolaştığını belirtmiştir (K. 3, S. 241-247). Aynı tanık, Yüce Divandaki ifadesinde de, önsoruşturmada vermiş olduğu ifadeyi aynen kabul ettiğini belirtmiştir (Yüce Divan Tutanağı, S. 1638-1647).

10 milyon liranın neden doğrudan doğruya Gençlerbirliği Spor Kulübü adına yazılı bir çekle verilmediği konusuna gelince; bu yoldaki bir soruya Yüce Divan huzurunda Paşali ALAMAN; o tür çek kullanmadıkları biçiminde yanıt vermiştir. Aslında, Rizespor yöneticileri bir yandan suçu irtikâp şeklinde nitelendirmeye çalışırken, bir yandan da 10 milyon liranın Tuncay MATARACI tarafından Gençlerbirliğine

yardım görüntüsü altında istenmesine ağırlık vererek kendilerini (rüşvet veren) sıfatından ziyade (dolandırılan) sıfatına büründürmek istemişlerdir. Ancak yukarıda açıklandığı üzere olayların oluşu ve akışı, örneğin, Bakanın çayın tahsisinde gösterdiği özel gayret, vadeli olarak verilen çeklerin nakte dönüştürülmesinde bir makbuz alınmamış olması, tahsis edilen çayın piyasa fiyatından daha yüksek bir fiyatla satılmasına izin verilmesinin de Bakan'ın baskısı ile kabul edilmiş bulunması, Rizespor adına tahsis edilen çayların 200 TL./Kg. fiyatla satılıp, müfettiş raporlarına göre (K. 22, S. 309) 1978 ve 1979 senelerinde toplam 95. 692.601,35 TL. net kâr sağlanmış olmasına rağmen, ilgililerin, bu spor kulübünün defter ve belgelerinin kaybolduğunu ileri sürerek hesap vermekten kaçınmaları gözönünde bulundurulunca bu kişilerin rüşvet veren durumunda oldukları hususunda hiç kuşku kalmamakta ve 10 milyon lirayı neden doğrudan doğruya Gençlerbirliği adına yazılı bir çekle vermedikleri sorusu yanıtlanmaktadır.

Paşalı ALAMAN ve Nuri AKBULUT'un, sözü edilen parayı Tuncay MATARACI'nın cebir ve baskısı altında verdikleri yolundaki savunmalarına gelince :

Öğretide ve uygulamada kabul edildiği üzere Türk Ceza Kanunu'nun 210. maddesinde tanımlanan ikna suretiyle irtikâp suçu, kanunen ödenmesi gerekmeyen bir paranın ödenmesi lüzumuna memurun, ferdi ikna etmesi ile oluşur. Burada ferdin, parayı verirken gayrimeşru olduğunu bilmeyerek vermiş olması; memurun yalan beyanları ile onu ikna etmiş ve mağdurun rızası memur tarafından aldatılmak suretiyle elde edilmiş ve ödemenin yasal olduğu hususunda kandırılmış bulunması zorunludur. Türk Ceza Kanunu'nun 209. maddesindeki suçta ise, memurun, memuriyet sıfatını veya memuriyetine ait görevi kötüye kullanmak suretiyle tazyik etmek, bu tazyik sonucu ferdin de, memurun haksız işlemi önlemek zorunda kalarak ona menfaat temin veya vaat etmesiyle tamamlanır. Burada memur aktif, zorlayan (müteaddi), fert ise mağdur durumunda olup, mağdurun gayrimeşru zemin içinde bulunmaması ve fail tarafından istenen paranın meşru olmadığını bilmesi gerekir. Türk Ceza Kanunu'nun 213. maddesinde gösterilen rüşvet suçu ise; memurun kanun ve nizam hükümlerine göre yapmaya mecbur olduğu şeyi yapmamak veya yapmamaya mecbur olduğu şeyi yapmak için rüşvet alması, bir vait veya taahhüdü kabul etmesi ile oluşmakta ve ayrıca bu suçta her iki tarafın da gayrimeşru zemin içinde bulunmaları gerekmektedir.

Yukarıda ayrıntılı biçimde açıklandığı gibi 1497 sayılı Kanun'un 26. maddesi uyarınca Devlet inhisarı altında bulunan ve 4223 sayılı Kanunun 3. maddesi uyarınca yurdun her tarafında aynı fiyatla satılması zorunlu olan çaydan Rizespor'a 1000 ton tahsis edilmesini ve yetkili makamlarca belirlenen piyasa fiyatından daha yüksek bir fiyatla satılmasını talep etmek mevzuat hükümlerine aykırı olduğuna göre, Paşali ALAMAN ve Nuri AKBULUT'un gayrimeşru zemin içinde buldukları, ödemiş oldukları paranın da gayrimeşru olduğunu bildikleri kuşkusuzdur. Bu haksız istemi tahakkuk ettirmek için uğraşırken karşılaştıkları zorlukları ve engelleri aşmak amacıyla verilen paranın iğfal, ikna veya icbar sonucunda verildiğini kabul etmek suretiyle eylemi irtikâp olarak nitelendirmek mümkün değildir.

440 sayılı Kanunun Hükümet gerekçesinde de belirtildiği üzere, Çay Kurumu ile Gümrük ve Tekel Bakanlığı arasında ilgi, irtibat ve bağlılık kurulması ile bu bakanlığa denetim yetkisinin verilmesindeki amaç; Çay Kurumunun iyi yönetilmesini, hata ve suiistimallerin önlenmesini, yapılmış olan hataların ortaya çıkarılmasını sağlamaktır. Şu halde Bakan; Çay Kurumunun hesaplarını ve işlemlerini teftişe ve tahkike tabi tutarak, iktisadi ve mali durum tesbitleri yaptırarak, çalışmaların kanun ve tüzük hükümlerine uygun olarak yürütülmesini gözetlemekle ve aksine davranışları önleyici tedbirler almakla görevlidir. Hal böyle iken Tuncay MATARACI, tam aksine bir davranışla, Çay Kurumu yetkilileri üzerinde, 4223 sayılı Kanunun 1., 3. ve 1497 sayılı Kanun'un 11/18. ve 26. maddelerine aykırı olarak, Rizespor'a 1.000 ton çay tahsis etmeleri ve bu çayların piyasa fiyatından daha yüksek bir fiyatla satılmasına izin vermeleri için yoğun bir baskı kurmuştur.

Böylece, Tuncay MATARACI'nın, Rizespor yöneticilerinden aldığı on milyon lira rüşvet karşılığında, TCK'nun 213. maddesinin birinci fıkrasındaki anlatımla, kanun ve nizam hükümlerine göre yapmamaya mecbur olduğu şeyi yapmak suretiyle bu maddede yer alan suçu işlediği sübuta ermiştir.

Buna bağlı olarak, Rizespor yöneticileri Nuri AKBULUT ile Paşali ALAMAN'ın, Tuncay MATARACI'ya, TCK'nun 220. maddesindeki anlatımla, kanun hükmünce yapmamaya mecbur olduğu şeyi yapması için on milyon lira rüşvet vermiş oldukları ve bu suretle anılan maddede yazılı suçu işledikleri sübuta ermiş bulunmaktadır.

E — Köksal MATARACININ EYLEMİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME :

Tuncay MATARACI'nın Bakanlığı sırasında yaptığı seyahatleri gösteren yolluk belgelerinin incelenmesinden 1979 yılı Ekim ayı içinde Rize'ye gelmediği, bu ziyaretin 12-14 Mayıs 1979 da yapıldığı anlaşılmıştır. Bu nedenle Ekim ayı içinde Rize'ye gelmiş olduğu yolundaki sözlere ya da varsayımına dayalı olarak yapılan savunmalar geçersizdir.

5 milyon lira tutarındaki parayı ihtiva eden paketin boyutlarına gelince : Köksal MATARACI'nın Yüce Divan'da ileri sürdüğü bu savunma üzerine, Paşalı ALAMAN'ın istemiyle Samsun 2. noterliğince yapılan tesbitle ilgili tutanağa göre; her biri 1.000'er liralık olmak üzere tamamı 5 milyon lira olan nakit paranın, 14 cm. yüksekliğinde, 32,4 cm. eninde bir paket oluşturduğu saptanmıştır. Bu boyuttaki bir paketin otomobilin penceresinden verilebileceği mümkün bulunmuştur. Kaldiki, gerek Nuri AKBULUT, gerek Ali ALAMAN, ifadelerinde; paranın sarılı olduğu paketi otomobilin penceresinden verdiklerini beyan etmemişlerdir. Nuri AKBULUT, 17.2.1981 günü, Paşalı ALAMAN'la yüzleştirilmesinde (K. 6, S. 377) ve Köksal MATARACI'nın da bulunduğu 26.2.1981 günlü üçlü yüzleştirmede (K. 7, S. 104); Ali ALAMAN'la birlikte, kendisinin direksiyonda bulunduğu otomobili ile Köksal MATARACI'nın yazıhanesine gittiklerini, kendilerini görünce Köksal MATARACI'nın dışarı çıktığını anlattıktan sonra «aldı şu paketi tekrar içeri girdi» demekte; Ali ALAMAN ise aynı olayı anlattıktan sonra (K. 7, S. 186) «sağ taraftan paketi ver dedi Nuri Bey, ben de paketi verdim ve döndüm» demektedir.

19.11.1979 günlü, 430442 numaralı 3,5 milyon liralık hamiline çekin borç-alacak ilişkisi içerisinde alındığı ve nakten iade edildiği yolundaki savunmaya gelince; Köksal MATARACI'nın yukarda bahsedilen üçlü yüzleştirmede bunu inkâr etmesine, Hakkı KALKAVAN'a tahsil ettirdiği bu çekten haberi olmadığını söylemesine rağmen (K. 7, S. 104-105), daha sonra bu parayı borç olarak aldığını, nakten iade ettiğini, borç veren Paşalı ALAMAN'ın kendisine komplo hazırlamak için rüşvet verdiği yolunda iddiada bulunduğunu ileri sürmesi inandırıcı değildir. Kaldiki 3,5 milyon liralık bu çek, Rizespor'a tahsis edilip Paşalı ALAMAN tarafından pazarlama ve satışı yapılan 1.000 ton çayın parasının toplandığı Türk Ticaret Bankası Rize Şubesindeki 011/486 numaralı hesaptan tahsil edilmiştir. Bu nedenlerle Köksal MATARACI'nın ileri sürdüğü bu savunma da kabule şayan değildir.

Böylece sanık Bakanın kardeşi sanık Köksal MATARACI'nın hem hazırlık faaliyetlerine katılmak, hem Tuncay MATARACI adına on milyon lirayı bizzat almak suretiyle, rüşvet alanın aracısı olarak bu suça doğrudan iştirak ettiği ve bu suretle TCK'nun 65. ve 226. maddeleri delaletiyle aynı Kanununun 213/1. maddesinde yazılı suçu işlediği sübuta ermiştir.

F — SANIKLAR SALİH ZEKİ GÖKTÜRK VE ŞAHİN BALTA'NIN EYLEMİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME :

Çay Kurumu Yönetim Kurulunun 1.6.1979 günlü ve 224 sayılı kararının 4. maddesinde çayın kg.'mının 100 liradan satılması kabul edilmiş iken, uygulamada Rizespor yöneticileri (100 gram çayın fiyatı 10 TL. + teberru 10 TL.) formülü ile satış yapmaya başlamışlar, ancak bunun hukuken sakıncalı olduğunun anlaşılması ve bazı vilayetlerde, örneğin İzmir'de Cumhuriyet Savcılığınca soruşturma yapıldığını öğrenmeleri üzerine 10.8.1978 tarihli dilekçe ile Çay Kurumu Genel Müdürlüğüne başvurarak bu uygulamanın sakıncalarını belirtmişler ve 100 gram çayın 20 liradan satılması için yetki verilmesini talep etmişlerdir. Hal böyle iken bu sanıkların, 100 gram çayın 20 liradan satılmasına yetki vermelerinde bir fiyat saptanmasının değil, piyasa fiyatından fazla olan 10 liranın teberru, hediye şeklinde düşünüldüğü yolundaki savunmalarının ciddi ve samimi yönü bulunmamaktadır.

Bu konudaki diğer kanıtlara gelince :

Gümrük ve Tekel Bankanlığı eski müsteşarı Teoman YAYIN önsoruşturmada ve Yüce Divanda tanık olarak verdiği ifadelerde Rizespor'a 1975 senesinden bu yana senede 50 ton civarında çay tahsis edildiğini, bu çayın piyasa satış fiyatı üzerinden ve sadece o bölgede satılması gerektiğini, o bölgenin dışında satılmamasının zorunlu bulunduğunu, çayın tekel maddesi olması nedeniyle satışının da Tekel Genel Müdürlüğü marifetiyle yapılmasının gerekli olduğunu, ancak, Çay Kurumunun iktisadi devlet teşekkülü olarak bir tüccar gibi davranıp, parasını peşin almak suretiyle 10—45 ton civarında çay tahsis edebileceğini, bu konuda gene de kesin konuşmanın mümkün olmadığını, çayın fiyatının tespitinin Yönetim Kurulunun yetkisinde bulunduğunu, çayın normal piyasa fiyatı 100 lira iken Rize halkı 200 liradan alıyor ise bunun halkın Rizespor'a bir katkısı, bir yardımı olarak nitelendirilebileceğini belirtmiştir (K. 2, S. 74; Yüce Divan Tutanağı, S. 568-578).

Çay Kurumu Pazarlama Dairesi Başkanı İshak KARA, önsoruşturmada tanık olarak verdiği ifadede; Rizesporluların 100 gram çayı 20 liradan satmak için başvuruları üzerine Yönetim Kurulunun toplanarak konuyu görüştüğünü, ilk karardaki 4. maddeyi yürürlükten kaldırdığını, bunun üzerine fiyat konusunda bir boşluk doğduğunu, satış fiyatının tespit edilmesi için makama yazılı olarak başvurulduğunu, bu yazının altına Şahin BALTA'nın «şimdilik bekletelim» şerhini koyduğunu, ancak 5 gün sonra ek bir protokol yapılarak çayın fiyatının Kg/200 lira olarak tespit edildiğini, bu ek protokolün hazırlanması için genel müdür veya yardımcısından mutlaka bir talimat verilmiş olabileceğini, aksi halde kendisinin bu ek protokolü hazırlayıp paraf etmemesi gerektiğini belirtmiştir (K. 3, S. 286-295).

Aynı tanık son soruşturmada verdiği ifadede ise; Rizespor'un, (100 gram çayın fiyatı 10 TL. + teberru 10 TL.) biçimindeki satışını yürütemediğini, vatandaşın teberru olarak 10 TL. ödemek istemediğini, ikinci bir dilekçe ile başvurarak 100 gram çayı 20 TL. den satmak istediklerini; Yönetim Kurulunun, bu talebi görüşüp tartıştıktan sonra ilk karardaki 4. maddeyi kaldırmak suretiyle Rizespor'un talebini zımnen kabul ettiğini, bu nedenle ek protokolün Yönetim Kurulunun kararına uygun sayılması gerektiğini, her ne kadar o tarihte Yönetim Kurulunun 4. maddeyi kaldırması üzerine fiyatta bir boşluk doğduğu düşüncesiyle fiyatın saptanmasını yazılı olarak istemiş ise de şimdi öyle düşünmediğini ifade etmiştir (Yüce Divan Tutanağı, S. 1568-1592).

Çay Kurumu eski Genel Müdürü Atilla KORUYAN önsoruşturmada tanık olarak verdiği ifadede; Tuncay MATARACI'nın, Rizespor'a 1.000 ton çay tahsis edilmesi konusunda baskıları olduğunu, Rizespor yöneticilerinin 100 gr. çayı 20 liradan satmaları için başvuruları üzerine bunun mümkün olmadığını söyleyerek, «Yeni Ekstra paketlerini bizden alıp 10 liranın yanına bir 10 lira daha yapıştirilip 20 liradan satsanız nasıl suç oluyorsa bu da aynı şekilde suç olur. Yakalandığınız takdirde aynı cezayı görürsünüz» dediğini; perakende satış fiyatının 200 liraya çıkarılmasına ilişkin bir yönetim kurulu kararı bulunmamasına rağmen Genel Müdür Yardımcısı Şahin BALTA'nın ek bir protokol ile buna izin verdiğine şu anda muttali olduğunu, kendisinin genel müdür olarak görüş ve düşüncelerini bildiği halde Yönetim Kurulu kararını değiştirecek nitelikte bir protokol yapmasını Şahin BALTA'nın Bakana yakınlığından aldığı kişisel cesaretine bağladığını ifade etmiştir (K. 4, S. 373-378).

Aynı tanık Yüce Divanda; Tuncay MATARACI'nın Rizespor'un son yıllarda gösterdiği başarıya Çay Kurumu olarak katkıda bulunmalarını rica etmesi üzerine Yönetim Kurulunca 1.000 ton çay tahsis edilmesinin kararlaştırıldığını; Rizespor Yöneticilerinin bir süre sonra 100 gram çayın 10 liradan satılması halinde masraflarını karşılayamayacaklarını bildirerek fiyatın 20 liraya çıkarılmasını istediklerini; icranın bunu Yönetim Kuruluna teklif ettiğini; Yönetim Kurulunun da konuyu görüştüğünden sonra ilk karardaki 4. maddenin kaldırılmasını uygun gördüğünü; her ne kadar önsoruşturmada verdiği ifadede, Şahin BALTA'nın ek protokol yaparak Yönetim Kurulu kararına ters bir işlem yaptığını ve bunu yaparken Bakana yakınlığından cesaret aldığı belirtilmiş ise de şimdiki düşüncesine göre Yönetim Kurulunun 4. maddeyi kaldırmakla fiyatın saptanmasını serbest bırakıp, icraya yetki vermiş veya idarenin teklif ettiği fiyatı kabul etmiş sayılabileceğini, çay tahsisi konusunda Tuncay MATARACI'nın baskı şeklinde ricalarının olduğu yolundaki ifadesini aynen kabul ettiğini belirtmiştir (Yüce Divan Tutanağı, S. 1670-1672).

Görüldüğü gibi tanıkların bu konudaki ifadeleri genel olarak sanıkların savunmalarında ileri sürdükleri hususları destekler nitelikte ise de; ortada, tanık ifadesi ile doğruluğu saptanacak bir olaydan ziyade, yorumlanıp değerlendirilecek hukuki bir durum söz konusudur.

Yukarıda, çayın üretim ve satışının hukuki esasları açıklanırken belirtildiği gibi, 4223 sayılı Kanunun 1.maddesi gereğince, çay istihlak için Türkiye'ye sokulması, gerek haliyle gerek şekli değiştirilmiş olarak yurt içinde satılması Devlet inhisarı altındadır. 1497 sayılı Kanunun 26. maddesi gereğince bu inhisar, Çay Kurumu tarafından işletilir ve kullanılır. Bu açık ve âmir hükümler karşısında çayın, Tekel Genel Müdürlüğünden başka bir özel veya tüzel kişi adına tahsis edilmesi, piyasada satışına izin verilmesi söz konusu olamaz. Aksi halde çayın Devlet tekeli altında bulundurulmasının anlamı kalmaz.

Her ne kadar Çay Kurumu ile Tekel Genel Müdürlüğü arasında belirli sürelerde yapılan protokollara; «Çay-Kur, Tekel'le anlaşarak muhtelif müesseselere çay satışı yapabileceği gibi, fuarda, panayırarda, işletmelerinde ve yurdun çeşitli yerlerinde açacağı reyonlarda çay satışı yapabilecek veya yaptırabilecek ve Tekele bu satışlardan zamanında bilgi verecektir» biçiminde hüküm konulmakta ise de, görüldüğü gibi, bu tür hükümler, Tekel Genel Müdürlüğünün rızası ile işlerlik kazanmakta ve Çay-Kur'un belirli yerlerde perakende olarak bizzat çay satışı yapmasını

ve en önemlisi, muhtelif müesseselere mensuplarının bizzat kullanmaları için tahsis ve satış yapabileceğini öngörmektedir. Yoksa, «muhtelif müesseselere» perakende olarak piyasada satıp gelir ve kazanç temin etmeleri amacıyla çay tahsis edilebileceği öngörülmüş değildir. Bu yoldaki bir protokol hükmünün yukarıda belirtilen yasal hükümlere aykırı olacağına kuşku yoktur.

1.6.1979 günlü, 224 sayılı Yönetim Kurulu Kararında Rizespor'un teslim aldığı çayların kilogramını 100 liradan satması kararlaştırılmış iken, Rizespor yöneticilerinin isteği ve Bakanın baskısı ile, Yönetim Kurulu yeniden toplanarak çayın kilogramının 200 liradan satılması yolundaki teklifi görüşmüş; daha önce Kurum avukatının böyle bir uygulamanın hukuken mümkün olmadığı yolundaki görüşü de bilindiği için, mevzuata aykırı bir durum ve tutum içine düşüleceğinin bilinci içerisinde bu teklif açıkça kabul edilememiş, ancak ilk karardaki 4. maddenin yürürlükten kaldırılması ile yetinilmiştir. Böylece, çayın perakende satış fiyatının ne olduğu konusunda tam bir boşluk yaratılmıştır. Yönetim Kurulu toplantısında Şahin BALTA ve Salih Zeki GÖKTÜRK de bulunmuşlardır. Durumu bilmektedirler. Pazarlama ve Satınalma Dairesi Başkanı İshak KARA'nın, satış fiyatının belli edilmesini isteyen yazısının altına Şahin BALTA, 14.9.1979'du, «şimdilik bekletilmesi» notunu koymuştur. Bütün bu işlemler ve davranışlar göstermektedir ki; çayın satış fiyatının 100 lira olduğunu saptayan ilk kararın 4. maddesini yürürlükten kaldırmakla Yönetim Kurulunun, fiyatın 200 lira olması yolundaki teklifi zımnen kabul etmiş olmadığı, böyle bir yorumun mümkün görülmediği her kademedeki görevlilerce bilinmektedir. Bu bilinç içerisinde iken, Bakanın telkin ve baskıları ile, «şimdilik bekletilmesi» notunun konulmasından beş gün sonra, bir protokolla çayın fiyatının 200 lira olması kabul edilmiştir. Belirlenen tutum ve davranışlar, Şahin BALTA ile Salih Zeki GÖKTÜRK'ün özel bir kasıt içinde bulduklarını ve kötü niyetli davrandıklarını açıkça ortaya koymaktadır.

Tahsis edilen çayın sadece mahallinde, yâni Rize'de satıldığı ve fazladan ödenen 10 liranın teberru olduğu; bu nedenle, 4223 sayılı Kanun'un 3. maddesine aykırı bir durumun bulunmadığı yolundaki savunmalar da yerinde değildir. Çünkü, bizzat sanıkların yazılı savunmalarında kabul ettikleri gibi çayı sadece mahallinde değil Türkiye'nin muhtelif şehirlerinde, örneğin İzmir'de satmışlardır. 19.9.1979 günlü ek protokol ile fiyatın 200 TL./Kg. olarak saptanmasından itibaren,

bir teberru da söz konusu değildir. Nitekim yine yazılı savunmalarında sanıklar, (fiyatı 10 TL. + teberru 10 TL.) biçimindeki satışlar nedeniyle İzmir Cumhuriyet Savcılığınca yapılan takibatı gerekçe göstererek, fiyatın 200 TL./Kg. olarak tesbit edilmesini istediklerini belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, Çay Kurumunun eski Genel Müdür Vekili Salih Zeki GÖKTÜRK ile Genel Müdür Yardımcısı Şahin BALTA'nın, Rizespor'a 1.000 ton çay tahsis edilmesi ve bu çayların 4223 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olarak fazla fiyatla satılmasına izin verilmesi için Gümrük ve Tekel eski Bakam Tuncay MATARACI tarafından yapılan kanunsuz müdahaleler ve baskılar karşısında, Bakanın eylemine bağlı olarak memuriyet görevlerini kötüye kullandıkları ve bu suretle TCK'nun 64. ve 240. maddelerindeki suçta işledikleri sübuta ermiştir.

IV — ANADOLU BASIN BİRLİĞİNE YÜZ TON ÇAY TAHSİS EDİLMESİNİ VE ÇAYLARIN TEKEL'İN PERA KENDE FİYATLARINDAN DAHA YÜKSEK BİR FİYATLA SATILMASINI SAĞLAMAK KARŞILIĞINDA RÜŞVET ALMA SUÇU :

— İDDİA —

Soruşturma Komisyonu Raporunda :

Tuncay MATARACI'nın;

«Gümrük ve Tekel Bakanlığının denetim ve gözetimi altında bulunan Çay Kurumundan aynı şekilde Anadolu Basın Birliğine 100 ton çay tahsis ettirmesi ve piyasada Tekel Genel Müdürlüğünce perakende olarak 100 liradan satılan bu çayların 4223 sayılı Kanununun 3 üncü maddesine aykırı olarak 250 liradan satılmasına izin verilmesi için memuriyet görev ve nüfuzunu kötüye kullanması karşılığında 2.750.000.— TL. tutarında rüşvet aldığı, Anadolu Basın Birliği adına hareket eden Nihat KARADERELİ ve Vural KAZMAZ'ın 19.000.000.— TL. dolayında kazanç sağlamalarına karşılık Anadolu Basın Birliği Genel Merkezine yalnızca 300.000.— TL. ödedikleri, bu kişilerin Köksal MATARACI eliyle ödedikleri rüşvetin 2.400.000.— TL. nın çek olarak verildiği, bu suretle Tuncay MATARACI'nın Türk Ceza Kanunu'nun 213. ve 225 inci maddelerini ihlal ettiği;

B) Bakanın kardeşi Köksal MATARACI'nın;

«Anadolu Basın Birliği adına Nihat KARADERELİ ve Vural KAZMAZ'a tahsis olunan çay karşılığında Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI tarafından Nihat KARADERELİ ve Vural KAZMAZ adındaki kişilerden 2.750.000.— TL. tutarında rüşvet alınması olayına, rüşvet alanın aracısı olarak iştirak ettiği, bu rüşveti bizzat alarak uygulanmasını sağladığı ve böylece Türk Ceza Kanunu'nun 64. ve 226 ncı maddeleri delaletiyle aynı Kanunun 213 üncü maddesini ihlal ettiği;»

C) Matbaacı ve Gazeteci Nihat KARADERELİ'nin;

«Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI tarafından, bazı kurum ve kuruluşlara ve bu arada Anadolu Basın Birliğine verilmekte olan çay tahsisini yasaklamasından sonra, Anadolu Basın Birliği adına 100 ton çay tahsis edilmesi ve bu çayların 4223 saydı Kanun hükümlerine aykırı olarak fazla fiyatla satılmasını sağlamak amacıyla Tuncay MATARACI'ya iletilmek üzere kardeşi Köksal MATARACI aracılığıyla 2.750.000,— TL. tutarında rüşvet vermek suretiyle Türk Ceza Kanunu'nun 220 nci maddesini ihlal ettiği;

D) Gazeteci Vural KAZMAZ'ın;

«Yukarıda belirtildiği üzere Anadolu Basın Birliği adına 100 ton çay tahsis edilmesi ve bu çayların fazla fiyatla satılmasını sağlamak amacıyla Nihat KARADERELİ ile birlikte Anadolu Basın Birliği adına hareket ederek Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay

MATARACI'ya iletilmek üzere kardeşi Köksal MATARACI aracılığıyla 2.750.000.— TL. tutarında rüşvet vermek suretiyle Türk Ceza Kanunu'nun 220 nci maddesini ihlal ettiği;»

E) Çay Kurumu eski Genel Müdür Yardımcısı Şahin BALTA'nın;

«Anadolu Basın Birliği adına çay tahsisi talebinde bulunan Nihat KARADERELİ ve Vural KAZMAZ'a bu tahsisin yapılmasında ve ayrıca, Yönetim Kurulu Kararını gerektiren konularda kendiliğinden tek başına hareket ederek, Kamu İktisadi Teşekküllerinde mutlaka iki yetkilinin imzasıyla tasarruflarda bulunulmasına rağmen (Çay Kurumu Genel Müdürlüğü adına) sıfatını kullanarak 4223 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olarak Nihat KARADERELİ ve Vural KAZMAZ'ın fazla fiyatla çay satmalarını temin etmek suretiyle memuriyet görev ve nüfuzunu kötüye kullandığı, bu suçu aynı konularda menfaati olan Gümrük ve

Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'ya bağımlı olarak ve onun talimatı uyarınca işlemiş olduğu ve bu suretle Türk Ceza Kanununun 240 inci maddesini ihlal ettiği;»

İddia olunmaktadır.

ÇAYIN TAHSİS EDİLMESİ VE RÜŞVET VERME OLAYI :

Rizespor Kulübüne çay tahsis edilmesi olayında; Çay-Kur ile Gümrük ve Tekel Bakanlığı arasındaki ilgi ve irtibat, çayın üretim ve satışının hukuki esasları, Tuncay MATARACI'nın, Devlet tekeli altındaki çayın Tekel Genel Müdürlüğünden başka bir kuruma tahsis edilmesini yasaklamasından kısa bir süre sonra Rizespor'la Anadolu Basın Birliğine verilmesini serbest bırakmasındaki gerçek amacının ne olduğu ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bunların burada yinelenmesine gerek görülmemiştir.

Rize'de gazetecilik yapan Nihat KARADERELİ ve Vural KAZMAZ adındaki kişiler, merkezi Ankara'da bulunan Anadolu Basın Birliği adına kendilerine çay tahsis edilmesi için girişimlerde bulunmuşlar ve bu hususta yardımcı olmasını sağlamak amacıyla. Köksal MATARACI'yı Rize'deki Turist Otele çağırarak konuşmuşlardır. Bu konuşmada, yüz ton çay tahsisine karşılık Tuncay MATARACI'ya 2.750.000.— TL. rüşvet verilmesi hususunda anlaşmışlar ve 2.750.000.— TL. lık bir senet düzenleyerek Köksal MATARACI'ya vermişlerdir.

Sanık Vural KAZMAZ 12.2.1981 günlü ifadesinde aynen şunları söylemiştir : «Efendim çay konusunda dilekçemde de arz ettiğim gibi biz üç arkadaş, Nihat KARADERELİ, Mecit CAN ve ben, Turist Otelde toplandık, Köksal MATARACI'yı yanımıza çağırdık. Dedik ki, «biz bu çayları almakta güçlük çekeceğiz, siz bize yardımcı olur musunuz?» «Oluruz» dedi. Bizim düşündüğümüz meblağ budur diyerek 2.750.000.— TL. lık borç senedi tanzim edip kendisine verdik. «Peki ben size haber veririm» diyerek ayrıldı. Bilahare bize geldi ve «iş tamamdır, yapabilirsiniz» dedi» (K. 6, S. 288). Adıgeçen sanık yeniden dinlenmesini istemek için Soruşturma Komisyonuna verdiği 11.2.1981 günlü dilekçede ise Köksal MATARACI'nın, kendilerine durumu bildirmek için geldiğinde «iş tamamdır, yapabilirsiniz» sözlerine ilâveten ayrıca, «emir verilecektir» şeklinde konuştuğunu da belirtmiştir (K. 6, S. 137).

Nihat KARADERELİ ise önsoruşturmada, 28.1.1981 ve 10.2.1981 günlü ifadelerinde şunları söylemektedir :

«Anadolu Basın Birliğine müracaatı Vural Beyle beraber ettik, aynı 100 ton çay verdiler, bu 100 ton çayı, Anadolu Basın Birliği Vural KAZMAZ'la —Şube başkanı oydu, ikinci başkan bendim— bizi yetkili kıldılar;biz de götürüp çayı İstanbul paketlemesinde yaptık. Yaptıktan sonra işte Çay-Kur'un parası verildi, Anadolu Basın Birliğinin parası verildi, bu arada Köksal MATARACI'ya da para verildi.» «Çayı O (Köksal MATARACI) yaptı efendim, çayı o söyledi makamlara, yönetime mi söyledi, ağabeyisine mi söyledi artık onu Allah bilir onlara söyledi, çayı bize verdiler.» Çay yapacağım diye bize söz verdi, biz de senet verdik; ne zaman gittik çay parasını verdik, senetlerimizi geri verdi» (K. 6, S. 311—313).

Köksal MATARACI ile anlaşan ve ona 2.750.000.— TL. tutarında borç senedi veren Nihat KARADERELİ ile Vural KAZMAZ, Anadolu Basın Birliği adına verdikleri 12.9.1978 günlü dilekçe ile Çay Kurumu Genel Müdürlüğüne başvurmuş ve 67 ilde satmak üzere yüz ton çay tahsis edilmesini istemişlerdir (K. 22, S. 215). Pazarlama ve Satınalma Dairesi Başkanlığı 13.9.1978 günü konuyu Genel Müdürlük makamına sunarak Yönetim Kuruluna havele edilmesini istemiş, bu yazı aynı gün Yönetim Kuruluna sunulmuş (K. 22, S. 214). Yönetim Kurulu da 15.9.1978 günü toplanarak, Anadolu Basın Birliğine bir Kg. poşet çayın fiyatı 100 lira

üzerinden, yüz ton çay verilmesine ve bedelinin 3 ay sonra tahsil edilmesine karar vermiştir (K. 22, S. 212).

Yukarıda, Rizespor'a çay tahsisi olayında ayrıntılı olarak açıklandığı üzere çayın perakende satış fiyatının saptanması ve bu fiyatın yetkili kurumca belirlenen satış fiyatından daha yüksek olarak tesbit edilmesi konusunda hiçbir yetkisi bulunmadığı halde, 4223 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olarak Şahin BALTA tek başına, Nihat KARADERELİ ve Vural KAZMAZ'la imzaladığı bir protokol ile çayın bir kilogramının 250 liradan satılmasına izin vermiştir. Bu protokolün 8. maddesinde aynen; (çay kutuları üzerine, «Çay Kurumu Genel Müdürlüğüne Anadolu Basın Birliği için özel olarak imâl edilmiştir. Net 100 gram hediyesi 25.— TL. dir.» ibaresi yazılacaktır) hükmü yer almıştır (K. 22, S. 211).

RÜŞVET ANLAŞMASINDAN SONRA ORTAYA ÇIKAN OLGULAR VE GÖSTERİLEN KOLAYLIKLAR :

Gerek çayın tahsis edilmesi, gerek perakende satış fiyatının yetkili kurumca belirlenen piyasa fiyatından yüksek tutulması, Rizespor olayında

ayrıntılı olarak açıklandığı üzere sanık Bakan Tuncay MATARACI'nın baskı ve müdahaleleri sonucunda sağlanmıştı.

Rüşvet veren durumundaki Nihat KARADERELİ ile Vural KAZMAZ'a sağlanmış olan yarar ve kolaylıklar bunlardan ibaret değildir. Şöyle ki :

Yönetim Kurulunun çay tahsisine ilişkin kararında öngörülen 3 aylık vade içinde çayın bedeli olan on milyon lira ödenmemiş, 5.12.1978 günlü dilekçe ile üç aylık bir süre daha istenmiş, 8.12.1978 günlü kararla vade 2 ay uzatılmıştır.

Bu süre içinde de ödeme yapılmaması ve 26.1.1979 günü 3 aylık yeni bir süre istenmesi üzerine, 1.3.1979 günlü Yönetim Kurulu kararı ile vade 3 ay daha uzatılmış ve çay bedelinin, 5.3.1979'da 2.000.000— TL., 5.4.1979'da 3.000.000— TL., 5.5.1979'da

5.000.000.— TL. olmak üzere taksitler halinde ödenmesine karar verilmiştir (K. 22, S. 201).

Ne var ki, borçlular bu ödeme plânına da uymamışlar, on milyon liralık çay bedelini 8.3.1979'da 1.000.000.— TL., 19.3.1979'da 1.000.000— TL., 27.3.1979'da 1.000.000— TL., 13.4.1979'da 1.500.000— TL., 19.4.1979'da 1.500.000— TL., 14.5.1979'da 1.000.000— TL., 23.5.1979'da 1.000.000— TL. ve 1.6.1979'da

2.000.000.— TL. olmak üzere kendi istedikleri tarih ve miktarlarda ödemişlerdir. Maliye Müfettişi Mustafa UZELER tarafından hazırlanan 7.4.1980 günlü ve 1 sayılı raporda, bu olayla ilgili olarak; Yönetim Kurulu üyeleri ile Genel Müdür Yardımcısı Şahin BALTA'nın, hiçbir dayanağı olmadan ve herhangi bir faiz ve teminat aramadan bu ödeme kolaylıklarını sağlayarak, esasen kendisi aldığı kredilere faiz ödeyen Çay Kur'u zarara uğratmış oldukları belirtilmiştir (K. 22, S. 245). Bu tutumun iyi değerlendirilmesi için Çay Kurumunun 1979 yılında bankalardan aldığı krediler karşılığında toplam 72.908.553.— TL. faiz ödemediği gözönünde tutulmalıdır (K. 22, S. 177).

Vural KAZMAZ ve Nihat KARADERELİ, yüz ton çayın pazarlanması ve satışı için TEKFEN Pazarlama Anonim Şirketi ile anlaşmışlar ve bu şirket tarafından satılan çaylardan elde edilen paraların yatırılması için 18.10.1978 tarihinde Türk Ticaret Bankası Levent

Şubesinde, kendi adlarına 477 numaralı hesabı açtırmışlardır. Bu hesaba, kapanış tarihi olan 20.11.1980 tarihine kadar 17.035.020 lira para yatırılmıştır (K. 21, S. 283).

RÜŞVET ANLAŞMASI GEREĞİNCE YAPILAN ÖDEMELER

:

A — TEKFEN Pazarlama Anonim Şirketinin 2.000.000.—TL. lik senedinin verilmesi :

Rüşvet anlaşması gereğince verilen 2.750.000 liralık borç senedinin paraya dönüştürülmesi için Köksal MATARACI baskı yapınca, Nihat KARADERELİ ve Vural KAZMAZ, çayın pazarlama ve satışı yapan TEKFEN Pazarlama Anonim Şirketine ait 30.11.1978 vade tarihli 2.000.000.— TL. lik senedi kendisine vermişlerdir.

Bu konuda Yüce Divan huzurunda verdiği ifadede Vural KAZMAZ; Köksal MATARACI'nın çayın tahsisi işini halletmesine karşılık ona 2.950.000 liralık senet verdiklerini belirttikten sonra aynen şöyle demektedir : «Biz bu senedi veriyoruz; ancak, çaylardan tahsilat yapıldıkça bunun karşılığını size ödeyebileceğiz dedik. 30.11.1978 tarihinde bizi paraya sıkıştırdınca, paramız yok, TEKFEN'e müracaat ettik, «Bize para verin» dedik. Dediler ki, «Biz kendi paramızı size kullanırmayız. Ancak, çaylar satıldıkça size para veririz, ama size kısa vadeli, bir ay vadeli bir senet verebiliriz.» «Peki» dedik ve bu senedi aldık, arkasına kaşemizi vurup BİRLİK adına ciro edip Köksal MATARACI'ya verdik.» (Yüce Divan Tutanağı, S. 400). Nihat KARADERELİ de aynı konuda yine Yüce Divandaki ifadesinde aynen; «akabinde, çayımız satıldığında biz sana (Köksal MATARACI'ya parayı ödeyeceğiz diye söyledik. Akabinde TEKFEN'den 2 milyon liralık 30.11.1978 tarihli bir senet verdik, biz arkasını ciro ederek Köksal MATARACI'ya bunu verdik» demiştir (Yüce Divan Tutanağı, S. 197).

Köksal MATARACI, 30.11.1978 günlü ve dosyada mevcut olan bu senedi Salih Zeki RAKICIOĞLU'na vererek tahsil etmesini rica etmiştir. Bu konuda Salih Zeki RAKICIOĞLU şöyle demektedir: «Köksal MATARACI İstanbul'a geldi. İstanbul'da «Salih bu senedi tahsil eder misin» dedi «olur» dedik. Ben de (...)’tan (...) rica ettim. Az bir vadeli şeydi. O senedin karşılığında çek verdi. Ben (...)’tan parayı tahsil ettim» (K. 7, S. 126).

Salih Zeki RAKICIOĞLU (...)’e verdiği bu senet karşılığında, kendisinden aynı miktar üzerinden bir çek almıştır, bu çek yine dosyada mevcut bulunan ve (...)’in Türk Ticaret Bankası Yeldeğirmeni Şubesindeki 620 no.lu hesabı üzerinden keşide edilen 30.11.1978 günlü, 602802 no.lu çektir. Salih Zeki RAKICIOĞLU bu çeki tahsil ederek Akbank Manifaturacılar Çarşısı Şubesindeki 4379 no.lu paravan hesaba geçirmiştir. Böylece, para, Salih Zeki RAKICIOĞLU adına açılmış olup aslında Tuncay MATARACI mn tasarruf ve hakimiyetinde bulunan, çeşitli kaynaklardan gelen rüşvet paralarının toplandığı ve onun talimatı uyarınca yakınlarına dağıtıldığı paravan hesaba girmiştir. Nitekim bu hesaptan, Tuncay MATARACI’nın talimatı ’ üzerine 1.12.1978 tarihli 495273 no.lu çekle (K. 20, S.73) damadı Salih AYDIN’a 2,5 milyon lira ödenmiş, Salih AYDIN da bu parayı Etibank Çankaya Şubesindeki 3051 no.lu hesabına yatırmıştır. Ayrıca, Salih Zeki RAKICIOĞLU, yine Tuncay MATARACI’nın talimatı ile bu hesap üzerinden keşide ettiği 1.12.1978 tarihli, 300.000— TL. lık hamiline yazılı çeki Köksal MATARACI’ya vermiş, o da bu çeki Vakıflar Bankası Rize Şubesine 4.12.1978 günü ibraz ederek Tuncay MATARACI ile ortaklaşa açtıkları 39/8 no.lu hesaba (200. TL. telefon masrafı düşüldükten sonra) 299.300.— TL. olarak yatırmıştır (K. 20, S. 86, 138).

Öte yandan (...) de Salih Zeki RAKICIOĞLU’ndan aldığı TEKFEN Pazarlama Anonim Şirketine ait 30.11.1978 vade tarihli senedi 23.11.1978 tarihinde Türk Ticaret Bankası Yeldeğirmeni Şubesine vermiş, mıntıkasında tahsil edilmek üzere bu senet, 34771 numara ile aynı Bankanın Levent Şubesine gönderilmiş ve bu şube eli ile tahsil edilerek 1.12.1978 günü verilen telefon talimatı üzerine (...)’in daha önce sözü edilen 620 no.lu hesabına kaydedilmiştir (K. 21, S. 192-194).

B — 21.2.1979 günlü, 520247 no.lu çekle 400.000.— TL.

ödenmesi :

Nihat KARADERELİ ile Vural KAZMAZ, çay satışlarından sağladıkları hasılatın toplanması için Türk Ticaret Bankası Levent Şubesinde müştereken açtıkları 477 no.lu hesaptan keşide ettikleri 21.2.1979 tarihli, 520247 numaralı, 400.000 liralık hamiline çeki Köksal MATARACI’ya vermişlerdir. Köksal MATARACI, bu çeki 27.2.1979 günü Arnavutköy Şubesindeki 11945 no.lu hesabına geçirmiştir.

Bu durum, 520247 no.lu çekin arka yüzündeki Köksal MATARACI'nın imzası (K. 21, S. 179), banka ekstresi (K. 20, S. 126), mahsup fişi (K. 20, S. 105) ve buna ilişkin işlemlerle (K. 21, S. 283) saptanmıştır.

C — 350.000.— TL. nin nakit olarak ödenmesi :

Rüşvet anlaşması gereğince Nihat KARADERELİ ve Vural KAZMAZ, Köksal MATARACI'ya, 350.000.— TL. tutarında nakit para da vermişlerdir. Böylece rüşvet anlaşmasının konusu olan 2.750.000.— TL. nin tamamı ödenmiştir. Adı geçen sanıklar, Yüce Divan'da nakten ödedikleri meblağın 550 bin lira olduğunu belirtmişlerse de bu beyan samimi görülmemiştir. Çünkü, tüm ifadeleri ve yüzleştirmelerdeki beyanları, rüşvet anlaşmasının 2.750.000 lira üzerinden yapıldığı, nakten verilen miktarın ise 350.000 lira olduğu yönündedir.

2.750.000.— TL. böylece ödenince rüşvet anlaşmasının yapıldığı sırada Köksal MATARACI'ya verilen vadesiz borç senedi geri alınmıştır.

ESAS HAKKINDA MÜTALÂA :

Cumhuriyet Başsavcısının esas hakkındaki düşüncesinde, özetle :

(Rizespor Kulübüne çay tahsis olayı ile ilgili olarak açıklandığı üzere, Tuncay MATARACI tarafından, Tekel İdaresi dışındaki kurum ve kuruluşlara çay tahsisi dondurulmuşken merkezi Ankara'da bulunan Anadolu Basın Birliği adına kendilerine çay tahsis edilmesi için Nihat KARADERELİ ile Vural KAZMAZ Köksal MATARACI'ya başvurmuşlar ve onunla anlaşarak (2.750.000) liralık senet vermişlerdir.

Senedin alınmasından sonra yüz ton çayın tahsis yapılmış ve fiyatı da Şahin BALTA tarafından imzalanan bir protokol ile 250—TL/Kg. olarak saptanmıştır.

Nihat KARADERELİ ile Vural KAZMAZ, daha sonra çayın pazarlamasını yapan TEKFEN Şirketinin iki milyon liralık senedi ile 520247 no.lu çeki vererek senetlerini geri almışlardır.

Olayın bu şekilde cereyan ettiği, banka kayıtları; Salih Zeki RAKICIOĞLU, Vural KAZMAZ, Nihat KARADERELİ ve İbrahim METE'nin beyanlarından ve dosya münderecatlarından anlaşılmaktadır) denilerek sübuta eren eylemlerinden dolayı Tuncay MATARACI'nın

TCK'nun 213/1., 225/1., 227/2. ve 31., Köksal MATARACI'nın TCK'nun 226. maddesi delâletiyle aynı kanunun 213/1., 225/1. ve 31.; Nihat KARADERELİ ve Vural KAZMAZ'ın, aynı kanunun 220., Yönetmi Kurulu kararı olmadan tahsis edilen çayların fiyatını 250. TL /Kg. olarak saptamak suretiyle görevini kötüye kullanan Çay Kurumu Genel Müdür eski Yardımcısı Şahin BALTA'nın TCK'nun 240. maddelerine göre cezalandırılmalarına karar verilmesi istenmektedir.

SANIKLARIN SAVUNMALARI :

A — SANIK TUNCAY MATARACI NIN SAVUNMASI :

Gümrük ve Tekel eski Bakanı, sanık Tuncay MATARACI, savunmasında; Anadolu Basın Birliğine ötedenberi çay tahsis edilegelmekte olup kendi bakanlığı sırasında verilmesinin de normal sayılması gerektiğini, 440 sayılı Kanunla kurulan Çay-Kur müessesesine ve onun görevlilerine karşı Bakanlığın sadece bir vesayet makamı olduğunu, çayın tahsisi ve fiyatının tesbiti yetkisinin tamamen Kuruma ait bulunduğunu, bu bakımdan görevine dahil bir işin yapılmasının veya yapılmamasının söz konusu edilemeyeceğini; dolayısıyla, rüşvet isnadının da geçerli sayılamayacağını, Köksal MATARACI'ya verilen senetten bilgisi olmadığını vekili ile birlikte ileri sürmüştür.

B — Köksal MATARACININ SAVUNMASI :

Sanık Köksal MATARACI ise savunmasında; ağabeyi Tuncay MATARACI ile arasında hiçbir ilgi olmadığını, dosyada bu ilginin kurulmadığını, rüşvet ve irtikâpta öngörülen memur sıfatının bulunmadığını; «tervici merama muktedir olma» durumunun söz konusu edilemeyeceğini; Rize'den Ankara'ya telefon etmenin güçlüğü karşısında Bakan olan Tuncay MATARACI'yı her aradığında Bakanlık numarasından bularak görüşmesinin, böylece rüşvete aracı olmasının imkânsız olduğunu; rüşvet veren durumundaki sanıkların sırf kendilerini kurtarmak için bu olaylara kendisini de katmış olduklarını vekilleri ile birlikte ileri sürmüştür.

C — VURAL KAZMAZ VE NİHAT KARADERELİ'NİN SAVUNMALARI :

Rüşvet veren durumundaki Nihat KARADERELİ ile Vural KAZMAZ'ın savunmalarına gelince; bu kişiler gerek yazılı

savunmalarında, gerek Yüce Divan huzurundaki sorgulamalarında; önsoruşturmada verdikleri ifadeleri genellikle kabul edip yinelemişler, ancak bir noktada bundan ayrılmışlar ve savunmalarını da bu nokta üzerinde kurmuşlardır. Vekilleri ile birlikte yaptıkları savunmalarına göre; Anadolu Basın Birliğine 1977 yılında 64 ton çay tahsis edilmiştir. Ancak satış ve organizasyon konusundaki bilgisizlikleri nedeniyle bu iş 150.000 lira zararla sonuçlanmıştır. Bu zararı kapatmak ve yeni gelir elde etmek amacıyla 12.9.1978 günü tekrar başvuruda bulunularak 100 ton daha çay istenmiştir Çay Kurumu Yönetim Kurulu, bu başvuruyu olumlu karşılamış ve 15.9.1978 günlü, 386 sayılı kararla istenilen çayı tahsis etmiştir. Ancak 20 ton kadar çay teslim alındıktan sonra çay paketleme fabrikası, çay verilmesini durdurmuştur. Bu sırada Köksal MATARACI devreye girerek çayın verilmesini devam ettirebileceğini, bunun için 3.500.000 lira istediğini söylemiştir. Kendileri de 2.950.000 lira verebileceklerini belirterek anlaşmışlardır. Çay-Kur'a 10 milyon lira çay bedeli, 1.250.000.— TL. istihsal vergisi karşılığı olarak senet vermiş, 400 bin liralık da banka teminat mektubu ibraz etmiş olmaları; keşide olunan çeklerin karşılıksız çıkması durumuyla karşılaşılmasının yanında kutu imalâtçıları ile yapılan sözleşmenin iptal edilmesi halinde 400.000 liralık bir zararın doğacak olması; çayın pazarlanması için anlaştıkları TEKFEN Pazarlama Anonim Şirketi ile imzalanan sözleşmeyi iptal etmeleri halinde ise bu şirketten aldıkları avansı geri vermek zorunluluğuyla karşılaşacak olmaları gibi baskılar altında, başka bir anlatımla, çay tahsisini durduran MATARACI kardeşlerin uyguladıkları maddi ve manevi cebir ve saldırıları korku sonucu para vermek zorunda kalmışlardır.

D — SANIK ŞAHİN BALTA'NIN SAVUNMASI :

Çay Kurumu Genel Müdür eski yardımcısı Şahin BALTA ise savunmasında; Anadolu Basın Birliğinin çay tahsisi konusundaki isteğinin Yönetim Kuruluna intikal ettirildiğini; bu kurulun

15.9.1978 günlü, 386 sayılı karar ile 100 ton çay tahsis edildiğini; adı geçen birliğin, başvurusunda, tahsis edilecek çayı, alış fiyatını % 100 oranında artırarak satacağını bildirdiğini; bu talebin Yönetim Kurulundan geçtiğini, ancak uygulamada Yönetim Kurulunun perakende satış fiyatını belirlemediğini, bunu icra organına bıraktığını, protokol ile fiyatın yüksek saptanmasında bir kasıt olmadığı gibi Çay Kurumunun da herhangi bir zarara uğramadığını, aksine kâr sağladığını; 440 sayılı Kanuna tâbi olan Kurumun mal ve hizmet fiyatlarının tesbitinde serbest olduğunu,

yapılan işlemlerin tamamen Çay-Kur'un verim ve kârlılığını sağlamak amacına yönelik bulunduğunu, görevi kötüye kullanma suçunun kanuni unsurlarının oluşmadığını vekili ile birlikte ileri sürmüştür.

SANIKLARIN EYLEMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ :

A) TUNCAY MATARACI'NIN EYLEMİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME :

Sanığın savunmasındaki, Çay-Kur ile Bakanlık arasındaki ilgi ve irtibata, görevine dahil bir işin yapılması ya da yapılmaması konusuna, Anadolu Basın Birliğine önceki senelerde çay tahsis edilmekte iken Bakan olunca bunun durdurulup kısa bir süre sonra sadece bilinen iki kuruma verilmemesini serbest bırakmasındaki gerçek amaca ilişkin hususlar Rizespor olayı ile ilgili savunma yanıtlanırken açıklanmıştır. Bunların burada yinelenmesine bu nedenle gerek görülmemiştir.

Köksal MATARACI'ya verilen senetten haberi olmadığı yolundaki savunmaya gelince; Bu doğrultudaki savunma, Nihat KARADERELİ ve Vural KAZMAZ tarafından verilen rüşvetin doğrudan doğruya Tuncay MATARACI'ya değil Köksal MATARACI'ya verilmiş olması, bu rüşvet anlaşmasının Tuncay MATARACI'nın bilgisi dışında cereyan etmiş, başka bir anlatımla, Köksal MATARACI tarafından adının istismar edilmiş olabileceği akla getirmektedir. Ancak, Tuncay MATARACI'nın genel durumu ve tutumu, kardeşi ile arasındaki ilişkiler, Çay Kurumu Genel Müdürlüğüne verdiği açık emir, yaptığı baskılar gözönünde tutulduğunda bu ihtimal geçersiz kalmakta ve Köksal MATARACI'nın, Gümrük ve Tekel eski Bakam Tuncay MATARACI'nın aracısı olarak, onun talep ve talimatı çerçevesinde hareket ettiği sonucuna ulaşılmaktadır. Şöyle ki :

Köksal MATARACI, Rize-Turist Otelde, Nihat KARADERELİ ve Vural KAZMAZ ile konuşup anlaştıktan sonra «peki ben size haber veririm» demiş ve müteakiben «iş tamamdır, yapabilirsiniz, emir verilecektir» şeklinde haber getirmiş; bu konuşmalardan sonra, 12.9.1978'de, Çay Kurumuna başvurulmuş, üç gün içinde tüm işlemler süratle tamamlanarak 15.9.1978'de Yönetim Kurulundan 100 ton çay tahsisine ilişkin karar çıkarılmıştır. Doğru bir sonuca ulaşabilmek için olayı ve ilgililerin sözlerini iyi değerlendirin gerekmektedir. Çay Kurumu, özerk bir genel müdürlüktür. Oa / tahsisine, bu Kurumun Genel Müdür ve yardımcılarının da katıldığı Yönetim Kurulu yetkilidir. Bu Kurula,

yapısı ve yasal statüsü gereği, Gümrük ve Tekel Bakanının dışında ve O'nun altındaki hiç bir kişi tarafından emir ve talimat verilemez, telkinde bulunulamaz. Özellikle yasa dışı bir işlem yapılması söz konusu olduğunda, Bakanın dışındaki bir kişinin, örneğin kardeşinin böyle bir gücünün bulunduğu düşünülemez. Rizespor'a çay tahsisi olayında ayrıntılı olarak açıklandığı gibi, Çay-Kur ile Bakanlık arasındaki hukuki ilgi ve irtibat gözönünde tutulduğunda, Kösal MATARACI'nın «emir verilecektir» sözü ile kastettiği kişi eski Bakan Tuncay MATARACI'dan başkası olamaz.

Tuncay MATARACI, bakan olur olmaz tüm Kurum ve kuruluşlara çay tahsisini durdurmasından bir süre sonra 3.2.1978 günlü teleks emriyle Anadolu Basın Birliği ile Rizespor dışında kalan hiçbir kuruluşa çay verilmeyeceğini bildirmekte ve aynen «bu emrimin harfiyen uygulanmasını ve bu konudaki müracaatlardan haberdar edilmemi rica ederim» demektedir. Bu emire göre haberdar edilecek olan Gümrük ve Tekel Bakanlığı değil, bizzat Tuncay MATARACI'dır. Şu halde çayın, özerk bir kurum olan Çay-Kur Yönetim Kurulunun insiyatif ve serbest kararı ile veya şu ya da bu kişinin telkin ve ricasıyla değil, doğrudan doğruya Tuncay MATARACI'nın emir, direktif ve baskısı ile verildiği açıklık kazanmaktadır.

Gerçekten Tuncay MATARACI, Bakan olur olmaz kurum ve kuruluş ayırt etmeksizin çay tahsisini kesinlikle yasakladığı halde, kısa bir süre sonra, sadece Rizespor'a ve Anadolu Basın Birliğine çay verilmesini serbest bırakmış, bu kuruluşların yetkilileriyle rüşvet anlaşması yaparak çay tahsis edilmesi ve satış fiyatının piyasa fiyatından iki, hatta iki buçuk kat yüksek tutulması için Çay-Kur yöneticileri üzerinde sürekli ve yoğun bir baskı kurmuştur.

Kararın ilgili bölümlerinde belirtildiği gibi Tuncay MATARACI ile Köksal MATARACI arasında adeta (bütünleşmiş) hale gelen, içiçe menfaat ilişkileri mevcuttur. Nitekim, bu olayda alınan rüşvetin iki milyon lirası, Salih Zeki RAKICIOĞLU adına açılmış olmakla beraber Tuncay MATARACI'nın tasarrufu altında bulunan, Akbank Manifaturacılar Şubesindeki 4379 numaralı paravan hesaba yatırılmış, diğer rüşvet kaynaklarından gelen paraların da toplandığı bu hesaptan Tuncay MATARACI'nın talimatına uyularak 2,5 milyon lira damadı Salih AYDIN'a verilmiş, 300 bin lira ise MATARACI kardeşlerin Vakıflar Bankası Rize Şubesindeki 39/8 numaralı ortak hesaplarına aktarılmıştır.

Gümrük ve Tekel Bakanı sıfatıyla, Çay Kurumunun iyi yönetilmesi, hata ve suiistimallerin önlenmesi ve yapılmış olan hatalarla suiistimallerin ortaya çıkarılması için bu Kurumun hesap ve işlemlerini teftiş ve tahkike tabi tutup, çalışmaların kanun ve tüzük hükümleri uyarınca yürütülmesini gözetlemek ve aksine davranışları engelleyen etkili önlemler almakla görevli olan Tuncay MATARACI'nın 4223 sayılı Kanununun 1., 3. ve 1497 sayılı Kanununun 11/18. ve 26. maddelerine aykırı olarak Anadolu Basın Birliğine yüz ton çay tahsis etmeleri ve bu çayların piyasa fiyatından daha yüksek bir fiyatla satılmasına izin vermeleri için Çay-Kur yetkilileri üzerinde yoğun bir baskı kurduğu; böylece, Anadolu Basın Birliğinin Rize'deki temsilcileri Nihat KARADERELİ ile Vural KAZMAZ'dan aldığı 2.750.000.- TL. rüşvet karşılığında, TCK'nun 213. maddesinin birinci fıkrasındaki anlatımla yapmamaya mecbur olduğu şeyi yapmak suretiyle bu maddede yazılı suçu işlediği sübuta ermiştir.

B) KÖKSAL MATARACI'NIN EYLEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ :

Köksal MATARACI, önsoruşturmada verdiği 28.1.1981 günlü ifadesinde; Vural KAZMAZ ile parasal ilişkisi bulunmadığını söylemiş olmasına rağmen (K. 5, S. 209), adıgeçen şahıslarla 26.2.1981 gününde yapılan yüzleştirmede 520247 numaralı çeki bizzat tahsil ederek Akbank Arnavutköy Şubesindeki 11945 numaralı hesabına geçirdiği söylenerek bu çekin arkasındaki imzası kendisine gösterildiğinde «ama buradan ben para aldığıma dair ve böyle bir şey hatırlamıyorum» demiş; hemen arkasından yine ifade değiştirerek bu çeki borç-alacak ilişkisi içinde aldığını ve naklen ödediğini ileri sürmüştü (K. 7, S. 92-93), son soruşturmada da aynı doğrultuda ifade vermiştir (Yüce Divan Tutanağı S. 394-395). Vural KAZMAZ ise hem bahsedilen yüzleştirmede (K. 7, S. 97-98), hem de son soruşturmada; bu çekin borç-alacak ilişkisi içinde verilmediğini, rüşvet olarak verildiğini ikrar etmiştir (Yüce Divan Tutanağı, S. 401). Nihat KARADERELİ de Yüce Divan huzurunda bunu doğrulamıştır. Böylece, sanık Köksal MATARACI'nın savunmasında ileri sürdüğü hususlar olayların oluşum ve gelişimi karşısında kabule şayan görülmemiştir.

Sonuç olarak; sanık Köksal MATARACI'nın, ağabeyi Tuncay MATARACI adına rüşvet anlaşmasını uygulamak ve rüşvet paralarını tahsil etmek suretiyle Bakanın fiiline iştirak eylediği ve bu suretle TCK'nun 226. maddesi delaletiyle 213. maddesindeki suçu işlediği sübuta ermiştir.

C) VURAL KAZMAZ VE NİHAT KARADERELİ'NİN EYLEMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ :

1977 yılında tahsis edilmiş olan 64 ton çayın satışından zarar ettiklerini söylemiş olmalarına rağmen, bu işten 464.180.— TL. net kâr sağlandığı, bunun 250.000 lirasının Anadolu Basın Birliği Genel Merkezine intikal ettirildiği, müfettiş tahkikatıyla saptanmıştır (K. 22, S. 372). Bu husus dava konusu olayla doğrudan doğruya ilgili olmamakla birlikte savunmanın ne ölçüde samimiyetten ve doğruluktan uzak olduğunu göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

100 ton çayın güçlük gösterilmeden tahsis edilip 20 ton kadarı teslim alındıktan sonra kesildiği, 2.750.000.— liranın çay teslimatının durdurulmaması için verildiği yolundaki savunmaya gelince; yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı gibi, Anadolu Basın Birliğinin Rize'deki temsilcileri Nuri AKBULUT ile Vural KAZMAZ'ın başvuruları üzerine üç gün içinde 100 ton çay tahsis edilmiş, adı geçen kişiler tarafından Çay-Kurun onayı alınmadan, protokolün 1. maddesine aykırı bir davranışla, Kurumca pazarlanmakta olan 100 gramlık kaliteli poşet ambalajlar taklit edilerek piyasaya çay sürülmüş (K. 22, S. 53), ancak buna müdahale edilmesi üzerine dizaynı tasdik edilen kutularla satış yapılmaya başlanmış, daha sonra bu kişiler, satışlarının çok az olduğunu öne sürerek 5.12.1978 ve 26.1.1979 tarihli dilekçelerle çay bedelinin ödenmesi için ek vade istemişler; Yönetim Kurulunca sırasıyla 2 ay ve 3 ay olmak üzere iki kez ek süre verilmiş; ayrıca çay bedelinin ödenmesi taksite bağlanmış; bu ödeme planına da uyulmamasına ve süreyi, hiçbir yetki almadan kendiliklerinden Haziran 1979'a kadar uzatmalarına rağmen Kurumca haklarında hiçbir işlem yapılmamıştır. Bütün bu evrelerde, yapılan başvurularda, alınan kararlarda ve oluşturulan işlemlerde çayın 20 ton kadarının verilmesinden sonra teslimatın kesildiğine ilişkin en küçük bir bilgi ve belge bulunmadığı gibi bu konuda herhangi bir uyumsuzluk da çıkmış değildir. Aksine olayların oluşumu ve gelişimi, bu konuyu denetleyen müfettişin deyiimi ile «ticarî teamüller, kârlılık ilkeleri ve Kurum menfaatleri gözetilmeden ve hiç bir mesnede dayanmaksızın» (K. 22, S. 249), adı geçen kişilere sürekli olarak kolaylık ve yarar sağlandığını, Kurumun ise zarara uğratıldığını göstermektedir.

Anılan açıklamaların ışığı altında, bu suçun irtikâp olarak nitelendirilmesi olanaksızdır. Çünkü yukarıda ayrıntılı olarak belirtildiği üzere Vural KAZMAZ ve Nihat KARADERELİ 2.750.000.— lirayı Tuncay MATARACI'ya, Anadolu Basın Birliğine 100 ton çay tahsis

edilmesi ve bu çayların Tekel Genel Müdürlüğünce saptanan piyasa fiyatından daha yüksek bir fiyatla satılmasının sağlanması karşılığında vermişlerdir. Ortada «icbar» unsuruna vücut veren bir cebir ve şiddet uygulamasının bulunduğundan söz edilmesi mümkün değildir.

Kaldı ki, yine yukarıda açıklandığı gibi 1497 sayılı Yasa'nın 26. maddesine göre Devlet İnhisarı altında bulunan ve 4223 sayılı Yasa'nın 3. maddesi uyarınca yurdun her tarafında aynı fiyatla satılması zorunlu olan çayın Anadolu Basın Birliğine tahsis edilmesini ve yetkili Kurumun saptadığı fiyattan daha yüksek bir fiyatla satılmasını istemenin mevzuata aykırılığı ortadadır. Vural KAZMAZ ve Nihat KARADERELİ'nin mevzuata aykırı ve dolayısıyla haksız olan bir istemi tahakkuk ettirmek için uğraşırken karşılaştıkları zorlukları ve engelleri aşmak amacıyla verdikleri paranın icbar sonucunda verildiğini kabul etmek ve bu olayı irtikâp olarak nitelendirmek olanaksızdır.

Sonuç olarak, sanıklar Nihat KARADERELİ ve Vural KAZMAZ'ın, olay bütünüyle ele alındığında, rüşvet suçunu değil irtikâp suçunu oluşturacağı, bu nedenle kendilerinin suçlu sayılamayacağı yolundaki savunmaları yerinde görülmemiş, adı geçenlerin Anadolu Basın Birliği adına yüz ton çay tahsisi almaları ve piyasa fiyatından daha yüksek bir fiyatla satabilmeleri içm Tuncay MATARACI'ya 2.750.000.— TL. rüşvet vermek suretiyle Türk Ceza Kanununun 220. maddesindeki suç işledikleri sübuta ermiştir.

D) SANIK ŞAHİN BALTA'NIN EYLEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ :

Rizespor'a çay tahsisi olayında, aynı sanığın Salih Zeki GÖKTÜRK ile birlikte yaptığı savunmanın incelenmesi ve değerlendirilmesi sırasında; 4223 sayılı Kanun'un 1. ve 1497 sayılı Kanun'un 26. maddeleri gereğince çayın Devlet inhisarı altında bulunduğu ve bu inhisarın Çay-Kur tarafından kullanıldığı, dolayısıyla çayın, piyasada satılması ve kazanç temin edilmesi amacıyla, Tekel Genel Müdürlüğü dışında hiç bir özel veya tüzel kişi nam ve hesabına tahsis edilemeyeceği; ancak Tekel Genel Müdürlüğü ile Çay-Kur arasında yapılan protokol gereğince ve bu Genel Müdürlüğün rızası ile, muhtelif müesseselere sadece kendi mensuplarının bizzat tüketimlerine hasredilmek üzere çay verilebileceği açıklanmıştır.

Anadolu Basın Birliği adına 100 ton çay tahsis edilmesi istemini içeren 12.9.1978 günlü başvuru dilekçesinde; savunmada ileri srlenin aksine, çayın toptan alış fiyatı, perakende satış fiyatı ve bedelinin ödenme şekli hakkında hiçbir öneri ya da dilek mevcut değildir (K. 22, S. 215). Satınalma ve Pazarlama Dairesi Başkanı Ishak KARA, işin Yönetim Kuruluna intikal ettirilmesi için yazdığı 13.9.1978 günlü yazıda; 100 ton çayın tahsisi için olumlu görüş bildirdikten sonra, toptan 100.— TL./Kg. fiyatla verilmesini ve bedelinin de 3 ay vade ile tahsil edilmesini önermiş, ancak perakende satış fiyatı hakkında herhangi bir teklifte bulunmamıştır (K. 22, S. 214). 15.9.1978 günlü ve 386 sayılı Yönetim Kurulu Kararında «teklif görüşüldü ve uygun bulundu - sözcükleri ile kastedilen, yukarıda belirtilen öneri ve tekliflerdir. şu hale göre, Anadolu Basın Birliğinin ayları perakende olarak kaç liradan satacağı üzerinde bu evrede durulmamış, konu Yönetim Kuruluna getirilmemiş, orada görüşülmesi ve karara bağlanması sağlanmamıştır (K. 22, S. 212). Sanık şahin BALTA, Yönetim Kurulu yesi olarak bu durumu bilmektedir. Yasal duruma gelince; yine yukarıda belirtildiği gibi, 1497 sayılı Yasanın 11. maddesinin 18. ‘bendinde, ay Kurumunca üretilen her türlü mal ve hizmet fiyatlarının saptanmasında yetkinin Yönetim Kuruluna ait bulunduğu ve 4223 sayılı Yasa’nın 3. maddesi gereğince, çayın perakende satış fiyatının yurdun her tarafında .aynı olacağı açıkça hükme bağlanmıştır.

Hal böyle iken sanık şahin BALTA, Anadolu Basın Birliği temsilcileri ile Tuncay MATARACI’nın telkin ve baskıları altında, tek başına yaptığı bir protokolla ayın, Anadolu Basın Birliği tarafından piyasa fiyatının iki buçuk katı bir fiyatla, 250.— TL./Kg. zerinden satılmasını kabul etmiştir. Ayrıca yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı gibi çayın bedeli vadesinde tahsil edilememiş; Yönetim Kurulu Kararı ile süre iki kez uzatılmış; tahsilat takside bağlanmış; borçlular buna da riayet etmeyip istedikleri zaman, istedikleri miktarda ödemede bulunmuşlar; böylece Kurum, aldığı kredilerden dolayı faiz ödemekte ve hzineden desteklenmek suretiyle ayı tüketicilere maliyetinin altında saptanan fiyatla satmakta iken, piyasa fiyatının çok üstünde satılmasına izin vermek ve bedelinin tahsil edilmesini faizsiz ve teminatsız olarak ertelemek suretiyle kamu yararına çalışan derneklerden olmayan Anadolu Basın Birliğine kazanç sağlama olanağı yaratmış, ay Kurumunun zararına neden olmuştur.

Bütün bu açıklamalar karşısında, sanık Şahin BALTA'nın yetkilerini açıkça aştığı, yasalara aykırı olarak kullandığı ve bundan dolayı kamu zararına yol açtığı ortaya çıkmaktadır.

Böylece, sanık Şahin BALTA'nın, 4223 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olarak çayın fazla fiyatla satılmasına izin verilmesi için Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI tarafından yapılan kanunsuz müdahaleler ve baskılar sonucunda Anadolu Basın Birliğine 100 ton çay tahsis edilmesini sağlamak suretiyle Bakanın eylemine bağlı olarak memuriyet görevini kötüye kullandığı sübuta ermiştir.

V) TUNCAY MATARACI'NIN RAHİM MEYDAN'DAN ON MİLYON LİRA RÜŞVET ALMASINA İLİŞKİN OLAY :

İDDİA :

Soruşturma Komisyonu Raporunda :

A) Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'nın «Çay Kurumunun ihtiyacı için yapılan kutu ihalesini kazanan Rahim MEYDAN'a, bu ihale nedeniyle kanun dışı yardımlar vaadederek bu kişiden 10.000.000.— TL. rüşvet aldığı, 8 ve 2 milyon lira tutarında hamiline yazılı iki çek şeklinde aldığı bu rüşveti, diğerlerinde olduğu gibi önce bazı yakınları ve arkadaşları adına açılan paravan banka hesaplarında topladığı, daha sonra verdiği talimatlar uyarınca yönlendirdiği ve bu suretle Türk Ceza Kanunu'nun 213. ve 225 inci maddelerini ihlal ettiği;»

B) Kutu İmalâtçısı Rahim MEYDAN'ın; «Çay Kurumunun ihtiyacı olan çay kutusu yapımı ihalesi işinde kendisine kanun dışı yardım ve imkan sağlaması karşılığında Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'ya 10.000.000.— TL. tutarında rüşvet vermek suretiyle Türk Ceza Kanunu'nun 220 nci maddesini ihlal ettiği;»

iddia olunmaktadır.

KAMELYA ÇAY KUTULARININ YAPTIRILMASI İLE İLGİLİ OLAYLAR:

Çay Kurumu Yönetim Kurulu, 12.5.1978 günlü, 20 sayılı kararı ile «Kamelya çay taleplerini karşılamak bakımından 1/1 ve 1/2 Kg. lık kutuların yeniden, Satınalma Yönetmeliğininin 24. maddesinde öngörülen teklif alma usulü ile ihale edilmesine, ihalenin tasdiki ve kutu miktarının

tesbiti hususunda, Genel Müdürlüğün yetkili kılınmasına» karar vermiştir (K. 14, S. 171).

Pazarlama ve Satınalma Dairesi Başkanlığı, Yönetim Kurulunun bu kararı doğrultusunda, Kamelya çay kutusu gereksinimini karşılamak amacıyla :

	<u>1/1 Kg.lık</u>	<u>1/2 Kg.lık</u>
Rize Çay Fabrikası için	:3.000.000 Adet	4.000.000 Adet
İstanbul Çay Fabrikası için	:2.000.000 Adet	3.000.000 Adet
Ankara Çay Fabrikası için	:1.000.000 Adet	1.000.000 Adet

olmak üzere toplam 6.000.000 adet 1/1 Kg. lık 8.000.000 adet 1/2 Kg. lık Kamelya Çay kutusu yaptırılması işinin ihaleye çıkarılmasını onaya sunmuştur. Bu teklif 11.7.1978 günü Genel Müdür tarafından onanmıştır.

Bu onay üzerine Kamelya çay kutusu yaptırma işi birbiri arkasına üç kez ihaleye çıkarılmıştır. Bu ihaleler ve teklif edilen fiyatlar aşağıda gösterilmiştir:

BİRİNCİ İHALE : Pazarlama ve Satın alma Komisyonunun 14.8.1978 günlü, 88 sayılı kararının (K. 14, S. 484) incelenmesinden anlaşılmaktadır ki; Ankara ve İstanbul'da neşrolunan gazetelerle mahalli gazetelerde ilân verilmek ve ayrıca ilgili firmalara teklif mektubu gönderilmek suretiyle yukarıda belirtilen miktar ve büyüklükte Kamelya çay kutusu yaptırılacağına duyurulması üzerine beş firma teklif vermiştir. Bunlar, ÇAY-SAN, ANBAJ, MOSAŞ, TASAŞ ve AMİR Firmalarıdır. Bu tekliflerde verilen fiyatlar şöyledir :

<u>Firma adı</u>	<u>ANKARA İhtiyacı</u>		<u>İSTANBUL İhtiyacı</u>		<u>RİZE İhtiyacı</u>	
	<u>1/1 Kg.lık</u>	<u>1/2 Kg.lık</u>	<u>1/1 Kg.lık</u>	<u>1/2 Kg.lık</u>	<u>1/1 Kg.lık</u>	<u>1/2 Kg.lık</u>
ÇAY-SAN	19,90 TL.	13,50 TL.	19,90 TL.	13,50 TL.	19.— TL.	12,65 TL.
TASAŞ	16,23 TL.	1.2,17 TL.	14,38 TL.	10,28 TL.	—	—
MOSAJ	24,10 TL.	16,94 TL.	21,94 TL.	15,23 TL.	—	—
ANBAJ	—	—	14,35 TL.	13.—TL	—	—
AMİR	—	23,65 TL.	—	12,95 TL.	—	—

Görüldüğü gibi, en düşük fiyatı, Rize ihtiyacı için alınacak 1/1 ve 1/2 Kg. lık kutularda ÇAY-SAN, Ankara ihtiyacı için yaptırılacak 1/1 ve 1/2 Kg. lık kutularda TASAŞ, İstanbul ihtiyacı için satın alınacak kutuların 1/1

Kg. lık olanlarında ANBAJ, 1/2 Kg. lıklarında ise TASAŞ firmaları teklif etmiştir. Bu ihale sonucunda en düşük fiyatı veren firma ile anlaşma yapılmamış, ihale geçersiz sayılarak iş yeniden ihaleye çıkarılmıştır (K. 14, S. 484).

İKİNCİ İHALE: Birinci ihalenin geçersiz sayılmasından 18 gün sonra 3.10,1978 günü yeni bir ihale açılmıştır. Bu ihaleye de birinci ihaleye katılan beş firma katılmıştır. Teklif ettikleri fiyatlar şöyledir:

FİRMA :	<u>ANKARA İhtiyacı</u>		<u>İSTANBUL İhtiyacı</u>		<u>RİZE İhtiyacı</u>	
	1/1 Kg.lık	1/2 Kg.lık	1/1 Kg.lık	1/2 Kg.lık	1/1 Kg.lık	1/2 Kg.lık
ÇAYSAN :	21,70 TL.	16,04 TL.	23,05 TL.	17,00 TL.	19,00 TL.	13,45 TL.
TASAŞ :	19,90 TL.	16,07 TL.	19,55 TL.	14,55 TL.	23,55 TL.	17,08 TL.
MOSAŞ :	19,85 TL.	—	19,45 TL.	—	25,— TL.	—
ANBAJ :	20,64 TL.	—	19,05 TL.	—	23,75 TL.	—
AMİR :	—	15,65 TL.	—	14,82 TL.	—	17,58 TL.

Görüldüğü gibi, bu kez de Rize ihtiyacı olan her iki tip kutu için ÇAYSAN, Ankara fabrikasının kullanacağı 1/1 Kg. kutular için MOSAŞ, 1/2 Kg. lık kutular için AMİR, İstanbul fabrikası ihtiyacı olan 1/1 Kg. lık kutular için ANBAJ 1/2 Kg.lık kutular için ise TASAŞ firmaları en düşük fiyatı teklif etmişlerdir.

Şu duruma göre, yine ANBAJ Firması sadece İstanbul Fabrikasının kullanacağı 1/1 Kg. lık 2.000.000 kutu için en düşük fiyatı teklif etmiştir.

Aşağıda delillerin değerlendirilmesi bölümünde açıklanacak nedenlerle bu ihale de geçersiz sayılmış ve işin üçüncü kez ihaleye çıkarılması kararlaştırılmıştır.

ÜÇÜNCÜ İHALE : İkinci ihalenin de geçersiz sayılmasından sonra açılan üçüncü ihaleye sadece ANBAJ ve AMİR firmaları katılmışlar ve aşağıdaki teklifleri vermişlerdir :

FİRMA :	<u>İSTANBUL İhtiyacı</u>		<u>ANKARA İhtiyacı</u>	
	1/1 K.lık,	1/2 Kg.lık	1/1 Kg.lık,	1/2 Kg.lık
ANBAJ :	20,15 TL.	15,75 TL.	21,55 TL.	16,85 TL.
AMİR :	—	14,75 TL.	—	15,50 TL.

Satınalma Komisyonu, İstanbul fabrikasının ihtiyacı olan kutuların ANBAJ firmasından satın alınmasını, Ankara Çay paketleme fabrikasına teslim şartıyla verilen teklifler pahalı görüldüğünden bunların satın

alınmasından sarfinazar edilmesini 22.12.1978 gününde kararlaştırmış ve Genel Müdürlük makamına bu yolda öneride bulunmuştur (K. 14, S. 256). Ayrıca Satınalma Komisyonu Başkanı, 27.12.1978 günlü yazı ile, kutu teslimatlarında fatura bedellerinin tümü derhal ödenmekte olduğundan ANBAJ firmasının talep ettiği % 25 avansın peşin ödenmesinin mali imkânsızlıklar nedeniyle mümkün olmadığını da makama bildirmiştir (K. 14, S. 254).

Bu yazının altına Genel Müdür Vekili Şahin BALTA, kendi el yazısı ile, «Ankara Çay Paketleme Fabrikasının ihtiyacı olan Kamelya kutu fiyatlarının pahalı görülmesi nedeniyle yeni ihalede aynı fiyat elde edilmesi mümkün görülmediği cihetle ve opsiyon kullanılmaksızın 3 milyon 1/2 Kg. ve 2 milyon 1/1 Kg. Kamelya çay kutusunun İstanbul İhtiyacı ile birleştirilmek suretiyle aynı fiyattan karşılanması ve yüzde 18,5.— TL. avans verilmesi şartıyla uygundur» şerhini yazarak onamıştır (K. 14, S. 254).

Böylece, Ankara ve İstanbul Çay Paketleme Fabrikaları için kutuya ihtiyaç olmadığı gerekçesi ile ikinci ihaleyi geçersiz kılan Şahin BALTA, bu karardan bir ay sonra bu kez ihtiyaç bulunduğu gerekçesi ile yeniden ihale açtırmış olmasının yanında, hiçbir yasal dayanağı olmadan keyfi ve ihale dışı bir kararla, satın alınacağı bildirilen kutu miktarlarını da kendiliğinden değiştirerek 1/1 Kg. hk kutu miktarını 1.250.000 den 2 milyona, 1/2 Kg. lık kutu miktarını da 2.250.000 den 3 milyona yükseltmiştir. Ayrıca malî imkansızlıklara rağmen % 18,5 avans verilmesini de kabul etmiştir.

Nihayet, 28.12.1978 gününde Rahim MEYDAN ile sözleşme imzalanmış, 29.12.1978 de yani bir gün sonra 9.906.000.— TL.; 1.2.1979'da 5.643.250.— TL. olmak üzere toplam 15.549.250.— TL. avans ödenmiştir.

İHALE ŞARTNAMESİNİN ÖNEMLİ HÜKÜMLERİ :

Gerek Teknik ve İdari Şartnamelere (K. 14, S. 245, 243) gerek sözleşme (K. 14, S. 249) hükümlerine göre taraflar aşağıdaki hak ve yükümlülükleri üstlenmişlerdir :

Kutuların üst ağzlarında polietilen bir diyafram bulunacaktır (Teknik Şartname m. 3).

Burada bir hususu vurgulamakta yarar vardır : Aşağıda görüleceği üzere ilk ihalede firmaların, kutuların diyaframlı fiyatı üzerinden teklif vermiş olmaları, bu ihalenin geçersiz sayılmasında bir gerekçe olarak gösterilmiş, işin ikinci ihaleye çıkarılması, kutuların diyaframsız yapılması ve bu niteliğine göre teklif verilmesi gereğine dayandırılmak istenmiştir. Oysa, üçüncü ihalenin teknik şartnamesinde de kutuların diyaframlı olması şart koşulmuş ve Rahim MEYDAN'dan bu nitelikteki kutular satın alınmıştır. Böylece, ilk ihalenin geçersiz sayılmasındaki gerekçelerin samimi olmadığı bir kez daha anlaşılmıştır.

Sözleşmenin imzalanmasını izleyen beş gün içinde, müteahhit, hazırlayacağı 5 numune kutuyu Kuruma teslim edecektir (Teknik şartname m. 16).

Sözleşme imzalandıktan sonra Çay Kurumunun bildireceği, tarihte başlamak suretiyle her hafta 40.000 adet 1/1 Kg.lık, 56.000 adet 1/2 Kg. lık olmak üzere toplam 96.000 kutu teslim edilecektir (Sözleşme, m. 1).

Müteahhit çay kutularını, Çay-Kur'a ait büyük karton kutulara istif ve ambalaj yaparak nakil ve teslim edecektir (Sözleşme, m. 4).

Kutuların imal edilmesi için gerekli olan her türlü malzeme yüklenici firma tarafından temin edilecektir (Teknik Şartname, m. 11/a).

Müteahhit mukaveleyi müteakip 10 iş günü içinde ilk partiyi teslim etmeye mecburdur (Teknik Şartname, m. 15).

İhale konusu kutular partiler halinde teslim hazır duruma getirilince muayeneleri Çay Paketleme Fabrikaları Muayene Komisyonlarınca idari ve teknik şartnamesine ve numunesine göre icra ve raporu tanzim edilir. Her parti için önceden tesbit edilmiş olan miktarda kutu teslim edilmedikçe muayeneye sevk edilemez. Muayyen miktarda yapılmayan teslimatı kurum ambara alıp almamakta serbesttir. Muayyen miktardan noksan teslim edilen mallar müstacel ahvalde lüzum görüldüğü takdirde Kurumca muayeneye sevkolunabilir (Sözleşme, m. 5).

Muayene komisyonu veya gerektiğinde Kurumca teşkil olunacak muayene heyeti lüzum gördüğü ahvalde bilcümle masraflar satıcıya ait olmak üzere malları uygun bulunduğu müesseselerde muayene ettirebilir (Sözleşme, m. 5/E).

Taahhüdün ifa edilmemesi :

a) Firma şartname esasları dahilinde Kurumla yapacağı mukavelede belirtilen teslim süresine riayet etmediği,

b) Yapılacak mukavelede teslim süresi içerisinde firmanın teslim ettiği malzemenin Satınalma kararı, şartname, cins, evsaf veya numunesine uygun olmadığı komisyonca tesbit edilerek malzemenin reddedilmesi,

c) İhale mevzuu çay kutusunu firma, yapılacak mukaveledeki teslim süresi içinde noksan teslim ettiği,

hallerinden biri vaki olduğu takdirde mukavele, Kuramca feshedilir ve firmanın bu iş için Kuram veznesine yatırdığı kati teminat kuruma irat kaydedilir (Sözleşme m. 7).

Mukavelenin feshedilmesi halinde mukavele mevzuu çay kutusu ihalesi firmanın nam ve hesabına olmak üzere Kurumun dilediği satınalma usulü ile yeniden yapılır. İkinci ihalede Kurumun aleyhine fiyat farkı zuhur ettiği takdirde bu farkı protesto çekmeye, hüküm almaya ve başkaca kanuni merasim icrasına hacet kalmaksızın def'aten ödemeyi firma şimdiden kabul ve taahhüt eder (Sözleşme, m. 8).

Cezai müeyyideler :

Malların teslimi için tayin edilen 48 hafta içinde gecikme olursa firma her geçen gün için 500.— TL (Beşyüz lira) ceza ödeyecektir. Haftalık partilerde eksik teslim veya gecikme halinde aynı ceza tatbik edilir.

Bu gecikme 30 (günü) tecavüz ederse Kurum bu cezayı ve bunu müteakip geçecek günlere .ait cezaları alarak beklemekte veya mukaveleyi feshetmekte serbesttir (Sözleşme, m. 9).

Mücbir sebepler :

a) Fabrikalarda zuhur ve fabrikanın çalışmasına mâni teşkil edebilecek olan yangın, infilâk, su baskını, yıkıntı, çöküntü ve yer sarsıntısından mütevellit hasarat,

b) Grev ve hadiseleri,

c) İdarî ve askeri mülahazalarla mahallerinde vaz edilen ambargolar mücbir sebep sayılır (Sözleşme, m. 11).

Sözleşme süresi içerisinde 6. maddede niteliği yazılı teneke fiyatına Hükümetçe zam yapılması halinde yapılan zam nisbeti, taraflar arasında varılacak anlaşmaya göre firmaca teslim edilemeyen Kamelya çay kutusu birim fiyatına in'ikâs ettirilir (Teknik Şartname, m. 11/c).

Her hafta teslim edilecek kutuların bedeli hemen ödenecektir (Sözleşme, m. 6).

RÜŞVET PARALARININ VERİLME BİÇİMİ :

İkinci ihalede, Rize Çay Fabrikasının ihtiyacı olan kutuların ÇAY-SAN'a yaptırılmasının onaydan çıkması üzerine, Rahim MEYDAN, İstanbul fabrikasının ihtiyacı olan 1/1 Kg. lık 2.000. 000 çay kutusunun yapımı için verdiği teklifin de kabul edilmesini sağlamak amacıyla çeşitli girişimlerde bulunup, Çay-Kur yetkililerine defalarca şifahen başvurduğu halde olumlu bir sonuç alamadığından bu ihalede verdiği teklif kabul edilerek işin kendisine verilmesi için Bakan Tuncay MATARACI'ya başvurması gerektiği kanısına vardığını, önsoruşturmada 3.3.1981 gününde verdiği ifadeyle şöyle anlatmaktadır :

(Geçici teminat mektupları bir ay sürelidir. Bu süre aşıldığında teminatımın iade edilmesi ya da işimin onanması için Tuncay MATARACI'ya çeşitli müracaatlarda bulundum. İlk kez Bakana ben başvurdum. Bakan benim bu işten ne kazanacağımı hesap etmiş gibi, «bu işten şu kadar para kazanacaksın, bana da şu kadar para vereceksin» dedi. Bu ikinci ihalede Tuncay MATARACI benden resmen para talep etti. «Bu parayı vermezseniz bu işinizi tasdik etmem» dedi. Rize için teklif veren Çay-San'nın teklifi onandı, benim İstanbul için verdiğim teklif sürüncemede bırakıldı. Kendi kanıma göre bu parayı vermeden bu işi alamıyacağımı anladım. İşimin devamını sağlamak için bu parayı vermek zorunda kaldım. Bir menfaat için değil, farklı bir fiyat uygulamak için değil, bir haraç alır gibi baskı kurarak bu ihalenin bana verilmesi için 10 milyon lirayı açıkça benden istemiştir. İstanbul'da Tekel'de 8 ve 2 milyon liralık iki adet çeki bizzat Tuncay MATARACI'nın kendisine verdim) (K. 7, S. 261-267).

Rahim MEYDAN'ın Tuncay MATARACI'ya bizzat verdiğini söylediği çekler şunlardır :

1) 10.1.1979 günlü, 643208 no.lu, 8.000.000.-TL. lık hamiline düzenlenen çek,

2) 15.2.1979 günlü, 643209 no.lu, 2.000.000— TL lık hamiline düzenlenen çek.

Gerçeklen, bu çeklerin her ikisi de Rahim MEYDAN tarafın dan Tuncay MATARACI'ya verilmiş. O da yakın arkadaşı Halil İbrahim DEMİR'e iletmiştir. Daha sonraki olay ve suçlara ilişkin bölümlerde gösterileceği üzere Halil İbrahim DEMİR adına Türk Ticaret Bankası Altınbakkal Şubesinde açtırılan 111/4798 no.lu paravan hesaba bu paralar da geçirilmiştir.

İHALE VE SÖZLEŞMENİN YAPILMASINDAN SONRA RAHİM MEYDANA SAĞLANAN KOLAYLIKLAR:

28.12.1978 tarihinde sözleşme imzalandıktan sonra yüklenici firmanın sahibi Rahim MEYDAN, sürekli olarak işi yavaşlatma ve savsaklama çareleri aramıştır. Çünkü o sıralarda elinde teneke mevcut değildir. Yukarıda belirtilen sözleşme ve şartname hükümlerine rağmen Çay Kurumundan da sürekli kolaylıklar görmüştür. Şöyle ki:

A) Sözleşmenin imzalandığı 28.12.1978 gününü izleyen beş gün içinde, yüklenici firmanın beş adet numune kutuyu, muayene komisyonuna teslim etmesi gerekirken, bu gereği 65 gün gecikme ile ancak 9 Mart 1979 tarihinde yerine getirmiştir.

B) Sözleşmenin 3. maddesinin (b) bendi ile İdari Şartnamenin 7. maddesinin (b) bendi uyarınca, ilk partiyi oluşturan 96.uw kutuyu kurumca saptanan 29.1.1979 gününde teslim etmesi gereken yüklenici firma, 36 gün gecikme ile 6.3.1979 da ve sadece 40.000 adet 1/1 Kg. lık kutu teslim etmiştir.

Böylece, Sözleşmenin 7. maddesinin (a) bendi ile İdari Şartnamenin 11. maddesinin (a) bendi uyarınca, Kurumun, sözleşmeyi feshederek, 5.070.000 liralık kat'ı teminatı irat kaydetme ve sözleşme konusu olan çay kutularım yüklenici firmanın nam ve hesabına başka bir firmadan satınalma hakkı doğmuştur. Kurum yetkilileri bu yola gitmedikleri gibi, Sözleşmenin 9/a ve idari Şartnamenin 13/a. maddelerindeki âmir hükümler uyarınca, her gecikme günü için firmadan alınması gereken 500. TL. gecikme cezasını da uygulamamışlardır.

C) Rahim MEYDAN, işe başlaması için Çay Kurumunca kendisine gönderilen yazıya verdiği 5.2.1979 günlü, 9 sayılı yanıtta

(K. 14, S. 233); Ereğli Demir Çelik fabrikalarında ve serbest piyasada elektrolitik kalaylı teneke bulamadığı için o tarihe kadar yükümlülüğünü yerine getiremediğini, ancak temin edilen 50 ton teneke ile derhal imalâta başladığını ve sevkiyatın hemen yapılacağını bildirmiştir.

19.2.1979 günlü, 15 sayılı başka bir yazıda (K. 14, S. 228) Rahim MEYDAN, bu kez; çay kutularını teslim edemeyişinin nedenini Çay Kurumunca, kendisine, büyük oluklu mukavva ambalaj kutularının teslim edilememiş olmasına bağlamıştır. Oysa, müfettişlerce yapılan inceleme sonucunda, 31.1.1979 tarihinde A firmasına üç bin adet büyük oluklu mukavva ambalaj kutusunun teslim edildiği saptanmıştır.

İstanbul Paketleme Fabrikası Müdürlüğünce Rahim MEYDAN'a yazılan 25.4.1979 günlü, 650 sayılı yazıyla (K. 14, S. 221); elde bulunan karton ambalaj kutularından yararlanılması mümkün iken yazışmalarla oyalama cihetine gidildiği, piyasada çay darlığı olduğu halde kutu teslim edilmediği için üretim yapılamadığı bildirilerek sözleşmeye uygun biçimde teslimatın sağlanması istenilmiştir.

Rahim MEYDAN, 7.5.1979 günlü, 38 sayılı cevabî yazıda, gecikmenin yegâne sebebinin Ereğli Demir Çelik Fabrikalarının teneke dağıtımını yapamamış olmasından ibaret bulunduğunu, Nisan ayının son günlerinde 79 ton daha teneke temin edildiğini, en kısa zamanda normal teslimata başlanacağını bildirmiştir (K. 14 S. 220).

Oysa, yine müfettişlerce saptanmıştır ki Rahim MEYDAN'a Ereğli Demir Çelik Fabrikasınca, Şubat 1979'da 54 ton, Mart 1979'da 28 ton, Mayıs 1979'da 87 ton olmak üzere toplam 169 ton teneke tahsis ve teslim edilmiştir.

Bu yazışmaların sürüp gittiği sıralarda kutu teslimindeki durum şöyledir :

6.3.1979 tarihinde yapılan ilk teslimden 28 gün sonra 3.4.1979'da, yine eksik miktarda, sadece 1/2 Kg.lık 40.000 adet; 9.4.1979'da 1/2 Kg.lık ve 40.000 adet; bu tarihten itibaren 15 gün gecikme ile 26.4.1979 da, yine eksik olarak 1/1 Kg.lık 56.000 adet Kamelya çay kutusu teslim edilmiştir. Böylece, bu aradaki teslimatlarda görülen 43 günlük gecikme ve eksik teslimat nedeni ile yukarıda belirtilen sözleşme ve şartname hükümleri uyarınca Çay Kurumu, sözleşmeyi feshetmeye, kat'i teminatı irat kaydetmeye ve yüklenici firma nam ve hesabına sözleşme konusu

kutuları başka firmalardan satın almaya ikinci kez hak kazanmışken Kurumca bu yola gidilmediği gibi, bu konuda herhangi bir hatırlatma da yapılmamış, protesto keşide edilmemiş, ayrıca sözleşmede gecikme için öngörülen cezaî şart da uygulanmamıştır.

D) 19.3.1979 tarihinde Bakanlar Kurulunca tenekeye zam yapılmış ve fiyatı 18.000 TL/tona yükseltilmiştir. Yeni fiyata göre tenekenin Kg. mına yapılan zam 8. TL'dir. Teknik Şartnamenin

11/c maddesi gereğince bu zammın yüklenici firmanın teslim etmediği kutulara yansıtılması gerekmektedir. Nitekim, Rahim MEYDAN da 4 Mayıs 1979 günlü dilekçe ile bu zammın teslim edilmeyen kutulara yansıtılmasını istemiştir.

Öte yandan, 13.6.1979 tarihinde tenekeye ikinci bir zam daha yapılmış, kilogramına 11.— TL. ek fiyat gelmiştir. Yüklenici Rahim MEYDAN, 21.7.1979 günlü dilekçe ile teslim edilmeyen kutuların birim fiyatlarına bu zammın da yansıtılmasını talep etmiştir.

Çay Kurumunca bu talepler kabul edilmiş, ancak müfettişlerin ayrıntılı ve teknik hesaplamalarına göre iki yönden usülsüz ve fazla ödemede bulunulmuştur. Şöyle ki :

a — Yüklenici firmanın, Sözleşmenin 3/c maddesi uyarınca kutu teslimine 2.1.1979 günü başlaması ve her hafta 96.000 adet olmak üzere tenekeye birinci zammın yapıldığı 19.3.1979 tarihine kadar 672.000 adet teslim etmesi gerekmekte iken sadece 40.000 adet teslim etmiştir. Keza birinci zam tarihi ile ikinci zammın yapıldığı 13.6.1979 tarihi arasında termin plânına göre teslim edilmesi gerekenden 776.000 adet noksan teslim edilmiş; fakat Kurumca, bunlara da zam uygulanmıştır. Müfettişlerin kanaatine göre; Rahim MEYDAN, elinde mevcut olan tenekeleri, üretimin ilk safhası olan boyama işi tamamlandıktan sonra bekletmiş, zammı takiben teneke kutu haline getirmiş (K. 14, S. 149) ve zamlı fiyatla teslim etmiştir (K. 14, S. 130).

Böylece, termin plânına uygun olarak zam tarihlerinde esasen teslim edilmiş olması gereken teneke kutulara zam uygulanmaması icabederken, aksine bir uygulama ile toplam 2.586.000.— TL. fazla ödeme yapılmıştır (K. 14, S. 130).

b — Öte yandan, Satınalma ve Pazarlama Dairesi Başkanı İshak KARA'nın teklifi, Genel Müdür Vekili Şahin BALTA'nın onayı ile zam miktarının yansıtılmasında 1/1 Kg.lık bir teneke kutunun ağırlığı 419 gram 1/2 Kg.lık bir teneke kutunun ağırlığı ise 298 gram kabul edilmiştir. Böylece 1/1 Kg.lık kutunun fiyatı, birinci zam sonunda 23, 23 TL. na (K. 14, S. 210), ikinci zam sonunda ise 27,85 TL. na yükselmiştir. 1/2 Kg.lık kutunun fiyatına gelince, bu da birinci zam sonunda 17,13 TL. na (K. 14, S. 210), ikinci zam sonunda ise 20,40 TL. na yükselmiş (K. 14, S. 196) bulunmaktadır.

Oysa, üç müfettiş ile bir teknik elemandan oluşturulan kurulca yapılan ölçüm ve hesaplamalarda; 1/1 Kg.lık bir teneke kutunun ağırlığı 334 gram; 1/2 Kg.lık bir teneke kutunun ağırlığı ise 238 gram olarak belirlenmiş; buna göre, 1/1 Kg.lık teneke kutunun fiyatının birinci zamdan sonra 22,57 TL. ikinci zamdan sonra 26,24 TL.; 1/2 Kg.lık teneke kutunun fiyatının ise birinci zamdan sonra 16,59 TL., ikinci zamdan sonra 19,12 TL. olması gerektiği tesbit edilmiş ve belirlenen bu hesap ve ölçüm hatası nedeni ile yüklenici firmaya toplam 1.433.200.— TL. fazla ödemede bulunduğu saptanmıştır,

E) Rahim MEYDAN ve firması, yukarıda açıklandığı üzere 1979 yılı Mayıs ayma kadar devam eden tutum ve davranışlarını 1979 yılı boyunca da sürdürmüştür. Nitekim, bu yılın sonu itibariyle temin plânına göre 4.704.000 kutu teslim etmesi gerekirken gecikmeli ve noksan olarak sadece 1.888.000 kutu teslim etmiştir (K. 14, S. 191-192). Çay Kurumu Genel Müdürlüğü yetkilileri ise, söz konusu tutum ve davranışlar karşısında suskun kalmışlar, sözleşme ve şartnamelerin yukarıda açıklanan hiçbir hükmünü uygulamamışlar ya da uygulayamamışlardır.

Burada, birinci ve ikinci ihalelerin geçersiz sayılıp, işin üçüncü kez ihaleye çıkarılmasından dolayı Çay Kurumunun bir zararı olup olmadığı sorusu ortaya çıkmaktadır. Birinci, ikinci ve üçüncü ihalelerde teklif edilen fiyatlar karşılaştırılmak suretiyle yapılacak basit bir hesaplama sonucunda; birinci ihalenin geçersiz sayılıp işin üçüncü ihalede verilen fiyatlarla yaptırılması ile Kurumun 24 milyon lira; keza, ikinci ihalenin geçersiz sayılması ile **2.300.0.** — TL. zarar gördüğü açıkça anlaşılmaktadır.

TANIKLARIN İFADELERİ :

Kimi tanık beyanlarına gelince

A) Satınalma ve Pazarlama Dairesi Başkanı İshak KARA, önsoruşturmada ve Yüce Divanda yaptığı açıklamalarda; olayların yukarıda anlatıldığı biçimde oluşup geliştiğini ifade ettikten sonra, bu konuda Bakanın hiçbir baskısı olmadığını (K. 3, S. 299-301; Yüce Divan Tutanağı, S. 1593- 1599);

B) Satınalma Müdürü Osman Dudu HACIOĞLU, önsoruşturmada ve Yüce Divanda verdiği ifadelerde; üçüncü ihalede en düşük fiyatı Rahim MEYDAN'ın firması teklif ettiği için işin ona ihale edildiğini; avanslı teklifte bulunduğundan avans da verildiğini; alt kademeye herhangi bir baskı yapılmadığını, baskı ve telkin oldu ise üst makamlara yapılmış olabileceğini (K. 3, S. 370-371; Yüce Divan Tutanağı, S. 1692);

C) Satınalma Komisyonu üyeleri Kenan ERGENÇ ile Oktay TÜRECİ de önsoruşturmada ve Yüce Divanda verdikleri ifadelerde; herşeyin yasalara uygun olarak yapıldığını, çalışmalarını sırasında herhangi bir baskı ve telkinde bulunulmadığını (K. 3, S. 378; Yüce Divan Tutanağı, S. 1693-1696; K. 3, S. 376-377; Yüce Divan Tutanağı, S. 1698) belirtmişlerdir.

D) Çay-San Yönetim Kurulu Üyesi Metin AKMEHMET ise önsoruşturmada. «Ben Çay-San Yönetim Kurulu Üyesiyim, ve aynı zamanda ortaklarındırım. Çay-San Firması, Çay-Kur'un bir yan kuruluşu olup bir kiloluk ve 100 gramlık kutular imal ederek Çay-Kur'a satmaktadır. 4 milyon yarım kiloluk, 3 milyon bir kiloluk kutu ihalesine girdik. İhaleye ANBAJ Firması da girmişti. Yalnız ihale bizim üzerimizde kaldı. 2 ay sonra zannediyorum ANBAJ firmasına da 5 milyon Kamelya kutusu siparişi verildiğini duyduk. Biz yönetim olarak toplanıp bu tamamen ihale dışı tasarrufu gördük. Bunun bize karşı bir darbe olduğu sonucuna vardık, Çünkü 5 milyon kutunun imalini ANBAJ firmasına vermemiş olsa idi, o zaman biz siparişi bitirdikten sonra Çay Kurumunun bu ikinci ihalesine tekrar girmemiz mümkün olacaktı. Çay-Kur'un % 25 hissesi Çay-San'da mevcut olduğu için Rahim MEYDAN'a verilen bu kutu imali işinde ne yapabiliriz diye düşündük. O sırada Atilla KORUYAN Bey Çay-Kur Genel Müdürü, Şahin BALTA Genel Müdür Muavini. Zeki GÖKTÜRK keza Genel Müdür Muavini idiler. Bunlarla temas ettik. Şimdi hangisinin söylediğini kesin olarak hatırlayamıyorum, ancak, birisi, Bakanın bu işin üzerinde olduğunu ifade etti. Yönetim Kurulu ile yeniden toplandık ve Bakanla bu konuyu şifahi olarak konuşmaya karar verdik. Arkadaşlar bana, «Sen Tuncay Bey'in çocukluk

arkadaşısın, mahalle arkadaşısın, kendisiyle, Ankara'ya gidip bu durumu görüş» dediler. Ben Ankaraya gitmedim, ancak, telefon açtım. Kendisinin İstanbul'da olduğunu söylediler. Dönünce beni mutlaka araması için not bıraktım. Ertesi gün Tuncay MATARACI bana telefon etti, «Hayrola Hacı Bey, bir emrin mi vardı?» dedi, «Estağfurullah, sayın Bakanım durum böyle böyle neden ihale harici ANBAJ firmasına bu kutuların imali işi veriliyor? Duyduğumuz budur» dedim, «sizi ne alâkadar eder?» demesi üzerine, ben de «Hakikaten bizi direkt olarak alâkadar eden bir durum yok, ancak pozisyonlar incelendikçe durumun en sonunda bize dokunduğu görülecektir. Nitekim siz 5 milyon kutuyu ANBAJ firmasına vermemiş olsaydınız, biz elimizdeki siparişi bitirdikten sonra bu 5 milyon kutunun ihalesine de girip bunları yapmamız icabedecekti» dedim. Bunun üzerine Sayın Bakan, «O, Kurumun bir sorunudur. Beni de pek alâkadar etmiyor, sonra üstelik Çay-Kur zannedersen Çay-San'a angaje olmuş da değildir. Başka bir arzunuz varsa onu görüşelim» dedi» (K. 3, S. 328-329) biçiminde beyanda bulunmuştur.

Adı geçen tanık, Yüce Divandaki ifadesinde ise sonradan durumu incelediğini, ilk ifadesindeki «ihale harici» sözünün doğru olmadığını, Rahim MEYDAN'ın normal bir ihaleye girip aldığını, kendilerinin Çay-San'a % 12,5 avans verilmesine rağmen Rahim MEYDAN'a % 18,5 avans verilmesi olayı üzerinde durduklarını beyan etmiştir.

İkinci ihalede, Rize Paketleme Fabrikasının ihtiyacı olan 7 milyon teneke kutuyu satınılması için Çay-San ile yapılan sözleşmede verilen avans oranı % 12,5 değil % 30'dur (K. 14, S. 488). Şu halde, Çay-San'a Rahim, MEYDAN'a verilen avanstaki çok daha yüksek oranda avans verilmiştir. Metin AKMEHMET'in Yüce Divandaki; «Rahim MEYDAN'a Çay-San'dan daha fazla oranda avans verilmesi olayı üzerinde durdukları, ihalenin normal olduğu» yolundaki sözleri inandırıcı bulunmamış, bu tanığın önsoruşturmadaki ifadesinin tutarlı, samimi olduğu ve olayların gelişmesine uygun düştüğü sonucuna varılmıştır.

E) Öte yandan, Çay Kurumu eski Genel Müdürü Bedirhan BİRBEN'in, önsoruşturmada verdiği ifade de Metin AKMEHMET'in önsoruşturmadaki ifadesinin samimi olduğunu göstermektedir. Nitekim, tanık bu ifadesinde. Çay-San'ın, Çay-Kur'un teneke kutu ihtiyacının tamamını karşılayacak durumda bulunmadığını, bu firmanın faydasının, ihalelere denge unsuru olarak girmek suretiyle diğer firmaların aralarında anlaşmalarını önlemek olduğunu, Rahim MEYDAN'a yapılan

ihalenin fahiş bir fiyatla verildiği kanaatini taşıdığını belirtmiş ve Metin AKMEHMET'ten duyduğuna göre Tuncay MATARACI'nın «Ben bunu ANBAJ firmasına verdim. Bir başka kişiye yaptırmayacağım. Çay-San zaten normal çalışan bir teşekkül değildir» dediğini ilâve etmiştir (K. 3, S. 231-238).

F) ANBAJ Sanayiinin fabrika müdürü olan tanık Figen TÜR de 16.3.1981 günü önsoruşturmada alınan ifadesinde; çay kutularıyla ilgili ihalenin yapılmasından ve sözleşmenin imzalanmasından sonra Tuncay MATARACI'nın telefonla Rahim MEYDAN'ı birkaç kez aradığını, yerinde olduğu zaman konuştuğunu, görüşemediği zaman «çabuk bul, benimle görüştür» diye kendisini azarladığını (K. 7, S. 377); Yüce Divanda ise, buna ilâveten; Rahim MEYDAN'ın, fabrika müdürü olarak kendisini, muhasebe ve işletme müdürlerini toplayıp, Tuncay MATARACI'nın on milyon lira istediğini; bu parayı vermezse, muayene komisyonlarını etkileyip, kutuların teslim alınmasını önleyebileceğini; müteahhit nam ve hesabına ihaleye gidilebileceğini bildirip, böyle bir şey olursa firmanın zararının ne olacağını sorduğunu, kendisine bu işin on milyon lira kazanmayacağını bildirdiklerini; birkaç gün sonra Rahim MEYDAN'ın, çek koçanını alıp 8 ve 2 milyonluk iki çek kestiğini bildiğini beyan etmiştir.

Bu tanığın ifadesi; Rallim MEYDAN ile Tuncay MATARACI arasındaki anlaşmanın 8.11.1978 gününde, yâni ikinci ihalenin geçersiz sayılmasından önce yapılmış olduğu; konusunun ise, ikinci ihalenin de birincisi gibi geçersiz sayılıp, işin yeniden ihaleye çıkarılarak Ankara ve İstanbul fabrikalarının ihtiyacı olan 1/1 ve 1/2 Kg.lık kutuların tümünün kendisinden satın alınması ve sözleşme süresince, daha önce anlatılan yarar ve kolaylıkların sağlanması olduğu gerçeğini ve kanısını değiştirmemektedir. Tanığın açıklamaları olsa olsa çeklerin, sözleşmenin imzalanmasından sonra verilmiş olabileceğini akla getirmektedir ki bu da zayıf bir olasılıktır. Zira, yukarıda anlatılan olaylar gözönünde tutulur ve sözleşme hükümlerine hiçbir şekilde riayet etmediği halde, kutuların müteahhit nam ve hesabına başka firmadan satın alınması yoluna gidilmediği düşünülürse, bahsedilen bu endişe ve manevi baskı altında on milyon liranın verildiğine ilişkin savunma inandırıcı olmamaktadır. Ayrıca, kendi ifadesine göre o güne kadar tek bir kutusu dahi geri çevrilmemiş, Satınalma komisyonunda hiçbir güçlük görmemiş olan Rahim MEYDAN'ın ve tanık Figen TÜR'ün, şayet on milyon lira verilmeseydi

teslim edilecek haftalık kutuların üst üste dört hafta geri çevrilebileceği; böylece, 30 gün kutu teslim edilemediği için de kat'i teminatların irat kaydedilip, kutuların, firmaları nam ve hesabına başka bir firmadan satın alınabileceği kuşkusunu ve bu kuşkunun doğurduğu baskı ve manevi cebrin etkisi altında buldukları yolundaki sözleri de inandırıcı değildir. Kaldı ki, muayene komisyonunun, gerçekdışı bahanelerle evsafına ve nümunesine uygun kutuları kabul etmemesi halinde, bunların başka bir müessesede muayene ettirilmesine İdari Şartnamenin 9/E maddesi cevaz verdiği gibi, yargı yerine başvurulması ve bilirkişi incelemesi yaptırılması yolunun da açık olduğu gözden uzak tutulamaz.

ESAS HAKKINDAKİ MÜTALÂA:

Cumhuriyet Başsavcısının esas hakkındaki düşüncesinde, özet le; (Ankara ve İstanbul ihtiyacı olan çay kutusu yaptırma işi ihaleye çıkarılmış, fakat bilâhare yalnız İstanbul için ihale yapılmış ve ihale komisyonu, Rahim MEYDAN'ın ANBAJ firması tarafından yapılan teklifi uygun bularak (750000) adet 1/2 Kg.lık (1.500.000) adet 1 Kg. lık olmak üzere % 25 avans verilmesi şartı ile işin bu firmaya ihalesine karar vermiş ise de, daha sonra Genel Müdür Vekili Şahin BALTA Yönetim Kurulundan karar almadan 1/2 Kg. lığı (3.000.000)'a, 1 Kg. lığı (2.000.000)'a çıkarmış ve avansı da % 18,50 olarak saptamıştır.

Görüldüğü üzere, şartnamede avans öngörülmediği halde avans verilmiş ve Yönetim Kurulu ile ihale Komisyonundan geçirilmeksizin Şahin BALTA tarafından, imâl edilecek çay kutusu adedi yükseltilmiştir.

Her ne kadar avans % 25'ten % 18,50'ye düşürülmüş ise de, kutu miktarının yükseltilmiş olması nedeniyle firmaya 15.549.250 lira avans ödenmiştir.

84.050.000 liralık çay kutusu ihalesini almış olan Rahim MEYDAN, Tuncay MATARACI'ya, 10.1.1979 tarihinde 8.000.000 ve 15.2.1979 tarihinde ise 2.000.000 liralık iki çek vermiştir.

Rahim MEYDAN, ihalenin uzun süre tasdik edilmemesi üzerine Tuncay MATARACI'ya gittiğini, Bakanın kendisinden 10.000.000 lira istediğini, kendisinin de bu parayı vermek zorunda kaldığını ifade eylemiş, tanık Figen TÜR, Rahim MEYDAN'ın, MATARACI'nın kendisinden 10.000.000 lira istediğini söyleyerek 8.000.000 ve 2.000.000 olmak üzere para çektiğini, çeşitli günlerde Tuncay MATARACI'nın Rahim MEYDAN'ı

aradığım beyan etmiş, tanık Metin AKMEHMET de idareden. Bakanın bu işin üzerinde olduğunu söylediklerini bildirmiştir.

Rahim MEYDAN'ın beyanı, Halil İbrahim DEMİR'in ve diğer tanıkların ifadeleri, banka hesapları, olayın cereyan şekli Tuncay MATARACI'nın Rahim MEYDAN'dan 10.000.000 lira rüşvet aldığını sübute erdirmiştir.

Olayın cereyan şekli ve ihalesi yapılan kutu miktarının ihaleden sonra arttırılması, avans verilmesi gibi olgular eylemin irtikap değil, rüşvet suçu olduğunu kanıtlamaktadır) denildikten sonra:

Sübuta eren eylemleri nedeniyle;

1 — Tuncay MATARACI'nın, TCK'nun 213/L, 225/1., 227/2. ve 31 inci;

2 — Rahim MEYDAN'ın ise, TCK'nun 220. maddelerine göre cezalandırılmalarına karar verilmesi istenmiştir.

SANIKLARIN SAVUNMALARI :

A) RAHİM MEYDANIN SORGUSU VE SAVUNMASI :

Sanık Rahim MEYDAN, 18.2.1981 günlü ifadesinde; Tuncay MATARACI ile menfaat karşılığında herhangi bir ilişkisi olmadığını, sözü edilen iki çeki kendisine vermediğini beyan ederek inkâr yolunu tercih etmiş; ancak önsoruşturmada alınan 3.3.1981 günlü ikinci ifadesinde; bundan önceki ifadesinin geçersiz olduğunu belirtip komisyon üyelerinden özür dileyerek tamamen gerçeği söyleyeceğini ifade etmiş ve birinci ihalede teklif ettiği 14 lira fiyatla Ankara ve İstanbul ihtiyacı olan kutuların yapımı işinin üzerinde kaldığını, bu ihale geçersiz sayılarak ikinci bir ihale açıldığını, yine İstanbul ve Ankara bölgelerinin ihtiyacı olan kutuların satın alınmasında en düşük fiyatı teklif ettiği halde, İhalenin uzun süre tasdik edilmeyip sürüncemede bırakıldığını, oysa aynı anda ihaleye girmelerine rağmen Çay-San'ın Rize fabrikası için verdiği teklifin çok daha önce onandığını, teklifinin kabul edilmesi veya teminatının iade edilmesi için Çay Kurumuna yaptığı başvurulardan sonuç alamayınca Tuncay MATARACI'ya gittiğini, ricada bulunduğunu, O'nun da bu ihalenin kendisine verdirilmesi karşılığında on milyon lira para istediğini, bu parayı vermeden ihaleyi alamayacağını Bakanın ifadesinden anladığını

ve açıkça «bu parayı vermezseniz bu ihaleyi tasdik etmem» dediğini belirtmiştir.

Rahim MEYDAN savunmasında, yukarıda belirtilen sorgulamalarında ifade ettiği hususlara ilâveten; rüşvet suçunun oluşabilmesi için bir memurun memuriyetine ait vazifeyi suiistimal ile menfaat sağlaması gerektiğini oysa Bakanın, bir iktisadi Devlet Teşekkülü olan Çay Kurumu üzerinde emir verme yetkisi bulunmadığını; ancak denetim ve gözetim görevini suiistimal ederek menfaat sağlaması halinde rüşvet suçunu işleyebileceğini; ihalenin hiçbir safhasında Tuncay MATARACI ile kendisi arasında rızaya dayanan bir rüşvet anlaşmasının yapılmadığını; Bakanlık makam ve memuriyetinin nüfuzunu suiistimal ederek ihale konusu kuru imaline başlatmayacağı, başlansa bile malların kabulünü yaptırmayacağı yolunda manevi cebir kullandığını veya kendisini ikna ettiğini; on milyon lirayı bu şekilde aldığını; bunun da rüşvet değil irtikâp suçunu oluşturacağını; nitekim, sözleşme süresinde ve Tuncay MATARACI'nın Bakanlığı sırasında tenekeye gelen iki zammın kuru fiyatlarına yansıtılmasında kalaylı teneke fiyatı yerine, çıplak sac fiyatının esas alındığını, bu nedenle eksik ödemeden dolayı 20 milyon liralık alacak davası açtığını; şayet rüşvet vermiş olsa idi bu davayı açmaya gerek kalmadan Bakanın yardımı ile bu hakkını alabilmesi gerektiğini, vekilleri ile birlikte ileri sürmüştür.

B) TUNCAY MATARACI'NIN SAVUNMASI :

Tuncay MATARACI savunmasında; ihale Rahim MEYDAN'ın üzerinde kaldığı için kutuların ondan satın alındığını, ihalenin hiçbir safhasında herhangi bir etki ve müdahalesi olmadığını, böyle bir iddia da ileri sürülmediğini, aslında bu ihalenin Bakan olarak kendisinin görev alanı dışında kaldığını, rüşvet ve irtikâp gizli suçlardan olduğundan Rahim MEYDAN'ın işyerinde «bu parayı Bakana verelim mi, vermeyelim mi?» diye açık oturum yaptığı yolundaki sözlerinin ciddiye alınmayacağını, bu paranın zorla veya rüşvet tarzında verilmiş olması halinde Rahim MEYDAN'ın kendisinin Bakanlıktan düştüğü Kasım 1979'dan itibaren resmî kuruluşlara başvurması gerekirken adı geçenin böyle bir yola gitmediğini, Halil İbrahim DEMİR, Rahim MEYDAN ve Salih Zeki RAKICIOĞLU arasında çek ve para alışverişi devamlı surette mevcut olduğuna göre Rahim MEYDAN'm çeklerinin Halil İbrahim DEMİR'in hesabından çıkmasının nedenini kendisinin bilemeyeceğini, Çay-Kur üzerinde vesayet denetimi dışında bir görevi bulunmadığından vazifesine

dahil olmayan bir hususu yaptırmaya ve yapmaya muktedir olmadığını vekili ile birlikte ifade etmiştir.

DELİLLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE TAKDİRİ :

Rizespor Kulübüne çay tahsis edilmesi olayı incelenirken Çay Kurumu ile Gümrük ve Tekel Bakanlığı arasındaki ilgi ve irtibat belirlenip, bu konudaki mevzuat hükümleri açıklanarak iki kurum arasında vesayet denetimini aşan bir «ilginin» varlığı özellikle vurgulandığından aynı açıklamaların burada yinelenmesine gerek görülmemiştir.

Bu bölümde öncelikle yukarıda belirtilen ihalelerin değerlendirilmesi yapılacaktır. Gerçekten, sanıkların eylemleri hakkında ve suçun tavsifinde doğru, bir kaniya varabilmek için bu üç ihalenin ayrı ayrı ele alınıp incelenmesi, ihaleye katılan firmaların tekliflerinin kıyaslanması, ilk iki ihalenin geçersiz sayılmasının haklı nedenlere dayanıp dayanmadığının araştırılması; bu ihalelerin geçersiz sayılıp üçüncü ihaledeki tekliflerin kabul edilmesi sonucunda Kurumun uğradığı zararların belirtilmesi, müteahhit Rahim MEYDAN m, on milyon lira tutarındaki rüşvetin verilmesini takip eden dönemdeki tutum ve davranışları ile Kurumun kendisine sağladığı kolaylık ve yararların ayrı ayrı ele alınıp tahlil edilmesi ve toplu olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

A) BİRİNCİ İHALENİN DEĞERLENDİRİLMESİ :

Yukarıda, olayların oluşumu kısmında belirtildiği üzere birinci ihale listesinde görülen en düşük fiyatı teklif eden firmalarla sözleşme yapılması gerekirken, bu yola gidilmemiş, Satınalma Komisyonunca yeni bir karar alınarak (K. 14, S. 484). işin yeniden ihaleye çıkarılması uygun görülmüştür. Bu kararda aynen şöyle denilmektedir :

«1) Teklif veren firmaların her üç fabrika için ayrı fiyat vermeleri, (mukayese imkânı bakımından)

2) İhale konusu kamelya çay kutularının zarsız (Diyaframsız) olması,

3) Mukavele müddeti içinde tenekeye zam yapılması halinde, zam nispetinin taraflar arasında anlaşarak kamelya çay kutularının birim fiyatlarına (teslim edilmeyen) inikas ettirilmesi kaydıyla, yeniden teklif alma usulü ile ihale edilmesine ve işbu kararımızın onaylanmak üzere Genel Müdürlüğe arzına oybirliği ile karar verildi.»

Bu gerekçelerin hiç birisi yerinde ve yapılan ihalenin geçersiz sayılmasını gerektirecek nitelikte değildir. Çünkü birinci ihaleye ilişkin listede görüldüğü gibi firmalar esasen her üç fabrika için ayrı ayrı teklif vermişlerdir. Öte yandan, idari ve teknik şartnamelerde kutuların diyaframlı olacağı şart koşulduğu için de bu biçimde teklifte bulunmuşlardır. Kararın 3. bendinde öngörülen hususa gelince, mukavele müddeti içinde tenekeye yapılacak zammın çay kutularının birim fiyatlarına yansıtacağı, esasen İdari Şartnamede yer almış ve firmalar tekliflerini bu bilgilerin ışığı altında yapmışlardır.

Genel Müdürlük Makamının ŞİFAHİ EMİRLERİNE; uygun olarak alınan bu karar 15.9.1978 gününde onanmıştır.

Ancak, yinelemek gerekir ki, bu ihalenin geçersiz sayılması ile ANBAJ firması hedef alınmış değildir, Zira bu kararla :

ÇAY-SAN	:	7.000.000 adet
TASAŞ	:	5.000.000 adet
ANBAJ	:	2.000.000 adet çay kutusu yapmaktan

mahrum edilmişlerdir.

Sanık Rahim MEYDAN'ın savunmasının karşılanması yönünden önemi haiz olması nedeniyle hemen belirtilmelidir ki geçersiz sayılan bu tekliflerde Rahim MEYDAN'ın ANBAJ firması, her üç şehirdeki fabrikaların tüm ihtiyacı için satın alınacak 1/1 ve 1/2 Kg. lık tüm kutular için en düşük fiyatı teklif etmiş değildir. Sadece İstanbul fabrikasının kullanacağı 1/1 Kg. lık kutular için yani 14 milyon kutudan sadece 2 milyonu için en düşük fiyatı teklif etmiştir.

B) İKİNCİ İHALENİN DEĞERLENDİRİLMESİ :

Satınalma Komisyonu, 25.10.1978 günlü, 119 sayılı kararı ile (K. 14, S. 487) Rize fabrikasının ihtiyacı olan çay kutularının ÇAY-SAN firmasına yaptırılmasını; ancak Kamelya çayın fiyatının 90.— TL. dan 175— TL. ya yükseltilmesinin talebi azaltacağını, bu durumun da Kamelya çay üretimini etkileyeceğini ve böylece üretimin plânlandığı üzere yürütülmesi halinde büyük bir depo sorunu ile karşılaşılacağını ileri sürerek Ankara ve İstanbul fabrikalarının ihtiyacı olan yedi milyon çay kutusunun yaptırılmasından ve satın alınmasından vazgeçilmesini önermiş; bu karar 8.11.1978 gününde onanmıştır. Satınalma Komisyonunun ileri

sürdüğü bu gerekçeler de doğru ve yerinde değildir; daha sonraki olayların akışından anlaşılacağı üzere kötü niyete dayalı özel nedenleri gizlemek için bulunmuş bahanelerden ibarettir. Çünkü söz konusu karardan hemen 30 gün sonra bu çay kutularına büyük bir ihtiyaç duyulduğu gerekçesiyle iş yeniden ihaleye çıkarılmıştır. Ayrıca Kurumun, üçüncü ihaleyi almış olan Rahim MEYDAN'a yazdığı 25.4.1979 günlü yazıda (K. 14, S. 221), Kamelya çay kutusunun yeterli miktarda teslim edilmemesinin, üretimi olumsuz yönde etkilediği, esasen ihtiyacı karşılanamayan piyasada çay darlığı yarattığı belirtilmektedir.

Yine vurgulamakta yarar var ki Ankara ve İstanbul için verilen tekliflerin geçersiz sayılması ile bu kez de münhasıran Rahim MEYDAN'ın ANBAJ firması hedef alınmış değildir. Şayet ortada maksatlı bir davranış varsa bu, teklif veren dört firmaya da yöneliktir. Çünkü bu davranışla :

TASAŞ	:	3.000.000 adet
MOSAŞ	:	1.000000 adet
AMİR	:	1.000.000 adet
ANBAJ	:	2.000.000 adet çay kutusu yapmaktan mahrum bırakılmıştır.

Rahim MEYDAN'ın, ikinci ihalede, İstanbul fabrikasının ihtiyacı olan 2.000.000 adet 1/1 Kg. lık çay kutusu için verdiği teklifin kabul edilmesinde ve kendisi ile sözleşme yapılmasında yardımcı olması için Tuncay MATARACI ile görüştüğü, ricada bulunduğu; O'nun da on milyon lira istemesi üzerine aralarında bir rüşvet anlaşması yapıldığı ve Rahim MEYDAN'm bizzat Tuncay MATARACI'ya, İstanbul Tekel Binasındaki odasında 10.1.1979 günlü, 643208 numaralı, 8 milyon liralık hamiline çek ile 15.2.1979 günlü, 643209 numaralı, 2 milyon liralık hamiline çeki verdiği anlaşılmaktadır.

Ancak, Rahim MEYDAN, önsoruşturmada verdiği ifadede belirttiği gibi bu parayı, ikinci ihalede İstanbul fabrikasının ihtiyacı olan 2 milyon adet çay kutusu için verdiği teklifin kabul edilmesi ve kendisi ile sözleşme yapılması karşılığında vermiş olamaz. Bir kez bu husus, paranın verilmiş olmasına rağmen böyle bir sözleşmenin yapılmamış olması, aksine, bu teklifin geçersiz savılması ile sabittir.

Öte yandan, Rahim MEYDAN'm, bu parayı, üçüncü ihale, kendi üzerinde kalıp sözleşme yapıldıktan sonra Çay-Kur'dan bir türlü «işe

başla» talimatının gelmemesi üzerine ve ayrıca ilerde teslim edeceği kutuların muayene komisyonu tarafından evsafına uygun olmadıkları bahanesiyle reddedilmesini ve işin kendi nam ve hesabına başka bir firmaya yaptırılmasını önlemek amacıyla verdiği yolundaki Yüce Divanda yaptığı savunmalar da olayların oluş biçimlerine uygun düşmemektedir. Savunmanın yanıtlanması ve değerlendirilmesi kesiminde bu konuya ayrıntılı olarak yeniden değinilecektir.

O halde, Rahim MEYDAN rüşvet anlaşmasını niçin yapmıştır? Bunun yanıtı, aşağıda incelenecek olan olayların akışında, üçüncü ihalenin açılmasından sonra Çay-Kur'la sözleşme yapan Rahim MEYDAN'm tutum ve davranışlarında ve Çay Kurumu tarafından kendisine sürekli olarak akıl almaz yararlar sağlanması için gerçekleştirilen işlemlerde bulunmaktadır. Bu oluş ve akışa göre Rahim MEYDAN, Tuncay MATARACI ile rüşvet anlaşmasını; yukarıda bahsedilen ve düşük fiyat teklif ettiği ikinci ihalenin de geçersiz sayılması, işin üçüncü kez ihaleye çıkarılması, bu ihalenin, aşağıda açıklanacağı gibi, ilânlarla geniş çapta duyurulmadan yapılarak, Ankara ve İstanbul fabrikalarının ihtiyacı olan kutuların tümünün kendisine yaptırılması, üstelik yüksek fiyatla ve avans ödenmek suretiyle satın alınması, ayrıca bu sözleşmenin devamı süresince Çay-Kur tarafından her türlü kolaylığın gösterilmesi, yararların sağlanması için yapmıştır. Şöyle ki;

Ankara ve İstanbul Fabrikaları için çay kutusu satın alınmasına ihtiyaç yoktur gerekçesi ile ikinci ihalenin iptal edilmesinden bir ay sonra bu kez, ihtiyaç bulunduğu ileri sürülerek Ankara ve İstanbul fabrikaları için 1/1 Kg. lık 1.250.000 adet (İstanbul için 750.000, Ankara için 500.000 adet), 1/2 Kg. lık 2.250.000 adet (İstanbul için 1.500.000, Ankara için 750.000 adet) çay kutusu satın alınması işi yeniden ve üçüncü kez ihaleye çıkarılmıştır.

C) ÜÇÜNCÜ İHALENİN DEĞERLENDİRİLMESİ :

22.12.1978günlü, 134 sayılı Satınalma Komisyonu kararında (K. 14, S. 256), bu ihalenin MOSAŞ, ANBAJ, T AS AŞ ve AMİR firmalarına telgraf çekilerek duyurulduğu belirtilmekte ise de dosyada böyle bir duyurunun yapıldığını ve ihalenin ilân edildiğini gösteren hiçbir belge mevcut değildir. Nitekim, daha önceki her iki ihaleye de girerek en uygun fiyatları teklif eden TASAŞ ve MOSAŞ firmaları bu ihaleye katılmamış; önceki ihalelerde 1/1 Kg. lık kutu yapımı için teklif vermeyip, sürekli

olarak 1/2 Kg. lık kutu yapımına talip olmuş bulunan AMİR firması katılmış, bu kez de yalnız 1/2 Kg. lık kutu için teklif vermiş, böylece Rahim MEYDAN'ın ANBAJ firması özellikle 1/1 Kg. lık kutular için verilen teklifte rakipsiz kalmıştır.

Çay-San Yönetim Kurulu üyesi Metin AKMEHMET, önsoruşturmada verdiği ifadede özetle şöyle demektedir :

(ANBAJ Firmasına 5 milyon kamelya çay kutusu siparişi verildiğini duyduk. Yönetim Kurulu olarak toplanıp tamamen ihale dışı bu tasarrufu görüştük. Bunun Çay-San'a bir darbe olduğu sonucuna vardık. Çay Kurumu Genel Müdürü ve Genel Müdür Yardımcıları ile konuyu görüştük. Bakanın bu işin üzerinde olduğunu söylediler. Arkadaşların ısrarı üzerine Bakana telefon edip «Sayın Bakanım, bu iş neden ANBAJ'a ihale harici veriliyor, duyduğumuz bu» dedim. «Sizi ne alâkadar eder, Çay-Kur zannedersem, Çay-San'a angaje olmuş değildir» dedi) (K. 3, S. 328-329).

Çay Kurumu eski Genel Müdürü Bedirhan BİRBEN, 7.1.1981 günlü ifadesinde; Rahim MEYDAN'la ilgili olarak Bakanın «Ben bunu ANBAJ firmasına verdim, bir başkasına yaptırmayacağım» dediğini Metin AKMEHMET'ten dinlediğini belirtmiştir (K. 3, S. 231-238).

Bu üçüncü ihaleye katılan iki firmanın, ANBAJ ve AMİR firmalarının verdikleri teklifler şöyledir.

İSTANBUL İhtiyacı

<u>FİRMA :</u>	<u>1/1 K.lık,</u>	<u>1/2 Kg.lık</u>
ANBAJ :	20,15 TL.	15,75 TL.
AMİR :	—	14,75 TL.

ANKARA İhtiyacı

<u>1/1 Kg.lık,</u>	<u>1/2 Kg.lık</u>
21,55 TL.	16,85 TL.
—	15,50 TL.

Görüldüğü gibi Rahim MEYDAN, 1/1 Kg. lık kutular içm rakipsiz kaldığının bilinci içinde daha önce teklif ettiği fiyatlardan çok daha yüksek fiyatlar teklif etmiştir. 1/2 Kg. lık kutular için en düşük fiyatı AMİR firması teklif etmesine rağmen Rahim MEYDAN tek başına pazarlığa davet edilerek fiyatlarda indirim yapması teklif edilmiş, O da 1/1 Kg. lık kutunun fiyatını 19,90 TL. na, 1/2 Kg. lık kutunun fiyatını da AMİR firmasının verdiği düzeye yâni 14.75 TL. na indirmiş, ancak Ankara'ya teslim edilecek kutular için kutu başına 80 kuruş ilâve istemiştir. Böylece verdiği fiyat yine AMİR firmasınınkinden daha yüksek olmuştur (K. 14, S. 239).

Oysa, İdari Şartnamenin 18. maddesinin (d) bendi uyarınca, Satınalma Komisyonu kararının verildiği tarihten itibaren beş gün içinde firmalardan biri asgari % 15 indirim yapabileceğini bildirdiği takdirde, ihale üzerinde kalan ve indirim teklif eden firmalar komisyona çağrılıp, aralarında açık eksiltme yapılması gerekmektedir. Dosyada, ANBAJ firmasının böyle bir istemde bulunduğunu gösteren bir belge mevcut değildir. İstemde bulunduğu kabul edilse bile onunla birlikte, 1/2 Kg.lık kutular için en düşük fiyatı teklif etmiş olan AMİR firmasının da davet edilmesi ve aralarında açık eksiltme yapılması gerekirdi. Bu zorunluluğa da uyulmadığı görülmektedir.

D — SANIKLARIN EYLEMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE SUÇUN SÜBUTU :

Bu konuya, öncelikle Rahim MEYDAN'ın yukarıda belirtilen sorgulama ve savunmasında ileri sürdüğü hususların değerlendirilmesiyle başlanacaktır :

Rahim MEYDAN; birinci ve ikinci ihalelerde gerek 1/1 Kg. lık, gerek 1/2 Kg.lık türlerden ihtiyaç duyulan tüm kutular için en düşük fiyatı kendisinin verdiğini; ayrıca, Rize ihtiyacı olan kutular için Çay-San tarafından verilen teklifin kabul edilmiş olmasına karşın, kendi teklifinin sürüncemede bırakıldığını ileri sürmektedir. Bu iddialar yerinde değildir. Bir kez ilk iki ihalede, Rahim MEYDAN, sadece İstanbul fabrikasının ihtiyacı olan 1/1 Kg.lık iki milyon kutu için en düşük fiyatı vermiştir. Öte yandan, Çay-San'ın Rize fabrikasında kullanılacak kutular için verdiği teklifin kabul edilmesi ile Rahim MEYDAN'm İstanbul fabrikası ihtiyacı olan kutular için verdiği teklifin reddedilmesi, başka bir anlatımla İstanbul Fabrikası için kutu satın alınmasından vazgeçilmesi aynı yazı ve onayla olmuştur. Ayrıca, yukarıda açıklandığı gibi, Tuncay MATARACI'ya on milyon lirayı bu ikinci ihaledeki teklifinin kabul edilmesini sağlamak için de vermiş değildir.

Bu ifadede doğru olan husus, Rahim MEYDAN'm Tuncay MATARACI'ya, bu ikinci ihalede teklif ettiği fiyatın kabul edilip sözleşmenin yapılmasını rica etmek için başvurmuş olması, Onun, 10 milyon lira rüşvet istemesi üzerine de konusu yukarıda açıklanan rüşvet anlaşmasını yapmış bulunmasıdır.

Rahim MEYDAN, son soruşturmada bu ifadesini de değiştirmiş;

ikinci ihalenin evrelerinde Tuncay MATARACI'ya hiç başvurmadığım, bu ihale geçersiz sayılınca kati teminatını aldığımı, 18.12.1978'de açılan üçüncü ihaleye de katıldığım, Ankara ve İstanbul'daki fabrikaların ihiyacı olan kutuların yapılması işinin kendi üzerine kaldığını, sözleşme yapıp % 18,5 avansı adıktan sonra Çay Kurumundan bir türlü «işe başla» talimatının gelmediğini, bu arada Tuncay MATARACI'nın kendisini aratıp çağırdığını «ittiginde, «bu ihaleyi aldın, bana on milyon lira vereceksin» dediğini; bu söz üzerine şaşırdığını ve Ona «Sayın Bakanım neden icabediyor, neden ileri geliyor, benden böyle bir para talep ediyorsanız neden ihaleden önce söylemediniz, ihaleden önce işi görüşseydik, ben herkesten fazla kırmışım, en düşük fiyatı vermişim 84 milyon liralık işin 10 milyon lira kazanması mümkün değildir» şeklinde cevap verdiğini; ancak Bakanın muayene komisyonunu etkileyerek çay kutularını evsafına uygun değildir diye kabul ettirmeyip, 30 gün geç veya noksan teslim etmek zorunda bırakmak suretiyle mukavele ve şartname hükümleri uyarınca işi başka bir firmaya yaptırıp farkını kendisinden alabilecekleri endişesi ile istenilen parayı vermek zorunda kaldığını; oluşa göre rüşvet suçunun varlığından söz edilemeyeceğini, tipik bir irtikâp olayı karşısında bulunulduğunu ileri sürmüştür.

Bu sözlerin samimi ve doğru olmadığı yukarıda ayrıntılı olarak açıklanan olayların gelişimi ile ortaya çıkmaktadır. Yinelemek gerekirse «işe başla» talimatının geç ve yavaş işleyen bir yoldan gönderilmesi esasen o sırada elinde teneke bulunmayan Rahim MEYDAN'ın lehinedir. Üçüncü ihalenin tüm evrelerindeki işlemlerin bir iki gün ara ile süratle yapıp, avansı da ödenmiş olmasına rağmen, «işe başla» talimatının bir ay geciktirilmesi, aslında Çay Kurumunun, yukarıda belirtildiği üzere, kamu hizmetinin aksamasına ve piyasada çay darlığı olmasına rağmen, Rahim MEYDAN a karşı uyguladığı koruyucu ve kayırcı tutumun başlangıcıdır.

Ayrıca, Bakanın ihaleden önce böyle bir para isteyeceğini bilse idi yüksek fiyat teklif edeceği, oysa herkesten daha düşük fiyat teklif ettiği için ihalenin üzerinde kaldığı yolundaki sözleri de gerçeği aksettirmemektedir. Aynı nitelik ve büyüklükteki çay kutusu için Rahim MEYDAN birinci ihalede 14,35 TL., 18 gün sonra açılan ikinci ihalede 19,05 TL. ve 30 gün sonraki üçüncü ihalede ise 20,15 TL. teklif etmiştir. İlk iki ihalede diğer 4 firmanın rekabet baskısı altında olmasına rağmen, son ihalede, önceki iki ihaleye de katılan, ancak sadece 1/2 Kg. lık kutular için teklif veren, 1/1 Kg. lık kutular için rakip teşkil etmeyen tek firma ile, yani AMİR firması

ile başbaşa kalmasının rahatlığı içinde en yüksek fiyatı teklif etmiştir. Bütün bunlar göstermektedir ki, Rahim MEYDAN, sözlerinin tam tersine, üçüncü ihaleden önce Tuncay MATARACI ile on milyon lira rüşvet verilip alınması konusunu görüşmüş ve buna uygun davranış göstermiştir.

Öte yandan, Rahim MEYDAN'ın, savunmasının esasını teşkil eden ve teslim edeceği çay kutularının, çeşitli bahanelerle, muayene komisyonu tarafından kabul edilmeyeceği, 30 gün geç ve noksan teslim etmek zorunda bırakılarak işin, kendi nam ve hesabına başka bir firmaya yaptırılacağı düşüncesinden kaynaklanan endişelerine ve parayı bunun baskısı altında verdiği yolundaki sözlerine gelince:

İkna, iğfal ve icbar suretiyle irtikâp suçu ile rüşvet suçunun özellik ve ayrımları yukarıda belirtilmiş olduğundan bunların burada yinelenmelerine gerek yoktur.

Yine yukarıda açıklandığı üzere Rahim MEYDAN'ın, düşük fiyat teklif ettiği ikinci ihalenin de geçersiz sayılması, işin üçüncü kez ihaleye çıkarılması, bu ihale ilânlarla geniş çapta duyurulmaksızın Ankara ve İstanbul fabrikalarının ihtiyacı olan kutuların tümünün kendisine ihale edilmesi, üstelik fiyatların yüksek tutulması ve sözleşmede avans ödeme imkânının sağlanması, ayrıca sözleşmenin devamı süresince Çay-Kur tarafından her türlü kolaylığın gösterilmesi için Tuncay MATARACI ile anlaşığı ve on milyon lirayı bu anlaşma çerçevesinde verdiği olayların akışından anlaşılmıştır. Buna göre sanıkların her ikisinin de gayrimeşru bir zemin içinde buldukları açıktır.

5 milyon adet çay kutusunun yapım ve teslimine ilişkin sözleşmenin uygulandığı süre boyunca Rahim MEYDAN, taahhütlerini zamanında, noksansız ve usulünce yerine getirmemiş, sözleşme ve şartname hükümlerine uygun davranmamıştır. Kendi kusurlu eylemleri, gecikmeleri ve taahhütlerini savsaklaması sonucunda defalarca müteahhit nam ve hesabına satın alma, teminatı irat kaydetme ve cezai şart uygulama hakları doğmuş iken Çay- Kur yetkilileri, görev ve sorumluluklarının gereği olan bu işlemleri hiçbir zaman yapmamışlar ya da yapamamışlardır. Rahim MEYDAN'ın, on milyon lirayı Tuncay MATARACI'ya, muayene komisyonunu etkileyerek çay kutularını teslim aldırılmayıp geri çevirtmesi olasılığının yol açtığı endişe, manevi baskı ve icbar altında vermiş olduğu yolundaki savunmasına itibar edebilmek için evveliminde bu ihalenin kendi üzerinde mevzuata ve usulüne uygun işlemler sonucunda kalmış

olması ve sözleşme süresince de tüm Yükümlülüklerini usulünce yerine getirmiş olması gerekirdi.

Gerek ihalenin üzerinde kalış biçimi gerek sözleşme süresi içindeki tutum ve davranışları itibariyle esasen haksız ve gayrimeşru bir zemin üzerinde bulunan Rahim MEYDAN'm, ödediği paranın iğfal, ikna veya icbar sonucunda verildiği kabul edilememiştir.

Rahim MEYDAN'm, Gümrük ve Tekel Bakanının, bir İktisadi Devlet Teşekkülü olan Çay Kurumuna emir ve direktif verme yetkisi bulunmadığı yolundaki savunması da geçerli değildir : İktisadi Devlet Teşekkülleri ile «İlgili Bakan»lar arasındaki ilişkinin, hukuki bağlantının anlam ve kapsamı, gözetim ve denetim yetkisinin ölçüsü ve sınırları, keza Tuncay MATARACI'nın uygulamada, Çay Kurumu üzerinde kurduğu otorite ve baskılar, Rizespor'a çay tahsisi olayının incelendiği bölümde açıklanmış bulunmaktadır. Aynı hususların burada yinelenmesine gerek yoktur.

Rahim MJEYDAN'm, tenekeye gelen zamların kutulara noksan yansıtılması nedeniyle Çay Kurumuna karşı 20 milyon liralık alacak davası açtığı, rüşvet vermiş olsa idi bu davayı açmaya gerek kalmadan Tuncay MATARACI'nın yardımı ile bu parayı kolayca almış olabileceği yolundaki savunmasına gelince, Çay Kurumunca kendisine sağlanan yarar ve kolaylıkların açıklanması sırasında bu husus üzerinde durulmuş olmakla birlikte, konunun daha iyi açıklanması ve bu alacak davasının niteliği ile amacının anlaşılması bakımından, kimi noktaların ayrıntılarıyla belirtilmesi gerekmektedir.

Üç müfettiş ile bir uzman mühendis tarafından yapılan ölçümleme ve hesaplara göre 1/1 Kg. lık bir adet kamelya çay kutusu yapımı için :

Kutu gövdesi	:	195,5
Alt-üst kapak	:	122,0
Doldurma kapağı	:	39,0

356,5 gram teneke kullanıldığı saptanmıştır (K. 14, S. 166). Ereğli Demir Çelik Fabrikasının ölçüm ve hesabına göre de toplam 367 gram teneke gerekli görülmektedir (K. 14, S. 146). Oysa, Çay Kurumu 1/1 Kg. lık bir kamelya çay kutusuna 419 gram teneke harcadığı varsayımından hareket etmiş ve buna göre fiyat farkı ödemiştir (K. 14, S. 210). Keza, 1/2 Kg. lık bir teneke kutu yapımı için,

müfettişlerle uzman kişiler 260,65 gram, Ereğli Demir Çelik Fabrikalarının hesaplarına göre de 277,65 gram teneke harcanmaktadır (K. 14, S. 146). Çay Kurumu bu büyüklükteki bir kutu için 298 gram teneke harcandığım dikkate alarak fiyat farkı ödemiştir (K. 14, S. 210).

Ayrıca, yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı gibi temin plânı uyarınca teslim edilmesi gerekip de henüz teslim edilmemiş kutular için zam uygulanmaması gerekirken, bunlar için de fazla ödemede bulunduğu görülmektedir.

Nitekim, müfettiş raporlarında bu iki nedenle, Rahim MEYDAN'a 4.019.200.— TL. fazla ve haksız ödeme yapıldığı belirtilmektedir.

Rahim MEYDAN, sözleşmenin uygulanma safhasında ve sonrasında Çay Kurumuna başvurarak bu zamların kutu birim fiyatına yansıtılması yöntemine, teneke kutuların gramajına ya da hesaplama biçimine itiraz etmemiş, bir fark talebinde bulunmamış, uyuşmazlık çıkarmamış iken Soruşturma Komisyonunca sorgulamasının yapıldığı tarihlere rastlayan 16.2.1981 günü Çay Kurumuna noterlik kanalı ile protesto çekerek bir hesaba göre 27.303.280.—TL., başka bir hesaba göre 40.332.240.— TL. fiyat farkının ve yine o güne kadar hiç uyuşmazlık konusu olmayan ve niteliği belirsiz faturalardan doğan 8.024.800.— TL. nın kendisine ödenmesini istemiştir. Daha sonra da, sözleşme ve şartnamelerde, uyuşmazlık halinde Rize Mahkemelerinin görevli olduğu açıkça yazılı olmasına rağmen İstanbul 5 inci Asliye Ticaret Mahkemesinde 20.661.200.— TL. lık alacak davası açmış, mahkemenin yer itibariyle yetkisizlik kararı vermesi üzerine de hükmü temyiz etmiş ve bu suretle dosya Yargıtay 11. Hukuk Dairesine gönderilmiştir.

Belirlenen olay, belge, tutum ve davranışlar ,açılan bu davanın, soruşturma sırasında, on milyon liranın Tuncay MATARACI'ya rüşvet olarak verilmemiş olduğu yolundaki savunmada yararlanmayı amaçladığını göstermektedir.

Öte yandan yukarıda açıklanan olayların oluşum ve akışı karşısında beliren kanya göre Rahim MEYDAN, ikinci ihalenin onanması için yaptığı müracaatı fırsat bilerek, kendisinden on milyon lira rüşvet isteyen Tuncay MATARACI ile rüşvet anlaşmasını yapmıştır. Bu anlaşmaya göre, Tuncay MATARACI, Rahim MEYDAN'ın sadece 1/1 Kg.lık iki milyon çay kutusu için en düşük fiyatı verdiği ve 38.100.000. TL. malî tutarı olan ikinci ihalenin Ankara ve İstanbul fabrikalarına ilişkin kesimlerini

geçersiz kılacak, işin yeniden ihaleye çıkarılmasını ve her iki fabrikanın ihtiyacı olan tüm kutuların yapımı işinin kendisine verilmesini sağlayacak, ayrıca sözleşme süresince yukarıdan beri sıralanan kolaylıkların ve haksız yararların sağlanması için yardımcı olacaktır. Rahim MEYDAN da bunlara karşılık olarak Tuncay MATARACI'ya, 10 milyon lira verecektir, ikinci ihale 3.10.1978 tarihinde açılmış, 8.11.1978 tarihinde geçersiz sayılmış olduğuna göre rüşvet anlaşması, bu iki tarih arasında yapılmış; Rahim MEYDAN 10.1.1979 günlü, 643208 numaralı 8.000.000.— TL. lık ve 15.2.1979 günlü, 643209 numaralı, 2.000.000.— TL. lık hamiline yazılı çekleri, vadeli olarak keşide etmiş ve bizzat Tuncay MATARACI'ya İstanbul'daki Tekel Genel Müdürlüğü binasında vermiştir. Rahim MEYDAN, Yüce Divandaki sorgusunda; ikinci çeki vermek istemediğini, ancak yoğun baskılar altında bir süre sonra onu da vermek zorunda kaldığını belirtmekte ise de çeklerin seri numaralarının birbirini izlemesi, her ikisinin birlikte keşide edilip verildiği kanısını uyandırmaktadır.

Tuncay MATARACI, bu çekleri yakın arkadaşı Halil İbrahim DEMİR'e vermiş, vade tarihlerinde tahsil ettirmiş; Halil İbrahim DEMİR de, kendi adına 12.1.1979 günü, Türk Ticaret Bankası Altınbakkal Şubesinde, 111/4798 numaralı paravan hesabı açtırarak çek tutarını yatırmıştır (K. 20, S. 176). Bu husus, Halil İbrahim DEMİR'in ikrarı, çek numaraları ve banka ekstreleri ile sabit olmaktadır.

Açıklanan nedenlerle Gümrük ve Tekel eski Bakanı sanık Tuncay MATARACI'nın, yapmamaya mecbur olduğu şeyi yapmak için Rahim MEYDAN'dan on milyon lira rüşvet aldığı ve böylece TCK'nun 213. maddesinde öngörülen suçu işlediği, Rahim MEYDAN'ın ise Gümrük ve Tekel eski Bakam Tuncay MATARACI'ya, yapmamaya mecbur olduğu şeyi yapması için on milyon lira rüşvet verdiği ve böylece TCK'nun 220. maddesinde yazılı suçu işlediği sübuta ermiş bulunmaktadır.

VI — JANDARMA ASTSUBAYLIĞINDAN EMEKLİ HARUN GÜREL'İN İPSALA GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜNE ATANMASINA İLİŞKİN RÜŞVET SUÇU :

İDDİA :

Soruşturma Komisyonu Raporunda :

A — SANIK TUNCAY MATARACI'NIN :

«Harun GÜREL adındaki emekli jandarma astsubayını, bazı kaçakçılardan ve özellikle Abuzer UĞURLU'dan aldığı toplam

10.925.000.— TL. tutarındaki rüşvet karşılığında İpsala Gümrük Müdürlüğüne getirdiği, kaçakçılarla anlaşarak görevini kötüye kullandığı için Edirne Valisi Bekir ÖZTÜRK tarafından işten el çektirilen Harun GÜREL'in görevine iadesi için Bakanın Edirne'ye kadar giderek önce rica ve yakarmalarda, sonra baskılarda bulunduğu, gümrük bölgesine girmesi engellenen bu gümrük müdürünün (ben Bakanı tanırım. Vali kim oluyor) diyerek cüretinin kaynağını açıkladığı, göreve iade edildikten sonra kanunsuz eylemlerini sürdürmesi nedeniyle Edirne Valisi tarafından yeniden işten el çektirilmesi üzerine bu defa Bakanın yazılı emir vermek suretiyle Harun GÜREL'in İpsala Gümrük Müdürlüğüne dönmesini sağladığı, bütün bu kanun dışı gayretlerinin kaçakçılardan ve özellikle Abuzer UĞURLU'dan rüşvet almış olmasından kaynaklandığı, bu suretle Türk Ceza Kanununun 213., 225 ve 80 nci maddelerini ihlâl ettiği»;

B — SANIK ŞABAN EYÜBOĞLU'NUN :

«Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI tarafından Harun GÜREL'in İpsala Gümrük Müdürlüğüne getirilmesi için kaçakçılarla ve özellikle Abuzer UĞURLU ile yapılan rüşvet anlaşmasına aracı olduğu, Harun GÜREL'in tayini için verilen toplam 10.925.000.— TL. nin paravan banka hesaplarında gizlemek ve ayrıca Çankaya'daki inşaatından üç apartman dairesini Tuncay MATARACI'ya satma girişimleriyle bu rüşveti maskeleyerek çalışarak suçun işlenmesine müzaheret ve muavenette bulunmak suretiyle TCK'nun 65 ve 226 ncı maddeleri delaletiyle aynı Kanunun 213 ve 80 nci maddesini ihlâl ettiği»;

C — SANIK ABUZER UĞURLU NUN :

«Harun GÜREL'in İpsala Gümrük Müdürlüğüne atanması için muhtelif tarihlerde 10.925.000.— TL. rüşveti Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'ya vermek suretiyle TCK'nun 220, 80 ve 225 nci maddelerini»; ihlâl ettiği»;

D — SANIK UĞURCAN ELMASIN:

«Harun GÜREL'in İpsala Gümrük Müdürlüğüne atanmasıyla ilgili olarak Abuzer UĞURLU tarafından verilen talimat gereğince Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'ya iletilmek üzere müteahhit Şaban EYÜBOĞLU adına açılmış paravan banka hesabına 600.000.— TL de göndermek suretiyle Türk Ceza Kanununun 226 ncı maddesi delaletiyle aynı Kanunun 220 nci maddesi ni ihlâl ettiği»;

E — SANIK HARUN GÜREL :

«İpsala Gümrük Müdürlüğüne tayini için bazı kaçakçılar ve özellikle Abuzer UĞURLU'nun Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI ile yapmış oldukları rüşvet anlaşmaları gereğince, bu kişilerin kendisi için verdikleri rüşvetin 10.075.000.— TL. nı Tuncay MATARACI'ya iletilmek üzere müteahhit Şaban EYÜBOĞLU'nun paravan banka hesabına değişik tarihlerde göndermek suretiyle Türk Ceza Kanununun 226 ncı maddesi delaletiyle aynı Kanununun 220 nci ve 80 nci maddesini ihlâl ettiği»;

ileri sürülmüştür.

SUÇU OLUŞTURAN MADDİ OLGULAR VE SUÇ DELİLLERİ:

Davanın konusu bu rüşvet suçuna ilişkin açıklamalara, rüşvet anlaşmasına esas tutulan atama işleminin geçirdiği evrelerin gösterilmesiyle başlanılacak, daha sonra rüşvet anlaşmasının oluşumu, rüşvet paralarının ödenmesi delilleriyle birlikte belirtilecektir.

1 — RÜŞVET SUÇUNA KONU OLAN ATAMA İŞLEMİ :

Dosyadaki belgelere göre atama işleminin şu evrelerden geçmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Jandarma astsubaylığından 3 Kasım 1977 gününde emekliye ayrılan sanık Harun GÜREL, sanık Tuncay MATARACI'nın Gümrük ve Tekel Bakanı olmasından yaklaşık bir ay sonra, 9 Şubat 1978 günü bir dilekçe ile başvurarak, adı geçen Bakanlıkta takdir edilecek bir göreve atanmasını istemiştir. Dilekçede, sanık Tuncay MATARACI'nın el yazısı ile yazdığı «Kadro incelensin, derhal tayini» yazısı ve imzası yer almakta olup, başkaca bir kayıda rastlanmamaktadır (K. 12, S. 1).

Bu başvuru üzerine, açık bulunan 4. derece Gümrük Müdürü kadrolarından biri Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğü emrine tahsis edildikten sonra, bu kadroya sanık Harun GÜREL'in atanması sanık Tuncay MATARACI tarafından Başbakanlığa teklif edilmiş tir. Zira, «Gümrük ve İnhisarlar Vekilliği Teşkilât ve Vazifeleri Hakkında»ki 2825 sayılı Kanuna 22.3.1954 günlü, 6410 sayılı Kanun ile eklenen ek madde kuralına göre; «Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti kuruluşundaki merkez ve iller memurlarından kadroları dördüncü ve daha yukarı derecede bulunanlarla müfettişlerin tayinlerinin, Başvekilin Gümrük ve İnhisarlar

Vekilinin müşterek kararı ile» yapılması gerekmektedir.

Ancak, sanık Tuncay MATARACI, müşterek tayin kararının tamamlanmasını beklememiş, sözü geçen ek madde ile Bakana tanınmış olan beşinci ve daha alt dereceli kadrolara atama yetkisini kullanarak, 9 Mart 1978 gününde, sanık Harun GÜREL'in bu kez beşinci derece üzerinden «Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğü emrinde Gümrük Müdürü» olarak atanmasına ve ayrıca İpsala Gümrük Müdürlüğüne vekâleten bakmasına «Olur» vermiştir (K. 12, S. 85). Aynı gün, Personel ve Eğitim Genel Müdürii Vecihi KUTENGİZ imzasıyla Trakya Gümrükler Başmüdürlüğüne gönderilen yazıda; atama ve vekâlet vermeye ilişkin Bakan «Olur» una dayanılarak, «İlgilinin, başmüdürlük emrinde Gümrük Müdürü olarak göreve başlattırıldıktan sonra İpsala Gümrük Müdürlüğüne vekâlet etmek üzere mezkûr yere gönderilmesi» istenilmiştir (K. 12, S. 2). Böylece sanık Harun GÜREL, İpsala Gümrük Müdür Vekili olarak 15 Mart 1978 gününde göreve başlamış, sözü edilen müşterek tayin Kararnamesi ise daha sonra 23 Mart 1978 gününde çıkmıştır.

Kararname :

«1 — Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğünde açık bulunan 4 üncü derece kadrolu Gümrük Müdürlüğüne, emekli jandarma Astsb. Harun GÜREL'in 657 sayılı Kanunun değişik 93 üncü maddesi ve 161 inci maddesinin (B) bendi uyarınca atanması uygun görülmüştür.

2 — Bu Kararı Gümrük ve Tekel Bakanı yürütür» biçimindedir (K. 12, S. 72).

Kararnamenin bir Örneği, bilgi edinilmesi ricasıyla, 22 Mayıs 1978 günlü ve Personel ve Eğitim Genel Müdürü Vecihi KUTENGİZ imzalı bir yazıya bağlı olarak Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğüne gönderilmiş olup, Kararname üzerine başkaca bir işlem yapıldığını gösterir herhangi bir belge dosyada bulunmamaktadır.

Sanık Harun GÜREL belirtilen yollardan atandığı görevini sürdürdüğü sırada, Gümrük Saymanı A. Mümtaz AKSOY'a darp ve hakarete bulunması ve görev yapmasına engel olması nedenleriyle 24 Temmuz 1979 gününde Edirne Valiliğince görevden uzaklaştırılmıştır. Sanık, hakkındaki bu önlemin yine Valilikçe kaldırılması üzerine 4 Ağustos 1979 günü görevi başına dönmüşse de «göreve başladığı günden bu güne değin çeşitli olaylara adı karışan memurlarla işbirliği yaptığı»

anlaşıldığından 25 Eylül 1979 gününde Valilikçe yeniden görevden uzaklaştırılmıştır. Ancak, adı geçen sanık 17 Ekim 1979 günlü dilekçe ile Bakanlığa başvurarak göreve iade edilmesini istemiş, aynı gün sanık Tuncay MATARACI'nın verdiği «göreve başlatılması uygundur» biçimindeki yazılı emrin yerine getirilmesi üzerine 24 Ekim 1979 gününde yeniden göreve başlamıştır.

Gümrük ve Tekel eski Bakam sanık Tuncay MATARACI'nın, sanık Hftrun GÜREL'i İpsala Gümrük Müdür Vekili olarak atamasının ve orada görev başında tutmak için özel çabalar göstermesinin bir rüşvet anlaşmasına dayandığı yolunda aşağıdaki deliller elde edilmiştir.

2 — SUÇ DELİLLERİ :

Dava konusu rüşvet suçuna ilişkin olmak üzere; sanık Tuncay MATARACI'nın Bakanlığı döneminde derlenmiş olup istihbarı bilgileri içeren ve İçişleri Bakanlığınca Soruşturma Komisyonu'na aktarılan raporda şu bilgiler yer almaktadır.

«Harun GÜREL, Avcılar Kaza Jandarma Komutanı iken emekli olmuş, bilahare 1978'de İpsala Gümrük Müdürü olarak atanmıştır. Bu tayin işini 6 milyona Abuzer UĞURLU gerçekleştirmiştir. Harun GÜREL'in Gümrük ve Tekel Bakanlığında o günlerde üst düzeyde bulunan birisinin ilkokul arkadaşı olduğu da söylenir. Harun GÜREL'in tayininden 15-20 gün kadar önce Abuzer UĞURLU Anadolu Hisarındaki Yaka Restoranda Gümrük ve Tekel Bakanlığında önemli birisiyle öğle yemeği yemişler, bu yemekte adı geçenin 13 milyon verdiği takdirde Kapıkule Gümrük Müdürü Yapılabileceği konuşulmuştur. İpsala Gümrük Müdürü Harun GÜREL'i kaçakçılık faaliyetlerinde bulunduğu, bu amaçla sık sık İstanbul'a gittiği, Gümrük ve Tekel Bakanlığında üst seviyedeki yöneticilerin de durumdan haberdar olduğu ve buna karşılık her ay 1,5 milyon TL. sı menfaat sağladıkları hakkında haberler intikal etmiştir... Diğer taraftan Harun GÜREL'in de İpsala Gümrük Kapısından sigara kaçakçılığı yapılması için 6 milyon TL. sı rüşvet kabul ettiği mevcut duyumlar arasında bulunmaktadır» (K. 18, S. 119).

Federal Almanya'nın Beyreut cezaevinde tutuklu bulunan ve bu nedenle Dışişleri Bakanlığı kanalıyla ifadesinde başvurulmuş olan Süleyman Necati TOPUZ, anılan cezaevinde 8.1.1981 gününde Nürnberg Konsolosu ile katibi tarafından tutanağa geçirilen ifadesinde:

«Türkiye’de çok güçlü bir mafya teşkilâtı vardır. Bu mafya teşkilâtı Türk politik hayatında da etkili bir rol oynamaktadır. Birçok politikacılar, şahsî menfaat veya politik kariyer temin etmek için bu mafya teşkilâtı ile işbirliği yapmaktadırlar, Ben, UĞURLU ailesi ile birlikte ve onların hesabına kaçakçılık işlerinde çalışmakta iken 1978 Şubat ayı ortalarında İstanbul’a gitmişim. Son altı ayda Gün SAZAK’ın Gümrük ve Tekel Bakanı olması dolayısıyla Türk mafyası istediği görevlileri istediği mevkilere getirmekte güçlük çekmekte idi. Bu sebepten kaçakçılık işleri bir hayli bozuktu, birkaç namuslu kişinin Gün SAZAK tarafından göreve getirilmesi dolayısıyla mafya ile çalışan diğer Gümrük Bakanlığı mensupları etkisiz hale gelmişti. Bu sebepten Abuzer UĞURLU ile aramda şöyle bir konuşma geçti: (Dayı yakında her şey eskisinden daha iyi olacak — Abuzer UĞURLU aramızdaki sihri hısımlık dolayısıyla bana dayı diye hitap eder — zira, Hükümet değişecek, bizimkiler Bakan olacaklar) dedi. Ağustos 1978 de tekrar İstanbul’a gittiğimde Gümrük şefleri, Gümrük muhafaza memurları, Gümrük muayene memurları ki çoğunu eskiden şahsen tanırım, hergün UĞURLU’nun evine gelerek Bakan nezdinde tavassutta bulunarak kendilerini şu veya buraya tayin edilmelerini istiyorlar ve bu tayin gerçekleştiğinde eskisi gibi çalışacaklarını söylüyorlardı. Nitekim bu şahıslar zaman içinde istedikleri yere tayin ediliyorlardı. Örneğin, daha önce Kapıkule TIR Gümrük Müdürü olan Yaşar beyin 1978 başlarında İstanbul Posta Gümrüğü Müdürü iken, Abuzer UĞURLU’nun Yaşar beyle anlaşması sonucu Bakan Tuncay MATARACI ile konuşarak Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğüne tayin ettirdi. Yalnız Abuzer UĞURLU bunları kendi hesabına değil, mafya hesabına yapıyordu. Abuzer UĞURLU, Tuncay MATARACI ile genel olarak tüm mafya adına görüşmelerde bulunuyordu. Bu arada şunu da belirtmek isterim ki, UĞURLU ailesinin asıl şefi Mustafa UĞURLU idi. Tuncay MATARACI her ay Trakya Gümrük kapılarından (Dereköy-İpsala- Kapıkule kapılarından) beş milyon TL. sı alıyordu. Bu parayı, ya Trakya Gümrük Müdürü Yaşar bey vasıtası ile, ya da ismini Bayram olarak hatırladığım ve Bakırköy’de inşaat müteahhitliği yaptığını duyduğum kel kafalı Karadenizli bir hemşehrisi vasıtası ile alıyordu. Bu Bayram isimli kişi mafya ile Tuncay MATARACI arasındaki irtibatı temin ediyordu. Diğer taraftan Tuncay MATARACI Abuzer UĞURLU’dan bizzat öğrendiğim kadarı ile Tuncay MATARACI, Abuzer UĞURLU ile bir çok defa Ankara’da Büyük ANKARA Otelinde buluşmuştur (K. 5, S. 2-3).

Öte yandan,rüşvet anlaşması ve konusu hakkında tanık Nizamettin AYTEMİZ 26.12.1980 günlü ifadesinde şu bilgileri vermiştir :

«Tuncay MATARACI Bakan olduktan, sonra Mehmet ESKİÇIRAK ve Ali YILDIZ; Harun GÜREL'in İpsala'ya Müdür olarak tayin edileceğini ve bunu da Mustafa UĞURLU ile Abuzer UĞURLU'nun Tuncay MATARACI'ya büyük rüşvetler vererek sağladıklarını bana açık açık söylediler. Zira o zamanlar ben kendileriyle yakın bir arkadaşım. Özellikle Harun'un İpsalaya Müdür olarak tayin edilmesi Abuzer UĞURLU'nun çetesinin silâh, mermi, sigara ve diğer kaçakçılık olaylarını kolaylaştırmak amacıyla idi. Burada yani İpsala kapısında kaçakçılık olayları artınca Edirne Valisi Bekir ÖZTÜRK bazı Tırlara el koymaya başladı ve Harun GÜREL'i görevden aldı, ancak Tuncay MATARACI, Harun GÜREL'i tekrar göreve başlattı. Daha sonra ikinci sefer görevden alınınca Tuncay MATARACI, Harun GÜREL hakkında yeni bir tayin çıkarmak zorunda kaldı. İpsala kapısı bir darphaneydi. Darphaneden maksat kaçakçılık yoluyla buradan büyük paralar elde ediliyordu ve bu paraların büyük bir kısmı MATARACI'ya kadar dayanıyordu (K. 3, S. 140).

Tanık Yavuz Yaşar YAMAK da, aynen : «Harun beyi UĞURLU ailesinin İpsala'ya tayin ettirdiğini herkes bilir. Ben de duydum» şeklinde açıklamada bulunmuştur (K. 4, S. 174-175).

3 — RÜŞVET KONUSU PARALARIN ÖDENMESİ VE BU KONUDAKİ DELİLLER:

Rüşvet konusu paraların ödenmesi ve bir elde toplanmasında paravan banka hesabı olarak kullanılan sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun Yapı ve Kredi Bankası Yukarı Ayrancı Şubesindeki 43-44 sayılı hesabı incelendiğinde, rüşvet suçuna ilişkin aşağıdaki olgular saptanmıştır:

a) Sanık Abuzer UĞURLU tarafından Şaban EYÜBOĞLU'na çıkarılan 250.000.— TL. lık havale :

250.000. Sanık Abuzer UĞURLU'nun, Yapı ve Kredi Bankası İstanbul-Elmadağ Şubesi aracılığıyla 18.9.1978 gününde çıkardığı 250.000.— TL. lık telefon haberli havalenin, haberleşme giderleri düşüldükten sonra 249.837,50 TL. olarak aynı gün sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun yukarıdaki hesabına geçirilmiş bulunduğu, adı geçen banka şubelerinin kayıtlarından anlaşılmaktadır. Havaleye ilişkin kasa tahsil fişinde şunlar yazılıdır:

«Gönderen : Abuzer UĞURLU
Bağdat Cad. Batı Dilleri Erenköy

Alacak olan : Şaban EYÜBOĞLU
nezdinizdeki 43/44 no.lu hesaba

Not: Yarın 250.000.— TL. Daha çıkarılacak» (K. 20, S. 383).

Banka kayıtları böylece, sanık Şaban EYÜBOĞLU ile sanık Abuzer UĞURLU arasındaki parasal ilişkiyi kesin olarak ortaya koymaktadır.

Oysa, ön soruşturma sırasında 13.1.1981 günü ifade veren sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun, Abuzer UĞURLU'yu tanıyıp tanımadığı sorusuna karşılık yanıtı şöyle olmuştur: «Abuzer UĞURLU'yu ben tanımam, ama Onun beni tanıyıp tanımadığımı bilmem... Kent Otelde veya Bulvar'da gene böyle otururken arkadaşlar (meşhur Abuzer UĞURLU şudur) dediler... Ben de kendisinden belki bir silâh alırım diye tanışmak istemişimdir... ve ondan sonra da bir daha görmemişimdir Onu» (K. 4, s. 264-265).

Sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun bu ifadesinden sonra geliştirilen Soruşturma, adı geçen sanığın, öteki sanık Abuzer UĞURLU ile olan ilişkisinin tek bir karşılaşmadan ibaret kalmadığını göstermişin. Örneğin, soruşturmanın seyrine göre 17.1.1981 günü ifadesi ahnan sanık Harun GÜREL; sanıklar Şaban EYÜBOĞLU ve Abuzer UĞURLU ile İstanbul'da Shereton Otelinde buluşup yemek yediklerini söylemiştir. Bu arada sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun banka kayıtları ele alınıp incelendiğinde elde edilen buldular nedeniyle 18.1.1981 gününde yeniden ifadesine başvurulmuş sanık Şaban EYÜBOĞLU; «şimdi hatırladım» diyerek sanık Harun GÜREL in ifadesini doğrulamak zorunda kalmış, sanık Abuzer UĞURLU ile olan parasal ilişki yönünden de şunları söylemiştir: «Yine bir defasında Bulvar Palasta Abuzer UĞURLU ile görüştüm, Avrupadan bana bir saat alacaktı. Saat alınması için kendisine 250 bin lira para verdim. Parayı nakit olarak verdim. Fakat Avrupa'dan bana bir saat getiremeyince, evvelce kendisine vermiş olduğum 250 bin lirayı İstanbul'daki, şimdi ismini hatırlayamıyacağım bir banka şubesi vasıtasıyla Ankara'daki hesabıma yatırmış» (K. 4, S. 392).

Ne var ki, sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun bu sözleri doğru olsaydı, sanık Abuzer UĞURLU'nun, banka havale kağıdına «Yarın 250.000. TL. daha çıkarılacak» biçiminde not koydurmasına gerek kalmayacaktı.

Sanık Şaban EYÜBOĞLU, 18.1.1981 gününde verdiği işte bu ifade sırasında söz ve savunmalarının peş peşe tersi durumlarla yüz yüze getirilmesi ve özellikle banka kayıtlarının kendisine gösterilmesi üzerine : «Ben artık şu anda gerçeği açıklayacağım. Çünkü, vicdan azabı duyuyorum. Bir memleket vazifesi yapmanın gerekli olduğuna şu anda inanıyorum. Evvelce Çankaya'daki dairenin satımı ile ilgili olarak verdiğim malûmat doğru değildir. Tuncay MATARACI bana (Ben Bakanım, namıma gelen paralar dedikoduyu mucip olur. Onun için İstanbul'dan senin adına para yatırabilecekler veya ben İstanbul'dan senin hesabına, senin adına para yatıracağım. Bunları alır bana verirsin) demişti. Ben de önceleri samimi olarak bir arkadaş ve hemşehri olarak bu sözlerine inandığım için benim hesabıma gelen, bilmediğim kişilerin yatırdığı paraları kabul ettim. Tuncay MATARACI, bana şu kadar para gönderildi diyordu. Ben de benim banka hesabıma gelen ve benim adıma gelen paraları çekerek ya kendisine verirdim veya onun talimatı üzerine istediği kişilere verirdim. Meselâ benim hesabıma gelen paralardan miktarını hatırlayamadığım bir meblağı Tuncay MATARACI'nın talimatı üzerine damadı olan Salih AYDIN'a verdim. Nakden bankadan çekip ödediğim paralar olduğu gibi hamiline yazılı çek verdiğim de olmuştur. Banka hesabıma yatırılan bu paralardan yine Tuncay MATARACI'nın talimatı üzerine Salih RAKICI isimli kişiye 3 milyondan fazla parayı birkaç defada verdim. Salih RAKICI ya nakden ödediğim gibi hamiline çekle de bu şekilde ödemedede bulunmuşumdur. Yine Tuncay MATARACI'nın talimatı üzerine Hüseyin CEMADAN isimli kişiye 2 milyonluk bir çek verdim : Halen benim üzerimde yalnızca daire alımına bağlı olarak 2 milyon 620 bin lira kadar parası vardır. Yani ben bu daireleri kendisine tapu etmediğime göre şu anda kendisine 2 milyon 620 bin lira borçlu durumdayım. Tuncay MATARACI, kimden aldığını bilmediğim ve şu anda hatırlamadığım hamiline yazılı çekler verirdi. Bunları ben ilgili banka şubelerinden bizzat tahsil eder hesabıma yatırırdım» demiştir (K. 4, S. 392-393).

b) Sanık Uğurcan ELMAS'ın 600.000.— TL. lık Çeki :

Adıgeçen sanığın Denizcilik Bankası Sarıyer Şubesindeki hesabı üzerinden keşide etmiş olduğu 3.4.1978 günlü hamiline çek karşılığı olan 600.000.— TL.nın, sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun sözü edilen 43-44 sayılı hesabına girdiği banka kayıtlarıyla sabittir.

Sanık Uğurcan ELMAS, önsoruşturma sırasında ifade verirken; çek üzerindeki yazıların kendi yazısı olduğunu, fakat imzanın kendisine ait olmadığını ve bu çeki keşide ettiğini hatırlamadığını, iş yerinden geçici sürelerle ayrılacağı zaman, yokluğunda da işlerin yürütülebilmesi için çek defterini işyerinde çalışan bir kişiye bıraktığını bildirerek çekin bu suretle düzenlenmiş olabileceğini söylemiştir. Başka bir anlatımla, adigeçen sanık kendi çekini sahiplenmeye başlangıçta yanaşmamıştır. Ancak, şu olgular gözönünde tutularak sanıktan buna göre cevap vermesi istenmiştir :

Bankaların, tahsile konulan bir çek üzerindeki imzayı, bankada saklı tutulan imza örneğiyle karşılaştırıp bir tutarsızlık gördükleri anda ödmeden çekinecekleri kuşkusuzdur. Çek üzerindeki imzanın farklı oluşu bankadaki görevlilerin dikkatinden kaçmış olabileceği varsayılsa bile sanık Uğurcan ELMAS'ın, kendi iradesi dışında keşide ve tahsil edilmiş bulunan bu çek dolayısıyla zamanında yasal işlemlere başvurmuş olması gerekirdi. Oysa, sanık böyle bir başvuruda bulunmamıştır. Öte yandan, 10 sayfalık banka hesap döküm kağıtları incelendiğinde, sanık Uğurcan ELMAS'ın keşide etmiş olduğu çeklerin genellikle 50-100 bin ve en çok 200 bin lira düzeylerinde kaldığı, buna karşılık 600.000.— TL. üzerinden yalnızca suç konusu çeki keşide etmiş bulunduğu saptanmış, hesabın kendi boyutları içerisinde büyük sayılan ve dikkati çeken bu çekin hatırlanmamasının inandırıcı olamayacağı belirtildiğinde adı geçen sanık; «bu çeki ancak ve ancak ya Sabri UĞURLU'ya vermişimdir, ya Abuzer UĞURLU'ya. Bunlardan başka kimseye veremem» demiştir (K. 6, S. 425).

Sanık Uğurcan ELMAS, önsoruşturma sırasında gerçeğe dönerek sürdürdüğü ifadesinde, ayrıca; (İşletmekte olduğu lokantanın lobisinde bir gün, Şaban EYÜBOĞLU ile Abuzer UĞURLU'nun yirmi dakika, ya da yarım saat konuştuklarını, kapılara tayin konusunun konuşulmuş olduğunu daha sonra Abuzer UĞURLU'dan öğrendiğini, Harun GÜREL'in tayininin her halde Şaban EYÜBOĞLU vasıtası ile yapıldığını, sanık Tuncay MATARACI ile Abuzer UĞURLU arasında tayinler dolayısıyla parasal bir ilişki bulunduğunu bildiğini, hatta bir gün Abuzer UĞURLU'nun, «Şaban EYÜBOĞLU beni çok sıkıştırıyor, çok daraldım» diyerek kendisine yakınmada bulunduğunu, ancak bu ilişkideki para miktarını bilmediğini) belirtmiştir (K.6, S. 413-434).

Sanık, Yüce Divan'daki sorgusunda ise; bu kez çekteki imzanın kendi imzası olduğunu, fakat yazıların kendisine ait olmadığını açıklamış,

bunun dışında kalan yukarıdaki ifadesini aynen kabul etmiştir (Yüce Divan Tutanağı, S. 79).

c) Sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun banka hesabına gelen öteki havaleler:

Sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun yukarılara geçirilen ifadesinde belirtilen biçimde, bankadaki hesabına gelen havaleler şunlardır:

<u>Sıra</u>	<u>Tarihi</u>	<u>Tutarı</u>	<u>Banka kayıtlarına göre Havaleyi Gönderen</u>
1	20. 4.1978	1.500.000.—	Mehmet Adıgüzel AS
2	20. 7.1978	625.000.—	Mehmet Adıgüzel AS
3	25. 8.1978	1.000.000.—	Şaban EYÜBOĞLU
4	27. 9.1978	2.050.000.—	Şaban EYÜBOĞLU
5	21.11.1978	1.250.000.—	Şaban EYÜBOĞLU
6	28. 2.1979	1.100.000.—	Şaban EYÜBOĞLU
7	30. 3.1979	500.000.—	Şaban EYÜBOĞLU
8	5. 4.1979	500.000.—	Şaban EYÜBOĞLU
9	15. 8.1979	1.000.000.—	Şaban EYÜBOĞLU
10	29. 8.1979	550.000.— ,	Şaban EYÜBOĞLU
		10.075.000.—	(K. 20, S. 389-397).

Banka kayıtlarında, havaleleri gönderenlerin Mehmet Adıgüzel AS ve sanık Şaban EYÜBOĞLU görünmesine karşın, bunların aslında sanık Harun GÜREL tarafından gönderilmiş olduğu ortaya çıkmıştır. Şöyle ki:

aa) Sanık Şaban EYÜBOĞLU, sözü edilen havalelerin kendisi tarafından çıkarılmadığını önsoruşturma sırasında verdiği ifadelerde; «Bilmediğim kişiler İstanbul'dan benim buradaki banka numarama para gönderiyorlardı» diyerek belirtmiş, öte yandan gelen paraların 4-4,5 milyonunun sanık Harun GÜREL'e satılan dairenin bedeli olarak ödendiğini Yüce Divan önünde savunarak paraların kaynağının sanık Harun GÜREL olduğunu açığa vurmuş bulunmaktadır. Bu savunmaya ileride yeri gelince ayrıca değinilecektir.

bb) İki havalenin göndericisi olan Mehmet Adıgüzel AS, bu paraları kendisine sanık Harun GÜREL'in verdiği ve O'nun buyruğu gereğince havale ettiğini soruşturma evrelerinde ifade edegelmiştir.

Bu ifadelerin değerlendirilmesinde, adigeçen tanığın daha önce uzman jandarma çavuşu olarak dört yıl süreyle sanık Harun GÜREL'in komutası altında aynı karakolda çalışmış olduğu gözönünde tutulmalıdır. Üstelik, tanığın, havalelerin gönderildiği tarihlerde kendisinin de gümrük teşkilâtına alınmasını sanık Harun GÜREL'den istediği anlaşılmaktadır. Nitekim, tayinlerle ilgili suç dolayısıyla belirtileceği üzere, sanık Tuncay MATARACI tanık Mehmet Adıgüzel AS'ı, beyaz formülle, 17.8.1978 gününde İpsala Gümrük Muhafaza Bölge Âmiri olarak atamıştır.

cc) 25.8.1978 günlü, 1.000.000.— TL. lık havaleye ilişkin tahsil fişinde, gönderen Şaban EYÜBOĞLU için «Nispetiye Mah. Zincirlikuyu Cad. Deniz Sit. B BL, No: 3» adresi gösterilmiştir. Bu adresin sanık Harun GÜREL'e ait olduğu, kendisinin ve eşi Ayşe GÜREL'in ifadeleriyle sabittir.

dd) 15.8.1979 günlü, 1.000.000.— TL. lık havalenin de sanık Harun GÜREL'in eşi Ayşe GÜREL tarafından gönderilmiş olduğu şöyle ortaya çıkmıştır .

Havalenin çıkarıldığı Yapı ve Kredi Bankası Levent Şubesinde düzenlenmiş olan tahsil fişinde, havale tutarı olarak 1.000.000.— TL, havale gideri olarak da 275.— TL. (toplam 1.000.275 — TL.) alındığı yazılıdır. Aynı gün, Ayşe GÜREL'in adigeçen banka şubesindeki hesabından 1.000.275.— TL. çekmiş olduğu ayrıca saptanmıştır. Böylece, aynı günde ve aynı banka şubesinde, bir yandan hesaptan çekilen para tutarının, öte yandan sanık Şaban EYÜBOĞLU adına havale edilen para ve havale giderleri toplamının eşit olması gerçek olguyu görüntülemiştir. Bu nedenle, tanık olarak bilgisine başvuru olan Ayşe GÜREL de, sözügeçen havalenin kendisince çıkarıldığını kabul etmek zorunda kalmış, ancak bu parayı sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun verdiğini ve O'nun istemesi üzerine havale ettiğini ileri sürmüştür.

Kuşkusuz, bu olgu ileri sürüldüğü gibi gerçekleşmiş olsaydı, göndericinin Şaban EYÜBOĞLU olarak gösterilmesine gereksinim duyulmazdı. Kaldı ki, Ayşe GÜREL, banka hesabından çektiği parayı havale etmiştir. Bu hesaba, havale tarihinden çok önce 19.3.1979 gününde 2.500.000.— TL. lık bir giriş vardır. Bu bakımdan, Ayşe GÜREL'in, sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun verdiğini iddia eylediği 1.000.000.— TL. yı önce kendi hesabına yatırdığını ve daha sonra hesabından çekip gönderdiğini kabule de olanak yoktur.

ee) 28.2.1979 günlü havalenin çıkarıldığı Yapı ve Kredi Bankası Levent Şubesinde; 30.3.1979 ve 5.4.1979 günlü havalelerin çıkarıldığı Etiler Şubesinde düzenlenmiş olan tahsil fişlerinde : «Gönderen Şaban EYÜBOĞLU, Harman Sokak No: 18 — Gültepe» biçimindeki kayıtlar yer almaktadır. Yazılı adreste, belirtilen tarihlerde Refik TÜRK ailesinin oturduğu saptanmış, böylece üç adet havalenin adıgeçen kişi eliyle yapıldığı, bankaların bir formalite gereği olarak kayıtlara geçirdikleri adres sayesinde ortaya çıkarılmıştır.

Tanık olarak dinlenen Refik TÜRK'ün ifadelerine göre; sanık Şaban EYÜBOĞLU, İstanbul'dan Ankara'ya otobüsle dönerken yolda soyulmaktan korktuğu için bu paraları vermiş ve Ankara'daki banka hesabına havale etmesini tanıktan istemiştir.

Adıgeçen tanık, her ne kadar sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun aracılığı ve yardımıyla 24.11.1978 gününde İpsala Gümrük Müdürlüğünde odacı kadrosuna şoför olarak atanmış ve bundan dolayı ikisi arasında bir bağlantı kurulmuş ise de, tanığın belirlenen anlatımlarına itibar edildiği takdirde sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun bu havaleleri yatırmak için her seferinde, önce Refik TÜRK'ün Gültepe'deki evine kadar gitmiş ve haber bırakmış olduğunu; ayrıca, tanığın, görevli bulunduğu İpsala dan, çocuklarını görmek amacıyla İstanbul'a gelişinin sanık Şaban EYÜBOĞLU tarafından arandığı tarihlere denk düşmüş bulunduğunu, böylece adıgeçen sanıkla buluşma imkânının doğduğunu da kabul etmek gerekecektir.

Bu ifadenin, sanık Şaban EYÜBOĞLU tarafından kesinlikle reddedilmiş olmasından başka, kendi içinde de çelişki ve olumsuzluklar taşıdığı görülmektedir. Örneğin, banka kayıtları esas alınırca, sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun 5.4.1979 günü İstanbul'da Refik TÜRK eliyle para havale ettirdikten sonra otobüsle Ankara'ya gelerek, bu kez Ankara'da da bankaya para yatırdığının kabulü zorunlu olacaktır.

Belirtilen bu olumsuzluk ve çelişkiler nedeniyle, tanık Refik TÜRK'ün şahsen havale ettiği paraların kendisine sanık Şaban

EYÜBOĞLU tarafından verildiği yolundaki ifadesi geçerli sayılmamıştır. O halde, 15. derecede, odacı kadrosunda çalışan ve dört çocuk sahibi olduğu anlaşılan tanık Refik TÜRK, toplam 2.100.000.— TL. yı nereden bulmuş ve hangi amaçla sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun hesabına havale etmiştir?

Yukarıdaki kanıtlar sözügeçen havalelerin sanık Harun GÜREL tarafından çıkarıldığını ortaya koymuştur. Ancak, tanık Refik TÜRK suç konusu paraların kendisine sanık Harun GÜREL tarafından verilip gönderildiğini söyleyememiştir. Çünkü, adıgeçen tanığın, sanık Harun GÜREL'in akrabası olduğu, her ikisinin ifadeleriyle sabittir. Bundan başka, tanık olarak dinlenen Müfettiş İsmail YANLAR'un, İpsala'da yaptığı uzun soruşturma sırasında edindiği izlenime dayanarak ifade ettiğine göre; Refik TÜRK, odacı ve şoför olmakla beraber sanık Harun GÜREL'in sağ kolu ve tanığın kullandığı özel deyimle, O'nun gorili'dir.

Açıklanan bu olgular karşısında tanık Refik TÜRK'ün havale ettiği paraları sanık Harun GÜREL'den almış olduğu kesinlik kazanmıştır.

ff) Sanık Abuzer UĞURLU, Cumhuriyet Savcılığında verdiği ve Yüce Divan önünde doğruladığı (Yüce Divan Tutanağı, S. 49) ifadesinde, kendi adıyla gönderilmiş olan havale konusunda; «Harun GÜREL bana böyle bir parayı gönder diye bırakmış olabilir, ben de böylece bu havaleyi yapmış olabilirim» demiştir (K. 26, S. 15). Bu sözler havalelerin sanık Harun GÜREL'den kaynaklandığının ayrı bir delili olmaktadır.

d) Sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun banka hesabından sanık Tuncay MATARACI ve yakınlarına geçen paralara ilişkin kayıtlar:

Sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun bankadaki hesabına yukarıda söz konusu edilen paraların girmesinden sonra sanık Tuncay MATARACI'nın talimatı uyarınca ödemelerde bulunduğunu gösteren kayıt ve belgeler ise şunlardır :

aa) 8.6.1978 gününde sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun, hesabından 1.000.000.— TL. çektiği, öte yandan sanık Salih AYDIN'ın da

1.000.000.— TL. yatırarak hesap açtırdığı, Yapı ve Kredi Bankası Yukarıyancı Şubesinde çıkarılan hesap döküm kâğıtların da yazılıdır. Belirtilen iki işlemin karşılaştırılması ve adları geçen sanıkların önsoruşturma sırasında yüzleştirilmeleri sonunda sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun çektiği para ile sanık Salih AYDIN adına hesap açıldığı anlaşılmıştır.

bb) Yine hesap döküm kâğıtlarında, sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun 28.6.1978 gününde 1.000.000.— TL. çektiği ve sanık Salih AYDIN'ın hesabına yatırdığı açıkça yazılıdır. Salih AYDIN'ın, sanık Tuncay

MATARACI'nın damadı olması nedeniyle bu ilişkilerin yarattığı sorumluluk üzerinde ileride ayrıca durulacaktır.

cc) Sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun keşide ettiği 4.7.1979 günlü, 2.000.000.— TL. lık çekin, Hüseyin CEMADAN adındaki kişi tarafından tahsil edildiği yine banka kayıtlarıyla sabittir. Adıgeçen kişi tanık olarak dinlendiğinde; «çocukluk arkadaşı olan sanık Tuncay MATARACI'ya senet kırdırmak amacıyla geldiğini, fakat O'nun verdiği talimat üzerine sanık Şaban EYÜBOĞLU'ndan süzkonusu çeki aldığı ve karşılığında güvence olarak bir ay vadeli çek verdiğini, ancak vade sonunda borcunu ödeyemediğini, daha sonra sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun bankadaki hesabına 1.150.000 TL. havale edip geri kalan 850.000.— TL. lık borcunu sanık Tuncay MATARACI'nın akrabası Mehmet Ali MATARAÇ I'dan olan alacağına sayarak ödediğini» bildirmiştir. Sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun bankadaki hesabına tanık Hüseyin CEMADAN ile ilgili olarak 21.9.1979 günlü, 1.150.000.— TL. lık havaleden başka bir girdiye rastlanmamıştır. Bu durum ve adıgeçen tanığın bu konuda verdiği bilgiler sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun bankadaki hesabında sanık Tuncay MATARACI'ya ait hesabında yattığını ortaya koymuştur.

dd) Sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun sözü edilegelen bankadaki hesabı üzerinden keşide ettiği çeklerden bir bölümünün dip koçanları defter halinde ciltli olarak önsoruşturma sırasında ele geçirilmiş bulunmaktadır. Dip koçanlarının incelenmesi ve öteki belge ve delillerle karşılaştırılmasıyla, adıgeçen sanığın banka hesabında Tuncay MATARACI'ya ait paraların yattığı olgusu şöylece bir daha pekişmektedir:

12.4.1978 günlü, 259345 no.lu çekin dip koçanına sanık Şaban EYÜBOĞLU tarafından (Tuncay) adının not edilmiş olduğu görülmüştür. Banka kayıtlarından ise, çek karşılığı olan 100.000.— TL.nın Orhan KALKA VAN tarafından tahsil edilmiş bulunduğu anlaşılmıştır.

5.10.1978 günlü, 300858 no.lu çekin dip koçanına da (Tuncay MATARACI) adı not edilmiş, çek karşılığı olan 1.500.000. -TL sanık Salih AYDIN tarafından tahsil edilmiştir.

24.11.1978 günlü, 300863 no.lu çekin dip koçanına ise (Tuncay Teoman'a) ibaresi yazılmıştır. Banka kayıtlarına göre çek karşılığı olan 200.000.— TL. Gençlerbirliği Yöneticilerinden olan Rafet GENÇ tarafından tahsil edilmiştir. Rizespor Kulübü yöneticilerinin

verdiği rüşvetle ilgili olay dolayısıyla belirtildiği üzere, sanık Tuncay MATARACI, Gençlerbirliği Spor Kulübüne yardımda bulunmuş ve kulübün onursal başkanı da olmuştur. Dip koçanında yazılı Teoman'ın, adigeçen spor kulübü yöneticilerinden Teoman YAZGAN olduğu saptanmıştır. Bu bulgulardan çıkan sonuç şudur : Gençlerbirliği Spor Kulübüne yardımda bulunacak olan kişi sanık Tuncay MATARACI'dır. Nitekim, tanıklar Teoman YAZGAN ve Rafet GENÇ, yardım çekini bizzat Tuncay MATARACI'nın elinden aldıklarını söylemişlerdir. Bu durumda, sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun sözkonusu çeki keşide ederken dip koçanına (Tuncay TEOMAN'a) ibaresini not etmesi kendi banka hesabında sanık Tuncay MATARACI'ya ait paraların bulunduğunun başka bir delilini oluşturmaktadır.

ee) Sanık Şaban EYTBOĞLU'nun keşide ettiği 20.3.1979 günlü çek karşılığı olan 2.000.000.— TL. da Adem RAKICIOĞLU'nun niteliği yukarıda belirtilen banka hesabına geçmiştir. Bu geçiş için, iki hesap arasında paravan banka hesapları olmaktan başka bir ilişki ve bağlantı bulunamamıştır.

ESAS HAKKINDA MÜTALÂA

Cumhuriyet Başsavcısının esasa ilişkin düşüncesinde, Harun GÜREL'in atanması işlemlerinin geçirdiği evreler belirtildikten sonra, özetle :

(Sanık Tuncay MATARACI, Başbakanlığa gönderdiği 24.2.1978 günlü yazı ile «Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğünde Şube Müdürü» olarak atanmasını önerdiği Harun GÜREL'i, Kararname çıkmasını beklemeden, bir alt derece kadro üzerinden o yere gününde atamış ve ayrıca İpsala Gümrük Müdürlüğüne vekâlet görevi ile görevlendirmiştir. Harun GÜREL'in 15.3.1978 günü başladığı İpsala Gümrük Müdür Vekilliği görevi, 23.3.1978 gününde Kararnamenin çıkmasıyla sona ermiştir. Çünkü, Kararname «Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğünde açık bulunan 4 üncü derece kadrolu Gümrük Müdürlüğüne» atama yolunda olup İpsala'dan söz edilmemiştir. Buna rağmen sanık Tuncay MATARACI, Harun GÜREL'i yetkisiz olarak İpsala Gümrük Müdürlüğünde çalıştırmaya devam etmiştir. Kararnameden sonra vekâlet verildiğine dair bir kayıt ve belge de bulunmamaktadır.

Harun GÜREL'in atanması, 10 Şubat 1978 tarihinde ilgili mercilerden istenilmiş olan sicil dosyası gelmeden yapılmıştır. oysa, sicil

dosyasında, Harun GÜREL hakkında; askerî disipline türlü aykırılıklardan ötürü yaptırımlar uygulandığı, İstanbul-Avcılar Jandarma Karakol Komutanlığı görevini yaptığı sırada, kaçak eşya naklinde kullanılan bir aracın daha önce çalınmış olduğu yolunda sahte zabıt tuttuğu iddiasıyla kovuşturma yapıldığı kendisine haksız çıkar sağlama eğiliminde bulunduğu komutanlarınca gözlenerek, davranışlarına dikkat etmesi konusunda uyarıldığı yazılıdır.

Üstelik Harun GÜREL, karmaşık gümrük mevzuatı alanında bilgi sahibi değildir ve yurt dışına çıkacak bir yolcunun kendisi ne verdiği Türk parasını yurda gelen işçilerle mark karşılığında, değiştiğini ve bununla Free Shop'tan sigara aldığını soruşturma sırasında ifade ederek halen dahi Türk parasının kıymetini koruma ve Gümrük Kanunlarını bilmediğini belli etmiştir.

Sanık Tuncay MATARACI'nın, Gümrük teşkilâtında başkası yokmuş gibi, belirtilen durumdaki Harun GÜREL'i, kaçakçılık olaylarına çok elverişli İpsala Gümrük Kapısına atamasının ve Edirne Valisi tarafından iki kez görevden uzaklaştırılması üzerine olağandışı girişimlerde bulunarak O'nu göreve iade etmesinin nedeni, Şaban EYÜBOĞLU'nun Yapı ve Kredi Bankası Yukarıyabancı Şubesindeki 43-44 sayılı hesabında görülmektedir.

Şaban EYÜBOĞLU, Tuncay MATARACI ile yakın ilişkiler içerisinde bulunan bir kimse olup, Soruşturma Kurulunda verdiği ve duruşmada tevilli beyanlarıyla inkâra çalıştığı ifadesinde, Tuncay MATARACI'nın, «Ben Bakanım, namıma gelen paralar dedikoduyu mucip olur, senin hesabına, senin adına para yatıracağım, bunları alır bana verirsin» dediğini beyan etmiştir. O halde sözü edilen banka hesabı bir paravan hesaptır. Nitekim, tanık Hüseyin CEMADAN; paraya ihtiyacı olduğunu, Tuncay MATARACI'nın evine giderek para istediğini, O'nun da Şaban'a telefon ettiğini, Şaban'ın iki milyon lirayı İstanbul'a çıkardığını, kendisinin de tarihsiz bir çek verdiğini beyan etmiş ve böylece Tuncay MATARACI ile Şaban EYÜBOĞLU'nun parasal ilişkilerini kanıtlamıştır.

Şaban EYÜBOĞLU'nun Ayrancı Şubesindeki hesabına 3.4.1978-29.8.1979 tarihleri arasında toplam olarak 10.925.000. TL. para yatırılmıştır. Bu paranın 600.000.— TL. Uğurcan ELMAS, 250.000. TL. Abuzer UĞURLU, 2.025.000.— TL. Mehmet Adıgüzel AS, 2.100.000.— TL. Refik TÜRK ve 1.000.000.— TL. da Harun GÜREL'in eşi Ayşe

GÜREL tarafından yatırılmıştır. Ayşe GÜREL, kendisine bu parayı Şaban'ın verdiğini, önce kendi hesabına yatırdığını, sonra çekerek Şaban'ın hesabına gönderdiğini; Şaban EYÜBOĞLU ise bu paranın kardeşinden alınan daire bedeli olduğunu beyan etmişlerdir.

İstanbul'da bulunduğu sırada Şaban EYÜBOĞLU'nun 1.000.000.— TL'nin kendisinin değil de, Ayşe GÜREL vasıtasıyla havale ettirmesi ne kadar mantığa aykırı ve inandırıcı olmaktan uzak ise, Ayşe'nin de, borcu olan parayı öderken gönderici olarak kendi adı yerine Şaban EYÜBOĞLU'nun adını yazması o kadar inandırıcı değildir.

Refik TÜRK'ün, Şaban EYÜBOĞLU tarafından verilen parayı O'nun hesabına gönderdiği yolundaki ifadesi de aynı nedenle kabul edilemez. Bu para da Şaban EYÜBOĞLU'na verilmiş rüşvet parasından ibarettir.

Mehmet Adıgüzel AS, paraları Harun GÜREL'in verdiğini ve O'nun isteği üzerine gönderdiğini ifade eylemiştir.

Öte yandan, Şaban EYÜBOĞLU'nun hesabındaki paranın sarfının Tuncay MATARACI'nın talimatıyla yapıldığı görülmektedir. Örneğin; Tuncay MATARACI'nın talimatıyla Salih AYDIN'a 5.10.1978'de 1.500.000.—TL, 8.6.1978'de 1.000.000.— TL., 28.6.1978'de 1.000.000.— TL. olmak üzere toplam 3.500.000.— TL.; Gençlerbirliğine 24.11.1978'de 200.000.— TL.; Salih Zeki RAKICIOĞLU'na 20.3.1979'da 2.000.000.—TL.; Mehmet Ali MATARACI'ya 22.3.1979'da 150.000.— TL. ödenmiştir.

Böylece banka kayıtlarından ve dinlenen tanıkların birbirini tamamlayan ifadelerinden, Harun GÜREL'in, Şaban EYÜBOĞLU aracılığıyla alınan rüşvet parası karşılığında İpsala'ya atıldığı ve orada işe devam etmesi için direnildiği anlaşılmıştır.

Abuzer UĞURLU'nun olaydaki durumu ve suçu istihbarat raporu ve bizzat kendi ifadeleriyle belirlemektedir. Gerçekten, adı geçen sanık İstanbul Emniyet Müdürlüğü 8. Şube Müdürlüğünde verdiği ifade; «Harun GÜREL ile İpsala Gümrük Kapısında altı iş yaptığımı ve her iş için yediyüz bin lira ödediğimi» belirtmiş, Cumhuriyet Savcılığında verdiği ve duruşmada da aynen doğruladığı ifadesinde ise; «kendisini Şaban EYÜBOĞLU ile tanıştıranın Harun GÜREL olduğunu, Şaban'a gönderilen ve altında (yarın 250.000 TL. daha çıkarılacak) şeklinde şerh

bulunan havaledeki parayı kendisine Harun GÜREL'in vermiş ve bu havaleyi böylece yapmış olabileceğini, havaledeki adresin kendisine ait olduğunu, Harun GÜREL'le çok eski arkadaş bulunduğunu» açıklamıştır. İstihbarat raporuyla da, Abuzer UĞURLU'nun, Anadolu Restoranda Gümrük ve Tekel Bakanlığından önemli biriyle yediği öğle yemeğinde, Harun GÜREL'in 13 milyon lira verildiği takdirde Kapıkule'ye Gümrük Müdürü yapılabileceği konusunun konuşulduğu belirlenmiştir. Harun GÜREL 13.1.1981 tarihli ve «...ben direkt olarak kapılar olsun diye düşünmedim, kendileri öyle münasip gördüler, hattâ Kapıkule'ye veriyorlardı, sonradan çevirdiler İpsala dediler» şeklindeki ifadesiyle istihbarat raporunu doğruya mıştır. ¹

Uğurcan ELMAS'ın suçluluğu, Abuzer UĞURLU ile Şaban EYÜBOĞLU'nun gümrük kapılarına tayinleri konuştuklarını ve bu iş için para verileceğini bizatihi Abuzer UĞURLU dan öğrenmiş olduğu halde, 3.4.1978 günlü çekin Tuncay MATARACI'ya intikal ettirileceğini bilerek bunu Abuzer UĞURLU veya Sabri UĞURLU'dan birine vermiş olmasıyla sübuta ermektedir.

Şaban EYÜBOĞLU'nun suçluluğu ise, Uğurcan ELMAS'ın lokantasında Abuzer UĞURLU ile birkaç kez buluşup konuştuğuna, Abuzer UĞURLU'nun «Şaban EYÜBOĞLU beni çok sıkıştırıyor, çok daraldım» şeklinde. sözler söylediğine değinen Uğurcan ELMAS'm beyanı ve Şaban EYÜBOĞLU'nun Soruşturma Komisyonu önünde verdiği ifadelerde, «Abuzer UĞURLU ile tanıştığını, Harun ve Abuzer ile birlikte yemek yediklerini» açıklaması ve kendisine Tuncay MATARACI'nın «Ben Bakanım, namıma gelecek paralar dedikoduyu mucip olur onun için İstanbul'da senin adına para yatıracaklar, bunları alıp bana verirsin» dediğini bildirmesi ve de banka hesabına İstanbul'dan göndericisi ve alıcısı Şaban EYÜBOĞLU olan 10 küsur milyon lira gelmiş bulunmasıyla sübuta ermiştir) denilmekte ve durumun böylece belirlenmesini takiben :

(1 — Tuncay MATARACI'nın, Harun GÜREL'i İpsala Gümrük Müdürlüğünde çalıştırması ve bu görevde tutması karşılığında Abuzer UĞURLU, Uğurcan ELMAS ve Harun GÜR EL.'den rüşvet aldığı sabit olduğundan, eylemine yayan TCK'nun 213/2, 80, 225/1, 227/2 ve 31 inci;

2 — Abuzer UĞURLU'nun, Harun GÜREL'in tayinini sağlamak için Şaban EYÜBOĞLU kanalı ile Tuncay MATARACI'ya rüşvet verdiğinden eylemine yayan TCK'nun 220 nci;

3 — Uğurcan ELMAS'ın, Harun GÜREL'in tayinini sağlamak bakımından rüşvet verdiğiinden TCK'nun 220 nci;

4 — Şaban EYÜBOĞLU nun, Harun GÜREL'in İpsala Gümrük Müdürlüğünde çalıştırılması için verilen rüşvete ve rüşvet anlaşmasına aracılık ettiği saptandığından eylemine uyan TCK'nun 226 ncı maddesi delaletiyle aynı Kanunun 213/2, 80, 225/1 ve 31 inci;

5 — Soruşturma Kurulu raporunda Harun GÜREL'in eylemi, kendisinin İpsala'ya tayini için toplanılan rüşvet parasının Tuncay MATARACI'ya iletmek üzere Şaban EYÜBOĞLU'nun banka hesabına göndermesi şeklinde değerlendirilmiş ise de, toplanan deliller ve oluşa göre, adigeçenin sabit olan eylemi, tayinin sağlanması ve bilâhare İpsala Gümrük Müdürlüğünde kalabilmesi için rüşvet vermekten ibaret bulunduğundan bu eylemine uyan TCK'nun 220 ve 80 inci maddelerine göre cezalandırılmalarına karar verilmesi) istenmektedir,

SANIKLARIN SAVUNMALARI :

İddia, toplanan deliller ve Cumhuriyet Başsavcısının esasa ilişkin düşüncesi karşısında sanıkların bizzat veya vekilleri vasıtasıyla yaptıkları esas hakkındaki savunmaları özet olarak şöyledir:

A) SANIK TUNCAY MATARACI'NIN SAVUNMASI:

Jandarma Astsubaylığından emekli Harun GÜREL, (Sicili müsbettir) yazısı Jandarma Genel Kumandanlığından geldikten sonra atanmıştır. Bu yazının, adigeçen tarafından elden alınıp Getirilmesi dolayısıyla bir kuşku duyulabilir, fakat bir bakan işlemlerin bu akışını izleyebilecek durumda değildir.

Jandarmanın bir görevi de kaçakçılığı önlemektir. Bu nedenle Harun GÜREL Gümrük Müdürlüğü görevini yapabilecek yeterlikte görülmüştür. Aksi düşünülse, atama kararnamesi geri çevrilirdi. Kararnamenin çıkmasıyla birlikte O'nun İpsala'daki görevinin sona erdiği görevi isabetsizdir. Adigeçen, oradaki görevini sürdürmüşse, kararname ile emrine atanmış olduğu Başmüdürlükçe O'nun yine İpsala'da çalışması uygun görülmüş demektir. Bu nedenlerle atama işleminin çıkar karşılığında yapıldığı iddiası delil yönünden açıkta kalmaktadır.

Harun GÜREL'in İpsala'daki görevinde tutulması için Bakan tarafından ayrıca rüşvet alındığı iddiasına gelince: İlgili hakkında

görevinden ötürü bir kovuşturma ve soruşturma yapılmış değildir. Adıgeçenin odasında kayak takımı bulundurması ve yabancı para ile Gümrük Pazarından sigara alması eylemlerinin Bakanla bir ilişiği olamaz.

Harun GÜREL hakkında yalnızca Vali Bekir ÖZTÜRK un bir delile dayanmayan iddiaları üzerine soruşturma açılmıştır. Aslında, Gümrük Başmüdürlüğü emrindeki bir gümrük müdürüne işten el çektirmesine Valinin yetkisi yoktur. Bakan ile Vali arasındaki çekişme bu yetki sorununda doğmuştur.

Sanık müfettiş İsmail YANLAR'm iddia ettiği işlemlerle Bakan arasında bağ kurmak insafsızlıktır.

Şaban EYÜBOĞLU'nun banka hesabı kendisinden başkasına ait olamaz. Bu hesabın paravan hesap olduğunu tanık sözleriyle kanıtlamaya hukuk açısından olanak yoktur, Sonuç olarak bu suçtan ötürü beraat kararı verilmelidir.

Bir an için, atama işlemi karşılığında çıkar sağlandığı kabul edilse bile, eylem görevi kötüye kullanmak biçiminde nitelendirilmelidir. Harun GÜREL'in söz konusu göreve atanmasını önleyen özel bir yasa kuralı bulunmadığına göre olayda TCK'nun 213. maddesinin uygulanmasına ayrıca olanak yoktur. Bundan başka, atama için bir işlem yapılmış olduğundan aynı Yasanın 80. maddesi de uygulanamaz.

B) SANIK ŞABAN EYÜBOĞLU'NUN SAVUNMASI :

Sanık Tuncay MATARACI'nın, Harun GÜREL'in atanmasından önce, O'nu Şaban EYÜBOĞLU'ndan sorduğu ve olumlu cevap aldıktan sonra atamayı yaptığı yolundaki sözleri gerçeğe aykırıdır. Çünkü, Şaban EYÜBOĞLU, birlikte destekledikleri siyasi partiden ayrılan Tuncay MATARACI'ya darılmış olup, bu dargınlık Harun GÜREL'in tayini tarihinde de sürmekte idi. Nitekim, Harun GÜREL, tayin işinde kendisine dayısı Yakup CENGİZ'in aracı olduğunu açıkça söylemekte ve bu durumu tanık Sefer EYÜBOĞLU da doğrulamaktadır.

Öte yandan Şaban EYÜBOĞLU, Refik TÜRK'ün atanmasına aracı olmaktan ayrıca suçlandığı halde «Onu. ben tayin ettirdim, diyebilecek kadar samimidir.

Rüşvete aracılık konusunda tanık Süleyman Necati TOPUZ'un ifadesi, içerdığı çelişkilerle kendiliğinden yalanlanmıştır. Gerçekten

tanık, 1978 Şubat ayında Abuzer UĞURLU'nun Hükümetin yakında düşeceğinden söz ettiğini açıklamaktadır. Oysa, daha önceden Hükümet düşmüş, 5 Ocak 1978 günü kurulan yeni Hükümette Tuncay MATARACI Bakan olmuştur.

Harun GÜREL'in atanmasında Şaban EYÜBOĞLU'nun aracı olduğunu bildiren Uğurcan ELMAS ise, ifadesinin bir yerinde, Tuncay MATARACI ile birlikte lokantasına gelenleri tanımadığını, başka bir yerinde de, Şaban EYÜBOĞLU ve Abuzer UĞURLU ile beraber geldiğini söyleyerek çelişkiye düşmüştür.

Abuzer UĞURLU tüm ifadelerinde, Harun GÜREL'in tayini ile bir ilgisinin bulunmadığını söylemektedir. Onun tarafından gönderilen havalenin, atamadan 6 ay sonraki bir tarihe rastlaması, havale ücretinin gönderilen paradan kesilmiş bulunması bu havalenin tayin ile ilgili olmadığını göstermeye yeter. Üstelik, havalede yer alan «yarın 250.000.— TL. daha çıkartılacak» notunda sözü edilen para da gelmemiştir.

Dosyadaki istihbarat raporuna göre bu atamayı gerçekleştiren Abuzer UĞURLU'dur. Salih Zehi RAKICIOĞLU'nun ifadesinden anlaşılmaktadır ki Abuzer UĞURLU, Tuncay MATARACI'yı ABD yolculuğuna uğurlamıştır. Görüldüğü üzere Abuzer UĞURLU ile Bakan arasında aracıya gerek yoktur. Nitekim, Şaban EYÜBOĞLU'nun Abuzer UĞURLU ile tanışması 1978 Haziran ayma rastlar.

Yapı ve Kredi Bankası Yukarıyabancı Şubesindeki hesaba gelen ve suç konusu sayılan paralar, Tuncay MATARACI ile Harun GÜREL'in satın aldığı apartman daireleri ile ilgilidir. Şaban EYÜBOĞLU'nun inşa ettiği binanın 2 dairesinde halen Tuncay MATARACI ailesinin oturmakta olduğu bir gerçektir. Bu durum, doğrudan alım satım sözleşmesine dayanmakta olup iddianamenin kabulü de böyledir. Taraflar 3 daire için 7 milyon lira üzerinden anlaşmışlardır. Sonradan Tuncay MATARACI'nın vazgeçmesi ve bu arada bedel konusunda anlaşmazlık çıkması nedeniyle başlatılan tapu işlemleri tamamlanamamıştır. İşte bu dairelerin bedeli olarak ilk ödeme 3.4.1978 günlü, 600.000.—TL. lık çek ile yapılmıştır. Bu paraların kabulünün suç sayılması, bunların bir cürümden kaynaklandığının bilinmesine bağlıdır. Bu yönde ise en ufak bir delil yoktur.

Gelen paraların 4-4,5 milyonluk bölümü de Harun GÜREL'in, Şaban EYÜBOĞLU'nun kardeşi Sefer EYÜBOĞLU'ndan satın aldığı

daire bedelidir. Bu bedelin tahsili, dairenin, iç dekorasyonu ve kiraya verilmesi işleriyle Şaban EYÜBOĞLU'nun meşgul olduğu, kiracıdan alınan 150.000.— TL. lık kira ücretinin Şaban EYÜBOĞLU'nun 20.5.1980 günlü çeki ile Harun GÜREL'e geçmiş olmasıyla sabittir. Tapu işlemlerinde satış bedelinin 1.080 000.— TL. ve anlaşma tarihinde 1977 yılı olarak gösterilmesinin nedeni, az vergi ödemek ve 5 yıllık zamanaşımı süresinden yararlanmaktır.

İddia ve esas hakkındaki mütalâa, Harun GÜREL'in İpsala Gümrük Müdürlüğüne tayininin sanık Abuzer UĞURLU tarafından istendiği yönündedir. Şaban EYÜBOĞLU'nun, rüşvet veren Abuzer UĞURLU'nun rüşvet paralarını rüşvet alana intikal ettirdiği iddia olduğuna göre, bu eylemlerin rüşvet veren yararına yapılmış olduğu düşünülmeli ve bu nedenle davada Türk Ceza Kanunu'nun 226, 65/3 ve 220 nci maddeleri uygulanmalıdır.

C — SANIK ABUZER UĞURLU'NUN SAVUNMASI :

Bu davada aleyhte delil olarak gösterilen tanıklar Süleyman Necati TOPUZ, Yavuz Yaşar YAMAK ve Nizamettin AYTEMİZ'in ifadeleri sokak söylentilerine dayalıdır ve bu tanıklardan ilki «paranoid sendrom» hastalığına müptelâdır.

Öte yandan sanık Uğurcan ELMAS'ın, 600.000.—TL. lık çeki Abuzer UĞURLU'ya verdiğini kesin olarak ifade ettiği söylenemez. Çünkü, adigeçenin önsoruşturma sırasındaki ifadeleri tütümüyle, şöyle olabilir, böyle olabilir biçiminde varsayımlardan ibarettir. Bilindiği gibi suçlar genellikle ölü ya da gaip kişilere yükletilmek istenir. Sanık Uğurcan ELMAS da, o tarihlerde gazetelerin yurt dışında bulunduğunu yazdığı Abuzer UĞURLU'ya suç atfında bulunarak kendisini kurtarmak istemiştir.

Delil olarak gösterilen 250,000.— TL. lık havalenin Abuzer UĞURLU tarafından gönderilmiş olamayacağı, verilen adresin yanlışlığından bellidir. Havale kâğıdındaki adreste Erenköy yazılıdır. Oysa, gerçek adres, «Batı Dilleri Merkezi-Çiftelhavuzlar» biçiminde olup, Abuzer UĞURLU'nun kendi adresini bilmediği ve Çifte havuzlar ile Erenköy'ü karıştırdığı söylenemez. Bu bakımdan, söz konusu parayı bir başkası Abuzer UĞURLU'nun adını kullanarak göndermiş olmalıdır.

Cumhuriyet Başsavcısı, esasa ilişkin mütalâasında, Abuzer UĞURLU'nun mali polis tarafından ölüm tehdidi altında alınmış

ifadesinde geçen tır başına 700.000.- TL. verdiği yolundaki ifadesine dayanmakla hataya düşmüştür. Çünkü, iddiaya göre birinci aşama olarak Abuzer UĞURLU'nun babası, yüz milyonlarca lira harcayarak mevcut bir hükümeti yıkmıştır. İddiada ikinci aşama olarak, Abuzer UĞURLU ve Mustafa UĞURLU yine milyonlar harcayarak Tuncay MATARACI'yı Gümrük ve Tekel Bakanı yaptırmışlardır. Üçüncü aşama olarak da, Abuzer UĞURLU, MATARACI'ya 10.925.000.- TL. vererek Harun GÜRELİ İpsala Gümrük Müdürlüğüne tayin ettirmiştir. Nihayet dördüncü aşamada ise, Abuzer UĞURLU, kendi tayin ettirdiği Harun GÜREL'e tır başına 700.000.—TL. vererek kaçakçılık yapmıştır. Bu kadar mantıksız bir düşünce tarzı olamaz. Abuzer UĞURLU'nun milyonlarca lira harcayarak Tuncay MATARACI'yı Bakan yaptırdıktan sonra bir gümrük müdürüne para vermesi düşünülemez. Şayet gümrük müdürüne para vermişse, birinci, ikinci ve üçüncü aşamalarda verdiği paraların ne anlamı kalır? Belirtilen bu nedenlerle beraat kararı verilmesi gerekir.

D — SANIK UĞURCAN ELMAS'IN SAVUNMASI:

Suç konusu çek Abuzer ve Sabri UĞURLU kardeşlerden biri ne borç olarak verilmiştir. Çekin, rüşvet vermek kastıyla keşide edildiği kanıtlanmış değildir. Paravan hesaba intikal edişi çek sahibinin iradesi dışında oluşan bir olaydır. Bu bakımdan beraat kararı verilmesi, bu olmazsa TCK'nun 226. ve 65. maddeleriyle kanunî ve takdirî hafifletici nedenlerin uygulanması gerekir.

E — SANIK HARUN GÜREL İN SAVUNMASI

Cumhuriyet Başsavcısının esasa ilişkin düşüncesinde Harun GÜREL'in önce Gümrük Müdürlüğüne tayini, daha sonra da kendisini bu görevde tutması için Tuncay MATARACI'ya rüşvet verdiği kabul edilmiştir. Bunun delili olarak Mehmet Adıgüzel 2.125.000.— TL. nı. Ayşe GÜREL'in 1.000.000.— TL. nı Şaban EYÜB OĞLU'nun banka hesabına havale etmiş bulunmaları gösterilmiştir. Bir yandan Şaban EYÜBOĞLU, öte yandan Mehmet Adıgüzel AS, sözü edilen 2.125.100.— TL. nın Harun GÜREL tarafından gönlerildiğini öne sürmüşlerse de, bu iddia doğru değildir.

Şaban EYÜBOĞLU, gerek Mehmet Adıgüzel AS'ın, gerek Arşe GÜREL'in gönderdiği paraların, Harun GÜREL tarafından satın alınmış olan dairenin bedeli olarak gönderildiğini söylemektedir. Ancak,

anılan apartman dairesinin 1.080.000.— TL. na satın alındığı ve bunun 700.000.— TL. lık bölümünün peşin ödenmiş bulunduğu 10.8.1977 günlü yazılı sözleşme ile sabittir. Bedelin geri kalan bölümü ise, öteki giderleri de karşılamak üzere, Ayşe GÜREL tarafından keşide edilen 8.10.1979 günlü, 500.000.— TL. lık çekle ödenmiştir. Yazılı sözleşme ve sözü edilen çek fotokopileri dosyaya konulmuştur.

Havale ettiği paraların kendisine Harun GÜREL tarafından verildiğini bildiren tanık Mehmet Adıgüzel AS'un sözleri de doğru değildir. Çünkü, adıgeçen tanık, havalelerin çıkarıldığı tarihlerde İpsala'ya henüz tayin edilmemişti. Bundan başka, adıgeçen tanığın ifadeleri çelişkilerle doludur. Örneğin, ilk ifadesinde havaleleri bir gün ara ile çıkardığını söylediği halde, ikinci ifadesinde üç ay ara ile çıkardığını bildirmiştir. Bunun gibi, kendi tayinine aracılıkta bulunanın önce Harun GÜREL olduğunu söylemiş, ikinci ifadesinde ise Şaban EYÜBOĞLU'nun aracılık ettiğini bildirmiştir. Belirtilen çelişkiler ve savunma dilekçesinde yazılı benzerleri karşısında Mehmet Adıgüzel AS'ın ifadesine dayanılarak 2.125.000.— TL. nın Harun GÜREL tarafından havale ettirilmiş olduğu kabul edilemez. Tanığın aleyhteki bu ifadesi, bir İran'lının eşyasını yağma etmesi nedeniyle Harun GÜREL tarafından İpsala'dan uzaklaştırılmasının doğurduğu kin duygularından kaynaklanmaktadır.

Ayşe GÜREL'in havale ettiği paraya gelince : Bunun da daire bedeli ile ilgili olmadığı kanıtlanmıştır. Öte yandan, Şaban EYÜBOĞLU ile Harun GÜREL arasındaki dedelerden gelen dostluk ve akrabalık ilişkileri gözönünde tutulursa, söz konusu 1.000. 000.— TL. nın Şaban EYÜBOĞLU tarafından, kendi hesabına gönderilmek üzere Ayşe GÜREL'e bırakılması olağan sayılmalıdır. Bu paranın Ayşe GÜREL tarafından doğrudan bankaya götürülmüş olmayıp, kendi banka hesabından çekilerek havale edilmiş olması kuşkulu görülebilir. Fakat, kuşkulu görülen bu durum doğrudan Harun GÜREL'e yükletilemez. Ayşe GÜREL'in havaleyi çıkardığı 15.8.1979 tarihi, Harun GÜREL'in tayin edildiği 9.3.1978 ve işten el çektirilip göreve başlatıldığı 3.8.1979 günlerinden sonraki bir tarih olduğundan, havaleyi tayin ya da göreve iadeyi sağlamak amaçlarına bağlamak olanağı kalmamaktadır.

Açıklanan bu olgular karşısında Tuncay MATARACI'ya rüşvet verildiğini dolaylı olarak kanıtlayabilecek bir delil dahi bulunmadığı anlaşılmıştır.

Harun GÜREL, jandarma astsubayı olarak 25 yıllık hizmeti sonunda emekliye ayrıldıktan sonra, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 93. ve 161 /B. maddeleri uyarınca Gümrük Müdürlüğüne atanmıştır. Bu atama işleminde gerek esas, gerek biçim yönünden yasaya aykırı bir yön yoktur. Dolayısıyla hukuksal açıdan, TCK'nun 220. maddesinin uygulanmasını gerektiren şartlar ve unsurlar gerçekleşmemiş durumdadır.

Cumhuriyet Başsavcısının esasa ilişkin düşüncesinde yer alan aşağıdaki noktalara da değinmek gerekir:

Üçlü Kararnamenin yayınlanmasıyla birlikte Harun GÜREL'in İpsala'daki vekâlet görevinin sona erdiği görüşü kabul edilemez. Çünkü, vekâlet görevi kadro derecesine bağlı bir görev olmayıp, kadro ünvanı «Gümrük Müdürü» olan sanığın şahsına verilmiş bir görevdir. Kararname ile Harun GÜREL'in görev ünvanında ve görev yerinde bir değişiklik yapılmamış, yalnızca kadro derecesi değişmiştir.

Atama, iki generalin imzasını taşıyan «Sicili müsbettir» yazısına dayanılarak yapılmıştır. Bu tür atamlarda, sicil dosyasının tüm olarak getirilmesini zorunlu kılan bir yasa kuralı yoktur.

Sicil dosyasında bir iki olaya rastlanması, sicilin kötü olduğu anlamına gelmez. Haksız menfaat sağlamak eğiliminde olduğu yolundaki kanaat ise somut bir olaya dayandırılmamıştır. Oysa, sicil notunun somut olaylara dayandırılması gereği personel hukukumuzun temel kuralıdır.

Yasalarımızda, gümrük müdürlüğü kadrosuna atanabilmek için daha önce Gümrük teşkilâtında çalışmış olmak koşulu aranmamıştır. Bu görev uzmanlığı gerektirmemektedir. 5.1.1979 günlü «Atama, Yükselme ve Yer Değiştirme Yönetmeliği» de sonradan yürürlüğe girmiştir.

657 sayılı Kanunun 138. maddesiyle Valilere tanınan görevden uzaklaştırma yetkisi, il idare ve ilçe idare şube başkanları hakkında kullanılabilir. Doğrudan Gümrük ve Tekel Bakanınca tayin edilen bir gümrük müdürünün görevden uzaklaştırılmasına ilişkin bulunan yetki saptırılmasına karşı Bakanın seyirci kalması beklenemezdi. Üstelik Vali Bekir ÖZTÜRK, sanık Harun GÜREL'i göreviyle ilgili bir konudan dolayı değil, başka bir memurla olan kişisel çekişmesinden dolayı görevden uzaklaştırmıştır. Harun GÜREL'in Vali tarafından yeniden göreve başlatılması ise Tuncay MATARACI'nın gayretleri sonucunda

değil, Müfettiş Hüsnü YILMAZ'ın yaptığı soruşturma ve düzenlediği rapor üzerine olmuştur.

Müfettiş İsmail YANLAR'ın soruşturma konusu yaparak, Harun GÜREL'i kaçakçılığın elebaşısı gibi göstermeye çalıştığı kayak takımı olayından dolayı Cumhuriyet Savcılığınca takipsizlik kararı verilmiştir.

Free-Shop olayına gelince: Olayın Gümrük mevzuatıyla bir ilgisi yoktur. Cumhuriyet Başsavcısının, olayda adıgeçen Alman Adalet Bakanını yurt dışına çıkacak bir yolcu olarak belirtmesi kaygı vericidir. Harun GÜREL'in, Devletimizin konuğu olan Alman Adalet Bakanının üzerindeki Türk parasından 1.000.— TL. ndan fazlasını yurt dışına çıkarmasına müsaade etmemesi yasa gereğidir. Bu fazlalığı alıkoymak konukseverliğimize aykırı düşeceğinden, bu parayla free-shop'tan sigara ve viski alınarak Alman Adalet Bakanına verilmiştir. Bu işlemler free-shop bünyesinde cereyan etmiş olup, yurda gelen işçilerle anlaşarak Türk parasını mark ile değiştirmek sözkonusu değildir.

Olayda TCK nun 222. maddesinin uygulanması düşünülebilir. Ancak, temel koşul olan rüşvet anlaşmasının varlığı kanıtlanamamıştır. Esasen Tuncay MATARACI'nın, yasal bir işlemi, kendi hemşehrisinden rüşvet alarak yapması O'nun yapısına ve içinde bulunduğu siyasal ortama ters düşer. Tuncay MATARACI ile Abüzer UĞURLU arasında bir rüşvet anlaşması yapılmış olsa bile Harun GÜREL bu durumdan haberdar olmamıştır.

Bu nedenlerle beraat kararı verilmelidir.

DELİLLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

1 TANIK İFADELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ :

İfadelerine yukarıda yer verilen tanıklar Süleyman Necati TOPUZ Nizamettin AYTEMİZ ve Yavuz Yaşar YAMAK'ın, kaçakçılık olaylarına karışmış kişiler olduğu bizzat kendi sözlerinden ve sanıkların savunmalarından anlaşılmakta; bunlardan Süleyman Necati TOPUZ'un kaçakçılık suçundan halen Almanya'da tutuklu bulunmasıyla da bu durum belli olmaktadır.

Tanıkların belirtilen bu özellikleri, Kararın bu bölümüne konu olan suçun niteliği açısından önem kazanmıştır. Gerçekten, bir gümrük kapısına, Gümrük teşkilâtı dışından atanan bir müdürün, kimlerin yarar ve çıkarı

için bu göreve getirildiğini en iyi bilecek olanlar, kuşkusuz, kaçakçılık işleriyle yakından uğraşan kişiler olacaktır. Burada üzerinde durulması gereken yön, adları geçen tanıkların doğru ve gerçeğe uygun bilgi verip vermedikleridir. Tanık ifadeleri bu açıdan ayrı ayrı ele alınacaktır :

Interpol örgütünce üye ülkeler yargı mercilerine dağıtılmış olup bir örneği dosyada yer alan istem bülteninin, Adalet Bakanlığınca yapılan Türkçe çevirisinden; tanık Süleyman Necati TOPUZ'un, «1978 yılı Haziran ayında, Suriye, Federal Almanya üzerinden Hollanda'ya cannabis (kenevir) reçinasının naklinden» dolayı Abuzer UĞURLU ve Uğurcan ELMAS ile birlikte suç zanlısı olduğu anlaşılmaktadır. Böylece, adigeçen tanığın sanık Abuzer UĞURLU'ya olan yakınlığı ve kaçakçılık işlerinde mafia hesabına çalıştığı yolundaki sözleri bu belge ile doğrulanmaktadır.

Tanığın «paranoid sendrom» hastalığına müptelâ olduğu, sanık Abuzer UĞURLU vekili tarafından duruşmalarda öne sürülmüş ve Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Baştabibliğinin 7.8.1981 günlü yazısının onansız fotokopisi ibraz edilmiştir. Hatice TOPUZ adlı kişinin 7.8.1981 günlü dilekçesine karşılık olarak verildiği anlaşılan bu yazıda, «Süleyman Necati TOPUZ'un 5.7.1972 tarihinde paranoid sendrom teşhisiyle tedavi altına alınarak 7.7.1972 tarihinde taburcu olduğu» belirtilmektedir. Savunmaya dayanak yapılan bu yazının kişiye özel olması ve onansız bulunması bir yana, yazının içeriğine göre, iki günlük bir tedaviyi geçirmiş olan tanığı akıl hastası olarak kabule ve ifadesini değerden düşürmeye yer olmaması gerekir. Tanığın, İstanbul'a geliş tarihi ile hükümetin düşmesi olayı arasında bir bağlantı kurarak çelişkiye düştüğü ve ifadesini kendiliğinden yalanlamış olduğu ayrıca ileri sürülmüştür. Ancak, tanığın tarihleri yanlış hatırlaması, ifadesinin delil gücünü azaltmış sayılamaz. Zira, adigeçen tanık, sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun adını da Bayram olarak hatırlamış, fakat, «Tuncay MATARACI, Trakya Gümrük kapılarından... Bakırköy'de inşaat müteahhitliği yaptığımı duyduğum kel kafalı Karadenizli bir hemşehrisi vasıtasıyla para alıyordu. Adını Bayram olarak hatırladığım bu müteahhit Tuncay MATARACI ile mafia arasındaki irtibatı temin ediyordu» diyerek, sanık Şaban EYÜBOĞLU'nu tam olarak tanımlayabilmiş ve O'nun eylemlerini tümüyle kapsayabilecek biçimde özet bir bilgiyi yurt dışından verebilmiştir. Bu bilgileri, sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun bankadaki hesaplarına ilişkin kayıtlar doğrulamıştır.

Tanık Nizamettin AYTEMİZ'in ifadesine gelince : Adigeçen

tanık Yüce Divan önünde dinlendiğinde; Harun GÜREL'in İpsala'ya atanması konusunda gazetelerde yayınlanan haberler dışında bir bilgisi bulunmadığını bildirmiş, önsoruşturma sırasında kendisine işkence yapılarak ifadesinin alınmış olduğunu ileri sürmüştür. Bu nedenle önce işkence iddiası üzerinde durulması gerekmektedir :

Tanık Nizamettin AYTEMİZ'in ifadesi, kaçakçılık suçundan dolayı İstanbul'da tutuklu bulunması nedeniyle Soruşturma Komisyonunca kendi üyeleri arasında oluşturulmuş bulunan Altkurul tarafından 26.12.1980 gününde ve İstanbul'da alınmıştır. Tanık işkenceye maruz kaldığını Soruşturma Komisyonu Altkuruluna da bildirmiş ve aynen şunları söylemiştir : «Yaşar'ı ihbar ettim diye beni MİT'e götürdüler ve işkence yaparak ifademi aldılar». Görüldüğü üzere adıgeçen tanığın işkence iddiası; zamanı, yeri ve nedeni itibarıyla ve doğrudan kendi ifadesiyle belli olup Harun GÜREL'in atanması konusu ile ilgili değildir.

Öte yandan, işkence yapılarak alındığı iddia olunan ifadelere tutanaklar Soruşturma Komisyonunca ilgili yerlerden geçirilerek dosyaya konulmuştur. Bu tutanaklar incelendiğinde; adıgeçen tanığın, ifadesinin 23.10.1980 ve 1.11.1980 günlerinde Sıkıyönetim yetkililerince alındığı, fakat Harun GÜREL'in İpsala'ya atanmasıyla ilgili olarak kendisine herhangi bir soru yöneltilmiş olmadığı görülmektedir.

Belirtilen bu durumlar bir araya getirilince, tanık Nizamettin AYTEMİZ'in, sanık Harun GÜREL'in atanması olayı ile ilgili olarak ifade vermesi için herhangi bir yerde baskı altında tutulmadığı açık olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu konuda ayrıca, soruşturmanın seyri de önemle belirtilmelidir : Tanık Nizamettin AYTEMİZ, sözü edilen ifadesinde şu bilgiyi vermiştir: «İpsala kapısı bir darphaneydi. Darphaneden maksat, kaçakçılık yoluyla buradan büyük paralar elde ediliyordu ve bu paraların bir kısmı MATARACI'ya kadar dayanıyordu». İfadenin alındığı 26.12.1980 tarihi soruşturmanın başlangıç aşaması sayılabilir. Bu aşamada, elde henüz bir delil ve hatta sanık Harun GÜREL'in Tuncay MATARACI'ya rüşvet olarak para gönderdiği yolunda bir iddia dahi bulunmadığından, kimse, yukarıdaki sözleri bir tanığa söylettirebilecek kadar bilgi sahibi değildir. Bu bilgi, ancak tanık Nizamettin AYTEMİZ'in, kaçakçılık olaylarıyla yakından ilgilenmesi dolayısıyla edindiği özel bir bilgi olmakta, tanıklığının önem ve özelliği işte burada görülmektedir.

Nihayet, tanık Yavuz Yaşar YAMAK'ın verdiği kısa bilgi de, Kararın öteki bölümlerine konu olan suçlarla ilgili ifadelerinin bütünlüğü içerisinde delil gücü taşımaktadır.

Buraya kadar açıklanan olgular gözönünde tutularak adları geçen üç tanığın gerçeğe uygun ve doğru bilgi verdikleri kabul edilmiştir.

Tanık ifadeleri, sanık Abuzer UĞURLU'nun kaçakçılık işleriyle uğraştığı ve O'nun bu işlerini kolaylaştırmak amacıyla sanık Harun GÜREL'in de İpsala Gümrük Müdürlüğüne atandığı noktasında birleşmektedir. O halde, kabule göre, sanık Abuzer UĞURLU'nun kaçakçılık işleriyle uğraştığı ve sanık Harun GÜREL'in kişiliğini de iyi bildiği kanıtlanmış olmalıdır ki, sanık Abuzer UĞURLU'nun, kaçakçılık işlerinde kendisine yardımcı olacak kişinin tayini için rüşvet verdiği mantık açısından düşünülebilir. Rüşvet anlaşmasından önceki evreye ilişkin olmak üzere şu olgular saptanmış bulunmaktadır.

a) Sanık Abuzer UĞURLU'nun kaçakçılık işleriyle uğraşısı :

Kaçakçılık eylemleri, yasalarımıza göre suç sayıldığından bu yolda bir saptamanın kesinleşmiş bir mahkeme kararma dayanması gerektiği yönü tartışmasızdır. Sanık Abuzer UĞURLU hakkında böyle bir mahkûmiyet kararı bulunmadığı gibi, Yüce Divan'daki yargılama da, sanığın kaçakçılık eylemlerini saptamaya yönelmiş değildir. Burada değinilecek olgular, bir Gümrük kapısına yapılacak atamanın, adigeçen sanığı ilgilendirip ilgilendirmeyeceğini saptamaya yarayacaktır. Belirtilen nedenlerle, sanığın kaçakçılık işleriyle uğraştığı olgusu daha çok kendi sözleriyle belirlenecektir.

Sanık Abuzer UĞURLU, 17.4.1981 gününde İstanbul Cumhuriyet Savcılığında verdiği ve duruşmalarda doğruladığı ifadesinde : «Ben Bulgaristan'da 1969 yılından 1971 yılına kadar kalmış idim. 1971 yılından af çıkıncaya kadar yani 1974 yılına kadar Almnya'nın Münih kentinde buldum. Bu dönemde Almanya'da kaçakçılık yaparak geçimimi sağlıyordum, yani Almanya'dan Bulgaristan'a ve Türkiye'ye sigara gönderiyordum. Almanya'dan Tır ile veya trenle, serbest piyasadan aldığım sigaraları varış gümrüğü olarak Bulgaristan gümrüğüne kadar getiriyor ve oradan da Bulgar Hükümeti tarafından devlet teşkilâtı olarak kurulmuş ve çalışmakta olan KİNTEX tarafından varış gümrüğü olarak gereği yapılıyor ve İstanbul'dan gelen motorlara bu sigaralar o

firma tarafından yükletiliyor. O zamanlar bu sigara işini Türkiye'deki kardeşim Mustafa UĞURLU ile yapıyordum. Türkiye'de bu bakımdan gümrükle olan işleri Mustafa UĞURLU'nun yaptığını sanıyorum. Ben Bulgaristan'da bu şekilde mal transportu yaptığım için ve oradan da silâh ve sigara ve kahve olarak Türkiye'ye gönderdiğim için Bulgar Hükümeti tarafından korunmuş oluyordum. Yani kendileri ile böyle bir alış verişe girmiş bulunuyordum. Bunlar 1973 yılından önce olan ticari ilişkilerimdir. Bu arada Türkiye'ye yine aynı yolla Bulgaristan'dan aldığım yani Bulgar Hükümetinden aldığım, şimdi cinsini hatırlayamadığım silâhları da Türkiye'ye Avni KARADURMUŞ adında birisi ile sokuyordum» demiştir (K. 27, S. 17).

Sanık Abuzer UĞURLU'nun 1974 yılından sonraki kaçakçılık uğraşısı hakkında verdiği bilgiler ise, Emniyet 8. Şube Müdürlüğündeki 15.4.1981 günlü ifadesinde yer almaktadır. Ancak, sanık, bu ifadesinin kollarından asılı tutulmak suretiyle yapılan işkence altında alındığını iddia etmekte olduğundan, önce bu yön üzerinde durmak gerekmiştir: Adıgeçen sanık, anılan ifadesinde, açıkça; «Ben Tuncay MATARACI'ya rüşvet vermedim, kendisiyle hiçbir yerde birlikte bulunmadım» demektedir. Şayet, iddia edildiği gibi baskı ve işkence ile ikrar elde etmek yoluna gidilmiş olsaydı, sanığın ifadesinde yukarıdaki sözlerin tersiyle karşılaşılırdı. Başka bir anlatımla, sanık, kendisine yükeltilen rüşvet vermek suçunu ret ve inkâr edebilmiştir. Kaldı ki, sanık, anılan ifadesini tümüyle reddetmeyerek, «içerisinde doğru olan kısımlar» bulunduğunu. Cumhuriyet Savcılığında verdiği ifade sırasında da belirtmiştir. Bu nedenle, hükümde, sanık Abuzer UĞURLU'nun Emniyet Müdürlüğünde alınan ifadesinde geçen bilgilere, öteki delillerle desteklenen ölçüde yer verilecektir.

Anılan ifadesinde sanık, 1974 yılından sonraki kaçakçılık uğraşısı ile ilgili olarak: «1974 Af'fı çıktığı Türkiye'ye döndüm... Aradan ne kadar zaman geçtiğini hatırlamıyorum. Bu arada İpsala Gümrük Başmemuru olan Tali YALÇIN'ın görevli olduğu kapıdan kardeşi Nazif YALÇIN'ın aracılığıyla bir iki sigara işini yaptık. Sofya'da tanıdığım, fakat şimdi ismini hatırlayamadığım bir kaptan vardı. Hacı MİRZA ile birlikte bir gemi ile bir sigara işi yaptık. Bunu Kartal kum iskelesine indirdik. Yıl 1976 idi. Tali KUT ve Yaşar APAK Kapıkule'de vazifede idiler, bu arkadaşlar yalnız benim işimi yapmadılar... Bir gün Uğurcan'ın Restoranına gittim. Uğurcan yanıma geldi, (elimde bir kanal var) dedi, beraber iş yapalım

diye teklif etti. İş esrar işi idi. Ben kabul ettim. Sofya'dan tanıdığım Suriye'li Ahmet ŞAHİN'i buldum. Araba işini ve Hollanda'daki işi de Uğurcan yapacaktı. Araba 1977 senesinde Suriye'de yüklendi. Vapurla Avrupa'ya gitti, yakalandı denildi. Bu dava öyle kapandı. Daha sonra aynı araba kimin işini yapmışsa malla beraber yakalanıyor, şoför kaç kişi tanıyorsa hepsini söylüyor. Anlayacağınız Necati TOPUZ bu davadan yatıyor... Benim evim Büyükçekmece'de olduğu için Harun bana eve uğradı. Yanında da bir adam vardı, kendisini bana tanıştırdı, hemşehrisi olduğunu ve inşaat işi yaptığını söyledi. Harun'un buraya gümrük müdürü olması için Şaban EYÜBOĞLU vasıtasıyla Ankara'ya bir söz vermesi lâzımdı ki, onu da vermişti. Kendisine çok güveniyordu-Onun kapısından kendisiyle 6 iş yaptık. Her iş için 700'er bin lira olmak üzere toplam 4.200.000.— TL. verdim. Bu arada İbrahim TELEMEN davası çıktı. Harun'un havası çok değişmiş, Vali kendisini açığa almış tekrar göreve iade edilmişti. Sonra Harun görevden yeniden alındı, yerine kim geldi bilmiyorum. Böylelikle kapı kapandı. Tarih veremeyeceğim, aradan epey zaman geçti, A.P. Hükümeti vardı. Başka bir gün Urfi beni aradı, dedi ki; (benim İpsala ve hatta Trakya Başmüdürlüğüne birini tayin etme imkânım var, yalnız gümrükçü tanımıyorum) dedi. Kendisine sordum (nasıl olacak bu iş) diye. Emin KÖRPE'nin yapacağını söyledi. Yapacağı masrafa katılıp katılmayacağımı sordu. Benim paramın olmadığını söyledim, sonra öderim dedim. Süleyman YAVUZ'un ismini Yaşar APAK'tan öğrendim, Urfi'ye verdim. İsim verdiğimden beş ay sonra Süleyman YAVUZ İpsala Gümrük Müdürü oldu... Süleyman YAVUZ'la elektronik işi yaptım. Yaptığımız her araba için 1.500.000.— TL. kapıya para ödüyorduk» demiştir (K. 27, S. 6-12).

Sanık Abuzer UĞURLU'nun bu ifadesi, Interpol bültenine, tanıkların ve özellikle Süleyman Necati TOPUZ'un verdiği bilgilere tamamen uymaktadır. Sanık, 1976 yılında Kapıkule'de görevli Tali KUT ve Yaşar APAK'a iş yaptırmadığını söylediğine göre, sanık Harun GÜREL'in İpsala Gümrük Müdürü olarak atanmasındaki yarar daha belirgin biçimde belli olmaktadır. Böylece, doğal olarak, sanık Harun GÜREL'in bu göreve kimin tarafından getirildiğini ve kimler yararına çalıştığını en iyi bilecek olanlar, yukarıda belirtildiği gibi, yine kaçakçılarla uğraşan kişiler olacaktır.

Öte yandan, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Savcılığının 8.7.1981 günlü cevabı yazısında, sanık Abuzer UĞURLU hakkında 5 ayrı

kaçakçılık olayından dolayı soruşturma yapıldığı bildirilmiştir. Yazıya göre soruşturma konulan şunlardır :

1 — 1973 yılından itibaren, özellikle deniz yoluyla Bulgaristan'ın Varna şehrinden topluca yapılan silâh ve mermi kaçakçılığı;

2 — 1977 veya 1978 yıllarında, bir Tır dolusu oto yedek parçası kaçakçılığı;

3 — 1978 yılı Mayıs ayı sonunda Suriye'den Tır römorkuna yüklenen 1.450 Kg. esrarı yurt dışına göndermek;

4 — 1976 yılında, 300 adet Lama marka tabanca ve 600 bin adet mermi kaçakçılığı;

5 — 1977 yılında, 3 ton sanayi malzemesi ve el aletleri kaçakçılığı;

Üçüncü sırada yazılı 1.450 Kg. esrar kaçakçılığının yabancı ülkeler adlî makamlarınca ortaya çıkarıldığı İnterpol'ün sözü geçen bülteniyle sabittir. Bunun dışında, sanık Harun GÜREL'in İpsala Gümrük Müdürü olarak görev başında bulunduğu tarihlerde el konulmuş bir olay ve soruşturma yoktur. Bu durum, Yüce Divanca rüşvet anlaşmasının doğal bir sonucu olarak kabul edilmiştir. Başka bir anlatımla, sanık Harun GÜREL tarafından ortaya çıkarılmış ve el konulmuş bir olay bulunsaydı, böyle bir durumda rüşvet anlaşmasından söz edilemezdi.

b) Sanık, Harun GÜREL'in kişiliği ve sanık Abuzer UĞURLU'yla rüşvet öncesinden başlayan ilişkisi :

Sanık Harun GÜREL'in Jandarma astsubayı olarak görev yaptığı sırada askerî disipline aykırı davranışlar nedeniyle uğradığı soruşturmalar, aldığı disiplin cezaları ve yetkili komutanlarının verdiği olumsuz notlar kendi sicil dosyasında yazılıdır. Kuşkusuz, bu sicil durumunun sanık Abuzer UĞURLU tarafından bilindiği söylenemez. Ancak, dosya içerisinde yer alan, Bakırköy Cumhuriyet Savcılığının 8.4.1976 günlü iddianamesinin onanlı örneğine göre, sanık Harun GÜREL hakkında, kaçak sigara yüklü ve sahipsiz olarak bölge trafik ekibince 18.3.1976 gününde yakalanmış olan bir kamyonu kurtarmak için, sanki daha önceden bilinmeyen kişilerce çalınmış gibi göstermeye çalışmak suretiyle görevini kötüye kullanmak suçundan dolayı hakkında kamu davası açıldığı; aynı yer 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 30.11.1976 günlü kararının onanlı örneğine göre ise, sanığın mahkumiyetine yeterli ve olumlu deliller elde

edilememesi nedeniyle beraatine karar verilmiş olduğu görülmektedir. Sözü edilen olay dolayısıyla, Avcılar Jandarma Karakol Komutanı olan Harun GÜREL'in görev yerinin değiştirilmesinin ilgili makamlarca istenmesi üzerine adı geçen anılan Karakoldan alınarak, 24.11.1976 günü Çatalca'da başka bir göreve başlatıldığı, yine dosyada yer alan belgelerden anlaşılmıştır.

Sanık Abuzer UĞURLU işte bu görev değişikliğini bilecek kadar sanık Harun GÜREL'le sıkı ilişkiler içerisinde. Gerçekten, adı geçen sanık, Cumhuriyet Savcılığında verdiği ve duruşmalarda doğruluğunu kabul ettiği ifadesinde, Harun GÜREL'le olan ilişkilerini :

«1976 ya da 1977 yılları içerisinde Avcılar Jandarma Karakolunda Başçavuş olarak çalışmakta olan Harun GÜREL ile Küçükçekmece'de yazlık evim olduğu ve genellikle yazları orada kaldığımdan ve üstelik o günlerde bir arkadaşımın trafik olayına karışması nedeniyle tanıdım ve tanıştım. Aslında kendisi Karakolda belli bir süre kaldı ve Trakya tarafında bir yere tayin oldu. Bununla beraber Harun GÜREL arasına, özellikle Çekmece'deki evime gelir ve bana uğrardı. Kendisi emekli olmayı düşünürdü ve ben de kendisine, Jandarma'dan geldiği için, iyi bir muhafaza memuru olarak sivil çalışabileceğini söyledim. Kendisi ile olan arkadaşlığımız ve dostluğumuz böyle başladı ve böyle sürdü. O arada kendisi. Gün SAZAK Gümrük ve Tekel Bakam iken gümrüğe girmek üzere çalışmış fakat, başaramamış, sonra Tuncay MATARACI Bakan olunca tekrar başvurmuş ve bu kez İpsala Gümrük Müdürlüğüne tayin edilmiş olduğunu kendisi bana anlattı... Harun GÜREL ile samimi arkadaşlığımız dolayısıyla kendisi benden zaman zaman 200.000.— TL. ve 300.000.— TL. miktarlarında borç para aldığı olurdu. Bu parasal ilişkimiz kendisi Gümrük Müdürü olduktan sonra da devam etti» şeklinde anlatmıştır.

Sanık Abuzer UĞURLU'nun ifadesinin son tümcesinde sözünü ettiği parasal ilişkiyi borç verme biçiminde nitelendirmeye yer yoktur. Zira, sanık Harun GÜREL'in eşi Ayşe GÜREL in Banka hesaplarında yatan paranın tutarı, borç almayı gereksindirmeyecek düzeydedir. Bu bakımdan yukarıdaki ifadenin son tümcesi gerçekte, sanık Abuzer UĞURLU'nun Emniyet'te alınmış olup, gümrükten geçirdiği her Tır için sanık Harun GÜREL'e 700.0000.- TL. verdiğini belirten sözlerini doğrulamaktadır.

2) BANKA KAYITLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ :

Kararın deliller kesiminde gösterilen bulgular; sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun Yapı ve Kredi Bankası Yukarıyabancı Şubesindeki hesabına 3.4.1978 tarihinden itibaren sanıklar Uğurcan ELMAS, Harun GÜREL ve Abuzer UĞURLU'dan para gelmeye ve 12.4.1978 tarihinden itibaren de sanık Tuncay MATARACI'nın bu paralara tasarruf etmeye başladığını ortaya koymuştur. Bu karşılıklı hesap hareketi sonunda, 2.620.000.— TL. nin kendi üzerinde kalmış bulunduğu, sanık Şaban EYÜBOĞLU tarafından ayrıca ikrar edilmiştir. Ancak, adı geçen sanık, esasa ilişkin savunmasında; banka hesabına gelen paraların bir suçtan kaynaklandığını o tarihlerde bilmediğini ve sanıklar Tuncay MATARACI ile Harun GÜREL'e satılan dairelerin bedeli olarak bu paraları kabul ettiğini öne sürmüştür.

Sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun suç kastını belirleyebilmek için; kararın aşağıda VII. bölümünde değinilecek olan rüşvet suçuna konu olan 7.800.000.— TL. nin da, aynı banka hesabına girmiş olduğunu ve yeri geldiğinde belirtileceği üzere, adı geçen sanığın, rüşvet paralarının alınmasına aracı olmasının dışında, ayrıca eylemlerde bulunduğunu da bir bütün olarak gözönünde tutmak gerekir.

Toplanan delillere göre, sanık Şaban EYÜBOĞLU, inşa ettiği apartmandan iki daireyi, tapu işlemlerini yapmaksızın sanık Tuncay MATARACI'ya haricen satmış ve teslim etmiştir. Bunun gibi sanığın kardeşi Sefer EYÜBOĞLU da, başka bir apartmanın dairesini tapuda sanık Harun GÜREL'e satmıştır.

Sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun, banka hesabına gelen paralardan 4-4,5 milyon liralık bölümün sanık Harun GÜREL'e satılan daire bedeli olduğu yolundaki savunması tutarlı ve samimi görülmemiştir. Zira, adı geçen sanık, 18.1.1981 günü Soruşturma Komisyonu önünde; «Harun GÜREL, kardeşim Sefer EYÜBOĞLU'ndan 1,5 milyon liraya bir daire almıştı» dediği halde, Yüce Divan'da daire bedelini bu kez 4-4,5 milyon liraya yükseltmiştir. Gerçek satış bedelinin ise, sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun bildirdiği bu değerlerden hiç biri olmayıp, 1.080.000.— TL. ndan ibaret bulunduğu, sanık Harun GÜREL tarafından Yüce Divan'a ibraz edilen 10.8.1977 günlü yazılı satış sözleşmesinin onanlı örneğinden anlaşılmıştır. Ayrıca tanık olarak dinlenen Sefer EYÜBOĞLU'da, söz konusu daireyi 1.100.000.— TL. na sattığını bildirmiş ve yazılı sözleşme

altındaki imzanın kendi imzası olduğunu kabul etmiştir. Esasen sanık Şaban EYÜBOĞLU, Soruşturma Komisyonunda verdiği ifadede; Mehmet Adıgüzel AS adıyla gelen iki adet havalenin tutarlarını, 1.000.000.— ve 500.000.— TL. olarak hatırladığını bildirmiş ve satış bedelini de buna göre belirlemiştir. Oysa, Mehmet Adıgüzel AS adıyla gelen havaleler, 1.500. 000.— ve 625.000.— TL. olmak üzere toplam 2.125.000.— TL. dir. Adı geçen sanığın, «Gönderen : Şaban EYÜBOĞLU - Alacak, olan: Şaban EYÜBOĞLU» biçiminde düzenlenen havalelerin sanık Harun GÜREL tarafından gönderildiğinin ortaya çıkarıldığını İddianameden öğrenmesinden sora duruşmalarda, daire bedelinin, bu kez 4-4,5 milyon lira olduğunu savunması, Onun suç kastını açığa vurmuştur.

Özetlenirse, sanık Harun GÜREL'in satın aldığı daire bedelinin, 1.080.000. TL. ndan ibaret olduğu ve bunun 700.000.— TL. lık bölümünün sözleşme tarihi olan 10.8.1977 gününde ödenmiş bulunduğu, yazılı sözleşme, tanık Sefer EYÜBOĞLU'nun yeminli ifadeleri ve bizzat sanık Harun GÜREL'in savunmalarıyla sübuta erdiğinden sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun bu konu ile ilgili savunmalarına itibar edilmemiştir.

Sanık Abuzer UĞURLU vekilinin, 18.9.1978 günlü havale kağıdındaki adres yanlışlığına dayalı savunması da, bizzat sanık Abuzer UĞURLU'nun, daha önce sorgusu sırasında duruşma tutanaklarına geçmiş bulunan «adres benimdir» biçimindeki sözleriyle çürütülmüş durumdadır.

3) İSTİHBARAT RAPORUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ :

Türlü alanlarda Devlet çapında istihbarat elde etmek amacıyla 22.7.1965 gününde yürürlüğe konulan 644 sayılı «Milli İstihbarat Teşkilâtı Kanunu» kuralları önünde, istihbarat raporlarının sözkonusu kurallar açısından bir değer taşıdığına kuşku duyulamaz. Genel olarak yasal bir değer taşımaktadır. Yukarıda deliller bölümüne geçirilen istihbarat raporunun, içerdiği bilgiler bakımından, yukarıdaki deliller doğrultusunda olduğu görülerek, delil gücü taşıdığı kabul edilmiştir.

Nitekim, rapora göre, sanık Harun GÜREL in Kapıkule Gümrük Müdürü yapılabileceği, kendisinin İpsala'ya tayininden 15-20 gün önce haber alınmıştır. Adı geçen sanık da, evi İstanbul'da bulunduğu halde oraya tayinini istememiş olmasının nedeni önsoruşturma sırasında kendisinden sorulduğunda; «Ben direkt olarak kapılar olsun diye düşünmedim, kendileri öyle münasip gördüler, hatta Kapıkule'ye veriyorlardı sonradan

çevirdiler İpsala'ya dediler» yanıtını vererek istihbarat raporunun gerçekçiliğini ortaya koymuştur.

UYGULAMAYA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR:

A — SANIK TUNCAY MATARACI NIN DURUMU :

Gümrük ve Tekel Bakanlığı'nın, sanık Tuncay MATARACI dönemindeki üst düzey görevlileri tanık olarak dinlendiklerinde; sanık Harun GÜREL'in Gümrük Müdürü olarak atanmasına karşı çıktıklarını ve Bakanı bu atamayı yapmaktan vazgeçirmeye çalıştıklarını bildirmişlerdir. Bu görevlilerin ifadesine göre, karmaşık Gümrük Mevzuatına ve bunlarla ilgili uygulamaya yabancı bir kişinin Gümrük Müdürü olması görülmüş şey değildir. Ancak, sanık Tuncay MATARACI, bu uyarı ve engellemelere karşın, söz konusu atamayı, hizmet gereklerine aykırı olarak gerçekleştirmiş ve böylece, Türk Ceza Kanunu'nun 213. maddesinin anlatımıyla, yapmamaya mecbur olduğu şeyi yapmıştır. Sanık, atamayı yapmakla yetinmemiş, Vali tarafından iki kez işten el çektirilmiş olan sanık Harun GÜREL'in yeniden göreve başlatılması için gayret göstermiştir. Sanık Tuncay MATARACI'nın belirtilen tutum ve davranışları yaptığı rüşvet anlaşmasının içeriğinden kaynaklanmaktadır. Şöyle ki ;

Sanık Abuzer UĞURLU, Emniyet Müdürlüğünde verdiği ifade; «Harun GÜREL'in İpsala'ya Gümrük Müdürü olması için Şaban EYÜBOĞLU vasıtasıyla Ankara'ya bir söz vermesi lâzımdı, onu da vermişti, kendisine çok güveniyordu» diyerek, hem rüşvet anlaşmasının asıl taraflarından birinin sanık Harun GÜREL olduğunu, hem de anlaşmanın temel koşulunu belli etmiştir. Gerçi, sanık Harun GÜREL'in ne yolda söz verdiği belirtilmiş değilse de, Onun eylemleri bu sözün niceliğini açıklığa kavuşturmuştur. Adı geçen sanığın, toplam tutarı 10.075.000.— TL. na ulaşan 10 adet havaleyi, aralıklı tarihlerde, sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun hesabına göndermiş bulunmasından anlaşılmaktadır ki, kaçakçıların yurda kaçak mal sokmalarını sağlayacağına ve bunun karşılığında alacağı paraları sanık Tuncay MATARACI'ya aktaracağına söz vermiştir. Nitekim, sanık Tuncay MATARACI'da, sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun «Rizelidir, dürüsttür, iyi arkadaştır» biçimindeki sözleri üzerine sanık Harun GÜREL'i İpsala Gümrük Müdürü olarak tayin ettiğini kaçamaklı bir ifadeyle duruşmalarda açıklamış bulunmaktadır.

Rüşvet anlaşmasının belirlenen koşul üzerinde oluşturulduğu, yine sanık Abuzer UĞURLU'nun başkaca anlatımları ve rüşvet tanıklarının sözleriyle de doğrulanmaktadır. Gerçekten, adı geçen sanık, Emniyet Müdürlüğünde verdiği ifade sırasında şunları söylemiştir : «Gümrüklerden Tır'ları geçirirken bizden para almıyordu, bu alınan paralardan Bakanlığa yani o devrin Bakanı olan Tuncay MATARACI'ya para gönderilmiş olabilir, fakat bu konuyu gümrükçüler daha iyi bilir».

Tanık Süleyman Necati TOPUZ'un; «Tuncay MATARACI her ay Trakya Gümrük kapılarından (Dereköy-İpsala-Kapıkule kapılarından) beş milyon TL. sı alıyordu», tanık Nizamettin AYTEMİZ'in; «İpsala kapısı bir darphaneydi. Darphaneden maksat, kaçakçılık yoluyla buradan büyük paralar elde ediliyordu ve bu paraların bir kısmı MATARACI'ya kadar uzanıyordu» biçimindeki sözleri de rüşvet anlaşmasının belirlenen içeriğini pekiştirmektedir.

Rüşvet anlaşmasının bu içeriği, ceza uygulamasına iki yönden etken olmuştur:

a) Cezanın alt sınırının aşılmasına neden olarak kabul edilmiştir. Zira, rüşvet anlaşması, milli ekonomi ve genel güvenlikle sıkı sıkıya ilişkili bulunan gümrük kapılarının, kaçakçılar yararına aralanmasına yol açmıştır. Kaçakçıların, sanık Harun GÜREL'in İpsala Gümrük Müdürlüğü görevinde bulunduğu sırada Yurda hangi kaçak malları getirdikleri belli değildir. Sanık Abuzer UĞURLU'nun, Cumhuriyet Savcılığında verdiği ve doğruluğunu duruşmada kabul ettiği ifadesinde, 1974 yılından önce, Bulgaristan Hükümetinden aldığı silahları kaçak olarak Türkiye'ye soktuğunu Af Yasasına sığınarak açık açık söylediği gözönünde tutulunca, sanık Tuncay MATARACI'nın belirtilen biçimde yaptığı rüşvet anlaşmasının ağırlığı belli olmaktadır. Bu nedenle. sanık Tuncay MATARACI'nın, bu rüşvet suçundan dolayı cezalandırılmasında, Türk Ceza Kanunu'nun 213/2 maddesinde yazılı cezanın alt sınırının aşılması ve sanığın, işlediği öteki rüşvet suçlarından mahkûm olduğu cezalardan daha fazla hürriyeti bağlayıcı bir ceza ile cezalandırılması gerekli görülmüştür.

b) Rüşvet anlaşmasının saptanan içeriğine göre, anılan Yasa'nın 80. maddesinin uygulanmasına da yer kalmamıştır.

Gerçekten, Soruşturma Komisyonu Raporunda rüşvet paralarının değişik tarihlerde gönderilmiş bulunduğu olgusuna; Cumhuriyet

Başsavcısının esasa ilişkin düşüncesinde de, sanık Harun GÜREL'in önce tayinini sağlayabilmesi, sonra da İpsala Gümrük Müdürlüğünde kalabilmesi için rüşvet verdiği gerekçesine dayanılarak, adı geçen sanık ile birlikte sanıklar Tuncay MATARACI ile Şaban EYÜBOĞLU haklarında Türk Ceza Kanununun 80. maddesinin uygulanması gerektiği görüşü yer almıştır.

Ancak, sanık Tuncay MATARACI'ya, Türkiye'ye kaçak mal sokuldukça para gönderilmesi esasen rüşvet anlaşmasında öngörülmüş bulunmaktadır. Yasanın düzenlemesine göre rüşvet suçu, tarafların anlaşmaları anda tamamlanmış olacağından, Soruşturma Komisyonu Raporundaki gerekçeye dayanılarak anılan maddenin uygulanmasına yer kalmamıştır.

Yine rüşvet anlaşmasının içeriğine göre, sanık Tuncay MATARACI'nın bu anlaşmadan doğan menfaatinin sanık Harun GÜREL'in görev başında kalmasını gerektirdiği de ortadadır. Bu nedenle, sanık Tuncay MATARACI'nın Edirne Valisi tarafından iki kez işten el çektirilmiş olan sanık Harun GÜREL'i yeniden göreve başlatmak üzere gösterdiği çabalanan sanık Harun GÜREL ile yaptığı yeni bir rüşvet anlaşmasının varlığına değil, başlangıçta yapılan rüşvet anlaşmasının içeriğine bağlamak gerekli görülmüş ve isteme aykırı olarak anılan 80. madde uygulanmamıştır.

Sonuç olarak, Gümrük ve Tekel eski Bakanı sanık Tuncay MATARACI'nın, Emekli Jandarma Astsubayı Harun GÜREL'in İpsala Gümrük Müdürlüğüne atanması için sanıklar Abuzer UĞURLU, Uğurcan ELMAS ve Harun GÜREL ile rüşvet anlaşması yaparak bunlardan toplam 10.925.000.— TL. rüşvet .aldığı sübuta ermiş, sanığın savunmaları geçerli görülmemiş bulunduğundan, eylemine uyan Türk Ceza Kanununun 213/2. ve 225/1. maddeleri gereğince mahkûmiyetine karar verilmesi gerekmektedir.

B — SANIK ŞABAN EYÜBOĞLU'NUN DURUMU

Toplanan delillere göre, Gümrük ve Tekel eski Bakam Tuncay MATARACI ile çıkarıcı çevreler arasında genelde irtibatı sağladığı anlaşılan sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun; Emekli Jandarma Astsubayı Harun GÜREL'in İpsala'ya atanması konusunda en az iki kez sanık Abuzer UĞURLU ile görüşerek rüşvet anlaşması yapılmasını sağladığı ve rüşvet anlaşması gereğince gelen paraları kendi banka hesabına kabul etmek ve sonra sanık Tuncay MATARACI'ya ve onun talimatı üzerine yakınlarına

aktarmak ve ayrıca para için sanık Abuzer UĞURLU'yu sıkıştırmak suretiyle aracılığını, kesin biçimde sanık Abuzer MATARACI yararına yaptığı sübuta erdiğinden,80. madde ayırık kalmak üzere, Cumhuriyet Başsavcısının istemine uygun olarak Türk Ceza Kanunu'nun 226. ve 65. maddeleri yoluyla aynı Kanununun 213/2. ve 225/1. maddeleri gereğince cezalandırılması ve ceza miktarının saptanmasında, rüşvet anlaşmasının yukarıda değinilen vehametinin gözönünde tutulması gerekli görülmüştür.

C — SANIK ABUZER UĞURLU NUN DURUMU :

Sanık Abuzer UĞURLU; kaçakçılık işlerini kolaylaştırabilecek bir kişi olarak sanık Harun GÜREL'i bulmuş, Onu ve sanık Uğurcan ELMAS'ı da yanına alarak, birlikte, sanık Şaban EYÜBOĞLU aracılığıyla Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI ile rüşvet anlaşması yapmıştır.

Anlaşmanın rüşvet veren tarafında sanıklar Abuzer UĞURLU, Uğurcan ELMAS ve Harun GÜREL'in bir arada bulunması ve suçun anlaşmanın yapılmasıyla birlikte tamamlanmış olması nedenleriyle, sanık Abuzer UĞURLU'nun, sanık Tuncay MATARACI'ya gönderdiği 250.000.— TL.nin kendisine sanık Harun GÜREL tarafından verilmiş olduğu yolundaki savunması sonuca etkili görülmemiştir. Zira, adı geçen sanık, Gümrükten her Tır geçişinde sanık Harun GÜREL'e para vermiştir. Bu oluşa göre sanık Abuzer UĞURLU'nun öteki sanık Harun GÜREL'in aracısı kabul edilemez.

Rüşvet anlaşmasının konusu, sanık Harun GÜREL'in Bakan tarafından uygun görülecek herhangi bir yere ve göreve tayin edilmesi değildir. Atamanın, kaçakçılığa elverişli olan Kapıkule Gümrük Kapısına yapılması rüşvet anlaşmasında öngörülmüş, sonradan İpsala daha uygun bulunmuştur. Bu durum kanun ve nizamlara aykırılıkların derecesini artırdığından, Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinde yer alan açık kural gereğince burada da cezanın alt sınırının aşılması gerekli görülmüştür.

D — SANIK UĞURCAN ELMAS'IN DURUMU :

Sanığın eylemleri, Soruşturma Komisyonu Raporunda rüşvet verene aracılık biçiminde nitelendirilmiş olmakla beraber, yapılan yargılama, bu eylemlerin doğrudan rüşvet verme derecesine vardığını ve sanığın tamamiyle sanık Abuzer UĞURLU'nun yanında yer aldığını göstermiştir.

Gerçekten, sanık Uğurcan ELMAS, ön soruşturma sırasında,

18.2.1981 günü verdiği ifadede sanık Abuzer UĞURLU tarafından, 1968-1969 yıllarında getirilen kaçak sigara işine ortak edildiğini açık açık söylemiş bulunmaktadır.

Geçmişte böylesine bir ortaklık mevcut olduğuna ve sanık Abuzer UĞURLU, gümrük kapılarına tayin konusunu sanık Şaban EYÜBOĞLU ile konuşma yeri olarak sanık Uğurcan ELMAS'ın lokantasını seçtiğine göre, adı geçen sanığın rüşvet anlaşmasının dışında kaldığı, yalnızca para ödemesinde aracı olduğu düşünülemez. Nitekim, Abuzer UĞURLU, Uğurcan ELMAS ortaklığının, rüşvet anlaşmasından sonra da sürdüğü, 1978 Haziran ayında yaptıkları 1450 Kg. lık esrar kaçakçılığından dolayı her ikisinin de İnterpol örgütüne aranmakta olduğu, hem Abuzer UĞURLU'nun Emniyet Müdürlüğünde verdiği ifadeden, hem de İnterpolün daha önce sözü edilen bülteninden anlaşılmaktadır. Bu nedenlerle, sanık Uğurcan ELMAS'ın 600.000.— TL. lık suç konusu çeki, rüşvet anlaşmasının doğrudan doğruya bir tarafı olarak sanık Abuzer UĞURLU'ya verdiği ve bu kanaldan sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun paravan banka hesabına geçirdiği kabul edilmiş ve sonuçta Cumhuriyet Başsavcısının istemine uygun olarak Türk Ceza Kanun'unun 220. maddesi gereğince mahkûm edilmesi gerekli görülmüştür.

Anılan madde çerçevesinde ceza tutarlarının saptanmasında, sanık Abuzer UĞURLU'nun suçluluk derecesinde değinilmiş olan durumlar göz önünde tutulmuş ve her iki sanığa aynı cezanın verilmesi uygun bulunmuştur.

E — SANIK HARUN GÜREL İN DURUMU :

Soruşturma Komisyonu Raporunda sanık Harun GÜREL; kendisinin tayini için yapılmış olan rüşvet anlaşması gereğince, kimi kaçakçılar ve özellikle sanık Abuzer UĞURLU tarafından verilen rüşvetin 10.075.000.— TL. lık bölümünü, rüşvet alan Tuncay MATARACI'ya iletilmek üzere, değişik tarihlerde, sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun paravan banka hesabına göndermiş bulunmasından dolayı suçlanmıştır. Toplanan ve yukarıda açıklanmış olan delillerle sanığın, rüşvet verdiği sübuta ermiştir.

Gerçekten, sanık Harun GÜREL, kimi kaçakçılardan ve bu arada özellikle Abuzer UĞURLU'dan aldığı paraları sanık Şaban

EYÜBOĞLU'nun banka hesabına göndermiştir. Ancak, sanığın, Gümrükten Tır geçirmesi karşılığında kaçakçılardan para aldığı ve esasen rüşvet anlaşmasının da bu koşula bağlı olarak yapılmış bulunduğu, sanık Tuncay MATARACI'nın eylemleri dolayısıyla belirtilmiş, olup bunların yinelenmesine gerek görülmemiştir. Yargılamanın sonucuna göre, sanık Harun GÜREL'in, bu rüşvet anlaşmasının taraflarından biridir. Nitekim, sanık Şaban EYÜBOĞLU, önsoruşturma sırasındaki 13.1.1981 günlü ifadesinde; bir otelde, arkadaşlarının «meşhur Abuzer UĞURLU şudur» diyerek gösterip tanıştırdıklarını bildirmiş, Yüce Divan'daki sorgusunda ise; tanıştırmayı yapan arkadaşının sanık Harun GÜREL olduğunu açıklamıştır.

Belirtilen nedenlerle, sanık Harun GÜREL'in eyleminin soruşturma Kurulu Raporunda yazılı olduğu gibi rüşvet verene aracılık değil, Cumhuriyet Başsavcısınca esas hakkındaki düşüncesinde belirtildiği üzere, «rüşvet vermek» biçiminde nitelendirilmiştir.

Sanığın eylemine uyan Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinde, rüşvet vait, teklif ya da ita eden kimse için, «kanun ve nizamla vukubulan muhalefetin derecesine ve istenilen şeyin kısmen veya tamamen yapılmış olup olmamasına göre» cezanın artırılabilmesi öngörülmüştür.

Sanık Tuncay MATARACI'nın cezasının artırılmasında gösterilen nedenler sanık Harun GÜREL yönünden de geçerlidir. O halde, sanık Harun GÜREL'e, rüşvet vermek suçundan dolayı eylemine uyan Türk Ceza Kanununun 220. maddesinde yazılı cezanın üst sınırı uygulanmalıdır.

VII — HAYDARPAŞA GÜMRÜK MÜDÜR VEKİLLİĞİNE ATANMASINDAN KISA BİR SÜRE SONRA TUTUKLANMASI NEDENİYLE VEKALET GÖREVİNDEN UZAKLAŞTIRILAN VE SONRA DA AÇIĞA ALINAN ALİ GALİP KAYIRAN'IN YENİDEN AYNI GÖREVE ATANMASI İÇİN RÜŞVET ALMAK VE VERMEK SUÇ LARI :

İDDİA :

Soruşturma Komisyonu Raporunda ;

A — Sanık Tuncay MATARACI'nın :

«Haydarpaşa Gümrük Müdür Vekilliğine atanmasından kısa bir süre sonra (babalar operasyonu) diye bilinen soruşturma sırasında tutuklanan

ve bir süre sonra tahliye olunan Ali Galip KAYIRAN ın yeniden aynı göreve getirilmesi veya Haydarpaşa Gümrüğüne onun paralelindeki bir müdürün atanması için Ali Galip KAYIRAN'dan 1.500.000.— TL., Yusuf YAMAN'dan 5.000.000- TL., et ihracatçısı Mustafa ÖZSOY'dan 2.800.000.— TL. olmak üzere toplamı 9.300.000.— TL. tutarında rüşvet almak suretiyle Türk Ceza Kanununun 213, 225 ve 80 nci maddelerini ihlâl ettiği»

B — Sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun :

«Ali Galip KAYIRAN'ın atanması işiyle ilgili olarak bir kısım kaçakçılar ve Ali Galip KAYIRAN'la görüşerek Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI ile bu kişiler arasındaki rüşvet arlaşmasına aracı olduğu ve bu meyanda demir ithalatçısı Yusuf YAMAN'ın verdiği 5.000.000.— TL. Mustafa ÖZSOY'un verdiği 2.800.000.— TL. ve Ali Galip KAYIRAN'ın verdiği 1.500.000.— TL. paravan banka hesaplarında gizlemek suretiyle ve bilahare Tuncay MATARACI'nın verdiği talimat gereğince gerek Tuncay MATARACI'ya gerekse onun belirttiği diğer kişilere intikalini sağlayarak suçun işlenmesine müzaheret ve muavenette bulunduğu ve böylece Türk Ceza Kanununun 65 ve 226 ncı maddeleri delaletiyle aynı Kanunun 213 ncü ve 80 nci maddesini ihlâl ettiği;

C — Sanık Ali Galip KAYIRAN'ın :

«Haydarpaşa Gümrük Müdür Vekilliği sırasında ünlü bir kaçakçılık suçuna karıştığı iddiasıyla bazı kimselerle birlikte tutuklanması nedeniyle işten elçektirildiği tahliye olduktan sonra, tekrar işe alınması için bir kısım kaçakçılar tarafından sürdürülen çabalara iştirak ederek, Yaşar YAMAK'tan borç adı altında aldığı 1,5 milyon liralık çeki Tuncay MATARACI'ya iletmek suretiyle Türk Ceza Kanununun 220 nci maddesini ihlâl ettiği»;

D — Sanık Yusuf YAMAN'ın :

«Ali Galip KAYIRAN'ın tayini ile ilgili olmak üzere Nusret GERDAN eliyle 2.000.000.— TL. ve ayrıca Necati KUTLU eliyle

3.000.000.— TL. olmak üzere toplam 5.000.000.— TL. tutarındaki rüşveti Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'ya iletmek üzere Şaban EYÜBOĞLU adına açılan paravan hesaba göndermek suretiyle Türk Ceza Kanunu'nun 220 nci maddesini ihlâl ettiği»;

ileri sürülmüştür.

İDDİALARA İLİŞKİN OLGULAR :

Sanık Tuncay MATARACI; görevi süresince olumlu bir sicile sahip olmayan, yeteneksiz ve hakkında görevi ile çeşitli söylentiler bulunan, bu nedenlerle de kendi Bakanlık döneminde Derince Gümrüğünden alınarak etkin olmayan bir göreve getirdiği Ali Galip KAYIRAN'ı aradan bir süre geçtikten sonra bu kez de 23.11.1978 tarihinde Bakanlık ileri gelenlerinin karşı çıkmalarına rağmen önemli bir gümrük kapısı olan Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğü Vekilliğine atamıştır.

Sanık Ali Galip KAYIRAN, bu görevini sürdürürken 16.4.1979 günü İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığınca gözaltına alınmış, 23.4.1979 gününde de Sıkıyönetim Askeri Mahkemesince tutuklanmıştır. Tutuklama kararının dosya içerisinde bulunan onanlı örneğinde tutuklama nedeni olarak sanığın, toplu silâh kaçakçılığı yaptığı, 1567 ve 6136 sayılı Yasalara aykırı davrandığı yolunda güçlü belirtilerin bulunması gösterilmiştir. Sanık, 30.4.1979 gününde salıverilmiş olmakla beraber, hakkındaki soruşturmanın devam etmekte olduğu getirilerek incelenen hazırlık soruşturma dosyasından anlaşılmıştır.

Ancak, sözü edilen hazırlık soruşturması dosyasında yer alan belgelerden bir bölümünün onanlı örnekleri Soruşturma Komisyonunca çıkartılarak sanık Tuncay MATARACI ve suç ortakları ile ilgili soruşturma dosyasına daha önceden konulmuş bulunmaktadır. Önemli belgelerden biri, İbrahim TELEMEN adlı kişinin İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığına göndermiş olduğu 25.3.1979 günlü ihbar mektubudur (K. 12, S. 152-155). Bu mektupta, kaçakçılığın nasıl yapıldığı, kaçakçıların adı açıklanarak anlatılmakta ve Haydarpaşa Gümrük Müdür Vekili Ali Galip KAYIRAN'ın kaçakçıların en büyük yardımcısı olduğu, Haydarpaşa'dan her ay 15-20 bin tabancanın sokulup Abuzer'e verildiği ileri sürülmektedir. Bu ihbar üzerine girişilen soruşturma dolayısıyla sanık Ali Galip K.AYIRAN'ın evinde yapılan aramada 590.000. —TL. nakit para, toplam tutarı 1.774.500.—TL. na ulaşan 19 adet bono, iki galon viski, yabancı para kolleksiyonu ele geçirilmiş ve ayrıca adıgeçen sanık adına 1.000.000.— TL.lık bir banka hesabının varlığı saptanmıştır.

Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğünü vekâleten tedvire memur edilmiş olan sanığın sözü edilen soruşturma nedeniyle gözaltına alınması üzerine 19.4.1979 tarihinde vekâlet görevine son verilmiş ve 30.4.1979 tarihinde salıverilmesinden hemen sonra işten elçektirilmiş olması nedeniyle tekrar aynı göreve iadesi konusunda girişimlere başlanılmıştır.

Yukarıda miktarları belirtilmiş olan paraların bu girişimlerden olumlu sonuç alınmasını temin amacıyla rüşvet olarak verildiği hususundaki delillere gelince;

1) RÜŞVET ANLAŞMASININ OLUŞUM VE KONUSU :

Tanık Ahmet ALTINAL 23.2.1981 günlü ifadesinde, özetle; sanık Ali Galip KAYIRAN ile Mustafa ÖZSOY'u çok önceden tanıdığını, Babalar Operasyonundan sonra, bir gün, yazıhanesine gelen Mustafa ÖZSOY'un yanında getirdiği Şaban EYÜBOĞLU'nu; «Bakanın en yakın dostlarından biridir» diye kendisine ve orada bulunan Ali Galip KAYIRAN'a tanıttığını, konuşmalar sırasında Mustafa ÖZSOY'un «bir tayin işiniz olursa evelallah yaparım» dediğini, bu arada beş milyon liranın sanıklardan Şaban EYÜBOĞLU na verildiği ya da verileceğinden söz edildiğini, bu buluşma ve görüşmeden sonra bir başka gün Mustafa ÖZSOY'un kendisini telefonla arıyarak Kabataş'ta Hüseyin ÇİLİM'in Set üstündeki yazıhanesine çağırdığını, sanıklar Şaban EYÜBOĞLU ve Ali Galip KAYIRAN'm da hazır bulunduğu toplantıda sanık Ali Galip KAYIRAN'ın açığa alınmasından sonra yeniden tayini konusunun ele alındığını ve Mustafa ÖZSOY'un her an bu tayini yaptırabilecek tavır takındığını ve bu iş için tutarını karşılayacağını belirttiği

2.250.000.— TL. İk bir çeki kendisinden istediğini, bu çeki kendisinden istemesinin nedenini Mustafa ÖZSOY'un, adının çeklerde görülmemesi tarzında yorumladığını, sözü geçen toplantıda kendisinden istenilen bu hatır çekini vermemiş olmakla beraber sanık Ali Galip KAYIRAN'm ısrarı üzerine ertesi gün verdiğini, tarihi açık bırakılan 2.250.000.— TL. lık bu çekin 1980 yılı Haziran ayında İzzet KÜÇÜKKAYA adındaki kişi tarafından tahsile konulmuş çek karşılığının halen adıgeçen kişiye taksitler halinde ödenmekte olduğunu söylemiş; (K. 7, S. 35—58) tanık Yavuz Yaşar YAMAK'da ön ve son soruşturma aşamalarındaki ifadelerinde;

Ali Galip KAYIRAN'm salıverilmesinden 15—20 gün sonra bürosuna geldiğini ve acilen paraya ihtiyacı olduğunu bildirerek 2 milyon lira istediğini, bu 2 milyon liralık borç isteğine karşılık ona, çekle 1,5 milyon lira vermiş olduğunu ve bu alacağına karşı 10 gün sonra Mehmet KURT adındaki kişiden 1 milyon lira alarak sanık Ali Galip KAYIRAN ile olan borç ve alacak ilişkisini kestiğini, adıgeçen sanığın, salıverilmesinden sonra yine eski görevine atanmayı ve böylece itibarını kazandıktan sonra

görevden istifayı düşündüğünü, bu amaçla da sanıklar Yusuf Yaman, (...) ve kimi sac tüccarlarıyla ilişki kurarak bir müteahhit aracılığıyla Tuncay MATARACI'ya 5 milyon lira gönderildiğini, ancak kendisinin ya da kendi paralelinde bir başka kişinin Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğüne tayin edilmemesi üzerine parayı verenler tarafından sıkıştırıldığını Ali Galip KAYIRAN'dan öğrendiğini beyan etmiştir (K. 7, S. 144-158).

Tanık Nizamettin AYTEMİZ ise Soruşturma Komisyonu Altkurulu önünde verdiği 26.12.1980 günlü ifadede;

Sanık Ali Galip KAYIRAN'la 1979 yılında İbrahim TELEMEN adlı kaçakçının Beyoğlu'nda otelden düşerek ölmesi üzerine tutuklanması nedeniyle Selimiye'de yattığı sırada tanıştığını, Ali Galip KAYIRAN'ın bu sırada bunalımlar geçirdiğini, intihar etmeye kalkıştığını, kendisinden neden böyle davrandığını sorunca (Elazığ Palu'lu Mustafa ÖZER adlı kişi beni devamlı tehdit ediyor ve Tuncay MATARACI'ya 5 veya 7 milyon lira ödememi istiyor, bunun için intihar edeceğim cevabını aldığını, bu tehditler sonunda Ali Galip KAYIRAN'ın Mustafa ÖZER'e bir çek doldurup verdiğini, ancak, çeki zamanında ödeyemediğini, çekin bir kere yenilendiğini, tekrar ödenemeyince de adıgeçen sanığa Adana'dan arkadaşı Ahmet ALTINAL'ın kefil olduğunu; fakat, yine ödenmemesi üzerine Mustafa ÖZER'in çeki icraya verdiğini, öte yandan, Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığınca Ahmet ALTINAL hakkında tutuklama müzekkeresi çıkarıldığını ve bir takım soruşturmalar yapıldığını, fakat İstanbul Adliyesinde daha sonra çekin iptali yoluna gidildiğini, halen çekin ortada olduğunu ve alacağın ne olduğunun da bilinmediğini bildirmiştir (K. 3, S. 140).

2) RÜŞVET KONUSU PARALARIN ÖDENMESİ HUSUSUNDAKİ OLGULAR ;

Sanık Yusuf YAMAN'ın verdiği 5.000.000.— TL.lık rüşvete ilişkin banka kayıtları :

Yapı ve Kredi Bankası Kadıköy Şubesinden, Ankara Yukarıyabancı Şubesindeki sanık Şaban EYÜBOĞLU hesabına geçirilmek üzere 10.5.1979 gününde çıkarılmış olan 3.000.000.— TL.lık havaleye ilişkin istem kâğıdında; «Gönderen : Şaban EYÜBOĞLU, Rıhtım Cad. Fuatbey İşhanı Kadıköy - İST. adına Necati KUTLU.

Alacak olan : Şaban EYÜBOĞLU 43-44 hes» ibareleri yazılıdır. Ay

rica, Necati KUTLU tarafından aynı gün ve yine Yapı ve Kredi Bankasının havalenin çıkartıldığı Kadıköy Şubesinde sanık Yusuf YAMAN'a ait 3.000.000.— TL. lık çeki tahsil ettiği de saptanmış ve adigeçen tanık bu çekin ve Ankara'daki banka hesap numarasının kendisine sanık Yusuf YAMAN tarafından verildiğini ve onun talimatı gereğince havale çıkardığını bildirmiştir.

Anılan banka şubesinden yine Yukarıyancı Şubesine

23.5.1979 gününde çıkarılmış bulunan 2.000.000.— TL. lık havaleye ilişkin istem belgesinde ise : «Gönderen : Sn. Şaban EYÜBOĞLU, Rıhtım Cad. Polat İşhanı K: 2 No: 28 Kadıköy adına Nusret GERDAN. Alacak olan : Sn. Şaban EYÜBOĞLU 43-44.» ibareleri yazılıdır. Belgede adı ve imzası bulunan Nusret GERDAN'ın sanık Yusuf YAMAN'm yeğeni ve yazılı adresin de yine adigeçen sanığın büro adresi olduğu saptanmıştır. (K. 20, S. 275).

Tanık Nusret GERDAN; önsoruşturmadaki ifadesinde, 2.000.000.— TL. nın ve Ankara'daki banka hesap numarasının kendisine sanık (...) tarafından verildiğini ve onun buyruğu gereğince havale çıkardığını ısrarla söylemiş bulunmasına karşın, son soruşturmada 2.000.000.— TL. nın (...)’den borç olarak alınmış olması nedeniyle olayı karıştırdığını, paranın aslında sanık olan dayısı Yusuf YAMAN'ın isteği üzerine havale ettiğini bildirmiştir (Yüce Divan Tutanağı, S. 1339).

Sanık (...) ise, gerek soruşturmadaki yüzleştirme gerekse duruşma sırasında; tanık Nusret GERDAN eliyle hiçbir yere havale göndermediğini ve sanık Yusuf YAMAN'a da sözü geçen parayı borç olarak verdiğini hatırlamadığını bildirmiştir. Bu durumda yukarıda gösterilen iki havalenin sanık Yusuf YAMAN tarafından Şaban EYÜBOĞLU'nun adı verilerek gönderildiği sonucuna varılmaktadır.

Diğer taraftan sanık Şaban EYÜBOĞLU da söz konusu toplam 5.000.000.— TL. nın sanık Tuncay MATARACI'ya gönderilen para olduğunu kabul etmiştir.

Tanık Yavuz Yaşar YAMAK'ın, Türk Ticaret Bankası Göztepe Şubesindeki hesabından keşide ederek sanık Ali Galip KAY IRAN'a verdiği 14.6.1979 günlü hamiline çek karşılığı olan 1.500.000.— TL. nın Adem RAKICIOĞLU tarafından tahsil edilerek İstanbul Bankası Unkapanı Şubesindeki hesabına geçirildiği banka kayıtlarıyla belgelenmiştir.

Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU, sözü edilen çekin tahsil edilmek üzere kendisine sanık Tuncay MATARACI tarafından verildiğini bildirmiştir. Öte yandan, çek sahibi Yavuz Yaşar Yamak ile gerek Adem RAKICIOĞLU, gerek, sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU arasında söz konusu çekin verilmesini gerektiren kişisel ya da ticari nitelikte herhangi bir ilişkinin varlığı da saptanamamıştır.

Adem RAKICIOĞLU'nun anılan banka şubesindeki hesabının, sanık Tuncay MATARACI'nın aldığı rüşvet paralarından bir bölümünün toplandığı paravan nitelikte bir hesap olduğu yukarılarda açıklanmış bulunmaktadır.

Adının karıştığı silah kaçakçılığı nedeniyle tutuklanan sanık Ali Galip KAYIRAN'ın salıverilmesini izleyen günlerde yeniden aynı görevine iade edilmesi için girişimlerde bulunduğu tanık sözlerinden anlaşılmaktadır.

Adıgeçen sanığın, salıverilmesinden bir süre sonra tanık Yavuz Yaşar YAMAK'tan borç para istediği ve aldığı, aralarında bu tür bir ilişkinin bir kez vuku bulduğu, her ikisinin sözlerine göre kesinlik kazanan bir olgudur. Nitekim, tanık Mehmet KURT Soruşturma Kurulunda verdiği ve doğruluğunu Yüce Divan önünde kabul ettiği ifadesinde, sanık Ali Galip KAYIRAN'ın salıverilmesinden sonraki bir tarihte, birlikte dışarıda yemeğe çıktıklarında demir işine yatırmak üzere bir arkadaşından borç para alacağını söylenen sanığın Yavuz Yaşar YAMAK'ın Bağdat Caddesindeki bürosuna uğradığını, dışarıda beklerken bir süre sonra kendisinin de çay içmek için büroya çağrıldığını, birlikte bürodan çıktıklarında sanık Ali Galip KAYIRAN'ın, «ben işimi hallettim» dediğini, sanığın elinde 1-1,5 milyon liranın konulabileceği paket ya da bir çanta olmadığından istediği borç parayı Yavuz Yaşar YAMAK'tan çek olarak almış olması gerektiği kanatinde olduğunu bildirmiştir.

Tanık Yavuz Yaşar YAMAK'ın keşide ettiği tüm çeklerin kullanıldığı yerler banka kayıtlarıyla bellidir. Sanık Ali Galip KAYIRAN'ın tanık beyanları hilâfına parayı nakden aldığına ilişkin savunması da hiçbir delil ile doğrulanmadığı gibi, sanık bu tarz bir savunmayı yeğleyerek çekin kullandığı yeri gizlemeye çalışmıştır. Bu durumda, yukarıda, belirtilen olgular gözönünde tutulunca suç konusu 14.6.1979 günlü, 1.500.000.— TL. İlk çek'in sanık Ali Galip KAYIRAN tarafından sanık Tuncay MATARACI'ya verildiğinin kabulü gerekmektedir.

Kaçak olan Mustafa ÖZSOY'un verdiği 2.800.000.— TL. lık rüşvete ilişkin banka kayıtları .

Mustafa ÖZSOY'un Türk Ticaret Bankası ve Osmanlı Bankası Şubelerindeki hesapları üzerinden keşide etmiş olduğu Türk Ticaret Bankası Çağlayan Şubesindeki hesaptan keşide edilen

15.6.1979 günlü, 658902 no.lu 400.000.— TL., Osmanlı Bankası Adana Şubesindeki hesaptan keşide edilen 4.9.1979 günlü, 416761 no.lu

1.0. 000.— TL., aynı hesaptan keşide edilen 11.10.1979 günlü, 416762 no.lu 500.000.— TL., Osmanlı Bankası Kabataş Şubesindeki hesaptan keşide edilen 30.11.1979 günlü, 462383 no.lu 900,000.— TL. tutarındaki çeklerin sanık Şaban EYÜBOĞLU tarafından tahsil edilerek Yapı ve Kredi Bankasının Yukarıyabancı Şubesindeki paravan hesabına geçirilmiş bulunduğu banka kayıtlarıyla belgelenmiştir .

ESAS HAKKINDA MÜTALÂA

Cumhuriyet Başsavcısı bu suçla ilişkin olarak aynen :

«Haydarpaşa gümrük müdürlüğünü vekâleten yürüten ve bu sırada tutuklanan Ali Galip KAYIRAN tahliye olunduktan sonra Şaban EYÜBOĞLU ile münasebet kurmuş, kendisi ve onun tayininden yararı olacak kimseler eski görevine dönmesi için girişimde bulunmuşlardır.

Ali Galip KAYIRAN, Yaşar YAMAK'tan aldığı 14.6.1979 tarihli 1,5 milyon liralık çeki Tuncay MATARACI'nın paravan hesap sahibi Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun kardeşi Adem RAKICIOĞLU'nun İstanbul Bankası Unkapanı Şubesindeki hesabına intikal ettirmiştir.

Ali Galip KAYIRAN ve Yaşar YAMAK'la bir ilişkisi olmayan Salih Zeki RAKICIOĞLU çekin kendisine Tuncay MATARACI tarafından verildiğini söylemiştir.

Ali Galip KAYIRAN'ın tahliyesinden 23 gün sonra Yapı ve Kredi Bankasının Kadıköy Şubesinden iki milyon lira Nusret GERDAN tarafından Şaban EYÜBOĞLU'nun Ayrancı Şubesindeki hesabına gönderilmiştir. Nusret GERDAN duruşmada bu parayı Yusuf YAMAN'ın sekreterine bıraktığını ve Yusuf YAMAN'ın talimatı gereği olarak ondan alıp gönderdiğini ifade etmiştir.

Gene Yusuf YAMAN'ın verdiği üç milyon liralık çek Necati KUTLU tarafından Şaban EYÜBOĞLU'nun Ayrancı şubesindeki hesabına intikal ettirilmiştir.

Yusuf YAMAN 12.10.1981 tarihli dilekçesinde beş milyon lirayı Tuncay MATARACI'nın Şaban EYÜBÜĞLU nezdindeki hesabına rüşvet olarak gönderdiğini beyan ve kabul etmiştir.

Ayrıca, halen yurt dışında bulunan Mustafa ÖZSOY tarafından da 4 kaleme toplam olarak (2.800.000) lira Şaban EYÜBOĞLU'nun Yapı ve Kredi Bankası Yukarı Ayrancı Şubesindeki hesabına gönderilmiştir.

Banka kayıtları, Ahmet ALTINAL'ın Şaban EYÜPOĞLU ile Ali Galip KAYIRAN'ın Mustafa ÖZSOY tarafından birbirleriyle tanıştırdıklarına dair ifadesi (13.8.1981), Yaşar YAMAK, Mehmet KURT, Nusret GERDAN ve diğer tanıkların beyanlarıyla sübuta ermiştir.

Yukarıda sicil durumu belirtilen ve bu sicil dolayısıyla Haydarpaşa gümrük müdürlüğüne atanmasına olanak bulunmayan Ali Galip KAYIRAN'ın tekrar tayini sağlamak veya yatkın birini getirmek için kendisi veya bu işten yararı olanlar rüşvet vermiş ve bu rüşvet parası alınmış isede tayin gerçekleşmemiştir.

Bu itibarla :

1— Tuncay MATARACI'nın Türk Ceza Kanununun 213/1, 80,225/1, 227/2 ve 31.,

2 — Ali Galip KAYIRAN'ın Türk Ceza Kanununun 220.,

3 — Yusuf YAMAN'm Türk Ceza Kanununun 220 inci,

4— Şaban EYÜBOĞLU'nun Türk Ceza Kanununun 226. maddesi delaletiyle aynı Kanununun 213/1, 80, 225/1 ve 31 inci, maddelerine göre cezalandırılmalarına karar verilmesini»

istemiştir.

SANIKLARIN SAVUNMALARI

A — SANIK TUNCAY MATARACI NIN SAVUNMASI :

Sanık savunmasında özetle : «Ali Galip KAYIRAN'ın tutuklanması dolayısıyla memuriyetten kendiliğinden vazgeçtiğinin anlaşıldığını, bu

bakımdan Onun yeniden tayininin söz konusu olamayacağını, bu yön belli olunca, da iddiada bu kez, (kendi paralelinde birisinin tayini) iddiası ortaya atılarak böylece bilinmeyene doğru iddia ve davaya yön verildiğini kendi paralelinde atanacak kişinin kim olduğunun dahi bilinmediğini, Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun kardeşinin banka hesabında çıkan ve Yavuz Yaşar YAMAK'a ait olan çeki (Tuncay MATARACI verdi) demesinin aleyhte delil olamayacağını, Şaban EYÜBOĞLU'nun hesabına Yusuf YAMAN ve Mustafa ÖZSOY tarafından para gönderilmesi olgusuyla kendi arasında bir irtibat kurmanın olası bulunmadığını, olayların kendisi dışında oluştuğunu, herhangi bir ad altında para ya da çek almadığını beyanla beraatına karar verilmesini» istemiştir.

B — SANIK ŞABAN EYÜBOĞLU'NUN SAVUNMASI :

Sanık savunmasında özetle: «Suçlamanın, Yavuz Yaşar YAMAK, Nizamettin AYTEMİZ ve Ahmet ALTINAL'ın ifadelerine dayandırıldığını; bunlardan Yavuz Yaşar YAMAK ilk ifadesinde, Ali Galip KAYIRAN'a iş yapması için 1 milyon lira verdiğini ve bu alacağını sonradan tamamen aldığını söylediği halde, sonraki ifadelerinde Ali Galip KAYIRAN'ı saccıların baskısından kurtarmak için Ona çekle 1,5 milyon lira verdiğini ve ancak 1 milyon lirasını geri alabildiğini, halen 500.000.— TL. alacağı kaldığını bildirerek çelişkiye düştüğünü, Ali Galip KAYIRAN'ın Haydarpaşa'ya atanmasından önce bu iş için Tuncay MATARACI ile doğrudan doğruya görüştüğünün kendi sözleriyle sabit olduğunu, tutuklanıp salıverilmesinden sonra yeniden görev isteğini duyurmak için aracıya ihtiyacı bulunmadığı, nitekim tanık Yavuz Yaşar YAMAK'ında, Ali Galip KAYIRAN'ın Tuncay MATARACI ile direkt görüştüğünü söylediğini; suçlamanın diğer tanığı Nizamettin AYTEMİZ'in de bazı olayları Ali Galip KAYIRAN ile bir arada tutuklu buldukları 23.4.1979 - 30.4.1979 günleri arasında öğrendiğini bildirerek yanlışlara yolaçtığını, adıgeçen tanığın sözünü ettiği çekin 6.6.1980 gününde Ahmet ALTINAL tarafından Mustafa ÖZSOY'a verildiği soruşturmayla ortaya çıkarıldığına göre, bu çekle ilgili çekişmelerin bir yıl önceki tarihte öğrenilmesi olanağının bulunmadığını, Soruşturma Komisyonu'nda bu yanlışlığın farkına varılmadığını, tanık Ahmet ALTINAL'ında, duruşmada, önceki ifadesinin aksine, Mustafa ÖZSOY'un, kendisini göstererek (tayin işiniz varsa Bakanın yakın dostudur) biçiminde bir beyanda bulunmadığını açıklamış olduğunu, Mustafa ÖZSOY'la eskiden beri arkadaş olduğunu, aralarında para alıp verdiklerini, ancak, kendisine yöneltilen bir sorunun

içeriğine uygun olarak, atalarında tek kalemde 2,5 - 3 milyonluk para alıp verme olmadığını önsoruşturma sırasında bildirmiş ise de, suç konusu sayılan 2.800.000.— TL'nin bir bütün olarak gelmediğini dört kalem halinde ayrı ayrı tarihlerde ve değişik miktarlarda gelmiş bulunduğunun gözönünde tutulması gerektiğini, dördüncü kalem olarak gelen 900.000.— TL. nin Tuncay MATARACI'nın Bakanlıktan ayrıldığı 16.11.1979 gününden sonra, 4.12.1979 gününde gönderildiğini, Bakanlığı sona ermiş bir kişiye, hele olmayacağı anlaşılan bir iş için rüşvet gönderilmesinin düşünülemeyeceğini, bu nedenle Mustafa ÖZSOY'un kendisine gönderdiği 2.800.000. TL'nin, Ali Galip KAYIRAN'ın tayiniyle ilgili olduğu iddiasının dayanaksız bulunduğunu, ayrıca Mustafa ÖZSOY'a araba sattığının da bir gerçek olduğunu» belirterek beraati ne karar verilmesini istemiştir.

C — SANIK ALİ GALİP KAYIRAN'IN SAVUNMASI :

Sanık savunmasında özetle : «Olayda Ali Galip KAYIRAN'ın tanık Yavuz Yaşar YAMAK'a giderek Ondan bir miktar borç para istediği ve aldığı doğrudur. Davada çözülmesi gerekli sorun, söz konusu paranın ne amaçla, ne zaman ve ne miktarda istendiğinin; buna karşılık ne miktarda ve ne biçimde para (nakitmi, çek mi?) verildiğinin tam olarak saptanmasıdır. İddia ve esas halindeki mütalâa, tanık Yavuz Yaşar YAMAK'ın soruşturma aşamalarındaki anlatımlarına dayandırılmıştır. Ancak, adigeçen tanık;

Paranın ne amaçla istendiği konusunda :

Soruşturma Komisyonu önünde; (Ali Galip KAYIRAN'm, tayin işi için kimi tüccarlardan para aldığını ve şimdi bu tüccarların kendisini sıkıştırdıklarını belirterek para istediğini) söylediği halde, Yüce Divan önündeki tanıklığı sırasında Ali Galip KAYIRAN'ın borç para isteme nedenini, Onun işsizliğine ve bir iş yapmak arzusuna bağlanmıştır.

Ne miktarda borç para istendiği konusunda :

Soruşturma Komisyonu önünde 9.1.1981 günlü ifadesinde; (bizden iki milyon istedi ve ben iki milyon liraya karşılık kendisine bir milyon lira para verdim), 27.2.1981 günlü ifadesinde de; (geçmiş tarihtir, benden 1 mi, 1,5 mu, 2 mi istedi, benim o günkü tarihe göre hatırladığım 1 dir... Ama bu paranın rakamı 1 de olabilir. 1,5 da olabilir) dediği halde,

Yüce Divan önünde; (kendisine ikiye müsait olmadığını, bir buçuk borç verebileceğimi söyledim) demiştir.

Alınan borcun tamamen ödenip ödenmediği konusunda :

Soruşturma Komisyonu önünde; (bundan bakiye kalacak bir alacağım yoktur) dediği halde, Yüce Divan önünde, halen 500 000.— TL. alacağım vardır) demiştir.

Borç parayı ne biçimde verdiği konusunda ;

Bazı anlatımlarında nakit olarak, bazı anlatımlarında çek olarak verdiğini söylemiştir.

Öte yandan, tanık Mehmet KURT Soruşturma Komisyonu önünde yüzleştirme sırasında, Ali Galip KAYIRAN'ın (benim arabamla gittik, elimde çanta vardı. Benim para mı, çek mi aldığımı Mehmet KURT nereden bilecek) şeklindeki sözlerini doğrulamıştır.

Tanık Mahmut TUZCUOĞLU da; Ali Galip KAYIRAN'ın Yavuz Yaşar YAMAK'm bürosuna geldiği zaman kendisinin de orada bulunduğunu, Yavuz Yaşar YAMAK'ın yaptırdığı inşaatın ihtiyaçlarını bir tarafa iterek 1 milyon lirayı Ali Galip KAYIRAN'a niçin borç olarak verdiğini kendi kendine düşündüğünü, bir süre sonra Yavuz Yaşar YAMAK'ın talimatı üzerine Kadıköy İş Bankası önüne giderek tanık Mehmet KURT'un getirdiği 1 milyon lirayı alarak hemen inşaat malzemesine yatırdığını bildirmektedir.

Bu ifadeler karşısında rüşvet vermek ve almak gibi bir iddiayı kabul etmek mümkün değildir. Suçlamada özel bir yeri olan Yaşar YAMAK, kendi anlatımlarına göre, eski ve ünlü bir kaçakçı olduğundan olaylardan ve sorumluluktan kendisini dışlamak için türlü şekillerde konuşmuş ve başkalarına cürüm yüklemeyi yeğlemiştir. Bu beyan, belge ve savunmalar önünde sübuta varmak mümkün değildir. Nitekim Ali Galip KAYIRAN veya paralelindeki bir kişi Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğüne tayin edilmiş de değildir. Bu nedenlerle BERAAT kararı verilmesi şayet rüşvet vermek ve almak suçunun unsur ve koşullarının varlığı kabul edilecekse olaydaki kanuna muhalefetin ciddi olmaması ve istenilen şeyin yerine getirilmemiş bulunması nedenleriyle uygulamanın bir yıl hapis cezası üzerinden yapılması gerekir.» demiştir.

D — SANIK YUSUF YAMAN'IN SAVUNMASI :

Sanık savunmasında özetle : «Olayda Şaban EYÜBOĞLU'nun banka hesabına kendisi eliyle toplam 5 milyon lira havale edildiğinin gerçek olduğunu, fakat, bu havalenin rüşvet vermek kastıyla yapılmadığını, zira, kendisinin Tuncay MATARACI'yı ve Şaban EYÜBOĞLU'nu tanımadığını, havalenin Cemali SÖNMEZ adındaki kişinin talimatı üzerine yapıldığını, olayları haricen bilen tek tanığın Yavuz Yaşar YAMAK olduğunu, adigeçen tanığın bildiklerinin ise sadece Ali Galip KAYIRAN'dan duyduklarından ibaret bulunduğunu, buna göre, Ali Galip KAYIRAN'ın kendisinin yeniden tayini ile ilgili olarak para toplandığını ve bu parayı gönderttiğini, böylece masum kişileri yaktığını tanık Yavuz Yaşar YAMAK'ın anlattığını, tanığın bu anlatımlarından anlaşıldığı üzere kendisine verilen talimat gereğince bu paraları havale ettiğini, bir rüşvet anlaşması varsa, bu anlaşmanın Ali Galip KAYIRAN ile Tuncay MATARACI arasında yapılmış olması gerektiğini, Ahmet ALTINAL ve Mustafa ÖZSOY'un topladığı paraların Şaban EYÜBOĞLU'nun bankadaki hesabına gönderilmesine bilmeyerek aracı olduğunu, şayet olayda iki ayrı rüşvet veren bulunursa, iki ayrı rüşvet suçunun varlığının da kabulünün zorunlu olacağını, oysa, iddia ve esas hakkındaki mütalâada Tuncay MATARACI hakkında TCK'nun 213. maddesinin iki kez uygulanmasının istenmediğini; 12.10.1981 günlü dilekçesinde, paranın rüşvet olarak gönderildiğini kendisinin bugün dosyayı okuyarak öğrendiği biçimindeki sözlerini suç itirafı olarak niteleyen ve bu arada Nusret GERDAN'ın tanıklığına dayanan Cumhuriyet Başsavcısının düşüncesinin kabul edilemeyeceğini, zira, Nusret GERDAN'ın, havaleyi çıkartan kişi olmakla beraber onun sözlerinde kendisinin suç kastını açıklayan bir yön bulunmadığını, olayda TCK'nun 220. maddesinin «surlarının kendisi açısından gerçekleşmediğini, zira, Ali Galip KAYIRAN'ın sicilini bilecek durumda bulunmadığım, bu bakımdan. (kanunen yapılmaması gereken bir şeyin yapılması) için rüşvet vermek kastının bulunduğu söz edilemeyeceğini, Ali Galip KAYIRAN'ın tayini mümkün olmayınca onun paralelinde bir kişinin tayini için rüşvet verildiği iddiasının da kabule değer olmadığını,, sonuç olarak, kendisinin rüşvet anlaşması yaptığım gösterir hiçbir delil elde edilemediğini sadece tanık Yavuz Yaşar YAMAK'm ilk tavin ile ilgili olarak söylediği (Yusuf YAMAN adını Ali Galip'in Gümrük Müdürlüğüne getirilmesini sağlayanlar arasında duydum) biçimindeki sözlerin yanlış değerlendirildiğini, kendisi hakkında, Ali Galip KAYIRAN'm Haydarpaşa Gümrük Müdür Vekili

olarak tayini ile ilgili bir dava bulunmadığına göre, o olaya ilişkin tanık sözlerine dayanılarak bu davada mahkûmiyet kararı verilemeyeceğini belirterek BERAATI'ne, suç sabit görüldüğü takdirde, TCK'nun 220, 226 ve 65/3. maddeleri gereğince cezanın asgari hadden tayinine ve cezanın ertelenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

DELİLLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ :

Kararın bu bölümüne konu olan olayda sanıklar arasındaki rüşvet anlaşmasının içeriği, tanıklar Ahmet ALTINAL ve Yavuz Yaşar YAMAK'ın beyanlarıyla belirlenmiştir.

Bunlardan Ahmet ALTINAL ile sanık Ali Galip KAYIRAN'ın yıllar öncesinden başlayarak arkadaş oldukları, beraberce karpuz tarımı dahi yaptıkları ve adigeçen sanığın evinde Babalar Operasyonu sırasında ele geçirilen bonoların Ahmet ALTINAL'a ait olduğu kendi anlatımlarıyla sabittir. Bu yakın ilişkiler dolayısıyla tanık Ahmet ALTINAL'ın, sanık Ali Galip KAYIRAN'ın Haydarpaşa Gümrük Müdür Vekilliği görevinden uzaklaştırılmasından sonra aynı göreve yeniden getirilmesi amacıyla başvurulmuş girişimleri bilecek durumda bulunduğu kabul edilmiştir.

Savunmada öne sürüldüğü gibi, adigeçen tanık, olaya adı karışan Mustafa ÖZSOY'un, sanık Şaban EYÜBOĞLU'nu Bakanın en yakın dostu olarak tanıttığına ilişkin görgüye dayanan sözlerini duruşma sırasında geri almış değildir Yukarıda belirtilen yakınlık nedeniyle olacak ki adigeçen tanık, Yüce Divan önündeki tanıklığı sırasında, yalnızca, sanıkların girişim ve eylemlerini rüşvet anlaşması olarak nitelemeden çekinmiştir. Ancak, tanık, önsoruşturma sırasında, «benim nazarımda bir arkadaşım bana veya bir arkadaşıma yardımı para ile yapacak olursa ben o arkadaşına arkadaş demem. Para ile bir tayin olacağımı benden va gizlediler ya da söylemediler» diyerek bu konudaki girişimlerin niteliğini acık ve seçik belli etmiştir.

Tanık Yavuz Yaşar YAMAK'ın anlatımlarının suç kanıtı olma gücüne gelince: Kimi sanıkların savunmalarında ayrıntılı biçimde değindikleri gibi, adigeçen tanığın ifadelerinde bazı noktalarda anlatım ayrılıklarına rastlanılmaktadır. Fakat bu durum, ifadelerin geçersiz sayılmasını gerektirir nitelikte görülmemiştir. Zira, adı geçen tanığın Soruşturma Komisyonunca 9.1.1981 ve 27.2.1981 günlerinde iki kez ifadesine başvurulmuş, bunlardan ilkinde, kendisine altı ayrı suç ile ilgili

olarak ve genel biçimde sorular yöneltilmiş olduğu halde, ikinci ifadesi sadece bu davaya konu olan olay ile ilgili bulunmaktadır. Genelden özele doğru giden bu ifadelerde sonuca etkili olmayan anlatım farklarının görülmesi bu itibarla doğal sayılmıştır.

Ayrıntılar bir yana bırakıldığında, tanık Yavuz Yaşar YAMAK'ın ifadesiyle iki temel olgu aydınlığa çıkmıştır: Bunlardan biri rüşvet anlaşmasının oluşmasında sanık Yusuf YAMAN'ın sanık Ali Galip KAYIRAN ile bağlantı kurmuş olması diğeri, ise tanığın sanık Ali Galip KAYIRAN'a borç parayı çek olarak vermiş bulunmasıdır. Bu olgular ayrı ayrı ele alındığında : Birincisi, sanık Yusuf YAMAN, 12.10.1981 günlü dilekçesinde ve ayrıca savunmasında; sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun banka hesabına para gönderilmesi işinde sanık Ali Galip KAYIRAN'ın tertiplerine kurban gittiğini bildirerek doğrulanmaktadır. İkincisi de, Gümrük Kolcusu Mehmet KURT'un tanıklığıyla kesinlik kazanmaktadır. Şöyle ki; tanık olarak dinlenmiş bulunan İstanbul Gümrükleri Başmüdürü Oktay ERGÜL ifadesinde Gümrük Kolcusu Mehmet KURT ile sanık Ali Galip KAYIRAN arasında çok samimi bağlılık ve arkadaşlık bulunduğunu bildirmiş, bu yön de, sanık Ali Galip KAYIRAN'ın Yavuz Yaşar YAMAK'a olan borcunun 1 milyonluk bölümünün Mehmet KURT tarafından ödenmiş olmasıyla doğrulanmıştır. Sanık Ali Galip KAYIRAN'a yakınlığı böylece sabit olan tanık Mehmet KURT; ayrıca adigeçen sanığın, tanık Yavuz Yaşar YAMAK'tan istediği borç parayı çek ile almış olması gerektiğini söylemiştir. Zira, adigeçen tanık, yukarıda da belirtildiği gibi, sanık Ali Galip KAYIRAN ile birlikte tanık Yavuz Yaşar YAMAK'ın bürosundan çıktıklarında, 1-1,5 milyon liralık paranın konulabileceği bir paket ya da çantayı Ali Galip KAYIRAN'ın elinde görmemiştir. O tarihte, en büyük kağıt paranın 1.000.— TL. olduğu gözönünde tutulursa, 1-1,5 milyon liranın dikkati çekmeyecek biçimde ceplere yerleştirilmesi de düşünülemez. Nihayet sözü edilen olgu, sanık Ali Galip KAYIRAN'ın bu konuyla ilgili açıklamalarındaki tutarsızlıklar dolayısıyla da güç kazanmıştır. Gerçekten, adigeçen sanık ilk ifadesinde Yavuz Yaşar YAMAK'tan aldığı borç parayla sac ithalatı işine girdiğini ve buradan elde ettiği kazançla tanık Yavuz Yaşar YAMAK'a olan borcunu ödediğini bildirmişse de; soruşturma aşamaları, adigeçen sanığın Mehmet KURT'tan borç, alarak Yavuz Yaşar YAMAK'a ödemede bulunduğunu ortaya koymuştur.

Sanık Ali Galip KAYIRAN, savunmasında, Yavuz Yaşar YAMAK'tan borç parayı nakit olarak aldığını Mahmut TUZCUOĞLU'nun

görmüş olduğunu bildirmiş olmasına karşın adıgeçen tanık, önsoruşturmadaki tanıklığı sırasında bu konuda hiç bir bilgi vermemiş, Yüce Divan'da da aynen: «Galip Beyin, Yaşar Beyden talepte bulunduğu sırada yanlarındaydım, ama Yaşar Bey Galip Beye bu parayı borç verirken yanlarında değildim» diyerek bu yoldaki savunmanın tutarsızlığını ortaya koymuş, böylece tanıklar Yavuz Yaşar YAMAK ve özellikle Mehmet KURT'un görgüye dayanan tanıklığı değerini korumuştur.

Özetlenirse, tanık Yavuz Yaşar YAMAK'ın ifadeleriyle açıklık kazanan iki temel olgu, diğer kanıtlarla da doğrulanmış olduğundan, adıgeçen tanığın sözlerine savunmada yöneltelen itirazlar yerinde bulunmamıştır.

Yine savunmada ilişilen, kendisi gibi hareket edebilecek bir kişinin tayini biçimindeki iddianın da saptanan rüşvet anlaşmasının içeriğine ters düşen bir yanı yoktur. Gerçekten, tanık Yavuz Yaşar YAMAK'ın 27.2.1981 günlü ifadesine göre, sanık Ali Galip KAYIRAN, önce, yeniden aynı göreve başlamak ve böylece iadei itibar ettikten sonra görevden istifa etmeyi, fakat bu olmayınca, hazırlanmış ithalat işlerini yürütebilmek için kendi paralelindeki bir kişiyi tayin ettirmeyi düşünmüştür. Nitekim, İstanbul Gümrükleri Başmüdürü olan tanık Oktay ERGÜL'ün Soruşturma Komisyonunda verdiği ifadeye göre; sanık Tuncay MATARACI, boşalan Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğü görevi için, «Oraya adam bulamıyoruz. Hiç bilmeyen bir zatı oraya getireceğim» demiştir. Ancak, rüşvet anlaşmasına konu olan bu tayin istemleri, Başmüdür Oktay ERGÜL'ün karşı çıkması sonucu gerçekleşmemiştir.

BANKA KAYITLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ :

Adem RAKICIOĞLU ile sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun hesaplarına, tanık beyanlarıyla saptanan olgulara uygun biçimde, Mustafa ÖZSOY ve sanıklar Ali Galip KAYIRAN ile Yusuf YAMAN'dan para geldiği açıkça görülmektedir. Bu paraların, öteki rüşvet suçlarına konu olan paralarla birlikte sanık Tuncay MATARACI'ya doğru nasıl aktarıldığı, kararın önceki bölümlerinde kanıtlanmış olduğundan, burada yinelenmem iştir. Ancak, kararın bu bölümündeki suça konu olan paralardan belirli tutarların rüşvet parası olarak nitelendirilmesinin mantık açısından olanak dışı bulunduğu yolunda savunmalar üzerinde de durmak gerekir.

Savunmada, halen kaçak olan Mustafa ÖZSOY tarafından rüşvet olarak verildiği iddia edilen 2.800.000.— TL. ndan, özellikle 900.000— TL. lık bölümüne ilişkin çek, sanık Tuncay MATARACI'nın Bakanlıktan çekildiği 16.11.1979 gününden sonraki bir tarihi taşıdığına göre, yetkisi kalmamış bir kişiye, üstelik gerçekleşmemiş bir istem dolayısıyla rüşvet vermenin akıl ve mantık ölçülerine ters düşeceği öne sürülmüş ise de; halen kaçak olduğu için Mustafa ÖZSOY hakkında dava açılmamış ve bu nedenle onunla ilgili olarak bir yargıya varmak olanaksız ise de savunmada öne sürülen görüş, özellikle rüşvet alan sanık Tuncay MATARACI ve aracısı sanık Şaban EYÜBOĞLU'na uygulanacak cezaya etkili bulunduğundan, konunun tartışılması gerekli görülmüştür :

Rüşvet suçu, açık ya da çoğu kez olduğu gibi örtülü biçimde yapılan bir anlaşma ile vücut bulur. Vaad edilen para, veya menfaatin daha sonra verilmesi ya da hiç verilmemiş olması suçun oluşumunu etkilemez. Kaldı ki, olayda, vaad olunan menfaatin için gerçekleşmeyeceğinin anlaşılmasından sonra yerine getirilmesinin nedeni de şöylece saptanmış bulunmaktadır.

Örneği dosyada bulunan Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığının 8.8.1980 günlü iddianamesine göre; olay tanıklarından olan Ahmet ALTINAL hakkında, 6.6.1980 günlü ve 2.250.000.— TL. lık çeki, karşılıksız keşide etmiş bulunmasından dolayı kamu davası açılmıştır. İddianamede müşteki olarak görülen İzzet KÜÇÜKKAYA, rüşvet suçuna ilişkin bu davada tanık olarak dinlenmiş ve adigeçen, önsoruşturmadaki ifadesinde; Ahmet ALTINAL'a faizle borç para verdiğini, karşılığında da söz konusu çeki aldığı bildirmişse de, Ahmet ALTINAL'ın ne iş yaptığını dahi bilmediğinin anlaşılması ve tanımadığı bir kişiye nasıl borç para verdiğinin sorulması üzerine, «Ben cahil bir kimseyim. Çeki, Mustafa ÖZSOY verdi ve tahsil etmemi istedi. Çeki bankaya götürdüm, karşılığı bulunmadığı anlaşılınca bu durumu çekin arkasına yazdırdım ve Mustafa ÖZSOY'a geri vermek istedim. Fakat O, (biz hemşeriyiz, kendi adıyla bu çeki tahsil et) diyerek beni kandırdı. Ben de çeki götürüp Mahkemeye verdim. Aslında Ahmet ALTINAL'ı tanımam, Mustafa ÖZSOY ile olan ilişkisini de bilmem» dediği ve duruşmalarda da kabul ettiği bu ifadesi tanık Ahmet ALTINAL'ın anlatımlarını doğrulamıştır. Buna göre, tanık Ahmet ALTINAL'ın hatır için verdiği çek, İzzet KÜÇÜKKAYA eliyle aslında Mustafa ÖZSOY tarafından tahsil edilmektedir. Şayet Mustafa ÖZSOY söz konusu çeki yasal bir işlem sonucu elde etmiş bulunsaydı, tahsili için üçüncü bir kişinin aracılığına gerek duymayacaktı. Bu

sonuç, tanık Nizamettin AYTEMİZ'in sözlerini de tümüyle doğrular niteliktedir. Gerçi, adı geçen tanık, sözü edilen ifadenin baskıyla alındığı duruşmalarda öne sürmüştü de, bunun gerçek olmadığı Kararın bir önceki bölümünde belirtilmiştir. Bu nedenle, tanık Nizamettin AYTEMİZ'in Soruşturma Komisyonu Altkurulu önünde verdiği ifadesinin doğru olduğu kanısına varılmıştır. Bu ifadeden anlaşılmaktadır ki, Mustafa ÖZSOY, sanık Ali Galip KAYIRAN'ı, tutuklanmasından önceki tarihlerde tehdit etmeye ve Tuncay MATARACI'ya 5 milyon lira vermesi için zorlamaya başlamıştır. Belli ki, sanık Tuncay MATARACI Kararın aşağıdaki bölümlerinde belirtileceği üzere, görevini ağır biçimde kötüye kullanarak sanık Ali Galip KAYIRAN'ı Haydarpaşa Gümrük Müdür Vekili olarak atamak suretiyle Ondan, sanık Harun GÜREL olayında olduğu gibi menfaat ummuş, bu olmayınca da Mustafa ÖZSOY sanık Ali Galip KAYIRAN'ı tehdit etmeye başlamıştır. Sonuçta, Mustafa ÖZSOY, sanık Ali Galip KAYIRAN'dan istediği bu parayı tanık Ahmet ALTINAL'dan çek olarak elde etmiş, üstelik bu çek, yeni bir rüşvet anlaşmasının aracı olarak da kullanılmıştır. O halde, ihracaat işleriyle uğraşan ve halen kaçak bulunan Mustafa ÖZSOY'un, sanık Ali Galip KAYIRAN'ın yeniden aynı göreve getirilmesi konusunda yapıları rüşvet anlaşmasıyla vaad ettiği paranın, tayinin yapılamıyacağı anlaşmasından sonra ödemiş olmasının nedeni, nasıl olsa bu parayı ileride yine adı geçen sanıktan ve onun kefilisi durumunda olan tanık Ahmet ALTINAL'dan alabilmek olanağına sahip bulunduğu düşüncesidir. Görüldüğü üzere bu olanak kullanılmış durumdadır. Bu bakımdan olayların akışında mantığa ters düşen bir yön bulunmadığı gibi tanık Nizamettin AYTEMİZ'in sözlerinde ve çelişkili durum görülmemiştir.

Bundan başka, sanık Şaban EYÜBOĞLU, suç konusu 2.800.000,— TL. nın 900.000.— TL. lık son bölümünün Mustafa ÖZSOY'a sattığı otonun bedeli olduğunu savunmasında ayrıca ileri sürmüştü de, ancak, adı geçen sanık, 18.1.1981 günlü ifadesi sırasında otoyolu Nevzat KAUSOĞLU adındaki bir kişiye sattığını ve bedeli olarak 1.300.000.— TL.nı da Osmanlı Bankasından çektiği yolundaki beyanı karşısında, daha sonra otonun satış fiyatını 2.200.000.— TL.na çıkarması ve alıcısını da Mustafa ÖZSOY olarak göstermesi samimiyetten uzak görülmüştür.

Sanık Yusuf YAMAN'ın, Cemali SÖNMEZ adlı kişi ile sanık Ali Galip KAYIRAN'ın tertipleri sonucu sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun banka hesabına para göndermiş olduğu yolundaki savunmasına gelince:

Sanık Yusuf YAMAN'ın sözlerine göre; kendisiyle 5,5 milyon liralık sac bağlantısı yapmış olan Cemali SÖNMEZ sonradan bu bağlantıdan vazgeçmiş ve parasını istemiştir. Banka havalesinde gönderen kendi hesabına para gönderdiğinde daha az masraf ödendiğinden, Cemali SÖNMEZ'in parası sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun hesabına yine O'nun adıyla gönderilmiştir. Ancak, Cemali SÖNMEZ ölmüş olduğundan gerçekten böyle bir sac bağlantısı olayının cereyan edip etmediği yönünün tahkiki mümkün olamamıştır.

Savunmalara göre sanık Şaban EYÜBOĞLU, Cemali SÖNMEZ adındaki bir kimseyi tanımadığı gibi sanık Yusuf YAMAN'da, olay öncesine kadar sanık Şaban EYÜBOĞLU'nu tanımamaktadır. Bu durumda, sözü edilen paranın, iki tarafa da yabancı bir kimsenin hesabına ve O'nun adıyla gönderilmesi muhal ve bu yoldaki savunma samimiyetten uzaktır. Daha az havale ücreti ödemek maksadıyla bu yolun tercih edildiğine ilişkin beyan da inandırıcı görülmemiştir.

Bu itibarla sanık Tuncay MATARACI'nın, sanık Şaban EYÜBOĞLU aracılığıyla Mustafa ÖZSOY, Ali Galip KAYIRAN ve Yusuf YAMAN'dan toplam 9.300.000.— TL. rüşvet almış olduğu toplanan delillerle sübut bulmuştur.

Rüşvet olayına ilişkin maddi olgulardan sonra sanıkların bireysel olarak cezaî sorumluluk durumlarına gelince :

A — Sanık Tuncay MATARACI'nın Durumu :

Sanık Tuncay MATARACI'nın, Haydarpaşa Gümrük Müdür Vekili iken toplu kaçakçılık yaptığı, 1567 ve 6136 sayılı Yasalara aykırı davrandığı iddialarıyla tutuklanıp ve bu nedenle görevinden alınması Ali Galip KAYIRAN'ın yeniden aynı göreve getirilmesini temin için aldığı 9.300.000.—TL. lık rüşvet, alma suçunun niteliğine gelince :

Kararın XII. bölümünde belirtileceği üzere, sanık Ali Galip KAYIRAN, esasen, sicili ve yeteneği bakımından Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğü görevine vekâleten de olsa getirilebilecek durumda bir memur değildir. Asıl'da aranan niteliklerin vekilde de bulunması bir gerçektir. Üstelik sanık Ali Galip KAYIRAN, toplu kaçakçılık gibi vahim bir suçtan dolayı takip altındadır. Buna göre sanık Tuncay MATARACI, kamu hizmetlerine aykırı bir tayin isteğine bağlı olarak, kanunen yapılmaması gereken bir şeyi yapmak vaadi ile gerçekleştirilen rüşvet anlaşması gereğince verilen paraları almış ve boşalan Haydarpaşa Gümrük

Müdürlüğü görevine uygun «adam bulamamak» gibi bir bahane ile rüşvet anlaşmasını yerine getirmek için elverişli ortam aradığını da göstermiştir.

Belirtilen nedenlerle, sanık Tuncay MATARACI'nın eylemi, Türk Ceza Kanunu'nun 213/1. ve 225/1. maddelerine uygun düşmektedir.

Suç konusu 9.300.000.— TL. üç ayrı elden peyderpey alınmış olmakla beraber, rüşvet verenlerin, Ali Galip KAYIRAN'ın atanmasını sağlamağa yönelik belirli bir amaca ulaşmak için birlikte hareket etmiş olmaları ve tek bir rüşvet anlaşmasının yapılmış olması karşısında teselsül hükümlerinin uygulanmasına gerek görülmemiştir.

B — Sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun Durumu :

Sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun, rüşvet veren Mustafa ÖZSOY ve sanık Ali Galip KAYIRAN ile doğrudan doğruya, öteki sanık Yusuf YAMAN'la da sanık Ali Galip KAYIRAN aracılığıyla bağlantı kurarak rüşvet anlaşmasının yapılmasında Tuncay MAIARACI'nın aracısı olarak yer almak, sanık Yusuf YAMAN ve Mustafa ÖZSOY'dan gelen rüşvet paralarını banka hesabına kabul etmek ve bu paraları sanık Tuncay MATARACI'nın talimatı doğrultusunda kullanmak suretiyle yardımda bulunduğu sübuta ermiş, sanığın eylemi, Türk Ceza Kanunu'nun 226, 65/3. maddeleri yoluyla 213/1, 225/1. maddelerine uygun bulunmuştur.

C — Sanık Ali Galip KAYIRAN'ın Durumu :

Haydarpaşa Gümrük Müdür Vekilliği görevine 19.4.1979 günü son verilmiş olan sanık Ali Galip KAYIRAN'ın 30.4.1979 gününde salıverilmesinden sonra eski görevine tekrar atanması için sanık Tuncay MATARACI'ya rüşvet olarak 1.500.000. TL. verdiği, yukarıda değerlendirilen kanıtlarla sübut bulunmuştur.

Anayasanın 58. maddesine göre kamu hizmetlerine girmek bir hak olmakla beraber, ödevin gerektirdiği niteliklerin aranması da Anayasa gereğidir.

Sanık Ali Galip KAYIRAN, sicili ve yetenekleri bakımından Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğü görevini vekâleten de olsa yürütecek düzeyde bulunmadığını bilecek durumdadır. Çünkü, daha önce Derince Gümrük Müdürlüğünden alınıp etkin olmayan bir göreve getirildiğinde yürütmenin durdurulması istemi, Danıştay'ca idarenin savunması alındıktan sonra reddedilmiştir. O halde, sanığın, daha üst bir görev

sayılan Haydarpaşa Gümrük Müdür Vekilliği görevine atanmasını istemesi «Hakka makrun» değildir. Bu nedenle, olayda, Türk Ceza Kanunu'nun 222. maddesinin öngördüğü öge ve koşullar oluşmamakta, sanığın eylemi doğrudan 220. maddeye uygun düşmektedir.

D — Sanık Yusuf YAMAN'ın Durumu :

Demir ithalatçısı olup Haydarpaşa Gümrüğünden ithalat yaptığı kendi beyanlarıyla anlaşıl原因 sanık Yusuf YAMAN'ın, sözü edilegelen atamanın yapılması için rüşvet vermek istediğini sanık Ali Galip KAYIRAN aracılığıyla sanık Şaban EYÜBOĞLU'na ilettiği ve bu kanaldan elde ettiği hesap numarası üzerinden Şaban EYÜBOĞLU'nun banka hesabına toplam 5.000.000.— TL. lık havale gönderdiği yukarıda sıralanan kanıtlarla sübuta ermiştir.

Öteki sanıkların suçluluk durumları ile ilgili açıklamalarda belirtilen nedenlerle sanığın eylemi Türk Ceza Kanununun 220. maddesine uygun ve uygulamada da anılan maddede yazılı cezanın alt sınırının aşılması gerekli görülmüştür.

VIII — SANIKLAR HALİL İBRAHİM DEMİR, ALİ YILDIZ HAKKI KALKAVAN, SALİH AYDIN, KÖKSAL MATARACI'NIN EYLEMLERİ :

Soruşturma Komisyonu Raporunda :

A) Sanık Halil İbrahim DEMİR'in «Tuncay MATARACI'nın demir ithalâtçısı (...)»den aldığı toplam 115.000.000.— TL. tutarındaki rüşvetin 43.250.000.— TL. tutarındaki kısmını Türk Ticaret Bankası Altmbakkal Şubesinde açtırdığı 111/4798 numaralı paravan banka hesabına; 11.000.000.— TL.lık kısmını ise Denizcilik Bankası Fermenciler Şubesinde açtırdığı 1371 numaralı paravan hesabına yatırarak; keza Tuncay MATARACI'nın Rahim MEYDAN' dan aldığı 10.000.000.— TL. tutarındaki rüşvetin tamamını Türk Ticaret Bankası Altmbakkal Şubesindeki 111/4798 numaralı paravan hesabına yatırmak ve bilâhare Tuncay MATARACI'nın verdiği talimat üzerine damadı Salih AYDIN'a, damadının kardeşi İbrahim AYDIN'a, yeğeni Hakkı KALKAVAN'a ve arkadaşı Ali YILDIZ'a intikal ettirerek bu rüşvet paralarının gizlenmesine yardımcı olmak ve dolayısıyla müzaheret ve muavenette bulunarak suçun işlenmesine iştirak etmek suretiyle Türk Ceza Kanununun 65 ve 226 ncı maddeleri delâletiyle aynı Kanunun 213 ve 80 ncı maddelerini ihlâl ettiği;»

B) Sanık Ali YILDIZ'ın;

«Tuncay MATARACI'nın değişik kaynaklardan elde ettiği rüşvetlerden 25 milyon liralık kısmını, kendi ticari hesapları içerisinde gizleyerek rüşvet suçunun işlenmesini kolaylaştırdığı müzaheret ve muavenette bulunduğu, bu suretle TCK'nun 65 ve 226 ncı maddeleri delaletiyle aynı Kanunun 213 ncü maddesini ihlâl ettiği;»Sanık Hakkı KALKAVAN'ın;

C) Sanık Hakkı KALKAVAN'ın;

«Değişik kaynaklardan alınan rüşvetlerin 9.800.000.— TL. lık kısmını Yapı ve Kredi Bankası Arnavutköy Şubesinde açtığı 5604/4 numaralı paravan banka hesabına yatırmak ve bilâhare Tuncay MATARACI'nın verdiği talimat doğrultusunda Tuncay MATARACI'ya ve Köksal MATARACI'ya gerek çek gerekse nakit olarak vermek suretiyle suçun işlenmesine yardımcı okluğu, Türk Ceza Kanununun 65 nci maddesinin ifadesiyle müzaheret ve muavenette bulunduğu ve böylece Türk Ceza Kanununun 226 ncı maddesi delâletiyle aynı Kanunun 213 ve 80 nci maddeleri ihlâl ettiği;»

D) Sanık Salih AYDIN'ın;

«Kayınpederi olan Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI tarafından değişik kaynaklardan alınan rüşvetlerden toplam 10.650.000.— TL. lık kısmını Tuncay MATARACI'nın talimatı uyarınca Şaban EYÜBOĞLU, Salih Zeki RAKICIOĞLU ve rüşvete aracı olan diğer kişilerden alarak kendi paravan banka hesaplarına nakletmek suretiyle rüşvet suçunun işlenmesine müzaheret ve muavenette bulunarak suça iştirak ettiği ve böylece Türk Ceza Kanununun 65 ve 226 nci maddeleri delâletiyle aynı Kanunun 213 ve 80 inci maddelerini ihlâl ettiği;»

E) Sanık Köksal MATARACI'nın;

«Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'nın muhtelif kaynaklardan elde ettiği ve özellikle demir ithalâtçısı (...)’den aldığı rüşvetin 19.225.000.— TL. nı ve yapmış olduğu kanunsuz atamalar karşılığında müteahhit Şaban EYÜBOĞLU vasıtasıyla alınan rüşvetlerin 150.000.— TL. lık kısmını; ayrıntıları raporun ilgili bölümlerinde açıklandığı üzere banka hesaplarında gizleyerek rüşvet suçunun işlenmesine (müzaheret ve muavenette bulunmak suretiyle) Türk Ceza

Kanunu'nun 65 ve 226 nci maddeleri delâletiyle aynı Kanununun 213 üncü ve 80 inci maddesini ihlâl ettiği;»

iddia edilmiştir.

SANIK EYLEMLERİNE İLİŞKİN ÖN AÇIKLAMA :

Kararın ilk yedi bölümünde, sanık Tuncay MATARACI'nın, kimlerin aracılığıyla rüşvet anlaşması yaptığı tüm ayrıntılarıyla gösterilmiştir.

Her ne kadar, sanıklar; Halil İbrahim DEMİR, Ali YILDIZ, Hakkı KALKAVAN, Salih AYDIN ve Köksal MATARACI'nın yukarıda yedi ayrı bölümde açıklanan rüşvet anlaşmalarını, rüşvet alanın yanında suça katıldıkları iddia edilmişse de, adları geçen sanıkların, suç konusu rüşvet anlaşmalarının dışında kaldıkları, bölümlerinde gösterilen tüm olgu ve tanıklarla saptanmıştır. Daha açık bir anlatımla, adları geçen sanıklar, rüşvet suçunun oluşum ve tamamlanması için yeterli bulunan rüşvet anlaşmasının yapılmasına katılmış değillerdir. Ancak, bu bölümde gösterilen sanıklar, rüşvet anlaşmalarının oluşumlarından sonra sanık Tuncay MATARACI'nın, rüşvet olarak elde ettiği paralardan yararlanmasını temin etmişlerdir. Gerçekten sanık Tuncay MATARACI, 1978 yılı başında Gümrük ve Tekel Bakanı olduktan sonra, basımları tarafından sürekli olarak, yasa dışı yollarla menfaat sağladığı şeklinde eleştirilere ve suçlamalara muhatap olmuş ve izlenmiştir. Böyle bir ortam içerisinde sanık Tuncay MATARACI'nın rüşvet olarak elde ettiği paralarla bankalarda bizzat kendi adına hesaplar açtırması ve bu paraları bankalarda kendi adına sop laması beklenemezdi. Bu nedenle, rüşvet anlaşmalarının tamamlanmaları ve rüşvet karşılığı elde edilen çek ve menfaatlerin, kendi tasarruf alanına intikalinden sonra yukarıda adları geçen sanıklar ortaya çıkmış ve sanık Tuncay MATARACI kendilerinden yararlanmıştır.

SANIK EYLEMLERİNE İLİŞKİN MADDİ OLGULAR VE SUÇ KANITLARI :

A) Halil İbrahim DEMİR'in Eylemleri:

Bu sanıkça gerçekleştirilen ilk işlem, sanık Tuncay MATARACI tarafından, sanık Rahim MEYDAN'dan rüşvet olarak alınan ve ANBAJ Firmasına ait olup, yukarıda ilgili bölümde değinilen, 10.1.1979 günlü, 8.000.000.— TL. tutarındaki çeki tahsil ederek, Türk Ticaret Bankası Altınbakkal Şubesinde 111/4798 sayılı, kendi adına banka hesabı açtırmasıdır (K. 20, S. 176).

Rüşvet anlaşmaları sonucu elde edilmiş çeklere ilişkin olmak üzere, bu hesaba yapılan aktarmalar aynen şöyledir :

BİRİNCİ İŞLEM : Bu hesabın açılmasına ilişkin olmak üzere, yukarıda sözü edilen 8.000.000. —TL. na aittir.

İKİNCİ İŞLEM; Sanık Tuncay MATARACI'nın sanık (...)’den aldığı rüşvet paralarının toplandığı paravan banka hesaplarından birisi olan ve yukarıda sanık (...)’e ilişkin rüşvet suçlarının bölümlerinde gösterildiği üzere, sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU tarafından, küçük kardeşi Adem RAKICIOĞLU adına açtırılmış bulunan 533 no.lu hesaptan düzenlenen 13.1.1979 günlü, 12.500.000.— TL. ve 5.000.000.— TL. tutarındaki çekler, sanık Tuncay MATARACI tarafından sanık Halil İbrahim’e iletilmiş, bu sanık da, 22.1.1979 günlü işlemle, söz konusu çekleri birleştirerek bu hesaba geçirmiştir (K. 20, S. 157-176).

ÜÇÜNCÜ İŞLEM : Sanık Tuncay MATARACI tarafından, sanık Rahim MEYDAN’dan rüşvet olarak alınan ve ANBAJ Firmasına ait olup yukarıda ilgili bölümünde gösterilen, 2.000.000.— TL. tutarındaki çeki ilişkindir. Sanık Tuncay MATARACI tarafın dan sanık Halil İbrahim’e iletilen bu çek, 15.2.1979 günlü işlemle belirtilen hesaba aktarılmıştır (K. 20, S. 176).

DÖRDÜNCÜ İŞLEM: Sanık Tuncay MATARACI tarafından, sanık (...)’den alınan üç ayrı çeki ilişkin işlemidir.

Yukarıda (...)’le ilgili ikinci rüşvet suçuna ilişkin bölümde gösterildiği üzere (...)’ce düzenlenen;

6.2.1979 günlü, 715910 no.lu 3.000.000.— TL.

7.2.1979 günlü, 715912 no.lu 3.000.000.— TL.

8.2.1979 günlü, 715911 no.lu 1.000.000.— TL. tutarındaki çekler Tuncay MATARACI’ya iletilmiş, bu sanıktan da Halil İbrahim’e iletilen çekler birleştirilmek suretiyle ve 7.000.000.— TL. olmak üzere tek bir kalemde, 15.2.1979 günlü işlemle belirtilen hesaba aktarılmıştır (K. 20, S. 176-229).

BEŞİNCİ İŞLEM : Sanık Tuncay MATARACI’nın, rüşvet olarak sanık (...)’den aldığı 12.000.000.— TL. tutarındaki çeki ilişkindir. Sanık (...)’e ilişkin ikinci rüşvet suçunun açıklandığı bölümde gösterildiği

üzere, sanık (...) tarafından düzenlenen 2.6.1979 günlü, 136856 no.lu 12.000.000.— TL. tutarındaki çek sanık Tuncay MATARACI tarafından sanık Halil İbrahim'e iletdikten sonra, bu sanık tarafından 4.6.1979 günlü işlemle söz konusu çek bedeli anılan hesaba geçirilmiştir (K. 20, S. 155-174).

Böylece bu hesapta, rüşvet suçlarının sonrasında toplanan paralar tutarı 46.500.000.— TL. na ulaşmıştır.

BU HESAPTAN YAPILAN ÖDEMELER:

Sanık Halil İbrahim DEMİR tarafından sanık Tuncay MATARACI'nın talimat ve arzusuna uygun olarak yapılan ödemeler aynen şöyledir :

BİRİNCİ ÖDEME:

29.5.1979 günlü, 088736 no.lu, 450.000.— TL. tutarındaki çek, sanık Tuncay MATARACI'nın damadının babası İbrahim AYDIN'a (K. 20, S. 151),

İKİNCİ ÖDEME:

5.10.1979 günlü, 085460 no.lu, 3.000.000.— TL. tutarındaki çek, sanık Ali YILDIZ'a (K. 20, S. 150),

ÜÇÜNCÜ ÖDEME :

12.12.1979 günlü, 085468 no.lu, 3.000.000.— TL. tutarındaki çek, sanık Hakkı KALKAVAN'a verilmiştir (K. 20, S. 153).

Sanık Tuncay MATARACI'nın direktiflerine uygun olarak bu hesaptan yapılan ödemelerde böylece 6.450.000.— TL. olarak belirlenmiştir.

DENİZCİLİK BANKASI FERMENECİLER ŞUBESİNDEKİ 1371 NO.LU HESABA İLİŞKİN İŞLEMLER :

Sanık Halil İbrahim DEMİR'in, sanık Tuncay MATARACI tarafından elde edilen rüşvet paralarının yararlanılmasında kullandığı bir hesap da sözü edilen bankaya ait paravan hesaptır.

Sanık Tuncay MATARACI'nın, sanık (...)’den rüşvet olarak aldığı 20.3.1979 günlü, 719086 numaralı 11.000.000.— TL. tutarındaki çek

doğrudan Halil İbrahim'e iletilmiş ve bu sanık da 20.3.1979 günlü işlemle belirtilen hesabı açmıştır (K. 20, S. 208-209).

Bu hesaba belirtilen meblağdan başka para yatırılmamıştır.

Hesaptan yapılan ödeme :

Sanık Halil İbrahim DEMİR, sanık Tuncay MATARACI'nın talimatına göre, bu hesaptan 4.5.1979 günlü, 236405 no.lu 10.000. 000.— TL. tutarında çek düzenleyerek sanık Ali YILDIZ'a vermiş ve bu sanıktan aşağıda gösterileceği üzere çeki kendi tasarruf alanında bulunan hesaba aktarmıştır (K. 20, S. 167).

YAPI KREDİ BANKASI CADDEBOSTAN ŞUBESİNDEKİ 33-34 NO.LU HESABA İLİŞKİN İŞLEMLER :

Sanık Halil İbrahim DEMİR'in, daha ziyade kendi ticari faaliyetlerinde yararlandığı bir hesaptır.

Bu hesaba intikal eden meblağ, sanık Ali YILDIZ tarafından gönderilen 11.12.1979 günlü, 3.000.000.— TL. tutarındaki havale tutarıdır.

Bu hesaptan yapılan ödeme ise, sadece bir kalemden ibarettir ve şöyledir : Sanık Halil İbrahim DEMİR sanık Ali YILDIZ'dan gelen ve yukarıda sözü edilen havale işleminden bir gün sonra, düzenlediği 12.12.1979 günlü, 425110 no.lu, 3.000.000.— TL. tutarındaki çeki, sanık Tuncay MATARACI'nın direktifine uygun olarak bu sanığın yeğeni Hakkı KALKAVAN'a vermiş ve sonuçta çek, adigeçenin Yapı ve Kredi Bankası Arnavutköy Şubesindeki 5604 no.lu hesabına intikal etmiştir (K. 20, S. 192-230).

TÜRK TİCARET BANKASI FENERYOLU ŞUBESİNDEKİ 11/1-8 NO.LU HESABA İLİŞKİN İŞLEMLER:

Bu hesaba, sanık Tuncay MATARACI tarafından elde edilmiş rüşvet suçlarına ilişkin çek ve menfaatler intikal etmemiş, buna karşın, sanık Tuncay MATARACI'nın istemi doğrultusunda, bu hesaptan bazı ödemeler yapılmıştır. Bu ödemeler aşağıdaki şekildedir :

BİRİNCİ ÖDEME:

20.11.1979 günlü, 377137 no.lu 800.000.— TL. tutarındaki sanık Hakkı KALKAVAN'a verilen çek (K. 20, S. 161),

İKİNCİ ÖDEME:

5.12.1979 günlü, 377144 no.lu, 500.000.— TL. tutarında sanık Hakkı KALKAVAN'a verilen çek (K. 20, S. 160),

ÜÇÜNCÜ ÖDEME :

6.2.1979 günlü, 377145 no.lu, 2.500.000.— TL. tutarında Hakkı KALKAVAN'a verilen çek (K. 20, S. 162),

DÖRDÜNCÜ ÖDEME:

17.3.1980 günlü, 376086 no.lu, 500.000.— TL. tutarında Hakkı KALKAVAN'a verilen çek (K. 20, S. 163).

Görüldüğü üzere banka kayıtlarında izlenebildiği ölçüde sanık Tuncay MATARACI'dan sanık Halil İbrahim DEMİR'e intikal ettirilen çek ve menfaatlerin tutarı 57.500.000.— TL. na ulaşmış, bunlardan yapılan ödemeler ise 23.750.000. —TL. nda kalmıştır.

B) SANIK ALİ YILDIZ IN EYLEMLERİ :

Maddi Olgular ve Suç Kanıtları :

Bu bölümde sanık Ali YILDIZ'a yükletilen suçun temel ve nesnel olgusu, aşağıda yazılı üç çekin, adıgeçen sanığın kurucusu ve kendi sözlerine göre ortak paylarının tamamına sahip bulunduğu Yıldız Tuğla Sanayii Anonim Ortaklığı'na ait, Türkiye Vakıflar Bankası Merkez Şubesindeki 107 no.lu hesaba girmesinden ibarettir ve bu yön banka kayıtlarıyla sabittir. Çekler sırayla şunlardır:

1 — Sanık (...)’in, 18.4.1979 günlü, 10.000.000.— TL. lık çeki,

2 — Sanık (...)’in, 1.5.1979 günlü; 5.000 000.— TL. lık. çeki,

3 — Sanık Halil İbrahim DEMİR’in, 4.5.1979 günlü, 10.000.000 TL. lık çeki,

1.ve 2. çekin sanık (...) tarafından rüşvet olarak sanık Tuncay MATARACI'ya verilmiş olduğu, kararın II. Bölümünde belirtildiği gibi

sübut bulmuştur. Anılan çeklerin geçirdiği evreler o bölümde 12. ve 13. çek olarak ayrıntılı biçimde gösterilmiştir.

3. çek ise, sanık Tuncay MATARACI'nın, yine sanık (...)’den rüşvet olarak aldığı 11.000.000.— TL. lık başka bir çekle sanık Halil İbrahim DEMİR tarafından açılmış bulunan paravan nitelikteki banka hesabından gelmektedir. Bu konuya, sanık Halil İbrahim DEMİR'in eylemleri arasında yukarıda da değinilmiştir.

Sözü geçen 3 çekin sanık Ali YILDIZ'ın elinde geçirdiği işlemlerin suç sayılabilmesi için, adıgeçen sanığın bu çekleri, rüşvet suçunun ürünü olduğunu bilerek almış bulunmasının sübuta ermesi gereklidir. Suç kastının varlığını ve dolayısıyla suçun manevi unsurunu oluşturacak bu yön ise, doğrudan doğruya sanığın eylemleriyle belirlenecektir.

a) Sanık Ali YILDIZ'ın, sanık Tuncay MATARACI'ya olan yakınlığı ve aralarındaki ilişkinin derecesi:

Her iki sanık, kendi anlatımlarına göre, ötedenberi arkadaşlıklar. Sanık Tuncay MATARACI'nın Bakanlığı döneminde çoğu geceler beraberce eğlence yerlerine gitmişler ve yurt dışı gezilerde buluşup görüşmüşlerdir. Sanık Ali YILDIZ'm, 11.2.1977 gününde sanık Tuncay MATARACI'ya 25.000.— TL. verdiği banka kayıtlarıyla sabittir. Her iki sanığın, 15 Temmuz 1978 tarihinde beraberce İzmir Büyük Efes Otel'i'nde kaldıkları ve sanık Tuncay MATARACI'nın özel koruyucusunun otel giderleri de dahil olmak üzere tüm otel ücretinin sanık Ali YILDIZ tarafından ödendiği otel kayıtlarıyla ve müfettiş raporuyla sabittir. Gençlerbirliği Spor Kulübü yöneticileri olan tanıklar Rafet GENÇ ve Ekrem ÜSTÜNDAĞ'ın yeminli sözlerine göre, sanık Tuncay MATARACI, adıgeçen spor kulübüne kendi yardımı olarak sanık Ali YILDIZ'a ait 13.4.1979 günlü ve 100.000— TL. lık çeki vermiştir. Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU. sanık Tuncay MATARACI'ya çoğu kez sanık Ali YILDIZ'ın yazıhanesinde rastlamış ve sanık Ali YILDIZ'ın bir patron gibi sanık Tuncay MATARACI'ya hükmettiğini görmüştür.

b) Sanık Ali YILDIZ'ın, saptanan maddi olgular karşısında ön ve son soruşturma boyunca yaptığı açıklamalar:

Adıgeçen sanık; Soruşturma Komisyonu önünde 9.1.1981 gününde ilk olarak verdiği ifadede, kendisi ile sanık Tuncay MATARACI arasında bir iş ortaklığı ve borç alacak ilişkisinin bulunmadığını; aynı Komisyonunda

3.3.1981 günü verdiği ikinci ifadesi sırasında, Tuncay MATARACI ile borç alacak ilişkisi olup olmadığı konusunda yeniden yöneltilen soruya karşılık olarak, «bir ara para sıkıntısı olduğunu ve sanık Tuncay MATARACI kanalıyla daha önceden tanımadığı Halil İbrahim DEMİR'den borç para aldığını ve sonradan ödediğini» bildirmiştir. Sanığın verdiği bu bilgi üzerine, konu Soruşturma Komisyonunca biraz daha açılmış ve adigeçen sanığa, Vakıflar Bankası Merkez Şubesindeki 107 sayılı, yukarıda sözü edilen hesabın 18.4.1979 gününde açılışında yatırılmış olan 10.000.000.— TL. nin nereden, temin edildiği sorulmuştur. Sanık Ali YILDIZ, bir milyar liraya yakın istihkak aldığım, bankaya yatırılan 10.000.000.— TL. nin buradan kaynaklandığını, başka hiçbir şekilde para temin etmediğini kesin olarak söylemiştir. Sanığın ifadesinin bu aşamasında, Soruşturma Komisyonunca, banka kayıtlarına dayanılarak daha önce yapılan saptamaların açıklanması üzerine sanık Ali YILDIZ, sanık (...)’i hiç tanımadığını, suç konusu çekleri Cemal İNCE adındaki arkadaşının verdiğini, O’nun bu çekleri nereden aldığını da bilmediğini söylemiştir. Bu durum üzerine derhal getirilen ve Soruşturma Komisyonu önünde tanık olarak dinlenen Cemal İNCE ise sanık Ali YILDIZ’a böyle bir çek vermediğini bildirmiştir. Ortaya çıkan bu uyumsuzluğun giderilmesi için 4.3.1981. gününde yanılan yüzleştirmede sanık Ali YILDIZ; tanık Cemal İNCE’ye hitaben «MATARACI’dan çek alıp bana vermedin mi» diyerek sözlerine yeni bir yön kazandırmıştır.

Adigeçen sanık, Yüce Divan’da. 17.6.1981 gününde yanılan sorgusu sırasında, sanık Tuncay MATARACI’dan hiçbir surede çek ya da para almadığını, söz konusu çekleri tanık Cemal İNCE’den aldığını, fakat O’nun bu durumu inkâr ettiğini vinelemişse de, 15.7.1981 günlü duruşmada, iki gün nezarete kalmış bulunmasının yarattığı psikolojik hava içerisinde Soruşturma Komisyonu önünde doğru ifade vermediğini, aslında sanık Tuncay MATARACI’dan borç para istediğini ve O’nun da 15 milyon liralık çek verdiğini ve bu borcunu da sonradan tamamen ödediğini bildirmiştir.

C) HAKKI KALKAVAN’IN EYLEMLERİ :

Bu sanık tarafından gerçekleştirilen evlemler Yapı ve Kredi Bankasının Arnavutköy Şubesinde 3.3.1979 tarihinde açtırılmış bulunan 5604/4 no.lu hesaptan izlenmektedir.

Sanık Tuncay MATARACI tarafından, sanıklar; Halil İbrahim DEMİR ve Ali YILDIZ’a intikal ettirilen çekler, bu sanıkların yukarıda

gösterilen biçimlerde paravan olarak açılan veya evvelce kendi ticarî işlemlerinde kullandıkları banka hesaplarına geçirildikten sonra, bu yeni hesaplar üzerinden sanık Tuncav MATARACI'nın yeğeni Hakkı KALKAVAN'a ödemeler yapılmaya başlanılmıştır. Hakkı KALKAVAN'ın biraz önce sözü edilen 5604/4 no.lu hesabına, kendisi tarafından yatırılan bu tür çek ve hesap işlemleri aynen :

BİRİNCİ İŞLEM :

Sanık Halil İbrahim DEMİR'in, Türk Ticaret Bankası Feneryolu Şubesinde bulunan 011/1-8 numaralı hesabı üzerinden düzenlendiği 26.11.1979 günlü, 377137 no.lu, 800.000.— TL. tutarındaki çek (K. 21, S. 83),

İKİNCİ İŞLEM :

Sanık Halil İbrahim DEMİR'in, aynı banka hesabı üzerinde düzenlediği 6.12.1979 günlü, 377145 no.lu, 2.500.000— TL. tutarındaki çek (K. 21, S. 82),

ÜÇÜNCÜ İŞLEM :

Halil İbrahim DEMİR'in, Yapı Kredi Bankası Caddebostan Şubesinde bulunan 33-34 no.lu hesabı üzerinden düzenlediği

12.12.1979 günlü, 425110 no.lu 3.000.000.— TL. tutarındaki çek (K. 20, S. 230; K. 21, S. 81),

DÖRDÜNCÜ İŞLEM :

Halil İbrahim DEMİR'in, Türk Ticaret Bankası Altınbakkal Şubesinde bulunan 4798 no.lu hesaptan düzenlenen 12.12.1979 günlü, 085468 no.lu, 3.000.000.— TL. tutarındaki çek (K. 21, S. 81),

BEŞİNCİ İŞLEM :

Sanık Ali YILDIZ'ın, Vakıflar Bankası Kavaklıdere Şubesi, 5171 no.lu hesabı üzerinden düzenlediği 27.12.1979 günlü, 801987 no.lu, 500.000.— TL. tutarındaki çek,

ALTINCI İŞLEM :

Sanık Ali YILDIZ'ın, Yapı Kredi Bankası Ziya Gökalp Şubesinden gönderdiği, 6.2.1980 günlü, 500.000.— TL. tutarındaki havale,

YEDİNCİ İŞLEM :

Aynı sanığın, Türkiye Öğretmenler Bankası Bahçelievler Şubesindeki 368 no.lu hesabı üzerinden düzenlediği 11.2.1980 günlü, 165841 no.lu, 500.000.— TL. tutarındaki çek,

SEKİZİNCİ İŞLEM :

Aynı sanığın, Yapı Kredi Bankası Kızılay Şubesindeki hesabı üzerinden düzenlediği 27.6.1980 günlü, 698.550.— TL. tutarındaki havale,

biçiminde yapılmıştır.

Sanık Hakkı KALKAVAN'a, belirtilen banka hesabına geçirilmeden sanık Halil İbrahim DEMİR tarafından 500'er bin TL. tutarında iki çek verilmiş ve bu çekler sanık tarafından tahsil edilmiştir. Bu konu sanık Halil İbrahim DEMİR'e ilişkin Türk Ticaret Bankası Feneryolu Şubesindeki hesapta gösterilmiştir.

Sanık Hakkı KALKA VAN tarafından paravan olarak kullanılan bu hesap üzerinden düzenlenen çeklerin dökümü şöyledir :

a) Tuncay MATARACI'nın aynı bankadaki 6050/9 no.lu hesabına geçen çekler :

1 — 8.2.1980 günlü, 728802 no.lu 1.000.000.— TL. tutarındaki çek,

2— 20.2.1980 günlü, 728809 no.lu 500.000.— TL. tutarındaki Çek,

3 — 27.2.1980 günlü, 728812 no.lu 350.000.— TL. tutarındaki çek,

4 — 5.3.1980 günlü, 728817 no.lu 200.000.— TL. tutarındaki çek,

5 — 30.6.1980 günlü, 854935 no.lu 548.550.— TL. tutarındaki çek, (K. 21, S. 66, 65, 64, 63, 62, 32).

b) Köksal MATARACI'ya intikal eden çekler :

1 — 17.3.1980 günlü, 728820 no.lu 3.000.000.— TL. tutarındaki çek, (Köksal MATARACI bu çeki, Yapı Kredi Bankası Rize Şubesinden tahsil etmiştir.) (K. 21, S. 61; K. 20, S. 236).

2 — 18.12.1979 günlü, 067220 no.lu 2.000.000.— TL. tutarındaki çek, (Bu çek bedeli de Köksal MATARACI'nın Akbank Arnavutköy Şubesindeki 11945 no.lu hesabına geçmiştir (K. 21, S. 72; K. 20, S. 100).

c) Salih AYDIN'a yapılan ödemeler :

1 — 15.6.1979 günlü, 40360 no.lu 14.500.— TL. tutarındaki çek,

2 — 9.1.1980 günlü, 358909 no.lu 50.000.— TL. tutarındaki çek,

3 — 14.1.1980 günlü, 358910 no.lu 250.000.— TL. tutarındaki çek, (K. 21, S. 73, 69, 68).

Salih AYDIN, bu çeklerin sanık Hakkı KALKAVAN'dan kendisine intikal ettiğini açıkça kabul etmiştir.

d) Ali YILDIZ'a yapılan ödeme :

Sanık Hakkı KALKAVAN söz konusu hesaptan 14.1.1980 günlü havale ile Ali YILDIZ'a 500.000.— TL. göndermiştir (K. 21, S. 67).

D) SANIK SALİH AYDININ EYLEMLERİ :

Maddi olgular ve suç kanıtları :

Sanık Salih AYDIN'ın dava konusu edilen eylemleri banka kayıtları ve öteki kanıtlara dayalı olarak aşağıda belirtilecektir. Eylemlerin, sanıklar Şaban EYÜBOĞLU, Salih Zeki RAKICIOĞLU ve Halil İbrahim DEMİR ile olan ilişkiler açısından üç. ayrı bölümde ele alınmıştır.

1 — Sanık Şaban EYÜBOĞLU ile ilgili eylemler :

a) Sanık Salih AYDIN'ın 8.6.1978 gününde Yapı ve Kredi Bankası Yukarıyabancı Şubesinde 1.000.000.— TL. yatırarak kendi adına bir hesap açtırdığı banka kayıtlarıyla sabittir. Sanık, önsoruşturma sırasındaki ifadesinde, sözü geçen hesabı devletten aldığı hakedişlerden elde ettiği para ile açtığını söylemiştir. Ancak, sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun aynı banka şubesinde bulunan ve bu Kararda sözü edilegelen 43-44 sayılı hesabından yine aynı gün 1.000.000.— TL. çekmiş olduğu da banka kayıtlarıyla sabittir. Belirtilen bu olgu dolayısıyla ifadesine başvuru sanık Şaban EYÜBOĞLU, sanık Salih AYDIN ile birlikte bankaya gittiklerini ve Tuncay MATARACI'nın talimatı gereğince hesabından 1.000.000, TL. çekerek bu parayı sanık Salih AYDIN'a verdiğini ve O'nun

da bu para ile kendi adına, hesap açtırdığını önsoruşturma sırasında ikrar etmiştir. Sanık Salih AYDIN bu ikrarı önce kabul etmemiş ise de, sanık Şaban EYÜBOĞLU ile yapılan yüzleştirmesi sonunda adı geçen sanığın sözlerinin doğruluğunu kabul etmek zorunda kalmıştır. Zira sanık Şaban EYÜBOĞLU, olaya banka müdürünün dahi tanık olduğunu bildirerek ikrarını soyut bir söz olmaktan çıkarmıştır.

Böylece sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun kendi banka hesabına rüşvet parası olarak geldiği sabit bulunan paralardan 1.000.000.— TL.ni sanık Tuncay MATARACI'nın talimatı gereğince sanık Salih AYDIN'a verdiği kesinlik kazanmıştır.

b) Sanık Salih AYDIN adına açılmış olan bu banka hesabına, «Şaban EYÜBOĞLU teslimatı» olarak 28.6.1978 gününde ayrıca 1.000.000.— TL. daha yatırıldığı, anılan banka hesabına ilişkin hesap döküm kağıdında açıkça yazılıdır.

c) Sanık Salih AYDIN tarafından 6.10.1978 gününde, Etibank Yukarıyabancı (Çankaya) Şubesine, sanık Şaban EYÜBOĞLU'na ait 5.10.1978 günlü, 1.500.000.— TL. lık çek verilerek yeni bir hesap açılmış olduğu yine banka kayıtlarıyla sabittir.

Çekin sanık Şaban EYÜBOĞLU'nda kalmış bulunan dipkoçanı ele geçirilmiş olup burada (Tuncay MATARACI) adının not edilmiş olduğu görülmektedir. Sanık Şaban EYÜBOĞLU ifadesinde, hamiline ödenmek üzere düzenlediği bu çeki sanık Tuncay MATARACI'ya verdiği için dipkoçanına O'nun adını yazdığını açıklamıştır.

2 — Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU ile ilgili eylemler :

Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun 1.12.1978 günlü ve

2.500.0. TL. lık çeki, sanık Salih AYDIN tarafından tahsil edilerek, telefon parası kesildikten sonra arta kalan 2.499.875.— TL. Etibank Yukarıyabancı Şubesindeki hesabına geçirilmiştir.

Sanık Salih AYDIN'ın 20.8.1979 günlü ve 900.000.—TL. lık çeki de Muhittin ÖZTÜRK tarafından tahsil edilmiştir. Bu kişi tanık olarak dinlendiğinde kendisine bu çekin sanık Salih AYDIN ve babası tarafından satın alınan Caterpillar bedeli olarak verildiğini bildirmiştir.

3 — Sanık Halil İbrahim DEMİR ile ilgili eylemler :

Adı geçen sanığın 20.8.1979 günlü, 3.750.000.— TL. lık çeki de tanık Muhittin ÖZTÜRK tarafından ve yine Caterpillar bedeli olarak tahsil edilmiştir.

E) SANIK KÖKSAL MATARACI'NIN EYLEMLERİ :

Sanık Tuncay MATARACI'nın, (...)’den rüşvet anlaşması sonucu aldığı çeklerin bir bölümü de kardeşi Köksal MATARACI'nın muhtelif bankalardaki hesaplarına aktarılmıştır. Bunların yanı sıra, Hakkı KALKAVAN marifetiyle düzenlenen çeklerin doğrudan veya havale yolu ile Köksal MATARACI'ya intikal ettirildiği de yukarıda gösterilmiştir. Ayrıca Şaban EYÜBOĞLU'na intikal eden rüşvet paralarından 150.000.— TL. Köksal MATARACI'ya intikal ettirilmiştir.

Sanık Köksal MATARACI tarafından, rüşvet olarak elde edilen paraların, sanık Tuncay MATARACI'nın istifadesine bırakılması ve gizlenmesi amacıyla kullanılan banka hesapları ve bu hesaplarda gözüken işlemler şöylece belirlenmiştir.

Vakıflar Bankası Rize Şubesindeki 39/8 no.lu hesaba ilişkin işlemler:

Bu hesap sanık Tuncay MATARACI ile ortak olarak açılmıştır.

Sözü edilen hesaba Köksal MATARACI tarafından aktarılan çekler şunlardır :

BİRİNCİ İŞLEM :

Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU tarafından, rüşvet paralarının ödenmesinde paravan banka hesabı olarak kullanılan Akbank Manifaturacılar Şubesindeki hesabından düzenlenip Tuncay MATARACI'ya verilen 1.11.1978 günlü 493121 no.lu ve 5.000.000.— TL. tutarındaki çek (K. 20, S. 61, 129),

İKİNCİ İŞLEM :

Aynı sanık tarafından aynı Banka hesabı üzerinden düzenlenip sanık Tuncay MATARACI'ya verilen 3.11.1978 günlü 493108 no.lu, 1.000.000.— TL., 5.12.1978 günlü, 495258 no.lu 2.000.000.— TL. tutarındaki çekler (K. 20, S. 63, 62),

ÜÇÜNCÜ İŞLEM :

Sanık (...) tarafından düzenlenip, sanık Tuncay MATARACI'ya verilen 6.10.1982 günlü, 611505 no.lu 2.500.000.— TL. tutarındaki çek (K. 20, S. 127).

Sanık Tuncay MATARACI ile ortak bulunan Akbank Rize Şubesindeki 4261 no.lu hesaba yapılan intikaller :

BİRİNCİ İŞLEM :

Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU tarafından, Akbank Manifaturacılar Çarşısı Şubesindeki hesap üzerinden düzenlenen,

27.12.1978 günlü, 492646 no.lu 775.000.— TL. tutarındaki çek (K. 20, S. 123, 109),

İKİNCİ İŞLEM :

Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU tarafından düzenlenen,

23.3.1979 günlü, 421822 no.lu 500.000.— TL. tutarındaki çek, olmak üzere bu hesaba toplam 1.275.000.— TL. aktarılmıştır (K. 20, S. 77)

Akbank Arnavutköy Şubesinde bulunan 11945 no.lu hesaba yapılan intikaller :

BİRİNCİ İŞLEM :

Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU tarafından, Denizcilik Bankası İstanbul Merkez Şubesindeki hesabı üzerinden düzenlenen 22.9.1978 günlü, 8481 no.lu 2.500.000.— TL. tutarındaki çek (K. 20, S. 106, 126),

İKİNCİ İŞLEM :

Hakla KALKAVAN tarafından yukarıda gösterilen 5604 no.lu hesabı üzerinden düzenlenen 2.000.000.— TL. tutarındaki çek (K. 20, S. 100, 125).

Yapılan bu intikallerin yanı sıra doğrudan bankadan çekilen havale bedelleri de yukardaki bölümlerde gösterildiğinden burada yinelenmemiştir.

ESAS HAKKINDA MÜTALÂA :

Cumhuriyet Başsavcısının esas hakkındaki düşüncesinde aynen :

«Köksal MATARACI'nın eylemi :

Köksal MATARACI ağabeyi Tuncay MATARACI'nın muhtelif kaynaklardan elde ettiği özellikle Demir İthalatçısı (...)’den aldığı rüşvet parasının (19.255.000) lirasını ve Şaban EYÜBOĞLU aracılığı ile yapılan atamalardan elde edilen paranın (150.000) liralık kısmını ayrıntıları Soruşturma Kurulu Raporunda ve dosyada belirtildiği şekilde açtırdığı banka hesaplarına aktarmıştır.

Köksal MATARACI bu suretle daha önce değinilen olaylardan ayrı olarak Tuncay MATARACI’ya müzaheret, ve muavenette bulunmuştur.

Salih AYDIN’in eylemi :

Tuncay MATARACI'nın damadı olan Salih AYDIN da Tuncay MATARACI'nın talimatı üzerine Şaban EYÜBOĞLU, Salih Zeki RAKICIOĞLU ve aracı diğer kişilerden aldığı (10.650.000) lirayı kendi paravan hesabına nakletmiş ve kendisi kullandığı gibi ona da kullandırmıştır.

8.6.1978 tarihinde Şaban EYÜBOĞLU'nun Yapı ve Kredi Bankası Yukarıyabancı Şubesindeki 43-44 numaralı hesabından (1.000.000) lira çekilmiş Salih AYDIN'a aynı bankada 175-177 numaralı hesap açılmıştır.

Şaban EYÜBOĞLU'nun aynı hesabından 28.6.1978 tarihinde (1.000.000) lira, gene Salih AYDIN'in bu hesabına intikal ettirilmiştir.

5.10.1978'de Şaban EYÜBOĞLU, tutarı (1.500.000) lira olan çeki (300858 numaralı), Salih AYDIN'a keşide etmiş, o da adına Çankaya Etibank Şubesindeki hesabına 6.10.1978'de intikal ettirmiştir.

Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun keşide ettiği 1.12.1978 tarihli ve (2.500.000) liralık çek (495273 numaralı) bedeli Salih AYDIN'in Çankaya Etibank Şubesindeki hesabına telefon parası kesilerek (2.499.875) lira olarak geçirilmiştir.

Salih Zeki RAKICIOĞLU kardeşi Adem RAKICIOĞLU adına açtırdığı İstanbul Bankası Unkapanı Şubesine 20.8.1979 tarihli ve (900.000) liralık çek (431408 numaralı) keşide edilmiş, bu çek Muhittin

ÖZTÜRK tarafından tahsil edilerek Salih AYDIN'a satılan Caterpillar bedeline mahsup edilmiştir.

Halil İbrahim DEMİR de Türk Ticaret Bankası Altınbakkal Şubesindeki hesabından 20.8.1979 tarihinde keşide ettiği (3.750.000) liralık çek (088749 numaralı) de Muhittin ÖZTÜRK ve Saffet ÇEBİ Şirketi tarafından Salih AYDIN'ın satınaldığı Caterpillar bedeline mahsup edilmiştir.

Salih AYDIN ve Avukatı, Salih Zeki RAKICIOĞLU'ndan intikal eden (2.500.000) liranın, RAKICIOĞLU'na verecekleri (13.000.000) liralık teminat mektubunun banka ve sair masrafları karşılığı olduğunu beyan etmişler ise de (2.500.000) liralık çekin keşide tarihi 1.12.1978 olduğu halde (10.200.000) liralık teminat mektubu 7.5.1979, (3.300.000) liralık olanı da 13.6.1979 tarihlidir. Esasen, aralarındaki 12.6.1979 tarihli Protokol'a göre bu teminat mektuplarının masrafları Salih Zeki RAKICIOĞLU tarafından taahhüt edilmiştir. Masraflar peşin olarak beş altı ay önce ödenemeyeceği gibi, peşin ödenen masraflar için Protokol'a böyle bir kayıt koymaya da gerek yoktu. (13.500.000) liralık teminat mektubunu banka ve sair masraflarının (2.500.000) lira tutacağı da söz konusu değildir.

Esasen, Salih AYDIN duruşmada (Teminat mektubu masrafları faizleri benim defterimde mevcuttur. Hesabımda da mevcuttur. 300.000 lirası 1980 senesine aittir.) şeklindeki sözleri de (2.500.000) liranın Teminat Mektubu ile bir ilgisinin olmadığını göstermektedir.

Tuncay MATARACI'nın 10.9.1981 tarihli oturumda, Salih Zeki RAKICIOĞLU sıkışık olduğundan bahsetti. Damadım ve kardeşime mektup alıp verin demiştim yolundaki sözleri de mektuptan aylarca önce verilen bu paranın mektupla ilgili bulunmadığını kanıtlamaktadır.

Halil İbrahim DEMİR'den intikal eden (3.750.000) liranın da Salih Zeki RAKICIOĞLU'ndan genel para ile aynı olduğu ileri sürülmekte ise de hesaba iki adet çekin geçirildiği görülmekte olup Halil İbrahim DEMİR kendisinin verdiği (3.750.000) liranın RAKICIOĞLU ile ilgisi olmadığını Tuncay MATARACI'nın talimatı ile bu parayı verdiğini ifade etmiştir.

Şaban EYÜBOĞLU. Tuncay MATARACI ve Salih Zeki RAKICIOĞLU arasındaki ilişki daha önce açıklanmıştır. Şaban

EYUBOĞLU, Salih Zeki RAKICIOĞLU ve Halil İbrahim DEMİR den intikal eden para Tuncay MATARACI'ya ait rüşvet parasıdır.

Salih AYDIN, kayımpederinin mali vaziyetini herkesten iyi bilecek durumdadır. Bu paranın geliş kaynağı da onun malûmatı dışında olamaz.

Hakkı KALKAVAN'ın eylemi :

Hakkı KALKAVAN Tuncay MATARACI'nın yeğenidir.

Daha önceki bölümlerde belirtildiği üzere Tuncay MATARACI'nın değişik kaynaklardan aldığı rüşvet parasından (9.800.000) i rayı Yapı ve Kredi Bankası Arnavutköy Şubesinde kendi adına açtığı hesaba yatırmış ve gerektiğinde istek üzerine Tuncay MATARACI'ya ve Köksal MATARACI'ya çek veya nakit olarak intikal ettirmiştir. Bu husus banka kayıtları ve kendi beyanı ile de sübut bulunmuştur.

Tuncay MATARACI'nın yeğeni Hakkı KALKAVAN onun malî durumunu yakinen bilen bir kimsedir. Kendisine verilen hamiline çekleri paraya dönüştürerek açtığı hesaba yatırmış ve böylece Tuncay ve Köksal MATARACI'ya müzaheret ve muavenette bulunmuştur.

Halil İbrahim DEMİR'in eylemi :

Halil İbrahim DEMİR Tuncay MATARACI ile yakın ilişki içindedir. Otellerde, eğlence yerlerinde beraberdiler. Onun mali durumunu Halil İbrahim yakinen bilmektedir.

Tahir BOZAY (12.8.1981, (Halil İbrahim ile Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun, İstanbul'a gidişlerinde Tuncay MATARACI'yı havaalanında karşılandıklarını sık sık Ankara'ya telefon ettiklerini, Bakanla Halil İbrahim'in evine, yazıhanesine gittiklerini) ifade eylemiştir.

Alman rüşvet paralarının büyük bir kısmının Halil İbrahim DEMİR'e ne şekilde intikal ettiği ve onun tarafından nasıl kullanıldığı önceki olaylarda izah olunmuştur.

Halil İbrahim DEMİR de bu hususları inkâr etmemektedir.

Böylece Halil İbrahim DEMİR kendisine verilen hamiline çekleri paraya çevirerek kendi hesabına geçirmek suretiyle Tuncay MATARACI'ya müzaheret ve muavenette bulunmuştur.

Halen (23.900.000) lira rüşvet parası Halil İbrahim DEMİR'in uhdesindedir.

Ali YILDIZ'ın Tuncay MATARACI'nın rüşvet alması olayına iştiraki :

Ali YILDIZ Tuncay MATARACI ile yakıtlı ilişki içindedirler. Otellerde, eğlence yerlerinde ve hatta Avrupa da birlikte olmuşlardır.

Tuncay MATARACI'nın malî durumunu, imkânlarını yakinen bilmektedir. Parasal ilişkileri ileri düzeydedir.

Tanık Cemal İNCE (12.8.1981), (Ali YILDIZ bir yerden para bulmuştu, nereden buldun dedim, Tuncay Bey verdi dedi. 15.000.000 almıştı.) demiştir.

Nihat EKŞİ de (10.9.1981), (Tuncay MATARACI ile Ali YILDIZ'ın arkadaşlığının çok eski olduğunu, aralarında ortaklık bulunduğunun söylendiğini, Tuncay MATARACI'ya verdiği 1.500.000. - TL.nı Ali YILDIZ'dan aldığını beyan etmiştir) ve Sudi GÖKSÜN da kendisinin bankadan karşılığını aldığı ve Yıldız Tuğla'ya aktardığı çeki Ali YILDIZ'ın Tuncay MATARACI'dan aldığını ifade eylemiştir.

Ali YILDIZ mali durumunu yakinen bildikleri Tuncay MATARACI'dan kendisine intikal eden hamiline çeklerin normal yoldan gelmediğini bilmekte ve bilecek durumda bulunmaktadır.

Ali YILDIZ bilâhare ifadesini değiştirerek Tuncay MATARACI'dan borç aldığını ve bilâhare ödediğini ifade eylemişse de olayların akışı ve dosya münderecatına göre önceki beyanının daha samimi ve gerçeğe daha uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Ali YILDIZ'ın Tuncay MATARACI tarafından çeşitli yerlerden sağlanan ve rüşvet karşılığı olan hamiline çekleri paraya çevirmek ve Yıldız Tuğla hesabında gizlemek suretiyle ona müzaheret ve muavenette bulunduğu sübuta ermiştir.

Halen yedinde (25.000.000) lira rüşvet parası bulunmaktadır.

Arzedildiği üzere Köksal MATARACI, Salih AYDIN, Hakkı KALKAVAN, Halil İbrahim DEMİR ve Ali YILDIZ, Tuncay MATARACI rüşvet alırken doğrudan doğruya onun rüşvet anlaşmasına katılmamışlar,

ancak, rüşvet karşılığı olarak verilmiş olan hamiline düzenlenmiş çeklerin bedellerini tahsil ederek kendi hesaplarında gizlemişlerdir.

Adı geçenlerin bu konudaki eylemleri şevkteki gibi TCK'nun 65 inci maddesi ile ilgili bulunmamıştır. Çünkü rüşvet anlaşması ile alâkalı değildirler.

Fiilleri, Tuncay MATARACI'nın işlediği cürümden istifadesine matuf olup TCK'nun 296 ncı maddesine uygun bulunmaktadır.

Ancak, bu maddenin tatbikinde bir hususun gözönünde bulundurulması icabeder. Madde de (Şu kadar ki bu ceza müddeti asıl cürüm için Kanunda tayin edilen cezanın üçte birini geçemez) denilmektedir.

Burada söz konusu olan asıl faile verilen ceza değil, faile Kanunda tayin olunan cezanın azami haddidir.

Bu görüşümüz doğrultusunda uygulama yapılması gerekir.

0 halde;

1 — Hakkı KALKAVAN, Salih AYDIN, Halil İbrahim DEMİR ve Ali YILDIZ'ın eylemlerine uyan TCK'nun 296, 80 ve 36 ncı maddelerine göre cezalandırılmalarına ve ceza tayininde Halil İbrahim DEMİR ve Ali YILDIZ'ın eylemlerinin vehametinin gözönünde bulundurulmasına,

2 — Köksal MATARACI, Tuncay MATARACI'nın kardeşi olduğundan TCK'nun 296 ncı maddesinin son fıkrası nazara alınarak bu eyleminden dolayı kendisine ceza verilmesine yer olmadığına, karar verilmesini» istemiştir.

SANIKLARIN SAVUNMALARI :

A) SANIK HALİL İBRAHİM DEMİR'İM SAVUNMASI :

Sanık Halil İbrahim DEMİR; Soruşturma Komisyonunda verdiği 26.12.1980 günlü ilk ifadesinde, suç konusu eylemler hakkında hiçbir beyanda bulunmamış, sanık Tuncay MATARACI'yla aralarında ev satımına ilişkin bir işlem geçtiğini, Tuncay MATARACI'nın, kendisine bir daire satmasını istediğini ve bu maksatla

4.800.000.— TL.nın kendisine çeklerle ödendiğini; ancak, daha

sonra bu satıştan vazgeçildiğini, paranın da bir bölümünün kendi üzerinde kaldığını diğer bölümün karşılığı olarak sanık Tuncay MATARACI'nın kardeşi Köksal MATARACI adına inşaat malzemeleri gönderdiğini; ayrıca, sanık Tuncay MATARACI ile samimi ilişkiler içerisinde olduğunu, İstanbul'da sık sık eğlence yerlerinde bir araya geldiklerini, Salih Zeki'nin de kendilerine refakat ettiğini, zamanla refakatçi sayılarının arttığını açıklamıştır.

Sanık, aynı kurul önünde alman 12.1.1981 günlü ifadesinde, ilk ifadesini yinelemiştir.

4.2.1981 günlü üçüncü ifadesinde de, sanık suç konusu olaylara ilişkin açıklamalar yapmamış; Hakkı KALKAVAN'a aralarında bir arsa alışverişi olduğunu, resmi kayıtlarda gözükmeyen bu satış karşılığı kendisine 9 ila 9,5 milyon liranın verildiğini beyanla, Türk Ticaret Bankası Altınbakkal Şubesinde ablasının 10.000.000.— TL. civarında parası olduğunu, ANBAJ Firmasının adını ilk defa duyduğunu, bu firmaya belki altın vermiş olabileceğini, Rahim MEYDAN'ı ve (...)’i hiç tanımadığını; Salih Zeki’yle daire alışverişi nedeniyle ilişkisinin olduğunu, Adem RAKICIOGLU’nun 533 no.lu hesabından intikal eden çeklere ilişkin bilgisinin olmadığını; bu konuda birşey hatırlamadığını ve ablasının cahil bir kadın okluğundan bahisle tüm eylemleri ısrarlı bir şekilde inkâr etmiştir.

Sanık, yasa dışı eylemlere ilişkin açıklamalarını ve itiraflarını 11.2.1981 günlü Soruşturma Kurulunda dördüncü kez alınan ifadesinde yapmıştır. Sanık, tekrar ifadesine başvurulmasını bizzat kendisi talep etmiş, el yazısıyla kaleme aldığı ve açıkladığı olguları Soruşturma Komisyonu önünde ayrıca sözlü olarak da doğrulamıştır. Sanık bu ifadesinde Tuncay MATARACI’yla başlayan ilk ilişkilerinden itibaren son gelişmelere kadarki durumları anlatmış ve özetle : Tuncay MATARACI’nın arzusuyla arkadaşlık ilişkilerinin geliştiğini, bir keresinde kendisinden 200.000.— TL. borç istediğini ve arkasından bir yakınının işini takip için Ankara’ya sanık Tuncay MATARACI Tını yanına gittiğini ve bu iş takibi sırasında sanık Bakanın kendisine, dürüstlük kurallarından söz ettiğini ve takip edilen işin bırakılmasını istediğini; Tuncay MATARACI’nın bu tutumu karşısında, kendisinde, sanık Bakanın çok dürüst bir insan olduğu düşüncesinin yer ettiğini; ancak, bu olayın hemen arkasından sanık Tuncay MATARACI Tını İstanbul’a geldiğinde kendisini Shereton Oteline çağırarak, «Halil, sana sonsuz güvenim var, bana bir şey olursa

sana vereceğim parayı istediğin gibi kullan, alacağını al, ne oğluma ne kardeşime bundan bahsetme, Rize’de bir yer sattım gerisi de gelecek, yengene bir daire verirsin, gerisini de para olarak istediğin zaman verirsin» dediğini; bunun üzerine 8 milyonluk bir çek verdiğini; ancak, bu çeklerin zamanla verilmesine devam edilerek tutarlarının 57.500.000.— TL. sına ulaştığını bildirmiştir. Sanık, bu açıklamasında ayrıca, kendisine intikal eden paralardan Tuncay MATARACI Tını istemine uygun olarak damadına 7.500.000.— TL., Hakkı KALKAVAN’a çek ve para olarak 9.500.000.— TL., Sabri’nin oğluna verilmek üzere Hakkı KALKAVAN’a elden 1.000.000.— TL., kardeşi Köksal MATARACI’ya nakit olarak 3.000.000.—TL, sanık Tuncay MATARACI’ya 2.000.000.— TL., daire alışverişinden doğan 8.500.000.— TL. ve Kadıköy’de alınan arsa bedeli 16.000.000.— TL. şeklinde sarfedildiğini açıklamıştır. Sanık Halil İbrahim DEMİR, sanık Tuncay MATARACI ve hanım arkadaşı Ferhan AKKAN da yanlarında olduğu halde Paris’e gittiklerini Tuncay MATARACI’nın burada kendisine 5.000 mark verdiğini söylemiş ve geçmiş ifadelerindeki inkârların, maruz kaldığı tehditler sonucu olduğunu vurgulamıştır. Sanık aynı günlü açıklamalarında, çeklerin kendisine gizli olarak Tuncay MATARACI tarafından verildiğini ve Fermeneciler Şubesindeki hesabın da Tuncay MATARACI’nın çekiyle açıldığını, sanık Tuncay MATARACI’nın talimatıyla Ali YILDIZ’a çek verdiğini, bu çeklerin (...)’e ait olduklarını, Salih ZEKİ’den öğrendiğini; Paris seyahatinde sanık Tuncay MATARACI’nın birlikte getirdiği Ferhan AKKAN’a çok fazla harcamalarda bulunduğunu belirtmiştir.

Sanık Halil İbrahim DEMİR yargılama sırasında, Soruşturma Kurulu önünde yapmış olduğu açıklamaların doğru olduğunu belirtmiş; ayrıca, 13.10.1981 günlü Yüce Divan Başkanlığına verdiği dilekçesinde, kendisine intikal eden çeklerin toplamıyla, yapılan tüm harcamaları banka hesaplan ve dayanakları gösterilmek üzere kalem kalem göstermiştir. Bu açıklamaya göre, sanık Halil İbrahim DEMİR’e sanık Tuncay MATARACI tarafından intikal ettirilen çeklerin tutarı 64.250.000.— TL. na ulaşmıştır.

Sanık vekili, savunmasında; rüşvet suçunun işlenmesinde, sanık Halil İbrahim DEMİR’in maddi ve manevi yönden iştirakinin söz konusu olmadığını, adigeçenin rüşvet verene, alana veya aracıya talimat vermediğini ileri sürmüş ve rüşvet akdinin yapılmasında ve icrasında rol oynamadığını ifade etmiştir. İlâveten, esas hakkındaki düşüncede ileri sürülen Türk Ceza Kanunu’nun 296 ncı maddesinin olaya uygun

düşmediğini, bu durumda uygulanabilecek en ağır maddenin Türk Ceza Kanununun 512. maddesi olduğunu ileri sürmek suretiyle her iki maddeye ilişkin açıklama ve karşılaştırmalar yaparak rüşvet konusu çeklerin alınmasıyla sanık Tuncay MATARACI'nın, işlediği suçtan istifadesinin temin edilmemiş, olduğunu, suç nedeniyle yapılacak soruşturmanın yanlış yola sürüklenmesi ve failin gizlenmesi hallerinin de söz konusu olmadığını belirterek sanık Halil İbrahim DEMİR'in eyleminin «cürmün irtikâbına iştirak etmeksizin bir cürümden hasıl olan parayı kabul ve muhafaza» etmekten ibaret olduğunu ileri sürmüştür.

B — SANIK ALİ YILDIZ IN SAVUNMASI :

Sanık Ali YILDIZ vekili savunmasında özetle :

Sanık Tuncay MATARACI ile Ali YILDIZ arasında eski bir parti arkadaşlığı ve hemşehrilik ilişkisi bulunmakta ve her ikisi zaman zaman eğlence yerlerinde bir arada görülmüşlerse de, bu ilişkiler, sanık Tuncay MATARACI'nın malî durumunun yakinen bilinmesini sağlayacak nitelikte değildir. Zira, hayat deneyimleri göstermiştir ki, bir kimsenin öz varlığını kendi ailesi bireyleri dahi çoğu zaman bilmemektedir. Bu nedenle, tahminlere ve varsayımlara dayanılarak ceza verilemez.

Ali YILDIZ'ın borç para isteğine karşılık sanık Tuncay MATARACI hamiline yazılı çekler vermiştir. Bu çeklerin Tuncay MATA-RACI'nın öz malvarlığına mı dahil olduğu, yoksa başkalarından mı aldığı hiçbir şekilde bilinemez ve bu yönün araştırılması zorunluğu da yoktur. Halil İbrahim DEMİR'den borç olarak alınan 10.000.000,— TL'nin aslında sanık Tuncay MATARACI'ya ait para olduğu da hiçbir şekilde bilinemezdi. Söz konusu paranın sanık Tuncay MATARACI'dan borç olarak alındığını bilen 4 kişinin savunma tanığı olarak dinlenmesi isteği reddedilmiştir. Buna rağmen, tanıklar Cemal İNCE, Sudi GÖKSÜN, Nihat EKŞİ ve Nihat METE'nin ifadeleri, sanık Ali YILDIZ'ın sanık Tuncay MATARACI'ya olan borcunu ne zaman ve ne şekilde ödediğini göstermektedir.

Öte yandan, sanık Tuncay MATARACI, 18.4.1979 gününden önce toplam tutarı 67.500.000,— TL olan 11 adet çeki başka kişilere tahsil ettirebilmiş olduğuna göre, bu konuda Ali YILDIZ'ın müzaheret ve muavenetine ihtiyacı yoktur. O halde, çeklerin ödünç para olarak verildiği kabul edilmelidir.

Cumhuriyet Başsavcısı, sanık Ali YILDIZ'ın söz konusu çekleri

sanık Tuncay MATARACI'dan borç olarak aldığını belirten sözlerini samimi bulmamış, daha önceki anlatımlarını gerçeğe uygun görmüştür. Sanık Ali YILDIZ, daha önce, söz konusu çekleri Cemal İNCE'den aldığını söylemiş bulunduğu göre, bu ifadeye dayanılıyor ve böylece cezalandırma istemine yer kalmıyor demektir. Oysa, gerçek olan sonraki beyanlardır ve bu gerçek cezalandırılma korkusundan zamanından söylenememiştir.

Ortada, suç delillerini gizleme kastı yoktur. Çünkü, çekler açıktan bankaya ibraz edilmiş, tahsil edilen karşılıkları da hesaplara geçirilmiştir. Sanık Tuncay MATARACI yararına hareket etmek amacı da güdülmemiştir. Esas amaç, borç para bulmaktır. Bu nedenle olayda TCK'nun 296. maddesinin unsurları yoktur. Aynı Kanunun 512. maddesinin unsurları dahi olayda gerçekleşmemiştir. Çünkü anılan madde, hırsızlık, gasp gibi suçlardan hasıl olan paralar yönünden uygulama alanına sahiptir.

Şayet sanık Ali YILDIZ mutlaka sorumlu sayılacak ise, eylemin TCK'nun 580. maddesine uyduğu iddia edilebilir.

Bir an için olaya TCK'nun 296. maddesi uygulanacak olursa, sanık yararına hareket edilerek asıl faile verilen cezanın asgari haddinin gözönünde tutulması gerekir) demiştir.

C) SANIK HAKKI KALKAVAN'IN SAVUNMASI :

Sanık Hakkı KALKAVAN, 9.1.1981 günlü Soruşturma Komisyonu önündeki ilk ifadesinde sadece, dayısı Tuncay MATARACI ile olan ilişkilerinin borç-alacak şeklinde adı geçen bakan oluşundan sonra başladığını ve kendisinden 3.000.000.— TL. borç aldığını söylemiştir.

26.1.1981 günlü ikinci ifadesinde ise, Halil İbrahim DEMİR, Ali YILDIZ ve Paşali ALAMAN'a ilişkin ortaya çıkan işlemleri de, borç alacak ve normal ticari ilişkiler olarak izah etmiş tüm işlemlerin Tuncay MATARACI dışında cereyan ettiğini ileri sürmüştür. Buna karşın, 16.3.1981 günlü ifadesinde, banka kayıtlarına ve gerçeklere uygun biçimde açıklamada bulunmuştur. Sanık bu açıklamasında, Halil İbrahim tarafından açılan paravan hesaplardan 5604/4 no.lu hesabına toplam 9.300.000.— TL. nın çek olarak girdiğini, sanık Tuncay MATARACI'nın talimatı ile bu çekleri almış olduğunu, ayrıca sanık Tuncay MATARACI'nın talimatı, doğrultusunda onun adına açılan hesaba 3.000.000.— civarında paranın çekle geçirildiğini, Paşali ALAMAN'dan alınan çekin dayısı

Köksal MATARACI'dan kendisine geçtiğini, Halil İbrahim ve Ali YILDIZ'ı, dayısı Tuncay MATARACI vasıtasıyla tanıdığını, Alı. YILDIZ'la irtibatının aynı şekilde dayısı vasıtasıyla kurulduğunu, Köksal MATARACI'ya gönderilen çekin, Tuncay MATARACI'dan intikal eden paralardan sağlandığını, ilk ifadelerinin kendisine yapılan telkinler sonucu yanlış verildiğini ve özellikle Köksal MATARACI'nın kendisine tesir ettiğini söylemiştir.

Sanık yargılama sırasında ise, Tuncay MATARACI ile olan ilişkisinin dayı-yeğen arasında olan bir ilişkiden öteye geçmediğini, Soruşturma Kurulunda verdiği son ifadesinin, o günün şartları içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini, esasen kendisinin hasta bir kimse olduğunu belirtmiş, Tuncay MATARACI ile müşterek iş yapacaklarını ve bu maksatla bir yer tuttuklarını da açıklamalarına ilâve etmiştir.

Sanık savunucusu da rüşvet anlaşmasına ilişkin suçlardan, Tuncay MATARACI'nın Bakanlıktan düşmesinden 4 ile 5 ay sonra rüşvet naralarının Tuncay MATARACI'nın istifadesine sunulmasının mümkün olmadığını, bu tarihe kadar istifadeyi önleyen bir durumun bulunmadığını ve suçun gizlenmesinin de söz konusu olamayacağını ileri sürmüştür.

D) SANIK SALİH AYDIN'IN SAVUNMASI :

Sanık vekili savunmasında özetle :

Sanık Salih AYDIN ile öteki sanıklardan yalnızca Şaban EYÜBOĞLU ve Salih Zeki RAKICIOĞLU arasında parasal ilişki geçmiş olup bu ilişkilerin gerçek nedenleri şöyledir :

Salih AYDIN, yaptığı işlerden paraya ihtiyacı olunca, hemşehrisi ve aynı apartmanda komşusu sıfatıyla sanık Şaban EYÜBOĞLU'ndan borç almıştır. Sanık Şaban EYÜBOĞLU bu borç ilişkisini söylemekten önsoruşturma sırasında çekinmişse de, duruşma tutanağının 111, 117, 118, 128, 129, 130. ve 454. sayfalarına geçen açıklamalarla Salih AYDIN'a borç verdiğini belirtmiştir.

Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU ile olan parasal ilişkilerin nedenleri ise şöyledir :

Adı geçen sanık, 1.12.1978 günlü, 2.500.000 TL. lık çeki, ileride Salih AYDIN'dan isteyeceği teminat mektubunun faiz ve öteki masraflarını peşinen O'na ödemek için vermiştir. Zira, bir konuşma sırasında sanık Salih AYDIN kuracağı bir şantiye dolayısıyla 2.500.000.— TL.na ihtiyacı

olduğunu, sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU'da gireceği taahhüt işlerinde teminat mektubu bulmakta zorluk çektiğini söylemiş ve böylece ikisi arasında karşılıklı olarak yardımlaşmak için bir anlaşma olmuştur.

Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun, temini çok güç olan teminat mektubunu elde edebilmek için faiz ve öteki giderlerini önceden vermesi olağan sayılmalıdır. Nitekim, adı geçen sanığın, 8.6.1979 günü kurduğu ortaklık işinde daha önceki tarihli (7.5.1979) teminat mektubunu kullanması, O'nun önceden hazırlıklı olmak tutumu içerisinde bulunduğunu göstermektedir.

Öte yandan, sanık Salih AYDIN'm kendi adına aldığı 13.500.000.— teminat mektubunu bir karşılık görmeden başkasına kullandırması düşünülemez. Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU 2.500.000.— TL., lık çeki teminat mektubu ile ilgili olarak verdiği Yüce Divan önünde açıklamıştır. (Duruşma tutanağı, S. 457).

Aynı sanığa ait 900.000.— TL.lık çek ise Salih AYDIN'a olan 4.650.000.— TL.lık borcu ödemek için verilmiştir. Bu borç ilişkisi şöyle doğmuştur :

Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU, sanık Salih AYDIN'ı 10.650.000 — TL. fiyat üzerinden satın aldığı yükleyici aracı (Caterpilların) satıcısına verdiği toplam 4.650.000.— TL.lık 2 bonoya kefil olmuştur. Bu bonoların vadeleri 15 ve 16 Ağustos 1979 günlerinde bitmekte olmasına karşın, Salih AYDIN ve babası Ali Rıza AYDIN bonoların ödenecek karşılıklarını 8.8.1979 gününde temin etmişlerdir, işte bunu duyan sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU, bonoların vadelerinin dolmasına daha zaman bulunduğunu, oysa kendisinin nakit paraya ihtiyacı olduğunu bildirmiş ve esasen kendisinin bonolara kefil olduğunu da öne sürerek 9.8.1979 gününde bu parayı alıp kullanmıştır. Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU, işte bu borcuna karşılık olarak 20.8.1979 gününde sanık Salih AYDIN'a 900.000 ve 3.750.000 TL. iki adet çek vermiş, Salih AYDIN'da bu çekleri Caterpillar'ın satıcısına devrederek bonoların karşılığını ödemiştir. Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun 3.750.000.— TL. çeki, sanık Halil İbrahim DEMİR'den borç olarak aldığı sonradan anlaşılmıştır. Nitekim adı geçen sanığın Halil İbrahim DEMİR'e olan bu borcunu 4.9.1979 gününde ödediği sanık Halil İbrahim DEMİR'e ait banka hesap döküm kağıtlarıyla sabittir.

Gerek sanık Şaban EYÜBOĞLU'ndan gerek Salih Zeki RAKICIOĞLU'ndan alınan çekler banka kayıtlarına geçirilmiştir. Buna göre banka kayıtları incelenerek paraların nereden gelip nereye gittiğinin tesbiti mümkündür. Bu nedenlerle olayda suç delillerini gizleme hali ve dolayısıyla TCK'nun 296. maddesinin uygulanmasına yer yoktur.

Bir an için sanık Salih AYDIN, sözü edilen ilişkilere konu olan paraların bir cürümden hasıl olduğunu bilerek kabul ettiği ve sakladığı varsayılsa dahi, eylem 296. maddeye değil aynı Kanununun 512. maddesine uyar. Çünkü sanık Salih AYDIN'ın suç konusu paralardan Tuncay MATARACI'nın faydalanmasını sağlamak amacı olmayıp, doğrudan doğruya kendisinin ihtiyaçlarını gidermek için kullandığı söylenebilir.

Sonuçta tamamiyle suçsuz olduğu anlaşılan sanık Salih AYDIN'ın beraetine, şayet cürümden doğduğunu bildiği parayı alıp sakladığı kanaatine varılırsa, TCK'nun 512 ve 59. maddelerinin uygulanmasına, cezanın para cezasına çevrilmesine ve ertelemeye karar verilmesini istemiştir.

E) SANIK KÖKSAL MATARACI'NIN SAVUNMASI :

Sanık Soruşturma Komisyonu önünde alınan tüm ifadelerinde, suç konusu eylemlere ilişkin hiçbir açıklamada bulunmamış banka hesaplarına intikal, eden işlemleri normal borç-alacak veya ticari ilişki içerisinde göstermeye çalışmıştır.

Sanık 28.1.1981 günlü ilk ifadesinde; 1978 yılına kadar kardeşi Tuncay MATARACI ile ortaklık kurdukları şirketi fesh ederek, kendi adına dönüştürdüğünü, ağabeyiyle birlikte Rize'deki gayrimenkullerini 1975 yılına kadar sattıklarını, bu tarihten sonra satış olmadığını, Tuncay MATARACI'nın ise Bakan olduğu tarihe kadar eline geçen paraları harcamış olduğunu ve ayrıca parasının bulunmadığını, yıllık gelirinin gayrimenkul kiralardan hissesine düşen 200.000.— TL.dan ibaret olduğunu ve gene Tuncay MATARACI'ya zaman zaman kendisinin para verdiğini, Rize'ye gelişinde kendisinden sanık Tuncay MATARACI'nın para aldığını sanık Tuncay MATARACI'nın Bakanlık döneminde sadece otel ve seyahat harcamaları karşılığı bulunan 1.750.000.— TL.yı bulan masraflarını karşılayacak düzeyde geliri olmadığını, bunların ancak kendisinden borç alınan paralarla karşılanabileceğini belirtmiş, ayrıca Salih Zeki RAKICIOĞLU ile borç-alacak ilişkisi içerisinde para alıp verdiğini,

borç alırken çek kullandığını ancak bunların iadesinin elden nakit olarak yapıldığını söylemiştir. Halil İbrahim DEMİR'den de inşaat için malzeme aldığını, ağabeyi Tuncay MATARACI tarafından gönderilen havalenin, Hakkı KALKAVAN'dan alınıp gönderildiğini gizlemiştir.

Sanık 4 2.1981 günlü ifadesinde eski beyanlarına yeni bir husus eklememiş, Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun bu tarihte yapmış olduğu açıklamalarını kabul etmeyerek, bu kimseden 3-4 milyon TL. borç alabileceğini, Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun kendisine yaklaşık 17 milyon TL. borç verecek güçte olabileceğini Salih Zeki RAKICIOĞLU, Halil İbrahim DEMİR ve Şaban EYÜBOĞLU'nu Soruşturma Komisyonu önünde gerçekleri açıklar nitelikteki ikrarlarının nedenini bilemediğini belirtmiş, gerek Soruşturma Komisyonunda alman ifadeleri gerekse son yargılama sırasında alman ifadelerinde eski beyanlarını tekrarlamıştır.

Sanık savunmasında ise bu suçlamaya ilişkin yeni bir durum ortaya konulmamış, haklarında esasen Türk Ceza Kanununun 296. maddesinin son fıkrasının uygulanması talep edilmiş olduğundan, bu suçlama üzerinde durulmasına da gerek duyulmamıştır.

DELİLLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ :

A) Sanık Halil İbrahim DEMİR, yargılama sırasında doğruladığı ve soruşturma kurulunda yaptığı açıklamalarda dolaylı biçimde de olsa kabullendiği üzere, sanık Tuncay MATARACI'dan rüşvet anlaşması sonrası elde edilen çekleri, suç konusu olduğunu bilmesine rağmen kabul etmiştir.

Tuncay MATARACI'nın Bakan olmasından kısa bir süre sonra sanıkla aralarında Salih Zeki RAKICIOĞLU'da dahil olmak üzere çok yakın bir dostluk ilişkisi başlamıştır. Bunların hemşehri olmaları nedeniyle arkadaşlıkları zaten eski tarihlere dayanmaktadır. Sanık Halil İbrahim DEMİR'in, kendi beyanları ile açıkladığı ve kayıtlara dayalı biçimde gösterdiği üzere ileri düzeyde iş yapan bir inşaat müteahhididir. Ayrıca Tuncay MATARACI'nın çevresi ve özellikle Salih Zeki RAKICIOĞLU ile sıkı bir arkadaşlık ilişkisi içerisinde. Tuncay MATARACI'nın gerçek maddi varlığı ise kendisi tarafından çok iyi bilinmektedir, işte, bu koşulları altında, sanık Halil İbrahim DEMİR'in, rüşvet anlaşması sonucu elde edilen çekler kendisine intikal ettirildiğinde, bu çekleri Rize deki arsa bedeli olarak kabul etmesi düşünülemez. Aksi halde, kendi beyanıyla

da sabit olduğu üzere, sanık Tuncay MATARACI tarafından bu çeklerin kendisine gizlice verilmesinin ve bunlardan kimseye bahsedilmemesinin istenmesinin nedeni kalmaz. Öte yandan, çeklerin kimlere ait olduğuda üzerlerinde açıkça yazılıdır. İlk çek, ANBAJ Firması tarafından düzenlenmiş ve 8.000.000.— TL. tutarındadır. Bunu takip eden çekler Salih Zeki RAKICIOĞLU nun küçük kardeşi ve o güne kadar hiçbir ticari faaliyeti bulunmayan Adem RAKICIOĞLU'na aittir. Çok büyük meblağlara ulaşan bu çeklerle; Tuncay MATARACI'nın Rize'de iddia ettiği bir arsa satışı ve sözü edilen kimselerin faaliyetleri arasında hiçbir nedensellik bağı bulunmadığı cihetle, sanık Halil İbrahim DEMİR'in bu işleri anlayamayacağıının ileri sürülmesi de samimi kabul edilemez.

Çok kısa bir süre içerisinde 57 milyon gibi büyük meblağa ulaşan çek bedellerinin dört ayrı hesaptan idare edilmesi de, rüşvet anlaşması sonucu elde edilen paraların gizlenmesi amacına yöneliktir. Gerçekten, sanık Halil İbrahim DEMİR rüşvet anlaşmalarının dışındadır ve anlaşmaların oluş ve icra safhalarında da bu konuya ilişkin herhangi bir eylemi saptanamamıştır. Buna karşın rüşvet paralarından sanık Tuncay MATARACI'nın istifadesini temin için gereken etkinliğini göstermiş, ileri düzeyde bir iş adamı olmasının avantajlarından da yararlanarak bu paraları istenilen biçimde yönlendirmiştir.

Bu cümleden olmak üzere, Tuncay MATARACI'nın damadı Salih AYDIN, kardeşi Köksal MATARACI, Yeğeni Hakkı KALKAVAN, eşi Nuran MATARACI ve bizzat Tuncay MATARACI'ya yapıları ödemelerde ve Sanık Tuncay MATARACI için arsa alımında, tamamen sanık Tuncay MATARACI'nın talimatı gözönünde tutulmuş, paraların tümünden Tuncay MATARACI'nın istifadesi sağlanmıştır.

Yukarıda değinildiği gibi, sanık Tuncay MATARACI'nın dikkati çeken bir bakan olması nedeniyle her an izlendiği düşünülürse, bu yolla, rüşvet olarak alınan paraların gizlenmesine yardımcı olma ve suç hakkında yetkililerce yaptırılacak soruşturmayı yanlış yola sevk etme amacı kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Bu bölümde belirtilecek bir başka nokta da, sanık Halil İbrahim DEMİR'in diğer sanıklardan farklı olan durumudur. Gerçekten sanık Halil İbrahim DEMİR, sanık Tuncay MATARACI'nın birden fazla rüşvet anlaşması sonucu elde ettiği rüşvet paralarının gizlenmesini ve sanık Bakanın bunlardan istifadesini sağlamış ve bu paralar için ayrı paravan

hesaplar açmış ve aynı zamanda bu suçlara ilişkin olarak yapılacak tahkikatları yanlış yola sevketmeyi amaçlamıştır.

Sanık nezdinde kalan ve rüşvet sonucu elde edilen maddi menfaatlerin değeri de, kayıtlarla doğrulandığı ve sanık tarafından da ayrı avrı kalemler halinde gösterildiği üzere 23.900.000.— TL olarak kabul edilmiştir. Banka hesaplarına giren ve çıkan paralar arasında farklılık varsa da, savunmada gösterildiği üzere bu tür suçlarda bir kısım paraların nakit olarak elden verilmesinin mümkün olduğu sanığın zaman zaman bu yola da başvurduğu, özellikle, bazı ödemelerin bankalarda nakit olarak yapıldığının saptanması karşısında, sanık Tuncay MATARACI'dan intikal edip bu sanık üzerinde kalan menfaatler toplamının 23.900.000.— TL olduğu sonucuna varılmıştır.

B) Sanık Ali YILDIZ'a yükletilen suçun temel nesnel olgusu banka kayıtlarıyla sabit bulunduğundan suçun sübutu yönünden üzerinde durulacak konu sanığın esasa ilişkin savunmasından ibaret olmaktadır.

Sanığın, Tuncay MATARACI'dan borç para istediği ve ondan üç adet çek aldığı, ancak, cezalandırılmak korkusuyla bu durum, soruşturmanın önceki aşamalarında sanık tarafından dile getirilemediğine ilişkin savunması şu yönleriyle gerçekçi ve geçerli görülmemiştir :

Yukarıda belirtildiği üzere sanık Ali YILDIZ, 9.1.1981 günlü ifadesinde Tuncay MATARACI ile borç-alacak ilişkisi olmadığını söylemiştir. Ancak, Soruşturma Komisyonunca, adı geçen sanığın ifadesine 3.3.1981 gününde ikinci kez başvurulmuş ve soruşturmanın durumuna göre, bir bakıma savunma hakkını da kullanabileceği kendisine başlangıçta hatırlatılmıştır. Bu çerçevede içerisinde sanık Ali YILDIZ, maddi olgular arasında belirtildiği üzere, sanık Halil İbrahim DEMİR'den gelen çeki, sanık Tuncay MATARACI ile olan borç ilişkisine bağlamış, fakat sanık (...)’den gelen çekler için bir savunmada bulunmamış, tersine, anılan çeklerle tanık Cemal İNCE arasında bir bağlantı kurmaya çalışmıştır.

Adı geçen sanık, banka hesabına sanık Halil İbrahim DEMİR'in çeki ile giren parayı sanık Tuncay MATARACI ile olan borç ilişkisine bağladığına göre, cezalandırılma korkusu burada yer almamıştır. O halde sanık (...)’in çekleriyle gelen paranın açıklanmasında niçin böyle bir korku duyulmuştur. Bu noktada, sanık Ali YILDIZ'ın, sanık (...)’e ait çeklerin rüşvet ürünü olduğunu açıkça bildiği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Adı geçen sanık yine bilmektedir ki, sanık Halil İbrahim DEMİR, sanık Tuncay MATARACI'ya rüşvet vermiş değildir. Bu açıdan bakılınca, sanık Ali YILDIZ'ın, Halil İbrahim DEMİR'den aldığı çeki saklamaya gerek duymadığı, fakat sanık (...)’in Tuncay MATARACI ile rüşvet anlaşması yaptığını bildiği içindir ki (...)’e ait çeklerin sanık Tuncay MATARACI eliyle kendisine intikal ettiğini saklamak ve tanık Cemal İNCE'nin arkadaşlık duygusuna sığınmak zorunda kaldığı kanısına varılmıştır.

Öte yandan, yukarıda gösterilen ilişkilerin derecesi, sanık Ali YILDIZ, Tuncay MATARACI'nın eylemlerini bilecek duruma getirecek niteliktedir.

Esasen, sanıklar Şaban EYÜBOĞLU, Salih Zeki RAKICIOĞLU ve Halil İbrahim DEMİR'in ikrarlarıyla açıklığa kavuştuğu üzere, sanık Tuncay MATARACI, kendisine yakın arkadaşlarına suç konusu çekleri teslim etmekte ve çek tutarının banka hesaplarında saklanmasını bu arkadaşlarından istemektedir. Nitekim, (...)’e ait olan 18.4.1979 günlü, 10.000.000.— TL. lık ilk çekle, yeni bir hesap açılmış durumdadır. Suç konusu öteki iki çek de sonradan bu hesaba girmiştir. Böylece Adem RAKICIOĞLU ve Halil İbrahim DEMİR adlarına açılmış bulunan ve kararın önceki bölümlerinde incelenen paravan banka hesabının bir benzeri de burada ortaya çıkmaktadır.

Özetlenirse, bizzat savunmanın ortaya koyduğu olgular ve yukarıda ayrıca belirtilen kanıtlar önünde, sanık Ali YILDIZ'ın sanık Tuncay MATARACI'dan borç aldığı yolundaki savunması gerçek olmaktan uzak görülmüş; eylemin doğrudan doğruya, sanık Tuncay MATARACI'nın rüşvet anlaşmalarıyla elde etmiş bulunduğu çeklerden yararlanmasını sağlamak amacına yönelik olduğu kabul edilmiştir. Aynı nedenlerle, tanıklar Cemal İNCE, Sudi GÖKSÜN, Nihat EKŞİ ve Nihat METE'nin, Soruşturma Komisyonu önünde belirtmedikleri halde, duruşmalarda söyledikleri borç alacak ilişkisi ile ilgili sözleri samimi bulunmamıştır.

Ayrıca, borç olarak alındığı savunulan 25.000.000.— TL.nin girişi çeklerle belli olduğu halde bu borcun ödendiğini gösteren bir belgeye rastlanılmamıştır.

Buna göre, sanık Tuncay MATARACI, yaptığı rüşvet anlaşmalarıyla elde ettiği çekleri kendi eliyle tahsil edemediğinden sanık Ali YILDIZ'ın eylemi, bu çekleri, rüşvet mahsulü olduğunu bilerekten tahsil ve kendi

banka hesabında saklamak suretiyle suç failinin paralardan yararlanmasını sağlamaktan ibarettir ve böylece Türk Ceza Yasası'nın 296. maddesinde yazılı suçun bütün unsurları oluşmuştur. Sanık Tuncay MATARACI'nın bu paralarla bir anonim ortaklığa üstü kapalı biçimde ortak olması ya da paraları başka alanlarla kullanması sonucu değiştirmeyeceğinden, bu yönler üzerinde ayrıntılı biçimde durulmasına gerek görülmemiştir.

Yararlanmanın gerçekleştiğini gösteren somut olgular da saptanmıştır:

Gerçekten, sanık Tuncay MATARACI, Gençlerbirliği Spor Kulübüne yapmayı vaadettiği yardımın 100.000.— TL.lık bölümünü sanık Ali YILDIZ'a ait 13.4.1979 günlü çekle yerine getirmiştir. Her ne kadar belirtilen tarih, Yıldız Tuğla Sanayi A.O. adına çıkan paravan nitelikteki banka hesabının açıldığı 18.4.1979 gününden 5 gün öncesine rastlamakta ise de bu durumun hesabın açılışında kullanılan (...)’a ait suç konusu çekin gelecekteki bir tarih üzerinden düzenlenmiş bulunmasından kaynaklandığı kanısına varılmaktadır. Bu durum, sanık Tuncay MATARACI'nın, sanık (...)’e ait 18.4.1979 günlü çeki, belirtilen tarihten önce sanık Ali YILDIZ'a verdiğini ve ondan 100.000.— TL.lık çek alarak, rüşvet olarak verilen paralardan bile yararlanmaya başladığını ortaya koymaktadır.

Sanık Ali YILDIZ'ın sonraki tarihlerde sanık Hakkı KAL KAVAN'a ödemelerde bulunduğu ve buradan da sanık Tuncay MATARACI'ya aktarma yapıldığı aşağıda ayrıca gösterilecektir.

C) Sanık Hakkı KALKAVAN, 1978 yılına kadar yıllık geliri 150.000. — TL. olan bir çay bahçesini işletmekte iken, bu yıldan itibaren malî gücü birden bire artmaya başlamış, 1979 yılında Arnavutköy'de Fuel-oil dağıtan bir firma kurmuştur. Öyle ki, yukarıda gösterilen banka hesabına ilişkin açıklamalardan anlaşılacağı üzere, milyonlarla ifade edilen işlemlere girişmeye başlamış ve dayısı Tuncay MATARACI Bakanlıktan ayrıldıktan sonra birlikte ihracat ve ithalat işlerini yapacakları bir büro açmıştır. Sadece bu büronun tefrişi için yapılan harcamaların birkaç milyona ulaştığı düşünülürse, yaklaşık iki yıl içerisinde kaydedilen parasal gelişmenin kaynağındaki kuşku kendiliğinden ortaya çıkar.

Sanık Hakkı KALKAVAN, dayısının çevresinde çok aktif bir görünüm içerisindeydi. Kısa zamanda Halil İbrahim DEMİR'le ve Ali YILDIZ'la tanışmış ve bu kimselerle doğrudan mali ilişkiler içerisine girmiştir. Diğer dayısı sanık Köksal MATARACI'nın kendisine verdiği

yasa dışı yollardan elde edilen çek işlemlerini yürütmüştür. Halil İbrahim'den kendisine gelen milyonlarca liranın büyük bölümü 5604 no.lu hesapta toplanmış, daha sonra sanık Tuncay MATARACI'nın talimatına uygun olarak, ya bizzat Tuncay MATARACI adına açılan hesaba veya Köksal MATARACI'ya ve diğer kimselere gönderilmiştir.

Görüldüğü üzere önceleri Halil İbrahim'le sanık Hakkı KALKAVAN arasında normal ticarî alışveriş görüntüsü altında yapılan işlemler, daha sonra, dayı-yeğen ilişkisi içerisindeki hesaplara dökülmek istenilmiş ve sonuçta rüşvet konusu paralardan sanık Tuncay MATARACI'nın istifadesi sağlanmıştır.

Öte yandan, bu paraların yasa dışı yollardan ekle edildiğinin bu sanık tarafından bilinmediği kabul edilemez. Dosyada bulunan belgeler, Köksal MATARACI'nın beyanıyla doğrulandığı üzere sanık Tuncay MATARACI'nın ve sanık Hakkı KALKAVAN'ın malî durumları ortadadır. Tuncay MATARACI'nın Bakanlık döneminde hızla gelişen parasal imkânların meşru yollardan sağlanmadığı aynı çevre içerisinde yaşayan sanık Hakkı KALKAVAN tarafından bilinmediği söylenemez. Nitekim, para kaynaklarının yasa dışı yollardan elde edildiği ve kendi eylemlerinin dahi suç olduğu bilincinde olan Hakkı KALKAVAN soruşturma sırasında, uzun süre inkâr yolunu yeğlemiş iken Soruşturma Komisyonundaki son ifadesinde kısmen gerçekleri ortaya çıkarmıştır

Böylece, bu sanığın eylemi de TCK'nun 296. maddesine uygun olarak, yukarıda belirtilen diğer sanıkların eylemleri gibi nitelendirilmiştir.

D) Sanık Salih AYDIN, sanık Şaban EYÜBOĞLU'ndan para aldığını önce gizlemiş, daha sonra da ortaya çıkan gerçekler karşısında bu parayı borç olarak aldığını savunmuştur.

Gerçekten, borç olarak alınan para sonradan geri verildiği takdirde bir borç ve alacak ilişkisinden söz edilebilir. Oysa, sanık Salih AYDIN'ın, sanık Şaban EYÜBOĞLU'ndan para aldığı belgelerle sabit olduğu halde, sanık bunların geri verildiğini gösterir bir delil ve belgeyi ortaya koyamamıştır.

Her ne kadar savunmada, duruşma tutanaklarında yeralan ifadelerde sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun borç ilişkisini açıkladığı öne sürülmüşse de, adigeçen sanığın duruşma tutanaklarına geçen sözleri bu anlamı taşımamaktadır. Tersine, sanık Şaban EYÜBOĞLU kendisinin ancak 100.000-200.000.— TL. dolaylarında borç verebilecek durumda

olduğunu, fakat para Tuncay MATARACI'ya ait bulunduğundan O'nun talimatı gereğince sanık Salih AYDIN'a 7-8 milyon lira ödediğini ve kendisine geri verilen para olmadığını bildirmektedir.

Daha önce görüldüğü üzere, sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun banka hesabına rüşvet parası olarak başlangıçta, 3.4.1978 gününde

600.000.— TL., 20.4.1978 gününde 1.500.000.— TL. girmiştir. Sanık Salih AYDIN'a para verilmesi ise bu tarihten kısa bir süre sonra başlamıştır. Yukarıda belirtilen deliller bu paraların sanık Tuncay MATARACI'nın buyruğu gereğince verilmiş olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle sanık Şaban EYÜBOĞLU'na ait 5.10.1978 günlü,

1.500.000.— TL. lık çekin dipkoçanında yer alan (Tuncay MATARACI) biçimindeki nota göre anılan çekin önce sanık Tuncay MATARACI'ya verildiği ve ondan da sanık Salih AYDIN'a geçtiği kesindir.

Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun 1.12.1978 günlü çekle verdiği 2.500.000.— TL. na ilişkin savunmaya gelince :

Vakıflar Bankası'nca sanık Salih AYDIN'ın babası Ali Rıza AYDIN adına verilmiş olan, toplam tutarı 13.500.000.— TL. lık iki adet teminat mektubunun sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU tarafından kullanıldığı yargılamayla sabit olan bir olgudur. Ancak, suç konusu çek 1.12.1978; teminat mektupları ise 7.5.1979 ve 13.6.1979 tarihlerini taşımaktadır. O halde, henüz alınmamış, kullanılıp kullanılmayacağı belli olmayan bir teminat mektubunu komisyon ücretinin 6 ay öncesinden peşin ödenmesi düşünülemez. Nitekim, sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU da (O çek teminat mektubu alınmadan önce verilen bir çekdir. Teminat mektubuna mukabil verilen bir çek değildir.. Altı ay önce bir ihalenin olup olmayacağını biz kestiremeyiz) diyerek bu durumu açıkça dile getirmiştir (Duruşma tutanağı, sayfa 1832-1835). Bundan başka adı geçen sanık teminat mektubu komisyonlarını da Ali Rıza AYDIN'a ayrıca ödediğini belgelendirmiş durumdadır. Gerçekten, Türkiye Vakıflar Bankası Samsun Şubesinde sanık Salih AYDIN'a hitaben, teminat mektubunun komisyon ücretleri ile ilgili olarak yazılmış bulunan 27.10.1980 günlü mektubun altında, elyazısı ile yazılmış (1979 ve senelerinin bankadan alınan teminat mektupları masrafları olarak 1.673.500.— TL. nakten ödenmiştir) tümcesi ve altında Ali Rıza AYDIN'ın imzası yer almaktadır.

Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU vekili tarafından onanmış bulunan belge örneğinin içeriğine karşı herhangi bir itiraz vuku bulmamıştır. Böylece suç konusu 1.12.1978 günlü, 2.500.000.— TL. lık çekin, teminat mektubu ile ilgili olmadığı yönü kesinlik kazanmıştır.

Buna karşılık sanık Salih AYDIN'ın, Caterpillar bedelinin 4.650.000.— TL. lık bölümünü ödemek için satıcı firmaya verdiği 900.000 ve 3.750.000. —TL, lık iki adet çekin sanıklar Salih Zeki RAKICIOĞLU ile Halil İbrahim DEMİR arasında geçen kişisel borçlanmadan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Zira, Adem RAKICIOĞLU'nun İstanbul Bankası Unkapanı Şubesindeki hesabına 10.8.1979 tarihinde Ali Rıza AYDIN'a ait çekle 3.900.000.— TL. girdiği banka hesap döküm kâğıdıyla sabittir. Buna göre yukarıdaki durumun tersi ortaya çıkmakta, böylece de sanık Salih AYDIN'dan sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU'na para geçişi bulunmaktadır. Belirtilen geçişin gerçek bir borç sözleşmesine dayandığı şu olgulardan anlaşılmıştır :

Sanık Salih AYDIN'ın Caterpillar için satıcı firmaya verdiği toplam 4.650.000.— TL. tutarındaki iki adet bononun vadelerinin 15 ve 16 Ağustos 1979 günleri olduğu ve bu bonolara kefil olarak sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun imza attığı satıcı firmanın tanık sıfatıyla dinlenen yetkililerinin verdiği bilgilerle de sabittir. Bonoların, vadesinden birkaç gün sonra, 20.8.1979 gününde sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun kardeşi Adem RAKICIOĞLU'na ait 900.000.— TL. lık ve sanık Halil İbrahim DEMİR'e ait 3.750.000.—TL.lık iki çekle ödendiği de banka kayıtlarıyla bellidir. Öte yandan, Adem RAKICIOĞLU'nun 4.9.1979 günlü, 3.750.000.— TL. lık çeki sanık Halil İbrahim DEMİR'in Türk Ticaret Bankası Altınbakkal Şubesindeki hesabına girmiştir. Gerek bu durum, gerekse sanık Salih AYDIN ve babasından gelen 3.900.000.— TL. nin 10.8.1979 gününde Adem RAKICIOĞLU'nun banka hesabına girmiş bulunması karşısında, savunmada öne sürüldüğü üzere, sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun; belirtilen günde sanık Salih AYDIN ve babasından 4.650.000.— TL borç aldığı, bu borcunu kardeşine ait 900.000— TL. lık sanık Halil İbrahim DEMİR'e ait 3.750.000.— TL. lık iki çek ile 20.8.1979 gününde ödediği, bu vesileyle sanık Halil İbrahim DEMİR'e borçlandığı 3.750.000.— TL. yı da 4.9.1979 gününde ödediği kabul edilmiştir.

Toplanan delillere göre sanık Salih AYDIN'ın, sanık Şaban EYÜBOĞLU'ndan aldığı 3.500.000.— TL. ile sanık Salih Zeki

RAKICIOĞLU'ndan aldığı 2.500.000.— TL. sanık Tuncay MATARACI'nın elde ettiği rüşvet paraları olarak belirmektedir.

Adıgeçen sanık, rüşvet alan sanık Tuncay MATARACI'nın damadı ve bu suça aracı olarak katılan sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun hemşehrisi ve komşusudur. Bu nedenlerle adıgeçen sanık kendisine verilen paraların rüşvet suçundan kaynaklandığını bilecek durumdadır. Öte yandan, sanık kayınpederine, Bakanlığı döneminde, değişik tarihlerde 50.000.— 100.000.— TL. gibi nakit paralar verdiğini ve O'nun kira ücreti ile yakıt giderlerini ödediğini Soruşturma Komisyonu önünde açık açık bildirmiştir. Buna göre, sanık Salih AYDIN'ın kayınpederi Tuncay MATARACI'nın, yaptığı rüşvet anlaşmalarıyla elde ettiği paralardan yararlanmasını sağlamak amacıyla sanık Şaban EYÜBOĞLU'ndan 3.500.000.— TL, sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU'ndan da 2.500.000.— TL. aldığı ve bu paraları elden sanık kayınpederine verdiği ve onun ihtiyaçları için harcadığı sübut bulmuştur.

E) Sanık Köksal MATARACI Çay tahsisine ilişkin suçlarda gösterildiği üzere, sanık Tuncay MATARACI'nın en yakın suç arkadaşı ve tüm eylemlerinde, parasal konularda iç içe bulunduğu bir kimsedir.

(...)'den alınan 30 milyon lira rüşvet suçuna ilişkin bölümde, bu sanığın yasa dışı eylemlerden, başından beri haberi olduğu açıklanmıştır. Nitekim, rüşvet olarak alınan çeklerden büyük bir bölümü bu sanık tarafından, kendi hesaplarına aktarılmış ve bu yolla Tuncay MATARACI'nın istifadesine terk edilmiştir. Öyle ki, Tuncay MATARACI'nın tüm harcamaları kendisi tarafından karşılanmış ve parasal yönden devamlı kendisine başvurulmuştur.

Doğrudan suç konusu eylemlere iştirak etmiş olan bu sanığın ayrıca (...)'den rüşvet olarak alınan ve Tuncay MATARACI'nın kendisine intikal ettirdiği çeklerin gizlenmesini ve sanık Tuncay MATARACI'nın bunlardan istifadesini sağladığı açıkça anlaşılmıştır.

SANIK SUÇLARININ NİTELENDİRİLMESİ :

Bu bölümde eylemleri gösterilen sanıklara uygulanması istenilen Türk Ceza Kanununun 296. maddesinde suçun maddi unsurunu madde metninde açıkça gösterildiği üzere, suçtan istifadeyi temin etmek, tahkikatı yanlış yola sevk etmek, faili gizlemek, bir suçun eser ve delillerini yok etmek, değiştirmek veya bozmak fiilleri teşkil etmektedir .

Suçun oluşabilmesi; suç failleriyle cürmün icrasından önce veya suçun işlenmesi sırasında ittifak edilmemiş olmayı ve cürmü neticelendirmeye yardımcı dokunmamış bulunmayı zorunlu kılar.

Suçun manevi unsuru, kastın bulunması ve suçun belli amaçlarla «cürümden istifadeyi temin veya tahkikatı yanlış yola sevk etmek gibi bir maksatla» işlenmiş olmasıdır.

Bu bölümdeki sanıkların eylemlerinde suç unsurları oluşmuştur. Gerçekten, sanıkların tümü ayrı ayrı gösterilen rüşvet anlaşmalarının dışında kalmaktadırlar.

Buna karşın, sanık Tuncay MATARACI'nın çok yakın çevresini oluşturan sanıkların, sanık Tuncay MATARACI'nın tüm eylemlerini ve parasal durumunu yakından bildikleri, alman çek ve sağlanan menfaatlerin suç konusu eylemlerden kaynaklandığını bilebilecek durumda oldukları, sanıkların eylemlerinin, sanık Tuncay MATARACI'nın rüşvet konusu paralardan istifadesini temin olarak çek ve paraların gizlenmesi ve bunun sonucu sanık Tuncay MATARACI hakkında yapılacak tahkikatın yanlış yola şevkini amaçladıkları kanaatine varılmış, sanıkların eylemleri, bu nedenlerle Türk Ceza Kanununun 296. maddesi kapsamında görülmüştür.

Sanık Halil İbrahim DEMİR'in durumu nedeniyle, hakkında ayrıca Türk Ceza Kanununun 80. maddesinin uygulanması da gerekmiştir. Yukarıda, sanık (...)’e ilişkin ikinci rüşvet suçuna ait açıklamalar yapılırken, 80. maddeye ait unsurlar gösterilmiştir. Sanık Halil İbrahim DEMİR, ortaya konulduğu üzere, birden fazla rüşvet suçuna ilişkin elde edilen suç konusu menfaatlerle ilgili eylemleri yerine getirmiş, ayrı ayrı dört paravan banka hesabında, belirgin amaca hizmet etmiştir.

Bu nedenle, bu sanık hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 80. maddesinin de uygulanması gerekmiştir.

Öte yandan, yukarıda sözü edilen Türk Ceza Kanunu'nun 296. maddesinin son fıkrası hükmü, sanık Köksal MATARACI yönünden gerçekleşmiş bulunmaktadır.

**IX — TEKEL İŞYERLERİNE MEVZUAT HÜKÜMLERİNE
AYKIRI OLARAK İŞÇİ YERLEŞTİRMEK
SURETİYLE GÖREVİ KÖTÜYE KULLANMA SUÇU:**

Soruşturma Komisyonu Raporunda; «Sanık Tuncay MATARACI'nın, İş Kanununa dayanılarak çıkarılan ve 6.8.1975 gün, 7/6787 sayılı kararname ile yürürlüğe konulan tüzük hükümlerine göre, Samsun bölgesindeki Tekel işçilerinin, 1978 yılına kadar İş ve İşçi Bulma Kurumu aracılığı ile işe alındıkları, İş ve İşçi Bulma Kurumunun Şubesi bulunmayan Bafra ilçesi ve yöresinde ise Kaymakamın başkanlığında kurulan ve bütün muhtarlardan oluşan bir kurul tarafından (en çok muhtaç olanlardan başlanmak üzere) genel ve objektif esaslara göre işçi alındığı halde Bakan olur olmaz bu uygulamaları ortadan kaldırarak tamamen keyfi ve politik yollarla işçi alımını yönlendirdiği, bu arada türeyen birçok aracının işçi adaylarından büyük menfaatler sağladıkları, Tekel fabrikalarına alınacak işçi miktarını senatör adayları arasında kontenjanlar tespit ederek ayarladığı ve politik pazarlık konusu yaptığı, ilgililere emir vererek ve baskı yaparak birçok kişileri keyfi bir şekilde işe yerleştirdiği ve böylece Bakanlık görev ve nüfuzunu kötüye kullanarak Türk Ceza Kanunu'nun 240. maddesini ihlâl ettiği» iddia edilmiştir.

SUÇA İLİŞKİN MADDİ OLGULAR VE SUÇ KANITLARI :

Kamu kesiminde çalıştırılacak işçilerin işe alınmalarında izlenecek yöntem, 29.6.1973 günlü, 6786 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan bir tüzük ile saptanmıştır. Anılan Tüzüğün 2. maddesinde :

«Genel ve Katma Bütçeli Daireler İl Özel İdareleri, Belediyeler, Köy İdareleri, Kamu İktisadi Teşebbüsleri, Özel Kanuna veya Özel Kanunla verilmiş yetkiye dayanılarak kurulan banka ve kuruluşlarla bunlara bağlı olan işyerlerinin işverenleri; vasıflı, vasıfsız bütün işçi isteklerim iş kolu, meslek, meslek pozisyonu, öğrenim, iş tecrübesi, ücret, sosyal yardımlar, yaş, cinsiyet ve ihtiyacın karşılanması süresi gibi ayrıntılarla bölgelerindeki İş ve İşçi Bulma Kurumu örgütüne bildirmek zorunda» oldukları ve 3. maddede :

«2. maddede sayılan kamu kesimi işyerlerinin işverenleri, işçi ihtiyaçlarını kurum aracılığı ile karşılarlar. Ancak o yerde kurum örgütünün bulunmaması veya örgütü olup da işverenin kurumla haberleşme güçlükleri işçilerin işyerlerine gönderilme ve gitme zorlukları

gibi nedenlerle ihtiyacın karşılanmasında Kurumun etkili olamaması veya iş verence verilen süre içinde Kurumca ihtiyacın karşılanmaması hallerinde, işverenler işçi ihtiyaçlarını kendileri doğrudan doğruya karşılayabilecekleri» hükmü getirilmek suretiyle bazı kurum ve kuruluşların işçi alımları belli bir disipline bağlanmıştır.

Samsun Yaprak Tütün Bakım ve İşleme Atelyesi Merkez Müdürlüğü ile buna bağlı işyerlerine sanık Tuncay MATARACI'nın Gümrük ve Tekel Bakanı olduğu döneme kadar yukarıda gösterilen tüzük hükümlerine göre işçi alınmıştır. Ne var ki, sanığın Bakan olmasından sonra adigeçen işyerlerine işçi alımında uygulanan yöntem değiştirilmiştir.

Yasa dışı yollarla, işçi alımına ilişkin ilk bilgiler Samsun İş ve İşçi Bulma Kurumu Şubesi tarafından yukarıda sözü edilen merkez müdürlüğünün, bu kuruma gönderildiği aylık bültenlerden fark edilmiştir.

Gerçekten, 1978 yılı Kasım ayına ilişkin işyeri durum çizelgesinde 45 işçinin fazla gözükmeye karşısında, durum, ilgili iş ve işçi bulma kurumu şubesi tarafından 29.12.1978 günlü, 7809 sayılı yazı ile, işveren merkez müdürlüğünden sorulmuş ve nedeninin bildirilmesi istenmiştir. İşveren müdürlük ise, karşılık yazısında; işe alındığı belirtilen işçilerin, Kurum örgütü bulunmayan işyerlerine ilişkin olduklarını bildirmiş ve böylece yasa dışı bir uygulamanın bulunmadığı ifade edilmek istenmiştir.

İşverenin bu açıklamasını uygulamaya gerekçe olarak kabul etmeyen ve yeterli bulmayan Kurum, işverene açıklamalı bir yazı göndererek; Merkez Müdürlüğünün, tüzüğün 3. maddesine aykırı hareket ettiğini, Merkez Müdürlüğü ile Kurum arasında 500 metreyi geçmeyen bir mesafe bulunduğunu, işe alınan işçilerin işlemlerinin Merkez Müdürlüğünce yapıldığını ve merkez müdürlüğü aracılığı ile işyerlerine aktarıldığını, Samsun-Tekkeköy, Samsun-Çivril arasında devamlı belediye otobüsü ve dolmuş işlediğini, bundan böyle Kurum bilgisi dışında işçi alındığı saptandığında vilayet makamına duyurulacağı bildirilmiştir.

Ancak, işverenin bu uyarıya rağmen eski uygulamasını sürdürmesi karşısında, Kurum, bu defa konuyu 19.1.1979 gün ve 404 sayılı yazısıyla Samsun Valiliğine bildirmiştir. Bu yazıda Tekel Yaprak Tütün Bakım İşleme Atelyeleri Merkez Müdürlüğünün muhtelif defalar uyarılmasına rağmen, işçi almalarındaki Tüzük hükümlerine uymadığı, son defa Kurum dışında ve işverenin kendiliğinden Tekkeköy (Köprübaşı), Ahıllı (Çivril) işyerleri için 19 erkek, 186 kadın işçi almasına rağmen, ekli tutanaklardan

da anlaşılacağı üzere, her iki işyerinde de kadın işçinin çalıştırılmadığının tespit edildiği, Kuruma haber verilmeden alınan bu işçilerin, belediye hudutları dışında çalıştırılırsalar bile, işe alınış şekilleri yönünden Tüzüğün 3. maddesine aykırı bulunduğunu, işverenin Kurum örgütünün bulunduğu yerde olması, haberleşme, işçi gönderme ve gitme zorluklarının bulunmaması, Kurumun etkisinin kesin ve istenilen süre içinde işçi ihtiyaçlarının karşılanacağı gözönüne alınırsa Tekel tesislerinde iş için yıllardır sıra bekleyen 14000 dolayındaki işsizlerin hakkının çiğnenmesinin söz konusu olacağı belirtilmiş ve bir defa da ilgili işyerinin makamca uyarılması istenilmiştir.

Kurum, uygulamanın yasaya uygun hale getirilmemesi karşısında, bir taraftan işveren merkez müdürlüğüne gönderdiği, 16.2.1979 günlü, 0991 sayılı 15.5.1979 günlü, 2917 sayılı yazılarla yasaya aykırı işçi alınılan konusunda uyarılarına devam etmiş, öte yandan da 23.2.1979 günlü, 1144; 2.3.1979 günlü, 1247 ve 11.4.1979 günlü, 2105 sayılı yazılarla konuyu ayrıca vilayet makamına duyurmuştur. (K. 17, S. 294 ve müteakip) 1979 yılı işyeri durum çizelgelerinde; 1979 yılı Ocak ayında 25, Şubat'ta 26 Mart'ta 18, Nisan'da 60, Mayıs'da 127, Haziran'da 244, Temmuz'da 243, Ağustos'da 284, Eylül'de 402 işçi olmak üzere toplam 1429 kişinin mevzuata aykırı olarak işe alındığı görülmektedir.

Her ne kadar Merkez Müdürlüğü karşılık yazılarında, işçi alımının yapıldığı yerlerde Kurum örgütünün bulunmadığı bildirilmişse de, Merkez Müdürlüğü ve buna bağlı işyerlerinin bir bölümünün tamamen Samsun Belediyesi hudutları içerisinde ve işçi alanlarının yapıldığı Ahıllı işyerinin Ankara-Samsun yolu üzerinde ve Samsun'a 14 Km. mesafede, Köprübaşı işyerinin Samsun'a 20 Km. mesafede, Samsun-Çarşamba karayolu üzerinde, Ballicanın da Samsun'a 40 Km. mesafede ve Samsun-Bafra karayolu üzerinde bulunduğu, böylece bu işyerlerinin tamamının asfalt yol ile merkez bağlantılı olduğu Tüzüğün 3. maddesinde gösterildiği biçimde İş ve İşçi Bulma Kurumu Samsun Şubesinin alanı içerisinde bulunduğu saptanmıştır.

Kurumun etki alanı dışında kalan kesimde ise öteden beri değişik bir yöntem uygulanagelmektedir. Bununla ilgili olarak Bafra ilçesinde Tekel tesislerine işçi gerektiği zaman Kaymakamlıkça bütün muhtarlara duyuru yapılmakta ve muhtarlarca düzenlenen listelerden muhtaçlık derecesine göre Kaymakamın başkanlığındaki komisyon aracılığıyla işçi alınmaktadır.

Sanık Tuncay MATARACI'nın Bakanlık yaptığı dönemde bu tür işyerleri için uygulanan yöntem değiştirilmiş ve keyfi biçimde sanık Bakan tarafından önerilen ve aracilar kanalıyla bildirilen kimselerin işe alınması gerçekleştirilmiştir.

Bu konuda işleme atelyesi merkez müdürlüğüne vekalet eden Mustafa GÜR işçi atımları sırasında MATARACI'nın muhtelif tazyikleri oldu. Bunları Genel Müdür vasıtası ile veya doğrudan bize intikal ettirdi. Bu talepleri kanunlara uyar nisbette yerine getirmeye çalıştık. Ancak, hiçbir tanesine İş Bulma Kurumu aracılığı ile işçi aldığımız bölgelerde işe alma imkanımız olmadı çünkü onlar kart alamadılar. Fermantasyon döneminde % 1, onun dışında % 2'ye kadar işçi ihtiyacımız olur. Alacağımız işçileri aybaşlarında duyururduk. Bu arada MATARACI'nın gönderdiği şahıslardan da gelmiş olanlar olursa kapıda sıraya koyardık. Ve işe alınması için gerekli muameleleri yapardık. Bunların içerisinde işe alınmayanlar olmuşsa ve o gün için orada bulunmayanlar olmuşsa bunlar için tazyik yapılmıştır. Bir keresinde bazı isimler için Rize'ye, bir keresinde de Ankara'ya çağrıldım. Her ikisinde de MATARACI vasıtası ile çağrıldım. Yani kendisi çağırdı. Bir defa da İstanbul'a çağrıldım. Hatta Bütçe Plân Karma Komisyonunda bir konuşma sırasında işçi alma sırasındaki rüşvet meselesi söz konusu edilmiş, Ankara Savcılığı da bunu ihbar telakki etmişti. Sonuç ne oldu bilmiyorum. Öyleki. o zamana kadar tek elde hiç kullanılmamış evraklar ile onar veya onbeşerlik iki parti halinde bu evraklar postalanmıştır. Bunlar işe alınmaları kararlaştırılan kimseler olarak gösterilmişti. Bu tür belgelerle gelenleri işe almadık. Ama gözümüzden kaçanlar olabilir. Ancak, MATARACI'nın şahsen herhangi bir menfaat temin ettiğine inanmıyorum. Kendisi şu isimleri alacaksınız şeklinde söylemiştir. Kendilerine imkan olduğu nisbette alacağımı bildirdim. Ve müracaat edenlere yukarıda belirttiğim dönemlerde iş verebildim. Ama bunun dışında bazıları benim verdiğim işi kabul etmek istemediler. Bende bunları yerine getiremedim. Bakan tarafından verilen isimler ve liste müfettişe verilmiştir. O zamanın Parti teşkilatının hazırlamış olduğu bir listede vardır. Bu listeden fazla kimse alınmadı.

Orhan ÖZET bana söylediği isimleri, Bakanın ricası şeklinde intikal ettirdi. Ayrıca Bakanın dünürü Ali Rıza AYDIN'ın da işçi alımlarına tavassutu oldu. Kendisi bizzat geldi, ve takip etti. Sonunda işçiler işe alındı. Ve Bakandan naklen bize bu işçileri söyledi. Ona izafeten tavassutlarını yaptı. Bakanın gerek genel müdür vasıtası ile gerekse şifahen söylediği isimlerin sonradan Ali Rıza AYDIN tarafından takip edildiğine şahit oldum. Bu isimler bana geldikten sonra ne zaman işe

başlayacakları şeklinde sorularla karşılaştım. Hatta çok aşırı talep geldiği için bir kısmının işini yapamadım. İşe alınma konusunda yapılan teklifler resmi mektupla dahi oldu. «Falancanın işe alınması tensip edilmiştir, neticenin bildirilmesi» şeklinde yüzlerce mektup geldi. Bu mektuplar Genel Müdürlükten geliyordu. Ancak, elyazısıyla, bilemiyorum böyle bir şey düşünmediğim için yapılan talebi saklamadım.

Bafra'da işe alınma ise kaymakam başkanlığında komisyon kanalıyla olurdu. Komisyon yapılan başvuruları inceler ve müracaat edenler arasında mali durumları zayıf olanların işe alınması istenirdi. Ama bu zamanda dahi muhtarların kendi yakınlarını işe soktuğu hakkında dedikodular olurdu» (K. 2, S. 315-323).

Merkez Müdürlüğüne yapılan baskılar konusunda zamanın Tekel Genel Müdürü Orhan ÖZET'de Soruşturma Komisyonuna şu bilgileri vermiştir :

«Türkiye'de yaprak tütünlerini stokeden, işleyen ünitelerden bir tanesi de Samsun'da bulunan Merkez Müdürlüğüdür. Bu havalideki stok merkezlerinin ve tütünlerin işlenmesi ile ilgili olarak işçi alımı ve çıkarılması Merkez Müdürlüğüne bağlıdır. İşçiler iki grupta toplanır. Devamlı çalışan işçiler Genel Müdürlük kanalıyla, mevsimlik işçiler ise Merkez Müdürlüğü kanalıyla işe alınırlar. Ben 1950 den beri Tekeldeyim. İşçi çalıştırılan Devlet Kuruluşlarının büyük rahatsızlığı vardır. Seçimlerle meydana gelen değişiklik sonucu iktidarlar işçi yerleştirmek için bu kuruluşlara baskı yapmışlardır. MATARACI döneminde de baskılar ve istekler olmuştur. Özellikle Samsun bölgesinde çok yoğunlaşmıştır. Tuncay MATARACI muhtelif dilekçeler havale etmiştir. Resmen Genel Müdür, Bakanlıktan gönderilmiş veya elden verilmiştir. Bakan bu dilekçelerin bir kısım için şifahen ve bunların işe alınması hususunda telkinlerde bulunmuş, ricalarda bulunmuş direktifler vermiştir. Bu direktifler Merkez Müdürlüğüne intikal ettirilmiştir. Ve benim kanalımla intikal ettirilmiştir. Söylenmiştir. Bu emirlerin ve ricaların kesin olarak yasalara uygun bir şekilde yerine getirilmesi istenmiştir. Samsun'daki uygulama İş ve İşçi Bulma Kurumu aracılığı ile yapılmıştır. Yalnız Samsun Merkezi için bu uygulanmıştır. Ancak, Samsun dışı Bafra ve diğer köylerde İşçi Bulma Kurumuna başvurulmadan Merkez Atelyesi takdiriyle işçi alınmıştır. Bunlardan hangileri yerine getirilmiştir hangileri getirilmemiştir takip etmedim.

İşçi alımları konusunda ve özellikle Bafra işyerleri için işçi alımında para alındığı iddiası Türkiye Büyük Millet Meclisinde söz edilmiştir. Konu Cumhuriyet Savcılığına intikal ettirilmiştir. Bu konuda iki kişinin ilgili olduğu kanaati vardı. Konuyu parlamenterlere anlattık. Hiç bilinmeyen adamlar gelip tezgah kuruyorlar. Ve tekele işçi sokacağız. 10.000.— TL. verir misin? İşe girerseniz 10.000.— TL. alırsanız giremezseniz iade ederiz şeklinde tekliflerde bulunuyorlardı. Ama Bakanlık içinde veya Genel Müdürlükte bu şekilde davrananlar olmamıştır.

Merkez Müdürü Mustafa GÜR'ün Rize, Ankara ve İstanbul'a Bakan tarafından çağrıldığından benim haberim olmuştu» (K. 2, S. 341-344).

Sanık Tuncay MATARACI'nın tekel işçi abralarındaki keyfi işlemlerini Bahri CÖMERT özetle şöyle belirtmektedir :

«Ben Tuncay MATARACI'nın Bakanlığı döneminde, Türkiye Büyük Millet Meclisi Karma Bütçe Komisyonu üyesiydim. MATARACI ile politik sahadaki çatışmam Samsun'da Tekele işçi alınması konusunda olmuştur. O zamanlar Türkiye'de fevkalade bir işsizlik sorunu vardı. Ben de bu konuda tecrübem ve bütün çevresi çocuğu olmam nedeniyle çok hassas davranıyordum. MATARACI'da yeni Bakan olmuştu. Kendisine; bu çok hassas bir konudur, dikkat et biz daha evvelce bir komisyon kuruyor ve en fakirleri ekmeğe kavuşturma çareleri arıyoruz diye söyledim. Beni dinledi veya dinlemedi tekrar Samsun ve Bafra'da işçilerin para ile Tekele girdikleri, halkın şikayetinden anladım. Bana yapılan başvurular karşısında kendisine telgraf çektim. Aldırmadı. Bütçe Komisyonunda bu konuda konuşma yaptım. İş gazete sütunlarına geçmişti. Kime sorsam Tekele para yedirildiğini söylüyordu. Başbakana konuyu götürdüm. Mecliste gensoru verildi. Fakat karşılığında, «Tekel'de, takdir hakkım vardır, istediğim işçiyi Tekel'e koyarım» şeklinde cevap verdi. Öyleki kadın işçiler Ankara'ya kadar gurup halinde gelip, özel kaleme kadar rüşvet almalar hakkında kulağımıza bilgiler geldi. Türkiye'de isbat külfeti ters işliyor. Parayı alırken yakalamak gibi bu külfet iddia edene düşüyor. Bu nedenle birçok hırsızlıklar kapatılıyor. Samsun'da sokakta kime sorarsanız Tekele işçilerin parayla getirildiğini ve araya giren bir sürü insanın da 50.000, 100.000.— TL. aldığını söyler. Fakat halkımızın bir tuhaf tarafı var, korku içerisinde. Kadıncağızlara gittim. Bunlar, ineğimizi sattık, tarlamızı sattık, Tekel'e girdik. Şikayette bulunsak hem işten olacağız, hem de paramız gidecek düşüncesi içerisinde idiler. Araya giren kimselerden Bafra'da Orhan ismindeki bir kişi ve Samsun'da Bakan'ın dünürü Ali

Rıza AYDIN'ı biliyorum. Araya girenlerin para aldıkları bilinen bir konu, aralarında avukat var. Merkez Müdürü var. Bu Tekel Müdürü Mustafa GÜR kanalı ile Bakan doğrudan emir verir» (K. 4, S 150-151).

Sanık Tuncay MATARACI'nın işçi almalarını nasıl ve kimler aracılığı ile yönlendirdiği konusunda ise, Tek-Gıda İş Sendikası Rize Şube Başkanı Reşat UÇAK Soruşturma Komisyonunda şunları söylemiştir:

«Köksal MATARACI yani Bakan'm kardeşi her yerde hazır ve nazırdır. Her yerde geziyor önsafta idi. O zamanlarda yine Köksal MATARACI kanalıyla muvakkat işçi almak için 5.000.— TL. almıyordu. İşçi alma komitelerimize itibar edilmeden, kıdem ve kabiliyetlere bakılmadan listeler halinde işçi alındığını şikayet ettik. Sendika olarak bu gibi hadiselerin olduğunu şifahen Genel Müdüre anlattık. Ve kadroların satıldığını, komitelere itibar edilmediğini Genel Müdürlüğe şifahen ilettik. Ulaştırma Müdürlüğü Paketleme Fabrikasında görevlendirilen 60 küsur işçide para karşılığında Köksal MATARACI aracılığıyla işe alınmışlardır» (K. 4, S 150).

Bu konuda Çay Kurumu Genel Müdürü Bedirhan BİRBEN aynı tür açıklamalar yapmıştır.

İşçi alımlarında birtakım araçların rol oynadığı açıkça görülmektedir. Yukarıdaki bölümlerde sanık Tuncay MATARACI'nın suç ortağı olarak gözükken Şaban EYÜBOĞLU'nun sanık Bakanla birlikte oldukları bir sırada kendilerine başvuruda bulunan bir gurup işçiyi bizzat kendi arabasına doldurup Gümrük ve Tekel Bakanlığına getirdiğini ve dilekçelerini bizzat kendisinin yazdığını ve sonuçta işçileri bu tür işlemlerle işe yerleştirdiğini açıkça belirtmiştir.

Samsun Bölgesindeki Tekel İşyerlerine girebilmek ve işe alınmak konusunda doğrudan Bakanlığın etkisi o derece boyutlara ulaşmıştır ki, o güne kadar uygulaması görülmemiş biçimde birtakım işlemler yapılmaya başlanmış, kimden verildiği belli olmayacak şekilde belgeler düzenlenmiş ve birtakım kişiler bu konuyu istismar ederek işe yerleştirmek için aracılık yapmışlardır. Bu konu dosya içerisinde bulunan 30.11.1979 günlü ve 8 sayılı raporda detaylarıyla birlikte açıkça dile getirilmiştir. Öte yandan, sanık Tuncay MATARACI'nın Bakan olarak doğrudan Parti Teşkilâtı marifetiyle hazırlanan bir listeyi Merkez Müdürlüğüne verdiği açıkça saptanmıştır. 10 Ocak 1979 tarihini taşıyan bu belge ilgili müdürvekili tarafından bu konuda inceleme yapan müfettişe verilmiştir.

Dosya arasında bulunan 30.11.1979 günlü ve 9 sayılı Gümrük ve Tekel Bakanlığı müfettişlerinden Celâl EREL tarafından yapılan tahkikatta bu konuya ilişkin dökümler toplanmıştır. Tahkikat sonunda görevli müfettiş, işçi abralarını doğrudan yürüten Merkez Atelyesi Müdürü Mustafa GÜR hakkında lüzumu muhakemeye yer olmadığı sonucuna varmış ve raporunu şöyle bağlamıştır. «Mustafa GÜR'ün tüzüğün 3. maddesinin, belediye hudutları dışındaki işyerlerine Kurum kanalı haricinden işçi alınmasına cevaz verdiği yolundaki savunması tahkik konusu yönünden kabule şayan görülmemekle beraber, işçi alımlarında her yönden kendisine baskılar yapıldığı, amirleri tarafından emirler verildiği yolunda müdafaası yerinde olmakla, suçun maddi unsurları mevcut bulunmasına rağmen, manevi unsurlarının teşekkül etmediği, bu sebeple TCK' nun 45. maddesi gözönüne alınarak hakkında meni muhakeme karar verilmesi uygundur.»

CUMHURİYET BAŞSAVCISININ ESAS HARKINDAKİ MÜTALÂASI:

Cumhuriyet Başsavcısı Esas Hakkındaki Mütalâasında :

«Samsun Yaprak Tütün Bakımı ve İşletme Atelyesi Merkez Müdürlüğüne 1978 yılı ortalarına kadar İş ve İşçi Bulma Kurumu aracılığı ile, Bafra'da ise Kaymakamın Başkanlığında kurulu bir heyet tarafından, alınacak işçiler tespit ve ilan edilmekte, itiraz eden olmadığı vakit işe alınmakta idiler.

Bu kuruluşlar üzerinde, Yasaya göre, Gümrük ve Tekel Bakanının yalnız denetim görevi olduğu halde, Tuncay MATARACI Bakan olunca bu konuya da elkoymuş, bizzat verdiği emirlerle istediği kimseleri işçi olarak bu yerlere aldırıştır.

Hatta Tuncay MATARACI ile önceki bölümlerde yakın ilişkilerinden etraflı olarak bahsolunan Şaban EYÜBOĞLU kendisine gelen kimseleri Tuncay MATARACI'ya götürerek işe yerleştirmiştir.

Tuncay MATARACI'nın bizzat emir ve direktif vererek istediklerini işe aldırıldığını Mustafa GÜR ve Orhan ÖZET açıkça beyan etmişlerdir. Esasen Tuncay MATARACI'da bazı kimselerin işe alınmasını emrettiğini beyan etmiştir.

Eski uygulamayı terk ettirerek, keyfi olarak, yasal yetkisi olmadığı

halde, istediği kimseleri ve bir kısmı yakınlarının tavassutu ile işe alınmaları için emir vermiş ve böylece ayrıcalık yaratmış olması ve hatta bu konuda menfaat sağladığının yaygınlaşmasına sebebiyet vermiş ve bu suretle görevini kötüye kullanmış olan Tuncay MATARACI'nın, TCK'nun 240 inci maddesine göre cezalandırılmasına karar verilmesini» istemiştir.

SANIK SAVUNMASI :

Sanık Soruşturma Komisyonu önünde verdiği ifadesinde, işçi alınılan konusunda yasal bir sistemin mevcut olmadığını, kısmî Senato seçimleri sırasında Bahri CÖMERT'in kendisine gelerek, Bafra'daki işçi kadrolarının tamamının kendisine verilmesini istediğini ve bu talebin kabul edilmediğini bildirmiş, Samsun yöresinden zaman zaman kendisine gelen ve işsiz, aç olduklarını bildiren kimselerin işe alınmaları için dilekçelerini Genel Müdüre verdiğini ifade etmiş, yargılama sırasında da ilk açıklamalarını tekrarlamış, işçi alınılan için muhalif muvafık herkesin kendisinden iş istediğini ve tavassutta bulunduğunu, kendisinin bir işsize iş bulma ötesinde hiçbir amaç gütmeyeceğini, konunun 1978 Karma Bütçe Plân Komisyonunda ve aynı şekilde 1979 yılı Plân Komisyonunda ortaya atıldığını belirtmiş bunun ötesinde olaylara ilişkin bilgisinin bulunmadığını söylemiştir. Sanık vekili de; bu konunun devamlı politika konusu yapıldığını, işçi, alımlarında herkesin kendisine göre bir kural koyduğunu ileri sürmüş, bir Bakan 3-5 işçinin göreve başlamasını, istemişse bunun için görevi kötüye kullandığının ileri sürülemeyeceğini beyan etmiştir.

DELİLLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ :

Gümrük ve Tekel Bakanının, görev ve yetkileri yukarıda, (...)’e ilişkin bir ve iki numaralı suçların yer aldığı bölümlerde açıkça ortaya konmuştur. Tekel Genel Müdürlüğü, 2825 sayılı Gümrük ve İnhisarlar Vekilliği Teşkilat ve Vazife en hakkındaki Kanunun birinci maddesine göre, Gümrük ve Tekel Bakanlığının Merkez Teşkilâtı içerisinde Bakanlığa bağlı bu daire durumundadır. Ayrıca 4036 sayılı İnhisarlar Umum Müdürlüğü Teşkilât Kanununun birinci maddesinde de bu kuruluşun aynı Bakanlığa bağlı olduğu belirtilmiştir. 2825 sayılı Yasanın 4. maddesinde belirtildiği üzere Gümrük ve Tekel Bakanlığına bağlı Teftiş Heyeti, Bakan adına ve ondan alacakları direktife göre Bakanlığa bağlı bütün kuruluşları denetleme yetkisine sahip bulunmaktadır.

4036 sayılı Yasanın 23. maddesine göre de Tekel Genel Müdürlüğü için, Gümrük ve Tekel Bakanlığına bağlı bir tetkik ve murakabe heyeti teşkil edilmiştir.

2825 sayılı Kanuna, 6410 sayılı Kanunla eklenen ek madde aynen şöyledir :

«Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti kuruluşundaki merkez ve iller memurlarından kadroları dördüncü ve daha yukarı derecede bulunanlarla müfettişlerin tayinleri, Başvekille Gümrük ve İnhisarlar Vekilinin müşterek kararı ile, bunların dışında kalan diğer memurların tayinleri de Gümrük ve İnhisarlar Vekili tarafından yapılır». Görüldüğü üzere Gümrük ve Tekel Bakanı, Tekel Genel Müdürlüğü ile doğrudan doğruya ilişkilidir.

Bakanın, işçi alımları konusunda da doğrudan yetkili kimselere zaman zaman emir verdiği görülmüş ve gerektiğinde yazılı başvuruları Tekel Genel Müdürlüğüne intikal ettirmiştir.

Tanık olarak bilgilerine başvuru bazı Tekel yetkililerince doğrulandığı üzere, işçi almalarında, mevzuata dayalı olarak yürütülen uygulama, sanığın Gümrük ve Tekel Bakanı olmasından sonra durdurulmuş, bu konudaki işlemler tamamen sübjektif ve keyfi esaslara göre yürütülmeye başlanılmıştır.

Türkiye genelinde olduğu gibi, Samsun yöresinde de işsizlik sorununun bulunduğu ve binlerce işçinin, Tekel iş yerlerinde mevsimlik veya geçicide olsa işe girebilmeleri için sıra bekledikleri İş ve İşçi Bulma Kurumu yazılarından anlaşılmaktadır.

Böyle bir ortamda, sanık Bakan çeşitli nedenlerle, işçi alımlarına doğrudan etkide bulunmuş ve söz konusu alınılan yönlendirmiştir. Öyle ki, sanık, işçi alımında doğrudan yetkili ve işveren durumunda bulunan Merkez Müdürlüğüne sözlü ve yazılı emirler vermiş, zaman zaman, Merkez Müdürünü Ankara, İstanbul ve Rize'ye çağırarak istemlerini not ettirmiştir.

Merkez Müdürüne yapıları bu baskılar, aynı biçimde sözü edilen müdürlüğün bağlı bulunduğu Tekel Genel Müdürlüğüne de yapılmıştır. Zamanın Tekel Genel Müdürü bu konuları açıkça dile getirmiştir.

Sanık Tuncay MATARACI işçi alanlarında bazı yakınlarının aracı olarak faaliyette bulunmasına göz yummuş ve gerektiğinde bu kimseleri doğrudan ilgili yerlere göndermekten çekinmemiştir.

İşçi alımlarının, sanık Tuncay MATARACI ve dolayısıyla Gümrük ve Tekel Bakanlığında yönlendirildiği kanısı öyle bir boyuta ulaşmıştır ki, iş yerlerinin bulunduğu yöreden bir çok kimse, büyük sıkıntılar içerisinde, iş bulabilmek ümidiyle Ankara'ya koşmuş, buradan işlerini takip etmek istemiştir.

Sonuçta, bu durum istismar edilerek, Bakanlık başlığını taşıyan matbu kağıtlarla, Ankara'dan Tekel iş yerlerine işçi yerleştirilmesinin planlandığı söylentileri yaygınlaşmış, bütün bu söylenti ve şayialar karşısında sanık Tuncay MATARACI'nın konu üzerine eğilmek gereğini duymadığı; tanık Bahri CÖMERT'in ifadesinde açıklandığı üzere, işçi abralarının kendi takdirine bağlı olduğu gibi bir düşünce ile uygulamalarını sürdürdüğü anlaşılmıştır.

Bu arada, mahalli parti teşkilâtının hazırladığı bir işçi listesine de bizzat sahip çıkması, bu listede isimleri geçen kimselerin doğrudan işe alınmalarını isteyerek, listeyi yetkililere vermesi sanığın hangi amaçlar doğrultusunda hareket ettiğini göstermektedir.

Yeri gelmişken açıklanmalıdır ki, merkez müdürlüğünün, işçi alanlarında mevzuat dışı eylemlerinin açıklanması yolunda, mahalli iş ve işçi bulma kurumu müdürlüğüne gösterilen gerekçe de inandırıcı olmaktan çok uzaktır. İşçi çalıştıran tüm kamu kuruluşlarının, işçi alımında uymakla yükümlü oldukları Tüzük hükümlerine göre, bu kuruluşlar, iş ve işçi bulma kurumu aracılığı dışında işçi alamamaktadırlar. Kurum şubelerinin etki alanları içerisindeki kamu kuruluşları, oldukları yerin Belediye sınırları ile sınırlandırılmamıştır. Yol ve ulaşım vasıtaları. iş yerlerinin, kurum şubesine olan uzaklıkları, kurumun etki alanını belirlemektedir.

Merkez Müdürlüğünün belirttiği gibi, işçi almalarının yapıldığı iş yerleri, kurumun etki alanı dışında bulunmamaktadır. Bu iş yerlerinin hepsi, devlet karayolunun üzerinde, kuruma asfalt yol bağlantılı ve en uzağı 40 kilometre mesafede bulunmaktadır. Üstelik işçi alımlarının yapıldığı ve Tekel'in tüm işyerlerinin bağlı bulunduğu merkez müdürlüğü ile mahalli kurum şubesinin arasında bir kaç yüz metre mesafe olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, merkez müdürlüğünün böyle bir uygulamasına neden, Sanık Bakan Tuncay MATARACI'nın baskısıdır. Sanık Bakan, görev ilişkisi içerisinde bulunduğu Genel Müdürlük ve buna bağlı birimler üzerinde işçi alımları konusunda doğrudan görevli bulunmamasına rağmen, Bakanlık yetkisini kötüye kullanarak. o güne kadar yörede

ve işyerlerinde görülmemiş biçimde, keyfi uygulamanın yaratıcısı ve takipçisi olmuştur.

Savunmada ileri sürülen husular yukarıdan beri açıklanan deliller karşısında yerinde bulunmamış, sanık Tuncay MATARACI'nın, TCK'nun 240'ıncı maddesinin gösterdiği biçimde görevini kötüye kullandığı sübut bulmuştur.

Yukarıdaki açıklamalar karşısında, suçun maddi unsurunu oluşturan eylemlerin bir suç işleme kararına bağlı olarak gerçekleşmesinden dolayı, sanık hakkında ayrıca Türk Ceza Kanunu'nun 80. maddesi hükmünün de uygulanması gerekmiştir.

X) — İSTANBUL GÜMRÜKLERİ BAŞMÜDÜRÜ OKTAY ERGÜL'Ü MÜSTAFİ SAYDIRMAK SURETİYLE GÖREVİ KÖTÜYE KULLANMAK SUÇU

İDDİA :

Soruşturma Komisyonu Raporunda;

«Tuncay MATARACI'nın yakın arkadaşı olan öğretmen Orhan TÜRKER'i Gümrük ve Tekel Bakanlığında müşavir kadrosuna atandıktan sonra; Bakanlıkta bir Teftiş Kurulu ve yeterince müfettişin bulunmasına rağmen, demir kaçakçılara karşı etkin önlemler alan İstanbul Gümrükleri Başmüdürü Oktay ERGÜL'ü müstafi saydırarak görevinden uzaklaştırmak için Müşavir Orhan TÜRKER'i fonksiyon gaspı suretiyle kanunsuz işlerde kullanarak Türk Ceza Kanununun 240 inci maddesini ihlâl ettiği»;

iddia olunmaktadır.

SUÇA İLİŞKİN MADDİ OLGULAR VE SUÇ KANITLARI :

Sanık (...)’in birinci rüşvet suçuna ilişkin bölümünde açıklandığı üzere, sanık Tuncay MATARACI'nın bakanlık döneminde İstanbul Gümrükleri Başmüdürü olan Oktay ERGÜL; Başmüdürlük yetkisini ve insiyatifini kullanmak suretiyle, sanık (...)’in mevzuata aykırı olarak gümrükten çekmek istediği yaklaşık 2.000 ton demirin ithalini önlemiş ve böylece bu yoldaki tertiplerin başarıya ulaşmasını engellemiştir.

Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğüne vekâlet eden Ali Galip KAYIRAN’ın ifadesinde belirttiği üzere, bu konudaki insiyatif, uygulanan

yöntem nedeniyle sözü edilen müdürlükten İstanbul Gümrükleri Başmüdürlüğüne geçmiştir. Oktay ERGÜL, böylece, demirlerin çekilmesini önledikten sonra, işin peşini bırakmamıştır. Kesin bir sonuca ulaşmak amacıyla, Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğü kanalıyla (...)’e gönderttiği 2.2.1979 günlü bir yazı da hurdaların ayırımında bizzat kendisinin bulunması gerektiğini belirtmiş ise de, (...)’in bu çağırıya uymaması nedeniyle, İstanbul Gümrükleri Başmüdürlüğünden eşyanın tasfiyesine gidilmesi yolunda emir verilmesini istemiştir (K. 15, S. 49).

Bu arada, İstanbul Gümrükleri Başmüdürlüğüne (...)’e gönderilen bir yazı ile, (...)’in varislerine ilişkin vekâletname istenmiş ve vekâletnamelerin ibrazına ilişkin yazının altına Başmüdür Oktay ERGÜL tarafından el yazısı ile, eşyanın tasfiyeye tabi tutulması notu konularak bu konudaki evrak tarife-kıymet servisine havale edilmiştir (K. 15, S. 46).

Demirlerin tasfiyesi işlemlerine başlanacağı sırada İstanbul Gümrükleri Başmüdürü Oktay ERGÜL’ün, Gümrük ve Tekel Bakanlığı Personel Eğitim Müdürlüğünün teklifi üzerine, Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğünde geçici olarak görevlendirilmesine ve ayrıca kendisinden bu Başmüdürlük nezdinde alınacak önlemler için bir rapor hazırlanması istenmiş, bu işlem aynı gün, sanık Tuncay MATARACI tarafından uygundur şerhi verilerek onanmıştır (K.15, S. 41).

Oktay ERGÜL bu geçici görev yazısının gelmesinden sonra Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğünün bulunduğu Edirne’ye giderek 23.7.1979 tarihinde vekâlet görevine başlamış ve 6.8.1979 tarihine kadar verilen görevi yerine getirip, ayrıca 11 sayfadan oluşan raporunu da hazırlayarak Bakanlığa sunmuş ve aynı gün asıl görevine başlamıştır.(K. 15, S. 37)

Personel ve Eğitim Genel Müdürlüğünün 17.8.1979 günlü teklif yazısı ile, Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğünün münhal bulunduğu, dini bayramların yaklaşmış olduğu, yurt dışından da yoğun bir şekilde işçi alımının başladığı belirtilerek gereken önlemlerin alınmasının istenmesi üzerine, sanık Gümrük ve Tekel Bakanı Tuncay MATARACI, daha önce geçici görevle görevlendirilen ERGÜL’ün ikinci bir emre kadar Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğünde görevlendirilmesini ve yerine de Başmüdür Yardımcısı Yaşar KIZILTUĞ’un vekâlet etmesini uygun görmüş ve bu geçici görev emri yıldırım telle İstanbul Gümrükleri Başmüdürlüğüne bildirilmiştir (K. 15, S. 35).

İstanbul Gümrükleri Başmüdüğü Oktay ERGÜL, kendisinin görevlendirilmesi konusuna ilişkin olarak Soruşturma kurulundaki ifadesinde:

«Tuncay MATARACI tarafından iki kez Ankara'ya çağırıldım. Bu görüşme sırasında kendilerine, «İstanbul Başmüdüğü Trakya'ya gitmez Çünkü orası hem ayar bir kuruluştur.» dedim. Bana aynen şunu söyledi: «Senin başmüdürlüğünden memnunum. Sağlamsın, teşkilâtı iyi tanıyorsun, mevzuatı biliyorsun, ben senden oraya gidip”bir resim çekmeni istiyorum.» dedi. «Sayın Bakan, en aşağı 20 kişi gitti, 20 müfettiş gidip resim çekti. Herkesin eline verdik bunları» dedim. Nihayet gidip bir inceleme yaparak ve müfettişlikten gelen bir alışkanlıkla gayet açık olarak kusurun tamamen kendisinde olduğunu rapor ettim, sonra da görevime döndüm, beni Ankara'ya çağırıldı. «Bu ne biçim rapor? Bizi tenkit et diye mi seni oraya gönderdik? dedi. «Normal bir rapor sayın Bakan doğrusu ne ise o yazılmıştır.» dedim. «Peki sen git» dedi. «Nereye gideyim Sayın Bakanım» dedim. Çünkü Trakya'ya veya İstanbul'a dönme konusu gündemde idi. «Trakya'ya» dedi. «Onu konuşalım sayın Bakanım» dedim. O zaman ayağa kalktı, boğazımı sıkmaya kalktı. İkimiz ayakta duruyorduk. Sol eliyle boğazıma uzandı. Yani o noktada artık bir Bakan-Bürokrat ilişkisi tükenmişti. Zaten biliyorsunuz Bakan olabilme yeteneği diye bir mefhum vardır, o yetenekten bence mahrumdu.» şeklinde beyanda bulunmuştur.

Oktay ERGÜL Soruşturma Kurulunda vermiş olduğu bu ifadesini son soruşturma sırasında da tekrar etmiştir.

Oktay ERGÜL, ikinci kez geçici görevle Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğüne gönderilmesine ilişkin yazıya karşılık olarak Bakanlık Makamına yazdığı 12.9.1979 günlü yazıda; kendisine vekâlet edeceği bildirilen Başmüdüğü Muavini Yaşar KIZILTUĞ'un raporlu olması, dini bayramın geçmiş ve turizm mevsiminin kapanmış bulunması, Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğünde de alınacak önlemlerin bulunmaması ve ayrıca 1918 sayılı Kaçakçılık Yasası uyarınca hakkında gıyabi tutuklama kararı verilmiş bulunan ve adı demir yolsuzluklarına karışmış olan (...)’in yeniden demir ithaline tevessül etmesi, bu demirlerin ikinci muayenesinin bizzat kendisi tarafından yapılmasının zaruri bulunması gibi gerekçelerle Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğüne geçici olarak görevlendirilmesine ilişkin emrin kaldırılmasını istemiştir. Ancak, bu yazının daha Bakanlığa ulaşmasından önce verilen görevi yerine getirmediği ileri

sürülerek 10.9.1979 günlü, Bakan onayı ile Bakanlık müşaviri Orhan TÜRKER, Başmüdür Oktay ERGÜL hakkında soruşturma yapmakla görevlendirilmiştir.

Sözü edilen soruşturma emri, 11.9.1979 günü kendisine tevdi edilen Müşavir Orhan TÜRKER, o gün İstanbul'a giderek hazırladığı 13.9.1979 tarihli raporu Bakan Tuncay MATARACI'ya Yeşilköy Havaalanında arz etmiş, Tuncay MATARACI'da raporun altına el yazısı ile aynen «Gereğinin yapılması ve Oktay ERGÜL'ün yerine Başmüdür Yaşar KIZILTUĞ'un ikinci bir emre kadar vekâlet etmesi uygundur. 12.9.1979» talimatını vermiştir (K. 15, S. 107).

Orhan TÜRKER raporunda; Başmüdür Oktay ERGÜL'ün Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğü vekâlet görevinden makamın emri olmadan ayrılıp 6.8.1979 günü İstanbul'da göreve başlamasını ve 17.8.1979 günlü emir ile ikinci kez geçici göreve atanmasına ilişkin emre rağmen bu göreve başlamamasını 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 94. maddesi kapsamında görerek, görevinden çekilme isteğinde bulunmuş sayılmasını ve görevini terkettiği için devlet memuru görevinden çıkarılmasını teklif etmiştir.

Sanık Tuncay MATARACI'nın bu raporu onaylamasından sonra Oktay ERGÜL'ün müstafi sayılmasına ilişkin olarak İstanbul Gümrükleri Başmüdürlüğüne 13.9.1979 günlü çekilen Gümrük ve Tekel Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü ifadedeli Bakanlık yıldırım telgrafi aynı gün adigeçene tebliğ edilmiştir (K. 15, S. 38-39).

Oktay ERGÜL, müstafi sayılmasına ilişkin Orhan TÜRKER'in yaptığı işlemleri ifadesinde aynen;

«Orhan TÜRKER diye bir vatandaş 10 Eylül, hatırladığım kadarı ile Başmüdürlüğüme geldi bir mucip gösterdi efendim Trakya'dan geri gelip gelmediğim konusunda inceleme yapacaklarmış, «Hay hay» dedim. Şube Müdüğüme talimat verdim, «Sicil dosyamı aşağıya indirin» dedim. Makam odamda Orhan TÜRKER denen vatandaş incelemeyi yaptı. Ayın 11'inde olabilir. İnceleme yapan kişi müfettiş değil, bir basit müşavir. Hüviyeti belli değil. «Göreve gelmemek cürümdür» diyecek kadar hukuk bilgisiyle mücehhez; böyle bir vatandaş. «Göreve gelmemenin karşılığı cürümdür» diyor. «Başmüdür Oktay ERGÜL 15 kez bu cürümü işlemiş» diyor. Yani 15 gün ben göreve gelmemişim. 15 kez de, 15 defa adam mı öldürmüş

demek istiyor; ama cürüm işlemişiz. 11 gün gelmedi dediği süre içinde de 5 günü sayın MATARACI'nın daveti üzerine Ankara'ya gitmişim, o da ayrı bir durum. Boğazımı sıkma olayı o çağrılar sırasında olmuş. Bu apayrı bir durum ama tabii tencere dibin kara, benim dibim kara, hepsi kara. Bir baktık bir yıldırım telgraf, ayın 12'sinde müstafi sayılmışım. Allah Allah dedim, nereden çıktı bu? Hangi yasa, hangi yetkiyi kullanıyorlar? Ben Trakya'dan döndükten sonra Bakanlığa geldiğimi yazmışım, Bakanlık çağırmış Ankara'ya gitmişim, onlarla müşterek görüşmüşüm ve diyor ki, 11 gün göreve gelmedim. İşte 94. madde, sen müstafisin. Peki dedik. Müstafiyiz kabul nihayet yapabileceğim yasal yollara başvurmak. Danıştay'a gittim, tabii Danıştay'dan bir ay zarfında kararı çıkarttım. Geri geldik, bir hafta, o zamanın Bakanı görevi verip vermeme konusunda mütereddit. Şunu da söyleyeyim : Ayın 12'sinde bizim tespitlerimize göre (...) Firmasına ait iki beyannamede o günün hesabına göre milyonu aşan bir noksanlık tespit ettik. Buna ilâveten aynı firmanın daha önce yaptığı ithalât arttı. İzmit'ten yaptığı ithalâtta da aynı noksanlıkların mevcudiyetini saptadık. Tabii bu tedbirleri alırken müsafi de sayıldık. Arkadan bir toluen gemisi olayı çıktı. Garip bir tesadüftür, iddia etmiyorum, 12.9'da geminin Kartal tesislerine yanaşacağına dair teleks mevcut toluen yüklü geminin ve ben 12 akşamı, çok acele yangından mal kaçırılıyor, rapor o gün verilmiş sözde, sonradan görüyoruz rapor 13'ünde verilmiş, Bakan 12'sinde uygundur demiş, bir yıldırım telgraf müstafisin. Şimdi, işlemin baştan aşağıya, baştan kara olduğu şuradan da belli : Müfettiş dahi bir rapor yazdığında, o rapor doğru mu yanlış mı idarece tetkik edilir. Önce Personel Şubesine gider. Hukuk Müşavirliğine gider, yani normal prosedürünü geçilir; evet, müfettişin yazdığı rapor doğrudur. İdare iştirak eder, uygulamasına geçer. Bunda öyle bir şey yok. Bir vatandaş sokaktaki adam rapor yazmış, ondan sonra Bakan telefon açmış, «Telgraf çekin» Yeşilköy'den açıyor telefonu. Çok acele, çok önemli çünkü. İlle gitmem lâzım. Yeşilköy'den telefon açıyor Personel Eğitim Genel Müdürlüğüne, telgraf çekin, diyor, müstafidir o diyor. Yerine de bilmem kim bakacak diyor. Emri aldık, tabii normal olarak yapabileceğimiz yasal hakkımı kullanmaktı, kullandım ve tekrar görevime döndüm.» şeklinde açıklamaktadır (Yüce Divan Tutanakları, S. 1076 ve devamı).

Oktay ERGÜL'ün müstafi sayılması hususunda zamanın Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müsteşarı Teoman YAYIN ise ifadesinde :

«Sayın Bakan'ın özel müşavirini müfettiş şeklinde göndermek

suretiyle Oktay ERGÜL'ü müstafi saydırmaktaki maksadım bilemiyorum. Ben kendisine «Niye alıyorsun, Oktay ERGÜL'ü» dediğim zaman, bana «Herşeyi, iyi, dürüst, namuslu çocuk, fakat tipi hoşuma gitmiyor» cevabını vermiştir. Bu cevap üzerine benim yapabileceğim bir şey yoktu. Oktay'ı acele İstanbul'dan çağırdım ve gereken işlemleri yaptırдыm.» şeklinde açıklamalara yer verilmektedir (K. 6, S. 12-13).

Başmüdür Oktay ERGÜL hakkında soruşturmayı yürüten rapor düzenleyen Orhan TÜRKER kendi beyanından anlaşıldığı üzere, uzun yıllar Milli Eğitim Bakanlığı mensubu olarak, öğretmen ve idareci olarak çalışmış bir kimsedir. Samsun Milli Eğitim Müdürlüğü sırasında Rize'de siyasi bir partinin il başkanı olan Tuncay MATARACI'yla tanışmıştır. Çankaya Lisesi Müdürlüğüne atandığı sırada Tuncay MATARACI da lisenin yanibaşındaki bir evde oturmaktadır. Lise Müdürlüğü görevinden alınıp başka bir göreve verildiğinde, Tuncay MATARACI kendisini Bakanlık bünyesi içerisinde bir göreve atamış ve kısa bir süre sonra da Bakanlık Müşaviri yapmıştır. Orhan TÜRKER, sanık Tuncay MATARACI'nın yurt içi ve yurt dışı seyahatlerine iştirak etmiş ve kendisinden özel dayanışman olarak yararlanılmıştır.

Orhan TÜRKER soruşturma konusunda şunları söylemektedir:

«Durum son derece ani oldu. Sayın Bakan o sırada müfettiş mi bulamadı?, yoksa benim bu tahkikatı yapabileceğimi mi tahmin etti? bilemiyorum. 11 Eylül'de bana bu görev verildi. 12 Eylül'de raporu hazırlayıp o sırada İstanbul'da bulunan Bakana verdim. Çünkü, bana bu işi günlük olarak vermişti. O günlerde İstanbul'da görevli müfettiş bulabilir, bu incelemenin ona yaptırılması için talimat verebilirdi.» (K. 2, S. 377-378).

ESAS HAKKINDA MÜTALÂA :

Cumhuriyet Başsavcısının Esas Hakkındaki Mütalâasında: «Haydarpaşa Gümrüklerinde muhafaza edilen ve (...)’in miras bırakanı (...) ’in getirdiği demirlerin ithalinin gerçekleşmesine karşı olan ve (...)’in Haydarpaşa Gümrüklerindeki 940 ton tutarındaki diğer bir parti demirine ait 29.8.1979 tarihli beyannamelerine el koymuş olan İstanbul Gümrükleri Başmüdürü Oktay ERGÜL'e yapılan işlem de ilginçtir.

İstanbul Gümrükleri Başmüdürü Oktay ERGÜL, Tuncay MATARACI tarafından;

13.7.1979 tarihinde Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğüne vekâlet etmek ve Trakya'da alınması gerekli önlemler hakkında rapor düzenlemek üzere görevlendirilir. Oktay ERGÜL, görevini ifa ile 6.8.1979'da İstanbul'a vazifesinin başına döner.

Bakanlık müfettişleri dururken, durumunun incelenmesi için Tuncay MATARACI Bakanlık müşaviri Orhan TÜRKER'i vazifelendirir.

Orhan TÜRKER, Çankaya Lisesinde öğretmen iken ve Gümrük Teşkilâtı ile uzaktan ve yakından bir ilgisi ve uğraşı olmadığı halde Tuncay MATARACI tarafından Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müşavirliğine atanmış bir kimsedir.

Orhan TÜRKER, Başmüdür Oktay ERGÜL'ün 13.7.1979 tarihinde rapor düzenlemek üzere Trakya'ya gönderildiğini, dönmemesi gerektiği halde bu görevden ayrılarak İstanbul'daki vazifesine döndüğünü, bunun kanuna aykırı olduğunu, bu nedenle müstafî sayılması gerektiğinden bahisle düzenlediği raporunu havaalanında Tuncay MATARACI'ya vermiştir.

İlginçtir, bu rapor tarihinden bir gün önce Oktay ERGÜL müstafî sayılmıştır.

Oktay ERGÜL 11.8.1981 günlü oturumda : «12 Eylül'de toluen yüklü bir geminin Kartal'a yanaşacağına dair teleks geldi. Aynı gün ben görevden alındım» demiştir.

Oktay ERGÜL'e verilen görev Trakya Gümrükleri hakkında rapor hazırlamaktan ibaretti. Bu işi yerine getirdikten sonra asıl görev yeri olan İstanbul Gümrükleri Başmüdürlüğüne dönmesi tabii ve gerekli iken, vazifesinin başına döndü diye müstafî sayılması, onun müsbet tutum ve davranışlarının hoşça gitmemiş olması sonucudur.

Bu eylemi ile Tuncay MATARACI'nın görevini kötüye kullandığı ileri sürülerek TCK'nun 240. maddesi gereğince cezalandırılmasına karar verilmesi» istenilmiştir.

SANIĞIN SORGU VE SAVUNMASI:

Sanık Soruşturma Komisyonu ve Yüce Divan önünde vermiş olduğu ifadelerinde, Orhan TÜRKER'in kendisi tarafından, Bakanlık bünyesi içerisinde müşavir olarak atandığını ve bu tayinin Orhan TÜRKER

tarafından istendiğini, adigeçenin yurt içi ve yurt dışı seyahatlerinde yanında yer aldığını ve kendisini teknik konular dışında özel danışman olarak kullanıldığını, ayrıca, Oktay ERGÜL'le ilgili tahkikat için, Orhan TÜRKER'in kendisi tarafından görevlendirildiğini, İstanbul Gümrükleri Başmüdürü olan Oktay ERGÜL'ün emre riayetsizlik ettiğini, bu nedenle, hakkında soruşturma açılmış olduğunu, ancak beşer olarak hata yapılabileceğini, fakat bu hatanın da gene kendisi tarafından telâfi edildiğini bildirmiştir.

Sanık savunucusu da Oktay ERGÜL'ün kişiliği üzerinde duracak ve adigeçenin dikbaşı olduğunu, ben ederim, ben yaparım diyen bir hava içerisinde bulunduğunu, verilen göreve rağmen kendi başına görevini terkettiğini beyan etmiştir.

DELİLLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE SUÇUN TAVSİFİ:

Toplanan kanıtlar ve gösterilen maddi olguların değerlendirilmesi sonucu, İstanbul Gümrükleri Başmüdürü Oktay ERGÜL'ün müstafi sayılması eyleminin iki temele dayandığı görülmektedir.

Bunlardan birincisi, Başmüdür Oktay ERGÜL'ün, sanık Tuncay MATARACI ve suç arkadaşlarının yasa dışı eylemlerini engelleyen bir kişi olarak ortaya çıkışı ve bunun karşı tarafça belirlenmesi; İkincisi de, sözü edilen kimsenin her ne pahasına olursa olsun geçici veya daimi olarak görevinden uzaklaştırılmak istenmesidir.

Gerçekten, Oktay ERGÜL'ün, sanık (...) tarafından mevzuata aykırı yollarla çekilmek istenilen demirler konusunda gösterdiği görev anlayışı ve aldığı önlemlerin ne derece etkili olduğu açıktır.

Sanık Tuncay MATARACI ve suç arkadaşlarınca oynanmak istenen oyun, Oktay ERGÜL tarafından zamanında farkedilerek müdahale edilmek suretiyle bozulmuş olduğundan istenilen sonuç alınamamıştır. Oktay ERGÜL, bununla da yetinmeyerek, kortu üzerine ısrarlı biçimde gitmiş ve sorunu kökünden çözümlenmek istemiştir. Soruna bu derece eğinilmiş bulunduğu bir sırada, Oktay ERGÜL'ün, geçici bir görevle de olsa, asıl görevinden uzaklaştırılmak istenmesi rastlantı olarak kabul edilemez.

Türkiye'nin en büyük gümrüklerinden birinin başında bulunan bir kamu görevlisinin, ciddi sayılamayacak birtakım nedenlerle görevi

başından uzaklaştırılmak istenmesi tamamen maksatlardır. Öyle ki, vekâlet görevi ile birlikte yüklenilen ve Trakya Gümrüklerinde alınacak tedbirlerin saptanmasına ilişkin ikinci bir görev verilmesi dahi tutarlı değildir. Aynı konu hakkında, Oktay ERGÜL'ün açıklamalarından da anlaşılacağı üzere, daha önceleri hazırlanmış raporlar bulunmaktadır. Bu raporların gereğinin yerine getirilip getirilmediği araştırılmadan, tekrar bir rapor tanziminin istenmesi hususu hizmet gerekleri ile bağdaştırılamaz.

Kaldı ki, Oktay ERGÜL'ün vekâlet görevini bitirir bitirmez tekrar Ankara'ya çağırılarak merkezde, geçici olarak görevlendirilmesi ve hemen akabinde yeniden, Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğüne vekâlet emri verilmesinin amacı başka türlü açıklanamaz. Oktay ERGÜL'ün geçici olarak görevden uzaklaştırılması istenen sonucu vermeyince bu kez Başmüdüren görevden tamamen alınması yolu seçilmiştir.

Gümrük ve Tekel Bakanlığında özel müşavirlik görevi ifa eden ve şahsi dostluğu bulunduğu için Tuncay MATARACI tarafından yurt içi ve yurt dışı seyahatlerine götürülen Orhan TÜRKER bu işte vasıta olarak kullanılmıştır.

Nitekim çok seri biçimde soruşturma mahalline gelen Orhan TÜRKER, bir gün içinde düzenlediği ve tamamladığı raporunu İstanbul'da, havaalanında sanık Tuncay MATARACI'ya takdim etmiş ve sanık Bakan da, yukarıda açıklandığı biçimde, önerilen teklif doğrultusunda işlem yapılmasını yazılı olarak ilgili üniteye bildirmiştir. Sonuçta, yıldırım telgrafla Başmüdür görevinden alınmıştır.

Tarihlerdeki farklılıklardan, müstafi sayma işleminin alelacele hazırlanan bir rapora dayandırılmış olmasına rağmen, muhakkikin, bu raporu esaslı bir inceleme sonucunda düzenlemiş olduğu izlenimini vermek için altına 13.9.1979 tarihini attığı anlaşılmaktadır. Ancak bu durum işin esasına etkili olmadığından bu tarih farklılığı üzerinde durulmamıştır.

Önemli olan, sanık Bakanın, kendisine bağlı olan bir kuruluşun Başmüdüren hakkında özel amaçlarını gerçekleştirmek doğrultusunda tasarruflarda bulunmuş ve en yüksek hiyerarşik amir olarak bu işlemleri yönlendirmiş olmasıdır. Sanık Bakan, doğrudan kendisine bağlı ve kendi adına denetim yetkisine sahip uzmanlaşmış geniş bir teftiş kadrosuna sahip olduğu halde, yüksek düzeydeki bir görevli hakkındaki soruşturmayı konu

ile ilgisiz bir kimseye yaptırmış ve sonuçta yasal dayanaktan yoksun olan bir rapora geçerlilik sağlamıştır. Hukuki yönden ilgili birimlerden görüş alınma gereği dahi duyulmadan bir Başmüdür, acele verilen bir emirle ve yıldırım telle görevinden uzaklaştırılmıştır. Bu Başmüdürün, Kartal'da kaçak toluen yüklü bir gemiye ilişkin ihbarların akabinde görevden alınması da ayrıca dikkat çekicidir.

Böylece sanık Tuncay MATARACI, yasaların kendisine verdiği Bakanlık görevini kötüye kullandığından TCK'nun 240. maddesindeki suçun maddi ve manevi unsurları gerçekleşmiş ve sanığın suçu sübut bulmuştur.

XI — YURDA KAÇAK SİLAH SOKULMASINA İLİŞKİN SUÇ :

İDDİA :

Soruşturma Komisyonu raporunda;

«Sanık Tuncay MATARACI'nın, Gümrük ve Tekel Bakanı sıfatıyla Amerika Birleşik Devletlerine yaptığı seyahat dönüşünde en az üç adet Smith Wesson marka tabancayı ve bir tüfeği, Bakanlık sıfatının doğurduğu nüfuzdan istifade ederek yurda soktuğu ve böylece 6136 sayılı Kanunun 12 ve 13 üncü maddelerini ihlâl ettiği;»

iddia edilmiştir.

MADDİ OLGULAR VE SUÇ KANITLARI :

Sanık Tuncay MATARACI'nın Gümrük ve Tekel Bakanı olarak, Bakanlar Kurulunun 22.5.1978 günlü, 7/15836 sayılı kararnamesi ile, 26.5.1978 tarihinden başlamak suretiyle üç hafta süre ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini temsilen Amerika Birleşik Devletlerine gönderilmesi kararlaştırılmıştır (K. 8, S. 114).

Sanık Bakanın sözü edilen devlete yapmış olduğu ziyaret sırasında kendisine, eşi, koruma polisi Tahir BOZAY ve Bakanlık Dış Anlaşmalar Müdürü Doğan AKIN'de refakat etmişlerdir.

Sanığın, Washington'daki ikâmeti sırasında mihmandar olarak, büyükelçilik mensuplarından Kemal DİRİÖZ görevlendirilmiştir. Sanık Bakan, silah mağazalarını da dolaşarak birden fazla silah satın almıştır.

Silah alımına ilişkin olarak Kemal DİRİÖZ, Soruşturma Komisyonunda vermiş olduğu ifadesinde aynen;

«Seyahat Newyork'ta başladı, Washington'daki kısmında da Büyükelçilik tarafından kendisine ben mihmandar olarak görevlendirildim.

Kendisinin arzusu üzerine Virginia Eyaletinin, Washington'un hemen dışında iki silah mağazasına gidildi. Bunlardan birinden alışveriş yapılmadı, diğerinden, Virginia Eyaletinin Falls Churc Kasabasında Davies Gunshop adındaki mağazadan ise hatırlayabildiğim kadarıyla Tuncay MATARACI asgari üç tabanca aldı. Bu miktar daha fazla olabilir. Üç tanesini kesinlikle hatırlamamın sebebi, bir tanesini kendisine, bir tanesini kardeşine, bir tanesini damadına diye bunları teker teker saydığı içindir. Bu miktar daha fazla olabilir; fakat kesinlikle hatırlamıyorum.

Tabanca satışları sırasında, bunu alan kişinin kimliğinin ve adresinin tespiti gerekmektedir. Bu silahla Amerika içerisinde herhangi bir suç işlemesi halinde bununla sorumlu olarak kimi bulacaklarını, nereden araştırmaya başlayacaklarını öğrenmek içindir. Dolayısıyla her eyalette satış yapılırken orada oturan birinin isminin ve adresinin verilmesi gereklidir. Amerika'ya gelen bir ziyaretçinin orada sürekli bir adresi bulunmadığından kendisine Amerika'da sürekli kalan birinin adeta kefil olması gerekmektedir. Bunun için de bir form doldurulmaktadır. Burada, silahın seri numarası, hangi tarihte kime satıldığı, adresi bulunur. Dolayısıyla Tuncay MATARACI'nın Washington'da bulunduğu tarihler bellidir. Bu dükkandan o tarihler arasında alınmış olan silahlar sorulduğunda, bunların seri numaraları hangi tarihte satılmış oldukları tespit edilebilir.

Tuncay MATARACI'nın refakatindeki koruma polisinin iki adet tabanca satın aldığını hatırlıyorum. Hatta Tuncay MATARACI'da kendisine biraz takılarak «Bu yaptığımız toplu kaçakçılığa girer.» şeklinde kendisinin daha fazla silah almasını adeta bir yerde, artık çok oluyor, şeklinde durdurdu.

Ben alınan her silah için form doldurdum.» demiştir (K. 3, S. 157 - 159).

Bu tanık daha sonra Dışişleri Bakanlığına göndermiş olduğu yazılı açıklamada aynı hususları tekrarlamış ve Gümrük ve Tekel Bakanı Tuncay MATARACI'nın üç adet, refakatindeki koruma görevlisinin de iki adet tabanca satın aldığını ve bu kadarını hatırlayabildiğini bildirmiştir.

Sanık Bakanın bu seyahati sırasında birlikte bulunduğu Dış Anlaşmalar Genel Müdürü Doğan AKİN'de bu konuda şunları söylemektedir :

«Tuncay MATARACI'nın kendisini, özel eşyalar alırken gördüm. Bir tanesini açıklamak zorundayım : Bir silâh mağazasına gidildi. Orada silâhlara bakıldı. Fakat ne kadar, kaç tane silâh alındı bilmiyorum. Ben zaten silâhtan anlamam. Bir veya iki silâh alındığını tahmin ediyorum. Kesin bir şey söyleyemeyeceğim. Silâh alınan yer Washington'un 4-5 kilometre uzağında bir yerdi. Elçilikte bir kâtip bize tavsiye etmişti ve bizi de o götürdü, Tahir BOZAY'da yanmazdaydı. Silâh mağazasından birden fazla silah alındı biliyorum. Ama kesin rakam söylesem yalan olur. Mss. Falko diye bir kimse ile resmi randevumuz vardı. Ben buna yetişebilmek için çok telaşlanıyordum. Ayrıca bu mağazadan sonra başka bir silâh mağazasına daha götürdüler. Burası da şehrin bir hayli uzağında idi, silâh deposu gibi bir yerdi. Buradan da zannediyorum bir veya iki silâh alındı.» (K. 2, S. 307-314).

Tanık Yüce Divandaki ifadesinde önceki beyanını doğrulamış ve her iki mağazadan alışveriş yapıldığını söyleyerek 3-4 tabanca veya daha fazla alındığını bildirmiş, ama miktarıyla fazla ilgilenmediğini ve alınan silâhların sanık Bakan için olduğunu vurgulamıştır.

Sanık Bakanın yanında refakatçi olarak bulunan koruma polisi Tahir BOZAY'da sanık Bakanın bir adet Smith-Wesson marka tabanca aldığını beyan etmiştir.

Dışişleri Bakanlığı görevlilerinden Kemal DİRİÖZ'ün beyanı doğrultusunda Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla yaptırılan inceleme sonucu tabancaların satın alındığı silâh mağazasındaki kayıtlara göre saptanan bilgiler şöyledir :

30 Mayıs 1978 tarihinde satın alınanlar :

Ruger Security. 6 model GA 32 (357 Magnum) seri no. 153-65800
Smith Wesson'lar:

Model No	Seri No
27	N435301
28	N515162
0P	3D12169
EI	J649303
39	A108264
T0	A399301

Öte yandan Ankara Valiliğinin dosya içerisinde bulunan 5.2.1981 günlü yazısıyla, sanık Tuncay MATARACI'nın, 2249 sayılı Kanunun Ek. 3 maddesi gereğince Smith Wesson marka 9 mm. çapında A.399301 seri numaralı tabancasına taşıma belgesinin verilmesini talep ettiği ve 22.10.1979 tarihli onayla kendisine taşıma belgesi verildiği anlaşılmıştır.

Sanık Tuncay MATARACI'nın suç ortaklarından Şaban EYÜBOĞLU Soruşturma Komisyonunda verdiği ve Yüce Divanda doğruladığı beyanında, sanık MATARACI'nın evinde Amerika Birleşik Devletleri dönüşü bir tabanca ile küçük bir tüfek gördüğünü bildirmiş Halil İbrahim DEMİR ile sanık Bakanın oğluna ve yeğenine tabanca verdiği konusunda bilgisinin bulunduğunu söylemiştir.

Sanık MATARACI'nın yakın arkadaşlarından Salih Zeki RAKICIOĞLU da Soruşturma Komisyonundaki ifadesinde, sanık Tuncay MATARACI'nın kendisine tabanca getireceğini ümit ettiğini, ancak kendisinin yerine kardeşi Köksal MATARACI'ya ve Ali YILDIZ'a silah getirdiğini söylemiştir.

ESAS HAKKINDA MÜTALÂA:

Cumhuriyet Başsavcısı Esas Hakkındaki Mütalâasında;

«Tuncay MATARACI, 25.5.1978 tarihinden 7.6.1978 tarihine kadar Amerika Birleşik Devletlerinde resmi ziyarette bulunduğu sırada birden çok ateşli silah aldığı Amerika Birleşik Devletlerinden gönderilen belge ve şahitlerin beyanlarından anlaşılmıştır. Tuncay MATARACI bir adet Smith Wesson marka tabanca alıp getirdiğini söylemiş, Şaban EYÜBOĞLU'da onun Amerika'dan bir adet Smith Wesson tabanca ve bir adet ufak tüfek getirmiş olduğunu ve hatta bu tüfeği kendisine vermesini istediğini beyan etmiştir.

1615 sayılı Gümrük Kanununun ve Gümrük Yönetmeliğinin ikinci maddesine göre Gümrük hattından geçerek Türkiye'ye giren şahıslar, Türkiye'ye sokulacak eşya, mükellefiyet ve Gümrük işlemlerine tabidir.

Bu işlemler de yapacak olan Gümrük ve Tekel Bakanına doğrudan doğruya bağlı gümrük teşkilatıdır. Bu teşkilat bu denetlemelerini yaparken tabiatıyla yurda sokulması suç teşkil eden eşya üzerinde duracak ve gerekli işlemleri yapacaktır.

Bu hususta görevli bulunan bir kimse fiili kendisi işlediği ve bu eylemi suç teşkil ettiği takdirde tabiatıyla kanunda öngörülen ceza ile cezalandırılacaktır. Ancak bu eylemi görevle ilgili bir suç olarak mütalâa etmek gereklidir.

6136 sayılı Kanunun 12. maddesine göre; bu kanunun şümulüne giren ateşli silahlarla bunlara ait mermileri memlekete sokmak, sokmaya teşebbüs etmek veya bunların memlekete sokulmasını tavassut etmek yasaklanmış ve cezayı müeyyide altına alınmıştır.

Gümrük teşkilâtının başında bulunan Bakan 6136 sayılı Kanunun şümulüne giren ateşli silahı memlekete soktuğu takdirde bu kanuna göre suç işlenmiş olduğu gibi eylemi aynı zamanda, göreviyle ilgili bulunmaktadır. Görevini bu suretle kötüye kullanmış ve aynı zamanda kanunun suç saydığı bir eylemde bulunmuştur.

Ohalde bu fiilden ötürüde Yüce Divan görevli bulunmaktadır :

Tuncay MATARACI sorgusunda milletvekillerine menşei aranmaksızın ruhsat verileceğine dair kanun çıkarılmış olduğunu ve kendisinde bu kanuna dayanılarak ruhsat verilmiş olduğunu ve bu itibarla bu konuda suçu bulunmadığını savunmuştur.

6136 sayılı Kanunun olay tarihinde yürürlükte bulunan 2 nci maddesiyle yurt dışından memlekete ateşli silah sokulması koşulsuz ve kesin bir biçimde yasaklanmıştır.

Bu ikinci madde 22.6.1979 tarihinde yürürlüğe giren 2249 sayılı Kanunla değiştirilmiş ve getirilen üç istisnai bentler halinde maddede gösterilmiştir.

Bu istisnalar şunlardır :

1— Memleketimizde Akredite olup diplomatik ayrıcalık ve bağışıklıklarından yararlanan kişilerin (karşılıklı olmak koşulu ile),

2— Memleketimizdeki yabancı elçilik ve konsolosluklarda görevli olupda diplomatik ayrıcalık ve bağışıklıklardan yararlanmayan kişilerden lüzumuna binaen Dışişleri Bakanlığında teklif olunan ve İçişleri Bakanlığınca uygun görülenlerin (karşılıklı olma koşulu ile) saptanan belirli tipe göre,

3— Dış temsilciliklerde güvenlik memuru olanlardan yurda kesin dönüş yapanların,

Berberinde getirdikleri silahların yurda sokulmasına müsaade edilir.

Görüldüğü üzere bakan ve milletvekilleri için bir ayrıcalık söz konusu değildir.

Her ne kadar 6136 sayılı Kanunu eklenen (Ek 3) üncü maddede (Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulunun eski üyeleri ve kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 3 ay içinde üyeleri ise üyelik sıfatlarının devamı süresince beyan edecekleri bir adet tabancayı taşımaya yetkilidirler.

Bu şekilde beyan edilen tabancanın her ne suretle olursa olsun başkasına devredilmesi satılması satın alınması yasaktır).

Denilmekte ise de yurda kaçak olarak sokulan tabancanın bu ek maddeye dayanılarak beyan edilmek suretiyle ruhsata bağlanması daha önce oluşmuş suçu ortadan kaldırmaz. Bu itibarla Tuncay MATARACI'nın 1308 sayılı Yasa ile değişik 6136 sayılı Kanunun olay tarihinde yürürlükte bulunan 12 nci maddesinin birinci fıkrasına göre cezalandırılmasına ve Türk Ceza Kanununun 36. maddesinde uygulanmasına karar verilmesi» talep edilmiştir

SANIĞIN SORGU VE SAVUNMASI :

Sanık Soruşturma Komisyonundaki ifadesinde, Amerika seyahati sırasında bir silâh mağazasına uğradığını, oradan Smith Wesson, 14'lük bir silâh aldığını ve ona da dönüşte ruhsat çıkardığını bildirmiştir. Silâh mağazasına gittiklerinde yanında elçilikten bir kâtibin bulunduğunu, oradaki arkadaşların «İhsan Sabri ÇAGLAYANGİL geldiği zaman

hediyelik silah alıp götürdüğünü» ifade ettiklerini, ancak kendisinin böyle bir şey yapmayacağını söylediğini bildirmiştir. Sanık sorgusunda ayrıca, tabanca alırken form doldurmadığını, kendisinin mağazaya dahi girmediğini ve dışarıda beklediğini, gerek sivil ve gerek asker devlet ricalinin dışarıya gidip tabanca aldıklarını, bir silâh almak suç ise bunu kabul ettiğini sözlerine eklemiştir. Yüce Divan'da verdiği ifadesinde ilk beyanını tekrarlamıştır.

Sanık savunucusu savunmasında :

«Parlamenteler genellikle silâh taşıma eyilimindedirler. Bu, bir bakıma da can güvenliği nedeniyle olmaktadır. Uyulamada Kırıkkale tipi silâhların parlamentelere verilmesi ve ruhsata bağlanması bir genelge ile temin edilmiştir. Fakat, bu kimseler çalıştıkları dönemlerde Avrupa'ya, Amerika'ya gitme olanağını bulmuşlar ve başka bir davada ifade edildiği üzere, eski parlamentelerin sahip oldukları ruhsatları tetkik edilirse en az 300 tanesinin Türkiye'yi ithali yasaklanmış Smith-Wesson tabancaların teşkil ettiği görülecektir. Bir gün karşılına bu davada olduğu gibi çıkabileceğini hesaplamışlar, bunu yasalaştırmak istemişlerdir. 6136 sayılı Yasanın değişen maddesiyle menşei aranmaksızın parlamentelere bir defaya mahsus olmak üzere ruhsat verilmesi kabul edilmiştir. Yargıtay'ın bu konudaki uygulaması farklı olabilir. Ancak, Anayasa Mahkemesi, Yüce Divan, Anayasada teşkil edilen özel bir bahse oturtulmuş en üst bir yargı organıdır, özel bir yargı organıdır. Burada kanunun tahlilleri yapılır. Yargıtay pratiktedir. Burası nazariyattadır. Her şeyin temeline iner. Yalnız yasalarla bağlı değildir, genel hukuk kurallarıyla, insan haklarını da gözönüne alarak hüküm tesis etmek zorundadır.

Tuncay MATARACI Amerika'dan bahsi geçen silâhı getirmiştir. Ancak yasa çıkar çıkmaz merciiinden ruhsatını almıştır. Eğer o gün bu mercii ruhsat vermemiş olsa, bu silâha el konacaktır, hiçbir ihbar ve şikayet bulunmadan kaçakçılık yaptığı hakkında gereken işlem yapılacaktır. Oysa, resmî mercî buna mani olmuş ve ruhsatı vermiştir. 6136 sayılı Kanunun «menşei aranmaksızın» sözünü sanık lehine geniş tutmak lâzımdır. Kaldı ki, Amerika'da tabanca almak, sanık Bakanın görevi ile ilgili değildir. Bu yönden görevsizlik kararı verilerek bu suça ilişkin davanın adli mahkemeye gönderilmesi gerektiği» görüşlerine yer vermiştir.

DELİLLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ :

Bu bölümdeki açıklamalara girmeden önce, sanık Bakan tarafından işlendiği iddia olunan bu suçun, bakanlık görevine ilişkin olup olmadığı sorunu üzerinde durulmuştur.

Sanık Tuncay MATARACI, Gümrük ve Tekel Bakanı olarak resmi görevle ABD'e gitmiştir.

Sanık Bakanın, bu ülkede bulunduğu sırada, silâh mağazasına uğrayıp bu mağazalardan alışveriş yapmasının, ilk bakışta Bakanlık görevi ile ilgili olmadığı düşünülebilir.

Ancak, sanık Bakanın, bu silâhları, Gümrük ve Tekel Bakanı olarak gümrük sınırından geçirip yurda sokması halinde, bu eylemin niteliği değişmektedir.

1615 sayılı Gümrük Kanununun 2. maddesi: «Türkiye Cumhuriyeti gümrük hattından geçen veya eşya geçiren her şahıs, bu kanun ile buna dayanılarak çıkarılan tüzükler, kararname ve yönetmelikler hükümlerine uymakla mükelleftir. Bu mükellefiyet, gümrük idarelerinin gerek bu kanunda gerek başka kanun, tüzük ve kararnamelerde yazılı hükümlere göre yapacağı denetlemelere tabi olmak ve kanunları gereğince kendi adına veya başka idareler nam ve hesabına tahsil edeceği her nevi vergi, resim, harç ve ücretleri ödemek veya bunları teminata bağlamak ve kanun, tüzük, kararname ve yönetmeliklerin ifasını şart koyduğu her türlü işlem ve formaliteyi yerine getirmiş olmaktadır» hükmünü getirmiştir. Sözü edilen hükümlerinin uygulanması ve işlemlerin mevzuata uygun biçimde yürütülmesinden sorumlu bulunan kuruluş ise, Gümrükler Genel Müdürlüğüdür.

2825 Sayılı Yasanın 6. maddesinde ise Gümrükler Genel Müdürlüğünün işlevi;

«Gümrük Kanunlarının ve gümrüklerle alâkalı diğer kanun, nizamname, muahede ve mukavelelerin iyi tatbikini temin ve gümrüklerin bu yoldaki faaliyetlerini tanzim ve takip etmek ve gümrük şube ve servislerinin verimli ve ileri çalışmalarına yarayacak tedbirleri almak» biçiminde belirlenmiştir.

Öte yandan, Gümrükler Genel Müdürlüğü, doğrudan Gümrük ve Tekel Bakanlığına bağlı bir birimini oluşturmaktadır. Öyle ki; yukarıda

ilgili suç bölümlerinde gösterildiği üzere, 2825 sayılı Gümrük ve Tekel Bakanlığının Kuruluş ve Vazifeleri Hakkında Kanununun 1. maddesine göre, Bakanlığa bağlı bu kuruluşun en yüksek hiyerarşik amiri Gümrük ve Tekel Bakanı'dir. Teşkilâtın her kademesi üzerinde, böyle bir yetkiye sahip olan Bakanın, kendisine bağlı bulunan tüm kuruluşlarda, yapılan işlemlerin yasa hükümlerine uygun bulunup bulunmadığının belirlenmesinde son söz sahibi olduğu kuşkusuzdur.

Sanık Bakan, Yasalara göre, yurda sokulması taşınması yasaklanmış silahları, sıfatının kendisine sağladığı kolaylıktan yararlanarak yurda sokmak suretiyle kendi görev alanına giren bir konuda yasalara aykırı davranmıştır. Bu nedenle Yüce Divan, Bakanın görevi ile ilgili bu davaya bakmak durumundadır. Yüce Divan'ın görevli bulunduğu belirtildikten sonra suçun sübutuna ilişkin inceleme ve değerlendirmeye gelince :

Sanık Tuncay MATARACI tarafından, açıkça kabul edildiği ve tanıkların görgüye dayalı beyanları, silâh mağazasından elde edilen kayıtlar, Ankara Valiliğinin yazısı ile doğrulandığı üzere, sayısı kesinlikle tesbit edilemeyen birkaç ateşli silahın kaçak biçimde yurda sokulduğu kesin olarak anlaşılmaktadır.

Burada üzerinde durulacak sorun, A. 39930 seri no.lu bu tabancaya idare tarafından ruhsat verilmekle, artık bu tabancanın menşei hakkında yasal yönden herhangi bir kovuşturma yapılıp yapılamayacağı başka bir anlatımla, parlamenterlere, istedikleri bir silah için ruhsat alma olanağını veren 2249 sayılı Yasanın ek 3. maddesinin, ruhsat çıkarılmış bulunan bu tür silâhlar hakkında, geçmişte ilişkili buldukları suçlar için bir çeşit af niteliğini taşıyan bir hüküm getirip getirmediği olmaktadır.

Savunmada, özellikle, bu nokta üzerinde durularak sanık Bakan tarafından yukarıda numarası gösterilen tabancaya ruhsat alınmakla, artık 2249 sayılı Kanun hükümlerine göre, tabancanın menşei hakkında bir inceleme yapılmasının sözkonusu olamayacağı, eğer geçmişte tabancanın menşeiine ilişkin bir suç varsa, bunun, ortadan kalkacağı ileri sürülmüştür.

Bu görüşe aşağıda açıklanacak olan nedenlerle geçerlik tanımak mümkün değildir.

Gerçekten, 2249 sayılı Kanunun parlamenterlere, beyan edecekleri bir tabanca için ruhsat alma olanağını veren ilgili maddesinde, savunmada ileri sürülen görüşe hak verecek bir hüküm veya ibare yer almamaktadır.

Sözü edilen madde; ruhsat alınmış tabanca için, geçmişte işlenen suçların bütün sonuçlarıyla birlikte affa uğradıklarını veya bu tür suçlar için her ne suretle olursa olsun yasal soruşturma yapılamayacağını gösteren bir hüküm getirmemektedir. Kaldı ki, kimlerin yurt dışından silâh getirebilecekleri ayrı bir yasa hükmüyle teker teker sayılmak suretiyle gösterilmiş bulunmaktadır.

Anılan Yasanın 2. maddesine göre;

«1 — Memleketimizde akredite olup diplomatik ayrıcalık ve bağışıklıklardan yararlanan kişilerin (karşılıklı olmak koşulu ile),

2 — Memleketimizdeki yabancı elçilik ve konsolosluklarda görevli olup da diplomatik ayrıcalık ve bağışıklıklardan yararlanmayan kişilerden lüzumuna binaen Dışişleri Bakanlığınca teklif olunan ve İçişleri Bakanlığınca uygun görülenlerin (karşılıklı olma koşulu ile saptanan belirli tiplere göre),

3 — Dış temsilciliklerde güvenlik memuru olanlardan yurda kesin dönüş yapanların,

4 — Memuriyetleri devamınca bir defaya ve tek bir silaha mahsus olmak üzere, dış temsilciliklerimizde elçi sınıfında olanlar ile konsolosların,

5 — Yabancı devlet veya hükümet başkanları, hükümet üyeleri tarafından veya hükümetler adına kendilerine silahın hatıra olarak verildiğini belgeleyenlerin» yurda silâh sokabilecekleri kabul edilmiştir.

Sanık Bakan bu maddede sözü edilen kimselerden bulunmadığı gibi kendisine hatıra silah verildiği de iddia edilmiş değildir.

Öte yandan, sözü edilen bu yasa kuralına göre, elde edilmiş ve ruhsata konu tabancanın menşeiü ile ilişkin suçların tamamen yasa kapsamı dışında tutulduğu ve bu tür suçların hiçbir şekilde affa uğramış sayılmayacağı, gayrimeşru yollardan elde edilen silahlara ruhsat verilmesinin söz konusu bulunamayacağı ilgili maddenin Millet Meclisi görüşmelerinde açıkça vurgulanmıştır. Ger çekten, Adalet Komisyonu Başkanvekili bir soru üzerine, silâh elde edilmesine ilişkin olarak aynen «Sayın Başkan bir silâhın meşru yoldan elde edilmesinin şartları bugüne kadar Türkiye’imizde belli edilmiştir. Yani, kaçakçılarla irtibat kurmak suretiyle bir kamyon silâh elde etmek ve onları taşımak gibi bir keyfiyet söz konusu değildir. Size, ya Kırıkkale’den silâh verilir, ya babanızdan

hatıra kalır, ya da şu veya bu şekilde bir bulundurma vesikası devralırsınız. Bunun dışında silahın iktisabının meşru bir yolu var mıdır?»

biçiminde açıklamış ve sözlerine devamla;

«Diğer yönden, eğer bu meşru vazifelerden birisiyle bir milletvekili ya da eski milletvekili silahının kaybindan sonra silah tedarik eder, yeni bir bulundurma vesikasını sade vatandaş gibi satın alırsa, onu beyan etmesinde herhangi bir sakıncanın bulunmaması gerekir» demiştir (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 5. Dönem 2. Toplantı 17-43. Birleşime ilişkin 8/1. Cilt, S. 234-235).

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, 6136 sayılı Yasa hükümlerine aykırı olarak işlenen bu suçla, suç konusunu oluşturan silâhlardan birisine, yasaya aykırı eylemin gizlenmesi suretiyle ruhsat alınması işlemi, birbirinden tamamen farklı iki olgudur ve idari işlem niteliğinde bulunan ruhsat alınmasına ilişkin tasarrufun, takip ve sonuçlandırılması yargı organlarının görev alanına giren bir suçtu ortadan kaldırması da düşünülemez.

Bu konuda son olarak, 2583 sayılı Yasa ile eklenen maddenin, dava konusu suçta etkisi olup olmadığı sorunu üzerinde durulacaktır. Yukarıda tüm kanıtlarıyla ortaya konulduğu üzere, sanık Bakanın eylemi; birden fazla ateşli silahı kaçak olarak yurda sokma suçuna ilişkindir. Sözü edilen ek maddede ise, 6136 sayılı Yasanın 12. maddesinin kapsamı içerisinde kalan ve Yasanın kabulünden önce dava konusu olan bu tür suçların takibat dışı bırakılacağı yolunda bir hüküm yer almamaktadır. Konusu ve amacı ile tamamen farklı durumlar düzenleyen 2583 sayılı Yasanın ek maddesinin bu davada uygulanma alanı bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, Sanık Tuncay MATARACI'nın, birden fazla ateşli silâhı kaçak olarak yurda sokma suçunu işlediği sabit olmuştur.

XII— SANIK TUNCAY MATARACI'NIN MEMUR ATAMALARI DOLAYISIYLA GÖREVİNİ KÖTÜYE KULLANMA SUÇU :

Soruşturma Komisyonu Raporunda sanık Tuncay MATARACI'nın;

A)1 — Bakanlık yaptığı süre içerisinde yalnızca Gümrük ve Tekel Bakanlığının merkez kadrolarıyla Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğünün teşkilât kadrolarında yaptığı toplam 1972 personel atamasının tamamına yakın kısmını, kanun ve yönetmelik Hükümlerine

aykırı olarak gerçekleştirdiği; atama ve yer değiştirme işlemlerini genel ve objektif esaslara göre yapmak üzere Bakanlık bünyesinde yönetmelikle bir komisyon kurulmuş olmasına, komisyondan geçirmeksizin yalnızca Bakan Oluru ile yaptığı birçok atamanın kanunlara ve hizmet gereklerine aykırı olduğu yolunda ilgililer tarafından yazılı ve sözlü olarak birçok kereler uyarılmasına rağmen, kanunsuz işlemlerini sürdürmek suretiyle Türk Ceza Kanunu'nun 240 ve 80 inci maddelerini ihlâl ettiği;

2 — Harun GÜREL'in İpsala Gümrük Müdürlüğüne atanmasından sonra, hemşehrısı ve yakın arkadaşı olan müteahhit Şaban EYÜBOĞLU'nun azmettirmesi üzerine Refik TÜRK, Mehmet Adıgüzel AS ve Mehmet ELBİR adındaki kişileri, Atama Komisyonunun kararı olmaksızın yalnızca Bakan Olur'u ile açıktan İpsala Gümrük Kapısına atayarak Harun GÜREL'in maiyetinde ve O'nun doğrultusunda bir kadro oluşturduğu, bunlardan Refik TÜRK'ün atamasının yapıldığı sırada gerekli hiçbir evrakının bulunmayıp, sadece dilekçesine dayanılarak atama işleminin gerçekleştirildiği, zorunlu olan evrakının sonradan tamamlandığı, böylece memuriyet görevini kötüye kullanarak Türk Ceza Kanunu'nun 240. ve 80 inci maddelerini ihlâl ettiği;

3 — Karayolu ile yapılan kaçakçılıklarda, yalnızca bir gümrük giriş kapısındaki personelin elde edilmesinin yeterli olmadığı, yüklerini yurt içinde boşaltan kaçak TIR kamyonlarının çıkış işlemlerinin formalitesine uydurulabilmesi için ayrıca bir gümrük çıkış kapısındaki personelin de kaçakçılara yardımcı olmaları gerektiği gerçeğinden hareket edilerek, güneydeki Habur Gümrük Kapısının İslahı için önlemler alınmaya başlandığı, bu konuda ilk iş olarak teşkilatça dürüst ve namuslu tanınan personelden oluşan bir ekibin Habur'a gönderilmesi için Mersin ve İskenderun Gümrükleri Başmüdürleri Bakanlıktaki Atama ve Yer Değiştirme Komisyonunun yoğun bir faaliyete geçtiği, ancak bu aşamada Bayındırlık eski Bakanı Şerefettin ELÇİ'nin, Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'yı azmettirmesi sonucunda, Komisyonca seçilen kadronun gönderilemediği, onların yerine bir kısmı Şerefettin ELÇİ'nin yakın akrabaları olan İsmail SALMAN, Şerif YİĞİT, Selim YİĞİT, Ata ELÇİ, Cemalettin ONURSAL, İsmail DEĞER, Necati ONUR, Sait ÖZAL, Nizamettin ÇELEBİ, Ahmet DAĞDELEN, Gündüz OĞUZ, Mehmet Ali ARAS, Ali ŞİMŞEK ve Hüseyin MÜLDÜR adındaki kişilerin, komisyon kararı olmaksızın yalnızca Bakan Olur'u ile atandıkları, atama ve yer değiştirme yönetmeliğine göre gümrük kapılarına

o yöre sakinlerinin atanmaları kesinlikle yasaklanmış olmasına rağmen, Habur Gümrük Kapısına Şerefettin ELÇİ'nin iştirakiyle atanmış olan bu kişilerin hepsinin o yöreden oldukları ve bu suretle Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'nın, Bayındırlık eski Bakanı Şerefettin ELÇİ ile iştirak halinde Türk Ceza Kanununun 240 ve 80 inci maddelerini ihlâl ettiği;

4 — Mehmet KEKİLİ ismindeki personelin atama formuna (Mersin Gümrükleri Başmüdürlüğü Giriş Gümrük Müdür Muavini) şeklinde tamamen istisnai ve maksatlı bir kayıt koyarak Mersin Gümrükleri Başmüdürlüğünün insiyatifini ve hizmet gereklerine ilişkin takdir yetkisini ortadan kaldırarak Mehmet KEKİLİ'yi, kaçakçılık yönünden etkin olan bir göreve özellikle getirmek suretiyle memuriyet görevini kötüye kullandığı ve böylece Türk Ceza Kanununun 240 ncı maddesini ihlâl ettiği;

5 — Lise mezunu olan ve tahsili itibariyle Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğüne getirilmemesi gereken Yaşar APAK ismindeki personeli Abuzer UĞURLU'nun isteği üzerine ve yalnızca Bakan Oluruna dayanarak (Müdürlüğe vekâlet) adı altında bu göreve getirmek suretiyle Türk Ceza Kanununun 240 ncı maddesini ihlâl ettiği;

6 — Refakatine koruma polisi olarak verilen ve gelirleri ile giderleri arasında büyük bir dengesizlik olan Tahir BOZAY'ı yalnızca kendi oluru ile Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğünde bir memuriyete atadığı halde, artık polislikle ilgisi kalmayan bu kişiyi (koruma polisi) adı altında bütün seyahatlerine iştirak ettirecek ortaokul mezunu olan bu kişiye uçak bileti üzerinden yolluk ödettiği, menfaat çevreleri ile kendisi arasındaki ilişkilerde aracı olduğu iddia olunan bu kişiyi Bakanlıktan ayrılacağı günlerde Karaköy Gümrük Muhafaza Müdürlüğüne atadığı, ancak çok büyük tepkilerle karşılaşan bu atama işleminin uygulanmadığı ve Tahir BOZAY'ın Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğünde pasif bir göreve alındığı, bu suretle memuriyet görevini kötüye kullanan Bakanın Türk Ceza Kanununun 240 ncı maddesini ihlâl ettiği;

7 — Derince Gümrük Müdürlüğünde görevli bulunduğu sırada şaibeli faaliyetleri nedeniyle Gümrük ve Tekel Bakanlığında pasif bir göreve alınan Ali Galip KAYIRAN adındaki kişiyi kaçakçıların ve bir kısım demir ithalatçıların isteği üzerine, komisyon kararı olmaksızın ve bütün uyarılara rağmen yalnızca kendi oluru ile Haydarpaşa Gümrük Müdür Vekilliğine getirdiği bu kanunsuz işlemde dolayı kimlerden ve

ne miktarda rüşvet aldığı tespit edilemediği için suç vasfının (memuriyet görevini kötüye kullanmak) düzeyinde kaldığı ve böylece Türk Ceza Kanununun 240 ncı maddesini ihlâl ettiği;»

İleri sürülmüştür.

MADDİ OLGULAR VE SUÇ KANITLARI :

A — İddiadaki sıraya göre maddi olgular ve suç kanıtları şöyledir:

1 — Sanığa isnat olunan bu suçlarda, Gümrük ve Tekel Bakanlığı bünyesinde görev alan memurlara ilişkin atama işlemleri söz konusudur. Maddi olgular, Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müfettişlerince düzenlenmiş olup dosya içerisinde yeralan 14.12.1979 günlü, 9 sayılı, 11.2.1980 günlü, 2 sayılı, 22.2.1980 günlü, 3 sayılı, 31.3.1980 günlü, 6 sayılı ve 28.11.1980 günlü, 4 sayılı raporları ile öteki belgelerde ve Bakanlığın sanık Tuncay MATARACI dönemindeki üst düzey görevlilerinin tanık olarak verdikleri ifadelerinde yer alan bilgilerde toplanmaktadır. Buna göre:

Sanık Tuncay MATARACI döneminde, Gümrük ve Tekel Bakanlığı merkez ve taşra teşkilâtı gümrük memurluklarına 1520, gümrük muhafaza memurluklarına da 452 yeni memur alındığı, bunlardan ilk kez kamu görevine girenlerin bazı belediyelerden elde ettikleri sınav belgelerine dayanılarak atandıkları, ancak bu belgelerden bir bölümünün sahte olduğu ilgili müfettişlerce yapılan inceleme sonucunda saptanmış bulunmaktadır. Ancak, bu durumun sadece müfettişlerce yapılan inceleme sonunda ortaya çıkarılmış bir olgu olmayıp, bu hususun atama işlemlerinin yapıldığı tarihlerde sanık Tuncay MATARACI ve öteki görevlilerce bilinmekte olduğu anlaşılmıştır. Gerçekten, Personel ve Eğitim Genel Müdürlüğünce, «6.1.1978 tarihinden sonra Bakanlıkta açıktan ataması yapılan memurların sınav belgelerinin yasa ve yönetmelik hükümlerine uygunluğunun araştırılması»na gereksinim duyulmuş ve durum Başbakanlıktan gelen bir genelge dolayısıyla 24.5.1978 gününde yazılı olarak Bakanın «olur'una» sunulmuşsa da, sanık Tuncay MATARACI yalnız Bakanlık görevine başladığı 6.1.1978 gününden önceki işlemlerin araştırma konusu yapılmasına olur vermiştir. Böylece adıgeçen sanığın, sahte belgelerle memuriyete girmiş olanların durumunu inceleme konusu yaptırmamakla görevini bu yönden kötüye kullanmış bulunduğu kabul edilmiştir.

Anılan dönemin Personel ve Eğitim Genel Müdürü olan İsmet ERGÖKMEN belirtilen durum üzerine 24.5.1978 gününden sonra hiçbir

atama işlemine imza koymadığını, esasen sanık Tuncay MATARACI'nın görev başlamasından sonra atamalar konusunda müsteşar dahil kimseye yetki vermediğini açıklamıştır. Oysa, Gümrük ve İnhisarlar Vekilliği Teşkilât ve Vazifeler Hakkında 2825 sayılı Kanununun 8. maddesi «memurların, tayin, terfi, nakil» gibi özlük işlerini yerine getirme görevini «Zat ve Sicil İşleri Müdürlüğüne» yeni adı ile Personel ve Eğitim Genel Müdürlüğüne vermiştir. Sanık Tuncay MATARACI belirtilen tutumuyla, Personel ve Eğitim Genel Müdürünü ve öteki yetkilileri atama işlerinde devreden çıkarmış ve böylece «beyaz formül» adıyla anılan ve kendi imzası ile yapılan atamaları uygulama alanına sokmuştur. Ancak, bu uygulamanın sayısız sakıncalar getirdiği ve kötü sonuçlar doğurduğu görüldüğünden, 5.8.1978 gününde sanık Bakanın yeniden uyarılması gereğinin duyulması üzerine Bakanlık makamına yazılan ve Bakanlık Müsteşarı Teoman YAYIN, Teftiş Kurulu Başkanı, Necati KÜÇÜKMERİÇ, Müsteşar Muavini Oğuz ANTER, Gümrükler Genel Müdürü Metin YAVUZ ve Gümrük Muhafaza Genel Müdürü Hayrettin HANAĞASI'nın imzalarını taşıyan uyarı yazısında :

«Bilindiği üzere, 18.5.1978 tarihinde olur'larına iktiran etmiş muciple Bakanlığımız hizmetlerinin daha rasyonel bir şekilde yürütülmesi için Tayin ve Nakil Komisyonu kurulmuş bulunmaktadır, 29.5.1978 tarihinden itibaren sözü edilen Komisyon fiilen mevcut olduğu halde; yapılan bütün tayin ve nakillerin bu komisyonun görüşü alınmadan gerçekleştiği, bu yüzden pek çok aksaklıkların meydana geldiği müşahade olunmaktadır.

Yapılacak atama, nakil ve terfi işlemlerinde Makamlarına sunulmak üzere sözü edilen tayin ve nakil kurulunun yazılı karar alması gerektiği» belirtilmiştir.

Yazılı ve sözlü olarak yapılan bu uyarılara karşın, sanık Tuncay MATARACI'nın beyaz formül adı ile anılan yöntem üzerinden sürdürdüğü atamalarda rastlanılan ve müfettiş raporlarıyla saptanmış olan mevzuata aykırılıkların kimi örnekleri aşağıda belirtilecektir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 40. maddesine göre ancak, «genel olarak 18 yaşını tamamlayanlar» devlet memuru olabilecekleri halde, 10987 sicil sayılı Nuray BAŞER, 11292 sicil sayılı Hülya ÜLKER, 11282 sicil sayılı Günay ACAR, 18 yaşını doldurmadan, ya da haklarında

ilgili yargı kuruluşlarından erginlik kararı alınmadan memur olarak atanmışlardır.

Anılan Yasanın 46. maddesine göre ilk defa devlet memurluğuna atanacakların yarışma veya yeterlik sınavından geçirildikten sonra memuriyete alınmaları asıl olduğu halde, Halil Volkan ALİKOÇ adlı kişi 3.9.1979 günü memuriyete atandıktan sonra, 7.9.1979 günü Sinop-Türkeli Belediye Başkanlığının açtığı sınava girmiş ve memuriyete atanmanın ön koşulunu sonradan yerine getirmiştir. Bunun gibi Merih ŞENDİL adlı kişi de 10.10.1979 tarihinde memuriyete atanmış, 15.10.1979 gününde de Eskişehir Belediye Başkanlığının açtığı sınava girmiştir.

5 Ocak 1979 günlü Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren «Gümrük ve Tekel Bakanlığı Gümrük ve Muhafaza Kuruluşları Memurlarının Atama, Yükselme ve Yer Değiştirme Yönetmeliği»nin koyduğu kurala göre, «Müdür muavinliği» unvanı ile daha üst dereceli kadroya atama yapılabilmesi için ilgilinin en az üç yıl şef olarak çalışması gerektiği halde, 10910 sicil sayılı M. Ali ÖZDEMİR’in 3.8.1979 günlü beyaz formülle Ankara Emniyet Müdürlüğündeki Polis Memurluğu görevinden Mersin Gümrükleri Başmüdürlüğü Emrine Şef Ünvanı ve 10. kadro derecesi verilecek naklen atandığı, çok kısa bir süre sonra da 18.10.1979 gününde ve aynı başmüdürlük emrinde 9/3 maaş ve 8 nci kadro derecesi üzerinden müdür yardımcılığı görevine yükseltildiği saptanmıştır.

2 — İpsala Gümrük Kapısına Yapılan Atamalar :

Dosya içerisinde yer alan ve yalnızca sanık Tuncay MATARACI’nın imzasını taşıyan atama belgelerine göre :

a) Kâğıthane Belediyesi Zabıta Komiseri olan, ortaokul mezunu Mehmet ELBİR, 1.8.1978 gününde, İpsala Gümrük Muhafaza Bölge Amirliğinde Kısmi Âmiri olarak;

b) Uzman Jandarma Çavuşluğundan emekli Mehmet Adıgüzel AS, 17.8.1978 gününde, İpsala Gümrük Muhafaza Bölge Âmiri olarak;

c) Refik TÜRK, 24.11.1978 gününde, Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğü emrine odacı adayı olarak, şoförlük yapacağı kaydıyla; atanmışlardır.

Bunlardan Mehmet Adıgüzel AS'ın, Harun GÜREL'in emrinde daha önce 4 yıl süre ile Çeliklepe Jandarma Karakolunda çalıştığı, Refik TÜRK'ün de Harun GÜREL'in akrabası olduğu kendi ifadelerinden anlaşılmıştır. Mehmet ELBİR de Harun GÜREL tarafından ötedenberi tanınan ve bilinen bir kişidir.

İpsala Gümrük Müdürü Harun GÜREL, birçok memurun ve bu arada adları geçen üç kişinin İpsala Gümrük Kapısına atanmalarını, orada çalışmakta olan bazı memurların da yerlerinin değiştirilmesini istediğini, genelde bu isteklerini zaman zaman Ankara'ya gelerek, kimi zamanda Başmüdürlüğe bildirerek, Başmüdürlüğünde bu istekleri özel olarak Ankara'ya iletmesi yolu ile gerçekleştirdiğini açıklamıştır.

Öte yandan, Şaban EYÜBOĞLU'da, Refik TÜRK'ün odacı olarak tayin edilmesini sanık Tuncay MATARACI'dan istediğini söylemiştir. Ayrıca tanık Mehmet Adıgüzel AS da, kendisinin ve Mehmet ELBİR'in tayini için Harun GÜREL tarafından Şaban EYÜBOĞLU'na gönderildiklerini ve Şaban EYÜBOĞLU ile Ankara'da buluşup Bakanlığa gittiklerini, bu yolda Mehmet ELBİR'in hemen tayini çıktığını, kendi tayininin ise önceki görevinde kazandığı maaş derecesine uygun bir kadro bulunamaması nedeniyle ancak birkaç gün sonra gerçekleşebildiğini söylemiştir.

Dosyada yer alan dilekçelere göre, Mehmet Adıgüzel AS ile Mehmet ELBİR'in 25.7.1978 gününde, Gümrük ve Tekel Bakanlığına dilekçe ile başvurdukları, Mehmet ELBİR'in bağlı bulunduğu kurumdan muvafakat alınmaksızın atama işleminin bir haftaya sığdırılmış olduğu görülmektedir.

Öte yandan Personel ve Eğitim Müdürlüğünün dosya içerisindeki 24.11.1978 günlü yazısı içeriğinden; Refik TÜRK'ün belirtilen günde tayini yapılırken kendisinden mal ve aile durumu ve özgeçmişi ile ilgili bir beyanname alındığı, bunun dışında diploma, sınav kazandı belgesi, nüfus cüzdanı onanlı örneği, terhis belgesi, 6 adet fotoğraf ve sağlık kurulu raporu gibi bir atama işlemi için gerekli tüm belgelerin tamamlanmasının, atamadan sonra, Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğüne istenilmiş olduğu anlaşılmıştır.

3 — Habur Gümrük Kapısına Yapılan Atamalar :

Habur Gümrük Kapısının, yeni düzenlemeden önceki genel durumu : Habur Gümrük kapısı, Karayolu transit taşımacılığı yönünden,

Türkiye'nin en önemli çıkış kapılarından birisidir. Sanık Tuncay MATARACI'nın Bakan olduğu dönem içerisinde ve 1979 yılının Nisan-Mayıs aylarına kadarki bölümünde bu kapıda tam bir kargaşa hüküm sürmekte ve kapıdan, büyük bir kaçakçılık trafiği işlemektedir.

Bu konuları 8.8.1978 tarihinde İskenderun gümrüklerinde Başmüdür olarak göreve başlayan Yunus Nadi KURAL :

«Göreve başladıktan sonra evimi taşımak, çevreyi tanımak için geçirdiğim üç ay zarfında endişe duyduğum bazı olaylar oldu, fakat saptayamadım. Üçüncü ay dolmadan şöyle bir olay cereyan etti. Gaziantep'te Jandarma tarafından İskenderun'dan çıkış yapılmış bir kamyonun boşaltılırken yakalanması olayı cereyan etti. Boşaltılan arabada 2500 tane tabanca ele geçirildi.

Mahiyeti şöyle; İskenderun'a deniz yoluyla gelen kamyonlar deniz yoluyla gelen eşya, İskenderun'da kamyonlara yüklenir, manifesto tanzim edilir ve Habur gümrüğünden çıkmak üzere yurt dışına sevk edilir. Habur gümrüğü çıkıştan sonra çıkış belgesini onaylar bize gönderir, biz de çıkış kaydını kapatırız.

Bu olaydan sonra incelemelere başladım. Nejat SÖYLER'in sahibi bulunduğu kaçakçılığın yapıldığı büroya baskın yaptım, evraklara el koydum. Tarama sonucu bu şahsın geçmişte bu işlerden çok miktarda yaptığını saptadım. Şöyle ki 51 kamyonun çeşitli zamanlarda, 1978 yılı içerisinde yüklü olarak genellikle sigara, elektronik eşya ve içki taşıyan bu kamyonlar Türkiye'de boşaltılmış olabileceği endişesine kapıldım. Daha sonra 2500 tabanca olayına paralel bir olay daha saptadım. Aynı partide 2 kamyon daha sevk edilmiş. Bunu emniyet kuvvetlerine bildirdim. Bu kamyonu Urfa üzerinde yol üzerinde boş olarak yakaladılar.

Bu İskenderun - Habur kaçak trafiğinin ortaya çıkmasına sebep oldu. Yıllarca çalışmış milyarlarca liralık kaçak trafiğin ortaya çıkmasına neden oldu.

Öğrendiğimize göre Habur Gümrüğü kapıya gitmeyen yani kendi kapısından yurt dışına çıkmayan vasıtalar için sahte olaylar yapıyor.» demektedir.

Aynı konuda Bakanlık müfettişlerinden İbrahim TEZER de : «Habur Kapısı kanayan bir yara gibi idi ve bir devlet sorunu haline gelmişti. Ben de birkaç kere yetkili olarak oraya gidip tetkik yaptım. Tır kamyonları yurt

dışına çıkmadıkları halde çıkmış gibi gösteriliyor ve işlem yapılıyordu.» demektedir.

Dönemin Bakanlık Müsteşarı Teoman YAYIN da yaptığı açıklamada; «Bakanlığın bu kapıya giremediğini ve bu kapıdan çok büyük şikayetlerin geldiğini» bildirmiş; durumun halk arasında «İskenderun'da bağla, Habur'dan salla» tekerlemesinin yaygınlaşmasına yol açacak boyutlara ulaştığı tanık sözleriyle doğrulanmıştır.

Tır kamyonları sahiplerinden ve kaçakçılık olaylarına karışanlardan Nejat SÖYLER'in beyan ettiği üzere, para karşılığı, İskenderun'dan yüklenen kamyonlar, bu kapıdan bekletilmeden ve süratli olarak geçirilmektedir. Böyle bir gümrük kapısındaki atamaların büyük bölümünün, 1978 yılında, sanık Tuncay MATARACI tarafından Beyaz Formül denilen yöntemle yapıldıkları görülmektedir.

Gerçekten, 31.3.1978, 24.10.1978 tarihleri arasında toplam 14 atama, sanık Tuncay MATARACI tarafından beyaz formülle gerçekleştirilmiştir.

Habur Gümrük kapısının yeniden düzenlenmesi yolundaki çalışmalar ve bu çalışmaları askıda bırakan atamalar:

Sözü edilen gümrük kapısının belirlenen durumu üzerine, konu Gümrük ve Tekel Bakanlığının yetkili kimselerine iletilmiş ve bu görevlilerin onayı alındıktan sonra, İskenderun-Mersin Gümrükleri Başmüdürlüğünün işbirliği yaparak bu kapıda gerekli islahatın yapılması istenmiştir.

Bu amaçla hazırlanan liste Bakanlık Atama Komisyonundan geçtikten sonra, atama formları onay alınarak sanık Bakana sunulmuştur.

Sanık Bakan bu listeden 9 görevliyi kabul etmiş ve 2.5.1979 tarihinde tayinlerini onamıştır. Bir gün sonra, 3.5.1979 tarihinde bu kez yasal komisyon tarafından önerilen kimseler bir kenara itilerek, doğrudan beyaz formül yöntemi ile 4 görevliyi kendisi atamıştır. Bu kimseler müdür, müdür muavini, muayene memuru olarak atanmışlardır. Bakanın bu tutumu teşkilatta büyük tepkilere neden olmuştur.

Sanık Bakanın, sanık Şerefettin ELÇİ'nin isteği gözönünde tutularak yapılan bu atamaları, yeni atamalar takip etmiştir. Böylece kapıdan düşünülen düzenleme gerçekleşmemiş ve işler eski biçimde devam etmiştir.

Bu konuda Yunus Nadi KURAL :

«Müsteşar ve müsteşar muavininin önerileri ile Habur'da namuslu bir kadro oluşturmak için, Mersin Gümrükleri Başmüdürü Arif KUTLUTUNA ile birlikte oturup çalıştık, müdüründen memuruna kadar tüm kadroyu değiştirecek bir organizasyon yaptık ve bunu bir raporla Bakanlığa sunduk.

Teklifimiz başlangıçta kabul edildi. Habur Gümrüğü ıslah olacak diye mutluyduk. Fakat daha düzenleme tahakkuk etmeden bir haber aldık ve 5 kişinin değişeceğini ve bunların isimlerini öğrendim. Daha önce saptadığım yolsuzluğun faillerinden bir tanesi müdür muavini olarak, bir tanesi müdür, birkaç tanesi de muayene memuru olarak atandılar. Bu kişiler kaçakçı ve elebaşı Nejat SÖYLER'in teşviki ile Habur'a yönetici olarak tayin edildiler.

Bunu derhal müsteşar muavini Metin YAVUZ'a bildirdim. Metin bey bunu müsteşar beye arz etti. Müsteşar bey sayın Bakana durumu arz ettiğinde sayın Bakan : «Bu kadar kişi sizden, bunlar da bizden» şeklinde cevap vermiş, Bu arkadaşlar gittiler. İsimlerini vereyim : Müdür Halil ŞİMŞEK, müdür muavini Saadettin SÜER. Özellikle Saadettin SÜER, İskenderun'da bundan evvelki yolsuzlukların organizatörü idi. Geç farkına vardım. Muayene memuru Muzaffer KORKMAZ, muayene memuru Eyüp ERDOĞAN gittiğinin ertesi ay tutuklandı.

Bizim oraya gönderdiğimiz ve gerçekten Bakanlıkta temayüz etmiş arkadaşlar, Şenol DİCLE ve Ahmet GANİOĞLU rapor alıp kaçtılar. Çirkefe ve batağa bulaşmak istemediler. Ayrıca kolculardan gönderdiğimiz memurlardan kaçmak isteyen ve kaçanlar oldu. Sonuç, Habur gene Habur Gümrüğü olarak kaldı, yüzlerce arabanın sahte çıkış beyannamesi onaylandı.» demiştir.

Zamanın Mersin Gümrükleri Başmüdürü Arif KUTLUTUNA da özetle şunları söylemiştir : «Bakanlık yetkililerinden, takdir ettiğiniz kişilerden bir kadro oluşturun ve bu ekibi biz oraya götürüp yerleştiririz» yolunda bir öneri aldıktan sonra Yunus Nadi KURAL ile birlikte ehliyetli, dürüst kişilerden oluşan bir kadronun buraya atanması için çaba sarfettim. En kıymetli elemanlarımızdan fedekârlık yaparak bir ekip oluşturup Bakanlığın onayına sunduk. Atama Komisyonu marifetiyle bu kişiler Habur'a atandılar. Ancak, 20 gün sonra her biri izin veya rapor olarak

geri dönmeye başladılar. Nedenini sorduğumuz zaman bize dediler ki, «Biz zannediyorduk ki, oradaki eski ekip görevden çekilecek ve biz yeni bir ekip olarak görev yapacağız. Maalesef eski ekip olduğu gibi duruyor ve yeni gelen bazı kişilerle birlikte bizi çalıştırmıyorlar. Oranın yöresel elemanları var. Her türlü yolsuzluğu yapıyorlar. Bu kişiler gece yattığımız yeri basıyor, bizi tehdit ediyor, sataşılıyor ve silâh çekiyorlar. Ya bizim bahsettiğimiz yolda çalışırsınız aksi halde ölürsünüz veya burayı terketmeniz gerekir biçiminde tehdit ediliyoruz. Can güvenliğimiz yoktur. Bu nedenle orayı terketmeyi yeğledik. Konuyu incelediğimizde gördük ki, bizim gönderdiğimiz kişilerin dışında Tuncay MATARACI münhasıran kendi imzasını taşıyan ve beyaz formül denilen usûl ile kaçakçıların birtakım adamlarını buraya atamış, eski kadroyu görevden almamıştır. Böylece Habur düzeltilemedi ve kusur tamamen Tuncay MATARACI'nındır.»

Müsteşar Muavini Oğuz ANTER'de bu konuda şunları söylemektedir:

«Habur Gümrük kapısına, mahalli memurlardan ve memuriyet vasfı olmayan kişilerden bazılarının atanması aslında teşkilatın önemli sorunlarından birini teşkil eder. 8-10 senelik periyod içerisinde, özellikle 1975 yılından sonra mahalli memurların örneğin Kapıkule'de, Edirne'de görev aldığını gördük. Bu politikacılar vasıtasıyla oldu. Hazırladığımız yönetmelikte öngörülen kurallardan bir tanesi Gümrük kapılarına o yer doğumlu kişilerin atanmaması idi. Bu önemli bir sorun olduğundan yönetmeliğe bir madde olarak ilave ettik. Fakat daha sonra personel atamaları doğrudan doğruya Bakan ve personel arasında oluşturulmuş ve müsteşar, müsteşar muavini olarak bizim dışımızda cereyan etmiştir. Habur Gümrük Kapısından özellikle o zamanki Mardin Valisi şikayetçi olmuştur.»

Komisyon marifetiyle Habur Gümrük Kapısına atanan ve Gümrük Müdür Muavini olarak gönderilen Ahmet GANİOĞLU ise şunları söylemektedir :

«Mersin Gümrükleri Başmüdürlüğünde Müdür Muavini olarak çalıştığım sırada, Habur'da, kanun ve nizam olmadığı söylenerek ve Başmüdür kanalıyla buraya tayinim çıkarıldı. Ve nasıl görev yapacağımız bize açıklandı. Bu kapıda 1,5 ay çalıştım. Bize 1 ay iyi muamele ettiler. Nedeni bizi kazanmaktı. Ama arkasından başka şeyler yapmaya

kalktılar. Beni ve Şenol DİCLE arkadaşımı makamında tehdit ettiler. İzin alıp Bakanlığa geldim. Ancak burada bir şey yapamadım. Bizler Komisyon marifetiyle seçilip gönderilmiştik. Ancak 4 kişinin nasıl tayinlerinin çıktığını Müsteşar Muavini dahi bilmiyordu. Habur'da bize yasa dışı işler teklif ettiler. Biz yapmak istemedik, tehdit ettiler. Güya, Müdür bey yapmak istiyormuş ben engelliyormuşum. Silahla öldüreceğiz diye söylediler. Bizde kaçtık geldik. Komisyon kanalıyla gidenler bir daha oraya geri dönmedi. Duyduğuma göre Habur'a tayini yapılan Müdür Halil ŞİMŞEK, Muavin Saadettin SÜER ve iki muayene memurunun tayinlerini Nejat SÖYLER yaptırmış.»

Zamanın Personel ve Eğitim Genel Müdürü olarak çalışan İsmet Nuri ERGÖKMEN'de Halil ŞİMŞEK ve arkadaşlarının atanmaları konusunda, son soruşturma sırasında olayı özetle şöyle anlatmıştır :

«Mardin Valiliği'nden, Habur Kapısında bazı silâh kaçakçılığı olayları olduğunu, özellikle bunların o yörelî kişilerden oluşan ve Suriye'den geçen Arapça ve Kürtçe dili bilmelerinden ileri geldiğini, dolayısıyla Habur Kapısındaki bu kişilerin alınması gerektiği yolunda bize teklif yapıldı. Aynı şekilde İçişleri Bakanlığı da teklifi kabul etmiş. Tuncay MATARACI durum kendisine intikal ettirildiğinde derhal bu kapının dağıtılmasını kabul etti. Ancak, Şerefettin ELÇİ'nin fikrini almak için kendisini Bakanlığa davet etti. Şerefettin ELÇİ'de, odacı ve kapıcı gibi olanların dışında hepsini alabileceğini söyledi. Ancak sonradan Tuncay MATARACI'ya dört isim verdi, bunlar : Hali! ŞİMŞEK, Müdür, Saadettin SÜER Müdür Muavini ve Muayene memurları Muzaffer KORKMAZ ile Eyüp ERDOĞAN'dır.»

Bu açıklamalardan sonra yapılan atamalara ilişkin bilgilerde şöyledir.

Komisyon marifetleriyle seçilip atanan 9 kişi: Ahmet GANİOĞLU, Şenol DİCLE, Memduh MENEKŞE, Abdullah PARACI ve arkadaşlarıdır. Bunların atanmaları 2.5.1979 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

3.5.1979 tarihinde doğrudan «beyaz formül» yoluyla, sanık Bakan Tuncay MATARACI tarafından atananlar şunlardır :

Halil ŞİMŞEK Müdür olarak, Saadettin SÜER Müdür Muavini, Mehmet Ali ARAŞ ve Eyüp ERDOĞAN.

Sanık Tuncay MATARACI'nın 10.5.1979 tarihinde beyaz formülle atadığı görevlilerde şunlardır :

Muzaffer KORKMAZ, Mehmet YAVRUTÜRK ve İsmail SALMAN.

Sanık Bakanın daha sonra doğrudan kendisi tarafından yapılan atama ve bu atamaların tarihleri de şöyledir :

<u>Atama Tarihi</u>	<u>Atanan Kişi</u>	<u>Doğum Yeri</u>	<u>Geldiği Görev Yeri</u>
15. 6.1979	Cemalettin ONURSAL	Cizre	Sağlık Ocağı Sekreterliği.
9. 7.1979	Nizamettin ÇELEBİ	Midyat	Kars Gümrük Müdürlüğünde
24. 7.1979	Tahir ASLAN	Ağrı	Mersin Gümrük Muh. Kısım Amir.
3. 9.1979	Ata ELÇİ	Cizre	Açıktan
10.10.1979	Selim YİĞİT	Cizre	Açıktan
10.10.1979	Necati ÖNÜR	Cizre	Belediye Zabıta Memuru
8.11.1979	Hüseyin MÜLDÜR	Gripkamo	Samsun Güm. Muh. Md. Odacı

Bu atamalarda sözü edilen kimselerden Saadettin SÜER, hakkında düzenlenen 22.2.1979 günlü sicil örneğinde; kendisine idarecilik görevi verilemeyeceği ve iş sahipleri ile bürolarında ilişki kurduğu, 5.3.1979 günlü Personel Genel Müdürlüğü tarafından, Bakanlık makamına verilen teklif yazısı ile, Bölge kaçakçılarıyla işbirliği yaptığından hakkında tahkikat istendiği saptanmıştır. Ancak, bu kişi Bakanlığa tayini için doğrudan başvurmuş ve Tuncay MATARACI tarafından dosyasındaki bu kayıtlara rağmen doğrudan atanmıştır. Tayindeki isabetsizlik kısa bir süre sonra anlaşılmış, bizzat müdür Halil ŞİMŞEK tarafından Bakanlığa yazılan 8.10.1979 günlü, yazıda Saadettin SÜER'in güvenilemeyecek bir kişi ve bölge halkıyla bir hayli samimi ilişkiler içerisine girdiği belirtilerek başka göreve atanması istenilmiştir. Sonuçta tenzili memuriyetle başka göreve atanmasına rağmen uzun süre görev yerinden ayrılmadığı, görevde kalmasının sakıncaları da 15.11.1979 günlü Personel ve Eğitim Genel Müdürlüğü yazısı ile belirtilmiştir.

Önce Habur Gümrük Kapısına müdür olarak atanıp sonra Mardin Gümrük Müdürlüğüne atanan Halil ŞİMŞEK'in de görev yerinde ve

başında kalmasının sakıncalı olduğu da Personel Genel Müdürlüğünün 15.11.1979 günlü yazısından anlaşılmıştır.

Muzaffer KORKMAZ'ın başka bir göreve naklen atanmasını istemesi üzerine Personel Genel Müdürlüğünün kendisine yazdığı 19.1.1979 günlü yazısında, itimada şayan olmadığı, görevde iyi davranış göstermediği, bu durumunu düzeltmediği takdirde hakkında kanunî işlem yapılacağı bildirilmiştir. Buna rağmen adıgeçen kısa bir süre sonra Habur'a Tuncay MATARACI tarafından beyaz formülle atanmıştır.

4— Mehmet KEKİLİ'nin Mersin Giriş Gümrük Müdür Muavini olarak atanması :

Sanık Tuncay MATARACI'nın tek imzasını taşıyan atama belgesine göre Mehmet KEKİLİ, Gümrükler Genel Müdürlüğü Geçici Muafıklar Müdür Muavini iken 24.5.1978 gününde, (Mersin - Giriş Gümrük Müdürlüğü Müdür Muavini) olarak atanmıştır.

Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müfettişlerinden Necati CAN, Soruşturma aşamalarında verdiği ifadelerde, bir ihbar dolayısıyla 1978 yılı sonlarında Mersin'e soruşturmaya gittiğini, orada bir muhbirin, Mehmet KEKİLİ'nin kaçakçılarını işini yürütmek üzere Mersin'e tayin edildiğini ihbar ettiğini, bu konuda bilgisine başvurduğu Nejat SÖYLER adındaki komisyoncunun, Irak veya Kuveyt'e gönderilecekmiş gibi Mersin'e gelen ve belgesi orada düzenlenen eşyaların yurt içinde bırakıldığını, fakat bu eşyaların bir gümrük kapısından çıkmış gibi gösterildiğini, belirtilen bu işlemlerin arzu edilen şekilde yürütülebilmesi için Mehmet KEKİLİ'nin Mersin'e tayin edildiğini özel olarak anlattığını açıklamıştır.

Tanık Nejat SÖYLER ise, Mehmet KEKİLİ'nin tayinini bilmediğini ön soruşturma sırasında bildirmiş, böylece iki tanığın ifadeleri arasında çelişki belirmiş, ancak Nejat SÖYLER'in sonradan ortadan kaybolması nedeniyle gerek önsoruşturmada gerekse son soruşturmada bu çelişki giderilememiştir.

Ne var ki, Nejat SÖYLER, Soruşturma Komisyonundaki ifadesinde, «Antep kaçakçıları Mehmet KEKİLİ'yi iyi bir vere getirmeyi düşünmüşlerdir» demekten de geri kalmamıştır

Bundan başka adıgeçen görevli, Mersin'deki görevi sırasında gösterdiği tutum ve davranışları ile kendisinin özel amaçla giriş gümrüğüne atandığını ortaya koyduğunu, Mersin Gümrükleri Başmüdürü

tanık Arif KUTLUTUNA'nın verdiği bilgilerden ve dosyadaki belgelerden anlaşılmıştır. Buna göre; Mehmet KEKİLİ 10.11.1978 günlü transit beyannameleri konusu sigara ve saatlerle ilgili olarak kendisi hakkında açılan idari soruşturmanın selâmeti bakımından başka bir göreve verilmiş, ancak, Danıştay'dan aldığı yürütmeyi durdurma kararının yerine getirilmesi sırasında atama belgesindeki kayda dayanarak kendisinin mutlaka giriş gümrüğünde görevlendirilmesini ısrarlı biçimde istemiştir.

5 — Yaşar APAK'ın Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğüne Atanması:

Sanık Tuncay MATARACI'nın tek imzasını taşıyan 5.6.1978 günlü atama belgesinde Yaşar APAK'ın söz konusu tayini ile ilgili şu bilgiler yer almaktadır :

«Tahsil derecesi : Lise

Şimdiki görevi : İstanbul Posta Gmr. Md. (Yüksekova Gmr. Md. nakledilmişse de göreve başlamamıştır.)

Aylığı : 6,8/2 —

Atanılacağı yer : Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğü emrinde Müdür (Başmüdürlük görevini yapacak)

Kadro aylığı : 6,8/2 —

Atanmayı gerektiren sebepler : Adıgeçenin Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğü görevini yapması hususu»

Tanık Arif KUTLUTUNA'nın Yüce Divanda, verdiği bilgiler üzerine yapılan araştırma sonunda Gümrük ve Tekel Bakanlığı Personel ve Eğitim Genel Müdürlüğünün 3 Aralık 1981 günlü yazısı ile buna ekli belgelerden şu olgular saptanmıştır :

a) Sanık Tuncay MATARACI, bu atamayı yapmadan önce, Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğü Yılmaz AKTAN'ın başka göreve atanmak üzere bu görevden alınmasına ve adıgeçenden açılacak Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğüne, Trakya Gümrükleri Başmüdür Yardımcısı Arif KUTLUTUNA'nın atanması yolunda hazırladığı kararnameyi 8.5.1978 gününde Başbakanlığa sunmuştur.

Tanık Arif KUTLUTUNA, kendisinin Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğüne atanması yolunda sanık Tuncay MATARACI tarafından hazırlanmış ve Başbakanlığa sunulmuş olan kararname taslağında Devlet Memurları Kanununun ilgili maddesinin yanlış yazıldığı belirtilerek sözlü talep üzerine geri alındığını haricen duyduğunu bildirmiştir.

Gerçekten Personel ve Eğitim Genel Müdürlüğünün yukarıda sözü edilen yazısında, söz konusu kararın Bakanlıkça geri istendiğini ve Başbakanlıkça da geri gönderildiğini gösterir bir yazıya dosyasında rastlanılmadığı belirtilmiştir. Böylece tanık Arif KUTLUTUNA'nın Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğüne atanmasına ilişkin kararname taslağının sözlü bir istem üzerine geri gönderildiği yolundaki sözleri doğrulanmış olmaktadır.

b) Yukarıda sözü edilen kararname taslağının geri alınmasından sonra sanık Tuncay MATARACI, bu kez Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğüne Yılmaz AKTAN'ın başka göreve atanmak üzere bu görevden alınması yolunda yeni bir kararname taslağı hazırlanmış ve bunu 12.5.1978 tarihinde Başbakanlığa sunmuş ve bu kararname onaylanarak kesinleşmiştir.

c) Sanık Tuncay MATARACI, yukarıda belirtildiği üzere Yılmaz AKTAN'dan boşalan 1. derece kadrolu Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğüne müktesep kadrosu 6. derece olan Yaşar APAK'ı 24.5.1978 tarihinde atamıştır.

6— Polis memuru Talir BOZAY'ın Muhafaza Müdürü olarak atanması;

Sanık Tuncay MATARACI'nın yine tek imzasını taşıyan atama belgesine göre, ortaokul mezunu Talir BOZAY polis memuru olarak görev yaptığı sırada 3.9.1979 tarihinde Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğüne bağlı Muhafaza Müdürü olarak 8/1 derece maaşla atanmıştır.

Tanık olarak dinlenen Gümrük Muhafaza Genel Müdürü Hayrettin HANAĞASI, Gümrük Muhafaza Teşkilâtının uzmanlığı gerektiren bir kuruluş olduğunu, bu alanda bir kurs görmemiş ve yalnızca koruma polisi olarak görev yapmış olan Talir BOZAY'ın atandığı görevi başaramayacağını sanık Tuncay MATARACI'ya bildirdiği halde atamanın yapıldığını söylemiştir. Bunun gibi o dönemin müsteşarı tanık Teoman YAYIN da atamaya karşı çıktığını sonraki Hükümet döneminde kendisine

görev verildiği takdirde ilk olarak Tahir BOZAY'ın atama işlemini bozacağını sanık Tuncay MATARACI'ya bildirdiğini beyan etmiştir.

7- Ali Galip KAYIRAN'ın Haydarpaşa Gümrük Müdür Vekili olarak atanması:

Dosyadaki belgelere göre Ali Galip KAYIRAN, çalıştığı gümrük teşkilâtında 1965 yılından bu yana sicil amirlerinden ve bu arada geçirdiği müfettiş denetimlerinden sürekli biçimde olumsuz not almış bir memur olarak görülmektedir.

Gerçekten, adıgeçenin:

16.11.1968 günlü teskiye varakasında, meslekî bilgisinin son derece zayıf olduğu ve vazifesine karşı ilgisiz kaldığı, iş sahipleri ile son derece laubali olduğu ve itimada şayan bir memur sayılmadığı, 21.11.1968 günlü müfettiş raporunda; yolcu muayenelerinin ve yurt dışı işlemlerini büyük ölçüde kötüye kullandığı; 5.10.1970 günlü müfettiş raporunda; reiskâr bir görevde isihdam edilmemesi gerektiği; 13.3.1971 günlü teskiye varakasında; çok tehlikeli olduğu daimi kontrol altında ve sıkı müdürler yanında çalıştırılması gerektiği; yazılıdır.

28.1.1975 günlü seçme komisyonu kararında, adıgeçenin Yeşilköy ya da Sirkeci Gümrüğüne atanması isteği, anılan gümrüklerin iş sahipleri ile devamlı teması olan faal kapı gümrükleri olduğu belirtilerek reddedilmiştir.

Ali Galip KAYIRAN, bu olumsuz görev sürecinde, çalışmaları vasatın altında olduğu ve bu nedenle iş hacmi ve kapasitesi yoğun olan Derince Gümrüğünde görev yapmasının kamu hizmeti açısından sakıncalı olacağı gerekçesi ile hazırlanan 31.10.1977 günlü ortak kararnameyle Derince Gümrük Müdürlüğü görevinden alınmıştır. Adıgeçen, bu işlemin iptali ve yürütmenin durdurulması istemi ile dava açmış ve Danıştay 5. Dairesi, idarenin savunması alınmasına dek yürütmenin durdurulmasına 12.1.1978 gününde karar vermiş ve karar yerine getirilerek ilgili yeniden Derince Gümrük Müdürlüğü görevine başlatılmış ise de Danıştay'ın, idarenin savunmasını aldıktan sonra yürütmenin durdurulmasını 19.4.1978 gününde reddetmiş olduğu dosyadaki belgelerden anlaşılmıştır. Ali Galip KAYIRAN; Danıştay'ın yürütmeyi durdurma kararı gereğince Derince Gümrük Müdürlüğü görevine başlamışsa da, bu kez, sanık Tuncay MATARACI döneminde 11.5.1978 günlü üçlü kararname ile bu

görevden yeniden alınmıştır. Görevden alınma gerekçesi yine adıgeçenin «Derince Gümrüğündeki faaliyet ve çalışmasının vasatın altında olduğu ve bu nedenle iş hacmi ve kapasitesi yoğun olan Derince Gümrüğünde çalışmasının kamu hizmeti açısından mahsurlu olacağı»dır. Nitekim, Ali Galip KAYIRAN, daha sonra Kontrol Genel Müdürlüğüne bağlı Şube Müdürü olarak atanmıştır.

Ancak, sanık Tuncay MATARACI'nın, Derince Gümrük Müdürü olarak çalışmasını kamu hizmetleri açısından sakıncalı gördüğü Ali Galip KAYIRAN'ı bir süre sonra, Türkiye'nin ikinci ya da üçüncü büyüklükte sayılan Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğüne atamak üzere kadro derecesine göre ortak kararname hazırlanmasını istediği, Bakanlık üst düzey görevlilerinin 11.5.1978 günlü kararnamedeki imzasını ve gerekçeyi sanık Tuncay MATARACI'ya göstererek bu atamaya karşı çıktıkları, sanık Tuncay MATARACI'nın ise atamanın siyasal nitelik taşıdığını öne sürdüğü, dinlenen tanık ifadelerinden anlaşılmıştır. Sonuçta, Ali Galip KAYIRAN'ı Haydarpaşa Gümrük Müdürü olarak asaleten ve ortak kararname ile atayamayacağını anlayan sanık Bakan Tuncay MATARACI bu defa, adıgeçeni belirtilen göreve müdürvekili olarak göndermiştir.

CUMHURİYET BAŞSAVCISININ ESASA İLİŞKİN DÜŞÜNCEİ :

Cumhuriyet Başsavcısı «Genel olarak memur tayinleri» ile ilgili ve esasa ilişkin düşüncesini aynen şu şekilde açıklamıştır :

«Tuncay MATARACI, 5.1.1978 tarihinde Gümrük ve Tekel Bakanlığı görevine başlamıştır.

Gümrük ve Tekel Bakanlığı Gümrük ve Muhafaza Kuruluşları Memurlarının Atama ve Yükselme ve Yer Değiştirme Yönetmeliği 5 Ocak 1978 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

O halde, 5 Ocak 1979 tarihine kadar yapılacak atamalarda 657 sayılı Kanununun 46 ve onu takip eden maddelerinin ve 7/7734 sayılı 15.1.1974 tarihli kararname ile yürürlüğe konulan yönetmeliğin gözönünde bulundurulması ve 5 Ocak 1979 tarihinden itibaren de bu tarihli yönetmeliğe de riayet edilmesi gerekmektedir.

Tuncay MATARACI'nın Bakanlık görevine başladığı günden itibaren gerek dışardan yapılan atamaların ve gerek içeride yapılan

nakillerin ve verilen vekâletlerin Kanun, Yönetmelik ve işin gereklerine, hizmet icaplarına uygun düşmediği Bakanlığın üst yöneticileri tarafından da gözlenmiş ve Bakan çeşitli kez sözlü ve yazılı olarak uyarılmıştır.

Nihayet 5 Ocak 1979 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Gümrük ve Tekel Bakanlığı Gümrük ve Muhafaza Kuruluşları Memurlarının Atama, Yükselme ve Yer Değiştirme Yönetmeliği kabul edilerek yürürlüğe konulmuştur.

Ancak, bu yönetmelikten sonra da Tuncay MATARACI, kendisini hiçbir kurala bağlı görmeden atamalara devam etmiştir.

Müsteşar Yardımcısı Ali Metin YAVUZ, O’nun yönetmeliği uygulamak istemediğini, Habur Kapısına tayin ettiği bazı personelin tayin edilmemelerini söyleyince Bakanın, «Onlar sizden, bunlar bizden» dediğini, Derince Gümrüğüne tayin edilenlerin atamalarının da beyaz formülle olduğunu, bunların bu iş için seçilmiş olduğunu söylemiş, Teftiş Kurulu Başkanı Necati KÜÇÜKMERİÇ de Komisyonun tayin ettiği memurların tensip edilen yerden başka yerde çalıştırıldıklarını gördüklerini ifade eylemiş, Edirne Valisi Bekir ÖZTÜRK bir ilkokul mezununa kısım amirliği verilerek Kapıkule’ye atandığını beyan eylemiştir.

Tuncay MATARACI, Soruşturma Komisyonunda (K. 1, S. 81 84), «Yönetmelikten sonra, Yönetmeliğe rağmen beyaz formülle tayin yaptım, bunu inkâr etmiyorum» diye beyanda bulunduğu gibi duruşmada da (S. 167-168), (Personel Yönetmeliği Bakanlığın daha iyi çalışması için yapılmış, bu yönetmelik Bakan tarafından yapılan bir yönetmeliktir. Hem yönetmeliği yapacaksınız, hem yönetmeliğe uyacaksınız, o zaman oturursunuz, Bakansınız, iki satırla bu yönetmeliği değiştirmeye yetkiniz var, yapılan yönetmelik bir kanun değil, Bakan bunu kendi imzası ile derhal değiştirme olanağına sahiptir. Ben bunu böyle izah ederken eğer bana yönetmelik bir suç isnat edecekse, ben yönetmeliği arz ediyorum, Kanun değildir, kendisini iki satır yazı ile değiştirme yetkisine sahibim, değiştiririm de bunu, bana suç teşkil edecek olan bir yönetmeliğe ben niye şey edeyim...) diye beyanda bulunmuş ve 5 Ocak 1979 tarihli Atama, Yükselme ve Yer Değiştirme Yönetmeliği hakkındaki görüş ve düşüncesini açıklamıştır.

Atamalarda 18 yaşından küçük olan bazı kişilerin işe alındıkları, bazılarının işe alındıktan sonra sınava sokuldukları, bir kısmının da kadro olmadığı halde atandıkları izlenmiştir.

657 sayılı Kanun ve Yönetmeliklerde öngörülen imtihan kazanma koşulu da, çeşitli belediyelerden alınan imtihan kazandı belgeleri ile giderilmeye çalışılmış, üçlü kararname gerektiren tayinlerde de bu kararname zorunluluğundan (vekâleten tayin) formülü ile kurtulmaya çalışılmıştır.

Başbakanlıktan alınan ve Belediyelerin imtihan belgelerinin incelenmesini öngören genelge dolayısıyla düzenlenen mucibe bizzat Tuncay MATARACI'nın (6.1.1978'den öncesi uygundur) diye yazmış olması O'nun bu işlemleri bilerek ve isteyerek yaptığının kanıtı olup, kanun ve yönetmelikleri bir tarafa itmekteki kastını göstermektedir. Hele kendisinin düzenletip, Resmi Gazetede yayımlatarak yürürlüğe koydurduğu yönetmelik hükümlerine uymaması dahi üzerinde durulacak ve kastın varlığını gösteren bir durum arz etmektedir.

Tayinlerde ilgisiz bazı kişilerin açıktan etkisi olmaktadır. Nitekim, Refik TÜRK evrakını Şaban EYÜBOĞLU'na verdiğini, O'nun «git başla, ben tayinini yaptırırım» dediğini ifade etmiştir.

Özellik arz eden bir kısım tayinlere gelince .

1 — Tuncay MATARACI yakın arkadaşı ve hemşehrisi Cemil TARAKÇI'yı Dereköy Gümrük Müdürlüğüne asaleten veüçlü kararname ile getiremeyeceğini bildiğinden O'nu vekaleten tayin etmiştir .

2 — Müteahhit Şaban EYÜBOĞLU aracılığıyla ve İpsala Gümrük Kapısına yerleştirmek amacıyla Harun GÜREL'in, atama Mehmet Adıgüzel AS ve Refik TÜRK ile Mehmet ELBİR'i atama komisyonunda karar almaya gerek görmeksizin tayin etmiştir.

3— Kaçakçılıkta önemli bir kapı olan Habur Kapısının dürüst ve tecrübeli personelle oluşturulacak bir ekiple düzeltilmesine çalışıldığı ve bu tip memurlar seçildiği sırada İsmail SALMAN, Şerif YİĞİT, Selim YİĞİT, Ata ELÇİ, Cemalettin ONURSAL, İsmail DEĞER, Necati ONUR, Sait ÖZAL, Nizamettin ÇELEBİ Ahmet DAĞDELEN, Gündüz OĞUZ, Mehmet Ali ARAS, Ali ŞİMŞEK Hüseyin MÜLDÜR, Komisyon kararı alınmadan ve Bakanlık üst kademe yöneticilerinin karşı koymalarına rağmen Bakan oluru ile atanmışlardır.

4— Gümrük teşkilatınca etkin çalışmaları bilinen birçok TIR olayına elkoyan Yeşilköy Havaalanı Muhafaza Müdürü Vefik ÖZKOSE alelacele Çanakkale Gümrük Müdürlüğüne; Büyükdere Gümrük Muhafaza Bölge

Amiri iken İhsan KALK AV AN'a ait tolion ile yüklü bir gemiye elkoymuş olan Niyazi EREN'de aynı süratle Çanakkale'ye tayin olunmuştur.

5 — Tuncay MATARACI'nın refakat polisi olan Tahir BOZAY'ın Gümrükler ve Gümrük mevzuatı hakkında herhangi bir bilgisi olmadığı halde keyfi olarak Karaköy Gümrük Muhafaza Müdürlüğüne tayin edilmiştir.

6 — Hakkında çeşitli soruşturmalar yapılan Mehmet KEKİLİ'nin Mersin Gümrükleri Başmüdürlüğü emrine verilmekle yetinilmemiş, bizzat Tuncay MATARACI tarafından yapılan işlemlere nazaran istisnai bir muamele ile tayin emrine (Giriş Gümrük Müdürlüğü Müdür Muavini) kaydı konulmuş ve kaçakçıların adamı olduğu ifade edilen bu kişi böyle etkin bir görevde çalıştırılmıştır.

7 — Hakkındaki raporlara göre iş sahipleri ve kaçakçılık yaptığı söylenen kişilerle ilişki kurduğu belirlenen ve İskenderun Gümrük Müdürlüğünde pasif bir göreve alınan Turan DOĞAN Gürbulak Gümrük Müdürlüğüne atanmıştır.

8 — Kapıkule yolcu salonu Gümrük Müdürü iken hakkındaki ihbarların incelenmesi üzerine İstanbul Posta Gümrük Müdürlüğüne alıman ve burada da aynı şekilde faaliyetlerini sürdürdüğü için Yüksekova Gümrük Müdürlüğüne nakledilen Lise mezunu Yaşar APAK bu görevine gitmemiş, doğrudan Tuncay MATARACI tarafından taltif edilircesine Trakya Gümrükleri Başmüdür vekilliğine getirilmiştir.

Dosyada detayları etraflı olarak tespit edilen bu olaydaki, bu tayinlerin olağan bulunmadığı Gümrük ve Tekel Bakanlığının üst düzey yöneticileri tarafından ifade olunmuştur.

Dosya muhteviyatı ve olayların akışı sonunda, Tuncay MATARACI'nın kaçakçılık çevreleriyle yakın ilişki içinde bulunduğu ve onların telkin ve tavsiyeleriyle, yönetmelikleri bir tarafa bırakarak, komisyon kararları almaya da gerek görmeden bu tayinleri yaptığı ve böylece Bakan olarak gümrük teşkilatının iyileştirilmesi yerine olmaması gerekenleri ifa etmek suretiyle görevini kötüye kullandığı ve bu işlemleri aynı kasıt altında icra eylediğinden,

Eylemine uyan TCK'nun 240 ve 80 inci maddelerine göre cezalandırılmasına karar verilmesini arz ederim.

Her ne kadar Şaban EYÜBOĞLU hakkında Mehmet Adıgüzel AS, Refik TÜRK ve Mehmet ELBİR için Tuncay MATARACI'yı azmettirmekten ötürü dava var ise de bu olay, Harun GÜREL'in tayinine ait eylem içinde incelenmiştir.»

SANIK TUNCAY MATARACI'NIN SAVUNMASI :

(Soruşturma Komisyonu Raporunda sayılan ve Cumhuriyet Başsavcılığının esasa ilişkin düşüncesinden ayrıca belirtilen memur tayinleri idari bir tasarruftur. Hizmetin ve o günün şartlarına göre bu tasarrufları yapmak Bakan'ın takdirine bırakılmıştır. Gümrük ve Tekel Bakanlığının bir önceki iktidar döneminde parti merkezi haline getirildiği inancı sözü edilen takdir hakkının kullanılmasında etkili olmuştur.

Ayrıca unutmamak gerekir ki Bakanlığın bir Personel Müdürlüğü mevcuttur ve yapılan tayinlerin ayrıntılarını izlemekle görevlidir. Bu açıdan Bakanın cezalandırılması söz konusu olamayacağından beraat kararı verilmesi) istenmiştir.

MADDİ OLGULARIN VE SUÇ KANITLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ :

2825 sayılı «Gümrük ve İnhisarlar Vekilliği Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun'a 22.3.1954 günlü ve 6410 sayılı Kanun ile getirilen ek maddede «Gümrük ve İnhisarlar Vekaleti kuruluşundaki merkez ve iller memurlarından kadroları dördüncü ve daha yukarı derecede bulunanlarla müfettişlerin tayinleri, Başvekilin Gümrük ve İnhisarlar Vekilinin müşterek kararı ile, bunların dışında kalan diğer memurların tayinleri de Gümrük ve İnhisarlar Vekili tarafından yapılır» denilmektedir.

Maddi olgular kesiminde gösterilen suç kanıtları ve özellikle tanık sözleri, sanık Tuncay MATARACI'nın, yukarıdaki yasa kuralı ile Gümrük ve Tekel Bakanına tanınmış olan 5. ve daha alt dereceli memurları atama yetkisini, bir ilkeye bağlı olmayan sınırsız ve mutlak bir yetki olduğu anlayışı içerisinde kullandığını ortaya koymuştur. Varılan bu kanıyı, sanığın, Yönetmelik Kurallarını istediği zamanda değiştirmek yetkisine sahip olduğuna göre, o kurallarla kendisinin bağlı sayamayacağını söylemesi de doğrudur. Ne var ki, Anayasanın 113. maddesine göre yönetmelikler yasalara ve tüzüklere aykırı olamayacağından, yönetmelik çıkarmak ya da değiştirmek yolu ile yasaların koyduğu ilkelerin göz ardı edilemeyeceği açıktır.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 3. maddesi temel ilkeleri göstermiş ve bu arada kariyer ilkesini «Devlet Memurlarına, yaptıkları hizmetler için bilgilere ve yetiştirme şartlarına uygun şekilde sınıfları içinde en yüksek derecelere kadar ilerleme imkânını sağlamaktır» biçiminde tanımlamıştır. Oysa sanık Tuncay MATARACI'nın, bu ilkeyi hiçe sayarak Gümrük Teşkilatına yeni aldığı kişileri derhal bölge amiri veya kısım amiri olarak görevlendirdiği maddi olgular halinde yukarıda gösterilmiştir.

Edirne eski valisi tanık Bekir ÖZTÜRK, teşkilat içerisinde 10-15 yıl hizmet etmiş ortaokul ve hatta lise mezunları kısım amirliğine atanmayı beklerken ilkokul mezunu olup altı aylık adaylık süresini yeni dolduranların kısım amiri olarak görevlendirilmelerini doğru bulmadığını ve bunların soruşturma konusu yapılmasını Gümrük ve Tekel Bakanlığının yanı sıra İçişleri Bakanlığından ve Başbakanlıktan istediğini bildirmiştir. Görüldüğü üzere meslek içerisinde yükseltmelerini bekleyen memurların koruyucusu olarak bir vali harekete geçmiştir. Bu durum, sanık Tuncay MATARACI'nın, yasanın kendisine tanıdığı atama yetkisini tam bir keyfilik içerisinde kullandığını göstermektedir.

Sonuçta, sanık Tuncay MATARACI'nın, yukarıda 7 bent içerisinde gösterilen atama ve yer değiştirme işlemlerini keyfi olarak yaptığı, bu nedenle belirtilen eylemlerin bir suç işleme kararının icrası cümlesinden olarak Kanunun aynı hükmünün çeşitli zamanlarda ihlâli niteliğinde görülerek bir suç sayılmış ve Türk Ceza Kanununun 80. maddesinin uygulanması gerekli bulunmuştur. Öte yandan suç konusu atama işlemlerinden bir bölümünün işleniş tarihleri, maddi olgular kesiminde belirtildiği üzere, Türk Ceza Kanununun 240. maddesinde değişiklik yapan 2248 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 22.6.1979 gününden sonrasına rastlaması bakımından sanık Tuncay MATARACI hakkında Türk Ceza Kanununun sözü edilen Kanun ile değişik 240. maddesinin uygulanması gerekmiştir.

Sanıklar Şaban EYÜBOĞLU, Şerefettin ELÇİ, Abuzer UĞURLU hakkında yukarıda gösterilen suçlara ilişkin Soruşturma Komisyonu raporunda yer alan iddialar aynen şöyledir :

B) Sanık Şaban EYÜBOĞLU için:

«Tuncay MATARACI tarafından kaçakçılardan ve özellikle Abuzer UĞURLU'dan alınan 10.925.000.—TL. rüşvet karşılığında İpsala Gümrük Müdürlüğüne getirilen emekli Jandarma Astsubayı Harun

GÜREL'in maiyetinde bir kadro oluşturulmasını temin amacıyla Mehmet Adıgüzel AS, Mehmet ELBİR ve Refik TÜRK ismindeki kişilerin İpsala Gümrük Kapısına tayinleri için Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'yı suça azmettirmek ve Bakanın memuriyet görevini kötüye kullanmak suçuna iştirak etmek suretiyle Türk Ceza Kanununun 240 ve 80 nci maddelerini ihlâl ettiği;»

C) Sanık Bayındırlık eski Bakanı Şerefettin ELÇİ için :

«Kaçakçılığa karşı etkin önlemler alındığı ve özellikle güneydeki Habur Gümrük Kapısının personel kadrosu itibariyle ıslaha çalışıldığı bir dönemde, Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'yı azmettirerek ve onun eylemlerine iştirak ederek, Gümrük ve Tekel Bakanlığındaki atama ve yer değiştirme komisyonunca oluşturulan dürüst ve namuslu personelden müteşekkil kadro yerine, içlerinde yakın akrabaları da olan kişilerin Habur Gümrük Kapısına atanmalarını sağlamak suretiyle Türk Ceza Kanununun 64, 240 ve 80 nci maddelerini ihlâl ettiği;»

D) Sanık Abuzer UĞURLU için;

«Yaşar APAK'ı Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğüne vekâleten atamak üzere eski Bakan Tuncay MATARACI'yı azmettirmek suretiyle TCK'nun 64 ve 240 nci maddelerini ihlâl ettiği; iddia olunmuştur.

MADDİ OLGULAR VE SUÇ KANITLARI :

Kararın XII. bölümü içerisinde yer alan (B), (C) ve (D) kesiminde gösterilen sanıklardan Şaban EYÜBOĞLU, Şerefettin ELÇİ ve Abuzer UĞURLU haklarındaki suçlamalara ilişkin maddi olgular şöyledir:

Tanık Mehmet Adıgüzel AS'ın Soruşturma Komisyonu önünde verdiği ve duruşmalarda doğruladığı 12.3.1981 günlü ifadesine göre kendisinin ve Mehmet ELBİR'in Gümrük Teşkilatına dışardan atanmaları konusunda sanık Harun GÜREL'in önerisi ve yol göstermesi üzerine Ankara'ya gelip sanık Şaban EYÜBOĞLU ile buluştuklarını ve beraberce Bakanlığa gittiklerini ve orada sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun personel genel müdürünün odasına giderek görüşüğünü ifade etmiştir.

Tanık Refik TÜRK de Gümrük Teşkilatına tayin edilmesini Şaban EYÜBOĞLU'ndan rica ettiğini söylemiş, nitekim adıgeçen sanık söz konusu tayinini kendisinin yaptırdığını açıkça bildirmiştir.

Sanık Şerefettin ELÇİ ise, Habur Gümrük Kapısının kendi seçim bölgesi içerisinde bulunduğunu, bu nedenle kimi seçmen vatandaşın ve yakınlarının artılan gümrük kapısına tayin edilmeleri isteği ile kendisine başvurduklarını ve bu isteklerin aynı kabinde Bakan olarak görev almış bulunması bakımından sanık Tuncay MATARACI'ya aktardığını beyan etmiştir.

Tanık Süleyman Necati TOPUZ'un ifadesine göre daha önce Kapıkule TIR Gümrük Müdürü ve 1978 başlarında İstanbul Posta Gümrüğü Müdürü olan Yaşar APAK, Abuzer UĞURLU ile anlaşması sonucu, sanık Tuncay MATARACI ile konuşularak Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğüne tayin edilmiştir.

Bu konuda tanık Arif 'KUTLUTUNA'nın Soruşturma Komisyonu önünde verdiği 26.12.1980 günlü ifadesine göre, kendisinin Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğüne atanacağı sırada sanık Ali YILDIZ'ın devreye girmesi sonunda anılan göreve Yaşar APAK atanmıştır. Adıgeçen tanığın Yüce Divan önünde verdiği ifadeye göre, kendisinin tayini ile ilgili kararname geri döndükten sonra bunun nedenini araştırmış ve çevreden Abuzer UĞURLU'nun devreye girmiş olduğunu duymuştur. Tanık, bu iki ifadesi arasındaki farkı, etraftan duyduklarının farklı olmasına bağlamıştır.

ESAS HARKINDAKİ MÜTALÂA:

Cumhuriyet Başsavcısı sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun bu bölümde gösterilen eylemini «Harun GÜREL'in İpsala Gümrük Müdürlüğüne atanması»na ilişkin III. no.lu suç içerisinde görmüş, bu sanık için Esas Hakkındaki mütalaasında aynen :

«Şaban EYÜBOĞLU'nun, Harun GÜREL'in emrinde bir kadro oluşturmak, amacıyla Mehmet Adıgüzel AS, Mlehmeh ELBİR ve Refik TÜRK'ün İpsala Gümrük Kapısına tayinleri için Tuncay MATARACI'yı azmettirme eyleminden ötürü Soruşturma Kurulu Raporunda ayrıca sevk varisede, Onun bu azmettirme eylemi bu fiil içinde mütalâa edilmiştir.»

Sanık eski Bayındırlık Bakanı Şerefettin ELÇİ için:

«Şerefettin ELÇİ Tuncay MATARACI ile Birlikte Bakanlar Kurulu Üyesi idi. Türk milleti kendisine vekâlet görevi vermişti.

Seçim bölgesi bulunması nedeniyle Habur Kapısının kaçakçılık eylemlerindeki önemini bilmektedir ve bilmesi icabeder. Bu itibarla bu kapının iyileştirilmesi için gereken uyarılarda bulunması gerekirdi.

Bu uyarıları yapmamakla birlikte bu kapıya bir kısım kişilerin tayini için Tuncay MATARACI'ya tavassutta bulunmuştur.

Şerefettin ELÇİ o dönemde Bayındırlık Bakanı olup Gümrük ve Tekel Bakanlığı ile görevi gereği ilgisi bulunmamakta idi. Bu itibarla gerek Turan DOĞAN'ın Gürbulak Gümrük Müdürlüğüne tayin olunması için ve gerekse bazı kişilerin Habur Kapısına atanmaları ve bazı kişilerin oradan alınmamaları için Tuncay MATARACI'ya ricada bulunması keyfiyetinde, onun Bakan Tuncay MATARACI'yı etkisi altına alarak, isteklerini yerine getirmek zorunda bıraktığı ve böylece onu azmettirdiğini kabule olanak yoktur.

Bu itibarla Şerefettin ELÇİ'nin üzerine atılan bu suçlardan ötürü beraatine karar verilmesini»

Sanık Abuzer UĞURLU için :

«Kaçakçılıkta kullanılan TIR kamyonlarına el koyan Yeşilköy Havaalanı Gümrük Müdürü Vefik ÖZKÖSE'nin İstanbul'dan uzaklaştırılması ile Yaşar APAK'ın Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğüne vekâleten atanması olaylarından Abuzer UĞURLU'nun Tuncay MATARACI'yı azmettirdiği ileri sürülerek cezalandırılması istenilmiş ise de, Vefik ÖZKÖSE'nin tayini ve Yaşar APAK'a vekâlet verilmesi konularının normal işlemlerden olmadıkları evvelce açıklanmıştır.

Ancak bu tayin ve vekâlet işlemlerinde Abuzer UĞURLU'nun Tuncay MATARACI'yı azmettirdiğini kanıtlayacak ve onun mahkûmiyetine yeter bir delil elde edilememiştir.

Bu itibarla Abuzer UĞURLU'nun Vefik ÖZKÖSE ve Yaşar APAK için Tuncay MATARACI'yı azmettirmek fiillerinden beraatine karar verilmesini» istemiştir.

MADDİ OLGULARIN VE SUÇ KANITLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ :

Kararın bu bölümüne konu olan kimi memur atamaları ile ilgili olarak sanıklar Şaban EYÜBOĞLU, Şerefettin ELÇİ ve Abuzer UĞURLU haklarındaki suçlamaların ortak yanı, adıgeçen sanıkların bu atamaları yapması için sanık Tuncay MATARACI'yı azmettirmiş oldukları iddiasıdır.

Azmettirme, bir kişide suç işleme kastını yaratmaktır. Oysa sanıklar Şaban EYÜBOĞLU ile Şerefettin ELÇİ'nin saptanan eylemleri Türkiye genelinde günlük yaşamda sıkça görülebilen ve bu nedenle olağan kabul edilen istemler niteliğinde kalmıştır. Bu istemlerin sanık Tuncay MATARACI'nın suç işleme kararını güçlendirecek düzeyde bulunduğunu gösterir başkaca bir kanıt da elde edilememiştir.

Öte yandan, tanık Arif KUTLUTUNA'nın, Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğüne tayinine ilişkin kararnamenin geri alınması ve sonradan bu göreve Yaşar APAK'ın atanması için devreye giren kişilerin kimler olduğunu değişik biçimde öğrenmiş bulunması yolundaki şahadetin tutarlı olmaması ve başkaca bir kanıt elde edilememesi karşısında sanık Abuzer UĞURLU'nun, bu konuda sanık Tuncay MATARACI'yı suç işlemeye azmettirdiğini kabul etmeye olanak görülmemiştir.

XIII — SANIK TUNCAY MATARACI'NIN DİĞER SUÇLARI:

Sanık Tuncay MATARACI hakkında Soruşturma Komisyonu Raporunda yeralan suçlamalar aynen şöyledir :

1) «Gümrük ve Tekel Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkındaki 2825 sayılı Kanuna 6410 sayılı Kanunla eklenen madde gereğince, kadroları 4 ncü derece ve daha yukarı olan memurlarla müfettişlerin atamalarının üçlü kararname ile yapılması zorunlu olduğu halde, bu konudaki bazı atama önerilerinin Cumhurbaşkanınca onaylanmayıp geri çevrilmiş olmasından dolayı, bu defa yalnızca Bakan Oluru ile (vekaleten) atamalar yapmak suretiyle hileli yollara saptığı, yakın arkadaşı olan Cemil TARAĞÇI'yı bu yolla Dereköy Gümrük Müdür Vekilliğine getirdiği, bu kişinin bu göreve atanmasından çok kısa bir süre sonra tutuklandığı, böylece Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'nın memuriyet görevini kötüye kullanarak Türk Ceza Kanununun 240 ncı maddesini ihlâl ettiği;»

2) «İçlerinde Abuzer UĞURLU'ya ait araçların da bulunduğu kaçak TIR kamyonlarına el koyan Yeşilköy Havaalanı Gümrük Muhafaza Müdürü Vefik ÖZKÖSE'nin buradan (sürülmesi), İstanbul Mafiası diye tanınan kaçakçılar tarafından görüşüldükten sonra bu müdürün, Çanakkale Gümrük Muhafaza Müdürlüğüne nakledildiği, bazı çevrelere taviz verildiğini kanıtlarcasına bu işlemin acele bir telgrafla tebliğ

edildiği, ancak adıgeçen müdürün emekliliğini istediği, bu suretle Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'nın memuriyet görevini kötüye kullanarak Türk Ceza Kanununun 240 ncı maddesini ihlâl ettiği;»

3) «İhsan KALKAVAN adındaki kişiye ait toluen maddesi yüklü bir gemiye el koyduğu için İhsan KALKAVAN tarafından «şimdi gidiyorum. Sen 15 gün sonra görürsün» denilerek tehdit edilen ve hakkındaki bu tehdit olayı Bakanlığa da intikal ettirilen İstanbul Büyükdere Gümrük Muhafaza Bölge Amiri Niyazi EREN'i bu olaydan sonra ve müdürlüğe yükseltmek bahanesiyle Çanakkale Gümrük Muhafaza Müdürlüğüne naklettiği ve böylece, teşkilattaki dürüst ve cesur elemanları kaçakçıların istekleri doğrultusunda sindirmeye çalışarak memuriyet görevini kötüye kullandığı ve bu suretle Türk Ceza Kanununun 240 inci maddesinin ihlâl ettiği;»

4) «Hakkında düzenlenmiş olan soruşturma raporlarına göre kaçakçılarla bürolarında ilişki kurduğu tespit olunan ve bu nedenle Cilvegözü Gümrük Müdürlüğünden alınarak İskenderun Gümrükleri Başmüdürlüğünde pasif bir göreve verilmiş olan Turhan DOĞAN adındaki kişiyi; kaçakçılık olaylarına adı karışan Necat SÖYLER'in istediği ve Bayındırlık eski Bakanı Şerafettin ELÇİ'nin azmettirmesi üzerine Gürbulak Gümrük Müdürlüğüne atamak suretiyle Türk Ceza Kanununun 240 ncı maddesini ihlâl ettiği;»

5) «Dursun Ali ÇIRAKOĞLU ismindeki bir hemşehrisini, Çay Kurumuna bağlı çay paketleme fabrikasında geçici işçi kadrosuna aldırdıktan sonra, burada bir gün bile çalışmayan bu geçici işçinin Bakanlıkta görevlendirilmesi ve resmi tatillerle bayram tatilleri de dahil olmak üzere günde üç saat fazla mesai ücreti ödenmesi için Çay Kurumu Genel Müdürlüğüne emir verdiği, geçici işçi kadrosunda gösterilen bu kişiyi Bakan sıfatıyla çıktığı bütün seyahatlere iştirak ettirirerek uçak bileti üzerinden yalnızca seyahat masrafı olarak 109.497.— TL. ödeme yapılmasını sağladığı ve bu suretle Türk Ceza Kanununun 240 ncı maddesini ihlâl ettiği;»

6) «Kadrosu ve görevi Petrol Ofisi Genel Müdürlüğünde olan bir memureyi, hizmet gerekleri yönünden herhangi bir ihtiyaç ve zorunluluk bulunmamasına rağmen, tamamen özel nedenlere ve ilişkilere bağlı olarak Gümrük ve Tekel Bakanlığının Özel Kalemünde istihdam ettiği, bu fiili durumu daha sonraki tarihlerde yapılan yazışmalarla resmi bir hüviyete

sokmak istediği ve bu suretle Türk Ceza Kanununun 240 ncı maddesini ihlâl ettiği;»

7) «724.000.000.— TL. üzerinden planlanan İzmir Yaprak Tütün Bakım ve İşleme Evi Kompleksi ihalesine, müteahhitlik karnesindeki miktar itibariyle katılmayan Ali YILDIZ ismindeki yakın arkadaşının ihaleye girmesini sağlamak için ilgililere telkin ve müdahalelerde bulunarak 724.000.000.— TL. dan ibaret ihaleyi iki kısma böldürdüğü, müteahhit Ali YILDIZ'ın bu ihaleyi kazanmasından sonra inşaatın kontrol mühendisini değiştirerek Ali YILDIZ'ın hemşehrisi olan ve görevi sırasında şüphe çekici faaliyetlerde bulunduğu müfettiş raporu ile de tespit olunan Tefvik ATASELİM ismindeki mühendisi bu inşaatın kontrol mühendisliğine getirdiği, bu hizmetlerine karşılık Ali YILDIZ'dan edindiği menfaatin niteliği ve parasal miktarının kesin olarak tespit edilemediği; ancak diğer kişilerden aldığı rüşvetlerin 25.000.000,— TL lık kısmını Ali YILDIZ m ticari şirket hesaplarına intikal ettirerek gayriresmi şekilde ona ortak olduğu, Ali YILDIZ'ın ticari hesaplarını paravan olarak kullandığı, bu suretle ihaleye müdahalesinin ve kontrol mühendisini değiştirmesinin Bakanlık görev ve nüfuzunu kötüye kullanması sonucu gerçekleştiği ve böylece Türk Ceza Kanununun 240 ncı maddesini ihlâl ettiği;»

8) «7.1.1978 tarihinde Kemerburgaz Çiftalan Köyü mevkiinde karaya oturan, Amerikan sigarası ve viski yüklü Honduras bandıralı 300 gros tonluk BOLERO gemisinde 12.1.1978 günü çıkan yangın sırasında hiçbir yetki ve sıfatı olmadığı halde gemiye çıkan Rıza KALKAVAN'ın bu hareketini, 1978 yılı Bütçe Karma Komisyonunda kendisine yöneltilen soruya verdiği cevapta gemi acentesi tarafından yangından bir gün sonra verilmiş olan bir yazıya dayanarak meşru imiş gibi göstermek ve Rıza KALKAVAN'ın bu gemi ve yüklerle ilgili müteakip faaliyetleri hakkında kasten herhangi bir işlem yapmamak suretiyle Bakanlık görev ve nüfuzunu kötüye kullandığı ve bu suretle Türk Ceza Kanununun 240 ncı maddesini ihlâl ettiği;» iddia edilmiştir.

MADDİ OLGULAR:

A 1) Cemil TARAKÇI'nın atanması:

Dosyada yeralan belgelere göre, İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi mezunu olan Cemil TARAKÇI, 11.4.1978 gününde Gümrük ve Tekel Bakanlığına dilekçe ile başvurarak İstanbul çevresinde görev

verilmesini istemiştir. Bu istem üzerine adigeçenin İstanbul Gümrükleri Başmüdürlüğü emrine memur adayı olarak 9/1 derece üzerinden atanması 14.4.1978 gününde onaya sunulmuş ve aynı gün Bakan tarafından atama işlemi gerçekleştirilmiştir. Adigeçen daha sonra 28.2.1979 gününde sanık Tuncay MATARACI'nın tek imzasını taşıyan atama belgesi ile ve 9/1 derece üzerinden Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğü genel idare hizmetleri sınıfına naklen atanmış ve ayrıca müdür yardımcılığını tedvir etmesi Bakanın Olurundan geçmiştir. Belirtilen yerde göreve başlayan Cemil TARAKÇI, Başmüdürlükçe yolcu salonu Gümrük Müdürlüğünde müdür muavini olarak 27.3.1979 gününde görevlendirilmiş, daha sonra yine Başmüdürlükçe müdür muavinleri arasında yer değişikliği yapılarak adigeçen 5.4.1979 günü Dereköy Gümrük Müdür muavinliği görevine getirilmiştir. Dereköy Gümrük Müdürlüğünün 19.4.1979 günlü ve Gümrük Müdürü adına Tamer GÖREN imzalı yazıda müdür muavini Cemil TARAKÇI ile müdür muavini Fethi ŞENGÜL'ün 16.4.1979 gününde belirtilen yerde göreve başladığı Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğüne bildirilmiştir.

2 — Vefik ÖZKÖSE'nin Çanakkale Gümrük Muhafaza Müdürlüğüne naklen atanması:

Vefik ÖZKÖSE önsoruşturmadaki ifadesinde; Yeşilköy Gümrük Muhafaza Müdürlüğünde başarılı, çalışkan, görevine bağlı ve bu nedenle her Bakanın takdirlerini toplayan bir memur iken Abuzer UĞURLU'ya ait TIR kamyonlarını yakaladıktan sonra durumun değiştiğini Mafianın etkisi ile göreve getirilen gümrük görevlilerinin kapıdan geçirdikleri TIR kamyonlarının yurt içinde yakalanmalarından memnun olmadıklarını, bu nedenle Mafia'nın ileri gelenleri ile bu görevliler bir gece Arnavutköy'deki Boğaziçi Kulübüne toplanarak kendisinin görevden alınıp başka bir yere atanması için girişimde bulunmayı kararlaştırdıklarını; aynı gece Bakan Tuncay MATARACI'nın Personel Genel Müdürü İsmet ERGÖKMEN'in evine telefon ederek kendisinin yıldırım telgrafla, çok gizli olarak Çanakkale'ye atanmasını istediğini, ertesi gün de bu atamanın yapıldığını beyan etmiştir.

3) Niyazi EREN'in atanması :

Niyazi EREN Gümrük Muhafaza Teşkilâtında başarılı hizmetleri geçmiş bir görevlidir. Büyükdere Gümrük Muhafaza Müdürlüğünde görevli bulunduğu bir tarihte, Armatör İhsan KALKAVAN'ın toluen

yüklü bir gemisinin kontrolü sırasında gemide fazla mal bulunmasından şüphe edilmiş ve gemi tartısının yapılması için Haramidere gümrüğüne sevk edilmiştir.

Sonuçta, gemi hamulesinde bir miktar fazlalık saptanmışsa da, bunun, yasal işlem yapılmasını gerektirir derecede olmadığı anlaşılmıştır.

Ne var ki, konu burada kapanmamış ve Niyazi EREN, İhsan KALKAVAN'ın kendisine, «ben yarın Ankara'dayım Bakana gidiyorum» şeklinde bir söz sarfettiğinden bahisle bir zabıt tutulmuştur.

Bu arada, Niyazi EREN'in Bakanlığa ve ayrıca bizzat sanık Tuncay MATARACI'ya başvuruda bulunup müdür olarak atanmasını istediği ve bir süre sonrada 12.9.1979 tarihinde adıgeçenin, muhafaza bölge amirliğinden muhafaza müdürlüğüne atandığı saptanmıştır.

4) Turhan DOĞAN'ın Gürbulak Gümrük Müdürlüğüne atanması:

Dosyada yeralan belgelere göre, Cilvegözü Gümrük Müdürü olan Turhan DOĞAN 30 Kasım 1978 günlü üçlü kararname ile açık bulunan 4 üncü derece kadrolu Gürbulak Gümrük Müdürlüğü'ne 657 sayılı Yasa'nın değişik 68 inci maddesinin (B) bendi ile 76 ncı maddesi uyarınca atanmış ve 10.1.1979 tarihinde göreve başlamıştır. Adıgeçen sözkonusu atama ile ilgili olarak değişik yerlere sık sık tayin edildiğini, bu nedenle sürekli kalabilecek bir yere atanmasını istediğini ve bu amaçla da Nejat SÖYLER adındaki kişi aracılığı ile Şerefettin ELÇİ'den ricada bulunduğunu söylemiştir.

5) Dursun Ali ÇIRAKOĞLU'nun özel ve kayırcı işlemlerle Bakanlıkta görevlendirilip kendisine fazla ödemedede bulunulması:

Gümrük ve Tekel eski Bakanı sanık Tuncay MATARACI, Dursun Ali ÇIRAKOĞLU isimli bir hemşehrisinin 1.4 1978 tarihinde Çay Kurumuna bağlı Çay Paketleme Fabrikasına «geçici işçi» olarak alınmasını sağlamıştır. Adıgeçenin bu kadroda görülmesine rağmen Bakanlığın isteği ve «uygun görmesi» üzerinde Çay Kurumu Genel Müdürlüğünün 19.4.1978 günlü, 1049 sayılı olur'u ile 4.4.1978 tarihinden itibaren Bakanlıkta geçici görevle çalıştırılması kararlaştırılmıştır. Dursun Ali ÇIRAKOĞLU, bu tarihten itibaren Bakanlık özel kaleminde, Bakanı ziyarete gelen Rize'lilerin bekletilmeden Bakanla görüştürülmelerini sağlamak; seyahatlerde Bakanın hasımlarını gözlemek ve şüpheli kişilere

karşı tedbir alınmasını önermek suretiyle koruma görevlilerine yardımcı olmak gibi görevler ifa etmiş, bu nedenle de seyahat yolluğu ve günde 2-3 saat üzerinden fazla mesai ücreti ile bayram ve diğer tatil günlerinde ek ücret almıştır.

6) Gülay ALIŞ'ın Gümrük ve Tekel Bakanlığı Özel Kaleminde geçici olarak istihdamı:

Gülay ALIŞ, 8 yıl süreyle Petrol Ofisi Genel Müdürlüğünde sekreterlik görevini yürütmüş bir memuredir.

Sanık Tuncay MATARACI Gümrük ve Tekel Bakanı olduğunda sözü edilen memureyi, Bakanlığında çalıştırmak üzere Petrol Ofisi Genel Müdürlüğünden istemiş, kadrosu ve özlük hakları Petrol Ofisi'nde kalmak kaydıyla yapılan bu isteme Petrol Ofisi Genel Müdürlüğü olumlu cevap vermiştir.

Sonuçta Bakanlık Özel Kaleminde göreve başlatılan Gülay ALIŞ, sanık Tuncay MATARACI'nın Bakanlığı döneminde bu görevini sürdürmüş ve tüm haklarını da bağlı bulunduğu Petrol Ofisi Genel Müdürlüğünden almıştır.

7 — İzmir Yaprak Tütün Bakım ve İşleme Evi Kompleksi İnşaatı İhalesinin İkiye Bölünmesi :

26 Mayıs 1941 günlü, 4036 sayılı Kanuna göre, Tekel Genel Müdürlüğü mühlak bütçe ile idare edilen tüzel kişiliği haiz bir Devlet Kuruluşudur. Bu kuruluşun yatırımlar programı arasında 1976 yılında iki proje öngörülmüştür. Dosyadaki belgelere göre bunlardan birincisi 240.000.000.— TL. proje tutarlı İzmir Yaprak Tütün Bakımevi, İkincisi ise 85.790.000.— TL proje tutarlı İzmir Yaprak Tütün Bakım İşleme Evidir.

Projeler, 1977 yılında gözden geçirilerek proje tutarları 475.000.000.— TL. ve 135.000.000.— TL. dan ihaleye çıkarılmış ve iki proje de Devlet Plânlama Teşkilatınca da onaylanmıştır.

Projelerin uygulanmasına 1978 yılında geçilmiş olup yasaya göre bu konuda yetkili bulunan Müdürler Kurulu, 27.7.1978 günü iki projenin birleştirilerek Merkez Satınalma Komisyonunca kapalı zarf usulü ile eksiltmeye çıkarılmasına karar vermiştir.

Ancak, sözü edilen iki projeye, idare binası, sosyal tesisler ve saha düzenlemesi dahil bulunmadığından bu işlerin de yapılması amacıyla proje yeniden ele alınmış ve Müdürler Kurulunca, önceki karar iptal edilerek «1978 programına dahil 76.C0 300.10 proje nolu İzmir Y.T.B. Evi ile 76.C0.300.30 proje no.lu İzmir Y.T.B. İşleme Evi inşaatı için iki proje birleştirilerek 724.000.000— TL. keşif bedeli olarak ihaleye çıkartılmasına» 8.8.1978 gününde karar verilmiştir.

Dinlenen tanık ifadelerine göre, belirtilen karardan sonra sanık Tuncay MATARACI konu ile ilgilenmiş ve keşif bedelinin yüksek olması bakımından ihaleye fazla talip çıkmayacağını, daha çok firmanın ihaleye katılmasını sağlamak amacıyla ihalenin ikiye bölünmesi düşüncesini Tekel Genel Müdürü Orhan ÖZET'e ve Grup Müdürü Tanzer KURUL'a birkaç kez söylemiştir.

Yine dosyadaki belgelerden 724.000.000.— TL. liralık bir ihaleye müteahhitlik karnesi itibariyle ancak dört firmanın katılma hakkına sahip olduğu ve bunlardan birine ait müteahhitlik karnesinin de sonradan geri alındığı saptanmıştır.

Belirtilen fikrin ortaya atılması üzerine Müdürler Kurulunca 15.8.1978 gününde konu görüşülmüş ve «keşif bedelinin yüksekliği nedeniyle işe çok sayıda talip bulunamaması olasılığı düşünülerek» 8.8.1978 günlü kararın iptali ile keşiflerin yeniden düzenlenmesine karar verilmiştir.

Karar gereğince yeniden keşif düzenlenerek, projesinde dört adet olan bakım ve işleme blokları ikiye indirilmiş ve keşif bedeli olarak 468.400.000.—• TL. olarak saptanmıştır.

Müdürler Kurulu belirtilen keşif bedeli üzerinden ve kapalı zarf usulü ile ihaleye çıkarılmasına 22.8.1978 gününde karar vermiştir.

İhaleye 12 firma ve bu arada 560.000.000.— TL. lık müteahhitlik karnesine sahip olan sanık Ali YILDIZ da katılmıştır. Sonuçta adıgeçen sanığın önerdiği % 25,55 oranındaki eksiltme en yüksek eksiltme olduğundan ihale onun üzerinde kalmıştır.

İdare ile sanık Ali YILDIZ arasında 25.10.1978 günü sözleşme yapılmış ve çevredeki İzmir Sigara fabrikası inşaatının kontrol başmühendisliğini yapan Yılmaz İNKAYA geçici olarak Y.T.B. Kompleks

inşaatının da denetimi ile görevlendirilmiştir. Ancak Genel Müdürlükten 12.12.1978 günlü olur ile söz konusu inşaat kontrol başmühendisliğine Tuncay KARANACAK ve kontrol mühendisliğine de Tevfik ATASELİM getirilmiştir.

İş yeri, sanık Ali YILDIZ'a 26.1.1979 gününde teslim edilmiştir.

Adıgeçen sanık yükümlülüğünün belirli bir bölümünü yerine getirdikten sonra Bakanlar Kurulunun 8/505 sayılı Kararnamesi gereğince işin tasfiye edilmesi isteminde bulunmuştur.

Dosya içerisinde yeralan 1.7.1980 günlü müfettiş raporunda, müteahhitin hakediş keşif özetlerinde kayıtlı bazı malzemelerin alınmadığı, buna karşılık müteahhitin bazı malzemeleri getirdiği ve bazı işyeri yaptığı halde hakediş keşif özetlerine geçirilmediği ve bedellerinin ödenmediği, ancak müteahhite 10.5.1980 tarihi itibariyle fazla bir ödemenin yapılmadığı, aksine yaptığı işe göre müteahhitin idareden 2.995.989.— TL. alacaklı durumda bulunduğu belirtilmiştir.

8— Bolero Gemisi Olayı:

Konişmentosuna göre 800 kaza viski ve 3.000 baks Amerikan sigarası yüklü olarak Bulgaristan'ın Varna Limanı'ndan hareket eden Bolero Gemisi, 1.1.1978 tarihinde Kemerburgaz-Çiftelan Köyü mevkiinde karaya oturmuştur. Bu olay, basında (kaçakçıları polis değil fırtına yakaladı) şeklinde kamuoyuna yansıtılmıştır. Olaya İstanbul İl Jandarma Alay Komutanlığı Ekiplerince el konulmuş, İstanbul Gümrük Muhafaza Başmüdürlüğünün emirleriyle gemi ambarları mühürlenerek jandarma nezareti altına alınır. Ancak, 12.1.1978 günü mürettebatın gemide ısınmak ve yemek pişirmek için kullandıkları gaz tüpünün patlaması sonucu yangın çıkmıştır. Yangın söndürme çalışmalarına Rıza KALKAVAN'da katılmıştır. Armatör Rıza KALKAVAN, «ben bu geminin sahibi değilim, yük de bana ait değil, ancak bu gemiyi hurda olarak satın almak istiyorum, onun için buradaki denizcilere yardımcı olmak istedim» demiştir. Yangın sırasında 2 numaralı ambarın bir kısım kapakları yanmış ve mühürleri eriyerek bozulmuştur. Sözü edilen ambarların yeniden mühürlenmesi için memur gönderilmiş ise de buna imkân bulunamadığından, 14.1.1978 günü ambarlar yeniden mühürlenmiştir. Gemi ambarının açık kaldığı süre içinde viski ve sigaraların noksanlaşıp noksanlaşmadığı sorulduğunda gemi kaptanı, esasen o kısmın su içerisinde bulunduğunu ve hiçbir noksanlığın da meydana gelmediğini söylemiştir.

Eyüp Cumhuriyet Savcılığınca, toplu şekilde viski ve kaçak kökenli sigaraları Türkiye'ye sokmak suretiyle, tek el kaçakçılığı yapmak ve dikkatsizlik ve tedbirsizlik sonucu yangına sebebiyet vermek suçundan sanıklar hakkında takipsizlik kararı verilmiştir. İstanbul Gümrükleri Başmüdürlüğüne izafeten Hazine avukatları tarafından bu karara yapılan itiraz da İstanbul 2. Ağır Ceza Malı kemesince reddedilmiştir (K. 10, S. 74).

ESAS HAKKINDAKİ MÜTALÂA

1, 2, 3 ve 4 no.lu suçlara ilişkin Başsavcının esas hakkındaki mütalâası yukarıda açıklanmıştır.

5 — Bu suça ilişkin Başsavcılık Mütalâası aynen şöyledir :

Tuncay MATARACI, hemşehrîsi olan Dursun Ali ÇIRAKOĞLU'nu Çay Kurumuna bağlı Çay Paketleme Fabrikasına 1.4.1978 tarihinde geçici işçi olarak aldırdıktan sonra aynı günlü yazılı bir emirle Gümrük ve Tekel Bakanlığında görevlendirmiştir. Hatta adı geçene günde 3 saat fazla mesai verilmesi, bayram ve genel tatil günlerinde de çalışıyor gösterilerek ücret tahakkuk ettirilmesi hususu bizzat Tuncay MATARACI tarafından Çay Kurumu Genel Müdürlüğüne emredilmiştir.

Dursun Ali ÇIRAKOĞLU, Tuncay MATARACI'nın yurtiçi ve yurt dışı seyahatlerine katılmış ve gene Tuncay MATARACI'nın emri ile uçak biletlerinin bedelleri ve harcırahı Çay-Kur tarafından ödenmiştir.

Böylece Tuncay MATARACI Gümrük ve Tekel Bakanlığının denetiminde bulunan bir Kurumdaki hizmetliye ayrılacak tanımak ve o Kurumdaki hizmetliyi Bakanlıkta çalıştırmak, kendisine fazla mesai, tatil ücreti, seyahat yollukları ödetmek suretiyle görevini kötüye kullandığından eylemine uyan TCK'nun 240 mıcı maddesine göre cezalandırılmasına karar verilmesini arz ederim.

6 — Bu suça ilişkin mütalâa da aynen şöyledir :

«Tuncay MATARACI Petrol Ofisinde memur olan Gülay ALIŞ'ı sözü edilen kuruluştan maaşını almak suretiyle Gümrük ve Tekel Bakanlığında ve özel kalemde çalıştırmıştır.

Petrol Ofisi Gümrük ve Tekel Bakanlığında bağlı olmadığı gibi, Petrol Ofisi üzerinde Tuncay MATARACI'nın herhangi bir denetimi de sözkonusu değildir.

Bu olaydaki sorumluluk ofis yetkililerine aittir. Başka yerde çalışan Gülay'ın devamlı olarak ücretini ödemişlerdir.

Bu itibarla bu olayda Tuncay MATARACI'ya bir suç atfedilemeyeceğinden bu eyleminden ötürü beraatına karar verilmesini arz ederim.»

7— Bu suça ilişkin esas hakkındaki mütalâa da aynen şöyledir :

«Sözü edilen tesisin yapımının projesine göre (724.000.000.—) lira keşif bedelle ihaleye çıkarılmasına müdürlük komisyonunca karar alınmışken, devreye Bakan Tuncay MATARACI girer ve ihalenin ikiye bölünmesini önerir. Alınmış karar iptal edilerek ihalenin ikiye bölünmesine ve (468.400.000.—) liralık kısmının ihaleye çıkarılmasına 22.8.1978 tarihinde karar verilir.

İhaleyi Ali YILDIZ % 25,55'lik bir tenzilatla alır ve toprak hafriyatını yapar, istihkakları alır ve işi bırakır.

Tuncay MATARACI ile Ali YILDIZ ötedenberi çok yakın ilişki içindedirler. Daha önce değinildiği gibi Tuncay MATARACI aldığı rüşvet parasının 25 milyon lirasını ona intikal ettirmiştir.

Otellerde, eğlence yerlerinde ve Avrupa'da birlikte olmuşlardır. Aralarında parasal ilişki de vardır.

Ali YILDIZ'ın karnesi (724 milyon) liralık ihaleye girmeye elverişli değildir. Bir kısım tanıklar kişisel kanaatları olarak ihalenin bölünmesinin Ali YILDIZ'ın ihaleye katılmasını temin amacına yönelik olduğunu beyan etmişlerdir.

Tuncay MATARACI'nın hazine yararı güdülmüştür sözleri olaya uygun düşmemektedir. Çünkü, % 25,55 kıran ve çok az iş yapan Ali YILDIZ keşif bedelinin yarısına yakın bir meblağı istihkak olarak aldıktan sonra işi bıraktığı gibi daha da alacağı bulunduğunu iddia etmektedir. Bu durumda hazine yararının nerede olduğu ve nasıl korunduğu anlaşılamamaktadır.

Tuncay MATARACI'nın bu inşaat dolayısıyla aşağı kademeye kadar inerek kontrol mühendisi Yılmaz İNKAYA'yı değiştirerek onun yerine Ali YILDIZ'la yakın ilişki içinde olan ve sık sık onun bürosuna gittiği saptanan Tevfik ATASELİM'in görevlendirilmesini sağlaması da bu konudaki kastını göstermektedir.

Nitekim Tuncay MATARACI duruşmada, Tevfik ATASELİM'i Ali YILDIZ istedi, tayin ettim dedikten sonra Ali YILDIZ'ın müdahalesi üzerine de bu sözlerini tevile çalışmıştır.

Tanık Tanzer KURUL (13.8.1981), (Tuncay MATARACI Tevfik ATASELİM'i tavsiye etti. Sözleşme daha Sayıştay'da tescil edilmeden Yılmaz İNKAYA'nın değiştirilmesini söyledi.)

Turhan ÖZGÖKMEN de (13.8.1981), (Yılmaz İNKAYA'nın alınması Bakanlıktan talep edildi.)

Orhan ÖZET (8.9.1981), (İhalenin bölünmesi yolundaki isteği hemen yerine getirmedi, Bakan uygulama dairesi elemanlarını, kasıtlı olarak büyük tutulduğu yolunda itham etti. Bunun üzerine böldük. Tevfik ATASELİM'in ismini Bakan verdi. Müteaddit defa tayinini söyledi) şeklindeki ifade ve beyanları olaya açıklık getirmektedir.

Her ne kadar Ali YILDIZ'ın sayın Avukatı TCK'nun 240. maddesinde öngörülen suça azmettirmenin sözkonusu olmayacağı görüşünde ise de, olayları kendi içinde mütalâa ettiğimiz zaman, bazı ahvalde görevi kötüye kullanmak suçuna azmettirmenin de bahis konusu olabileceği görülür. Biraz önce kısaca değinilen ilişkileri nedeniyle Tuncay MATARACI, Ali YILDIZ'ın istemini yerine getirmek hususunda kendisini mecbur hissedecek durumdadır. Yapılmaması gereken bir işi Ali YILDIZ ondan talep etmiş o da ifa eylemiştir. Böylece Ali YILDIZ Tuncay MATARACI'yı suça azmettirmiştir.

Tuncay MATARACI, Tekel Genel Müdürlüğünün alt düzeydeki işlerine yasal yetkisi olmadığı halde karışmış, verdiği emir ve baskılarla izah edilen işlemleri yaptırmış ve böylece görevini kötüye kullanmıştır.

Bu itibarla;

1 — Tuncay MATARACI'nın eylemine uyan TCK'nun 240 inci,

2 — Ali YILDIZ'ın TCK'nun 64/2, 240 inci maddelerine göre cezalandırılmalarına karar verilmesini, ceza tayininde olayın öneminin gözönünde bulundurulmasını arz ederim.»

8— Bolero Gemisi olayına ilişkin esas hakkındaki mütalâa ise aynen şöyledir:

«Bolero Gemisinin karaya oturması ve bu gemide yangın çıkması, geminin satılması, yükünün bir kısmının çalınması veya boşaltılması bir vakıa ise de bu olaylarla Tuncay MATARACI'nın bir ilgisi saptanamamıştır. Bu itibarla bu olaydan ötürü onun beraatına karar verilmesini arz ederim.»

SANIĞIN SAVUNMASI:

Sanık Tuncay MATARACI yukarıda gösterilen suçlara ilişkin iddiaları kabul etmemiş ve bu suçlara ilişkin başkaca bir açıklamada bulunmamıştır.

DELİLLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ :

1 — Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 257. maddesinin birinci fıkrası kuralına göre «hükmün mevzuu, duruşmanın neticesine göre iddianamede gösterilen fiilden ibarettir.»

Soruşturma Kurulunun raporunda sanık Tuncay MATARACI'ya yükletilen eylem, yakın arkadaşı olan Cemil TARAKÇI'yı kimi atama önerilerinin Cumhurbaşkanı'nca onaylanmayıp geri çevrilmiş olması karşısında hileli yollara saparak Dereköy Gümrük Vekilliğine atamasıdır.

Ancak, maddi olgular kesiminde belirtildiği üzere sanık Tuncay MATARACI, Cemil TARAKÇI'yı 9. derece üzerinden atamıştır. Bu bakımdan ortak kararname ile atanma durumu burada sözkonusu değildir.

Öte yandan sanık Tuncay MATARACI'nın eylemi, adigeçen kişiyi Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğü emrinde Müdür Yardımcısı olarak atamaktan ibarettir. Adigeçenin Dereköy Gümrük Müdürlüğünde Müdür Muavini olarak görevlendirilmesi Başmüdürlüğün tasarrufu ile olmuştur. Başka bir anlatımla ortada Müdür Vekilliği görevine getirilme durumu da yoktur.

Belirtilen bu olgular ve yasa kuralı önünde sanık Tuncay MATARACI'nın, Cumhuriyet Başsavcısının düşüncesine iştirak edilmeyerek bu suçtan beraatına karar verilmesi gerekli görülmüştür.

2 — Yeşilköy Havaalanı Gümrük Muhafaza Müdürü Vefik ÖZKÖSE'nin buradan «sürülmesi» İstanbul Mafiası diye tanınan kaçakçılar tarafından görüşüldükten sonra, bu müdürün Çanakkale Gümrük Muhafaza Müdürlüğüne naklen atandığı; işlemin yapılmasında

sanık Tuncay MATARACI'yı, yakalanan TIR kamyonlarının sahibi Abuzer UĞURLU'nun azmettirdiği yolundaki iddialar atama işleminin mağduru durumundaki Vefik ÖZKÖSE'nin ifadesine dayanmaktadır.

Vefik ÖZKÖSE önsoruşturmada; sanık Bakanın, yeraltı dünyasına taviz verdiğini kanıtlamasına, kendisini telgraf emri ile acele tayin ettiğini; bu işlemin yapılması için gece saat 02'de Personel Müdürü İsmet Nuri ERGÖKMEN'e telefonla emir verdiğini duyduğunu; bu işlemin yapılmasında, Abuzer UĞURLU'nun etkili olduğunu belirtmekte ise de, Yüce Divan'da verdiği ifadede TIR kamyonlarının Abuzer UĞURLU'ya ait olduğunu müfettiş Necati CAN'dan duyduğunu; Uğurcan ELMAS'ın Gazinosunda görüşmeleri sırasında da Abuzer UĞURLU'nun, bu atama işleminde hiçbir dahli olmadığını kendisine söylediğini; tanık müfettiş Necati CAN ise, TIR kamyonlarının Abuzer UĞURLU'ya ait olduğu yolundaki ihbardan başka herhangi bir delil bulunmadığını beyan etmiştir. Ayrıca iki TIR kamyonunun yakalanması hakkındaki dava ile ilgili 1979/47 Esas sayılı dava dosyası İpsala Asliye Ceza Mahkemesinden getirtilerek incelenmiş ve bu konuda herhangi bir belge ve delile rastlanamamıştır.

Açıklanan nedenlerle, sanık Tuncay MATARACI'nın Vefik ÖZKÖSE'yi başka bir göreve tayin etmek suretiyle görevini kötüye kullandığı iddiasını sübuta erdirecek bir delil elde edilememiş olduğundan sanığın bu suçtan da beraatine karar verilmesi gerekmiştir.

3—Niyazi EREN'in atanmasına ilişkin olguların izah edildiği bölümde gösterildiği üzere, İhsan KALKAVAN'ın teşvik veya istemi üzerine Niyazi EREN'in Çanakkale Gümrük Muhafaza Müdürlüğüne atandığı yolunda hiçbir delil elde edilememiştir.

Aksine Niyazi EREN'in, son yargılama sırasında açık anlatımlarından anlaşıldığı üzere, kendisi uzun süre müdür olamamamın sıkıntı ve üzüntüsünü çekmektedir. Bu nedenle MATARACI'ya başvurmuş ve mektup göndermiştir. Hatta kendisi ile görüşmüştür. İşte bu görüşmeden ve Niyazi EREN'in şahsi sorunlarının intikalinden kısa bir süre sonra kendisi Gümrük Muhafaza Bölge Amirliğinden Gümrük Muhafaza Müdürlüğüne terfian atanmıştır. Bu atamada yasa dışı eylemlere ilişkin başkaca delil bulunamamıştır. Her ne kadar yapılan atama "beyaz formül" denilen yöntemle yapılmışsa da iddia edildiği gibi, kaçakçıların istekleri doğrultusunda bir atamanın sözkonusu bulunmadığı ve bu atamada teşkilattaki dürüst ve cesur elemanların sindirilmesinin amaçlandığını sübuta erdiren yeterli başkaca bir delilin bulunmadığı anlaşılmıştır.

4— Maddi olgular kesiminde belirtildiği üzere Turhan DOĞAN Gürbulak Gümrük Müdürlüğüne ortak kararname ile atanmıştır. Atama işleminde yasaya aykırılık bulunmamış, adigeçenin bu isteğini sanık Şerafettin ELÇİ'ye ileten Nejat SÖYLER'in Gürbulak Kapısı ile ilgisi saptanamamış, görevini kötüye kullandığını gösteren başkaca delil elde edilemeyen sanığın, bu suçtan da beraatine karar verilmiştir.

5— İstanbul Çay paketleme Fabrikası geçici işçilerinden Dursuns Ali ÇIRAKOĞLU, Rize'lilerin Bakanla fazla bekletilmeden görüştürülmelerini sağlamak ve böylece özel kalem müdürüne yardım etmek; Bakanın seyahatlerine katılarak gerekli koruyucu önlemleri almak üzere Gümrük ve Tekel Bakanlığında geçici görevli olarak çalıştırılması sanık Bakan tarafından uygun görülmüş; Çay Kurumu Genel Müdürlüğü de 19.4.1978 günlü, 1049-1 sayılı Olur'la bu atamayı gerçekleştirmiştir.

Gümrük ve Tekel Bakanlığı müsteşarının imzası ile İstanbul Çay Paketleme Fabrikasına yazılan 23.5.1978 günlü, 66530 sayılı yazıyla Dursun Ali ÇIRAKOĞLU'nun, Bakanlıktaki görevi sırasında günde 3 saat fazla mesai yaptığı, bayram ve genel tatil günlerinde de çalıştırıldığı bildirilerek buna göre ücret tahakkuk ettirilmesi istenmiş; daha sonra adigeçenin sürekli işçi kadrosuna atanıp bu statüde yine Bakanlıkta geçici olarak görevlendirilmesini takiben yazılan 3.10.1979 günlü, 13591 sayılı Bakanlık yazısı ile günde iki saat fazla mesai yaptığı, bayram ve genel tatil günlerinde çalıştırıldığı Çay Kurumu Genel Müdürlüğüne bildirilerek buna göre ücret tahakkuk ettirilmesi emri verilmiştir.

Gümrük ve Tekel Bakanlığında geçici görevli olarak çalıştırıldığı sırada Bakanla birlikte çıktığı seyahatler dolayısıyla adigeçen kişiye usulüne göre düzenlenen yolluk bildirimleriyle 109.497.— TL. harcırah tahakkuk ettirilmiştir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 15.5.1975 günlü, 1897 sayılı Yasa ile değişik 178. maddesinde, günlük çalışma saatleri dışında fazla çalışılması ve belirli koşulların gerçekleşmesi halinde fazla çalışmaların ücretle karşılanacağı hükme bağlanmıştır. 6245 sayılı Harcırah Kanununun 4. maddesinde de genel, katma ve özel bütçeli idareler ile özel kanunlarla kurulmuş banka ve teşekküllerden aylık, ücret, ödenek ve yevmiye alan memur ve hizmetlilerle bunların aile fertlerine harcırah verilmesi öngörülmüştür.

Yukarıda açıklandığı üzere, olayın oluşumunda ve gelişmesinde herhangi bir kötü niyet ve özel himaye kastı ile hareket edildiği hakkında bir delil elde edilememiş ve vicdani kanaat da bu suretle oluşmuş bulunduğundan eski Gümrük ve Tekel Bakanı sanık Tuncay MATARACI'nın bu olayda görevini kötüye kullanma suçundan beraatine karar verilmesi gerekmiştir.

6— Sanık Tuncay MATARACI'nın, kadrosu Petrol Ofisi Genel Müdürlüğünde bulunan Gülay ALIŞ'ı özel nedenlerle kendi özel kaleminde istihdam ettiği ve böylece görevini kötüye kullandığına ilişkin iddiayı doğrulayan yeterli delil elde edilememiştir.

Sözü edilen memure Gülay ALIŞ, Gümrük ve Tekel Bakanlığı dışında ve arada hiçbir organik bağı bulunmayan bir kuruluşun mensubudur. Bağlı bulunduğu Petrol Ofisi Genel Müdürlüğü, aldığı bir kararlar, kadrosu ve özlük hakları kendilerinde kalmak koşulu ile, Gülay ALIŞ'ı Gümrük ve Tekel Bakanlığına göndermiştir. Bu konuda üzerine durulması gereken eylem Gümrük ve Tekel Bakanlığını değil Petrol Ofisi Genel Müdürlüğünü ilgilendirir.

Bu nedenlerle sanık Gümrük ve Tekel Bakanı Tuncay MATARACI'nın üzerine atılan suçtan dolayı mahkumiyetine yeterli delil elde edilemediğinden beraatine karar verilmesi gerekmiştir.

7— İzmir Yaprak Tütün Bakım ve İşleme Evleri inşaatlarına ilişkin projeler başlangıçta ayrı ayrı hazırlanmış ve bu şekilde Devlet Planlama Teşkilatının onayından geçmiştir. Bu iki projenin Tekel Genel Müdürlüğü Müdürler Kurulunca sonradan birleştirilmesinde hangi amaçların hedef alındığı belli değildir. Genel Müdürlük Yatırım Uygulama Grup Müdürü Tanzer KURUL, sanık Tuncay MATARACI'dan gelen önerinin baskı niteliğini taşımadığını, işi tetkik ettiklerinde bölünebilecek bir iş olarak gördüklerini, yine tanık olarak dinlenen Yatırım Uygulama Grup Müdürlüğü İnşaat Müdürü olan Tarhan ÖZGÖKMEN de, 724.000.000.— TL. lık ihalenin Bayındırlık Bakanlığında dahi bulunmayan büyüklükte bir ihale olduğunu, ihalenin ikiye bölünmesinin firmalar arasında rekabeti artıracığı ve böylece Devlet yararına sonuç elde edileceğini bildirmiştir.

724.000.000.— TL. lık bir ihaleye dört firma katılabilecek iken ihalenin ikiye bölünmesinden sonra 12 firmanın katılması tanık sözlerini doğrulayan bir olgu olarak kabul edilmiştir.

Öte yandan ihale kapalı zarf yöntemi üzerinden yapılmıştır. Buna göre ihalenin kimin üzerinde kalacağı önceden kestirilemeyeceğinden sanık Tuncay MATARACI'nın ihaleyi ikiye böldürmek önerisini arkadaşları Ali YILDIZ yararına yaptığı kabule olanak bulunamamıştır.

İhalenin sanık Ali YILDIZ üzerinde kalmasından sonra inşaat denetim mühendisinin değiştirilmesi olgusuna gelince : Gerek dosyalardaki belgelerden, gerekse değiştirilen mühendis Yılmaz İNKAYA'nın tanık olarak verdiği bilgilerden adıgeçenin aslında Sigara Fabrikası inşaatının denetim Başmühendisi olduğu, bu görevine ek olarak ve idareten söz konusu inşaatın denetim başmühendisliğine getirildiği anlaşılmıştır.

Belirtilen bu olgular ve ayrıca sanık Ali YILDIZ'a fazladan ödenmiş hakediş parası bulunmadığı müfettiş raporu ile saptanmış olduğu gözönünde tutularak sanık Tuncay MATARACI'nın belirtilen eyleminden ötürü beraatine karar verilmesi gerekli görülmüştür.

8— Eyüp Cumhuriyet Savcılığı tarafından 7.2.1978 tarihinde yaptırılan bilirkişi raporunda; Bolero adındaki geminin, Türk sularından transit olarak geçmekte olduğu sırada karaya oturduğu; olayın 7.1.1978 günü meydana geldiği, gemide çıkan yangın sırasında mürettebat yaşama mahallinin tamamen yanmış olduğu; gemi kaptanının, gemi makinasında arıza çıkması nedeniyle çok kuvvetli olan hava muhalefetine karşı koyamayıp karaya oturduğu yolundaki beyanının doğru olup olmadığı hususunda kesin bir kaniya varılamadığı belirtilmiştir.

Kontuar Maritim Vapur Acentalığı tarafından Büyükdere Gümrük Muhafaza Müdürlüğüne yazılan 13.1.1978 günlü yazıda, Bolero gemisinin ve yükünün kurtarılması işinin, gemi armatörünün talimatı üzerine Rıza KALKAVAN firmasına verildiği bildirilmiştir.

O tarihlerde İstanbul Gümrükleri Başmüdürü olan Oğuz ANTER ile Eyüp İlçe Jandarma Bl. Komutanı Yüzbaşı Harun UYSAL, tanık olarak verdikleri ifadelerinde, olayın Gümrük Teşkilatının görev ve yetki alanı dışında olduğunu, bu nedenle de Cumhuriyet Savcılığı ve Jandarma yetkilileri tarafından olaya elkonulmuş bulunduğunu belirtmişlerdir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle Rıza KALKAVAN'ın 12.1.1978 günü Bolero gemisinde çıkan yangın sırasında hiçbir yetki ve sıfatı olmadığı halde gemiye çıkmasını meşru imiş gibi göstermek ve adı geçenin bu gemi ve yüklerle ilgili faaliyetleri hakkında kasten herhangi bir işlem yapmamak

suretiyle Bakanlık görev ve nüfuzunu kötüye kullanmak suçunun sübuta erdiğini gösterecek herhangi bir delil elde edilememiş bulunduğundan eski Gümrük ve Tekel Bakanı Tuncay MATARACI'nın bu suçtan beraatine karar verilmesi gerekmiştir.

Yukarıdaki bölümde gösterilen suçlara ilişkin sanıklar Şerefettin ELÇİ, Abuzer UĞURLU, Ali YILDIZ'a ilişkin Soruşturma Kurulu Raporunda yeralan iddialar aynen şöyledir :

B) Sanık Şerefettin ELÇİ için :

«Hakkındaki Soruşturma Raporlarına göre kaçakçılarla bürolarında ilişki kurduğu tespit olunan ve bu nedenle Cilvegözü Gümrük Müdürlüğünden alınarak İskenderun Gümrükleri Başmüdürlüğünde pasif bir göreve verilmiş olan Turhan DOĞAN adındaki kişiyi, kaçakçılık olaylarına adı karışan Nejat SÖYLER'in isteği üzerine, Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'yı etkileyerek Gürbulak Gümrük Müdürlüğüne atanmasını sağlamak suretiyle Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'nın memuriyet görevini kötüye kullanmak suçuna iştirak ettiği ve bu suretle Türk Ceza Kanununun 64 ve 240 ncı maddelerini ihlâl ettiği»

C) Sanık Abuzer UĞURLU için :

«Kaçak TIR Kamyonlarına elkoyan Yeşilköy Havaalanı Gümrük Muhafaza Müdürü Vefik ÖZKÖSE'yi buradan uzaklaştırması için başka bir göreve tayini hususunda eski Bakan Tuncay MATARACI'yı azmettirmek suretiyle TCK'nun 64 ve 240 ncı maddelerini ihlâl ettiği,»

D) Sanık Ali YILDIZ için :

«724.000.000. TL. lık İzmir Yaprak Tütün ve İşleme Evi Kompleksi inşaatı ihalesine, haiz bulunduğu müteahhitlik karnesi itibariyle girmesine imkan bulunmaması karşısında bu ihale bedelini Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'nın Bakanlık sıfatından doğan görev ve nüfuzunu kötüye kullandırarak iki kısma böldürmek ve bu suretle ihaleye girme imkanına kavuşmak; ayrıca bu inşaatın kontrol mühendisini keza bakanın kanalıyla değiştirmek suretiyle Tuncay MATARACI'nın memuriyet görevini kötüye kullanmak suçuna iştirak ettiği ve böylece TCK'nun 64. maddesi delaletiyle aynı Kanunun 240. maddesini ihlâl ettiği,»

iddia edilmiştir.

MADDİ OLGULAR:

Bu sanıkların eylemlerine ilişkin maddi olgular yukarıdaki suçlamalarda esas sanık olan eski Gümrük ve Tekel Bakanı Tuncay MATARACI'nın eylemlerine ilişkin maddi olguların anlatımı sırasında yeterince sergilenmiştir. Bu nedenle bunların burada yinelenmelerine gerek görülmemiştir.

ESAS HARKINDAKİ MÜTALÂA :

Cumhuriyet Başsavcısının bu sanıkların eylemlerine ilişkin olarak vermiş bulunduğu esas hakkındaki mütalâa da yukarıda açıklanmıştır. Bunların da burada yinelenmelerine gerek görülmemiştir.

OLAYLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ :

Tanık Nejat SÖYLER'in Soruşturma Kurulu önünde verdiği ifadeye göre; sanık Şerefettin ELÇİ, Turhan DOĞAN'ın tayinine

yardımcı olması kendisinden istenildiğinde; «mazisi temiz bir insansa yardımcı olurum» demiş ve aleyhinde başkaca delil elde edilememiş bulunduğundan, eylemde suç unsuru görülemediği.

Vefik ÖZKÖSE'nin yakaladığı kaçak TIR kamyonlarının sanık Abuzer UĞURLU'ya ait olduğunu gösteren ve dolayısıyla adigeçen sanığın Vefik ÖZKÖSE'nin Yeşilköy Havaalanı Gümrük Muhafaza Müdürlüğünden naklen başka bir göreve atanması olayında ise sanık Tuncay MATARACI'yı görevini kötüye kullanma suçunu işlemeye azmettirdiği kanısını veren herhangi bir delil elde edilemediğinden ve esasen bu olayın esas sanığı Tuncay MATARACI'nın cezalandırılmasına yeterli delil bulunmadığından; sanık Abuzer UĞURLU'nun da bu suçtan beraetine karar verilmesi gerekir.

Yukarıda belirtildiği üzere İzmir Yaprak Tütün Bakım ve İşleme Evi Kompleksi inşaatının ikiye bölünmesi ve denetim mühendisinin değiştirilmesi konusunda sanık Tuncay MATARACI'nın cezalandırılmasına yeterli delil elde edilemediğinden aynı nedenle sanık Ali YILDIZ'ında kendisine isnat olunan bu suçtan beraetine karar verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

KİMİ SANIKLARIN CEZALANDIRILMASINDA ALT SINIRIN AŞILMASI NEDENİ :

Yukarıdaki bölümlerde sanıklara ve eylemlerine ilişkin tüm olgular ve kanıtlar ortaya konulmuştur.

Bu bölümde, son olarak, kimi sanıklar yönünden haklarında uygulanacak cezayı artırıcı nedenler açıklanacaktır: Gerçekten, sanık Bakan Tuncay MATARACI'nın kendisine yükletilen suçları sıfatının sağladığı kolaylıklardan rahatlıkla yararlanarak işlediği, olgular içerisinde açıkça görülmektedir. Kimi sanıklar da, sanık Bakanın yarattığı bu imkânlardan azami ölçüde yararlanmış ve sonuç almışlardır. Öyle ki, bu rüşvet suçları ülke ekonomisini, genelde, olumsuz yönde etkileyecek boyutlara ulaşmıştır. Öte yandan, bazı suçların, Bakanlık ve tüm ülke sathında yarattığı ahlâki bunalım da küçümsenemez. Belirtilen bu nedenler kimi sanıklar yönünden şiddet unsuru olarak kabul edilmiştir.

HÜKÜM :

I —

A— 1975 yılından beri Haydarpaşa Gümrüğünde bekleyen Yurda sokulması Kanuna uygun olmaması nedeniyle ithaline müsaade olunamayan yaklaşık ikibin ton demirin, hurda adı altında çekilmesini temin için otuz milyon lira rüşvet aldığı sabit olan sanık Tuncay MATARACI'nın eylemine uyan Türk Ceza Kanununun 213/1. maddesi uyarınca taktiren ve teşdiden beş sene ağır hapis, 225/1. maddesi gereğince yüzelli milyon lira ağır para cezası ile hükümlülüğüne, sanığın aynı Kanunun 227/2. maddesine göre memuriyetten temelli olarak yoksun kılınmasına, adigeçen sanığa Rize Trafik Şubesinde verilmiş olan 25.4.1977 günlü, 7095 sayılı şoför ehliyetnamesinin 6085 sayılı Kara Yolları Trafik Kanununun 60/E maddesi gereğince yukarıda yazılı hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece geri alınmasına, suçun sübutu, memuriyetten yoksun kılınma ve ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğu ile;

B — 1975 yılından beri Haydarpaşa Gümrüğünde bekleyen söz konusu demirlerin Yurda sokulmasını temin için sanık Tuncay MATARACI'ya otuz milyon lira rüşvet verdiği sabit olan sanık (...)’in, eylemine uyan Türk Ceza Kanununun 220. maddesi gereğince taktiren ve teşdiden bir sene üç ay hapis ve bin lira ağır para cezası ile hükümlülüğüne,

cezadan taktiren indirim yapılmasına neden olmadığına, adigeçen sanığa Ankara Trafik Şubesinde verilmiş olan 17.11.1966 günlü, 36375 sayılı Amatör Şoför ehliyetnamesinin yukarıda sözü edilen Yasa kuralı gereğince hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece geri alınmasına, suçun sübutu ve ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oy çokluğuyla,

C — (...) firmasına ait olup 1975 yılından beri Haydarpaşa Gümrüğünde bulunan demirlerin Yurda sokulması için Tuncay MATARACI ile sanık (...) arasında yapılan rüşvet anlaşmasında sanık (...)’in aracısı olduğu sabit olan Salih Zeki RAKICIOĞLU’nun eylemine uyan Türk Ceza Kanununun 226. maddesi delâletiyle aynı Kanunun 220. maddesi gereğince taktiren ve teşdiden bir sene üç ay hapis, bin lira ağır para cezası ile hükümlülüğüne, Türk Ceza Kanununun 65. maddesi gereğince cezasının yarısı indirilerek neticeten yedi ay onbeş gün hapis ve beşyüz lira ağır para cezası ile hükümlülüğüne, adigeçen sanığa İstanbul Trafik Şubesinde verilmiş olan 12.6.1973 günlü, 182928 sayılı ağır vasıta şoför ehliyetnamesinin sözü geçen yasa kuralı gereğince, yukarıda yazılı hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece geri alınmasına, suçun sübutu ve ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oy çokluğuyla,

KARŞIOYLAR

1 — Kararın (I) ve (II) numaralı kesimlerinde yeralan rüşvet suçu, bir suç işleme kararının icrası cümlesinden olarak kanunun aynı hükmünün birden çok ihlâli niteliğinde bulunduğundan, bunların ayrı suç sayılmayarak, Kanunen muayyen cezanın Türk Ceza Kanununun 80. maddesi ile artırılması gerektiği yolundaki Adil ESMER, Hüseyin KARAMÜSTANTİKOĞLU ve Necdet DARICIOĞLU’nun,

2 — a) Kararın (A) kesiminde cezanın alt sınırının aşılması için bir neden bulunmadığı yolundaki Adil ESMER, Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU ve Necdet DARICIOĞLU’nun

b) (B) ve (C) kesiminde cezanın alt sınırının aşılması için bir neden bulunmadığı yolunda Adil ESMER ve Necdet DARICIOĞLU’nun,

3 — Türk Ceza Kanununun 59. maddesinin uygulanması gerektiği yolundaki (B) kesiminde Muammer TURAN’ın, (C) kesiminde Nahit SAÇLIOĞLU ve Muammer TURAN’ın; ayrıca (C) kesiminde Türk Ceza

Kanununun 220. maddesi yerine 213/1. maddesinin uygulanması gerektiği yolunda Nahit SAÇLIOĞLU ve Muammer TURAN'ın karşıoylarıyla,

II —

A — Demir ithalâtçısı olan sanık (...) in Yurt dışından getireceği demirlerin Yurda sokulmasında her türlü kolaylığın gösterilmesi karşılığında adıgeçenden değişik tarihlerde toplam olarak seksendört milyon beşyüzbin lira rüşvet aldığı sabit olan sanık Tuncay MATARACI'nın, eylemine uyan Türk Ceza Kanununun 213/1. maddesi gereğince, takdiren ve teşdiden altı sene ağır hapis cezası ile hükümlülüğüne, aynı Kanunun 80. maddesi uyarınca cezanın dörtte biri artırılarak neticelen yedi sene altı ay müddetle ağır hapis ve aynı Yasanın 225/1. maddesi uyarınca dörtüzyirmiiki milyon beşyüz bin lira ağır para cezasıyla hükümlülüğüne, sanığın Türk Ceza Kanununun 227/2. maddesine göre temelli olarak memuriyetten yoksun kılınmasına, yukarıda gün ve sayısı yazılı amatör şoför ehliyetnamesinin 6085 sayılı Yaşartın 60/E maddesi gereğince yine yukarıda belirlenen hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece geri alınmasına; suçun sübutu, memuriyetten yoksun kılınma ve ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğuyla;

B — Sözü edilen demirlerin Yurda sokulması nedeniyle sanık Tuncay MATARACI'ya muhtelif tarihlerde toplam olarak seksendört milyon beşyüzbin lira rüşvet verdiği sabit olan sanık (...)’in, eylemine uyan Türk Ceza Kanununun 220. maddesi gereğince takdiren ve teşdiden iki sene hapis ve ikibin lira ağır para cezasıyla hükümlülüğüne, 80. madde gereğince cezasının dörtte biri artırılarak iki sene altı ay hapis ve ikibin beşyüz lira ağır para cezası ile hükümlülüğüne; cezadan takdiren indirim yapılmasına neden olmadığına, yukarıda sözü edilen ehliyetnamenin hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece geri alınmasına; suçun sübutu ve ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğu ile;

C — işbu rüşvet olayına sanık (...)’in aracısı sıfatıyla katıldığı sabit olan sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU’nun eylemine uyan Türk Ceza Kanununun 226. maddesi delâletiyle aynı Yasanın 220. maddesi uyarınca takdiren ve teşdiden ikisenc süre ile hapis ve ikibin lira ağır para cezası ile hükümlülüğüne, Türk Ceza Kanununun 65/3. maddesi gereğince cezaları yarı nisbetinde indirilerek bir sene hapis ve bin lira

ağır para cezası ile hükümlülüğüne, 80. madde uyarınca ceza 1/4 oranında artırılarak neticeten bir sene üç ay hapis ve binikiyüzelli lira ağır para cezası ile hükümlülüğüne, cezadan taktiren indirim yapılmasına gerek bulunmadığına, yukarıda sözüedilen ehliyetnamenin hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece geri alınmasına; suçun sübutu ve ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle öteki konularda oyçokluğu ile;

KARŞIOYLAR :

1 — I numaralı suçta (1) sayı ile belirtilen nedenlerle Adil ESMER, Hüseyin KARAMÜSTANTİKOĞLU ve Necdet DARICIOĞLU'nun;

2 — a) Kararın (A) kesiminde cezanın alt sınırının aşılması için bir neden bulunmadığı yolundaki Adil ESMER, Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU ve Necdet DARICIOĞLU'nun;

b) (13) ve (C) kesimlerinde cezanın alt sınırının aşılması için bir neden bulunmadığı yolunda Adil ESMER ve Necdet DARICIOĞLU'nun;

3 — Türk Ceza Kanununun 59. maddesinin uygulanması gerektiği yolunda (B) kesiminde Muammer TURAN'ın, (C) kesiminde Nahit SAÇLIOĞLU ve Muammer TURAN'ın;

4 — (c) kesiminde, sanığa Türk Ceza Kanununun 220. maddesi yerine 213/1. maddesinin uygulanması gerektiği yolunda Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU, Nahit SAÇLIOĞLU, Semih ÖZMERT, Muammer TURAN, Servet TÜZÜN ve Yekta GÜNGÖR ÖZDEN in;

karşıoylarıyla;

III —

A — Rizespor Kulübüne bin ton çay tahsisinin ve çayların 4223 sayılı Yasaya aykırı olarak Tekel perakende satış fiyatının üstünde satılmasının temini için yapacağı çeşitli yardımlar karşılığında, kulüp yöneticilerinden Paşalı ALAMAN ve Nuri AKBULUT'tan on milyon lira rüşvet aldığı sabit olan sanık Tuncay MATARACI'nın, eylemine uyan Türk Ceza Kanunu'nun 213/1. maddesi uyarınca taktiren ve teşdiden beş sene ağır hapis ve aynı Yasanın 225/1. maddesi gereğince ellimilyon lira ağır para cezası ile hükümlülüğüne, sanığın, 227/2. maddesine göre temelli olarak memuriyetten yoksun kılınmasına, sanığa ait yukarıda gün ve sayısı yazılı amatör şoför ehliyetnamesinin sözügeçen yasa kuralı gereğince yukarıda

belirlenen hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece geri alınmasına; suçun sübutu, memuriyetten yoksun kılınma ve ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğu ile;

B— Sözü edilen rüşvet suçuna sanık Tuncay MATARACI'nın aracısı sıfatıyla katıldığı sabit olan sanık Köksal MATARACI'nın, eylemine uyan Türk Ceza Kanunu'nun 226. maddesi delâletiyle aynı Kanunun 213/1. maddesi gereğince taktiren ve teşdiden beş sene ağır hapis ve 225/1. maddesi gereğince ellimilyon lira ağır para cezasıyla hükümlülüğüne, hükmedilen cezanın Türk Ceza Kanunu'nun 65/3. maddesi uyarınca yarısı indirilerek, neticelen iki sene altı ay ağır hapis ve yirmibeşmilyon hra ağır para ceza ile hükümlülüğüne, sanığın Türk Ceza Kanunu'nun 227/2. maddesine göre temelli olarak memuriyetten yoksun bırakılmasına, adigeçen sanığa Rize Trafik Şubesinde verilmiş olan 5.6.1958 günlü ve 654 sayılı ağır vasıta şoför ehliyetnamesinin 6085 sayılı Yasanın 60/E maddesi gereğince, yukarıda yazılı hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece çeri alınmasına; suçun sübutu, memuriyetten yoksun kılınma ve ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğu ile,

C — Söz konusu bin ton çayın tahsisi için sanık Tuncay MATARACI'ya onmilyon lira rüşvet verme suçunu birlikte işledikleri sabit olan sanık Paşalı ALAMAN ve Nuri AKBULUT'un, eylemlerine uyan Türk Ceza Kanununun 64.ve 220. maddeleri gereğince birer sene hapis ve beşyüzer lira ağır para cezası ile hükümlülüklerine, aynı Kanunun 59. maddesi gereğince cezalarının altıda biri indirilerek neticeten onar ay hapis ve dörtüzonaltışar lira ağır para cezası ile hükümlülüklerine, sanık Paşalı ALAMAN'a Rize Trafik Şubesinde verilmiş olan 13.12.1978 günlü ve 8739 sayılı ağırvasıta şoför ehliyetnamesinin, sanık Nuri AKBULUT'a aynı ver Trafik Şubesinde verilmiş olan 23.10.1970 günlü ve 1569 sayılı ağırvasıta şoför ehliyetnamesinin 6085 sayılı Yasanın 60/E maddesi Gereğince ve yukarıda belirlenen hürriyeti bağlayıcı ceza sürelerine eşit sürece geri alınmasına; suçun sübutu ve ehliyetnamelerinin geri alınması konularında oybirliğiyle; öteki konularda oyçokluğu ile;

D — Rizespor Kulübüne çay tahsisine ve tahsis olunan çayın 4223 sayılı Yasa hükümlerine aykırı olarak Tekelin perakende satış fiyatı üstünde satılmasını temin etmek suretiyle görevlerini kötüye kullandıkları sabit olan sanık Şahin BALTA ve sanık Salih Zeki GÖKTÜRK un eylemlerine uyan Türk Ceza Kanununun 2248 sayılı Yasa ile değişik 240.

maddesi gereğince ve cezayı hafifletici nedenlerin bulunması sebebiyle altışar ay hapis, ikişerbin lira ağır para cezası ile hükümlülüklerine, üçer ay süre ile memuriyetten yoksun kılınmalarına, sanıkların kişiliklerine ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre hükümlenen hapis cezalarının 647 sayılı Kanun'un 4. maddesi gereğince beher gün karşılığı ikiyüz lira üzerinden otuzaltışarbin lira ağır para cezasına çevrilmesine, erteleme isteklerinin reddine, sanıklardan Şahin BALTA'ya Rize Trafik şubesinde verilmiş olan 17.4.1974 günlü ve 4882 sayılı amatör şoför ehliyetnamesi ile sanık Salih Zeki GÖKTÜRK'e yine Rize Trafik Şubesinde verilmiş olan 13.9.1977 günlü ve 7454 sayılı amatör şoför ehliyetnamesinin 6085 sayılı Yasanın 60/E maddesi gereğince ve yukarıda belirlenen hürriyeti bağlayıcı ceza sürelerine eşit sürelerce geri alınmasına; suçun sübutu ve ehliyetnamelerinin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğu ile,

KARŞIOYLAR:

1— Eylemin Türk Ceza Kanununun 209/1. maddesine uyduğu, kararın (A) kesiminde yeralan sanık Tuncay MATARACI'nın sözü edilen bu madde uyarınca ve (B) kesiminde yeralan Köksal MATARACI'nın da aynı Yasanın 209/1 ve 65. maddelerine göre cezalandırılmaları, rüşvet verdikleri iddia olunan sanıkların bu nedenle beraetlerine karar verilmesi yolunda Hüseyin KARAMÜSTANTİKOĞLU'nun,

2— a) Türk Ceza Kanununun 225/1. maddesi uyarınca (A) kesiminde ağır para cezasının üçmilyon beşyüzbin liralık çekin beş katı üzerinden hesaplanması gerektiği yolunda Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU, Orhan ONAR, Selâhattin METİN, Muammer TURAN ve Necdet DARICIOĞLU'nun;

b) Türk Ceza Kanununun 225/1. maddesinde rüşvet alanın kendisine hükümlenmesi öngörülen ağır para cezasının, onun vasıtası olan aracısına «Raiş'e» uygulanmasına yasal olanak bulunmadığından (B) kesiminde Şevket MÜFTÜGİL, Ahmet H. BOYACIOĞLU, Adil ESMER, Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU, Muammer TURAN, Necdet DARICIOĞLU ve Servet TÜZÜN'ün;

3— a) (A) kesiminde cezanın alt sınırının aşılması için bir neden bulunmadığı yolunda Âdil ESMER, Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU, Selâhattin METİN, Necdet DARICIOĞLU ve Servet TÜZÜN'ün,

b) (B) kesiminde cezanın alt sınırının aşılması için bir neden bulunmadığı yolunda Âdil ESMER, Selâhattin METİN ve Necdet DARICIOĞLU'nun,

4— a) (D) kesiminde, olayda cezayı hafifletici nedenler bulunmadığı gibi ayrıca cezanın alt sınırının aşılmasını gerektiren sebepler bulunduğundan, Türk Ceza Kanununun 240. maddesinin birinci tümcesindeki cezaların alt sınırları aşılarak saptanması yolundaki Nahit SAÇLIOĞLU ve Muammer TURAN'ın;

b) (D) kesiminde sanıklara verilen hürriyeti bağlayıcı cezaların 647 sayılı Yasa uyarınca para cezasına çevrilmemesi yolunda Ahmet H. BOYACIOĞLU, Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU, Nahit SAÇLIOĞLU, Muammer TURAN ve Mahmut C. CUHRUK'un;

c) Hürriyeti bağlayıcı cezadan çevrilen ağır para cezalarının ertelenmesi gerektiği yolunda Necdet DARICIOĞLU'nun;

karşılarıyla.

IV —

A — Anadolu Basın Birliğine 100 ton çay tahsisi ve çayların 4223 sayılı Yasaya aykırı olarak Tekel perakende satış fiyatının üstünde satılmasını sağlamak için yapacağı çeşitli yardımlar karşılığında, anılan Birliğin Rize Şubesi yetkililerinden Nihat KARADERELİ ve Vural KAZMAZ'dan, Köksal MATARACI aracılığıyla 2.750.000.— TL. rüşvet aldığı sabit olan sanık Tuncay MATARACI'nın, eylemine uyan Türk Ceza Kanununun 213/1. maddesi gereğince 4 yıl ağır hapis ve 225/1. maddesi uyarınca 13.750.000.— TL. ağır para cezası ile hükümlülüğüne, sanığın aynı Yasanın 227/2. maddesine göre temelli olarak memuriyetten yoksun bırakılmasına, yukarıda gün ve sayısı yazılı amatör şoför ehliyetnamesinin 6085 sayılı Yasanın 60/E maddesi gereğince yukarıda belirlenen hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece geri alınmasına, suçun sübutu, memuriyetten yoksun kılınma ve ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğuyla;

B — Bu rüşvet suçuna sanık Tuncay MATARACI'nın aracısı sıfatıyla katıldığı sabit olan sanık Köksal MATARACI'nın, eylemine uyan Türk Ceza Kanununun 226. maddesi delâletiyle aynı Kanunun 213/1. maddesi gereğince takdiren 4 sene ağır hapis ve 225/1. maddesi uyarınca

13.750.000.— TL. ağır para cezası ile hükümlülüğüne, hükmolunan cezanın Türk Ceza Kanununun 65/3. maddesi uyarınca yarısı indirilerek neticeten 2 sene ağır hapis ve 6.875.000.— TL. ağır para cezası ile hükümlülüğüne, sanığın aynı Kanunun 227/2. maddesi gereğince temelli olarak memuriyetten yoksun bırakılmasına, sanığın yukarıda gün ve sayısı yazılı şoför ehliyetnamesinin 6085 sayılı Yasanın 60/E maddesi uyarınca, yine yukarıda belirlenen hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece geri alınmasına; suçun sübutu, memuriyetten yoksun kılınma, ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğuyla;

C— Söz konusu 100 ton çayın tahsisi için sanık Tuncay MATARACI'ya adigeçenin aracısı Köksal MATARACI eliyle 2.750.000.— TL. rüşvet verdikleri sabit olan sanık Nihat KARADERELİ ve Hamza Vural KAZMAZ'ın, eylemlerine uyan Türk Ceza Kanunu'nun 64. ve 220. maddeleri uyarınca birer sene hapis ve beşyüzer lira ağır para cezası ile hükümlülüklerine, aynı Kanunun 59. maddesi gereğince cezalanılın 1/6 indirilerek neticelen onar ay süre ile hapis ve dörtüyzonaltışar lira ağır para cezası ile hükümlülüklerine, sanık Nihat KARADERELİ'ye Rize Trafik Şubesinde verilmiş bulunan 15.8.1958 günlü, 1569 sayılı şoför ehliyetnamesinin, sanık Hamza Vural KAZMAZ'a Rize Trafik Şubesinde verilmiş olan 12.12.1962 günlü, 2148 sayılı ehliyetnamenin ayrı ayrı 6085 sayılı Trafik Kanunu'nun 60/E maddesi gereğince yukarıda yazılı hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece geri alınmasına, suçun sübutu ve ehliyetnamelerin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğuyla;

D — Anadolu Basın Birliğine çay tahsisini ve tahsis olunan çayın 4223 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olarak Tekel'in perakende satış fiyatı üstünde satılmasını temin etmek suretiyle görevini kötüye kullandığı sabit olan sanık Şahin BALTA'nın, eylemine uyan Türk Ceza Kanunu'nun 6123 sayılı Yasa ile değişik 240. maddesi gereğince cezayı hafifletici nedenlerin de bulunması sebebiyle üç ay hapis ikiyüz lira ağır para cezasıyla hükümlülüğüne, ayrıca üç ay süre ile memuriyetten yoksun bırakılmasına, sanığın kişiliğine ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre hükmolunan hapis cezasının 647 sayılı Yasanın suç tarihinde yürürlükte bulunan 4. maddesi gereğince, beher gün karşılığı kırk lira üzerinden, üçbinaltıyüz lira ağır para cezasına çevrilmesine, erteleme isteğinin reddine, sanığın yukarıda sözü edilen şoför ehliyetnamesinin anılan yasa kuralı gereğince yukarıda yazılı hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit

sürece geri alınmasına, suçun sübutu, memuriyetten yoksun kılınma ve ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğuyla;

KARŞIOYLAR :

1— Eylemin Türk Ceza Kanunu'nun 209/1. maddesine uyduğu, kararın (A) kesiminde yer alan sanık Tuncay MATARACI'nın sözü edilen bu madde uyarınca ve (B) kesiminde yer alan Köksal MATARACI'nın da aynı Yasanın 209/1. ve 65. maddelerine göre cezalandırılmaları, rüşvet verdikleri iddia olunan sanıkların bu nedenle beraetlerine karar verilmesi yolunda Hüseyin KARAMÜSTANİKOĞLU'nun,

2—a) Türk Ceza Kanunu'nun 225/1. maddesi uyarınca (A) kesiminde ağır para cezasının toplam olarak 2.400.000.— TL. tutan çekler üzerinden hesaplanması gerektiği yolunda Adil ESMER, Orhan ONAR, Selâhattin METİN, Muammer TURAN ve Necdet DARICIOĞLU'nun,

b) Türk Ceza Kanunu'nun 225/1. maddesinde rüşvet alanın kendisine hükmolunması öngörülen ağır para cezasının, onun vasıtası olan aracısına «raış'e» uygulanmasına yasal olanak bulunmadığından (B) kesiminde Şevket MÜFTÜGİL, Ahmet H. BOYACIOĞLU, Âdil ESMER, Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU, Muammer TURAN, Necdet DARICIOĞLU ve Servet TÜZÜN'ün,

c) (B) kesiminde Türk Ceza Kanunu'nun 225/1. maddesinde öngörülen ağır para cezasının toplam olarak 2.400.000.— TL. tutan çekler üzerinden hesaplanması gerektiği yolunda Orhan ONAR ve Selâhattin METİN'in,

3— a) (D) kesiminde, olayda cezayı hafifletici nedenler bulunmadığı gibi ayrıca cezanın alt sınırının aşılmasını gerektiren sebepler bulunduğundan Türk Ceza Kanunu'nun 240. maddesinin birinci tümcesindeki cezaların alt sınırları aşılarak saptanması yolundaki Nahit SAÇLIOĞLU ve Muammer TURAN'ın,

b) (D) kesiminde sanığa verilen hürriyeti bağlayıcı cezanın 647 sayılı Yasa uyarınca para cezasına çevrilmesi yolunda Ahmet H. BOYACIOĞLU, Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU, Nahit SAÇLIOĞLU, Muammer TURAN ve Mahmut C. CUHRUK'un,

c) Hürriyeti bağlayıcı cezadan çevrilen ağır para cezasının ertelenmesi gerektiği yolunda Necdet DARICIOĞLU'nun karşıoylarıyla.

V —

A — Çay Kurumunun ihtiyacı olan çay kutusu alımında, gerek ihalede, gerek ihaleden sonra yapacağı çeşitli yardımlar karşılığı, üstlenici Rahim MEYDAN'dan onmilyon lira rüşvet aldığı sabit olan Tuncay MATARACI'nın eylemine uyan Türk Ceza Kanunu'nun 213/1. maddesi gereğince takdiren ve teşdiden beş sene ağır hapis, 225/1. madde uyarınca ellimilyon lira ağır para cezası ile hükümlülüğüne ve aynı Yasanın 227/2. maddesine göre temelli olarak memuriyetten yoksun kılınmasına, sanığa ait yukarıda gün ve sayısı yazılı amatör şoför ehliyetnamesinin hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece geri alınmasına; suçun sübutu, memuriyetten yoksun kılınma ve ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğu ile;

B — Sözü edilen çay kutusu almunda kendisine sağlanacak kolaylık ve yardımlar karşılığı sanık Tuncay MATARACI'ya onmilyon lira rüşvet verdiği sabit olan sanık Rahim MEYDAN'ın eylemine uyan Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesi uyarınca takdiren ve teşdiden iki sene hapis ve ikibin lira ağır para cezası ile hükümlülüğüne, cezadan takdiren indirim yapılmasına gerek bulunmadığına, suçun sübutu yönünden oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğu ile;

KARŞIOYLAR :

1 — Eylemin Türk Ceza Kanununun 209/1. maddesine uyduğu, kararın (A) kesiminde yer alan sanık Tuncay MATARACI'nın sözü edilen bu madde uyarınca cezalandırılması, rüşvet verdiği iddia olunan (B) kesimindeki sanığın da bu nedenle beraetine karar verilmesi yolunda Hüseyin KARAMÜSTANTİKOĞLU'nun,

2 — a) (A) kesiminde cezanın alt sınırının aşılması için bir neden bulunmadığı 'yolunda Âdil ESMER, Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU ve Necdet DARICIOĞLU'nun,

b) (B) kesiminde cezanın alt sınırının aşılması için bir neden bulunmadığı yolunda Âdil ESMER, Orhan ONAR, Muammer TURAN ve Necdet DARICIOĞLU'nun,

3— (B) kesiminde Türk Ceza Kanunu'nun 59. maddesinin uygulanması gerektiği görüşü ile Selâhattin METİN ve Muammer TURAN'm,

karşılarıyla,

VI —

A— Emekli Jandarma astsubayı Harun GÜREL'in İpsala Gümrük Müdürlüğüne atanması için Abuzer UĞURLU, Uğurcan ELMAS ve Harun GÜREL'den Şaban EYÜBOĞLU aracılığıyla toplam olarak 10.925.000.— TL. rüşvet aldığı sabit olan sanık Tuncay MATARACI'nın, eylemine uyan Türk Ceza Kanunu'nun 213/2. maddesi uyarınca takdiren ve teşdiden sekiz sene ağır hapis, 225/1. maddesi gereğince 54.625.000.— TL. ağır para cezasıyla hükümlülüğüne, aynı Kanununun 80. maddesinin uygulanmasına yer olmadığına, sanığın Türk Ceza Kanununun 227/2. maddesine göre temelli olarak memuriyetten yoksun kılınmasına; yukarıda gün ve sayısı yazılı şoför ehliyetnamesinin anılan Yasanın 60/E maddesi gereğince, yine yukarıda belirlenen hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece geri alınmasına; suçun sübutu, memuriyetten yoksun kılınma ve ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğuyla,

B — Bu rüşvet suçuna, sanık Tuncay MATARACI'nın aracısı sıfatıyla katıldığı sabit olan sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun, eylemine uyan Türk Ceza Kanunu'nun 226. maddesi delâletiyle 213/2. maddesi uyarınca takdiren ve teşdiden sekiz sene ağır hapis ve aynı Kanununun 225/1. maddesi gereğince 54.625.000.— TL. ağır para cezası ile hükümlülüğüne, aynı Kanununun 65/3. maddesine göre cezasının yarısı indirilerek neticeten dört yıl ağır hapis, 27.312.500.— TL. ağır para cezası ile hükümlülüğüne, 80. maddenin uygulanmasına yer olmadığına, sanığın Türk Ceza Kanunu'nun 227/2. maddesine göre temelli olarak memuriyetten yoksun kılınmasına, cezadan takdiren indirim yapılmasına gerek bulunmadığına, adıgeçen sanığa Ankara Trafik Şubesinde verilmiş olan 27.3.1977 günlü, 105775 sayılı şoför ehliyetnamesinin, 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 60/E maddesi gereğince, yukarıda yazılı hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece geri alınmasına, suçun sübutu, memuriyetten yoksun kılınma, ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğuyla,

C — Harun GÜREL'in İpsala Gümrük Müdürlüğüne atanması ve bu görevde tutulması karşılığında, sanık Tuncay MATARACI'ya adigeçenin aracısı Şaban EYÜBOĞLU aracılığıyla 250.000.— TL. rüşvet verdiği sabit olan sanık Abuzer UĞURLU'rtun, eylemine uyan Türk Ceza Kanunu'nun 64 ve 220. maddeleri uyarınca takdiren ve teşdiden iki sene hapis ve ikibin lira ağır para cezası ile hükümlülüğüne, 80. maddenin uygulanmasına yer olmadığına, adigeçen sanığa İstanbul Trafik Şubesinde verilmiş olan 13.9.1967 günlü, 26088 sayılı şoför ehliyetnamesinin yukarıda sözü edilen yasa kuralı gereğince hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece geri alınmasına, suçun sübutu ve ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğuyla,

D — Harun GÜREL'in İpsala Gümrük Müdürlüğüne atanması ve bu görevde tutulması amacıyla Tuncay MATARACI'ya adigeçenin aracısı Şaban EYÜBOĞLU vasıtasıyla 600.000.— TL. rüşvet verdiği sabit olan sanık Uğurcan ELMAS'ın, eylemine uyan Türk Ceza Kanunu'nun 64, 220. maddeleri uyarınca takdiren ve teşdiden iki sene hapis ve ikibin lira ağır para cezasıyla hükümlülüğüne, aynı Kanununun 80 ve 59. maddelerinin uygulanmasına yer olmaçlığına, adigeçen sanığa İstanbul Trafik Şubesinde verilen 4.6.1965 günlü, 104753 sayılı şoför ehliyetnamesinin yukarıda sözü edilen yasa kuralı gereğince hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece geri alınmasına, suçun sübutu ve ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğuyla,

E — İpsala Gümrük Müdürlüğüne atanması ve bu yerde görevini sürdürmesi için Tuncay MATARACI'ya adigeçenin aracısı Şaban EYÜBOĞLU vasıtasıyla 10.075.000.— TL. rüşvet verdiği sabit olan sanık Harun GÜREL'in, Türk Ceza Kanunu'nun 64 ve 220. maddeleri uyarınca takdiren ve teşdiden üç yıl hapis ve beşbin lira ağır para cezasıyla hükümlülüğüne, 80. maddenin uygulanmasına yer olmadığına, adigeçen sanığa Rize Trafik Şubesinde verilen 3.10.1969 günlü, 4836 sayılı şoför ehliyetnamesinin yukarıda sözü edilen yasa kuralı gereğince hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece geri alınmasına, suçun sübutu ve ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğuyla,

KARŞIOYLAR :

1— a) (A) kesiminde cezanın alt sınırının aşılması için bir neden bulunmadığı yolunda Âdil ESMER, Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU ve Necdet DARICIOĞLU'nun,

b) (B), (D), (E) kesimlerinde cezanın alt sınırının aşılması için bir neden bulunmadığı yolunda Âdil ESMER ve Necdet DARICIOĞLU'nun,

c) (C) kesiminde cezanın alt sınırının aşılması için bir neden bulunmadığı yolunda Âdil ESMER, Necdet DARICIOĞLU ve Yekta Güngör ÖZDEN'in,

2— Türk Ceza Kanunu'nun 225/1. maddesinde rüşvet alanın kendisine hükmolunması öngörülen ağır para cezasının onun vasıtası olan aracısına «raiş'e» uygulanmasına yasal olanak bulunmadığından (B) kesiminde Şevket MÜFTÜGİL, Ahmet H. BOYACIOĞLU, Âdil ESMER, Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU, Muammer TURAN, Necdet DARICIOĞLU ve Servet TÜZÜN'ün,

3— (B) Kesiminde Türk Ceza Kanunu'nun 59. maddesinin uygulanması gerektiği görüşüyle Muammer TURAN'ın karşıoylarıyla.

VII—

A— Haydarpaşa Gümrük Müdür Vekilliğine atanmasından kısa bir süre sonra tutuklanması nedeniyle vekâlet görevinden ve bilâhare de açığa alınan Ali Galip KAYIRAN'ın, tekrar Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğüne atanması karşılığında, Şaban EYÜBOĞLU aracılığı ile Ali Galip KAYIRAN, Yusuf YAMAN ve Mustafa ÖZSOY'dan toplam olarak dokuzmilyon üçyüzbin lira tutarında rüşvet aklığı sabit olan Tuncay MATARACI'nın, eylemine uyan Türk Ceza Kanununun 213/1. maddesi uyarınca dört sene ağır hapis ve 225/1. maddesi gereğince kırkaltımilyon beşyüzbin lira ağır para cezası ile hükümlülüğüne, 80. maddenin uygulanmasına yer olmadığına, sanığın aynı Kanunun 227/2. maddesine göre temelli olarak memuriyetten yoksun kılınmasına, sanığa ait yukarıda gün ve sayısı yazılı amatör şoför ehliyetnamesinin hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit surece gen alınmasına; suçun sübutu, memuriyetten yoksun kılınma ve ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğu ile,

B— Söz konusu rüşvet suçuna, sanık Tuncay MATARACI'nın aracısı sıfatıyla katıldığı sabit olan sanık Saban EYÜBOĞLU'nun, eylemine üyen Türk Ceza Kanununun 226. maddesi delâletiyle aynı Kanunun 213/1. maddesi gereğince dört sene müddetle ağır hapsine ve 225/1. maddesi uyarınca kırkaltımilyonbeşyüzbin lira ağır para cezası ile hükümlülüğüne, cezalarının 65/3. maddesi yarısı indirilerek iki

sene ağır hapis ve yirmüçmilyon ikiyüzellibin lira ağır para cezası ile hükümlülüğüne, aynı Kanununun 227 maddesine göre sanığın temelli olarak memuriyetten yoksun kılınmasına, sanığa ait olup yukarıda gün ve sayısı yazılı olan şoför ehliyetnamesinin hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit surece gen alınmasına; suçun sübutu, memuriyetten yoksun kılınması ve ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğu ile,

C Eski görevine tekrar atanmasını temin için sanık Tuncay MATARACI ya birbuçukmilyon lira rüşvet verdiği sabit olan sanık Ali Galip KAYIRAN'ın, eylemine uyan Türk Ceza Kanununun 64. ve 220. maddeleri gereğince takdiren ve teşdiden iki sene hapis ve ikibin lira ağır para cezası ile hükümlülüğüne, adigeçen sanığa Maraş Trafik Şubesinde verilmiş olan 5.6.1968 günlü, 4396 sayılı amatör şoför ehliyetnamesinin yukarıda belirlenen hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece geri alınmasına, suçun sübutu ve ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğu ile,

D — Sanık Ali Galip KAYIRAN'ın eski görevine atanmasını temin için Şaban EYÜBOĞLU aracılığı ile Tuncay MATARACI'ya toplam beşmilyon lira rüşvet verdiği sabit olan sanık Yusuf YAMAN'ın Türk Ceza Kanunu'nun 64 ve 220. maddeleri gereğince takdiren ve teşdiden bir sene altı ay hapis ve bin lira ağır para cezası ile hükümlülüğüne, adigeçen sanığa İstanbul Trafik Şubesinde verilmiş olan 21.8.1962 günlü, 246028 sayılı ağır vasıta şoför ehliyetnamesinin yukarıda belirlenen hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece geri alınmasına; suçun sübutu ve ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğu ile,

KARŞIOYLAR:

1— Türk Ceza Kanunu'nun 225/1. maddesinde rüşvet alanın kendisine hükmolunması öngörülen ağır para cezasının onun vasıtası olan aracısına «Raiş'e» uygulanmasına yasal olanak bulunmadığından (B) kesiminde Şevket MÜFTÜGİL, Ahmet H. BOYACIOĞLU, Âdil ESMER, Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU, Muammer TURAN, Necdet DARICIOĞLU ve Servet TÜZÜN'ün,

2— a) (C) ve (D) kesimlerinde cezanın alt sınırının aşılmasını gerektiren bir neden bulunmadığı yolunda Âdil ESMER, Ordan ONAR, Mehmet ÇINARLI ve Necdet DARICIOĞLU'nun,

b) (B) kesiminde Türk Ceza Kanunu'nun 59. maddesinin uygulanması gerektiği görüşü ile Selâhattin METİN ve Muammer TURAN'ın karşıoylarıyla.

VIII —

A — Sanık Tuncay MATARACI'nın Rahim MEYDAN'dan aldığı onmilyon ve (...)’den aldığı kırkyedimilyon beşyüzbin lirayı, kendi adına açtırdığı paravan banka hesaplarında gizlemek suretiyle failin bu cürümden istifadesini temin ve Hükümetçe yapılacak soruşturmayı yanlış yola sevkettiği sabit olan sanık Halil İbrahim DEMİR'in eylemine uyan Türk Ceza Kanunu'nun 296. maddesi gereğince iki sene süre ile hapsine, aynı Kanun'un 80. maddesi gereğince cezası altıda bir oranında artırılarak iki sene dört ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, 59. madde uyarınca cezasının altıda biri indirilerek neticeten bir sene onbir ay on gün hapis cezası ile hükümlülüğüne, adıgeçen sanığa İstanbul Trafik Şubesinde verilmiş olan 9.6.1962. gün ve 42534 sayılı profesyonel şoför ehliyetnamesinin yukarıda belirlenen hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece geri alınmasına; suçun sübutu ve ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğu ile,

B — Sanık Tuncay MATARACI'nın (...)’den aldığı rüşvetlerden yirmibeşmilyon liralık bir kısmını adıgeçenin bundan istifadesinin temin ve Hükümetçe yapılacak soruşturmayı yanlış yola sevk etmek maksadıyla ticari hesapları içinde gizlediği sabit olan Sanık Ali YILDIZ'ın, eylemine uyan Türk Ceza Kanununun 296. maddesi uyarınca takdiren ve teşdiden iki sene altı ay hapis cezası ile hükümlülüğüne, 80. maddenin uygulanmasına yer olmadığına adıgeçen sanığa İstanbul Trafik Şubesinde verilmiş olan 23.2.1970 günlü 84097sayılı profesyonel şoför ehliyetnamesinin yukarıda belirlenen hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece gen alınmasına, suçun sübutu, 80. maddenin uygulanmasına yer olmadığı, ehliyetnamenin geri alınması konularında oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğuyla;

C — Sanık Tuncay MATARACI'nın aldığı rüşvetlerden dokuz milyon sekizyüz bin liralık kısmını adıgeçenin bundan istifadesini temin ve hükümetçe yapılacak soruşturmayı yanlış yola sevk etmek maksadıyla sözü edilen paraları kendi adına açtırdığı banka hesabına gizlediği sabit olan sanık Hakkı KALKAVAN'ın eylemine uyan Türk Ceza Kanununun 296. maddesi uyarınca iki sene süre ile hapsine, 80. maddenin uygulanmasına yer olmadığına, Türk Ceza Kanununun 59. maddesi

gereğince cezasının altıda biri indirilerek neticeten bir sene sekiz ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, 647 sayılı Kanunun uygulanmasına yasal olanak bulunmadığına, adı geçen sanığa Rize Trafik Şubesinde verilmiş olan 19.11.1974 günlü ve 254410 sayılı amatör şoför ehliyetnamesinin yukarıda belirlenen hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece geri alınmasına oybirliğiyle,

D — Kayınpederi olan sanık Tuncay MATARACI'nın elde ettiği rüşvet paralarından toplam altımilyon liralık kısmını, adıgeçenin bundan istifadesini temin ve Hükümetçe yapılacak soruşturmayı yan ıř yola sevk etmek amacıyla banka hesabında gizlediği sabit olan sanık Salih AYDIN'ın, eylemine uyan Türk Ceza Kanununun 296. maddesi uyarınca iki sene süre ile hapsine, 59. madde uyarınca cezanın altıda biri indirilerek bir sene sekiz ay hapis cezası ile mahkûmiyetine, aynı Yasanın 80. maddesi ile 647 sayılı Yasanın uygulanmasına yer olmadığına, adıgeçen sanığa Samsun Trafik Şubesinde verilmiş olan 10.2.1968 gün ve 6635 sayılı ağırvasıta şoför ehliyetnamesinin yukarıda belirlenen hürriyeti bağlayıcı ceza süresine eşit sürece geri alınmasına oybirliğiyle,

E — Sanık Tuncay MATARACI'nın değişik kaynaklardan elde ettiği rüşvetin ondokuzmilyon üçyüzyetmişbeşbin liralık, kısmını kendi hesabında gizlediği ve bu suretle Türk Ceza Kanununun 296. maddesinde yazılı suç uşlediği sabit olan sanık Köksal MATARACI'ya, fiili kardeşi yararına işlemiş olması nedeniyle, anılan maddenin son fıkrası uyarınca ceza tayinine yer olmadığına, suçun sübutu yönünden oybirliğiyle, öteki konularda oyçokluğu ile;

KARŞIOYLAR :

1— (A) kesiminde teselsül hükümlerinin uygulanamayacağı yolunda Şevket MÜFTÜGİL, Ahmet H. BOYACIOĞLU, Âdil ESMER, Orhan ONAR, Mahmut C. CUHRUK ve Necdet DARICIOĞLU'nun,

2— a) (B) kesiminde cezanın alt sınırının aşılması için bir neden bulunmadığı yolunda Ahmet H. BOYACIOĞLU, Âdil ESMER, Orhan ONAR, Selâhattin METİN, Mahmut C. CUHRUK ve Necdet DARICIOĞLU'nun,

b) (B) kesiminde Türk Ceza Kanununun 80. maddesinin uygulanması gerektiği yolunda Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU, Nahit SAÇLIOĞLU ve Yekta Güngör ÖZDEN'in,

3 — (E) kesiminde söz konusu edilen fiilin Türk Ceza Kanunu'nun 226. maddesi yollaması ile 213/1 ve 65. maddeleri kapsamına girdiği yolunda Şevket MÜFTÜGİL, Ahmet H. BOYACIOĞLU, Nahit SAÇLIOĞLU, H. Semih ÖZMERT, Muammer TURAN, Mahmut C. CUHRUK ve Servet TÜZÜN un karşılarıyla,

IX — Mevzuat hükümleriyle bu konuda yerleşik genel ve objektif esaslar bir yana bırakılarak keyfi ve politik nedenlerle Samsun ve yöresinde bulunan Tekel işyerlerine işçi alınmasını yönlendirmek suretiyle görevini kötüye kullandığı sabit olan Sanık Tuncay MATARACI'nın, eylemine uyan Türk Ceza Kanunu'nun 2248 sayılı Kanun ile değişik 240. maddesi uyarınca cezayı hafifletici nedenlerin varlığı da dikkate alınarak, altı ay hapis ve ikibin lira ağır para cezasıyla hükümlülüğüne ve üç ay süre ile memuriyetten yoksun kılınmasına, aynı Kanununun 80. maddesi gereğince cezası altıda bir oranında artırılarak neticeten yedi ay hapis ikiyüzotuzüç lira ağır para cezasıyla hükümlülüğüne, üç ay onbeş gün süre ile memuriyetten yoksun kılınmasına oybirliğiyle,

X — Demir kaçakçılarında karşı etkin önlemler alan İstanbul Gümrükleri Başmüdürü Oktay ERGÜL'ü ciddi, yeterli bir neden bulunmadan görevinden çekilmiş saymak suretiyle görevini kötüye kullandığı sabit olan sanık Tuncay MATARACI'nın eylemine uyan Türk Ceza Kanununun 2248 sayılı Yasa ile değişik 240. maddesi uyarınca, cezayı hafifletici nedenlerin varlığı da dikkate alınarak altı ay hapis ve ikibin lira ağır para cezası ile hükümlülüğüne ve üç ay süre ile memuriyetten yoksun bırakılmasına oybirliğiyle,

XI —

1 — Resmi ziyaret için gittiği Amerika Birleşik Devletlerinden dönüşünde yurda birden çok ateşli silâh sokmak suretiyle 6136 sayılı Yasaya aykırı harekette bulunmaktan sanık Tuncay MATARACI'nın işbu eyleminin Bakanlık göreviyle ilgili bulunması nedeniyle Yüce Divanın görevli olduğuna oyçokluğuyla,

2 — Yukarıda açıklanan suçu sabit görüldüğünden sanığın, eylemine uyan 6136 sayılı Yasanın, suç tarihinde yürürlükte bulunan 1308 sayılı Yasa ile değişik 12. maddesinin birinci fıkrası gereğince iki sene müddetle hapis ve bin lira ağır para cezası ile hükümlülüğüne, halen Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu emanetinde bulunan Smith Wesson A. 399301

seri no.lu tabancanın Türk Ceza Kanununun 36. maddesi gereğince zoralmına oybirliğiyle,

KARŞIOY:

Yargılama görevinin, XI no.lu kararın (1) no.lu kesiminde Yüce Divan'ın görevi dışında kaldığı yolunda Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU, Mehmet ÇINARLI, Necdet DARICIOĞLU, Servet TÜZÜN ve Yekta Güngör ÖZDEN'in karşıoylarıyla.

XII —

A — Sanık Tuncay MATARACI'nın:

1— Bakardık yaptığı süre içerisinde Gümrük ve Tekel Bakanlığı Merkez kadrosuyla Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü'nün teşkilât kadrolarına mevzuat hükümlerine aykırı olarak çeşitli atamalar yaptığı,

2— Harun GÜREL'in İpsala Gümrük Müdürlüğü'ne atanmasından sonra adıgeçenin maiyetinde bir kadro oluşturulmasını sağlamak amacıyla Refik TÜRK, Mehmet Adıgüzel AS ve Mehmet ELBİR'i mevzuat hükümlerine aykırı olarak sözügeçen kapıda görevlendirdiği,

3— Güney sınırimızdaki Habur Gümrük Kapısında süregelen kaçakçılığın önlenmesi amacıyla teşkilâtça bu kapıda yapılmak istenen ıslahat ve yeni bir personel kadrosu oluşturulması çabalarını, Yönetmelik hükümlerine aykırı biçimde yaptığı kimi atamalarla etkisiz kaldığı,

4— Mehmet KEKİLİ adındaki Gümrük Müdür Muavinini kaçakçılık yönünden önemli bulunan Mersin Gümrükleri Başmüdürlüğü Gümrük Giriş Müdür Muavinliğine özel amaçla atadığı,

5— Kadrosu itibariyle Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğü'ne atanmasına mevzuat hükümleri müsait olmayan Yaşar APAK'ı sözü edilen Müdürlüğe özel amaçla atadığı,

6— Bakanlıği döneminde kendisine koruma polisi olarak hizmet etmiş olan Tahir BOZAY'ı Gümrük Bakanlıği teşkilât kadrosuna aldığı ve kısa bir süre içinde Karaköy Gümrük Muhafaza Müdürlüğü'ne mevzuat hükümlerine ve hizmet gereklerine aykırı düşecek biçimde adıgeçeni kayırdığı;

7— Derince Gümrük Müdürlüğü'nde görevli bulunduğu sırada

hizmet gereklerine aykırı davranışları nedeniyle merkezde bir göreve alınmış bulunan Ali Galip KAYIRAN'ı maksatlı olarak Haydarpaşa Gümrük Müdür Vekilliğinde görevlendirdiği sübuta erdiğinden sanığın işlediği görevi kötüye kullanma suçlarının bir suç işleme kararına dayandığı sonucuna varılmakla eylemine uyan Türk Ceza Kanunu'nun 2248 sayılı Yasa ile değişik 240. maddesi uyarınca takdiren ve teşdiden iki sene müddetle hapsine ve beşbin lira ağır para cezası ile hükümlülüğüne ve sanığın bir yıl memuriyetten yoksun bırakılmasına, Türk Ceza Kanunu'nun 80. maddesi uyarınca cezaları altıda biri oranında artırılarak neticeden iki sene dört ay hapis ve beşbinsekizyüzotuzüç lira ağır para cezası ile hükümlülüğüne, ayrıca bir sene iki ay süreli memuriyetten yoksun kılınmasına oyçokluğuyla,

B — Sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun İpsala Gümrük Kapısı'nda Harun GÜREL'in maiyetinde bir kadro oluşturulması konusunda sanık Tuncay MATARACI'yı azmettirdiğine ilişkin hükümlülüğe yeterli delil elde edilemediğinden beraatine oybirliğiyle,

C — Sanık Şerefettin ELÇİ'nin güney sınırimızdaki Habur Gümrük Kapısında etkin önlemler alabilecek yeni bir kadronun oluşturulması çabalarını etkisiz kılmak maksadıyla yakın adamlarının bu kapıya atanmasını sağlamak için eski Bakan Tuncay MATARACI'yı görevi kötüye kullanma suçuna azmettirdiğine ilişkin hükümlülüğüne yeterli delil elde edilemediğinden beraatine oyçokluğuyla,

D — Sanık Abuzer UĞURLU'nun Yaşar APAK'ın Trakya Gümrükleri Başmüdürlüğüne atanmasında sanık Tuncay MATARACI'yı azmettirdiği yolunda hükümlülüğüne yeterli delil elde edilemediğinden beraatine oybirliğiyle,

KARŞIOY:

1 — Bu kesimin (A-1) no. su içinde bulunan her suçun bağımsız olduğu yolunda Muammer TURAN'ın,

2— Bu kesimin (A-2, 3, 4, 5, 6, 7) no. larında yazılı eylemlerin bağımsız suçlar olduğu yolunda Nahit SAÇLIOĞLU ve Muammer TURAN'ın,

3 — (C) kesiminde Muammer TURAN'ın,

karşılarıyla.

XIII —

A — Sanık Tuncay MATARACI'nın,

- 1) Cemil TARAKÇI'yi Dereköy Gümrük Müdür Vekilliğine,
- 2) Vefik ÖZKÖSE'yi Çanakkale Gümrük Muhafaza Müdürlüğüne,
- 3) Niyazi EREN'i Çanakkale Gümrük Muhafaza Müdürlüğüne,
- 4) Turhan DOĞAN'ı Gürbulak Gümrük Müdürlüğüne

ataması,

3) Çay-Kur işçilerinden Dursun Ali ÇIRAKOĞLU'nun Gümrük ve Tekel Bakanlığı özel kaleminde görevlendirilip kendisine fazla mesai ücreti ödetmesi,

6) Petrol Ofisi Genel Müdürlüğünde memur olan Gülay ALIŞ'ı Gümrük ve Tekel Bakanlığı özel kaleminde geçici olarak çalıştırması.

7) İzmir Yaprak Tütün Bakım ve İşleme Evi Kompleksi inşaatı ihalesini ikiye böldürtmesi ve kontrol mühendisini üstleniciyi himaye amacıyla değiştirmesi,

8) Karaya oturan Bolero Gemisinde 12.1.1978 günü çıkan yangının söndürülmesi sırasında Rıza KALKAVAN'ın bu gemiye çıkması, ayrıca gemi ve yüklerle ilgili faaliyetleri hakkında herhangi bir işlem yaptırmamış olması,

bakımlarından görevini kötüye kullandığı iddia olunan sanığın hükümlülüğüne yeterli delil elde edilemediğinden beraetine,

1, 5, 6, 7, numaralı bentlerde oyçokluğuyla, diğerlerinde oybirliğiyle,

B — Sanık Şerefettin ELÇİ'nin,

Turhan DOĞAN'ın Gürbulak Gümrük Müdürlüğüne atanmasında Tuncay MATARACI'yi görevi kötüye kullanma suçuna azmettirdiği hususunda, hükümlülüğüne yeterli delil elde edilemediğinden beraatine, oybirliğiyle,

C — Sanık Abuzer UĞURLU'nun Vefik ÖZKÖSE'yi Çanakkale Gümrük Muhafaza Müdürlüğüne ataması hususunda Tuncay

MATARACI'yı görevi kötüye kullanmak suçuna azmettirdiğine dair hükümlülüğüne yeterli delil elde edilemediğinden beraetine, oybirliğiyle,

D — Sanık Ali YILDIZ'ın, İzmir Yaprak Tütün Bakım ve İşleme Evi Kompleksi inşaatı ihalesinin ikiye bölünmesi ve kontrol mühendisinin değiştirilmesi için Tuncay MATARACI'yı, görevi kötüye kullanma suçuna azmettirdiğine dair hükümlülüğüne yeterli delil elde edilemediğinden beraetine,

oyçokluğuyla,

KARŞIOYLAR :

1 — (A) kesiminin (1) sırasında yazılı suçun sübuta erdiği yolunda Nahit SAÇLIOĞLU, Selâhattin METİN, Muammer TURAN ve Servet TÜZÜN'ün,

2 — (A) kesiminin (5) numarasında yazılı suçun sübuta erdiği yolunda Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU, Nahit SAÇLIOĞLU, Muammer TURAN ve Mehmet ÇINARLI'nın,

3 — (A) kesiminin (6) numarasında yazılı eylemin sübuta erdiği yolunda Muammer TURAN'ın,

4 — (A) kesiminin (7) numarasında yazılı suçun sübuta erdiği yolunda Nahit SAÇLIOĞLU, Muammer TURAN ve Yekta Gün gör ÖZDEN'in,

5 — (D) kesiminde yazılı olan eylemin sübuta erdiği yolunda Nahit SAÇLIOĞLU, Muammer TURAN ve Yekta Güngör ÖZDEN'in,

karşıoylarıyla.

XIV —

Haklarında aynı ve başka neviden şahsi hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkûm edilmiş olan sanıklardan :

1 — Sanık Tuncay MATARACI'nın sabit görülen yedi rüşvet almak suçundan dolayı hükmolunan beş sene, yedi sene, beş sene, dört sene, beş sene, sekiz sene ve dört sene ağır hapis, yüzellimilyon dörtüzyirmiikimilyon beşyüzbin, ellimilyon, onüçmilyon yediyüzellibin, elli milyon, ellidörtmilyon ve kırkaltmilyon beşyüzbin lira ağır para

ve memuriyetten temelli olarak yoksun kılınmasına ilişkin cezaları ile, dört görevi kötüye kullanmak suçundan dolayı hükmolunan iki sene dört ay, iki sene yedi ay ve altı ay hapis, beşbinsekizvüzotuzüç, ikibinüçyüzotuzüç, ikibin ve bin lira ağır para ve üç ay onbeş gün, üç ay ve bir sene iki ay memuriyetten yoksun kılınması cezaları Türk Ceza Kanununun 71/1, 72, 74, 75/2 ve 76. maddeleri gereğince içtima ettirilerek otuzsekiz yıl altı ay ağır hapis, dört sene onyediyedi ay hapis ve yediyüzseksenyedimilyon üçyüzseksenaltı bin yüzaltmışaltı lira ağır para cezası ile cezalandırılmasına, temelli olarak memuriyetten yoksun kılınmasına,

Türk Ceza Kanunu'nun 77. maddesinin birinci fıkrasına göre sadece ağır hapis cezaları miktarı otuzaltı seneyi aştığından hükmolunan hapis cezalarının tamamı ile ağır hapis cezasından iki sene altı ay'ın tenzili suretiyle İÇTİMAEN VE NETİCETEN OTUZ ALTI SENE AĞIR HAPİS, YEDİYÜZSEKSEN YEDİMİLYON ÜÇYÜZSEKSENALTIBİN YÜZALTMIŞALTI LİRA AĞIR PARA CEZALARIYLA MAHKUMİYETİNE ve memuriyetten temelli olarak yoksun bırakılmasına, 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 60/E maddesi gereğince şoför ehliyetnamesinin altı yıl süre ile geri alınmasına;

2 — Sanık Köksal MATARACI'nın sabit görülen iki rüşvet almak suçuna aracılık etmekten dolayı hükümlü bulunduğu iki sene altı ay ve iki sene ağır hapis, yirmibeşmilyon ve altı milyon sekizyüzyetmişbeşbin lira ağır para cezasıyla temelli olarak memuriyetten yoksun bırakılma cezalarının Türk Ceza Kanununun 71/1, 72 ve 76. maddeleri gereğince içtimai suretiyle neticeten DÖRT SENE ALTI AY AĞIR HAPİS VE OTUZBİRMİLYON SEKİZYÜZYETMİŞBEŞBİN LİRA AĞIR PARA CEZASIYLA HÜKÜMLÜLÜĞÜNE ve memuriyetten temelli olarak yoksun kılınmasına, 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 60/E maddesi gereğince şoför ehliyetnamesinin dört sene altı ay süre ile geri alınmasına,

3 — Sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun sabit görülen iki rüşvet almak suçuna aracılık etmekten dolayı hükümlü bulunduğu dört sene ağır hapis, 27.312.500.— TL. ağır para ve iki sene ağır hapis ve 23.250.000.— TL. ağır para cezaları ile temelli olarak memuriyetten yoksun kılınmasına ilişkin cezalarının Türk Ceza Kanunu'nun 71/1, 72 ve 76 maddeleri gereğince içtimai suretiyle neticeten ALTI SENE AĞIR HAPİS, ELLİMİLYON BEŞYÜZALTMIŞİKİBİN BEŞYÜZ LİRA AĞIR PARA

CEZASIYLA HÜKÜMLÜLÜĞÜNE ve memuriyetten temelli olarak yoksun kılınmasına, 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 60/E maddesi gereğince şoför ehliyetnamesinin altı yıl süre ile geri alınmasına,

4 — Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun sabit görülen iki rüşvet verme suçuna aracılık etmekten dolayı hükümlü bulunduğu yedi ay onbeş gün hapis, beşyüz lira ağır para cezası ve bir sene üç ay hapis, binikiyüzelli lira ağır para cezalarının Türk Ceza Kanununun 71/1 ve 72. maddeleri gereğince içtimai suretiyle neticeten BİR SENE ON AY HAPİS, BİNYEDİ YÜZELLİ LİRA AĞIR PARA CEZASI İLE HÜKÜMLÜLÜĞÜNE, 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 60/E maddesi gereğince şoför ehliyetnamesinin bir sene on ay süre ile geri alınmasına,

5 — Sanık Şahin BALTA'nın sabit görülen iki görevi kötüye kullanması suçundan hükümlü bulunduğu 36.000.— TL. ağır para cezası 3.600.— TL. ağır para cezasının Türk Ceza Kanunu'nun 72. maddesi gereğince içtimai suretiyle neticeten OTUZDOKUZBİN ALTIYÜZ LİRA AĞIR PARA CEZASI İLE HÜKÜMLÜLÜĞÜNE, 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 60/E maddesi uyarınca 9 ay süre ile şoför ehliyetnamesinin geri alınmasına.

XV — RÜŞVET SUÇLARI NEDENİYLE ELDE EDİLEN PARALARIN MÜSADERESİ :

A — Sanık Halil İbrahim DEMİR:

Sanığın yedinde olduğunu belirttiği ve 29.12.1981 günlü Yüce Divan kararıyla tedbir konulan Türk Ticaret Bankası Feneryolu Şubesinin 18.12.1981 günlü, A/143-8399 sayılı yazıda belirtilen 23.900.000.— liralık teminat mektubunun nakde çevrilmesine ve muhteviyatının TCK'nun 225/2. ve 36. maddeleri uyarınca müsaderesine, Yekta Güngör ÖZDEN'in rüşvet parasıyla alınan arsanın müsaderesi gerektiği yolundaki karşılığıyla;

B — Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU :

Sanığın uhdesinde olduğu anlaşılın 23.500.000.— lira rüşvet parasının TCK.nun 225/2. ve 36. maddeleri gereğince müsaderesine, ödeme tamamlanıncaya kadar malvarlığı üzerindeki tedbirin devamına, Ahmet H. BOYACIOĞLU, Âdil ESMER, Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU, Necdet DARICIOĞLU'nun, sanığın Tuncay MATARACI'ya ve Onun

talimatı üzerine ilgili kişilere verdiğini bildirdiği miktar gözönüne alınarak müsadere kararı verilmesi ve Yekta Güngör ÖZDEN'in koşulları oluşmadığından, müsadere kararı alınmaması yolundaki karşıoylarıyla;

C — Sanık Ali YILDIZ :

Sanık Ali YILDIZ'ın ticarî hesabı içinde gizlenen rüşvet paraları ele geçmediği için TCK'nun 225/2. ve 36. maddelerinin uygulanmasına ve müsadere hükmü tesisine yer olmadığına, ibraz ettiği ve üzerine tedbir konulan banka teminat mektubunun serbest bırakılarak tedbirin kaldırılmasına, Nahit SAÇLIOĞLU, Hüseyin KARAMÜSTANTİKOĞLU, Muammer TURAN ve Mehmet ÇINARLI'nın karşıoylarıyla;

D — Sanık Şaban EYÜBOĞLU :

Sanığın rüşvet paralarından yedinde olduğunu belirttiği

2.620.000.— liranın TCK'nun 225/2. ve 36. maddeleri gereğince müsadere kararına, müsadere kararı gerçekleşinceye kadar sanığın malvarlığı üzerine konulan tedbirin sürdürülmesine, Nahit SAÇLIOĞLU, Hüseyin KARAMÜSTANTİKOĞLU, Muammer TURAN ve Mehmet ÇINARLI'nın karşıoylarıyla;

E — Malvarlığı üzerine tedbir konulmasına karşın haklarında müsadere kararı verilmeyen öteki sanıkların malvarlıkları üzerindeki tedbirlerin kaldırılmasına, Nahit SAÇLIOĞLU, Hüseyin KARAMÜSTANTİKOĞLU; Muammer TURAN ve Mehmet ÇINARLI'nın karşıoylarıyla;

XVI— Tutuklu sanıkların gözaltında ve tutuklulukta geçen sürelerinin hükümlülük sürelerinden mahsubuna; nakdî kefalet karşılığında tahliyelerine karar verilen sanıklar hakkında hükmün infaza geçildiği tarihte kefaletlerinin Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 121. maddesi gereğince serbest bırakılmasına;

16.3.1982 gününde kesin olarak karar verilerek açıkça anlatıldı.
16.3.1982

Başkan
Şevket MÜFTÜGİL
Karşıoy Yazısı eklidir.

Üye
Nihat O.
AKÇAKAYALIOĞLU
Ölümü nedeniyle imzası
alınmamıştır.

Üye
H. Semih ÖZMERT
Karşıoy Yazısı eklidir.

Üye
Muammer TURAN
Karşıoy Yazısı eklidir.

Üye
Necdet DARICIOĞLU
Karşıoy Yazısı eklidir.

Başkanvekili
Ahmet H.
BOYACIOĞLU
Karşıoy Yazısı eklidir.

Üye
Nahit SAÇLIOĞLU

Üye
Orhan ONAR
Karşıoy Yazısı eklidir.

Üye
Mehmet ÇINARLI
Karşıoy Yazısı eklidir.

Üye
Servet TÜZÜN
Karşıoy Yazısı eklidir.

Uye
Adil ESMER
Karşıoy Yazısı eklidir.

Üye
Hüseyin
KARAMÜSTANTİKOĞLU

Üye
Selâhattin METİN
Karşıoy Yazısı eklidir.

Üye
Mahmut C. CUHRUK
Karşıoy Yazısı eklidir.

Üye
Yekta Güngör ÖZDEN
Karşıoy Yazısı eklidir.

YÜCE DİVAN

Esas sayısı : 1981/2
Karar sayısı : 1982/1
Karar günü : 16.3.1982

KARŞIOY YAZISI

Kararın III., IV., VI. ve VII. kesimlerinin (B); VIII. kesiminin (A) ve (E) bölümlerine ilişkin olup, birlikte karşıoy kullandığımız konularda sayın Başkanvekili Ahmet H. BOYACIOĞLU tarafından açıklanan karşıoy gerekçelerine aynen katılıyorum.

Başkan
Şevket MÜFTÜGİL

YÜCE DİVAN

Esas sayısı : 1981/2
 Karar sayısı : 1982/1
 Karar günü : 16.3.1982

KARŞIOY YAZISI

I — Türk Ceza Kanunu'nun 225. maddesinde, «Vazifesini ihlâl eden veya ihlâle tasaddi eyliyen mürteşiye hükmolunacak asıl cezadan maada aldığı paranın veya taahhüt olunan menfatlerin miktar veya değerinin beş misli kendisinden ağır para cezası olarak alınır.

Muhik olmayan bir menfaate hizmet emeliyle rüşvet veren kimselerin mahkûm olacakları cezadan başka vermiş oldukları rüşvetin müsaderesine de hükmolunur» denilmekte, ayrıca, 226. maddede «Raiş olan şahıs raşi ve mürteşiden hangisinin vasıtası ise onun fer'an zimethali sayılır» hükmü yer almaktadır.

Türk Ceza Kanunu'nun kimi maddelerinde ve özellikle yukarıda belirtilen maddelerinde yer alan hukuki terimlerin, yaşayan ve kullanılan dilin gerisinde kaldığı, ayrıca Yüce Divan kararlarının geleceğe yönelik bir karakter taşıması olgusu gözönüne alındığında, karşıoy yazısının özüne girmeden önce;

«Raşi» = rüşvet veren,

«Mürteşi» = rüşvet alan,

«Raiş» = rüşvet alana veya rüşvet verene vasıta olan,

«Fer'an zimethal» = fer'i fail,

anlamına geldiğinin açıklanması, fikrin anlaşılabilir olmasının sağlanması yönünden zorunlu bulunmuştur.

Türk Ceza Kanunu'nun söz konusu edilen 225. maddesinin birinci fıkrasının özünde ve sözünde yatan anlamın, vazifesini ihlâl veya ihlâle tasaddi eylemek suretiyle rüşvet alan sanığı, mahkûm olduğu asıl cezadan ayrı olarak, ayrıca rüşvet biçiminde aldığı paranın veya taahhüt olunan menfaatlerin miktar veya değerinin beş katı tutarında ağır para cezası

ile cezalandırmak olduğunda kuşku duyulamaz. Bu fıkra hükmünde, rüşvet alana vasıta olan kişinin, kanunî deyimle raişin, aynı ceza ile cezalandırılacağı yolunda bir sarahat veya delâlet yer almış değildir, öte yandan sözü edilen Kanunun 226. maddesinde, aracının (raiş'in), rüşvet veren veya rüşvet alandan hangisine vasıta olmuşsa onun fer'an zimethali sayılır denilmiş olması, Türk Ceza Kanunu'nun 225. maddesinin birinci fıkrasının rüşvet alan için öngördüğü ağır para cezasının rüşvet alana vasıta olan sanığa da aynen uygulanmasının nedeni olarak gösterilemez. Çünkü hukukun üstün kurallarından olan ve ayrıca Anayasalarımızda da yer alan «Kanunsuz suç ve ceza olmaz» ilkesi, kıyas yolu ile suç ve ceza ihdasına veya suçların sınırlarıyla şümul alanlarının kıyasla genişletilmesine olanak vermez.

Bu nedenlerle bu davada, rüşvet alan «mürteşi» sanıklara aracılık eden «raiş» sanıkların, mahkûm oldukları asıl cezadan maada, aynen rüşvet alanlar için 225. maddenin birinci fıkrasında öngörülen ağır para cezası ile tecziye edilmelerini kanuna uygun bulmuyor ve çoğunluğun bu sanıkların ağır para cezası ile mahkûmiyetlerine ilişkin kararına katılmıyorum.

II — Sanıklardan Şahin BALTA ve Salih Zeki GÖKTÜRK haklarında verilen kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaların, suçun işleniş biçimi ve sanıkların üstlendikleri ve yerine getirmekle yükümlü oldukları görevler nazari dikkate alındığında 647 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca ağır para cezasına çevrilmesinde yasanın öngördüğü yararın gerçekleşmeyeceği kanaatiyle hükmolunan hürriyeti bağlayıcı cezaların ağır para cezasına çevrilmesine ilişkin çoğunluk kararına katılmıyorum.

III — Sanık Halil İbrahim DEMİR hakkında deliller değerlendirilirken aşağıdaki düşüncelere yer verildiği görülmektedir :

«Sanık Halil İbrahim DEMİR, yargılama sırasında doğruladığı ve Soruşturma Kurulunda yaptığı açıklamalarda dolaylı biçimde de olsa kabullendiği üzere, sanık Tuncay MATARACI'dân rüşvet anlaşması sonucu elde edilen çekleri, suç konusu olduğunu bilmesine rağmen kabul etmiştir... Gerçekten sanık Halil İbrahim DEMİR rüşvet anlaşmalarının dışındadır ve anlaşmaların oluş ve icra safhalarında da bu konuya ilişkin herhangi bir eylemi saptanamamıştır. Buna karşın rüşvet paralarından sanık Tuncay MATARACI'nın istifadesini temin için gereken etkinliği göstermiş, ileri düzeyde bir iş adamı olmasının avantajlarından da yararlanarak bu paraları istenilen biçimde yönlendirmiştir...»

Kararda yer verilen bu açıklamalara ve elde olunan delillere göre, gizlenen paranın çok olması veya gizlendiği banka hesaplarının birden ziyade bulunması, Türk Ceza Kanununun 296. maddesinin birden çok ihlâl edildiği anlamına gelebileceği, böylece sözü edilen Kanunun 80. maddesinde öngörülen unsurların gerçekleşmemesi nedeniyle teselsül hükümlerinin uygulanamayacağı kanaatiyle bu konudaki çokluk görüşüne de katılmıyorum.

IV — Sanık Ali YILDIZ hakkında kanunda öngörülen cezanın alt sınırının aşılmasını gerekli kılan bir nedeni dosyada göremediğim için bu sanığın cezasının artırılması yolundaki çokluk görüşüne karşıyım.

V — Son olarak sanık Köksal MATARACI'nın sabit olan eylemi, Türk Ceza Kanununun 296. maddesine uymamaktadır. Toplanan deliller karşısında, sanık Köksal MATARACI'nın sanık Tuncay MATARACI ile ortaya çıkan ittifakı ve ona olan yardımı da gözönünde tutulduğunda, eylemin, Türk Ceza Kanununun 296. maddesinin değil, 226. maddesinin özel yollaması nedeniyle Türk Ceza Kanununun 213/1. ve 65. maddelerinin ihlâli biçiminde ortaya çıktığı kanaatiyle aksine müttehaz çokluk kararına da bu düşünce ile katılmıyorum.

Ahmet H. BOYACIOĞLU
Başkanvekili

YÜCE DİVAN

Esas sayısı : 1981/2
Karar sayısı : 1982/1
Karar günü : 16.3.1982

KARŞIOY YAZISI

Kararın I. ve II. kesimlerinin A, B, C; III., IV. ve V. kesimlerinin A, B; VI. kesiminin A, B, C, D, E; VII. kesiminin B, C, D; VIII. kesiminin A, B bölümlerine ve XV. kesiminin B bölümüne ilişkin olup, birlikte karşıoy kullandığımız konularda Üye Necdet DARICIOĞLU tarafından yazılan karşıoy gerekçelerine aynen katılmaktayım.

Üye
Adil ESMER

YÜCE DİVAN

Esas sayısı : 1981/2
 Karar sayısı : 1982/1
 Karar günü : 16.3.1982

KARŞIOY YAZISI

Yüce Divan'ın sanık Tuncay MATARACI ve arkadaşları hakkında verdiği kararlardan çoğunluk oyuna katılmadıklarının gerekçeleri hükümdeki tertip ve sıraya uyularak aşağıda belirtilmiştir :

I— Sanık (...)’in, Haydarpaşa Gümrüğünde bulunanlardan ayrı olarak yurt dışından getireceği ve durumu gerekçeli kararda ayrıntıları ile belirtilmiş bulunan demirlerin yurda sokulmasında kendisine sağlayacağı kolaylıklara karşılık olarak Tuncay MATARACI’ya verdiği rüşvette Salih Zeki RAKICIOĞLU çoğunluk kararında rüşvet verenin aracısı kabul edilmiş ve uygulama bu kabule göre yapılmıştır.

Salih Zeki RAKICIOĞLU’nun, rüşvet alan Tuncay MATARACI’nın eski arkadaşı olması, Tuncay MATARACI Bakan olduktan sonra da onunla yakın ve sürekli ilişkiler içinde bulunması, Tuncay MATARACI’nın bildiği özelliklerine dayanarak (...)’i bulup her ikisinin buluşma ve konuşmalarını sağlaması, gösterilecek kolaylıklarla sağlanacak olanaklar konusundaki görüşme ve tartışmalara katılması, kolaylık sağlayacak memur kadrolarının oluşturulmasında rol alması, (...)’in rüşvet olarak verdiği çeklerin hepsini kabul etmesi ve bunların bir kısmını kendisinin, bir kısmını da kardeşinin hesaplarına yatırıp Tuncay MATARACI’nın talimatına göre kullanmış bulunduğu kendi ifadesinden, dosyadaki belgelerden, tanık ve ilgililerin birbirlerini doğrulayan beyanlarından anlaşılması karşısında Salih Zeki RAKICIOĞLU’nun yalnız (...)’in değil Tuncay MATARACI’nın da aracısı olduğu ve hakkında Türk Ceza Kanununun 220. maddesi yerine 79. madde de nazara alınarak 213/1. maddesinin uygulanması gerektiği kanaatında olduğumdan aksine beliren çoğunluk oyuna karşıyım.

II — Sanıklardan Ali YILDIZ, sanık Tuncay MATARACI’nın sanık (...)’den aldığı rüşvetlerden, toplamı yirmibeşmilyon lirayı bulan kısmını Tuncay MATARACI’nın bundan yararlanmasını sağlayabilmesi için kendi ticari hesapları arasında gizlemiştir.

Ali YILDIZ'ın bu paraları alış, dağıtış ve kendi hesabında gizleyiş biçimi, bunların taaddüt etmesi, görüşme defterindeki notlar, yüzleştirme tutanağı, inkârdan ikrara kadar değişebilen çelişkili ve tevilli beyanları hep birlikte gözönünde bulundurulduğunda sanık Ali YILDIZ'ın bir suç işleme kararı ile yasa hükmünü birkaç kez ihlâl ettiğini ortaya koyduğundan, hakkında ceza tayin edilirken Türk Ceza Kanununun 80. maddesinin de uygulanması gerekirdi. Böyle bir uygulama yapılmadığı için kararın bu kısmına karşıyım.

III— Sanık Tuncay MATARACI'nın İzmir Yaprak Tütün Bakım ve işleme Evi Kompleksinin yapımı için ihalenin ikiye bölünmesinde etkili olduğu ve yükleniciyi koruyup yararlandırmak amacıyla kontrol mühendisi Yılmaz İNKAYA'nın değişmesini sağladığı dosya münderecatı belgeler, tanık beyanları, olayların akış biçimi ve birbiri ile münasebetinden anlaşılmakta olması ve bu durumun görevi kötüye kullanmak suçunu oluşturması karşısında «...Yeterli delil elde edilemediğinden beraatine» biçiminde karar verilmesine karşıyım.

IV — Yukarıda değinilen olayda sanık yüklenici Ali YILDIZ'ın sanık Tuncay MATARACI'yı görevini kötüye kullanması için azmettirdiği dosya içindeki belgeler, işlemler, tanık beyanları, ilişkiler ve olayların mantığından anlaşılmakta olduğundan kararda «Yeterli delil elde edilemediğinden beraatine..» denilmesine karşıyım.

V — Türk Ceza Kanununun 225 inci maddesinin ikinci fıkrası «Mühik olmayan bir menfaate hizmet emeliyle rüşvet veren kimselerin mahkûm olacakları cezalardan başka vermiş oldukları rüşvetin müsaderesine de hükmolunur.» demektedir.

Rüşvetin ne olduğu ise Türk Hukuk Lügatinde : «Ceza tatbikatında memur sayılan bir kimsenin, vazifesine giren bir iş için, kendi tarafından icbar, ikna veya iğfal şeklinde bir hareket vaki olmaksızın, kanunen yapmaya mecbur olduğu şeyi yapmak veya yapmamak, yapmamağa mecbur olduğu şeyi yapmamak veya yapmak için kanunen verilmesi icabetmiyen bir para veya mal alması veya herhangi bir menfaat temin etmesi, yahut para, mal veya menfaat hakkında taahhüt veya teminat kabul eylesidir. Başkasının, memuru bu yolda ifsat veya mücerret ifsada teşebbüs etmesi de kendi hakkında rüşvet cürmünü meydana getirir.» biçiminde tanımlanmıştır.

Tanımlamaya dikkat edildiği zaman bunun TCK. 211, 212. maddelerindeki unsurlardan meydana getirilmiş geniş kapsamlı genel bir sentez olduğu görülür.

TCK. 225/2. maddesine göre müsadere sine hükümlenacak şey «RÜŞVET» dir ve bu terim yasada çok genel bir biçimde ifade edilmiştir.

Tanımlamaya göre de rüşvete yalnız para değil, para dışında pek çok şey hatta vaadedilen menfaat bile konu olabilmektedir.

Paranın özelliği sadece sabit bir şey «ayn» olmayıp pek çok şey haline dönüşebilen bir değiştirme ve değişme aracı olabilmesi veya pek çok şey'in hatta bazı ahvalde menfaat'in bile para ile ölçülebilmesi ve ifade edilebilmesidir.

Yasanın amacı, kamu görevi ve görevlileri için büyük bir tehlike olan rüşveti önlemeye çalışmaktır. Bu amaca ulaşmak için de bir taraftan rüşvet vereni, alanı ve aracısını cezalandırırken rüşvet'e konu olan şeyi de müsadere yolu ile ellerinden alıp hazineye intikal ettirmek, bir başka deyişle onları bir de mali yönden cezalandırmaktır.

Yasa «... vermiş oldukları rüşvetin müsadere sine hükümlenir.» demiştir. İfade son derece geneldir. Bu ifadede ne yalnız veren ya da alan şahıs kast edilmiştir, ne rüşvet mevzuunun elde edilip edilmemesi ve ne de rüşvet konusu olan şeyin verildiği andaki vasıf ve mahiyetini koruması gerektiği kast edilmiştir.

Kast edilen, yukarıki metinler ve çağdaş yorum ilkesi olan amaçlı yorum karşısında —ki bu yorum metodunda ve hukuku hayata uydurmak ve ona dinamizm kazandırmak ilkesi karşısında yasa gerekçelerinin ve lafzın «sözlerin» bile her zaman pek önem ve değeri olamaz— rüşvet mevzuu aynen elde edilmemişse onun dönüştüğü şeyi veya ona eşit bir değeri faillerden alıp müsadere yoluyla Hazineye intikal ettirmektir. Rüşvet çok taraflı ve iştirak halinde işlenebilen bir suç olması itibariyle, rüşvet mevzuu elde edilmemişse uygulamada ona eşit bir değer yalnız verenden değil suça iştirak edenlerden eşit oranda ve müteselsilen tahsil edilmesi cihetine gidilmesinin de yasanın amacına daha uygun düşeceği, bugüne kadar yapılagelmiş olan ele geçmeyen rüşvetin —para veya herhangi bir şeyin— müsadere sine karar vermemek şeklindeki yorum ve uygulamaları yukarıda açıklanan sebeplerle yasanın temel amacına hatta bir ölçüde lafzına «sözüne» de aykırı gördüğümden bu gerekçelerle

Esas sayısı : 1981/2
Karar sayısı : 1982/1

750

hüküm fıkrasının XV/C bendinde, sanık Ali YILDIZ da kaldığı anlaşılan yirmibeş milyon lira rüşvetin müsadere edilmemesine; XV/D bendinde sanık Şaban EYÜBOĞLU'nda kaldığı anlaşılan 12.725.000 lira rüşvetten yalnız 2.620.000 lirasının müsaderesine karar vermekle yetinilmesine; XV/E bendinde de diğer sanıkların uhdelerinde kaldığı sübuta eren rüşvet paralarının müsadere edilmemesine ve malvarlıkları üzerindeki tedbirin kaldırılmasına karar verilmesine karşıyım.

VI — Ayrıca karşıoy yazısı yazmadığım, ancak Sayın Üye Muamer TURAN'la birlikte muhalif kaldığımız diğer konu ve noktalarda onun karşıoy gerekçelerine katılıyorum.

Üye
Nahit SAÇLIOĞLU

YÜCE DİVAN

Esas sayısı : 1981/2

Karar sayısı : 1982/1

Karar günü : 16.3.1982

KARŞIOY YAZISI

I — Toplanan delillere ve dosya kapsamına göre, Gümrük ve Tekel eski Bakanı sanık Tuncay MATARACI'nın, sanık (...)’den muhtelif zamanlarda aldığı ve toplamı 114 milyon beşyüzbin lira olan rüşvet parası, TCK’nun 80. maddesinin uygulanmasını gerektiren tek rüşvet suçunu oluşturmuştur. Bu eylemde, aracı (Raiş) sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU, Türk Ceza Kanunu 226. maddesi uyarınca rüşvet veren (Raşi) (...)’in fer’an zimmethali durumundadır.

TCK’nun 80. maddesinde «bir suç işlemek kararının icrası cümlesinden olarak kanunun aynı hükmünün birkaç defa ihlâl edilmesi, muhtelif zamanlarda vaki olsa bile bir suç sayılır. Fakat bundan dolayı terettüp edecek ceza altıda birden yarıya kadar artırılır.» denilmiştir. Demek ki, bir suç işlendiği zaman, bunun müstakil bir suç olup olmadığı ya da teselsül edip etmediği 80. maddede yer alan kuralla saptanacaktır.

Olaya gelince : Ankara’da, (...)’in yazıhanesinde, hurda demir konusu kendisine anlatılan sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU, İstanbul’da olduğunu öğrendiği (...)’den demir olayım dinlemek üzere İstanbul’a giderek, (...)’in oradaki yazıhanesinde kendisiyle görüşükten sonra durumu eski Bakan Tuncay MATARACI’ya duyurmuştur. Tuncay MATARACI, Salih Zeki RAKICIOĞLU’na «tamam, bakalım» diye karşılık vermiş, böylece ilk görüşme 1978 yılı içerisinde Salih Zeki RAKICIOĞLU aracılığı ile meydana gelmiştir. (...) tarafından Salih Zeki RAKICIOĞLU eliyle Tuncay MATARACI’ya rüşvet verilmesi 21.9.1978 günlü, 612349 numaralı 3.000.000 liralık hamile yazılı çekle başlamıştır.

Sanık (...)’in, 25.6.1976 tarihinde vefat eden babası (...) tarafından 1975 yılında, Derince Gümrüğüne getirilip oradan Haydarpaşa Gümrüğüne nakledilen ve hurda olduğu ileri sürülen yaklaşık 2.000 ton demirin başvurma, inceleme ve bilirkişi raporları üzerine çekilemeyeceği, 73.03 pozisyonuna girmediği, 73.09, 73.10, 73.13 pozisyonlarına girdiği,

hurda demir olmadığı ve 1615 sayılı Gümrük Kanunu hükümleri uyarınca tasfiyesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Bu arada, sanık (...)’in işlerinin yapılması için sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU aracılığı ile hamile yazılı çeklerle Tuncay MATARACI’ya vermekte olduğu rüşvet devam etmektedir.

Gümrük Tekel Bakanlığından yazılan 15.12.1978 ve 27.12.1978 tarihli ve sonuncusu bizzat eski Bakanın imzaladığı yazılarla bu demirlerden hurda olanların (...)’e verilmesi İstanbul Gümrükleri Başmüdürlüğünden istenilmiştir. Yeniden yapılan inceleme sonunda, Gümrük İdaresince iadenin yapılamayacağı birkez daha 10.1.1979 tarihinde ortaya konulmuş, demirlerin tasfiye edilmesi gerektiği belirlenmiştir.

Sanık Salih RAKICIOĞLU’nun soruşturma komisyonunda verdiği 11.2.1981 günlü 3. ifadesi ile rüşvet olayı açıklık kazanmaya başlamıştır. Bu ifadesinde Salih Zeki RAKICIOĞLU, Tuncay MATARACI’nın İstanbul’a geliş ve gidişinde «ne oldu bizim iş, ne oldu hurda işi» diye devamlı olarak konuyu sorduğunu, Ekim 1978’de İstanbul’da hurda işinin olmadığını iletlediği Tuncay MATARACI’nın «nasıl olur, olmaz öyle şey. Hurda işi tamamdır, bitmiştir, biz işimize bakalım» dediğini, sanık (...)’in hurda işinin halledilmediğini ifade etmesi üzerine Sheraton Otelindeki görüşmede, Tuncay MATARACI’nın «bırakın, ne hurda işi, buradaki hurdadan ne olur, başka demir getirin para kazanalım, bu fi. sat bir daha elimize geçmez» diye söylediğini açıklamıştır.

Sanık (...), soruşturma komisyonunda verdiği 13.2.1981 günlü ifadesinde, «MATARACI ile Sheraton Otelinde yemekte birkaç defa konuştuk» kendisinin bu iş için «kiloda dört lira para isterim» şeklinde konuya girdiğini, buna karşılık, «kesinlikle bu iş beni kurtarmaz» dediğini söylemiştir.

Rüşvet olayının ortaya çıkmasında bu ifadeler ağırlık kazanmıştır. Muhtelif tarihli çekler, tanıklar; Oktay ERGÜL, Oğuz ANTER, Cemal ERBAY, Ali Metin YAVUZ, Teoman YAYIN ve o tarihte İzmit Gümrükleri Başmüdüğü olan Hüseyin Erdiñç ÖZERMAN’ın ifadelerinden, (21.9.1978 günlü, 612349 numaralı çek’le başlayıp 7.6.1979 günlü, .136857 numaralı sekiz milyon liralık çek’le son bulan) 30 milyon ve 84 milyon beşyüzbin liralık rüşvet olayında iki suç değil, temadi eden tek bir rüşvet suçunun işlendiği anlaşılmaktadır. Bu eylemlerin birbirinden ayrı iki suç olarak değil teselsül eden bir suç olarak değerlendirilmesi gerekir. Bu

değerlendirme TCK'nun yukarıda sözü edilen 80. maddesinin içerdiği ögelere, «sanık yararına» kuralına da uygun düşmektedir.

Demir ithali nedeni ile rüşvet alıp verme eylemlerini iki ayrı suç şeklinde düşünmek şu olgu karşısında mümkün görülmemektedir : Zira, birinci rüşvet suçu için verildiği kabul edilen çeklerin tarihleri ile yeniden hurda demir ithalinin görüülüp konuşulduğu ve bunun için çeklerle ödemenin başladığı tarihlerin birbirine yakın ve adeta içiçe bulunması, rüşvet verenle alanın aynı kişiler olması karşısında, iki müstakil suçun meydana geldiği kabul edilemez. TCK. nun 80. maddesiyle ilgili uygulama ve bilimsel görüşler bu düşüncelyi doğrulamaktadır.

Muhtelif zamanlarda, kanunun bir hükmünü birkaç defa ihlâl suretiyle verilen paraların, rüşvet suçunun taksitleri biçiminde düşünülmesi de olanaksızdır. Çünkü, toplanan deliller, rüşvet alanla veren arasında önceden belli bir paranın ödenmesinin kararlaştırılmadığını, taksitli ödeme yapılmadığını açıkça ortaya koymaktadır.

Açıklanan nedenlerle, sanık Tuncay MATARACI'ya TCK'nun 213/1., 80., sanık (...)’e 220., 80. ve sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU’na 226. madde delâletiyle 220., 65. ve 80. maddeleri uyarınca bir ceza verilmesi gerekir. Sanıklara iki suçtan dolayı fazla ceza verilmesine karşıyım.

II — Gerekçeli kararda ayrıntılı olarak belirtilen Rizespor yöneticileri Paşalı ALAMAN, Nuri AKBULUT ve Anadolu Basın Birliği adına hareket eden Nihat KARADERELÎ, Hamza Vural KAZMAZ, çay kutusu imalatçısı ANBAJ Firması sahibi Rahim MEYDAN'ın, Tuncay MATARACI ve kardeşi Köksal MATARACI ile olan ilişkilerinde meydana gelen eylemin rüşvet ya da irtikâp suçlarının öğelerini oluşturup oluşturmadığı üzerinde de durmak gerekir.

Gerekçeli kararda eylemin rüşvet suçunu meydana getirdiği görüşünden hareketle uygulama yapılmıştır. Mevcut delillere göre her üç olayda da irtikâp suçu gerçekleşmiştir. Şöyle ki :

a) 5.1.1978 günü Gümrük Tekel Bakam olan sanık Tuncay MATARACI, önceki yıllarda Rizespor Kulübü ile Anadolu Basın Birliğine verilmekte olan çayın durdurulmasını bir emir ile ÇAYKUR Genel Müdürlüğüne bildirmiştir. Sonradan yapılan temaslar ve eski Bakan'ın kardeşi Köksal MATARACI'nın girişimleri sonunda, Soruşturma

Komisyonunun raporunun 158. sayfasında açıkça belirtildiği üzere, eski Bakan, Tuncay MATARACI'nın yaptığı baskı ile Rizespor kulübü yöneticileri Sanın Paşalı ALAMAN ve Nuri AKBULUT'tan 10 milyon lira istediği. adıgeçen sanıkların bu parayı muhtelif zamanlarda kısmen nakit ve kısmen çek'le Anadolu Basın Birliği temsilcileri, sanıklar Nihat KARADERELİ ve Vural KAZMAZ'ın da kararda yazılı 2.750.000 lirayı çek ve nakit olarak Tuncay MATARACI'ya, kardeşi Köksal MATARACI eliyle ödedikleri toplanan delillerle gerçekleşmiştir.

b) Kutu yapma işini üçüncü ihalede alan sanık Rahim MEYDAN'ın, ihalenin lehine sonuçlanmasından sonra 1979 yılı Ocak ayının ilk günlerinde, İstanbul'da bulunan Tuncay MATARACI tarafından telefonla arandığı, adıgeçenim Tekel Genel Müdürlüğü'ndeki Bakan odasına çağrıldığı, eski Bakan'ın 10 milyon lira istediği, Rahim MEYDAN'ın parayı vermek istemediği, aralarında geçen konuşmada, Bakanın sıfatından ve yapılan kutuların tesliminde çıkarılacak güçlükten çekinerek bu parayı vermek zorunda kaldığı, 10.1.1979 tarihinde sekiz milyon liralık hamile yazılı bir çekle; 15.2.1979 tarihinde de hamile yazılı iki milyon liralık bir çeki Tuncay MATARACI'ya verdiği, sonradan bu on milyon liralık iki çekin sanık Halil İbrahim DEMİR'in paravan hesabında çıktığı saptanmıştır.

c) Bu açıklamadan sonra irtikap ve rüşvet suçlarının öğeleri üzerinde durulmalıdır.

TCK'nun 211. maddesinde rüşvetin tanımı yapılmış, 212. maddesinde de kanuna uyan bir işi yapmak veya yapmamak için para almak, vaat ya da taahhüt kabul etmekten söz edilmiş; 213 maddesinde ise kanunun yasakladığı bir eylemin yapılması ya da yapılmaması için rüşvet alınması hükme bağlanmıştır.

İrtikap suçunun yer aldığı 209. maddede, memuriyet sıfatının ya da memuriyete ait görevin kötüye kullanılması suretiyle para ve yarar sağlaması öngörülmüştür.

765 sayılı TCK'nun 209. maddesinde sadece «memurlardan her kim, memuriyetine ait vazifeyi suiistimal suretiyle» kaydı mevcut iken 1936 yılında 3038 sayılı Kanunla yapılan değişiklikte, Adalet Komisyonunun 8.11.1936 günlü, 51 sayılı raporunda, irtikâp suçunun işlenmesinde memuriyete ait görevin kötüye kullanılmasında ayrı olarak

«memuriyet sıfatı» deyimini ilave edilmiştir. Böylece, Kanunlaşan metinle memurun, memuriyet görevini yaparken işlediği irtikâp suçundan başka memuriyet görevinin yapılması ile ilgili olmayarak, memuriyet sıfatını kullanarak kendisine haksız yere para, sair menfaatler temin etmesi ya da vaadedilmesini sağlaması da irtikâp suçu olarak nitelendirilmiştir.

d) Rüşvet ve irtikâp suçlarının öğeleri böylece açıklanmış bulunmaktadır. Sanık eski Bakan'ın hukukî durumu üzerinde de durulmalıdır.

ÇAY-KUR'un kuruluşuna ilişkin 1497 sayılı Kanunun 1. maddesinde bu kuruluşun tüzel kişiliğe sahip, faaliyetlerinde özerk ve sorumluluğunun sermayesi ile sınırlı bir İktisadi Devlet Kuruluşu olduğu, çalışmalarının 440 sayılı Kanunun 9. maddesi uyarınca kanun ve tüzük hükümlerine uygun olarak yürütüleceği, (Gümrük ve Tekel Bakanlığının) gözetimine tabi bulunduğu belirtilmiştir. 1497 sayılı Kanunun 13. maddesi uyarınca ÇAY-KUR Genel Müdürü, 16. madde uyarınca da iki Genel Müdür Yardımcısı 440 sayılı Kanunun 10. maddesi uyarınca Gümrük ve Tekel Bakanının inhası üzerine Bakanlar Kurulu Kararıyla atanır.

9.7.1961 günlü, 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 105. maddesinin ikinci fıkrasında, yetkisi içindeki işlerden ve emri altındakilerin eylem ve işlemlerinden bakanların sorumlu olduğu esası kabul edilmiştir. Bu siyasi sorumluluk yanında Anayasa ve yürürlükteki kanunlarda, bakanların hukuki ve cezai sorumluluklarını ortadan kaldıran bir hüküm bulunmamaktadır. Kamu hizmetini üstlenen kişilerin hakları kadar sorumluluklarının da bulunması «yasalara uyma», «hukuk nizamına bağlı olma» ilkesinin bir sonucudur.

TCK'nun 279. maddesinin anlamı da uygulama bakımından bakanların memur sayıldığını doğrulamaktadır. Demek oluyor ki, bir bakanın, bakanlığına bağlı bir kuruluşun işlemlerinde yolsuzluğu saptandığı takdirde, irtikâp, rüşvet alma ve görevi kötüye kullanma gibi suçlardan yargılanıp cezalandırılması yoluna gidilebilir.

e) Bu açıklamadan sonra rüşvet ile irtikâp arasındaki farklı durum üzerinde durulmalıdır :

- 1) İrtikâp tek taraflı bir suç olup memurdan kişiye karşı işlenir.
- 2) Rüşvet suçu, memurun memuriyetine ait işlerde görevini

yaparken kanun hilâfına hareket etmek mukabilinde, iş sahibi yada onun aracı kıldığı kimse ile haksız yarar sağlama konusunda bir anlaşmaya varması suretiyle meydana gelir.

3) Rüşvet suçunda, memurun «tervici merama muktedir olması» gerekli olduğu halde irtikâp suçunda memurun görevini ya da sıfatını kötüye kullanması yeterlidir.

5.10.1948 tarihli Divan-î Ali kararında «rüşvetin bahis mevzu olabilmesi için, memur tarafından ferde veya fert tarafından memura doğrudan doğruya veya bilvasıta bir teklif şarttır.» denilmiştir.

Sanık Rahim MEYDAN'ın İstanbul'da, eski Bakan Tuncay MATARACI'ya verdiği 10.1.1979 günlü, 643208, 15.2.1979 günlü, 643209 numaralı hamile yazılı iki çekin, ihaleden evvel, 1978 Kasım ayında Gümrük ve Tekel Bakanlığında verildiği kesinlik kazanmış sayılamaz. Soruşturma Komisyonunda Tuncay MATARACI ile yapılan yüzleştirmede, sanık Rahim MEYDAN hamile yazılı iki adet çeki (ihale tasdik olunduktan sonra, 10 milyon lira vereceksiniz şeklinde, Tuncay MATARACI'nın zorlaması üzerine) kendisine elden verdiğini beyan etmiş, 3.3.1981 günlü ifadesinde de, ikinci ihalenin uzun bir zaman tasdik edilmediğini, bu nedenle zamanın Bakanı Tuncay MATARACI'ya giderek ricada bulunduğunu, bu ihalenin kendisine verilmesi için 10 milyon lira para vermesini istediğini, baskı yaptığını, kendi açısından bir haraç olduğunu, ÇAYKUR'a bağımlı tezgâhlarında 70-80 kişi çalıştırdığını, Tuncay MATARACI'nın kendisini telefonla TEKEL'e çağırarak baskı yaptığını, ikinci ihalede resmen para talep ettiğini «bu parayı vermezseniz bu işinizi tasdik etmem» dediğini söylemiştir. Sanık Rahim MEYDAN, Yüce Divanda 19.6.1981 günü verdiği ifadesinde de, ihaleye iki müteahhit olarak katıldıklarını, İstanbul-Ankara bölgesinin kendi üzerinde kaldığını, sonradan avans aldığını, 1979 Ocak ayının 3 veya 4. günü İstanbul'da Bakan Tuncay MATARACI'nın kendisini telefonla aradığını, TEKEL Genel Müdürlüğüne görüşmek üzere gittiğinde Tuncay MATARACI'nın kendisine «ihaleyi aldım, 10 milyon lira vereceksin» dediğini bu parayı veremeyeceğini kendisine söylediğini, sonradan kendisini tekrar arattığını, kutuların teslim ve tesellümden geçemeyeceğini bildirmesi üzerine önce 8 milyon, sonra da 2 milyon liralık iki çek verdiğini, bir rüşvet anlaşmasına girmediğini, Tuncay MATARACI'yı 1967 yılından beri Salih Zeki RAKICIOĞLU vasıtası ile tanıdığını söylemiştir. Tanık Figen TÜR'ün Yüce Divandaki ifadesi bu savunmayı doğrulamıştır. Çeklerin Tuncay

MATARACI'ya elden verildiğine ilişkin itiraf, bu çeklerin Bakanlık makamında verildiğine tek başına bir delil olamaz.

Eylemin irtikâp olmayıp rüşvet olduğunu kesinlikle belirleyen başka bir delil bulunmadığına göre Rahim MEYDAN'ın ifadesinin doğru olduğunu kabul etmek zorunludur. Kaldı ki, çek'ler üzerinde Kasım 1978'de (3. ihaleden çok önce) verildiğini gösteren bir tarih de bulunmamaktadır. Olayın ortaya çıkmaması, rüşvet verildiğinin bilinmemesi, gizliliğin korunması için ileri bir tarih konulmuş olması varsayımı da ceza uygulamasında mahkûmiyete yeter bir delil sayılamaz. Çek'in öğeleri teslim ve cirosu, ibraz günü, ödenmesi, çekten cayma, poliçeye ait hükümlerin uygulanması ile ilgili Türk Ticaret Kanununun 692, 700, 707, 708, 711, 730. maddeleri, az önce değinilen varsayımı kabule yeterli değildir. Ceza Yargılamaları Usulü Kanununun 148. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca kamu davası «Kâfi emareler teşkil edecek vakıalar mevcut ise» açılabilir. Ancak, mahkûmiyeti gerektiren delillerin, Ceza Yargılamaları Usulü Kanununun 254 ve 260. maddeleri uyarınca «sabit ve muhakkak adledilen vakıalarsa dayanması gereklidir. Bu nedenle, işlenen irtikâp suçunu, buna müzaheret ve muaveneti, rüşvet alıp verme biçiminde düşünmek olanağı bulunmamaktadır.

Sanık Rahim MEYDAN'ın, çekleri Tuncay MATARACI'ya vermesinden sonra ÇAY-KUR'la yaptığı sözleşme şartlarına uymadığı, taahhüdün ifasında gecikme olduğu, kurum zararına yol açtığı hususları, kendisinden manevî cebirle para alınması suretiyle oluşan irtikâp suçunu etkilemez. Hatta, bu suçtan sonra eski Bakanın, Rahim MEYDAN'a gösterdiği müsamaha, sempati ve kolaylık, etki ve nüfuzunu ÇAY-KUR görevlileri üzerinde yoğunlaştırması gibi davranışlar irtikâp suçunu rüşvet suçuna dönüştüremez.

Rizespor'a ve Anadolu Basın Birliğine çay tahsisinde eski Bakanın davranışı, kardeşi Köksal MATARACI'nın bu eylemlerdeki müzaheret ve muaveneti, sanıklar Paşalı ALAMAN, Nuri AKBULUT Nihat KARADERELİ ve Hamza Vural KAZMAZ'ın, ÇAY-KUR ile olan ilişkileri ve olayların gelişimi, Rahim MEYDAN olayından farklı bulunmamaktadır. Bu bakımdan, adı geçen sanıkların Tuncay MATARACI'ya kardeşi Köksal MATARACI eli ile verdikleri çek ve paralar rüşvet verme değil, tamamıyla irtikâp suçunun tipik örneğidir.

Toplanan delillere göre, sanık Tuncay MATARACI'nın her üç olayda da TCK'nun 209/1., kardeşi sanık Köksal MATARACI'nın Rahim MEYDAN'dan para alınması olayı dışında, TCK'nun 65/3 ve 209/1. maddeleri ile cezalandırılmaları, Rizespor Kulübü görevlileri Paşalı ALAMAN ve Nuri AKBULUT'un, Anadolu Basın Birliği ilgilileri sanık Nihat KARADERELİ, Hamza Vural KAZMAZ'ın ve kutu imalâtçısı Rahim MEYDAN'ın beraatlerine karar verilmesi gerekir. Bu nedenlerle çoğunluk görüşüne karşıyım.

III — TCK.nun 225. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, «Muhik olmayan bir menfaate hizmet emeliyle rüşvet veren kimselerin mahkûm olacakları cezalardan başka vermiş oldukları rüşvetin müsaderesine de hükmolunur.»

Sanık Tuncay MATARACI'ya rüşvet veren sanıkların çeklerle ödedikleri paralar, muhik olmayan bir menfaate hizmet emeliyle verildiği sabit görülerek eylemlerine sadece 220. madde uygulanmış, sanık Tuncay MATARACI, TCK. nun 213. maddesiyle tecziye edilmiştir. Rüşvet alana 212., verene 222. madde uygulandığı takdirde 225. maddenin ikinci fıkrası gereğince rüşvet parası müsadere edilemez. Bugüne kadar olan uygulama da bu yoldadır.

Ele geçmemiş rüşvet parasının zorunlu gerekmez. Ancak, çeklerle verilen ve paravan hesaplarda, hatta el değiştirerek, gizlenmiş rüşvet parası, ele geçmeyen paradan farklıdır.

Zaman zaman rüşvet olarak alınmasından sonra yapılan ara ma ve el koymalarda ele geçen para zaptedilen para sayıldığı için bunun 225/2. maddeye göre müsaderesi yoluna gidildiği, ele geçmeyen paranın müsaderesine karar verilmediği uygulamada görülmektedir. Yüce Divan'da, görülen bu davadaki gibi, bir rüşvet olayının tespiti hemen hemen çok az rastlanan bir olaydır. Muhik olmayan bir menfaate hizmet maksadıyla verilen rüşvetin hangi hesaba, hangi mameleke dahil olursa olsun meşruiyet kazanmasından söz edilemez.

«Devlet İdaresi Aleyhine İşlenen Cürümler»e dahil bulunan rüşvet suçunda muhik olmayan bir menfaate hizmet için verilen para ve malın bulunduğu yerden alınarak Devlet Hazinesine mal edilmesi, Devlet İdaresinin düzenli hizmet ve işlerliğinin bir gereğidir. Bu nedenle müsadere hükmünün uygulanmayıp kısmen uygulanmamasına karşıyım.

Esas sayısı : 1981/2
Karar sayısı : 1982/1

759

IV — Rüşvet alıp verme suçlarından hüküm giyen sanıkların bundan önceki bentte yazılı gerekçe ile malları içerisinde bulunan rüşvet parasının Devlet Hâzinesine intikalini sağlamak ve kolaylaştırmak üzere tedbirin devamının isabetli olacağı oyundayım.

Üye
Hüseyin KARAMÜSTANTİKOĞLU

YÜCE DİVAN

Esas sayısı : 1981/2
Karar sayısı : 1982/1
Karar günü : 16.3.1982

KARŞIOY GEREKÇEM

1— Dışarıdan getireceği demirlerin yurda ithalinde sağlanacak kolaylıklar karşılığında Sanık (...)’in verdiği rüşvetde, sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU sanık Tuncay MATARACI’nın aracısıdır. Çünkü, adigeçen sanığın, Tuncay MATARACI’nın eski arkadaşı olduğu yakın ilişkiler içinde bulunduğu, (...)’i arayıp bularak konuyu görüştüğü, rüşvet olarak verilen çekleri kabul ettiği, banka da hesap açtığı, Tuncay MATARACI’nın istediği kişilere ödemelerde bulunduğu, dosyadaki belgeler, tanıkların beyanlarıyla sabittir.

Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU’nun rüşvet alanın aracısı olduğunun icabûlüyle Türk Ceza Kanunu’nun 226. maddesi delaletiyle aynı Kanununun 213/1 maddesi uyarınca cezalandırılması gerekir.

2— Sanık Köksal MATARACI, ağabeyisi sanık Tuncay MATARACI’nın muhtelif kaynaklardan elde ettiği; özellikle, Demir ithalatçısı (...)’den aldığı rüşvet parasının (19.255.000) lirasını ve kanunsuz atamalar karşılığında Şaban EYÜBOĞLU vasıtasıyla alınan rüşvetlerin (150.000) liralık kısmını banka hesaplarında gizlemiştir.

Köksal MATARACI’nın, ağabeyisi Tuncay MATARACI ile olan münasebeti, bankadaki müşterek hesapları, olayların oluş biçimi ve dosyadaki deliller nazarı itibare alınırsa, Köksal MATARACI’nın Tuncay MATARACI ile önceden anlaşığı ve bu anlaşma gereği müzaheret ve muavenette bulunduğu sübuta ermektedir. Bu nedenle Köksal MATARACI’nın, Türk Ceza Kanunu’nun 226. maddesi yollamasıyla aynı Kanununun 213/1 ve 65. maddelerine göre cezalandırılması gerekir.

Üye
H. Semih ÖZMERT

YÜCE DİVAN

Esas sayısı : 1981/2
 Karar sayısı : 1982/1
 Karar günü : 16.3.1982

KARŞIOY YAZISI

1 — Sanık Tuncay MATARACI'nın, Rizespor Kulübüne çay tahsisi ve tahsis olunacak çayların yasaya aykırı olarak Tekel perakende satış fiyatının üstünde bir fiyattan satılmasını temin karşılığında rüşvet alması olayında, rüşvet anlaşması gereği alınan paranın üç milyon beşyüzbin lira olduğu elde edilen çekler ve banka kayıtları ile sabit olduğu ve fazlası hakkında delil bulunmadığı halde, bunun üstünde bir meblağın ağır para cezasının tâyininde esas alınmasında;

2 — Dosya içeriği, elde edilen çekler ve banka kayıtları rüşvet karşılığının 2 milyon 400 bin lira olduğunu gösterdiği halde, 2 milyon 700 bin lira rüşvet alındığı kabul edilerek, Anadolu Basın Birliğine çay tahsisi karşılığında rüşvet almak ve bu suça iştirak eden sanıklar Tuncay MATARACI ve Köksal MATARACI hakkında fazla para cezasına hükmolunmasında;

3 — Sanık Halil İbrahim DEMİR'in, sanık Tuncay MATARACI'nın Rahim MEYDAN ve (...)'den aldığı paraları kendi banka hesaplarında gizlemesi eyleminde, sanık Halil İbrahim DEMİR'in, rüşvet karşılıklarının değişik kaynaklardan geldiğini bildiğini gösterir deliller gösterilmeden bu sanık hakkında tâyin edilen cezanın Türk Ceza Kanununun 80. maddesiyle artırılmasında;

isabet görmediğimden kararın bu kısımlarına karşıyım.

Üye
Orhan ONAR

YÜCE DİVAN

Esas sayısı : 1981/2
 Karar sayısı : 1982/1
 Karar günü : 16.3.1982

KARŞIOY YAZISI

Genel olarak gerekçelerine ve sonuçlarına katıldığım Yüce Divan'ın yukarıda tarih ve numarası yazılı kararının kimi kısımlarına aşağıda belirtilen nedenlerle karşıyım.

Şöyle ki :

1— Rizespor Kulübüne bin ton çay tahsisi ve çayların 4223 sayılı yasaya aykırı olarak Tekel perakende satış fiyatının üstünde satılmasının temini için yapacağı yardımlar karşılığında adı geçen kulüp yöneticilerinden sanık Paşali ALAMAN ve Nuri AKBULUT'dan rüşvet aldığı sabit olan sanık Tuncay MATARACI'nın, aldığı bu rüşvetin, kararda belirtildiği üzere onmilyon değil, üçmilyon beşyüzbin lira olarak kabulü zorunlu bulunmuştur. Çünkü verildiği ileri sürülen onmilyon lira rüşvetten sadece üç milyon beşyüzbin liralık bir çekin tahsil edilerek sanık Tuncay MATARACI'ya ait paravan hesaba kaydedildiği, incelenen banka kayıtlarıyla anlaşılmış, geriye kalan miktarın zarf ve paket içerisinde götürülüp sanığın kardeşi Köksal MATARACI'ya verilmiş olduğu yolundaki iddia ise, sanık Paşali ALAMAN'ın beyanı dışında kabule değer başkaca bir delil ve belge ile kanıtlanamamıştır.

Bu nedenle, TCK'nun 225/1 maddesi uyarınca sanık Tuncay MATARACI'ya verilmesi gereken ağır para cezasının, onmilyonun beş katı olarak değil, yukarıda açıklandığı üzere üçmilyon beşyüzbin liranın beş katı üzerinden hesaplanarak hükmedilmesi gerekeceği görüşüyle kararın bu kısmına,

2— Rizespor Kulübüne bin ton çay tahsisi için kulüp yöneticilerinden rüşvet alan sanık Tuncay MATARACI'ya bu suça ilişkili kararın (A) kesiminde, sanık Tuncay MATARACI'nın bu eylemine adigeçenin aracısı sıfatıyla katılan sanık Köksal MATARACI'ya keza bu kararın (B) kesiminde verilen ağır hapis cezalarında, yukarıdaki kabule

göre cezanın alt sınırının aşılması için bir neden bulunmadığı düşüncesiyle kararların bu kısmına,

3— Anadolu Basın Birliğine 100 ton çay tahsisini ve bu çayların Tekel perakende satış fiyatının üstünde satılmasını sağlamak için yapacağı yardımlar karşılığında, anılan Birliğin Rize Şubesi yöneticilerinden sanık Nihat KARADERELİ ve Vural KAZMAZ'dan rüşvet aldığı sabit olan sanık Tuncay MATARACI'ya, TCK'nun 225/1 maddesi uyarınca verilmesi gereken ağır para cezasının, kararda kabul edilen ikimilyon yediyüzellibin lira üzerinden değil, ikimilyon dörtyüzbin lira üzerinden hesaplanması gerekmektedir. Çünkü biri ikimilyon diğeri dörtyüzbin lira olmak üzere verilen iki çek muhteviyatı, sanık Tuncay MATARACI'ya ait paravan banka hesabında gözükmekte, geriye kalan üçyüzellibin lira ise, Soruşturma Komisyonu Raporunda da belirtildiği üzere rüşvet veren sanıkların iddiaları dışında başkaca bir delil ve belge ile kanıtlanamamaktadır.

Bu nedenle Anadolu Basın Birliğinden alınan rüşvetle ilgili olarak bu suça ilişkin kararın (A) kesiminde Tuncay MATARACI'ya, (B) kesiminde Köksal MATARACI'ya TCK'nun 225/1. maddesi uyarınca verilen ağır para cezalarının, ikimilyon yediyüzellibin liranın beş katı üzerinden değil, yukarıda açıklandığı üzere ikimilyon dörtyüzbin liranın beş katı üzerinden hesaplanması gerekeceği görüşüyle çoğunluk kararının bu kısmına,

4— Çay Kurumunun ihtiyacı olan çay kutusu alımında, gerek ihale sırasında gerekse ihaleden sonra yapacağı yardımlara karşılık olarak, sanık Tuncay MATARACI'ya onmilyon lira rüşvet vermektan mahkûm edilen üstlenici sanık Rahim MEYDAN hakkında, olayın oluş biçimine, Soruşturma Komisyonuna, birinci ifadesinden hemen sonra verdiği ikinci ifadesinde ikrarda bulunmuş olmasına ve duruşmadaki tutumuna göre TCK'nun 59. maddesinin uygulanmasının yerinde olacağı görüşüyle çoğunluk kararına bu nedenle,

5— Birtakım eylemlerinden dolayı Haydarpaşa Gümrük Müdür Vekilliği görevinden açığa alınan sanık Ali Galip KAYIRAN'nın, tekrar aynı yer Gümrük Müdürlüğüne atanması için rüşvet alan sanık Tuncay MATARACI'nın, bu suçuna aracısı sıfatıyla katılan sanık Şaban EYÜBOĞLU'na, bu eyleminden dolayı verilen cezadan, söz konusu tayin işleminin gerçekleşmemesi, ikrarı ve duruşmadaki hal ve etvarı

gözönünde tutularak TCK'nun 59. maddesi uyarınca indirim yapılmasının uygun olacağı düşüncesiyle kararın bu kısmına,

6— Sanık Tuncay MATARACI'nın, (...)’den rüşvet olarak aldığı paralardan yirmibeş milyonluk bir kısmını (adıgeçenin bundan istifadesini temin ve hükümetçe yapılacak soruşturmayı yanlış yola sevk etmek amacıyla) kendi ticari hesapları içerisinde gizlediği anlaşılan sanık Ali YILDIZ’a, bu konuya ilişkin kararın (B) bölümünde verilen cezada, olayın niteliği açısından, cezanın alt sınırının aşılması için bir neden bulunmadığı görüşüyle çoğunluk kararının bu kısmına,

7—Gümrük ve Tekel Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki 2825 sayılı Kanunun ilgili hükümleri uyarınca 4. ve daha yukarı derecedeki memurların üçlü kararname ile atanmaları zorunlu bulunmaktadır. Bu zorunluğu bilmek durumunda olan sanık Tuncay MATARACI, üçlü kararname ile gerçekleştirilemeyeceğini analadığından, yakın arkadaşı Cemil TARAKÇI'yı -Kanuna karşı hile yoluna giderek-Dereköy Gümrük Müdürlüğüne Bakan Oluru ile «vekaleten» atamış ve bu suretle görevini kötüye kullanma suçu sübuta ermiş bulunduğundan, aksi yönde oluşan çoğunluk kararına bu nedenle, karşıyım.

Üye
Selâhattin METİN

YÜCE DİVAN

Esas sayısı : 1981/2
 Karar sayısı : 1982/1
 Karar günü : 16.3.1982

KARŞIOY YAZISI

Karara ve gerekçelerine, genel olarak, katılıyorum. Katılmadığım bazı kısımları ile ek ve değişik gerekçelerimi, çok kısa ve özet olarak, belirteceğim :

I — A) Kararda I ve II numaralar altında gösterilen suçlar; birbirinden ayrı ve müstakil suçlar olmakla beraber I inci kısımdaki hurda demirlerin ithaline imkân kalmayınca II inci kısımdaki demir ithali ve rüşvet anlaşması yapılması, olgulara uygun değildir. Bu I ve II numaralardaki rüşvet olaylarının, hemen hemen aynı zamanlarda ve birbirlerine paralel olarak yürütüldüğü, kararda da belirtilen, çeşitli delillerden anlaşılmaktadır.

B) Kararın VII ve XII - A/7 bölümlerinde belirtilen, hüviyeti, sicili ve sürekli bir şekilde hizmet gereklerine aykırı davranışları, pek çok belge ile ortada olan ve bu halleri sanık Tuncay MATARACI tarafından da bilindiği mevsuk bulunan, Ali Galip KAYIRAN'ın, Haydarpaşa Gümrük Müdür Vekilliğine ilk defa getirilmesinin de I ve II numaralı rüşvet olayları ile yakinen ilgili olduğu anlaşılmaktadır.

C) Uygulamada, çeklerin üzerine keşide ve vade tarihlerinde konduğu bir olgudur. Ancak, (...)’in de: «Bugün düzenlediğimiz çeke on gün sonraki tanzim tarihini yazıyoruz. Bir ay vade, yirmi gün vade, iki ay vadeli çek verebiliyoruz. (K. 7, S. 138- 140)» dediği gibi, çeklerin üzerindeki tarihler çok zaman gerçeği ifade etmemekte ve kanun nazarında da tarihler önem taşımamaktadır. Kanuna göre çekler ibraz vadelidir. Yani üzerindeki tarihler nazara alınmadan ibraz edildiğinde karşılığının verilmesi gerekmektedir. Bu nedenleri de gözönünde tutarak ben, I numaralı suçun rüşveti için (...)’in, Ticaret Bankası Yeldeğirmeni Şubesindeki hesabına ait, numaraları en küçük olan ilk dört adet çekle otuz milyon lira verdiği kanısını taşıyorum. (602407 numaralı çekle on milyon lira, 602410 numaralı çekle beş milyon lira 602411 numaralı çekle

beş milyon lira, 602412 numaralı çeklede onmilyon lira olarak ödenen paraların I numaralı suç için ödendiği kanısındaım).

D) Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun, yalnız (...)’in değil, Tuncay MATARACI’nın da çok eski ve yakın arkadaşı olduğu, ilk önce (...)’i Ankara ve İstanbul’da arayıp görüştüğü, sonraki tarihlerde de Tuncay ve Köksal MATARACI’larla (...)’e yakınlığı daha fazla kabul edilse dahi, RAKICIOĞLU’nun, diğı çeklerin hepsini RAKICIOĞLU’nun aldığı, bir kısmını kendi hesaplarına, bir kısmını kardeşinin hesaplarına yatırıp MATARACI’nın talimatına göre başka hesaplara aktardığı kendi ifadesi, bankaların kayıtları ve diğerkanıtlarla sabit olduğuna göre; (...)’e yakınlığı daha fazla kabul edilse dahi, RAKICIOĞLU’nun, rüşvet alanında vasıtası olduğundan, Türk Ceza Kanununun 79, 226 ve 213. maddelerine göre cezalandırılması gerekirdi.

E) Sanıklar Salih Zeki RAKICIOĞLU, (...), Rahim MEYDAN, Şaban EYÜBOĞLU, Soruşturma Komisyonu ve Yüce Divanda belirli bir safhadan sonrada olsa, ikrar ve itiraflarıyla gerçeğın ortaya çıkmasına ve adaletin tecellisine yardımda bulduklarından .cezalarının Türk Ceza Kanununun 59. maddesine göre indirilmesi gerekirdi.

II — A) III ve IV numaralı suçlarda rüşvet verenler, on milyon lira ve ikimilyonyediyüzellibin lira verdiklerini ileri sürmüşlersede, onların ifade, itiraf ve ikrarlarından ancak, III numaralı suçta üçmilyonbeşyüzbin liralık IV numaralı suçta da ikimilyondörtüyüzbin liralık kısımları çek, banka kayıtları ve diğerkanıtlarla teyit ve tevsik edilebildiğinden bu miktarlardan fazlası kakkındaki hüküm kısımlarına katılmıyorum.

B) Cezada mümasalet (suça uygunluk) esastır. Bu esastan hareketle, Türk Ceza Kanununun 225. maddesinde öngörülen mütemmim ceza, alındığı veya kendisine taahhüt edildiğı sabit olan, para ve menfaatin miktarı ile oranlı, bir para cezasıdır. Halbuki mürteşiyeye vasıta olan raiş’in, aldığı veya kendisine taahhüt edildiğı sabit olmuş, para veya menfaat yoktur. Yani raiş’in kendisine sağlanan belirli ve bir somut bir menfaatin varlığı sabit değildir. Bu nedenle mürteşi hakkında konulmuş 225. maddedeki mütemmim ve sağlanacak menfaatle mütenasip para cezasının, raiş’ede uygulanması yolundaki, kararın III, IV, VI ve VII numaralarında belirtilen hüküm kısımlarını haksız ve kanunsuz buluyorum.

C) 4223 sayılı «Kahve ve Çay İnhisarı Kanunu»nun, birinci maddesindeki «çayın yurt içinde satılması devlet inhisarı altındadır»;

üçüncü maddesindeki «perakende satışlar yurdun her tarafında aynı fiyatla yapılır» açık hükümlerine aykırı olarak; 440 sayılı Kanunun 23 ve 24., 1497 sayılı Kanun'un 11/18 inci maddeleri ile Bakanlar Kurulu ve Çay Kurumu Yönetim Kuruluna tanınan yetkilerle saptanan fiyatları bir kenara iterek; o fiyatların çok üstünde bir fiyatla satılmasını, yetki ve kanun dışı bir şekilde protokola bağlayarak; sırf rüşvet alanın emrini yerine getiren; mürteşi ve raşilerin haksız ve kanunsuz menfaatlenmelerine yardım eden, bu suretle görevini ağır bir şekilde kötüye kullandıkları sabit olan Salih Zeki GÖKTÜRK ve bilhassa Şahin BALTA'ya kararın III ve IV numaralarında belirtilen suçlarından dolayı Türk Ceza Kanununun 240 mncı maddesindeki ceza miktarlarının alt sınırı aşılarak ceza verilseydi, cezada mümasalet (suça uygunluk) kuralına ve adalete daha uygun düşecekti.

III — Sanık Köksal MATARACI'nın, I ve II numaralarda belirtilen rüşvet olaylarındaki eylemleri ve bütün rüşvetlerden aldığı paraları gerek müstakil hesaplarına gerekse sanık Tuncay MATARACI ile müşterek hesaplarına yatırma ve bu hesaplardan çekip müşterek menfaatlerine harcama biçimleri; rüşvetlerin alınmasına muavenet ve müzaharetleri ile suçların ortaya çıkmaması için yaptığı çeşitli eylemler, kararın da muhtelif yerlerinde yeterince açıklanmıştır. Bu hareketleri, kanımca, Türk Ceza Kanununun, 226 ve 65 inci maddelerinin göndermede bulunduğu 213 üncü maddesine göre kendisinin cezalandırılmasını gerektirmektedir. Bu nedenle kararın VIII/F fıkrasına katılamadım.

IV — A) Sanık Tuncay MATARACI'nın :

1) «Gümrük ve inhisarlar Vekilliği Teşkilât ve Vazifeleri Hakkındaki Kanun»a 6410 sayılı Kanun'la eklenen madde hükmüne,

2) 657 sayılı «Devlet Memurları Kanunu»nun çeşitli maddelerindeki açık hükümlere,

3) Bakanlar Kurulunca 15.1.1974 gün ve 7/7734 sayılı kararla kabul edilip 29.1.1974 günlü Resmî Gazetede yayımlanan «Devlet Memurluğuna Atanacaklar İçin Zorunlu Yeterlik ve Yarışma Sınavları Genel Yönetmeliği» hükümlerine,

4) 5.1.1979 gün ve 16510 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan «Gümrük ve Tekel Bakanlığı Gümrük ve Muhafaza Kuruluşları

Memurlarının Atama, Yükselme ve Yer Değiştirme Yönetmeliği» nin çeşitli ve açık hükümlerine aykırı olarak :

5.1.1978'den 16.11.1979 tarihine kadar, Bakanlığın merkez ve taşra teşkilâtına 1972 adet yeni memur atadığı, çeşitli nakiller ve terfiler sağladığı, bu işlemlerin hemen hepsinde de suç işlemeye yönelik planlı ve programlı bir istihdam politikası güttüğü pek çok belge ve kanıtla sübuta ermiştir. Ezcümle :

a) Personel ve Eğitim Genel Müdürünün önerisi; Atama ve Seçme Komisyonunun kararı olmadan hatta bazen aksine öneri ve kararlar olmasına rağmen yalnız kendi imzası ile atama, nakil ve yükselme işlemleri yaptığı,

b) İlk kez memuriyete atananların hemen tümünün bir belediye sınavını kazandıklarını belirten belgelerle işe alındığı, bu belgelerden bir bölümünün sahte olduğu,

c) Memuriyete girişte aranması gereken belgelerin noksan veya sonradan tamamlandığı,

d) Atananların çoğunun, tahsil durumuna göre girebilecekleri derecelerin üstündeki derecelere atandıkları,

e) 18 yaşını tamamlamamış olanların memuriyete alındığı,

f) Bir kısım naklen atamalarda gümrük memurluğuna atama yapıldıktan sonra geldikleri kurumlarda atanmalarının gerçekleştirildiği,

g) Atanan bir kısım memurların sınav kazanmadan memuriyete alındıkları,

h) Naklen gelen veya teşkilât içinde naklen ve vekâleten atanan memurların kötü şöhrete ve sicile sahip oldukları,

i) İlk kez yapılan atamalarda veya nakillerde memuriyet tecrübesi olmayan bir çok kişiye atanmadan çok kısa bir zaman sonra şef, müdür muavini, müdür olarak kadro verildiği; bu görevlerin kendilerine Bakan emri, Bakan mucibi ile tebliğ edildiği,

k) Kadrosuz atamalar yapıldığı,

Belgelerle saptandığına göre, bütün bu işlemlerin «bir suç işleme kararının icrası cümlesinden olarak kanunun aynı hükmünün bir kaç defa

ihlal edilmesi» şeklinde tek bir suç sayılması kanımca olanaksızdır. Onun için bütün kanunsuzlukların ayrı ayrı üzerinde durulması; suç işleme kararlarına göre gruplandırılması ve kaç adet suç işleme kararı saptanırsa suçlunun o sayıda ceza ile cezalandırılması gerekirdi.

Kararın XII/A-1, 2, 3, 4, 5, 6 ve 7 numaralı kısımlarına da bu nedenlerle katılamadım.

B) Kararın bilhassa XII/A bölümünde de açıklandığı üzere: «Gümrük ve Tekel Bakanlığı Gümrük ve Muhafaza Kuruluşları Memurlarının atama, yükselme ve yer değiştirme yönetmeliği»nin 18 inci maddesindeki «Kara ve Demiryolu giriş-çıkış kapılarına, o yer il veya ilçe nüfusuna kayıtlı memurlar atanmazlar» hükmüne aykırı olarak ve kaçakçılığa karşı etkin önlemler alınması ve bu arada güneydeki Habur Kapısına dürüst ve namuslu personelden oluşan bir ekibin gönderilmesi için Mersin ve İskenderun Gümrükleri Başmüdürleri ve Bakanlıktaki atama ve yer değiştirme komisyonu tarafından gerekli işlemler yapılırken Bayındırlık eski Bakanı Şerafettin ELÇİ'nin, sanık Tuncay MATARACI'yı suça azmettirerek kaçakçılığın önlenmesi için elzem bulunan ekibin teşkiline mani olduğu ve bunlar yerine Habur Kapısına, içlerinde kendi akrabaları bulunan, Cizre'li Ata ELÇİ, Selman YİĞİT, İsmail SALMAN, Cemal ONURSAL, Necati ÖNÜR, İsmail DEĞER, M. Sait ÖZALP; Midyat nüfusuna kayıtlı Nizamettin ÇELEBİ, Ahmet DAĞDELEN Gündüz OĞUZ; Nusaybin'li Mehmet Ali ARAS; Silopi doğumlu Hüseyin MÜLDÜR ve yine Mardin'li Ali ŞİMŞEK isimli kişilerin atanmalarını sağlamak suretiyle, Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'nın suçuna iştirak ettiği ve böylece Türk Ceza Kanununun 64 ve 240 inci maddelerini ihlal ettiği anlaşılmaktadır.

Bu hususu belirten ifadeler şöyle özetlenebilir:

1) Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müsteşarı Teoman YAYIN : «Personel atamaları konusunda çok muhtemelen Şerafettin ELÇİ'nin de isteği olabilir. Odasına gittiğim zamanlarda gördüğüm kişilerden birisi de odur (K. 6, S. 34)».

2) Müsteşar Yardımcısı Metin YAVUZ : «Habur Kapısında o zamanki Bayındırlık Bakanı Şerafettin ELÇİ'nin de etkili olduğuna, hatta bir kaç defa Tuncay Beyin yanında iken Şerafettin ELÇİ'nin gelip Habur ile ilgili taleplerde bulunduğuna muttali olmuştum (K. 2, S. 131 -132)».

3) İskenderun Gümrükleri Başmüdürü Yunus Nadi KURAL: «Habur Kapısının bütün tayinleri zannediyorum Şerafettin ELÇİ'nin tazyiki ile yapılıyordu».

4) Tanık Necati SÖYLER'de detaylı bir şekilde açıklama yaparak birçok kişinin, Şerafettin ELÇİ'nin aracılığıyla Habur Gümrük Kapısına tayin edildiğini belirtmiş ve «Tabir ÖKTEM, Şerafettin Beye yaptırmıştır. Siyasi yönden, partililik yönden bir bağlantı sorunu olabilir veya daha başka.....(K. 4, S. 326)».

5) Sanık Tuncay MATARACI: «Şerafettin ELÇİ benden bir kaç atama için ricada bulunmuştu. Bana bir iki tayin oraya yaptırdı (K. 1, S. 89)».

6) Bizzat Şerafettin ELÇİ (yukarıda isimleri yazılanları tanıyıp tanımadığı kendisine sorulduğunda) : «Bu kişileri tanırım. Çünkü bizim oralı bunlar. Bunlardan Ata ELÇİ, Selman YİĞİT, İsmail SALMAN, Cemal ONURSAL benim ricalarım üzerine tayin edilmiştir.»

Demişlerdir.

Başlıca bu nedenlerle Şerafettin ELÇİ'nin, müstakil bir milletvekili ve aynı kabinede bakan olarak etkinliğini de gözönünde tutup hakkındaki, kararın XII-C fıkrasında belirtilen, beraata katılmıyorum.

V — A) Kararın XIII -A/1 fıkrasında belirtildiği üzere, Kanun ve Yönetmelik hükümlerine aykırı olarak sanık Tuncay MATARACI, CEMİL TARAKÇI isimli arkadaşını, sınavsız, Personel ve Eğitim Genel Müdürünün önerisi ve atama ve yer değiştirme komisyonunun kararı olmadan ilk defa 14.4.1978 tarihinde İstanbul Gümrüklerine memur adayı olarak atamış; adaylık süresi dolmadan Trakya'ya nakletmiş; uzun süreler başarılı hizmetlerden sonra ve ancak üçlü kararname ile atanılabilecek müdür yardımcılığım tedvir ile görevlendirmiş; daha sonra da müktesebi 9 uncu derecede iken 7 inci dereceye yükseltmiş; Danıştay'm asilde bulunması gereken niteliklerin vekilde de aranması gerektiği yolundaki kararını Başbakanlığın benimseyip buna göre işlem yapılmasını tebliğ etmesine rağmen, 5.4.1979 tarihinde Dereköy Gümrük Müdür Yardımcılığına vekâleten atamıştır. Cemil TARAKÇI, bu görevde iken kısa bir zaman sonra 17.5.1979 tarihinde görevindeki yolsuzlukları nedeniyle tutuklanmıştır.

B) Bu atama, nakil ve yükseltme işlemlerindeki görevi kötüye kullanmada mevsuk ve müdellel olduğundan beraat kararma katılamıyorum.440 ve 1497 sayılı Kanunlara göre bir çok bakımlardan özerk bir kuruluş olan Çay Kurumunun, Gümrük ve Tekel Bakanlığı ile resmî ve hukukî bağlantıları ve yetkilileri sınırlandırılmış; kamu İktisadî teşekküllerine alınacak işçilerin vasıfları, işe alınma koşulları, bunların yapacakları görevler ve özellikle geçici işçi statüsünde bulunanların yapacakları işler yasalarla, yönetmelik ve tüzük hükümleri ile hukukî ve objektif kurallara bağlanmıştır. Buna rağmen Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI, DURSUN ALİ ÇIRAKOĞLU isimli, ilkokulu dışarıdan bitirmiş hemşehrisini önce Çay Kurumuna bağlı Çay Paketleme Fabrikasına 1.4.1978 tarihinde geçici işçi olarak aldırması; bu kadroda gözükererek ve bir gün bile çalışmadan, Bakanın aynı günlü ikinci bir emri ile Bakanlıkta görevlendirilmesi sağlanmıştır.

Hiçbir mevzuatla bağdaşmayan bu hileli ve muvazaalı davranışa ek olarak, «adı geçen işçiye Bakanlıkta görevi müddetince günde üç saat fazla mesai verilmesi, bayram günleri ile genel tatil günlerinde de çalışıyor şeklinde gösterilerek tahakkuk yapılması» hususu bizzat Bakan tarafından yazılı olarak Çay Kurumu Genel Müdürlüğüne emredilmiştir (K. 22, S. 472-489). Ayrıca birinci derecedeki bir memurun, hatta bir müsteşarın imkânlarından bile fazla olarak, Bakan sıfatı ile yurt içi ve yurt dışına yaptığı seyahatlere iştirak ettirerek uçak bileti üzerinden, yalnızca seyahat masrafı için Dursun Ali ÇIRAKOĞLU'na 109.497 lira ödeme yaptırmıştır.

Bu eylemleri ile de kanımca Türk Ceza Kanununun 240 inci madesini ihlal etmiştir (Kararın XIII-A/5 inci fıkrasına da katılamadım).

C) Kadrosu ve görevi Petrol Ofisi Genel Müdürlüğünde olan, Gülay ALIŞ isimli bir memuriyeyi, kuruluş yönünden yasal olmayan, hizmet gerekleri yönünden de herhangi bir ihtiyaç ve zorunluluk bulunmamasına rağmen, tamamen özel nedenlere ve ilişkilere bağlı olarak Gümrük ve Tekel Bakanlığı Özel Kaleminde istihdam ettiği, bu fiili durumu daha sonraki tarihlerde yapılan yazışmalarda resmi bir hüviyete sokmak istediği sabit olan sanık Tuncay MATARACI'nın bu suçundan dolayı da Türk Ceza Kanununun 240 inci maddesine göre cezalandırılması gerekirdi (Kararın XIII - A/6 inci fıkrasınada katılamıyorum).

VI— Kararın XIII - A/7 ve D fıkralarına karşı muhalefetime gelince:

A) İzmir Yaprak Tütün Bakım ve İşleme Evi Kompleksi, 1976 yılında Bakım Evi (76C030010) ve İşleme Evi (76C030020) adı ile iki kısımda ele alınmış ise de 1977 yılında bu iki kısım birleştirilmiş ve kompleksin idare binaları, ihata duvarları, lojmanları ve bekçi kulübesinin yapım işleri 20.1.1977 gün ve 135 sayılı Müdürlük Kurulu Kararı ile Aydemir GÖKKAYA'ya ihale edilmiştir.

Kompleksin, birinci ihale dışında kalan, inşaatına ait etüt ve projeler, teknik elemanlarca ve ilgili ihtisas birimlerince yeniden gözden geçirilmiş; Devlet Planlama Teşkilatının da inceleme ve onayından sonra, Tekel İdaresi Yatırım ve Uygulama Genel Müdürlüğünün teklifi üzerine Müdürlük Kurulunca 724 milyon lira üzerinden ihaleye çıkarılması 8.8.1978 gün ve 1627 sayılı ile kabul edilmiştir. Bu duruma göre tamamen teknik ve bir ihtisas konusu olan bu işe, politik bir makamı işgal etmekte bulunan Bakanın müdahalesini meşru bir gerekçeye dayandırmak mümkün değildir.

Genel Müdür Orhan ÖZET, Genel Müdür Başyardımcısı Kerim DEMİREL, Yatırım Uygulama Grubu Müdürü Tanel KURUL, Yatırım Uygulama inşaat Müdürü Tarhan ÖZGÖKMEN'in ifadelerinden anlaşılacağı üzere (K. 2, S. 346 - 356 ve K. 3, S. 184 - 220) sanık Bakan Tuncay MATARACI'nın sürekli ve ısrarlı isteği ve baskısı neticesinde, Müdürlük Kurulu, aldığı ilk kararını bir hafta sonra 15.8.1978 gün ve 1652 sayılı yeni bir kararla değiştirmek ve kompleks inşaatını, Bakım Evi ve İşleme Evi olarak değil, Bakım ve İşleme Evlerinin her ikisinin bazı kısımlarını sun i bir şekilde ayırmak ve bir bölümünü ihale dışı bırakmak mecburiyetinde kalmıştır.

Bu suretle; Sanık Bakanın Milletvekili olmadan da 11.2.1977 tarihinde kendisinden 25.000 lira aldığı, çok yakın ve samimi ilişkileri bulunduğu, demir ihalatçısı (...)’den aldığı rüşvet paralarından 25 milyon lirasını kendisine verdiği, onun da hesaplarına karıştırıp gizlediği ve Yıldız Tuğla ve Seramik Sanayii A.Ş. nin işlerinde kullandığı, banka kayıtları, çekler ve diğer kanıtlarla sabit olan, sanık Ali YILDIZ, ihaleye girebilmiş ve kompleksin inşaat işini yüklenmiştir. (Sanık Ali YILDIZ, elindeki müteahhitlik karnesi 560 milyon liralık olduğu için —ki bu karnesinde daha sonra, gerçek dışı belgeler ibraz edilerek alındığından

Bayındırlık Bakanlığınca iptal edildiği anlaşılmaktadır— kompleks inşaatı bölünmeseydi ihaleye katılannacaktı).

B) Sanık Ali YILDIZ, ihaleden sonra da işe zamanında başlayıp inşaatı yürütmemiş; buna rağmen açıp doldurduğu temel kazısı ve imlası için ihale bedelinin yarısını aldıktan sonra 14.3.1980 gününde 8/505 sayılı kararname çıkınca işi tasfiye etmiştir.

C) Kontrol Mühendislerinin Değiştirilmesi Olayı :

23.11.1978 tarihinde bu inşaatın Kontrol Başmühendisliğine Yılmaz İNKAYA, Kontrol Mühendisliğine Tuncay KARANACAK getirildiği halde, aradan 20 gün geçmeden Yılmaz İNKAYA işin başından alınmış, 12.12.1978 tarihinde Tuncay KARANACAK Başmühendisliğe, müteahhit Ali YILDIZ'm hemşehrısı ve onun şantiye şefi gibi çalıştığı anlaşılan Tevfik ATASELİM'de Kontrol Mühendisliğine getirilmiştir. Bir ay sonra 12.1.1979 tarihinde Tuncay KARANACAK'da işin başından alınarak, bu tarihten itibaren fiilen (nitekim 15.2.1979 tarihli bir yazıya Başmühendis olarak Tevfik ATASELİM imza atıyor), 6.4.1979 tarihinden itibaren de hem fiilen ve hem de hukuken Tevfik ATASELİM Başmühendis ve Kontrol Mühendisi olarak çalıştırılmış. Ancak, Tuncay MATARACI'nın Bakanlıktan ayrılmasından sonra 5.12.1979 tarihinde Tevfik ATASELİM işin başından uzaklaştırılarak tekrar Tuncay KARANACAK inşaatın kontrolü ile görevlendirilmiştir.

Bu değişikliklerin de sanık Tuncay MATARACI'nın ısrarlı isteği, baskı ve müdahalesiyle vuku bulduğu tanıkların açık ve detaylı olarak yaptıkları beyanlardan anlaşılmaktadır: Mevzuat ve şartname esaslarının uygulanmasını titizlikle takip ettiği anlaşılan Yılmaz İNKAYA daha işin ihaleye çıkarıldığında bir «yer gösterme belgesi» dolayısıyla Ali YILDIZ'm kendisini «tarttığım, denediğini, aksi» görüp beğenmediğini bildirmektedir.

Tekel Genel Müdürü Orhan ÖZET, sanık Tuncay MATARACI'nın: «Kötü muamele yapılıyor. Zamanında istihkak ödenmiyor... zorluklar çıkarılıyor gerekçesiyle Kontrol Mühendislerinin değiştirilmesini istedi... Tevfik ATASELİM'in ismini Bakan verdi müteaddit defa tayinini söyledi» demektedir.

Tanzel KURUL : «Tuncay MATARACI Tevik ATASELİM'i tavsiye etti. Sözleşme daha Sayıştay'da tescil edilmeden Yılmaz İNKAYA'nın değiştirilmesini söyledi.»

Turan ÖZGÖKMEN'de : «Yılmaz İNKAYA'nın alınması Bakanlıktan talep edildi» beyanında bulunmaktadır (K. 2, S. 346-356, K. 3. S. 145-220, K. 5, S. 320-322 ve adı geçen tanıkların Yüce Divandaki 13.8.1981 ve 8.9.1981 günlü ifade tutanakları).

D) Ali YILDIZ ve Tevfik ATASELİM'in düzenlediği gerçek dışı hakediş raporları:

Tekel Genel Müdürlüğü Müfettişi Ahmet BIÇAKÇI'nın 1.7.1980 gün ve 44 sayılı raporu ve eki belgelerden :

1) inşaat Yüksek Mühendisi Doğan GENÇOĞLU, inşaat Mühendisi Gündoğan SEZGİN, inşaat Yüksek Teknikeri Ahmet ÖZTÜRK'ün bilirkişi olarak düzenledikleri 11.5.1980 günlü rapora göre : Tekel Genel Müdürlüğünün 16.4.1979 gün ve 37089 numaralı yazısında müteahhitlikçe düzenlenip idareye verilmesi gerektiği bildirilen «vaziyet planı ve diğer projelerin tanzim edilerek idaremize verilmesi ve bu projeler idaremizce tasdik edilinceye kadar da inşaat sahasında hafriyat ve hiçbir imalat yapılmaması» hususu açıkça emredildiği halde Tevfik ATASELİM «tasdikli kazı planının şantiyeye gelmesini beklemeden» 248128 m³ kazı yaptırmıştır ki bunun 124733 m³'imün tasdikli kazı planı dışında kaldığı saptanmıştır (Bedeli 22.456.139,89 lira etmiş 6 6.1979'da düzenlenen 3 numaralı hakedişle ödenmiştir).

2) Şantive defterinde, inşaat mahalline getirilen kum ve çakıl miktarının 475 m³ görüldüğü; 11.5.1980 günlü rapora göre de

10.5.1980 tarihine kadar inşaat mahalline ancak 2500 m³ kum ve çakıl getirildiği; buna mukabil hakedişlerde (bilhassa Haziran ve Eylül 1979 aylarında düzenlenen 3 ve 5 numaralı hakedişlerde) Tevfik ATASELİM'in 150.000 m³ kum ve çakılın Turgutlu'dan temin edildiğini belirterek, bunun için 6.000.000 lira temin bedeli, 35.539.500 lira da nakliye bedeli olarak tahakkuk ettirip ödettiği saptanmıştır.

3) 10.5.1980 tarihine kadar dahi demırsız beton hiç yapılmadığı halde Tevfik ATASELİM düzenlediği hakedişlerde 300 m³, 250 dozlu, demirsız beton yapıldığını belirterek haksız olarak 203.667 lira bedelin ödenmesine sebep olmuştur.

4) Müfettiş Ahmet BIÇAKCI'nın isteği üzerine görevlendirilen Ege Üniversitesi Yerbilimleri Fakültesi elemanlarından Doç Dr. Yılmaz

SAVAŞCI, Dr. Jeolog Rezzan BİRİSOY, Dr. Jeolog Hüseyin YILMAZ'ın bilirkişi olarak, gerek inşaat mahallinde gerekse laboratuvarlarda yaptıkları inceleme ve tahliller sonunda düzenledikleri ve Yerbilimleri Fakültesi Dekanlığının 6.3.1980 gün ve 690 sayılı yazısına ekli raporda : «İzmir Y.T.B. işletme inşaatı şantiyelerinde bulunan dolgu malzemesinden, Turgutlu ve Işıklar Malzemesinin toplam oranı % 10'u geçmez» denmiş olduğu halde Kontrol Mühendisi Tefik ATASELİM'in düzenlediği, bilhassa 3 ve 5 numaralı hakedişlerde 180.000 m³ olarak gösterilen bu dolgu malzemesinin 170.000 m³'ünün Turgutlu'dan (70 km. mesafeden) getirildiği, ancak 10.000m³'ünün Menemen'den (22 km. mesafeden) taşındığı, bu suretle her m³ dolgu malzemesinin nakliyesi için 102,87 lira yerine 236,82 lira ödendiği, toplam olarak ödenen 41.306.800 liradan yarısından fazlasının gerçek dışı bir şekilde hakedişlere dahil edile rek ödendiği saptanmıştır.

5) Sanık Ali YILDIZ, Yüce Divanda görülen, Sosyal Güvenlik eski Bakanı Hilmi İŞGÜZAR'la ilgili davada da, 13.4.1982 gün ve E. 1981/1, K. 1982/2 sayılı kararla, rüşvet vermek ve görevi kötüye kullanmaya iştirakten mahkum olmuştur. O dava dolayısıyla dinlenen tanıklar (şoförler), S.S.K. Eşrefpaşa Hastanesi yeri hafriyatından çıkarılanların bir kısmım, bu Y.T.B. işletme inşaatı yerine imlâ için, getirdiklerini söylemişlerdir. (Halbuki Eşrefpaşa'daki hafriyat artıklarını 47 km. uzaklıktaki Torbalıya taşıyıp attığını belirterek bunun için 50358013 lira istihkakta S.S.K.ndan aldığı mevsuktur).

E) Milli Güvenlik Konseyince kabul edilen Soruşturma Kurulu Raporunda da belirtildiği üzere : «Tuncay MATARACI, İzmir Yaprak Tütün Bakım ve İşleme Evi Kompleksi ihalesini iki kısma böldürerek Ali YILDIZ'in ihaleye girmesini sağlamış ve ayrıca Kontrol Mühendislerini değiştirerek karşılığında Ali YILDIZ'm şirketlerine gayriresmî ortak olmak şeklinde menfaatler elde etmiştir. Sağladığı menfaatlerin rüşvet suçu yönünden, bir unsur olarak, kesin miktarı belirlenemediği içindir ki, aslında bir rüşvet anlaşmasının uygulanması şeklinde tezahür eden bu eylemi, memuriyet görevini kötüye kullanma gibi daha alt düzeydeki bir suç olarak kabul etmek zorunluğu doğmuştur.» (Kendisinin Türk Ceza Kanununun 240 mcı maddesine göre cezalandırılması gerekirdi).

F) Sanık Ali YILDIZ'da, memuriyet görevini kötüye kullanması için Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'vı azmettirdiği ve bu konuda onunla iştirak halinde bulunduğu, gerek aralarındaki

ilişkilerden gerekse olayın niteliği ve cereyan şekliinden anlaşılma ile kendisinin Türk Ceza Kanununun 64 üncü maddesi yolu ile aynı Kanunun 240 inci maddesine göre cezalandırılması gerekirdi.

VII — Zapt ve müsadere hakkında, Türk Ceza Kanununun, 36 inci maddesindeki genel hükme rağmen, 225 inci maddesine de özel bir müsadere hükmü konulmuştur.

225 inci maddenin ikinci fıkrası : «Muhik olmayan bir menfaate hizmet emeliyle» verilen rüşveti (kimin eline geçmiş olursa olsun), raşinin (rüşvet verenin) mülkiyetinde (sahipliğinde) görmektedir. Medeni Hukuk ve Borçlar Hukuku da bir İktisadî kıymet, gayri meşru bir şekilde ele geçirildiğinde, iktisap edilmiş saymaz (lulcata ve zamanaşımı ile iktisap hükümleri ve Borçlar Kanununun 65 inci maddesindeki haller hariç). O iktisadi kıymet, gayri meşru bir şekilde kimin eline ve hesabına geçerse geçsin onun aynî ve mülkiyeti (sahipliği), onu meşru bir şekilde iktisap etmiş olanda kalır. Ancak, rüşvet olarak verileni, meşru bir şekilde ve hüsniniyetle ele geçirmiş; dolayısıyla onun aynîni ve mülkiyetini (sahipliğini) de iktisap etmiş olanlarda bulunabilir. O hallerde rüşvet verilenin aynî ve mülkiyeti (sahipliği) değil, onun karşılığı olarak alınan, rüşvet yerine kaim olur. Aynî ve mülkiyeti, değiştirilmiş olarak dahi, mürteşi, raiş ve diğer gayri meşru araçlara geçmesi mümkün olmayan; onlardan, zilyetliği, vazulliyetliği v.s. ninde muhakkak suretle geri alınması gereken rüşvetin, aynîni, malikiyetini ve zilyetliğini raşide (rüşvet verende) bırakmayıda, Türk Ceza Kanununun 225 inci maddesi, yerinde, uygun ve adil bulmadığından, müsadere edilmesini öngörmüştür. Bu nedenle :

B) A) Sanık Tuncay MATARACI'nın rüşvet olarak aldığı paralardan 25 milyon lirası sanık Ali YILDIZ'a geçtiği, tanıklar, çekler, banka kayıtları, diğer sanıkların beyanları ve nihayet Yüce Divanda ikrar ve itiraf etmek mecburiyetinde kalan Ali YILDIZ'm beyanları ile sabit olmuştur. Ali YILDIZ'ın, bu paraları gayri meşru bir şekilde; kurduğu şirketlerin hesaplarına karıştırıp gizlediği, kullandığı da sübuta erdiğiinden, kararın VIII/B maddesinde belirtildiği üzere, kendisi hapis cezasına mahkum edilmiştir. Bu rüşvet paralarını aldığı, belgelerle mevsub olmasına mukabil geri verdiğiine dair kendisinin ifadesinden başka en küçük bir delil bulunamadığı; aksine paranın geri verilmediğine dair tanık ifadeleri bulun duğu gibi olayların akışıda paranın geri verilmediğini gösterdiğiinden Ali YILDIZ'daki bu 25 milyon liralık rüşvetin de müsadereye tabi tutulması

Esas sayısı : 1981/2
Karar sayısı : 1982/1

777

gerekirdi (Kararın XV/C fıkrasında katılmıyorum).A yını düşüncelerle, sanık Şaban EYÜBOĞLU'nun uhdesinde kaldığı anlaşılan, 12.725.000 lira rüşvet parasından yalnız 2.620.000 lirasının müsaderesine karar verilmesini de yeterli bulmuyorum.

C) Yine aynı düşünce ve gerekçelerle öteki sanıklardan, uhdelerinde kaldığı sabit olan, rüşvet paralarının müsadere edilmemesini de kanuna, hakka ve adalete uygun görmediğimden kararın XV/E fıkrasına da katılamadım.

VIII — SONUÇ : Başlıcalarını, çok kısa olarak, yukarıda yazdığım nedenlerle, kararın bazı kısımlarına ek ve değişik gerekçelerle katılıyorum; bazı kısımlarına da karşıyım.

Üye

Muammer TURAN

YÜCE DİVAN

Esas sayısı : 1981/2
 Karar sayısı : 1982/1
 Karar günü : 16.3.1982

KARŞIOY YAZISI

1 — 9.7.1961 tarihli ve 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 147 nci maddesinde, Anayasa Mahkemesi'nin, Bakanlar Kurulu Üyelerini, «görevleriyle ilgili suçlardan dolayı» Yüce Divan sıfatıyla yargılayacağı belirtilmiştir.

Tuncay MATARACI'nın, Amerika'da bulunduğu sırada satın aldığı silâhları, gelirken Türkiye'ye getirmesi göreviyle ilgili bir suç değildir. Sanığın, bu silâhları yurda sokarken, Bakanlık göreviyle ilgili herhangi bir işlem yaptığı, herhangi bir memura bu konuda emir veya talimat verdiği kanıtlanmamış, hattâ ileriye sürülmemiştir. Böyle olunca, Tuncay MATARACI'nın işlediği suç, Bakanlık göreviyle ilgili olmayıp, yurda kaçak silâh getiren herhangi bir vatandaşın (özellikle, diplomatik pasaport taşıdığı için gümrüklerde kolaylık gören herhangi bir Devlet adamının) işleyebileceği suçlardandır.

Bu sebeple, Sanığın, yurda kaçak silâh sokmaktan dolayı, /üce Divan'da değil, ilgili mahkemede yargılanması gerektiği kanaatındayım.

2— Tuncay MATARACI'nın, hemşehrisi Dursun Ali ÇIRAKOĞLU'nu, kanun, tüzük ve yönetmeliklerde yazılı usullere riayet etmeden, Çay Kurumu'na bağlı Çay Paketleme Fabrikası'nda geçici işçi olarak işe aldırıldığı; aynı gün, ikinci bir emirle, kendisinin Bakanlık'ta görevlendirilmesini sağladığı, Bakanlık'taki görevi süresince günde üç saat fazla çalışma yapıyor ve bayram ve genel tatil günlerinde çalışıyor gösterilerek bunlarla ilgili ek ücretlerden faydalandırılması için Çay Kurumu Genel Müdürlüğü'ne emir verdiği, Bakan sıfatı ile yaptığı yurt içi ve yurt dışı seyahatlara adigeçeni iştirak ettirip, kendisine, seyahat masrafı olarak büyük meblâğlara varan ödemeler yaptırdığı; bu suretle, adigeçen hemşehrisini himaye maksadıyla görevini kötüye kullandığı, dosya münderecatına ve toplanan delillere göre sabit olduğundan, Sanığın Türk Ceza Kanun'unun 240 mıcı maddesine göre cezalandırılması gerektiği kanaatındayım.

3 — Türk Ceza Kanunu'nun 225 inci maddesinin ikinci fıkrasında «Muhik olmayan bir menfaate hizmet emeliyle rüşvet veren kimlerin mahkûm olacakları cezalardan başka vermiş oldukları rüşvetin müsaderesine de hükmolunur» denilmektedir

Tuncay MATARACI'ya «muhik olmayan» sebeplerle rüşvet verildiği yapılan yargılama sonunda sübuta ermiş, rüşvet alan Tuncay MATARACI ile kendisine rüşvet verenlerin mahkûmiyetlerine hükmedilmiştir.

Sanık Ali YILDIZ'ırı bu rüşvet paralarından yirmibeş milyon liralık bir kısmını ticarî hesapları içinde gizlediği de sabit görülerek, Türk Ceza Kanunu'nun 296. Maddesi'ne göre cezalandırılmasına karar verilmiştir. Duruşmaların devamı sırasında, Yüce Divan kararıyla üzerine tedbir konulan bu yirmibeş milyon liranın «ele geçmediği» nin kabulüne imkân görmüyorum. Para, Türk Ceza Kanunu'nun 36. maddesi'nde yazılı suç âletleri v.s. gibi aynıyle değil, misliyle de ele geçirilmiş olabilir. Sanık Ali YILDIZ'm yirmibeş milyon liraya karşılık ibraz ettiği aynı değerdeki teminat mektubu üzerine tedbir konulmuş olması, haklı olmayan bir sebeple verilmiş bulunan rüşvet parasından bir kısmının ele geçirildiğinin açık bir delilidir.

Bu itibarla, sanık Ali YILDIZ'm, üzerine tedbir konulmuş bulunan yirmibeş milyon liralık banka teminat mektubu karşılığının müsaderesine karar verilmesi gerektiğinden, bu teminat mektubunun serbest bırakılarak tedbirin kaldırılması yolundaki karara katılmıyorum.

4 — Yukarıda açıkladığım gerekçelerle, Şaban EYÜBOĞLU'nun uhdesinde kaldığı anlaşılan rüşvet parasının tamamı ile öteki sanıkların uhdelerinde kaldığı sabit olan rüşvet paralarının müsaderesine karar verilmesi ve sanıkların mal varlıkları üzerine konulmuş olan tedbirin, ödeme gerçekleşinceye kadar devam ettirilmesi lâzım geldiğini düşündüğümden, Yüce Divan kararının bu düşünceme ters düşen bölümlerine de katılmıyorum.

Üye
Mehmet ÇINARLI

YÜCE DİVAN

Esas sayısı : 1981/2
 Karar sayısı : 1982/1
 Karar günü : 16.3.1982

KARŞIOY YAZISI

1 — Gümrük ve Tekel eski Bakanı Tuncay MATARACI'nın Çay Kurumu'na çay kutusu imalatını üstlenmiş olan Rahim MEYDAN dan rüşvet olarak aldığı on milyon lira ile demir ithalatçısı (...)’den aldığı rüşvetin kırkyedi milyon beşyüzbin liralık kısmını, kendi adına açtığı banka hesaplarında gizlemek ve aldığı talimata göre başkalarına intikal ettirmek suretiyle adı geçenin bunlardan istifadesini temin ve hükümetçe yapılacak soruşturmayı yanlış yola sevkettiği sabit görülerek Türk Ceza Kanunu'nun 296. maddesine göre cezalandırılan Halil İbrahim DEMİR'in, Bakan tarafından kendisine verilen para ve çeklerin, verildikleri tarihte bunların iki ayrı rüşvet suçu ürünü olduğunu bildiği hususunda yeterli ve inandırıcı delil yoktur. Bu itibarla; hükmolunan cezanın Türk Ceza Kanunu'nun 80. maddesi gereğince artırılmasına,

2 — (...)’in babası tarafından 1975 yılında getirtilen ve tarife pozisyonuna uyumsuzluğu nedeniyle ithaline izin verilmeyerek Haydarpaşa liman sahasında tutulan ve daha sonra idarece tasfiyesi kararlaştırılmış bulunan yaklaşık 2.000 ton demirin, hurda adı altında gümrükten çekilmesini temin için Tuncay MATARACI tarafından (...)’den alınan ve Yüce Divanca sübuta kabul olunan otuz milyon liralık rüşvet olayında, sanık Köksal MATARACI'nın, ağabeyine yapılan rüşvet teklifi ve onun talimat üzerine, rüşvet veren (...) ve aracısı Salih Zeki RAKICIOĞLU ile buluşup görüşerek anlaşmaya varılmasını sağlamak, rüşvetin bir kısmını bizzat almak suretiyle rüşvet alanın aracı olarak olaya karıştığı yeterli ve inandırıcı delillerle sabit ve fiili Türk Ceza Kanunu'nun 226 inci maddesi delaletiyle aynı 213/2 ve 65 inci maddelerine mümas iken, adı geçenin Türk Ceza Kanunu nun 296 inci maddesine göre cezalandırılmasına,

Karşıyım.

Üye
Mahmut C. CUHRUK

YÜCE DİVAN

Esas sayısı : 1981/2
 Karar sayısı : 1982/1
 Karar günü : 16.3.1982

KARŞIOY YAZISI

16.3.1982günlü, Esas : 1981/2 ve Karar : 1982/1 sayılı Karar'm azınlıkta kaldığım bölümlerine ilişkin karşıoylarımlın gerekçeleri aşağıda belirtilmiştir :

1 — TCK.'nun 4055 sayılı Yasayla değişik 80. maddesinin açık ifadesine göre; «Bir suç işlemek kararının icrası cümlesinden olarak kanunun aynı hükmünün birkaç defa ihlâl edilmesi, muhtelif zamanlarda vâki olsa bile» bir suç sayılmaktadır.

Yasanın aynı hükmünün birden fazla ihlâli biçiminde beliren eylemler, bir suç işlemek kararma bağılı olarak gerçekleştiği takdirde, anılan maddenin buyurucu hükmü gereği olarak, «bir suç» un oluştuğu kabul edilecek ve bu suçtan dolayı verilecek ceza «altıda birden yarıya kadar» arttırılacaktır.

TCK'nun 80. maddesinin 4055 sayılı Yasayla değiştirilmesinden önce, madde metninde, müteselsil suçun manevi ögesi olarak «aynı kasdı cürmi» den söz edilmiş olmasına rağmen, yapılan değişiklikle bu öge «bir suç işlemek kararı»na dönüştürülmüş, maddi unsuru belirleyen «kanunun aynı hükmünün birkaç defa ihlâl edilmesi» biçimindeki ibare ise aynen muhafaza edilmiştir.

Bu durumda; «kanunun aynı hükmünü» ihlâl eden eylemlerin birbirinden ayrı ve bağımsız olarak tekevvün etmesi ve her eylemin başbaşa bir suçu oluşturması gerektiğinde kuşku yoktur. Her biri ayrı «kasdı cürmi» den kaynaklandığı halde, bu oluşumda tek olan, aynı olan, işlenen suçları birleştirip bütünleştiren ve «bir suç» sayılmasını gerektiren etken, aynı suçu defaatle işlemeye yönelik genel iradenin, niyetin ifadesi mesabesindeki «suç işleme kararı»dır ve bu karardaki birliktir, bütünlüktür.

Dosya içeriğine göre :

1975 yılından beri Haydarpaşa Gümrüğünde bekleyen ve Yurda sokulması yasalara uygun olmadığından ithaline müsaade edilmeyen yaklaşık ikibin ton demirin «hurda adı altında» çekilmesini temin için otuzmilyon lira rüşvet aldığı sabit olan sanık Tuncay MATARACI ile;

Söz konusu demirlerin Yurda sokulmasını sağlaması karşılığında Tuncay MATARACI'ya otuzmilyon lira rüşvet verdiği sübuta eren sanık (...)’in ve;

Bu olayda, Tuncay MATARACI ile (...) arasında yapılan rüşvet anlaşmasında (...)’in aracısı olduğu sabit olan sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU’nun, daha sonra;

Aynı yasa hükmünü «birkaç defa» ihlâl etmek amacıyla Önceden oluşturulup uygulama alanına aktarılan «bir suç işlemek kararı» çerçevesinde, bu kez, sanık (...) tarafından Yurtdışından getirilecek demirlerin Yurda sokulmasında kolaylık sağlanması için nitelikçe aynı suçları ikinci defa işledikleri anlaşılmaktadır.

Bu durumda, demir ithalâtçısı olan sanık (...)’in Yurtdışından getireceği demirlerin Yurda sokulmasında her türlü kolaylığın gösterilmesi karşılığında toplam olarak seksendörtmilyonbeşyüzbin lira rüşvet aldığı sabit olan sanık Tuncay MATARACI ile;

Sözü edilen demirlerin Yurda sokulması için Tuncay MATARACI’ya toplam olarak seksendörtmilyonbeşyüzbin lira rüşvet verdiği sübuta eren sanık (...)’in ve;

Bu olaya da (...)’in aracısı sıfatıyla katıldığı sabit olan sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU’nun;

Her iki rüşvet olayı nedeniyle ortaya çıkan, «ayrı kasdı cürmî» lere bağlı ikişer eylemi mevcut olduğu halde, bu eylemlerin, «bir suç işlemek kararının icrası cümlesinden olarak» kanunun aynı hükmünü ikişer kez ihlâl etmiş bulunmaları karşısında «bir suç» sayılmaları gerekmektedir.,

3.4.1975 günlü ithal müsaadesi gereğince 1975 yılı içinde sanık (...)’in babası (...) tarafından Batı Almanya’dan getirilen ve ithali yasalara uygun olmadığı için çekilemeyen, bu nedenle Haydarpaşa Limanında bekletilmekte olan ve tasfiyesi zorunlu bulunan 1.999.385 Kg. demirin kurtarılması konusunda Salih Zeki RAKICIOĞLU’dan yardım isteyen sanık (...)’in :

«Mesele 1975 senesinde gelen hurda ile başlamıştır... Tuncay MATARACI, o tarihte, hurda olan malların verilmesi diye Haydarpaşa Gümrüğüne yazı yazdı... Bu iş olmayınca başka ithalât yapmamız söz konusu oldu. Bu da hurda ithalâttır. 73.03 pozisyonuyla yapacağımız ithalâttır...» biçimindeki ifadesi (K. 6, S. 316- 339);

Durumu Tuncay MATARACI'ya intikal ettiren ve ondan olumlu cevap alan sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun :

«...(...)’la İstanbul’a geldiğinde görüştim. Kendisi de konuyu bana tekrarlayarak, (MATARACI’dan rica etsek de bize yardımcı olsa) şeklinde teklifte bulundu... Bu vesileyle MATARACI’ya durumu intikal ettirdik. O da (tamam, bakalım) dedi. Yazılar yazıldı... (Hurda işi tamamdır) dedi... Birkaç gün daha bekledik... Geliş ve gidişinde, (Ne oldu bizim iş, ne oldu hurda işi) diye devamlı bizi baskı altına soktu. Ben de hurda işinin olmadığını söyledim. (Nasıl olur? olmaz öyle şey. Hurda işi tamamdır, bitmiştir, biz işimize bakalım dedi)... (...)’a sorduğumda (Hurda işini halledemedik, olmadı) şeklinde bana malûmat verdi... Bunun üzerine MATARACI ile muhatap olduk. O zaman MATARACI bize (Bırakın ne hurda işi, buradaki hurdadan ne olur, başka demir memir getirin de para kazanalım. Bu fırsat bir daha ele geçmez) dedi... (...) da, (bende olan permiler çoktur. Senin de muhitin vardır. Permi toplayalım ve dışarıdan demir ithal edelim) dedi... Bunun üzerine konunun Tuncay MATARACI ile ilgisinin ne olduğunu sordum, bana, (çok eskiden beri Gümrükte bana taktılar, güçlük çıkartılıyor, Gümrükte muamelelerin rahat ikmal için MATARACI bize yardımcı olsun) dedi. Bunu MATARACI’ya aktardık. O da kabul etti... MATARACI bize, (...)’ın beyanına göre, üstünlük tanıyacak ve buradaki Müdür’e, İzmit’teki, Derince’deki Müdüre söyleyecek ve muamelelerimizi rahat yapacaktık. Bizim söylediklerimizi MATARACI kabul etti...» şeklindeki sözleri (K. 6, S. 166- 193);

Sanık Tuncay MATARACI’nın, demir ithalâtında, (...)’in işlerine yardımcı olması hususunda İzmit Gümrükleri Başmüdürü Erdinç ÖZERMAN’a telefon ederek talimat vermesi, bilâhare Başmüdürü İstanbul’a Tarabya Otelindeki özel dairesine ve Ankara’ya Bakanlığa çağırarak baskı yapması;

Son soruşturmada sanık (...)’in de :

«Tuncay MATARACI, demir getirmemizi, böyle bir fırsatın ele

geçmeyeceğinden bahsetmiştir. Benim de ötedenberi Gümrük İdarelerinde çekmiş olduğum sıkıntılar, haksız yere uğraşlarım, birtakım Gümrük yetkili memurlarının bana karşı basımca ve kasıtlı davranışlarından milyonlara varan bir çok kayıplarım olmaktaydı... Bunların karşısında Tuncay MATARACI'nın böyle bir teklifiyle karşılaşınca, çekmiş olduğum sıkıntıları da gözönüne alarak, bana bu konuda yardımcı olmasını rica ettim... Ve kendisi belli bir miktar istedi. Önce bana çok pahalı gelen bu miktar üzerinde tartışma yaptık. Bilâhare bu miktarı bırakarak ayda belli bir miktara dönüştürdük...» demesi (D.T. S. 309-310) karşısında, bu ifadeler ile bunların Gerekçeli Karara aktarılan ayrıntıları, öteki ifadeler, tanıkların açıklamaları ve konuya ilişkin tüm belgeler birlikte değerlendirildiğinde :

1976 yılında ölen (...)’i ve onun ölümünden sonra, şirketlerinin ve mallarının idaresini (...) ailesinin en büyüğü olarak üstlenen sanık (...)’i yakından tanıyan; sanık Tuncay MATARACI’nın da hemşehrisi ve yakın arkadaşı olan sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU’nun girişimiyle, zaman zaman biraraya gelen sanıkların, gelişen ilişkiler içinde, «Para kazanalım... Bu fırsat bir daha ele geçmez» parolasından hareket ederek, özellikle, demir ithalâtından yarar sağlamayı amaçlayan ortak bir karar oluşturdukları, «kanunun aynı hükmünü» defaatle ihlâl etmeye yönelik işbu karar uyarınca işe başladıkları, eylemlerine yön veren bu düşünce sistemi ve suç işleme plâni çerçevesinde sanık Tuncay MATARACI’nın TCK.nun 213/1. ve 225/1., sanık (...)’in ise aynı Yasanın 220. ve sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU’nun da TCK.nun 226. maddesi delâletiyle bu Yasanın 220. maddesini ikişer kez ihlâl ettikleri kesinlikle ortaya çıkmaktadır.

Böylece, 1975 yılından beri Haydarpaşa Gümrüğünde bekletilen ve yasal koşulları gerçekleşmemiş olması nedeniyle ithâl işlemleri tamamlanamayan yeni ve kullanılmamış demirlerin, hurda niteliği izale edilmek suretiyle kurtarılması için işlenen suçlarla;

Dış ülkelerden deniz yoluyla getirtilecek demirlerin, İzmit ve Derince Gümrüklerinden, her türlü kolaylık ve geçiş üstünlüğü sağlanarak Yurda sokulmalarını amaçlayan suçlar;

Çeklerin tanzim ve tahsili ile ilgili işlemlerin nitelikleri, bu çeklerin alınıp verilmesinde, Tuncay MATARACI’ya ve onun direktifiyle yakınlarına aktarılmasında izlenen yöntemler, sonuçta bütün çeklerin

belli odaklarda toplanmış ve doğrudan sanık Tuncay MATARACI'nın tasarruf alanına intikal etmemiş olması, rüşvet sözleşmelerinin zamanı ve uygulanma biçimleri, iki rüşvet *sözleşmesi* arasında, yeni bir suç işleme kararının karinesi sayılacak uzunca bir zaman aralığının bulunmaması, râşi ve mürteşi ile raiş'in her iki olayda pozisyonlarını değiştirmemiş olmaları karşısında, müteselsil suçun tipik örneğini oluşturmaktadır.

Hüküm fıkrasının I ve II numaralı kesimlerinde yeralan rüşvet suçlarının, ayrı suç işleme kararlarına ve kasdı cürmilere bağlı olarak, birbirinden ayrı ve bağımsız iki suç oluşturduğu kabul edilmek suretiyle yapılan uygulamaya bu nedenlerle katılmamaktayım.

Belirtilen hususlar ve hükmün dayanağını teşkil eden iki rüşvet sözleşmesinden başka bir sözleşmenin mevcut olmaması; tarafları râşi ve mürteşi olan rüşvet sözleşmeleri gereğince vaad ve taahhüt edilen menfaatlerin taksitlere bağlanması ve aylık ödemeler biçiminde yerine getirilmesi keyfiyetinin ise rüşvet sözleşmelerinin sayısını arttırmaması karşısında ikinci rüşvet suçunun kendi bünyesinde teselsül ettiği de düşünülemezdir.

2— TCK'nun 80. maddesinin, aslında, maddi ve manevi öğeleri bakımından her biri başlı başına bir suç teşkil eden, ancak, bir suç işlemek kararma bağlı olarak tekevvün eyledikleri için «bir suç» sayılan aynı nitelikte eylemlerle ilgili hükümleri içermekte olduğuna yukarıda ayrıntılı olarak işaret edilmiştir.

Sanık Tuncay MATARACI'nın Rahim MEYDAN'dan aldığı onmilyon ve (...)’den aldığı kırkyedimilyonbeşyüzbin lirayı, kendi adına açtığı paravan banka hesaplarında gizlemek suretiyle failin bu cürümden istifadesini temin ve hükümetçe yapılacak soruşturmayı yanlış yola sevk ettiği sabit olan Halil İbrahim DEMÎİR hakkında, TCK'nun 80. maddesi uyarınca uygulama yapılmasını gerektiren yasal koşullar oluşmadığı halde, TCK.nun 296. maddesi gereğince hükmedilen cezada aynı Yasanın 80. maddesine dayanılarak altıda bir oranında arttırma yapılması, anlam ve içeriği daha önce belirlenen TCK'nun 80. maddesi hükümlerine uygun düşmemektedir.

— TCK'nun 225/1. maddesinin, «Vazifesini ihlâl eden veya ihlâl tasaddi eyleyen» mürteşi için hükmolunacak asıl ceza yanında ve bu cezadan ayrı olarak uygulanmasını öngördüğü, «alman paranın veya

taahhüt olunan menfaatlerin» miktar veya değerinin beş katı oranındaki ağır para cezasına ilişkin yaptırımın fer'i failer, özellikle memur olmayan fer'i failer hakkında uygulanmasına olanak yoktur.

Gerçekten anılan maddenin birinci fıkrası, yalnız, görevlerini kötüye kullanılarak rüşvet alan memur failer için hükmedilecek ağır para cezalarından fer'i failer, özellikle, memur olmayan fer'i failer hakkında herhangi bir kural içermemektedir.

Rizespor Kulübüne bin, Anadolu Basın Birliğine ise yüz ton çay tahsisini ve bu çayların 4223 sayılı Yasaya aykırı olarak perakende satış fiyatının üstünde bir fiyatla satılmasını sağlamak için yapacağı çeşitli yardımlar karşılığında Kulüp yöneticileri sanıklardan onmilyon, Anadolu Basın Birliği Rize Şubesi yetkilileri sanıklar an da ikimilyon yediyüzellibin lira rüşvet alan sanık Tuncay MATARACI'nın aracısı olarak bu suçlara katıldığı sabit olan ve fakat memuriyet sıfatı bulunmayan, üstelik mürteşinin vasıtası ve onun fer an zimethalî olarak, râşi'den para almamış, bir vaad veya taahhüt kabul etmemiş bulunan sanık Köksal MATARACI, keza;

Emekli Jandarma Astsubayı Harun GÜREL'in İpsala Gümrük Müdürlüğüne atanması için Abuzer UĞURLU, Uğurcan ELMAS ve ve Harun GÜREL den toplam olarak onmilyondokuzyüzyirmibeşbin; Haydarpaşa Gümrük Müdür Vekilliğine atanmasından kısa ı süre sonra tutuklanması nedeniyle vekâlet görevinden alman ve bilâhare açığa ihraç olunan Ali Galip KAYIRAN'ın tekrar Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğüne atanması karşılığında Ali Galip KAYIRAN, Yusuf YAMAN ve Mustafa ÖZSOY'dan toplam olarak dokuzmilyonüçyüzbin lira rüşvet alan sanık Tuncay MATARACI'nın vasıtası olarak bu suçlara katıldığı sübuta eren ve fakat memuriyet sıfatı bulunmayan, üstelik mürteşinin aracısı ve onun fer'an zimethalî olarak, râşi den para almamış, bir vaad veya taahhüt kabul etmemiş bulunan sanık Şaban EYÜBOĞLU hakkında, TCK'nun 225/1. maddesine dayanılarak, ayrıca ağır para cezasına hükümlenmesi yolundaki uygulamayı da bu nedenlerle benimsememekteyim.

Ceza türlerini soyut ve genel olarak, her suç için hangi tür cezanın ne miktarda verilebileceğini de soyut ve özel olarak saptayan yasa koyucu, uygulama evresinde, başka bir deyişle cezanın somut olarak tayin edilmesinde mahkemelere geniş ölçüde takdir yetkisi tanımış bulunmaktadır. Bununla birlikte mahkemelerin, uygulamada, suçun

ağırlığı ya da hafifliği yanında failin kişiliğini, suça ve suçluya bağlı öteki etkenleri de gözden uzak tutmamaları, böylece, aşağı ve yukarı sınırlar arasında, suçun objektif ağırlığı ile failin sübjektif durumuna uygun, adil bir ceza tayini cihetine gitmeleri, cezanın suçlunun kişiliğine uydurulması ve ferdileştirilmesi yolunda tüm olanakları kullanmaları kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bu yöntemin, cezanın genel önleme etkisinden, uyarıcılık ve caydırıcılık niteliğinden yararlanılmasındaki rolü gerçekten çok büyüktür.

Hükmün I ve II numaralı kesimlerinin A, B, C bölümleri, III ve V numaralı kesimlerinin A ve B bölümleri, VI numaralı kesiminin A, B, C, D, E bölümleri, VII numaralı kesiminin C, D bölümleri ve VIII numaralı kesiminin B bölümü bu açıdan değerlendirildiğinde, örneğin, karar tarihinden yıllarca önce işlenmiş bulunan rüşvet suçlarından dolayı uygulama yapılırken, TCK'nun 213/1. ve 220. maddelerinde yeralan cezaların aşağı sınırlarının yasa koyucu tarafından esasen yüksek tutulduğu, 213/2. maddesinde yazılı ağır sonuçların doğması halinde bile bu sınırın sadece bir yıl aşıldığı, TCK'nun 220. maddesinde ise ceza miktarının, «kanun ve nizama vukubulan muhalefetin derecesine ve istenilen şeyin kısmen veya tamamen yapılmış olup olmamasına» göre saptanması gerektiğine bililtizam işaret olunduğu gözönünde tutularak, anılan bölümlerde cezalandırılan tüm sanıkların kişilikleri, sabıkasız ve temiz geçmişleri, suçun işlenmesinden önceki yaşam biçimleri, Yüce Divan huzurundaki tutum ve davranışları, tahsil durumları, içtimai mevkileri de değerlendirilmek suretiyle sonuca ulaşılması ve kararda, takdir ölçülerinin isabetle seçilip kullanıldığını kesinlikle belirleyen açıklamalara da yer verilmesi gerekirken bu hususun tam olarak yerine getirilmediği gözlenmektedir.

Sanıkların kişiliklerinin olumlu yönlerini açıklıkla ortaya koyan somut nedenler karşısında, örneğin, Anadolu Basın Birliğine çay tahsisi ve Ali Galip KAYIRAN'ın tekrar Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğüne atanması ile ilgili suçlarda ve VIII. kesimin A bölümünde kimi suçlular için yapıldığı gibi, temel cezanın, uygulanan maddelerde yazılı cezaların alt sınırları esas alınarak saptanmasında; bu cezaların suç teşkil eden fiillere ve failerin kişiliklerine uydurulması, suçla ceza arasında adil ve ölçülü bir denge kurulması, özellikle cezaların ferdileştirilmesi bakımından ve kamu yararı açısından herhangi bir sakınca bulunmadığı sanılmaktadır.

5 — TCK'nun 89. maddesiyle uygulama alanına konulan ve 647 sayılı Yasanın 6. maddesiyle kapsamı genişletilen «Cezaların tecili» ne ve 647 sayılı Yasanın 4. maddesinin öngördüğü «Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar yerine uygulanabilecek ceza ve tedbirler» e ilişkin hükümler, cezanın ve infazın suçlunun kişiliğine uydurulmasını ve fecileştirilmesini amaç edinen, bundan dolayı cezalar ve ıslah sistemi içinde hem bu sistemi, hem de birbirini tamamlayan iki önemli müesseseyi oluşturmaktadır.

İlgili maddelerde öngörülen objektif ve subjektif koşulların durumlarda, hükmedilen cezaların yerine getirilmesini, belli süre için, şartlı olarak geri bıraktıran ve deneme süresi içinde yeni bir suç işlenmesi halinde, hükümlülüğün «esasen vâki olmamış» sayılmasını, aksi takdirde, yerine getirilmesi geri bırakılan cezanın yeniden işlenen suçun cezasıyla birlikte çektirilmesini gerektiren erteleme müessesesi ile «suçlunun kişiliğine, sair hallerine ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre» kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaların, kabahatlerde hafif ve cürümlerde ağır para cezasına ya da 647 sayılı Yasanın 4. maddesinde yer alan tedbirlerden iline çevrilmesi müessesesinin başlı başına varlığa sahip iki ayrı müessese durumunda bulunmaları, koşullar elverişli ise, bu müesseseleri düzenleyen hükümlerin ayrı ayrı uygulanmasına engel teşkil etmemektedir.

..., Ceza müeyyidesi failin kişiliğine uygun olarak saptandıktan ve hükmedilen kısa süreli hürriyeti bağlayıcı ceza 647 sayılı Yasa'nın 4/1. maddesine göre hafif ya da ağır para cezasına çevrildikten sonra, objektif ve subjektif tüm koşulların gerçekleşmiş olmasına rağmen bu cezanın, isteğe aykırı olarak, ertelenmemesi, suçluyu deneme süresi içinde yeni bir suç işlememesi halinde yararlanacak yasal hak ve olanaklardan yoksun bırakma sonucunu doğuracaktır.

Ceza türleri ile süreleri ve yaşamlarından soyutlanamayacak kişisel durumları elverişli olan sanıklar hakkında hükmedilen cezaların çektirilmesinde kamu yararı görülmemesi, yargısal şahsileştirme müessesesi olarak erteleme müessesesinin yasallaştırılmasına neden olduğuna göre; yasal şartların olduğu ve istemin reddi için haklı yasal nedenlerin bulunmadığı durumlarda mahkemelerin kendiliklerinden de ertelemeye karar vermeleri kamu yararı nın gereği sayılmalıdır.

Rizespor Kulübüne çay tahsisini ve tahsis olunan çayların 4223 sayılı Yaşa hükümlerine aykırı olarak perakende satış fiyatının üstünde bir

fiyatla satılmasını temin etmek suretiyle görevlerini kötüye kullandıkları sabit olan sanıklar Şahin BALTA ile Salih Zeki GÖKTÜRK ve;

Anadolu Basın Birliğine çay tahsisi olayında da aynı suçu işlediği sübuta eren sanık Şahin BALTA hakkında, TCK'nun suç tarihlerinde yürürlükte bulunan 240. maddesinin «cezaı hafifletici nedenlerin bulunması» haline ilişkin fıkrasına ve «suçluların kişiliklerini ve suçların işlenmesindeki özellikleri» önkoşul olarak benimseyen 647 sayılı Yasanın 4/1. maddesine dayanılarak hükmedilen ve tazminat kabilinden olmayan ağır para cezalarının, bu kez de, yine suçluların kişilikleri, geçmiş halleri, ahlâki temayülleri, yaşları, işleri, hayattaki başarıları, tahsil ve kültür durumları gözönünde tutularak ve haklarında olumsuz bir kanı oluşmasına elverişli herhangi bir bilgi ve belgenin de elde edilememiş olması nedeniyle ertelenmesi gerektiği kanısını taşımakta olduğum için «erteleme isteklerinin reddine» ilişkin çoğunluk kararlarına katılmadım.

6 — Olağan yargılama makamları arasında yeralan ve belli suçların ve kişilerin daha iyi yargılanmaları amacıyla kurulan özel mahkemelerden biri olan Yüce Divan, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 147. ve 44 sayılı Yasanın 20/3. maddelerinde yazılı kişileri «görevleriyle ilgili» suçlarından dolayı yargılamakla görevli ve yetkili kılınmış bulunmaktadır.

«Görev ile ilgili suçlar» deyiminin; «görev sırasında işlenen» ve «görevden doğan» suçları kapsayan bir içerik taşıdığına kuşku yoktur. İlgililerin «görev suçu» niteliği taşımayan suçları nedeniyle Yüce Divan'da yargılanmaları bu bakımdan olanaksızdır.

Konuya bu açıdan yaklaşıldığında; resmî ziyaret için gittiği Amerika Birleşik Devletleri'nden dönüşünde, Yurda, birden çok ateşli silâh sokmak suretiyle 6136 sayılı Yasaya aykırı harekette bulunduğu kabul edilen Tuncay MATARACI'nın, bu suçu, oluşumu bakımından, sanığın olay tarihinde taşımakta olduğu Bakanlık sıfatından kaynaklanan «görev ile ilgili bir suç», başka bir anlatımla, «görev sırasında işlenen» veya «görevden doğan» bir suç olarak nitelendirilememektedir.

Bakanlar Kurulu Üyeleri şahsî suçlarından dolayı Yüce Divan'da yargılanamayacaklarına göre, anılan davaya bakılması, Yüce Divan yönünden şahıs itibarıyla yetki kurallarını düzenleyen Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 147. ve 44 sayılı Yasanın 20/3. maddelerine aykırı düşmektedir.

7— Sanık Tuncay MATARACI hakkında, Rizespor Kulübüne bin ton, Anadolu Basın Birliğine ise yüz ton çay tahsisinin ve çayların 4223 sayılı Yasaya aykırı olarak perakende satış fiyatının üstünde bir fiyatla satılmasının temini için yapacağı çeşitli yardımlar karşılığında, kulüp yöneticileri Paşali ALAMAN ile Nuri AKBULUT'tan onmilyon, Anadolu Basın Birliği Rize Şubesi yetkililerinden de ikimilyonyediyüzellibin lira rüşvet aldığı sabit kabul edilerek uygulama yapılmış ve işlenen suçun TCK'nun 213/1. maddesini ihlâl ettiğinde ihtilâfa düşülmemiş ise de:

Rizespor Kulübünde yönetici olarak görevli sanıklar tarafından verildiği kabul edilen rüşvetin üçmilyonbeşyüzbin liralık; Anadolu Basın Birliği Rize Şubesi yetkilileri olan sanıklar tarafından verildiği kabul edilen rüşvetin ise ikimilyondörtüyüzbin liralık kesimleri çek 1er, banka kayıtları ve öteki belgelerle kanıtlanmış bulunduğundan, bu husus nazarı itibara alınmadan, TCK'nun 225/1. maddesine dayanılarak yapılan uygulama sırasında, ağır para cezalarının, üçmilyonbeşyüzbin liralık çek ile toplamı ikimilyondörtüyüzbin lira olan çeklerin beş katı üzerinden hesaplanması gerekirken, bu cezanın saptanmasında, onmilyon ve ikimilyonyediyüzellibin liralık değerlere itibar edilmesi çoğunluk kararına katılmama bu yönden engellemiştir.

8— Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun uhdesinde kaldığı anlaşılan yirmiüçmilyonbeşyüzbin lira tutarındaki rüşvet parasının TCK.nun 225/2. ve 36. maddeleri gereğince müsaderesine, ödeme tamamlanıncaya kadar malvarlığı üzerindeki tedbirin devamına ilişkin çoğunluk kararma katılmayışımın nedenleri Hüküm Fıkrasının XV numaralı kesiminin B bölümünde yeterince açıklanmış bulunduğundan orada yazılı hususların ayrıca yinelenmesine gerek görülmemiştir.

Üye
Necdet DARICIOĞLU

YÜCE DİVAN

Esas sayısı : 1981/2
 Karar sayısı : 1982/1
 Karar günü : 16.3.1982

KARŞIOY YAZISI

1 — Dosya münderecatına göre, (...) Firmasına ait demirlerin yurda sokulması için, sanık Tuncay MATARACI ile sanık (...) arasında yapılan rüşvet anlaşmasının oluşmasına «mürteşi» Tuncay MATARACI'nın vasıtası olarak katıldığı anlaşıl原因 sanık Zeki RAKICIOĞLU'nun, bu sanığın fer'an zimethali sayılarak hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 226. maddesi delâletiyle aynı Kanununun 213/1. ve 65. maddelerinin uygulanması gerektiği;

2 — Türk Ceza Kanunu'nun 225/1. maddesi ile «Vazifesini ihlâl veya ihlâle tesaddi eyliyen mürteşiye hükmolunacak asıl cezadan maada aldığı paranın veya taahhüt olunan menfatlerin miktar veya değerinin beş misli kendisinden ağır para cezası olarak alınır.» Biçiminde tedvin olunan mütemmim cezanın uygulama koşulları birlikte değerlendirildikçe, bu madde de yer alan ağır para cezasının sadece asli fail olan mürteşiye hükmolunması gerektiği anlaşıldığına göre, raiş olarak rüşvet suçuna katıldıkları kabul olunan sanıklardan Köksal MATARACI ve Şaban EYÜBOĞLU haklarında işbu maddenin uygulanmasında isabet bulunmadığı;

3 — Sanık Tuncay MATARACI ile sanık (...) arasında yapılan rüşvet anlaşmasına mürteşi Tuncay MATARACI'nın vasıtası olarak katıldığı dava dosyasında mevcut delillerle zahire çıkan sanık Köksal MATARACI'nın, adigeçen mürteşi'nin fer'an zimethali sayılarak hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 226. maddesi delâletiyle aynı Kanununun 213/1. ve 65. maddeleri gereğince ceza tayin edilmesi icap ederken, eyleminin Türk Ceza Kanunu'nun 296. maddesinde yazılı suçu oluşturacağı şeklinde değerlendirildiği;

4 — Sanık Tuncay MATARACI'nın Cemil TARAKÇI isimindeki kişiyi Dereköy Gümrük Müdür Yardımcılığına ataması işleminin, kayırma kastı ile ve mevzuatta gösterilen usul ve esaslara uyulmamak suretiyle

yapılmış olduğuna dair dava dosyasında yeterli delil bulunduğu halde, aksi kanaatle bu suçtan beraetine karar verildiği;

5 — Sanık Tuncay MATARACI'nın, Rizespor Kulübüne bin ton çay tahsisine ilişkin olarak bu kulüp yöneticilerinden Paşalı ALAMAN ve Nuri AKBULUT'tan on milyon lira rüşvet alması suçunun işlenme şekli, mahiyeti ve sanığın hareket tarzı nazarı itibara alındıkta, cezanın alt sınırının aşılması için bir neden bulunmadığı;

6 — Anayasanın 147. maddesine göre Bakanlar, görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan'da yargılanırlar. Bu itibarla Yüce Divan'm görevi sadece sanıkların sıfatı ile değil ayrıca bu kimselerin suçları bakımından da sınırlıdır. Burada önemli olan ve üzerinde durulması gereken husus, «görevleriyle ilgili suç» deyimi olmaktadır. Yüce Divan'ın görevi, belli kişilerin «görevleriyle ilgili suçları» işlemiş olmaları şartına bağlandığına göre, dava konusu olayda sanık Bakanın, Bakanlık görevi ile işlenen suç arasında illiyet bağının mevcut olup olmadığının saptanması gerekmektedir. Sanığa isnat olunan eylem ise, resmi ziyaret için gittiği Amerika Birleşik Devletlerinden dönüşünde yurda birden çok ateşli silâh sokmak suretiyle 6136 sayılı Kanuna aykırı harekette bulunmaktır. Yurt dışına çıkan herkesin işleyebileceği suç işleyen sanık Bakan'm bu eylemi ile Bakanlık görev ve yetkisi arasında illiyet bağının varlığı düşünülemediği gibi olayda Bakanlık görev ve yetkisinin kötüye kullanıldığına dair bir delil ve karinede bulunmadığı cihetle, sözü edilen suça ilişkin davaya Yüce Divanda bakılamayacağı görüşü ile çoğunluk kararma bu nedenlerle katılmıyorum.

Üye
Servet TÜZÜN

YÜCE DİVAN

Esas sayısı : 1981/2
 Karar sayısı : 1982/1
 Karar günü : 16.3.1982

KARŞIOY GEREKÇEM

Yüce Divan kararının, karşıoy kullandığım bölümlerinde çoğunluk görüşüne katılmama gerekçelerimi olaylara ve hüküm dizisine uyarak belirtiyorum :

1 — Sanık (...)’in, Haydarpaşa Gümrüğünde bekletilen hurda demirlerden ayrı olarak yurtdışından getireceği ve durumu kararda ayrıntılarıyla açıklanan demirlerin yurda sokulmasında sağlanacak olanaklarla kolaylıklar karşılığında sanık Tuncay MATARACI’nın aldığı ikinci rüşvette aracılık yapan Salih Zeki RAKICIOĞLU’nun, Tuncay MATARACI’nın eski arkadaşı olduğu, Bakan olunca yakın ilişkiler içinde bulunduğu, Tuncay MATARACI’nın elverişli ve yatkın tutumuna dayanarak (...)’i arayıp bularak konuyu görüştüğü, olanak ve kolaylık sağlama koşullarıyla bunların karşılıklarını tartıştığı, çek’leri kabulü, hesap açtırıp Tuncay MATARACI’nın istediği kişilere ödemelerde bulunduğu, belgelerle tanık ve ilgililerin birbirini doğrulayan sözleriyle doğrulanmıştır. Olayların akışı, dosya içeriğinin tümü ve bu tür olayların yapılarıyla sanıkların olaylardaki yerleri karşısında Salih Zeki RAKICIOĞLU’nun rüşvet alanın aracısı olduğunun kabûlüyle Türk Ceza Yasasının 226. maddesi yoluyla 213/1. maddesi gereğince cezalandırılması uygun olurdu.

2 — Sanık Tuncay MATARACI’ya Sanık Harun GÜREL’in İpsala Gümrük Müdürlüğüne atanması ve bu görevde tutulması karşılığında sanık Şaban EYÜBOĞLU aracılığıyla 250.000.— TL. rüşvet verdiği kanıtlanan sanık Abuzer UĞURLU’ya özel bir neden ve gerekçeye dayanmadan, varsa, eyleminin değişik, ağır yönünü göstermeden ve kanımca böyle bir durum olmadan alt sınırı aşılacak ceza takdiri uygun değildir.

3 — Sanık Tuncay MATARACI’nın sanık (...)’den aldığı rüşvetlerden 25 milyon TL.nı ticari hesaplarında gizlemek için başvurduğu yol ve yöntemlerle rüşveti alış ve dağıtış biçimleri, eylemlerinin dizi

biçimde birkaç kezde, olduğu yüzleştirme tutanağı, görüşme defteri, Köksal MATARACI'ya verdiği vekâletname, ikrarı ve inkarı çelişkili ve dönüşlü anlatımlarıyla ortaya çıkan, böylece bir suç işlemek kararının uygulanmasında yasa hükmünü birkaç birkaç kez çiğnediği savı kanıtlarla doğrulanan sanık Ali YILDIZ hakkında ayrıca, Türk Ceza Yasası'nın 80.maddesi uygulanmalı idi.

4 — Sanık Tuncay MATARACI'nın, resmî ziyaret amacıyla gittiği Amerika Birleşik Devletlerinden yurda dönerken birden çok ateşli silâh alması, getirip yurda sokması, başlangıcından sonuna değin, göreviyle ilgili olmayan özel nitelikte bir eylemidir. Sıfatından yararlanarak alıp getirdiğinin kabûlü olanaksızdır. 6136 sayılı Yasaya aykırı davranışın Bakanlık göreviyle ilişkisini kurmak hukuksal güçlükler taşımaktadır. Bu nedenle, konunun Yüce Divan'ın görev dışında kaldığı kanısındayım.

5 — Sanık Tuncay MATARACI'nın İzmir Yaprak Tütün Bakımı ve İşleme Evi Kompleksi yapımının ihalesini ikiye böldürdüğü ve yükleniciyi koruyup yararlandırmak amacıyla kontrol mühendisi Yılmaz İNKAYA'nın değişmesini sağladığı belgeler, tanık sözleri, olayların akışı, birbiriyle bağlantısı ve dosya içeriğiyle doğrulandığından görevini kötüye kullanmaktan cezalandırılması için yeterli kanıt bulunmaktadır.

6 — Sanık Ali YILDIZ'ın, yukarda 5. sırada açıklanan karşıoy nedeni görevi kötüye kullanma eyleminde, sanık Tuncay MATARACI'yı azmettirdiği, belgeler, işlemler, ilişkiler, tanık sözleri ve dosya içeriğiyle kanıtlandığından Türk Ceza Yasasının 64/2 ve 240. maddeleri gereğince cezalandırılması uygun olurdu.

7 — Sanık Halil İbrahim DEMİR'in rüşvet parasıyla aldığı saptanan, böylece paranın yerine geçtiği, alınan rüşvetin tümüyle arsaya dönüştüğü anlaşılan arsa ortada iken rüşvetle ilgisi bulunmayan özel hesabındaki paranın zoralımı hukuka ve yasa kurallarına aykırı düşmektedir. Verilip alınan rüşvetin, gerçekte somut biçimde, özü ve niteliği değişmeden, olduğu gibi elkonulmasıyla zoralımı gerekir. Rüşvetin eklendiği paradan ancak rüşvet oranındaki zor alınabilir. Rüşvet parasının kullanımında alınan taşınır ya da taşınmaz malın rüşvetin sonradan bunlara dönüştüğü sayılarak zoralımı, yürürlükteki yasa kuralları karşısında olanaksızdır. Yakalama ya da aynen bulma durumunda para ve taşınır mal olan rüşvetle, rüşvet olarak verilip alınan taşınmaz mallar zoralanabilir.

Arsanın rüşvet parasıyla, rüşvet konusu olarak (arsanın kendisi rüşvet olarak) alınma durumunda bulunursa zoralanabilir.

8 — Sanık Salih Zeki RAKICIOĞLU'nun üzerinde kaldığı kabul edilen rüşvet artığı para, somut olarak yakalanmamış paraya elkonulmamıştır. Rüşvet belgelerinin (çekler) karmaşık trafiği adıgeçen sanığın aracılıkla başlayan etkinliği kanıtlanmış, savunmalar doğrulanmamıştır. Ancak, rüşvet paralarını tam dağıtamadığı, üzerinde kaklığı benimsenip borçlusı sayılarak rüşvet artığı tutarında tedbirin sürdürülmesi ve malvarlığının zorlamı yukarda 7. sırada özetlenen nedenlerle doğru değildir. Yargıtay'ın bu konudaki kararları da görüşümü doğrulamaktadır. Zoralımın hukuksal ve yasal koşullar oluşmadığından, buna aykırı düşünceyle alman karara karşıyım.

Üye
Yekta Güngör ÖZDEN

